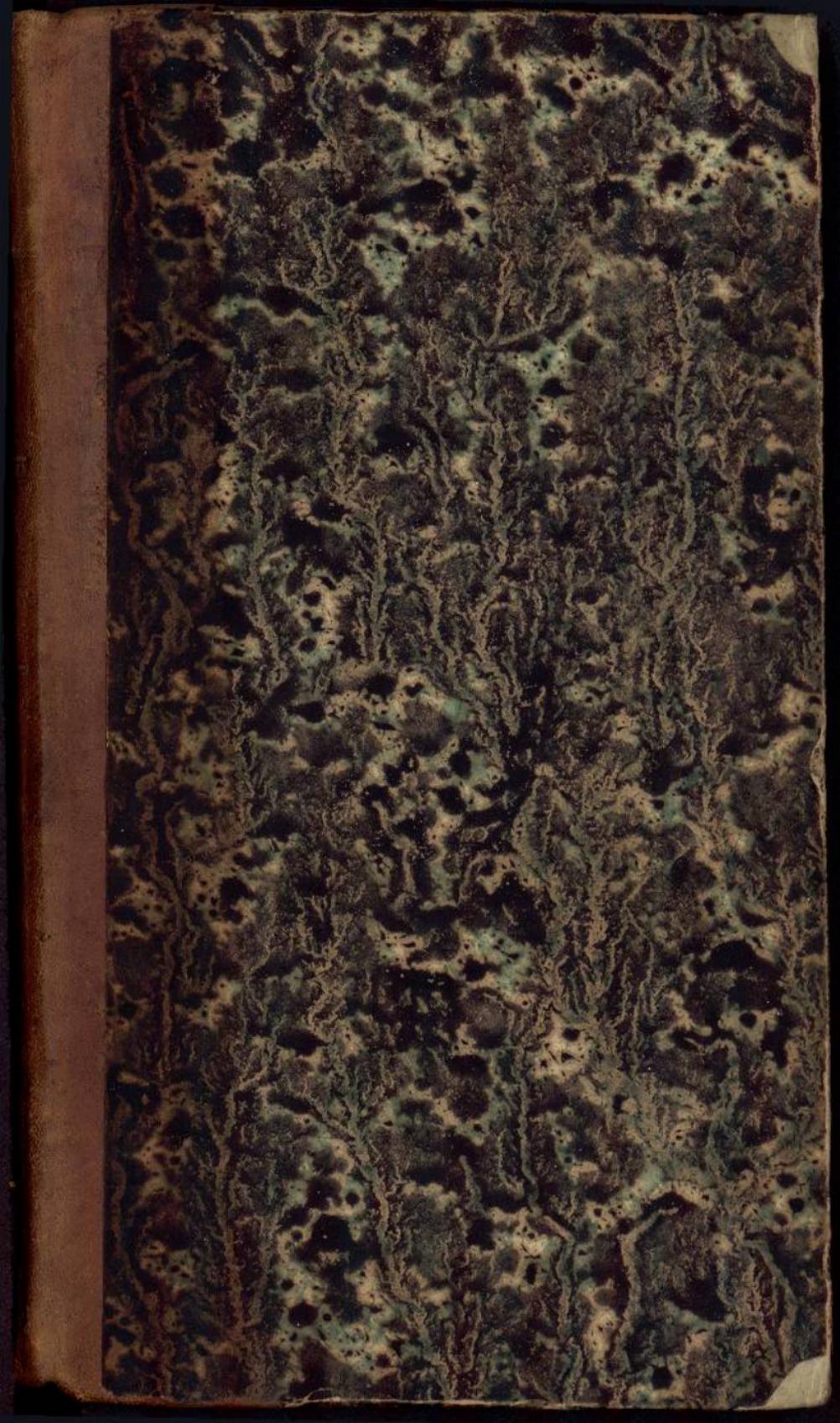
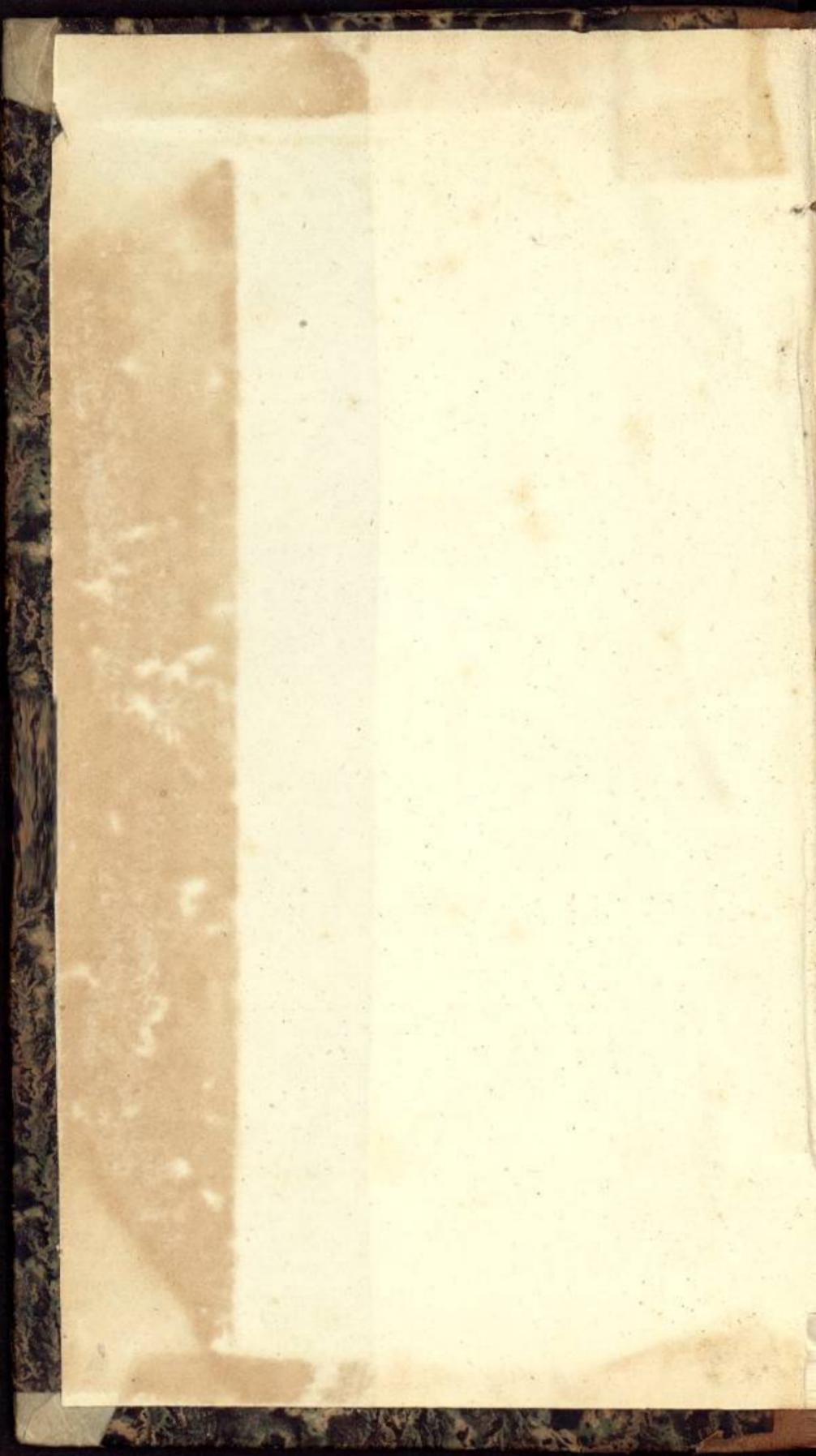

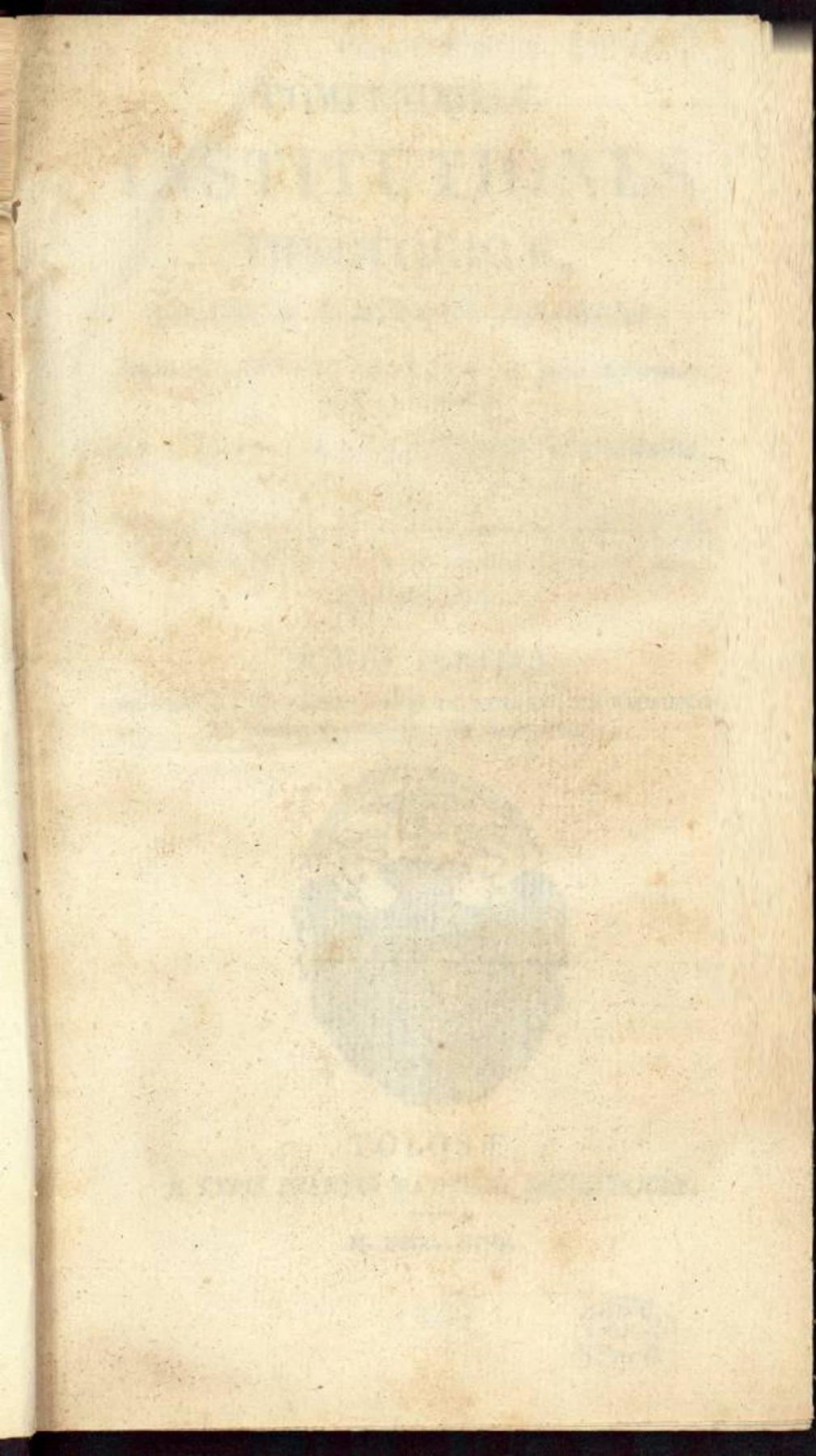
INSTITUTIONES
THEOLOGICÆ

5

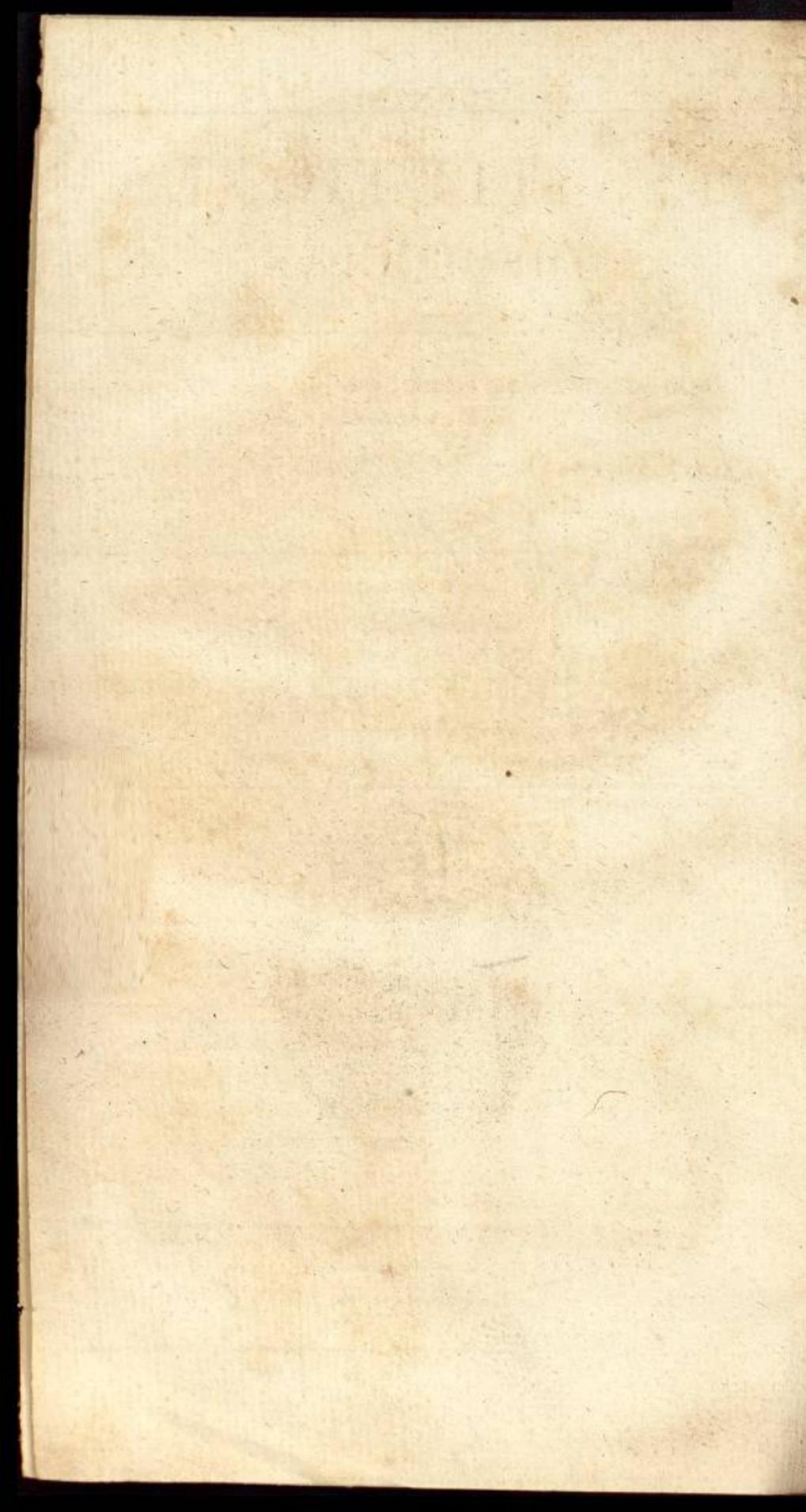

Rep. PFXIX 390-3

COMPENDIOSÆ
INSTITUTIONES
THEOLOGICÆ,
AD USUM SEMINARII TOLOSANI,

Jussu et auctoritate Illustrissimi et Eminentissimi
D. D. Cardinalis

ANNÆ ANTONII JULII DE CLERMONT-TONNERRE,
ARCHIEPISCOPI TOLOSANI ET NARBONENSIS,

GALLIARUM PRIMATIS, ORDINIS REGII SANCTI SPIRITÙS COMMEN-
DATORIS, DUCIS AC PARIS FRANCIE, REGNI MINISTRI REGISQUE
A PRIVATO CONSILIO, DOCTORIS SORBONICI, etc., etc., etc.,

in lucem editæ.

TOMUS TERTIUS.

DE GRATIA, DE SACRAMENTIS IN GENERE, DE BAPTISMO,
DE CONFIRMATIONE, DE POENITENTIA.

TOLOSÆ,
È TYPIS JOANNIS MATTHÆI DOULADOURE.

M. DCCC. XXVII.

1827

TRACTATUS

DE GRATIA.

PRÆSENTEM Tractatum, pro more, duplicem in partem dividimus : historicam, in quâ varii circa gratiam errores exponuntur; et dogmaticam, in quâ confutantur iidem errores, ipsumque stabilitur dogma catholicum. Ad partis autem utriusque intelligentiam, pauca sunt præmittenda de nomine, definitione et divisione gratiæ.

DISSERTATIO PRÆVIA.

DE NOMINE, DEFINITIONE ET DIVISIONE GRATIÆ.

GRATIA, juxta vim nominis, est illud omne quod gratis datur. Juxta communem autem acceptionem, dupli potissimum modo sumitur.

1.º *Latè et minùs propriè, pro quocunque dono gratis divinitùsque concesso, cujuscunque sit ordinis, vel supernaturalis, vel etiam merè naturalis.* Hoc sensu, creatio, conservatio, liberum arbitrium, firma valetudo, aliæque dotes animi vel corporis, gratiæ dici possunt. *Quamvis enim hæc Dei beneficia pertineant ad ordinem naturalem, nihilominùs, ut ait S. Aug. Epist. 177 aliàs 95, ad Innocentium I, non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuità Dei bonitate donata sunt.*

2.º Strictè et propriè, pro solis donis supernaturalibus, ut cùm Apostolus dicit, ad Eph. 2, ¶. 4 : *Deus... convivificavit nos in Christo, cuius gratia estis salvi.* Hoc solo posteriori sensu gratia in praesenti Tractatu accipitur ; et sic accepta definitur , *Donum supernaturale creaturæ intellectuali gratiæ à Deo concessum, in ordine ad vitam æternam*

Dicitur 1.º, *donum*, ad genus exprimendum ; nomen enim istud omnibus generatim convenit Dei beneficiis, sive naturalibus, sive supernaturalibus.

Dicitur 2.º, *supernaturale*, ad exprimendam differentiam ; in hoc enim à donis *naturalibus* essentialiter differunt dona *supernaturalia*, quòd hæc, non illa, supra naturæ ordinem posita sint.

Dicitur 3.º, *creaturæ intellectuali*, ad designandum subjectum gratiæ capax, Angelum scilicet et hominem.

Dicitur 4.º, *gratiæ concessum*, id est, præter exigentiam et debitum creaturæ. Ut enim ait Apost. Rom. 11, ¶. 6, *Si autem gratia, jam non ex operibus : alioquin gratia jam non est gratia.*

Dicitur 5.º, à *Deo concessum*, quibus ex primitur causa gratiæ efficiens, Deus nempè, de quo legitur, Ps. 83, ¶. 12 : *Gratiam et gloriam dabit Dominus.*

Dicitur 6.º denique , *in ordine ad vitam æternam* ; quia causa finalis gratiæ est vita æterna, juxta istud Apost. Rom. 6, ¶. 23 : *Gratia autem Dei vita æterna.*

Gratiæ sic definitæ sex sunt præcipue divisiones.

1.º Dividitur in *gratiam Dei*, et *gratiam Christi*.

Gratia Dei dicitur ea quæ à Deo confertur independenter à meritis Christi Salvatoris. Talis gratia collata fuit Angelis, et, priusquam laborentur, protoparentibus. Hinc vocatur *gratia sanitatis*.

Gratia Christi dicitur illa quæ à Deo non datur, nisi ex intuitu meritorum Christi Redemptoris. Talis est gratia quælibet, ex quo lapsus est protoparens, et omnes in ipso lapsi sumus : *Omnes enim peccaverunt*, inquit Apostolus, Rom. 3, ¶. 23, *et egent gloriā Dei : justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu*. Hinc illa gratia dicitur *medicinalis*.

Hoc igitur discriminem est inter *gratiam Dei*, et *gratiam Christi*, quod prior non quidem dignis, sed tamen non indignis, ex Dei liberalitate, collata sit; posterior autem indignis, ex ejusdem misericordiâ, conferatur.

2.º *Gratia Christi* dividitur in *externam*, quæ extra hominem ponitur, ut prædicatio Evangelii, educatio sancta, proborum societas, etc.; et *internam*, quæ hominem interius afficit, ut illustratio mentis, et pia motio voluntatis.

3.º *Gratia interna* subdividitur in *gratis datum*, et *gratum facientem*.

Gratia gratis data est illa quæ in aliorum potius quam ipsius recipientis spiritalem utilitatem conceditur. Talis est potestas conficiendi sacramenta; talia sunt dona prophetiæ, linguarum, etc., quæ novem numerat Apostolus, I. Cor. 12.

Gratia gratum faciens ea est è contrâ, quæ magis ad propriam recipientis, quam ad aliorum

salutem ordinatur, ut fides, spes, charitas, etc.; dicitur *gratum faciens*, non quòd eum cui datur, semper justum Deoque gratum efficiat, sed quòd semper eo fine detur.

Nota 1.º Gratia *gratis data* non sic dicitur, quòd sola *gratis* detur; siquidem gratia quælibet essentialiter est gratuita. Sed quamvis nomen *gratiæ gratis datae* sit genericum, omniq[ue] *gratiæ* conveniat; cùm tamen gratia de quâ hic agitur, specificum nomen non habeat, ideo nomen generis ipsi fuit specialiter attributum; quemadmodùm, v. g., licet nomen *animalis* sit genericum respectu hominis et bruti, sola nihilominus bruta absolutè vocantur *animalia*.

Nota 2.º Gratia *gratum faciens* seorsim à quâlibet *gratiâ gratis data* existere potest, ut patet ex utriusque definitione. Vicissim gratia *gratis data* potest esse sine *gratiâ* effectivè *gratum faciente*, id est, justificante. *Multi dicent mihi in illâ die*, inquit Christus, Matt. 7, ¶. 22, *Domine, in nomine tuo prophetavimus... et in nomine tuo virtutes multas fecimus : et tunc confitebor illis : Quia nunquam novi vos : discedite à me, qui operamini iniquitatem.* Igitur, ipso pronuntiante Christo, fieri potest aliquos esse qui in ejus nomine prophetaverint, et multas virtutes fecerint, quos tamen *nunquam novierit*, id est, qui *nunquam fuerint justi*. Hinc Balaam, Num. 23, et Caiphas, Joan. 11, prophetasse dicuntur, licet ambo fuerint homines nefarii. Ordinariè tamen *gratiæ gratis datae* non nisi justis et sanctis hominibus conceduntur.

4.º Gratia *gratum faciens* subdividitur in *habitualē* et *actualē*,

Gratia *habitualis* est ea quæ per modum habitus seu qualitatis permanentis divinitus infunditur, existitque in nobis, licet actu non operemur. Illam gratiam designat Christus, Joan. 14, ¶. 23, dicens: *Ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.*

Gratia *actualis* est ea quæ, per modum actus transeuntis, intellectum boni cognitione collustrat, et ejusdem amore voluntatem accedit: quatenus illuminat intellectum, dicitur *gratia intellectus*; quatenus movet voluntatem, *gratia voluntatis*.

5.º Gratia *actualis* subdividitur in *prævenientem, concomitantem, et subsequentem*. Quidquid sit de variis discrepantibusque triclinis hujus gratiæ acceptationibus, eam præ cæteris admittimus, quam ipsum insinuat Concilium Trid. *Ipse Christus Jesus*, inquit sacra Synodus, Sess. 6, cap. 16, *tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit; quæ virtus bona opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur*. Igitur appositè ad mentem Tridentini, per gratiam *prævenientem*, quæ dicitur etiam *præoperans* et *excitans*, eam intelligamus, quâ bonum opus velle incipimus; per *concomitantem* seu *cooperantem* et *adjuvantem*, quâ illud idem perficiimus; per *subsequentem* verò, quâ in eo, postquam perfectum est, persistimus. Itaque gratia *præveniens*, pro effectu habet bonam voluntatem; *concomitans*, ipsum opus bonum; et *subsequens*, in bono opere constantiam. Primam gratiam indicat regius Vates, Ps. 58, ¶. 11: *Misericordia ejus præveniet me;* secundam, Ps. 93, ¶. 18: *Misericordia tua,*

*Domine, adjuvabat me; tertiam, Ps. 22, ¶. 6 :
Misericordia tua subsequetur me.*

6.º Demum gratia *actualis* iterum distribuitur in *efficacem* et *sufficientem*.

Gratia *sufficiens*, juxta obviam nominis significationem, est illa quæ voluntati dat vires sufficientes ad bonum supernaturale producendum. Quamvis omnis gratia, sive habeat, sive non habeat effectum, sit eo sensu sufficiens, Theologi tamen imperfectiori speciei nomen generis relinquentes, solam gratiam quæ caret effectu, *sufficientem* vocant; eam verò quæ sortitur effectum, appellant *efficacem*.

Hinc gratia *efficax* ea definitur, cum quâ voluntas non modò potest bonum operari, sed illud reipsâ operatur; *sufficiens* verò, cum quâ potest quidem bonum operari, cum quâ tamen illud, ex suâ culpâ, non operatur.

Omnium est celeberrima sexta hæc gratiæ divisio; circa illam enim plerique versantur errores, deinceps in parte dogmaticâ confutandi, statimque in parte historicâ referendi.

PARS HISTORICA.

QUICUNQUE circa gratiam errârunt Hæretici, duplœ generatim ad classem revocantur: prima eorum est qui, sub specie salvandæ libertatis, gratiæ negârunt necessitatem vel gratuitatem; altera illorum qui, sub prætextu gratiæ defendendæ, peremerunt hominis libertatem. Pro hoc duplo Hæreticorum genere, duplex erit dissertatio.

DISSERTATIO PRIMA.

DE HÆRETICIS QUI, SUB SPECIE SERVANDÆ LIBERTATIS, IMPUGNARUNT GRATIÆ NECESSITATEM VEL GRATUITATEM.

ANTE cæteros sibi hâc in parte nomen fecerunt Pelagiani et Semipelagiani, de quibus nobis est dupli capite disserendum.

CAPUT PRIMUM.

De Pelagianis.

HUJSUS capit is duo erunt articuli : unus de Pelagio ejusque defensoribus et impugnatoribus; alter de ejusdem circa gratiam erroribus.

ARTICULUS PRIMUS.

De Pelagio ejusque Defensoribus et Impugnatoribus.

Pelagius, genere Anglus, professione Monachus, vir fuit ingenio et eruditione non parùm conspicuus, ut sæpè testatur D. Augustinus. Ita compositos et probatos, specie saltem, mores habuit, ut de illo dixerit idem S. Doctor, lib. de peccatorum Meritis et Remissione, cap. i : *Legi quædam Pelagii scripta, viri, ut audio, sancti et non parvo profectu christiani.*

Duo præcipui fuêre Pelagii discipuli et defensores. Primus occurrit Cœlestius, qui tan-

tam Pelagianæ hæresi propagandæ contulit operam, ut hujus sectæ homines, sicut à Pelagio vocati sunt Pelagiani, sic et à Cœlestio dicti sint Cœlestiani, hocque sub nomine damnati fuerint in Synodo Ephesinâ. Alter maximi nominis discipulus Pelagii, fuit Julianus, Eclanæ in Campaniâ Episcopus. Plurimo valens ingenio, sed tumens superbiâ, desperatæ Pelagii causæ defensionem aggreditur. Fraudibus autem ejus ac fallaciis ab Augustino propalatis, episcopatu et Italiâ pellitur, ac Constantinopolim, Theodosii Imperatoris præsidium quæsturus, venit. Verum hâc ipsâ ejectus urbe, diuque postea profugus, Siciliæ tandem appulit, ubi, ex Episcopo factus in ignobili vico ludi-magister, obiit circa annum 453.

Adversus hæresim Pelagianam, ab anno 412 ad annum 431, Concilia habita sunt 24, quorum præcipua sunt, 1.º Carthaginense, anno 412, in quo, præside Aurelio Carth. Episcopo, damnati sunt Cœlestii errores. 2.º Carthaginense alterum, anno 416 : ibi causa Pelagianorum accuratè discutitur, recensentur quæ in priori Conc. Carth. fuerant adversus Cœlestium definita, ac tandem contra ipsius magistrum, Pelagium, fertur damnationis sententia. 3.º Versus finem ejusdem anni, Milevitanum, cui cum S. Augustino adfuerunt 60 Episcopi. Cum autem acta Conc. Carth. et Milev. missa fuisser Romam ibique ab Innocentio I approbata, *causam finitam esse* acclamavit S. Augustinus, Serm. 131, de Verbis Apostoli : *Duo Concilia, inquit, missa sunt ad Sedem apostolicam, indè etiam rescripta venerunt : causa finita est.* Nec tamen hæresis finem habuit; ut enim ad-

versus Innocentii I et successoris ejus Zozimi decreta tuerentur se Pelagiani, ad futurum Concilium generale provocationem interposuerunt, duce Juliano Eclanensi, 18 Episcopi, Pelagii dogmatibus adhaerentes. Verum, non obstante vanâ illâ ac futili provocatione, ut observat S. Augustinus lib. 4 ad Bonifacium, cap. ult., lata adversus eos excommunicationis, depositionis et exilii sententia, executioni fuit demandata.

Hæresim Pelagianam deditâ operâ debellârunt, 1.º S. Hieronymus, qui contra Pelagianos Epistolam ad Ctesiphontem, anno 413, et tres Dialogorum libros, anno 415, ex professo scripsit.

2.º S. Augustinus, qui cum iis dimicare non destitit, ab anno 412, quo primum adversus ipsos opus de peccatorum Meritis et Remissione vulgavit, ad annum 439, quo morte präoccupatus *Imperfectum* reliquit *Opus* contra secundam responsionem Juliani.

3.º Paulus Orosius, Presbyter Hispanus, sanctisque Hieronymo et Augustino amicitâ conjunctissimus.

4.º Marius Mercator, cuius duo celeberrima supersunt opera, nempè, Commonitorium, et liber *Subnotationum* in postremos Juliani libros, editus anno 431.

ARTICULUS II.

De Pelagianorum circa Gratiam erroribus.

Ut facilius intelligatur in quibus circa gratiam erraverint Pelagiani, sex quasi epochas distinguimus.

1.º Ubi suam hæresim promulgare cœperunt,

ipso gratiæ rejecto nomine , palam docuerunt naturales liberi arbitrii vires sufficere ad implenda omnia Dei mandata , omniumque virtutum officia exercenda , sicut oportet ad salutem. Id evidenter colligitur ex S. August. Serm. 11 de Verbis Apost.

2.º Cūm , ob novam hanc inauditamque doctrinam , fecissent , ut ibid. ait S. Aug. , *aureis piis et catholicis offensionem... et cœpissent ut certæ pernicies devitari*; ut publicam Catholicorum indignationem effugerent , cœperunt apertè profiteri se gratiam admittere. Sed nomine gratiæ , ipsum intelligebant liberum arbitrium ; quatenus nempè , nullo nostro præcedente merito , nobis à Deo concessum est. Id constat ex eodem S. Doctore , loco mox citato.

3.º Pelagianorum compertâ fraude , pressius eos insecuri sunt Catholici , vividèque institerunt ut aliam , præter liberum arbitrium , gratiam agnoscerent. Isti ergo distinctam quidem à libero arbitrio , sed in solâ *lege* atque *doctrinâ* repositam gratiam admiserunt. Hanc Pelagianam gratiæ speciem describit S. Aug. lib. de Spiritu et Litterâ , cap. 2.

4.º Dicere non potuerunt Pelagiani *legem* atque *doctrinam* , unà cum libero arbitrio , homini sufficere ad salutem acquirendam , quin hoc ipso , saltem tacitè , confessi sint nos , independenter à Christi meritis , posse nostram salutem operari. Ut igitur tam impium sibique centies ab Augustino exprobratum consecrarium utcunque eluderent , ad aliud confugerunt gratiæ genus , Christi scilicet *exemplum* et *imitationem* ; atque dixerunt , ut notat S. August. lib. de Grat. Christi , cap. 2 , *nobis in eo Christi*

*tum ad non peccandum præbuisse adjutorium ,
quia ipse , justè vivendo , justèque docendo ,
reliquit exemplum.*

5.º Cùm autem ipsis invictè probasset August., *Christi exemplum* vix differre à *lege et doctrinā*, quasi coacti sunt ad tertiam gratiæ speciem , nimirùm remissionem peccatorum , recurrere : *Gratiam Dei* , ait ibid. S. Doctor , quād *Christus venit in mundum peccatores salvos facere , in sold peccatorum remissione constituunt.*

6.º Hucusque nulla est inter Theologos , circa Pelagi errorē , dissensio. Utrūm verò gratiam internam , saltem intellectūs admiserit Pelagius , non omnino consentiunt Scholæ Magistri , pluribus tamen contra paucos affirmantem propugnantibus. Sed gravior est controversia , an gratiam voluntatis actualem , aut etiam habitualem , Pelagius aut saltem ejus discipuli admiserint. Quidquid sit , certum est apud omnes , quamcunque gratiam Pelagiani , Juliano duce , confessi fuerint , ipsam duplici potissimum vitio infectam admisisse. 1.º Illam gratiam *absolutè* necessariam non esse contendebant , sed dunt taxat *secundūm quid* , scilicet ad faciliū operandum : *Cum dicit Pelagius* , inquit S. Aug. lib. de Grat. Christi , cap. 26 , *propterea dari gratiam , ut quod à Deo præcipitur , faciliū impleatur , quid de illa sentiat satis ostendit , scilicet quod etiam sine illa , etsi minùs facilè , fieri tamen quod divinitus præcipitur potest.* 2.º Eam non esse gratuitam dicebant , sed humani meritis rependi : *Quamlibet sentiat gratiam Pelagius* , ait idem S. Doctor , ejusd. libri cap. 31 , *ipsis Christianis secundūm merita dari dicit.*

CAPUT II.

De Semipelagianis.

SEMIPELAGIANI sic dicti sunt, quòd , erroribus Pelagii partim rejectis , partim retentis , ejus hæresim quasi dimidiaverint. Dicti sunt etiam *Massilienses* , eo quòd Massiliae frequentiores es- sent , quām in aliâ quâlibet urbe Galliarum.

Eodem ordine de Semipelagianismo dissere- mus , ac , capite præcedenti , de Pelagianismo. Dicemus itaque 1.º de ejus defensoribus et im- pugnatoribus ; 2.º de illorum circa gratiam er- roribus.

ARTICULUS PRIMUS.

De Semipelagianismi Defensoribus et Im- pugnatoribus.

Inter Semipelagianismi defensores , maximè spectandi sunt ,

1.º Joannes Cassianus , quem Semipelagiano- rum principem meritò dixeris. Is , peragratis Palæstinæ et Ægypti Cœnobiis , defuncto S. Joanne Chrysostomo à quo Diaconus fuerat or- dinatus , Gallias petit , Massiliae consistit , scriptisque mandat quas cum Ægyptiis Mono- chis habuerat collationes. In iis Semipelagianis- mum disertè profitetur , et ob hanc rem à S. Prospero sub nomine *Collatoris* confutatur. Cæterùm , obiit sanctissimè , circa annum 434 , ita ut à S. Gregorio Magno dicatur *Sanctus* ; ejusque festum Massiliæ quotannis celebratur.

2.º Faustus , patriâ Britannus , ex Abbate

Lirinensi, Episcopus Regiensis in Galliâ factus, anno saltem 462. Hic dûm Prædestinationam hæresim impugnat, in oppositam, Semipelagianam scilicet, miserè dilabitur. Ejus nomen sacris Ecclesiæ Gallicanæ fastis adscriptum est.

3.º S. Hilarius, Arelatensis Episcopus, ut expressè testatur S. Prosper, in Epist. ad S. Aug., scriptâ anno 429. Nec mirum videri debet, si tres illi Semipelagianismi defensores inter Santos computentur; hæc enim hæresis nonnisi plurimis post eorum mortem annis, solemni Ecclesiæ judicio fuit condemnata, ut mox dicemus.

4.º Gennadius, Massiliensis Presbyter, qui in libro quem scripsit *de Viris illustribus*, anno circiter 490, Cassianum summis effert laudibus.

5.º Tandem Vincentius quidam, ut constat ex lib. quem adversùs illum scripsit S. Prosper sub hoc titulo, *Ad Capitula objectionum Vincentianarum Responsiones*. Quis autem fuerit Vincentius ille, an scilicet Lirinensis, celeberrimus *Commonitorii* auctor, an verò alias, disputant erudit.

Inter Semipelagianismi debellatores, sibi præ aliis nomen fecerunt,

1.º S. Augustinus, qui duo contra hanc novam hæresim, licet senio confectus et morti proximus, opera conscripsit, unum de Prædestinatione Sanctorum, et aliud de Bono Perseverantiæ.

2.º Cœlestinus I, Romanus Pontifex, insigni Epist. ad Episcopos Galliæ scriptâ, anno 432, in quâ Augustini de gratiâ doctrinam, ut ipsius Ecclesiæ fidem, approbat.

3.º S. Prosper, et Hilarius alter ab Arela-

tensi, quidquid nonnulli dixerint. S. Prosperi genuina opera habentur, tum Epistola quâ S. Augustino cum Hilario Semipelagianos denuntiat; tum liber de Gratiâ et libero Arbitrio, quem contra *Collatorem* seu Cassianum conscripsit; tum *Responsiones* sive ad *Capitula Gallorum*, sive ad *Capitula objectionum Vincentianarum*, sive ad *excerpta Genuensium*; tum deniquè carmen *de Ingratis*. An laicus fuerit S. Prosper, an verò Clericus, non constat inter eruditos.

4.º Auctor duorum librorum de Vocatione Gentium, sive sit ipse S. Prosper, ut cum Bellarmino contendunt nonnulli; sive alias à S. Prospero, ut plerique hodiè censem critici.

5.º Gelasius summus Pontifex, et S. Fulgentius, ex Monacho Rusensis in Africâ Episcopus, qui tanto ardore Semipelagianorum reliquias insecuritus est, ut alter Augustinus appellari meruerit.

Tot Patrum scriptis prostratum Semipelagianismum supremo confudit ictu Synodus Arausicana II, quam confirmavit Bonifacius Papa II, anno 530. Ex hâc speciali S. Sedis confirmatione, expressâque vel tacitâ Ecclesiæ dispersæ approbatione, tanta Arausicanî Concilii definitioni accessit auctoritas, ut ipsi nemo potuerit, absque hæreos notâ, contradicere, ait ipse Quesnellus, lib. cui titulus, *Tradition de l'Eglise Romaine*, pag. 330.

ARTICULUS II.

De Semipelagianorum circa gratiam Erroribus.

Certum est 1.º in eo circa gratiam cum Pela-

gianis consensisse Semipelagianos, quòd dixerint gratiam non esse gratuitam, sed homini juxta naturale meritum dari. Hujus autem suæ doctrinæ duplìcem eamdem rationem asserebant, quam ipsi Pelagiani : 1.^{am} quòd, si gratia voluntatem præveniret, non voluntas gratiam, de omni actum esset libertate, summaque circa negotium salutis induceretur socordia ; 2.^{am} quòd Deus iniquus foret acceptor personarum, qui, sine ullo meritorum intuitu, suam gratiam uni concederet, et alteri denegaret.

Certum est 2.º Semipelagianos à Pelagianis dissensisse in eo quòd Pelagiani gratiam quam admittebant, qualiscunque sit, etiam ad perficienda bona opera *secundùm quid* tantum necessariam esse docuerint ; Semipelagiani verò interiorem gratiam intellectūs et voluntatis ad quodlibet bonum perficiendum *absolutè* necessariam confessi sint.

Quæritur itaque utrūm Semipelagiani gratiæ interioris, non tantum ad perficienda, sed et ad inchoanda bona opera, vel saltem ad fidem inchoandam, necessitatem cum Pelagianis negaverint; an è contrà, adversùs eosdem, cum Catholicis defenderint. Priusquam autem hæc quæstio resolvatur,

Notandum est, Semipelagianos distinxisse fidem, ab initio fidei; et item bonum opus, à boni operis initio. Per fidei initium intelligebant pium illum affectum, quo quis nondùm quidem credit, sed tamen ad ea credenda quæ saluti necessaria sunt, inclinatur; per initium verò boni operis, bonam illam affectionem voluntatis, quâ nondùm quidem perficit bonum opus, sed tamen illud perficere desiderat, et

aliquatenus nititur. Jam vero, circa praesentem quæstionem, à Catholicis maximè dissentit Jan-senius. Docet enim, *Semipelagianos admisisse prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc fuisse hæreticos, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.* Ipsa est inter quinque famosas quarta propositio.

Catholici ex adverso duo docent, 1.um nunquam *Semipelagianos admisisse prævenientis gratiæ interioris necessitatem, saltem ad initium fidei;* ideoque falsam esse primam partem quartæ propositionis; 2.um supponendo talis gratiæ necessitatem Semipelagianos admisisse, non *in hoc fuisse hæreticos, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare;* proindeque istam alteram propositionis partem esse hæreticam. Cùm autem pars ista posterior ad dogma pertineat, à nobis non confutabitur, nisi in Tractatus parte dogmaticâ. Ad priorem vero, quæ est *facti, refellendam, sit*

CONCLUSIO.

*Semipelagiani nunquam admiserunt necessitatem
Gratiæ interioris ad initium fidei.*

Prob. Illud dogma non admiserunt Semipelagiani, quod expressis verbis rejicit ipsorum coryphaeus Cassianus; ab ipsisque rejectum fuisse disertè testantur eorum debellatores celeberrimi: atqui, etc.

1.º Quidem Semipelagianorum antesignanus, Cassianus, expressè rejicit necessitatem gratiæ

interioris ad fidei initium. Collationis enim 13 cap. 11, sic loquitur : *Si gratiā Dei semper inspirari bonae voluntatis principia dixerimus, quid de Zachæi fide, quid de illius in cruce latronis pietate dicimus, qui desiderio suo vim quamdam regnis cœlestibus inferentes, specialia vocationis monita prævenerunt?* Juxta Cassianum igitur, adeò necesse non est *gratiā Dei semper inspirari bonae voluntatis*, ipsiusque à fortiori fidei *principia*, ut Zachæus, et ille in cruce latro... desiderio suo vim quamdam regnis cœlestibus inferentes, specialia vocationis monita prævenerint.

2.º Celeberrimi Semipelagianorum debellatores, SS. Aug. Prosper, et Fulgent. apertè testantur ab iisdem rejectam fuisse gratiæ interioris ad initium fidei necessitatem.

Et quidem S. Aug. Ab exordio enim libri de Prædestin. Sanctorum, quem ex professo contra Semipelagianos exaravit, præcipuum ipsorum errorem sic exponit : *Nunc eis respondendum esse video, qui divina testimonia, quæ de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo : tanquam fides non ab ipso donetur nobis; sed tantum augeatur in nobis eo merito, quo cœpit à nobis.* Teste igitur Aug., hic præcipuus fuit Massiliensium error, *ex nobis nos habere fidem*, solumque *incrementum ejus ex Deo*; ita ut ab ipso augeatur in nobis eo merito, quo cœpit à nobis.

Pariter S. Prosper. Nam in Epistolâ quâ Massilienses Augustino denuntiat, quid circa gratiæ necessitatem et gratuitatem sentiant, his verbis significat : *Inquiunt... quantum ad Deum per-*

tinet, omnibus paratam vitam æternam; quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, et auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint. Dicebant ergo Semipelagiani, solos illos gratiam salutis accipere, qui *sponte*, id est, sine gratiâ crediderint, suâque credulitate gratiæ auxilium meruerint.

Denique, S. Fulgentius. Lib. enim de Incarnat. et Grat. de Semipelagianis sic loquitur: *Secundum opinionem eorum, necessarium est velle credere, priusquam Dei gratia nos incipiat adjuvare. Quæ clara sunt et perspecta.*

Hinc 1.º Synodus Arausicana II sic definit adversùs Massilienses, can. 5: *Si quis, sicut augmentum, ita etiam fidei initium, ... non per gratiæ donum, ... et naturaliter nobis inesse dicit, apostolicis dogmatibus adversarius probatur.*

Hinc 2.º à summis Pontificibus Innoc. X, et Alexandro VII, ut falsa damnata est prima pars quartæ propositionis Jansenii: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei.*

Obj. 1.º ex ipsis Semipelagianismi parentibus, Cassiano et Gennadio.

1.º Cassianus, Collationis 13 cap. 3, sic loquitur: *Non solum actuum, sed etiam cogitationum bonarum ex Deo est principium, qui nobis et initia sanctæ voluntatis inspirat.* Ergo, juxta Cassianum, ipsum etiam cogitationum bonarum principium, id est, fidei initium ex Deo est, *qui nobis illud inspirat.*

2.º Gennadius, lib. de ecclesiast. Dogmati-

bus, cap. 21, docet, *initium salutis nostræ, Deo miserante, nos habere; ut verò acquiescamus salutiferae inspirationi, nostræ esse potestatis*: atqui initium salutis nostræ non ex Deo miserante haberemus, si ex nobismetipsis, absq;e ullo gratiæ auxilio, haberemus fidei initium; ergo, etc.

Resp. ad 1.um: Idem Cassianus, ejusdem Collationis cap. 8, sic loquitur: *Cùm in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit (Deus), illuminat eam confestim, atque confortat, et incitat ad salutem, incrementum tribuens;* et cap. 11: *Cùm viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit atque confortat.* In hoc utroque textu clarè pronuntiat Cassianus Deum communiter nonnisi præexistenti bonæ voluntatis initio gratiæ suæ auxilium concedere. Ut igitur in objecto loco non pugnet secum ipso, alterutrum necessum est, vel *ibi de solâ loqui gratiâ exteriori, Lege nimirūm et Doctrinâ*, de quâ hic non agitur; vel, si de ipsâ loquatur interiori gratiâ, dicere duntaxat, illâ bonæ voluntatis initium sic interdùm produci, ut ad illud producendum nunquam sit absolute necessaria, semperque sufficient naturæ vires.

Ad 2.um: Fateor Gennadium, in objecto loco, gratiæ interioris ad fidei initium necessitatem profiteri. Verùm, ubi scripsit librum de ecclesiasticis Dogmatibus, non amplius erat Semipelagianus: undè nullus est Veterum, qui illud opus Gennadii vel minimi circa gratiam erroris accusârit.

Obj. 2.º S. Aug. lib. de Prædestinatione SS. cap. 1, sic Massiliensium refert sententiam: Pervenerunt isti fratres nostri... ut præveniri

voluntates hominum Dei gratiā fateantur , atque ad nullum bonum opus , vel incipiendum , vel perficiendum , sibi quemque sufficere consentiant : atqui non prævenirentur voluntates hominum Dei gratiā , si homines ex seipsis , nullā gratiā adjuvante , credere vellent , seu haberent fidei initium ; ergo , etc.

Resp. Aserit quidem S. Aug. eò tandem pervenisse Semipelagianos , ut faterentur præveniri voluntates hominum Dei gratiā , ad quodcunque *opus bonum , vel perficiendum , vel incipiendum* : sed minimè dicit , eò usque pervenisse , ut confiterentur præveniri voluntates hominum Dei gratiā , etiam *ad fidem inchoandam*. Ut enim suprà notavimus , initium fidei et initium boni operis , duo erant in mente Semipelagianorum valdè diversa ; proindèque potuerunt ex ipsis nonnulli gratiæ interioris ad boni operis initium necessitatem admittere , quin eamdem necessitatem ad fidei initium admirerint.

Et certè , eodem in libro , non multò post verba objecta , nimirùm in ipsis verbis inter probandum adductis , asserit expressè S. Doctor , interioris gratiæ necessitatem ad fidei initium non admitti à Semipelagianis ; statimque illis opponens Apostoli sententiam : *Non quòd simus sufficientes , etc.* , ex eâ sic illos redarguit : *Attendant hic , et verba ista perpendant , qui putant ex nobis esse fidei cœptum , et ex Deo esse fidei supplementum*. Sibi ergo , et quidem eamdem intra paginam , contradiceret Aug. si objecta verba non essent ad solius boni operis , sed et ad ipsius etiam fidei initium referenda.

Inst. Ejusdem libri cap. 3 , fatetur S. Doctor ,

se ante episcopatum fuisse Semipelagianum : atqui tamen in nullo operum quæ ante episcopatum scripsit, negat voluntates nostras gratiâ Dei, vel etiam ad fidei initium præveniri ; ergo nec illud idem unquam negârunt Semipelagiani.

Resp. Fatetur quidem S. Aug. se ante episcopatum fuisse Semipelagianum. Verùm fatetur etiam, gratiæ interioris ad initium fidei necessitatem à se negatam fuisse in nonnullis operum quæ nondùm Episcopus confecit. Ipse audiatur, in ipso cap. 3 lib. de Prædestin. SS. : *Similiter errabam, inquit, putans fidem, quæ in Deum credimus, non esse donum Dei, sed à nobis esse in nobis... Neque enim fidem putabam Dei gratiâ præveniri... Quem meum errorem nonnulla opuscula mea satis indicant, ante episcopatum meum scripta.* Nedùm igitur ex operibus ab August. adhuc Semipelagiano confectis concludi possit, interioris gratiæ ad fidei initium necessitatem fuisse à Semipelagianis admissam, ab iisdem è contrâ rejectam fuisse, ex his ipsis operibus manifestè colligitur.

Obj. 3.º S. Prosper, Epistolâ ad S. Augustinum, ait, secundùm Semipelagianos, *Deum eos prædestinare in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione... præviderit.* Credebant ergo Semipelagiani vocationem ad fidem esse gratuitam ; ipsumque proindè fidei initium non posse nisi ex gratiâ provenire.

Resp. Semipelagiani per illam vocationem, quam, juxta S. Prosperum, gratuitam confessi sunt, non intelligebant vocationem internam, quæ est ipsa gratia interior ad fidem vocans et salutem ; sed vocationem purè externam, quæ in solâ consistit prædicatione Evangelii. In quo

enim vocationem illam reposuerint, ibidem sic indicat S. Doctor: *Propositum autem vocantis gratiae in hoc omnino definiunt, quod Deus constituerit, nullum in regnum suum, nisi per sacramentum regenerationis, assumere; et ad hoc salutis donum omnes homines universaliter, sive per naturalem, sive per scriptam legem, sive per evangelicam prædicationem vocari.*

Inst. S. Prosper, ibidem de Semipelagianis hæc scribit: *Gratiam Dei, quam comitem, non præviā humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdunt, quas ab ed, secundūm suam phantasiam, non negant esse præventas.* Fatebantur ergo Semipelagiani gratiā præveniri voluntates nostras, ideoque sine gratiā haberi non posse fidei principium.

Resp. Fatebantur quidem Semipelagiani, voluntates nostras gratiā præveniri; sed, ut hic observat S. Prosper, illud fatebantur *secundūm suam phantasiam*, id est, in sensu à fide catholicā prorsū alieno. Nam ex ipso objecto textu, sic fatebantur voluntates nostras gratiā præveniri, ut simul vellent ipsam *comitem esse, non præviā humanorum meritorum*; eamque nostris voluntatibus subderent: atqui contrà docet fides catholica voluntates nostras ita gratiā præveniri, ut omnibus prævia sit meritis humanis, ipsique voluntas, non ipsa voluntati subjecta sit; ergo quocunque sensu dixerint Semipelagiani, voluntates nostras gratiā præveniri, saltem, quod hic nobis sufficit, illud non dixerunt sensu catholico.

DISSERTATIO SECUNDA.

DE HÆRETICIS QUI, SUB PRÆTEXTU DEFENDENDÆ
GRATIÆ, HOMINIS PEREMERUNT LIBERTATEM.

INTER secundi hujus ordinis Hæreticos eminent, 1.º Prædestinatiani, 2.º Protestantes, 3.º Baius, 4.º Jansenius: de quibus est quadruplici capite quàm brevissimè disserendum.

CAPUT PRIMUM.

De Prædestinatianis.

PRÆDESTINATIANI sic dicti sunt ex eo quod profitebantur homines necessariò prædestinari, sive ad bonum, sive ad malum; sive ad vitam, sive ad mortem; ad felicitatem æternam, æternumque supplicium.

Prædestinatianam hæresim *nunquam extitisse* asseruit Jansenius, lib. 8 de Hæresi Pelagianâ, sed merum fuisse Semipelagianorum figmentum, imò et S. Aug. doctrinam, quam isti nomine Prædestinatianismi infamare voluerint.

Verùm certum est Lucidum quemdam Presbyterum, labente seculo V, Prædestinatianismum in Galliâ tenuisse. Docebat enim errores quibus constat perversum Prædestinatianorum dogma, scilicet 1.º, quod cæterorum fons est et radix, quosdam homines, absolute Dei decreto, ante prævisa demerita, ad damnationem æternam prædestinari; 2.º Deum proindè non velle salutem omnium hominum, sed eorum duntaxat qui salvantur; 3.º Christum conse-

quenter pro solis prædestinatis mortuum esse , et sui sanguinis pretium obtulisse ; 4.º tam in electis , quām in reprobis , liberum arbitrium periisse : in electis quidem per gratiam , ne malē agerent ; in reprobis verò , per gratiæ denegationem , ut peccarent.

Hæc constant , 1.º ex Fausti Regiensis ad Lucidum epistolâ , quā ipsum vividè hortatur ad deponendos errores quos modò enumeravimus ; 2.º ex ipso retractationis libello quem Lucidus , receptâ Fausti epistolâ , obtulit Episcopis Gallicanis ; 3.º ex Conc. Arelatensi et Lugdunensi , anno 475 , ut testatur Faustus Regiensis in præfatione ad Leontium , Arelatensem Archiepiscopum , quam suo præmisit operi de Gratiâ et libero Arbitrio ; 4.º ex expressâ declaratione Lucidi damnantis hæresim Prædestinatianam , prout eam damnaverat Concilium Arelatense . Habemus igitur et accusatorem Faustum , et Lucidum reum confitentem , et judices Episcopos , in duobus Conciliis congregatos , et Lucidum suum damnantem errorem , prout damnandum statuerat Arelatense Concilium . Quid efficacius desiderari potest ad evincendum Prædestinatianam hæresim seculo V exstitisse ?

Jam in ortu suo extinctam Prædestinatianam hæresim , ex suis cineribus , seculo IX , suscitavit Gotescalcus , cœnobii Orbacensis , diœcesis Suessionensis Monachus . Hujus facti testes sunt , 1.º insigniores illius ætatis Episcopi , à quibus Gotescalcus de Prædestinatismo accusatus fuit , nempè Rabanus , Archipræsul Moguntinus , Epist. ad Eberardum Comitem , apud quem residebat Gotescalcus ; Hincmarus , Archiepiscopus Rhemensis , Epist. 25 ad Egilonem Archiepiscopum ;

chiepiscopum ; et Amolo, Lugdunensis Archiepiscopus, in Epist. ad Gotescalcum.

2.º Testes sunt etiam Concilia : 1. Conc. Moguntinum, anno 848, in quo Gotescalcus præsens auditus, convictus et damnatus, ad Hincmarum Metropolitanum suum remissus est, cui, in Epistolâ synodali, sic de Gotescalco scribit Rabanus : *Dicit quòd prædestinatio Dei, sicut et in bono sit, ita et in malo : et tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore et peccato se corrigere; quasi eos Deus fecisset ab initio incorrigibiles esse, et pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper, in Synodo apud Moguntiam habitâ, ab eo (Gotescalco) audientes, et incorrigibilem eum reperientes,... decrevimus eum cum perniciosâ suâ doctrinâ damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis.* 2. Concilium I Carisiacum (Quierzy sur Oise), anno 849 ; in eo enim, ut refert Hincmarus, lib. de Prædest. cap. 11, *inventus hæreticus et incorrigibilis, sicut in Moguntinâ civitate,... honore presbyterali... abjectus, et pro suâ irrevocabili contumaciâ, secundum leges et Agathenses canones, et regulam S. Benedicti, ut improbus virgis cæsus.... et ergastulo (monasterii Altivillarensis) est retrusus.* 3. Concilium Carisiacum II, anno 853, in quo confecta sunt celeberrima quatuor illa capitula, quatuor præcipuis Prædestinianismi capitibus opposita. Hæc, saltem quoad substantiam, in Concilio Tullensi II, anno 860, confirmata fuere à 57 Episcopis, quorum plurimi Synodo Carisiacæ II, aut Valentinæ interfuerant.

3.º Ipse Gotescalcus, tacitè saltem, sese Prædestinatianum confessus est. Nam à tribus Archiepiscopis de Prædestinatianismo exagitatus, et ob eamdem hæresim tribus in Conciliis damnatus, in hujus hæreseos pœnam ab Hincmaro in carcerem detrusus, et moriens Ecclesiæ sacramentis privatus, ne semel quidem conques-tus est, hanc doctrinam sibi per calumniam imputari; idque unum perpetuò clamitavit, se pro veritate persecutionem pati.

Ut autem ad Gotescalci personam redeamus, in carcere ubi, ex Concilio Carisiaco I, reclusus fuerat, duplicem, Hincmaro permittente, editi fidei professionem, in utrâque suam ita hæresim dissimulans, ut multis visus sit catholi-cus, ipsiusque occasione duas quasi in partes divisa fuerit Ecclesia Gallicana. Nam alii, quibus erat explorata vera mens ejus, illum constanter habuerunt pro contumaci hæretico, et ut talem non cessârunt impetere: tales præ cæteris, Rabanus, Hincmarus, Amolo, Pardulus Laudu-nensis, Amalarius, et Joannes Scotus Erigena. Alii è contrâ de Gotescalci doctrinâ ex solâ utriusque prædictæ confessionis litterâ judican tes, ipsum catholicum bonâ fide crediderunt, ejusque personæ non tamen errori patrocinati sunt: ita potissimum Prudentius, Trecensis Episcopus; Luper, Ferrarensis Abbas; Ra-tramnus, Corbeiensis Monachus; Florus; et ante alios, auctor duorum librorum, *de Tenendâ Veritate*, et *de tribus Epistolis*, qui sub nomine Ecclesiæ Lugdunensis ut plurimùm inscribuntur, licet huic Ecclesiæ tribuendi non sint, ut tenent eruditii.

Cæterum, nihil non egit Hincmarus ut Go-

tescalcum in carcere reclusum ad meliorem frugem adduceret, sed frustrâ : pertinax permansit, suum esse S. Augustinum procaciter clamitans. Moritur anno 867, communione privatus in obitu, et post obitum christianâ sepulturâ.

CAPUT II.

De Protestantibus.

LUCIDI et Gotescalci errores circa gratiam et prædestinationem renovârunt, XIV seculo, Wiclefus; XVI autem seculo, Lutherus et Calvinus.

Martinus Lutherus, plebeiis parentibus in Saxonâ natus, anno 1483, ordinem Eremitarum S. Aug. posteâ professus est. Cùm autem, anno 1517, Cardinalis Albertus, Moguntinus Archipræsul, Dominicanis præ Augustinianis Indulgencias promulgandi à Leone X concessas, occasione imminentis Turcarum irruptionis, provinciam demandasset, istud ægrè ferens Lutherus, primùm adversus Indulgenciarum abusum, deinde contra earum substantiam, tandem et contra plurima fidei dogmata debacchari cœpit.

Ad quinque capita revocari possunt, quos successivè et quasi datâ occasione errores evomuit Lutherus : erravit nempè circa prædestinationem, circa gratiæ substantiam, circa modum agendi gratiæ, circa liberum arbitrium, et circa justificationem ; quæ paucis exponenda sunt.

1.º Veterum Prædestinationariorum renovans

errorem, Lutherus docuit Deum, antecedenti, immutabili et necessitante decreto, pro nutu suo alios ad justificationem et vitam æternam prædestinare, alios ad peccatum et supplicium æternum.

2.º Circa substantiam gratiæ, asserit gratiam sanctificantem cæteraque dona primo homini ab ortu concessa, ipsi fuisse naturalia, naturæ humanæ appendices, ipsi debita ex divinâ justitiâ et misericordiâ: ex quo principio infert Lutherus, inter alia, 1. hominem peccato suo læsum fuisse in naturalibus, substantialiter immutatum¹, atque ex integro ita infirmum et corruptum evasisse, ut nihil nisi miseria sit, corruptio et peccatum; 2. quemlibet justum in quibuscumque suis operibus, quantumvis aliundè bonis, semper et necessariò peccare, tum quia semper iis immiscetur aliquid concupiscentiæ, tum quia procedunt ab homine viatiato et corrupto; atque ideo omnibus justis omnia Dei mandata esse impossibilia.

3.º Circa modum agendi gratiæ, præcipue docet, 1. voluntati gratiam inferre necessitatem, non coactionis quidem, sed simplicem. *Si Deus, inquit lib. de servo Arbitrio, in nobis operatur, mutata et blandè assibilata per Spiritum Dei voluntas, merd' lubentiam et pronitate ac sponte suâ vult et facit, non coacte, pro naturâ voluntatis, quæ si cogeretur, non voluntas esset... sed noluntas.* Docet 2. in præsenti statu non aliam admittendam esse gratiam verè sufficiëntem, quâm efficacem et necessitantem, cui voluntas resistere nequeat.

4.º Circa liberum arbitrium, censet per peccatum amissam esse voluntatis activam indiffe-

rentiam, ideòque in homine non remanere liberum arbitrium, sed esse rem sine titulo, atque in præsenti statu non dari libertatem à necessitate, sed tantùm à coactione.

Quintum erroris caput circa justificationem exponendum remittimus in parte dogmaticâ.

Anno 1518, in jus vocatus à Cardinale Cajetano, Sum. Pontificis in Germaniâ Legato, Lutherus ad Pontificem, posteà à Pontifice ad futurum generale Concilium provocavit; quâ non obstante interpellatione, 35 Lutheri propositiones, anno 1520, apostolico diplomate damnavit Leo X, tanquam respectivè hæreticas, scandalosas, piarum aurium offensivas, falsas, etc.

In varias sectas divisi sunt Lutheri discipuli, à magistro Lutherani dicti, quarum præcipuæ sunt: prima, Lutheranorum rigidiorum, qui pura sequuntur Lutheri dogmata; secunda, molliorum, qui, duce Melanchthon, Confessionem Augstanam, in quâ nonnihil emollita fuêre Lutheri placita, sectantur: ideò Confessionistæ vocantur. Tertia, Sacramentiarum, qui, duce Carlostadio, Calvinianam hæresim circa Eucharistiam præformârunt. Quarta, Anabaptistarum, qui cæteris Lutheri dogmatibus istud addiderunt, quod parvulis Baptisma nihil prosit; eosque ideò, si baptizati fuerint, iterum, cùm ad adultam ætatem pervenére, re-baptizandos esse.

Joannes Calvinus Novioduni anno 1509 natus, cùm Parisiis studiorum causâ commoraretur, plurimos ibi Lutheranos novit, cum iis amicitiam iniit, et ab ipsis novæ hæreseos didicit principia. Anno 1537, à Magistratu Genevensi

concionator et Theologiæ professor electus, plurima tunc Genevæ edidit opuscula suis erroribus referta, ibique sectæ suæ disciplinam, probante Senatu, constituit; tandemque anno 1564 fato functus est.

Recensitos Lutheri errores circa prædestinationem, circa gratiæ substantiam et modum agendi, atque circa liberum arbitrium retinuit Calvinus; ab ipso tamen defecit, inter alia, quoad justificationis doctrinam, ut in parte dogmaticâ dicemus.

Calvini sectatores in tres præcipue partes scissi sunt. 1.^a Eorum est qui plura Calvini dogmata sectantur, quales sunt aut potius suêre, 1.º Genevenses; 2.º Reformati in Galliâ, Belgîâ, Helvetiâ; 3.º Presbyteriani in Angliâ et Scotiâ.

2.^a Est Anglo-Calvinianorum, qui nec merè sunt Lutherani, nec merè Calviniani, sed adhærent erroribus quos *Cranmer* Lutheranus et Regina Elisabeth, Calvinismo favens, schismati Henrici VIII addidere, servatis semper nonnullis ad hierarchiam pertinentibus, undè dicti sunt *Episcopales*, et differunt à Presbyterianis, dum agnoscent Episcopos non solum Ordine, sed et jurisdictione Presbyteris jure divino superiores. Vide *Bossuet*, lib. 7 et 10 Variationum.

3.ª Est Arminianorum, quorum origo est ab Arminio, primùm Ministro Amstelodamensi, ac deinceps Theologiæ professore in Academiâ Leydensi. Dicti etiam sunt *Remonstratenses* et *molles Calvinistæ*: Remonstratenses quidem, ob libellos supplices ab ipsis Synodo Dordrectanæ oblatis; Molles Calvinistæ verò, ob emollitam Calvinianorum dog-

matum duritiem. Arminianorum adversariis datum est nomen Gommaristarum, à *Gommar* eorum duce, ejusdem Leydensis Academiæ cum Arminio professore; dicti sunt etiam *Contraremonstratenses*, et *rigitiores Calvinistæ*.

Post varia habita in Germaniâ et Galliis comitia et Synodos, cœpta est tandem Tridentina Synodus die 13 decembris 1545, et absoluta die 4 decembris anni 1563, quæ solemni et decretorio judicio Lutheranam et Calvinianam hæresim confixit.

C A P U T III.

De Baio.

DICEMUS 1.º de Baii historiâ, 2.º de ejusdem systemate, 3.º de Bullis adversùs illum promulgatis.

ARTICULUS PRIMUS.

Contracta Baii Historia.

Michael Baius Belga, et sacræ Facultatis Lovaniensis Doctor, in eâdem anno 1552 regius Professor instituitur à Carolo V. Cùm autem eo in munere nova docere cœpisset, occurrerunt ex adverso Ruardus Tapperus, ejusdem Universitatis Cancellarius, et Judocus *Ravesteyn*, in eâdem Doctor Theologus, ambo ex Concilio Tridentino Lovanium reversi.

Anno 1560, cùm inter Belgii Minoritas, occasione Baii, orta foret contentio, duo ex illorum Superioribus doctrinam Professoris 18 ar-

ticulis contractam Facultati Parisiensi denuntiant, ut de illâ ferat judicium. Prædictos articulos examinat sacra Facultas, eosque censurâ notat, die 27 Junii anni ejusdem 1560.

Anno sequenti, multæ Baii propositiones ad Cardinalem Granvillianum, Mechliniensem Archiepiscopum, deferuntur. Ipse verò Baius nonnulla pro iis defendendis edit opuscula. De animorum æstu commonitus Pius IV, Baio ejusque adversariis imperat silentium, et sic paululùm restinguuntur dissidia. Verùm, anno 1564, Baius redux ex Concilio Trident. ad quod, ineunte anno 1563, missus fuerat à Rege Catholico, nova in lucem emittit opuscula, quibus sopitæ renovantur discordiæ.

Hoc enim ipso anno, aliquot è Doctoribus et Professoribus Lovaniensibus Romam plurimas mittunt Baii propositiones, pontificio subjiciendas examini. Cùm ergo per biennium maturè discussæ fuissent et expensæ, anno 1567, à Pio V, qui mortuo Pio IV successerat, solemnni Constitutione, quæ incipit, *Ex omnibus afflictionibus*, tacito tamen Baii nomine, *in globo* et respectivè damnantur, *tanquam hæreticæ, erroneæ, suspectæ, temerariæ, scandalosæ, et in pias aures offensionem immittentes*. Damnatae propositiones ab aliis numerantur 76, ab aliis 79, ab aliis 80. Hæc autem indè provenit diversitas, quòd, cùm ex illis propositionibus aliæ sint simplices, aliæ complexæ, omnesque uno tenore, nec ullâ numerorum adhibitâ distinctione, in Bullâ referantur; vix possibile fuit in iis distribuendis et computandis omnes inter se Doctores consensisse. Apostolico huic judicio præiverant doctrinalia judicia Acad-

miarum Hispanicarum, Salmaticensis, Complutensis, etc., nonnullarumque Italicarum, quibus plures novæ doctrinæ propositiones confixa sunt.

Bullam Pii V, desinente anno 1567, coram Facultate Theologicâ Lovaniensi ad id convocatâ, promulgat Maximilianus Morillonius, Cardinalis Granvellani in Archiepiscopatu Mechliniensi Vicarius Generalis, ab ipsoque ad id muneris specialiter delegatus. Bullæ promittunt obedientiam, quotquot adsunt Doctores Lovanienses. Ut autem finiantur, quæ inter Minoritas semper fervebant, dissidia, Superiores illorum vocat idem Morillonius, ipsisque Bullam intimat. Hâc autem reverenter admodùm susceptâ, anno sequenti 1568 in suis Nivellensibus comitiis, omnibus provinciæ fratribus districtè prohibent, ne ullam ex damnatis propositionibus audeant in posterum defendere.

Unus supererat Baius, qui iteratis Morillonii monitis obsurdescens, apostolicæ Constitutioni obsequium præfractè denegabat. Imò, ineunte anno 1569, ad Pium V apologeticas mittit litteras, in quibus asserit ex damnatis propositionibus sibi falsò plurimas imputari; cæteras verò, quas pro suis agnoscit, in sensu SS. Patrum esse veras; Pontificemque obtestatur ut, prædictis propositionibus iterùm examinatis, maturè perpendat an non satiùssit Bullam quâ damnantur, ut subreptitiam rescindere, quâm eamdem ut canonicam confirmare.

Die 13 Maii ejusdem anni, Baio rescritbit Pius V, declarans Bullam *non sine maturâ deliberatione editam fuisse*, ipsumque admonens ut quantociùs huic S. Sedis obtemperet judicio.

Pontificiæ tandem admonitioni cedens Baius, damnatas propositiones retractat et ejurat, die 20 Junii ejusdem anni 1569.

Anno 1570, Synodus nationalis Belgii, Mechliniæ congregata, post acceptatam Bullam Pii V, jubet eamdem iterum ab Academiâ Lovaniensi, sed solemnius accptari. Hæc itaque Constitutio, juxta Synodî mandatum, in scholis Lovaniensibus majori quam primum solemnitate promulgatur à Morillonio, unanimique Doctorum consensu recipitur. Non is tamen discordiarum finis.

Cùm enim, anno 1572, defuncto S. Pio V successisset Gregorius XIII, quicunque intra Academiam Lovaniensem Baii doctrinæ secretò adhærebant, hâc arreptâ occasione, cœperunt confixas propositiones palam defendere, imò per vulgus spargere, prolatam à Pio V illarum damnationem fore statim ab ejus successore revocandam. Rumores illos audiens Gregorius XIII, ut eos comprimat, ineunte anno 1579 emittit Constitutionem quæ incipit, *Provisionis nostræ*, quâ prædecessoris sui Bullam confirmat, eâque damnatas propositiones iterum damnat. Ad suam autem Bullam promulgandam, Lovanium mittit Toletum, insignem Societatis Jesu Theologum.

Igitur, anno 1580, omnes Academiæ Lovaniensis Doctores, Licentiatos, Baccalaureos, et candidatos, solemniori more convocat Toletus, atque coram ipsis Bullam Gregorii XIII recitari jubet. Eâ autem recitatâ, à Baio, tunc Universitatis Cancellario, postulat an eidem acquiescat, eâque damnatos articulos rejiciat. Respondet Baius, se Bullam reverenter suspicere,

et omnes illâ damnatas propositiones, *secundum Bullæ ipsius intentionem*, damnare. Idem planè respondent cæteri. Quin eò Baium adducit Toletus, ut subscriptam manu propriâ suæ doctrinæ damnationem emittat. Publicum illud instrumentum confectum est Lovanii, die 24 Martii anni 1580, et exstat in novâ editione operum Baii, parte 2, pag. 152. In signum sinceri erga Sedem apostolicam obsequii, eodem anno, ad S. Pontificem Greg. XIII scribit Baius, cui die 5 Junii ejusdem anni rescribit S. Pontifex verbis affectum paternum spirantibus. Vivit adhuc 9 annis, in suâ obedientiâ immobilis; vitâque fungitur, die 16 Septembris anni 1589, annos natus 77.

Cùm autem, ipso defuncto, errores ejus à plurimis, ac præsertim à Jansenio Yprensi, cœpissent instaurari; Urbanus VIII, prædecessorum suorum Pii V et Gregorii XIII Constitutiones renovavit, et confirmavit Bullâ, *In eminenti*, datâ pridiè nonas Martii anni 1641.

ARTICULUS II.

De Baii Systemate.

Totum Baii systema continetur 80 propositionibus à Pio V, Gregorio XIII et Urbano VI damnatis. Ex his autem propositionibus, alspectant ad statum naturæ innocentis, aliæ statum naturæ lapsæ, aliæ ad statum natu reparatæ. Itaque

Circa statum naturæ innocentis, docet Baius, *Humanæ naturæ sublimationem et exaltationem in consortium divinæ naturæ, debitam fuisse integritati primæ conditionis, et proinde natu-*

ralem dicendam esse , non supernaturalem. Ipsa est propositio inter damnatas vigesima prima , ex quâ sequitur ,

1. *Immortalitatem primi hominis non fuisse gratiæ beneficium , sed naturalem ejus conditionem (Propositio 78).*

2. *Primum hominem non potuisse à Deo creari et institui sine justitiâ originali (Prop. 79).*

3. *Nec Angeli , nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocari gratiam (Prop. 1).*

4. *Bonis Angelis et primo homini , si in statu illo perseverassent usque ad ultimum vitæ , felicitatem futuram fuisse mercedem , et non gratiam (Prop. 3).*

Circa statum verò naturæ lapsæ.

Docet 1.º , *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio , nonnisi ad peccandum valere (Prop. 27).* Hinc autem concludit ,

1. *Amorem (Dei) naturalem.... cum injuriâ crucis Christi defendi à nonnullis Theologis (Prop. 36).*

2. *Cum Pelagio sentire , qui bonum aliquod naturale , hoc est , quod ex naturæ solis viribus ortum dicit , agnoscit (Prop. 37).*

3. *Tentationi nulli sine gratiæ Dei adjutorio hominem posse resistere , sic ut in eam non inducatur , aut ab ed non superetur (Prop. 30).*

4. *Omne quod agit peccator , vel servus peccati , peccatum esse (Prop. 35).*

5. *Omnia opera Infidelium esse peccata , et virtutes Philosophorum esse vitia (Prob. 25).*

6. *Demùm , ipsam infidelitatem purè negativam , in iis quibus Christus non est prædicatus , peccatum esse (Prop. 68).*

Docet 2.º , *Solam violentiam repugnare liber-*

tati hominis naturali (Prop. 66), seu, *Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fieri* (Prop. 39). Ex hâc autem utrâque propositione colligit,

1. *Hominem peccare, etiam damnabiliter, in eo quod necessariò facit* (Prop. 67).

2. *Definitivam hanc sententiam, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falsò tribui Augustino, cùm sit Pelagii* (Prop. 54). Qui nimò

Docet 3.º, *Ad rationem et definitionem peccati non pertinere voluntarium* (Prop. 46). Undè infert,

1. *Peccatum originis verè habere rationem peccati sine ullâ relatione ac respectu ad voluntatem, à quâ originem habuit* (Prop. 47).

2. *Concupiscentiam, sive legem membrorum, et prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, esse veram legis inobedientiam* (Prop. 51). Idem repetit Prop. 50 et 75.

Circa statum naturæ reparatae,

Docet 1.º, *Justitiam, quâ per fidem justificatur impius, consistere formaliter in obedientia mandatorum... non autem in gratiâ aliquâ animæ infusa, quâ adoptatur homo in filium Dei, et secundum interiorem hominem renovatur, ac divinæ naturæ consors efficitur* (Prop. 42). Undè statim sequitur, *Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipere rationem meriti ex eo quod fiunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei; sed tantum ex eo quod sunt conformia legi* (Prop. 13). Nihilominus

Docet 2.º, *In renatis per gratiam Christi nullum inveniri posse bonum meritum, quod non*

sit gratis indigno collatum. Quæ propositio inter damnatas octava, mox laudatæ decimæ tertiaræ contradicit evidenter. Si enim verum sit, quod dicit octava propositio, *In renatis... nullum inveniri posse bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum;* ergo falsum est, quod asserit decima tertia, *Opera bona à filiis adoptionis facta non accipere rationem meriti per spiritum adoptionis, etc.*

Colliges Baium, circa statum naturæ innocentis, esse Pelagianum; circa statum naturæ lapsæ, esse Prædestinatianum; circa statum verò naturæ reparatæ, Pelagianum esse simul et Prædestinatianum, id est, sibimetipsi contrarium.

Expositum autem ipsius systema ad hanc unam revocatur propositionem, inter damnatas trigesimam octavam: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, quæ mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Ex hâc enim unâ propositione totum Baianum, ut et Jansenianum systema fluere infrà videbimus, ubi de posteriori dicimus systemate.

Nota. Plures alii sunt errores Baii, præsertim circa peccatum originale, sacramenta Baptismatis et Pœnitentiæ, Missæ sacrificium et Indulgentias. Verùm, cùm ad præsentem Tractatum, aut nullatenus, aut minùs directè pertineant, ideò ab illis hic exponendis censuimus abstinendum.

ARTICULUS III.

De Bullis in causâ Baii promulgatis.

Ex tribus adversus Baium latis Constitutio-

nibus; 1.^ā à Pio V, anno 1567; 2.^ā à Gregorio XIII, anno 1576; 3.^ā ab Urbano VIII, anno 1641; ultimam duntaxat expendemus, tum quia duas præcedentes approbat et confirmat, tum quia in eam potissimum invehuntur Jansenii defensores, ut quæ omnium prima magistri sui librum cui titulus, *Augustinus*, tanquam Baii errores, *magnō cum Catholicorum scandalo et S. Sedis contemptu*, renovantem damnaverit. Circa illud autem Urbani VIII decretum duo quæruntur, 1.um an sit lex Ecclesiæ universalis, 2.um quisnam ejus sit sensus genuinus.

§ I.

Utrum Bulla Urbani VIII lex sit Ecclesiæ universalis.

Bullam Urbani VIII hic consideramus præcisè quoad doctrinæ substantiam, minimè verò quoad quasdam *stylī* formalitates doctrinæ prorsùs extraneas, moribusque nostris minùs conformes. Itaque circa hanc Constitutionem ita consideratam, sit

CONCLUSIO.

Bulla Urbani VIII, quoad doctrinam spectata, supremum est et irrefragabile judicium Ecclesiæ.

Prob. Ex dictis in *Tract. de Ecclesiâ*, Bulla dogmatica, ad omnes Ecclesias directa, non ab iis tantùm apud quas natus est error, sed et ab aliis insignioribus expressè recepta, à cæteris verò tacitè saltem acceptata, dubio procul est Ecclesiæ totius irreformabile judicium: atqui

Bulla Urbani VIII quæ incipit, *In eminenti, est, etc.*

Prob. 1.ª pars minoris, scilicet, Bullam Urbani VIII esse *dogmaticam*. Illa Bulla dicitur *dogmatica*, quâ non præcisè disciplina servanda, sed dogma credendum proponitur: atqui Bullâ Urbani VIII credendum proponitur, nullam esse ex 8o damnatis Baii propositionibus, quæ non mereatur aliquam ex assignatis notis; et vicissim ex notis assignatis nullam esse, quæ non cadat in aliquam ex 8o iisdem propositionibus.

Prob. 2.ª pars, nempè eamdem Bullam ad *omnes omnino dirigi Ecclesias*. Nam Bulla, quâ *omnes*, *cujuscunque conditionis et qualitatis sint*, et *specialissimâ notâ et expressione digni obligantur*, ad omnes profectò dirigitur Ecclesias: atqui, ipso tenore Bullæ Urbani VIII, *omnes cujuscunque, etc.*

Prob. 3.ª pars, scilicet, dictam Bullam *in locis in quibus natus est error*, in Belgio nimirum, expressè fuisse acceptatam. Eam enim omnes Belgii Præsules acceptârunt, tum in Synodo nationali, tum in privatis Synodis diœcesanis, tum demùm in Mandatis pastoralibus; et insuper à suis subditis, propositâ acceptationis formulâ, curârunt acceptari.

Prob. 4.^a pars, nimirum eidem Bullæ expressæ *consensisse insigniores alias orbis Ecclesias*. Inter Ecclesias enim orbis catholici prominent, Italica, Gallicana, Hispanica, Germanica et Polonica: atqui quinque illæ Ecclesiæ, etc.

r.^o Quidem Italica. Nam ipse S. Pontifex Urbanus VIII, Brevi, eodem anno, ad Archiepiscopum Mechliniensem dato, testatur, *Constiti-*

tutionem 19 Junii anni 1643 publicatam in Urbe fuisse. Quin ad Bullæ calcem, authenticum istud legitur ejusdem promulgationis testimonium : Anno 1643, die verò 19 Junii, supradicta constitutio affixa et publicata fuit ad valvas basilicæ Principis Apostolorum, etc.

2.º Ecclesia Gallicana. Nam vera mens ejus non aliundè melius hâc in parte dignosci potest, quâm ex famosâ epistolâ, quam 85 Episcopi Gallicani, an. 1650, scripserunt ad Innoc. I. In illâ autem de *vehementissimis turbis*, ob posthumum Jansenii librum, in Galliâ concitatis ita Pontificem alloquuntur : *Tales quidem motus sedari oportebat, tum Concilii Tridentini auctoritate, tum Bullæ illius, quâ Urbanus VIII felicis memoriæ adversùs Jansenii dogmata pronuntiavit, et decreta Pii V ac Gregorii XIII in Baium edita confirmavit: atque hujus quidem Bullæ veritatem ac robur novo diplomate vindicasti. Agnoscit ergo Clerus Gallicanus veritatem ac robur Bullæ, quâ Urbanus VIII decreta Pii V ac Gregorii XIII in Baium edita confirmavit.*

3.º Hispanica. Hanc etenim Bullam in Hispaniis promulgatam fuisse et acceptatam constat, tum triplici Regis Cathołici edicto, primo an. 1646, altero an. 1647, tertio an. 1651; tum ex generalis Inquisitionis Hispaniarum decreto, dato Madriti 12 Feb. an. 1644.

4.º Germanica. Quamvis enim hæc Bulla non fuerit in Germaniâ solemini more promulgata, his tamen in partibus habetur pro irreformabili Ecclesiæ judicio. Nam referente auctore libri cui titulus, *Triumphus catholicæ veritatis*, pag. 412, cùm Religiosus quidam Germanus nonnullas Baii propositiones Urbani VIII Bullâ damnatas

ausus esset thesi publicâ defendere , thesis illa statim proscripta fuit, flammisque concremata.

5.º Tandem Polonica. Nam in Polonicâ hujus Bullæ editione publicum istud legitur promulgationis testimonium : *Ego concionator regius notum facio me.... hanc Bullam ex mandato illustriss. Nuntii apostolici publicasse in æde sacrâ parochiali S. Joannis Varsoviæ , coram serenissimo Rege, etcæteris Senatoribus, totâque congregatiōne populi. Stanislaus Bzygodzki.*

Prob. ultima pars , cæteras orbis Ecclesias eidem Bullæ tacitè saltem consensisse. Nam cæteræ orbis Ecclesiæ de illâ Constitutione , ad minimum , siluerunt ; ex ipsisque nulla citabitur , quæ adversùs eam reclamaverit : atqui , ex dictis in *Tractatu de Ecclesiâ* , quoties circa pontificium Diploma , prædictis vestitum conditionibus , silent nec reclamant dispersæ per orbem Ecclesiæ , toties eidem consentire meritò judicantur ; ergo , etc.

Obj. Illa Bulla dici non potest Ecclesiæ lex , post cujus promulgationem , plures ipsâ damnatae propositiones licetè propugnantur : atqui , etc. Vasquesius enim , Bellarminus , Suarezius , Toletus , et alii , quos Baio favere nemo suspicabitur , expressè docent plurimas è Baii propositionibus à Pio V damnatis , salvâ fide , posse defendi : quin et ipsi earum nonnullas defendunt.

Resp. Aliquot è damnatis Baii propositionibus spectari possunt , vel ratione doctrinæ quam continent , vel ratione censuræ quam inurunt doctrinæ contrariae. Talis est , v. g. , propositio trigesima septima : *Cum Pelagio sentit , qui boni aliquid naturalis , hoc est , quod ex naturæ solis*

viribus ortum dicit, agnoscit. Nam duo dicit ista propositio : 1.um nil *boni naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum dicit, esse agnoscendum*; et est ipsa substantia doctrinæ : 2.um eum qui tale bonum agnoscit, *cum Pelagio sentire*; et est censura affixa sententiæ contrariæ. Jam autem ubi Vasquesius, Suaresius, aliquie Doctores catholici, dicunt quasdam Baii propositiones defendi posse, vel etiam illas ipsi defendunt, eas spectant quoad solam doctrinæ substantiam, non verò quoad censuram inustam adversæ sententiæ. *Multæ propositiones rejectæ in Bullâ, inquit Vasquesius, solâ ratione damnantur, quòd oppositæ sententiæ censuram asperam contineant.* Suaresius autem : *Generatim dici potest has propositiones propter acerbitatem et audaciam quâ Baius suas propositiones admittebat, et contrarias notabat, rejectas fuisse.*

Nota. Bulla Urbani VIII à Baii Janseniique sequacibus ex eo præsertim impugnatur, quòd propositiones ipsâ non absolutè damnentur et sigillatim, sed *respectivè* et generaliter, seu, ut aiunt, *in globo*. Verùm hæc objectio facilè resolvetur ex dictis in *Tract. de Ecclesiâ*, ubi ista forma damnationis ex professo defenditur, à suisque detrectatoribus vindicatur.

Ex eo etiam ab iisdem impetratur ejusdem Bullæ auctoritas, 1.º quòd non idem annus omnibus ejus exemplaribus apponatur; 2.º quòd non fuerit promulgata, nisi elapso ad minùs anno postquam emissâ est; 3.º quòd Urbanus VIII promiserit nullius auctoris nomen esse suæ Bullæ inserendum, et tamen Bullæ, *In eminenti*, inseratur nomen Jansenii; 4.º quòd damnatæ propositiones ab aliis plures, ab aliis pau-

ciores numerentur; 5.º quod illarum plurimæ mendaciter Baio tribuantur; 6.º quod earumdem nonnullæ de verbo ad verbum legantur apud SS. PP. ac præsertim S. August.; 7.º quod damnatae sint absque prævio sufficienti examine; 8.º quod occurrant in eadem Bullâ clausulæ abusivæ, nostrisque moribus contrariae.

Verum, ad illas omnes tricas amputandas, vel sola sufficit conclusionis probatio. Postquam enim probatum est Bullam Urbani VIII assignatis gaudere conditionibus, nihil est ulterius inquirendum; statimque, et *à posteriori* concludendum, huic decreto nullum inesse vitium, ipsi adimens infallibilis judicii characterem. Si etenim objecta similiave capita minutatim, et *à priori* discutienda forent, antequam apostolica Constitutio pro irretractabili Ecclesiæ judicio haberetur; nulla unquam pro tali habenda foret, ne exceptis quidem Bullis Innocentii XI adversus Molinosum, et Innocentii XII contra librum cui titulus, *Explication des Maximes des Saints*, quas ipsi tamen adversarii, velut immobiles Ecclesiæ leges, suscipiunt ac venerantur.

§ II.

De sensu Bullæ Urbani VIII, seu de famoso Commate.

Urbani VIII, vel potius Pii V Bullæ sensus ex unius commatis positione pendet. Scilicet Pius V, post enumeratas 80 Propositiones, de illis congregatim ita pronuntiat: *Quas quidem sententias, stricto coram nobis examine ponderatas, quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri*

possent, in rigore ac proprio verborum sensu ab auctoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, et in piis aures offenditionem immittentes respectivè... damnamus. Jam verò quæritur utrùm comma, seu *virgula*, poni debeat, ut suprà, post verbum, *possent*, vel duntaxat post verbum, *intento*. Pro diversâ autem commatis positione, diversus erit Bullæ sensus. Si enim comma ponatur post verbum, *possent*, sensus erit, nonnullas è damnatis propositionibus *aliquo pacto sustineri posse*; sed tamen *in rigore et proprio verborum sensu ab auctoribus intento hæreticas, erroneas, etc.... damnari*. Si verò comma deleatur post verbum, *possent*, et ponatur post verbum, *intento*, sensus erit, nonnullas ex iisdem propositionibus, *quoniam aliquo pacto sustineri possent in rigore et proprio verborum sensu ab auctoribus intento, nihilominus ut hæreticas, erroneas, etc.... damnari*.

Quamvis ex solâ utriusque sensûs expositione sit evidens solum priorem esse genuinum; cùm tamen inter Baii Janseniique fautores non desint, qui posteriorem defendant, adversùs illos sit

CONCLUSIO.

Famosum Comma in Bullâ Pii V poni debet post verbum, possent, non verò post verbum, intento.

Prob. Post illud verbum comma poni debet in Bullâ Pii V, post quod ponitur in ipso hujus Bullæ archetypo; post quod ponendum esse confessus est ipse Baius, et agnoverè duæ Belgicæ Facultates; post quod demùm nisi ponatur, con-

tradictoria et injusta erit censura Pii V: atqui, etc.

1.º Quidem in ipso BULLÆ PII V archetypo comma post verbum, *possent*, affigitur. Cùm enim circa hujus Bullæ lectionem motus in Belgio fuissent excitati, Congregatio Inquisitionis, die 26 Junii anni 1644, decretum emisit, in quo hæc leguntur: *Sanctitas Sua mandavit ex archivio supremæ et universalis Congregationis, et ex matrice actorum, quæ in eodem archivio conservantur, extrahi et diligenter collationari, ac imprimi exemplar Bullæ præfatæ; illudque sic extractum, collationatum et impressum; eisdem Synnichio et Papio (deputatis Lovaniensibus).... consignari; ipsisque insuper significari Suae Sanctitatis mentem ac voluntatem esse, ut eidem exemplari sic consignato fides adhibeatur: atqui in isto exemplari, sic extracto, collationato et impresso, comma non exstat post verbum, *intento*, sed post verbum, *possent*; ergo, etc.*

2.º Ipse Baius æquivalenter confessus est, comma verbo, *possent*, esse postponendum. In suâ namque celebri declaratione, datâ 24 Martii an. 1580, sic loquitur: *Ego Michael Baius.... fateor plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libellis à me olim et ante emanatam Sedis apostolicæ super iis censuram conscriptis, et in lucem editis contineri et defendi, etiam in eo sensu in quo reprobantur: atqui nusquam confessus esset Baius, plurimas è suis sententiis Bullâ PII V in eo sensu reprobari, quo in suis libellis continentur et defenduntur, si existimasset in illâ Bullâ ponendum esse comma, non post verbum, *possent*, sed post verbum, *intento*; seu ipsius Bullæ*

sensum esse , nonnullas è damnatis propositiōnibus aliquo pacto sustineri posse in rigore ac proprio verborum sensu ab auctoribus intento.

3.º Ambae Belgii sacræ Facultates , Duacena et Lovaniensis id ipsum agnoverunt. Prior enim in suo opere , *Veritas et æquitas censuræ pontificiæ Pii V*, Duaci typis mandato, anno 1649; posterior autem in suâ declaratione anni 1701, expressè dicunt , propositiones à Pio V fuisse damnatas in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento.

4.º Demùm , nisi post verbum , possent , ponatur comma , summa erit Pii V censuræ contradictio et iniquitas. Quid enim contradictrium magis et iniquum , quām fateri quasdam sententias sustineri posse in rigore et proprio verborum sensu ab auctoribus intento , et easdem nihilominus damnare , tanquam *hereticas , erroneas , etc.* : atqui talis erit Pii V erga Baii aliorumque auctorum sententias agendi ratio , si in ejus Bullâ post verbum , *intento* , non post verbum , *possent* , affigatur comma ; ergo , etc.

Obj. Plura sunt Bullæ Pii V MSS. in quibus comma deest post verbum , *possent* ; adest vero post verbum , *intento* : talia sunt illa quinque , de quibus Gerberonius , operum Baii parte 2 , pag. 336.

Resp. Ut resolvatur ex MSS. petita difficultas , observandum est , juxta constantem Curiæ Romanæ praxim , duo Romæ Bullarum MSS. asservari ; 1.um quod est archetypus ipse , punctis distinguitur , et in Inquisitionis archivō depositur : alterum ex ipso quidem archetypo , sed omni suppressâ interpunctione , transcribitur , et in S. Pontificis , ut aiunt , *Regesto consigna-*

tur. Jam verò quæcunque Bullarum exemplaria conceduntur, nisi Sua Sanctitas aliter manda-
verit, non ex archivi autographo, sed ex *Regesti*
pontificii exemplari, proindèque sine punctis
describuntur.

Porrò ante Romanam editionem anni 1642, nullum vulgatum est Bullæ Pii V exemplar, quod ex ipso fuerit archivi autographo, id est, cum punctis et commatibus descriptum. Ex ipso quidem autographo, adeòque cum interpunctionibus exaratum est exemplar, quod anno 1580 Toleto dedit Gregorius XIII, ut Lovanii, ubi de *commate* cœperant dissidia, publicè legeretur. Sed, eodem mandante Pontifice, nemini permisit Toletus ut exemplar illud transcriberet. Cæterùm, in illo, juxta testes oculatos, Cardinalem *de Lugo*, et *Ripalda*, comma famosum exstabat post verbum, *possent*, non post verbum, *intento*.

Verùm, ante annum 1642, quin et ipso anno 1580, Lovanii typis mandatum est aliud ejusdem Bullæ exemplar, non quidem, ut præcedens, juxta archivi autographum, sed juxta *Regesti* pontificii exemplar, id est, sine punctis et commatibus; atque Baio, Lovaniensiique sacræ Facultati traditum est. Hoc unum est Bullæ exemplar authenticum, quod juris publici factum sit, ante annum 1642. Quotquot igitur, ante dictum annum, hujus Bullæ MSS. prodierunt, ex hoc solo exemplari transcripta sunt. Undè, cùm in illo nulla sit prorsùs interpunctio, sequitur MSS. ante hanc epocham cum punctis et commatibus vulgata, nullam hâc in parte mereri fidem. Jam verò quinque Bullæ prædictæ MSS. quæ citat Gerberonius, anno 1642

1642 longè sunt anteriora , prout ex ipsâ patet appositi anni inspectione. Quod ergo spectat punctorum et commatum distributionem, nullius sunt auctoritatis ; adeòque, si comma habeant post verbum , *intento* , non post verbum , *possent* , illud est amanuensium phantasiæ , vel potiùs eorum erga Baium affectioni tribuendum ; ergo , etc.

Inst. Saltem anno 1642 , Romæ excusa est Bulla Pii V cum commatibus , et quidem juxta ipsum autographum in Inquisitionis archivo depositum : atqui in hâc ipsâ editione Romanâ comma videtur post haec , *ab auctoribus intento* , non post ista , *sustineri possent* ; ergo , etc.

Resp. Dicimus id ex solâ typographi incuria contigisse. Nam in editione Coloniensi ejusdem anni , comma restitutum est post verbum , *possent* , ipso jubente Urbano VIII , qui suo Nuntio tunc Coloniæ degenti sic mandaverat. Et in alterâ ejusdem Bullæ Romanâ editione anni 1644 , de quâ inter probandum , comma fuit pariter post verbum , *possent* , restauratum. Hâc autem editione posteriori penitus eliduntur quæcunque ex anterioribus , sive scriptis , sive impressis exemplaribus objici solent. Cùm enim , ex dictis , ad ipsius archetypi normam summis curis confecta sit ultima hæc editio ; cùm præsertim , ex speciali Urbani VIII jussu , fuerit ejus exemplar deputatis Lovaniensibus , *Synnichio et Papio consignatum... ut eidem sic consignato fides adhibeatur* ; quis jam , nisi studio partium obcæcatus , de verâ commatis positione audeat disputare ?

CAPUT IV.

De Jansenio.

CIRCA Jansenium idem hoc in capite præstabitur, quod circa Baium in præcedenti. 1.º Contractam ipsius texemus historiam. 2.º Dicemus de decretis in ipsius causâ à S. Sede promulgatis. 3.º Ipsius systema breviter exponemus.

ARTICULUS PRIMUS.

Compendiosa Jansenii ejusque libri Historia.

Cornelius Jansenius ex catholicis parentibus apud Batavos anno 1585 natus, Theologiæ magistrum Lovanii habuit Jacobum Jansonium, doctrinæ Baianæ defensorem acerrimum; condiscipulum autem et amicum Joannem *du Verger de Haurane*, postea Abbatem San-Cyranum. Anno 1607, exacto Theologiæ curriculo, unà cum amico se Parisios confert, dehinc Baionam, ubi, eodem adnitente, Collegii Primarius eligitur. Baionæ annis 7 vel 8 commoratus, revertitur Lovanium, ubi Collegio S. Pulcheriæ præficitur. Anno 1619, laureâ doctorali donatur in ejusdem urbis sacrâ Facultate; et anno 1630, regius sacrarum litterarum Professor instituitur. Anno 1635, provehitur ad Sedem Yprenensem, in quâ, post triennium, lue extinguitur, priùs tamen ultimâ manu appositâ operi quod inscripsit, *Augustinus*, et cui per annos 22 improbo labore incubuit. Morti proximus, scribit testamentum, in quo hujus operis edendi

curam suo Capellano mandat, illudque S. Sedis judicio subjicit, seque Romanæ Ecclesiæ *usque ad lectum mortis obedientem* profitetur. Testamentum in ipsius operis fronte editum est.

Vix primam lucem aspexerat posthumus Jansenii liber, Lovanii editus anno 1640, cùm illum ad tenebras damnat Urbanus VIII, Bullâ, *In eminenti*, de quâ cap. præcedenti.

Bullam hanc, anno 1644, solemniter recipit sacra Facultas Parisiensis, suisque alumnis districtè vetat ne ullam defendant è damnatis sententiis. Cùm tamen nihilominus Baccalaurei suis identidem thesibus aliquos Baii vel Jansenii errores insererent, die 1 Julii anni 1649, in plenis comitiis de hâc audaciâ conqueritur Facultatis Syndicus, D. *Cornet*, atque exponit tanto malo non posse efficacius afferri remedium, quâm si censurâ notentur aliquot propositiones, quas ex Jansenii *Augustino* excerptas offerebat.

Syndici votis annuit Sacra Facultas, nominatque deputatos, qui ex septem delatis propositionibus quinque priores expendant, ad proximaque comitia suam de illis referant sententiam. At cùm, promovente Jansenii autore, Ludovico *de St. Amour*, huic deliberationi apud supremam Curiam Parisiensem intercessissent Doctores 70, atque senatus-consulto, dato die 5 Oct. ejusdem anni, omne hâc de re judicium Facultati fuisse, donec aliter provideretur, interdictum; ne interim error grassaretur audaciùs, anno 1650, Episcopi Gallicani 85 ad Innocentium X solemnem scribunt epistolam, quâ easdem ipsi quinque propositiones denuntiant, *obtestantes ut... perspicuam et certam de unaquidque sententiam ferat.*

Receptis 12 Aprilis anni 1651 Episcoporum litteris, Innocentius X, ad delatarum quinque propositionum examen, Congregationem ex quinque Cardinalibus et tredecim Consultoribus conflatam instituit. Inter Cardinales maximè spectandus Chigius, qui Innocentio, sub nomine Alexandri VII successit. Duobus et amplius annis durat Congregatio; trigintaque sex absolutur sessionibus, quarum decem ultimis interest ipse S. Pontifex Innoc. In illis causa Jansenii eā, quā major esse non potest, diligentia discutitur: ejus propositiones, vel in seipsis, vel relativè ad se invicem, vel comparatè ad totum librum perpenduntur; pari facilitate audiuntur, sive qui ad defendendam, sive qui ad impugnandam Ypensis Episcopi doctrinam venerant ē Galliis; ac tandem, die 31 Maii anni 1653, ab Innoc. emittitur Constitutio, *Cum occasione, in quā quinque famosae Propositiones hoc ordine referuntur, et damnantur.*

Primam prædictarum propositionum: Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus et conantibus, secundūm præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, quā possibilia fiant: *temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam et hæreticam declaramus, et uti talem damnamus.*

Secundam: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur: *hæreticam declaramus, et uti talem damnamus.*

Tertiam: Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione: *hæreticam declaramus, et uti talem damnamus.*

Quartam : Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei ; et in hoc erant hæretici , quòd vellent eam gratiam talem esse , cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare : *falsam et hæreticam declaramus , et uti talem damnamus.*

Quintam : Semipelagianum est dicere , Christum pro omnibus hominibus mortuum esse , aut sanguinem fudisse : *falsam , temerariam , scandalosam : et intellectam eo sensu , ut Christus pro salute duntaxat Prædestinatorum mortuus sit : impiam , blasphemam , contumeliosam , divinæ pietati derogantem , et hæreticam declaramus , et uti talem damnamus.*

Ubi vident Jansenii defensores , prædictam Constitutionem ab omnibus admitti orbis Episcopis , ac præsertim Gallicanis , qui anno 1653 , præside Cardinali Mazarino , congregati , illam summâ cum reverentiâ , datis die 15 Julii ad Innocentium litteris , receperant ; ut hujus Bullæ eludant auctoritatem , nec cogantur magistri damnare doctrinam , ad novum confugiunt diverticuli genus , dicuntque damnatas ab Innoc. X propositiones non reperiri in libro Jansenii ; aut , si in illo reperiantur , saltem non eo sensu quo damnantur . Et hæc est prima origo famosæ *juris à facto distinctionis* , quâ veluti clypeo tecti sese ab omnibus Ecclesiæ fulminibus tutos existimant .

Ut illud ipsis præcludant effugium , in Luparam (*le Louvre*) , die 9 Mart. an. 1654 , absque morâ conveniunt quotquot tunc Parisiis aderant Episcopi ; atque in epistolâ ad Innocentium X , datâ die 28 ejusdem mensis , declarant , quinque

propositiones illas esse Cornelii Jansenii, et in sensu ejusdem Jansenii à S. Sede damnatas. Idem paulò post declarant, tum Innocentius ipse, Brevi dato ad Galliæ Episcopos die 29 Septembris ejusdem anni; tum præsertim successor ejus Alexander VII, in celebri Bullâ, *Ad sacram*, datâ 16 Octob. an. 1656, quâ prædecessoris sui Constitutionem, *Cum occasione*, confirmans, definit, *quinque propositiones ex libro Cornelii Jansenii excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse.*

Hanc Alexandri VII Constitutionem summâ cum gratulatione recipiunt Galliarum Episcopi; utque suam magis ac magis erga Petri Sedem commonstrent reverentiam, in comitiis generalibus anni 1657 condunt formulam fidei, impositâ lege singulis è Clero ut illi subscribant. Hâc autem formulâ sincerum mentis obsequium promittitur Constitutionibus Innoc. X et Alex. VII, quatenus damnant doctrinam *quinque propositionum Cornelii Jansenii*, contentam in ejus libro cui titulus, *AUGUSTINUS*. Eamdem subscriptionem iterùm imperat Clerus Gallicanus in comitiis an. 1661; acceditque regia sanctio Ludovici XIV, die 13 Aprilis ejusdem anni.

Hæc tandem finiri dissidia peroptans Rex Christianiss. ineunte anno 1663, Convenarum ac paulò post Tornacensi Episcopo, D. de Choiseuil, mandat ut omnes quas poterit recuperandæ pacis ineat rationes. Rem proponit iste Jansenianæ factionis primariis, qui, hoc statim probato consilio, *quinque articulos*, *quinque Jansenii propositionibus* respondentes, conficiunt. Iis cæterorum nomine subscribunt duo Doctores Sorbonici, DD. *Girard et de La Lane*,

subscriptosque Convenarum Episcopo tradunt, ad S. Pontificem transmittendos, unà cum declaratione quâ duo profitentur, 1.um in illis quinque articulis suam omnem doctrinam contineri; 2.um se paratos esse ad ea omnia præstanda, quæ ab ipsis S. Pontifex exigere voluerit.

Hanc declarationem quinque cum articulis Romam mittit Convenarum Episcopus, respondetque Alexander VII, per Breve datum 29 Julii ejusdem anni, non ad ipsum quidem speciatim Convenarum Episcopum, sed ad omnes generatim Galliarum Episcopos, ipsis congratulans quod eorum operâ multi in Galliis ad saniorem doctrinam inducti sint. Ex quibus ultimis verbis inferunt fautores Jansenii, prædictos quinque suos articulos ab Alexandro VII fuisse comprobatos. An meritò sic concludant, an immeritò, videbitur infrà.

Cùm præmemorato Cleri Gallicani Formulario plurimi hanc ob causam subscribere reuerent, quod talis subscriptio solâ S. Pontificis auctoritatē posset imperari, ad illum ipsis prætextum auferendum, ab Alexandro VII per suum Oratorem efflagitat Ludovicus XIV, ut ipse tale promulgaret Formularium, illudque jubeat ab omnibus subsignari. Christianissimi Regis postulationi cedens S. Pontifex, die 15 Februarii anni 1665, edit Bullam, *Regiminis*, cui sequens inseritur Formularium, à Cleri Gallicani Formulario, quoad rem ipsam, haud diversum.

Ego N. Constitutioni apostolice Innocentii X, datæ die 31 Maii anni 1653, et Constitutioni Alexandri VII, datæ die 16 Octobris anni 1656, summorum Pontificum, me subjicio; et

quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui nomen, Augustinus, excerptas, et in sensu ab eodem auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno, et ita juro. Sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Dei Evangelia.

Istam autem formulam à quibuscumque ecclesiastici Ordinis, tam Regularibus quam Secularibus, etiam Monialibus... subscribi districtè mandat Sua Sanctitas. Puram et simplicem hujus Constitutionis exsecutionem, sub gravissimis poenis injungit Lud. XIV, declaratione datâ mense Aprili ejusdem anni, et in supremæ Curiæ Parisiensis tabulis inscriptâ die 29 ejusdem mensis.

Ad eas adducti angustias, inter se dividuntur fautores Jansenii. Alii namque *Mitiores* volunt se, tutâ conscientiâ, posse dicto Formulario subscribere, quin præmoneant se soli *juri*, non *facto*, interius consentire; utque sint immunes mendacii ac perjurii, satis esse si circa facti quæstationem religiosum teneant silentium. Alii verò *Rigidiores* dicunt, vel omnino denegandam esse subscriptionem, vel non esse dandam, nisi sub expressâ declaratione, quod ad solum *jus*, non ad *factum* referatur; adeò ut qui credentes esse *jus à facto* distinguendum, nihilominus subscribunt sine præviâ tali declaratione, sese mendacii reos constituant et perjurii. Sic, præ cæteris, quatuor Episcopi Jansenianis partibus addictissimi, Nicolaus *Pavillon* Aletensis, Franciscus *Caulet* Apamiensis, Nicolaus *Chouart de Buzenval* Bellovacensis, et Henricus *Arnauld* Andegavensis. In suis enim Documentis pastoralibus, pro Formularii subscriptione

hoc ipso anno 1665 promulgatis, fatentur quidem, quod pertinet ad *jus*, id est, doctrinam in quinque propositionibus reprobatam, eam interius esse hoc omni sensu damnandam, quo damnata fuit ab Ecclesiâ. Verum, quod spectat ad *factum*, id est, prædictæ doctrinæ attributionem libro Jansenii, docent Ecclesiam non esse infallibilem, ipsique proindè hâc de re judicanti solam deberi silentii reverentiam.

Præfatorum Episcoporum Mandata suppressit Rex Christianissimus sanctioris Consilii decreto, dato 20 Julii ejusdem anni; atque instat apud Alexandrum VII ut in *jus* adducantur. Dùm omnia parantur ad judicium, moritur Alexander, ipsique succedit Clemens IX, à negotio amicè componendo haud alienus. Pacis media-tores occurrunt Episcopus Laudunensis, dehinc Cardinalis *d'Estrées*; Archiepiscopus Senonensis, D. *de Gondrin*; et Episcopus Catalaunensis, D. *Vialart*. Exigit primùm Clemens, Mandata à quatuor Episcopis solemniter revocari. Sed ipsis exponentibus, hinc plurimū fore suæ dignitati ac auctoritati detrahendum, consentit S. Pontifex ut, prioris subscriptionis nullâ factâ mentione, novam exhibeant accuratiorem, à suisque current exhiberi. Igitur, ut refert ipse Cardinalis *d'Estrées*, rei gestæ seriem Innocentio XII exponens, die 4 Junii 1693, quatuor Episcopi statim Clementi IX per litteras propria manu subsignatas testantur, se sincere, et absque ulla exceptione, aut restrictione dictæ Formulæ subscripsisse. Idem omnino suis testantur epistolis Ludov. XIV, pacisque media-tores Episcopi: quibus testimoniis persuasus Pontifex, suam benevolentiam quatuor Episco-

pis restituit, Brevi dato 19 Januarii anni 1669: et hæc est *PAX CLEMENTIS IX*, à Jansenii discipulis eo magis venditata, quod ipsâ velint suam confirmari de silentio religioso sententiam. Sed quām īmeritò, paulò post monstrabitur.

Cùm, anno 1692, aliquot Belgarum Episcopi ut omni, si fieri posset, tergiversationi aditum occluderent, Formulario privatâ auctoritate aliquid addidissent; anno sequenti, nonnulli Doctores Lovanienses de hâc additione per unum è suis, D. *Hennebel*, apud Innoc. XII conqueruntur. Ad Belgij Episcopos Breve mittit S. Pontifex, die 6 Februarii anni 1694, quo, post confirmatas Innoc. X et Alex. VII Constitutiones, sub quocunque prætextu, Formulario quidquam adjici vetat. Cùm autem indè triumphum canerent sequaces Jansenii, quasi Pontifex hâc suâ prohibitione primam Formulario subscribendi rationem mitigasset, novo Brevi, ad eosdem Episcopos, dato 24 Novembris anni 1696, declarat, nedùm per Breve præcedens Constitutionibus suorum prædecessorum vel minimè fuerit derogatum, eas è contrà per illud in omni suo vigore fuisse confirmatas.

Circa annum 1702, in lucem prodit libellus, cui titulus, *Cas de conscience, etc.* In eo supponitur, cuidam Clerico denegatam esse absolutionem sacramentalem, eo quod in tribunali declaraverit, se reverè quinque propositiones simpliciter et absolute damnare, ac Formulæ *Alexandri VII* subscrisse quidem; nihilominus, quantum ad quæstionem facti, seu attributionem illarum quinque propositionum libro Jansenii, existimare se religiosum sufficere silentium. Deindè quæritur utrūm viro ecclesias-

tico sic sentienti negari possit absolutio sacramentalis. Huic autem quæstioni, etiam apposito nomine, sic respondent ⁴⁰ Doctores Parisienses: *Doctores infra scripti, visâ casûs expositione, censem hujus ecclesiastici viri sententiam, nec novam esse, nec singularem, nec ab Ecclesiâ damnatam; neque talem ut Confessarius possit ipsi sacramentalem denegare absolutionem, nisi eam retractaverit.*

Responsum illud damnant, 1.º Clemens XI, et quidem tribus decretis, latis mense Januario anni 1703; 2.º eodem anno, plerique Galliarum Episcopi, ac præsertim Cardinalis Noallius, Archiepiscopus Paris.; 3.º sacra Facultas Parisiensis, judicio censorio, emisso die 1 mensis Septembris anni 1704. Qui verò huic Responso subscriperant Doctores, suam subscriptionem publicè retractant, uno excepto, qui, pro contumaciâ, ex albo Doctorum expungitur.

In præcedentium confirmationem accedit tandem Bulla Clementis XI, quæ incipit his verbis, *Vineam Domini Sabaoth*, data die 16 Julii anni 1705. In illâ quatuor præstat S. Pontifex: 1.º prædecessorum suorum Innocentii X et Alexandri VII Constitutiones renovat et confirmat; 2.º Clementis IX et Innoc. XII Brevia à perversis Jansenianorum interpretationibus vindicat; 3.º definitivè pronuntiat, *obedientiæ, quæ præinsertis Constitutionibus debetur obsequioso silentio minimè satisfieri*. Constitutionem illam unanimi consensu recipiunt omnes orbis Ecclesiæ, Gallicana præsertim, in suis generalibus ejusdem anni comitiis.

Novas in Ecclesiâ turbas excitavit Paschasius Quesnellus, Oratorii gallici Presbyter, occa-

sione libri cui titulum præfixit, *Le nouveau Testament en français, avec des réflexions morales*, etc. Liber ille nonnisi paulatim crevit et formatus est. Anno 1671, quo primùm prodiit uno volumine sub formâ quam in-12 vocant, breves solùm in quatuor Evangelia complectebatur annotationes, inter quas paucissimæ leguntur per Constitutionem *Unigenitus* condemnatæ. Variis editionibus in dies crescente Quesnelli opere, tandem absolutus est liber anno 1693, vixque lucem aspergit, statim in eum animadverferunt plurimi Doctores, undique conclamârunt Catholici in eo damnatam Jansenii doctrinam renovari, eumque tandem publicis mandatis proscriptis plures Episcopi. Deniquè, Regis et Cleri Gallicani votis annuens Clemens XI, pluribus per biennium habitis congregationibus, fusisque ad Deum precibus, die 8 Septembris anni 713, solemnem emisit Constitutionem *Unigenitus*, quæ prædictum proscriptit librum, et 101 ex eo extractas prepositiones, sub variis censuris respectivè, speciatimque prout hæresim quinque Jansenii propositionibus expressam renovantes, damnat.

Brevitati consulentes, non immorabimur in probando Constitutionem illam Clementis XI irreformabile esse Ecclesiæ judicium, cui proindè adhærere etiam interius unusquisque tenetur. Recurrunt enim principia quæ in *Tractatus de Ecclesia* tradidimus, et quæ mox in præsentî tractatu exponentur, ubi de Constitutionibus in causâ Jansenii emissis agemus. Scilicet, Constitutio illa Sedis apostolicæ ritè promulgata, solemniter ab omnibus, si paucissimos excipias, Galliarum Episcopis, necnon ab omnibus aliis

per orbem Ecclesiis, non tacitè solum, sed expressè acceptata est; ergo omnes habet conditiones ut sit irreformabile Ecclesiæ judicium.

ARTICULUS II.

De Decretis in causâ Jansenii à S. Sede promulgatis.

Septem præcipua sunt decreta S. Sedis in causâ Jansenii: 1.um Bulla Urbani VIII, 2.um Bulla Innocentii X, 3.um Breve Alexandri VII, occasione quinque Articulorum; 4.um ejusdem Bulla quæ incipit, *Regiminis*, quâ proponitur Formularium ab omnibus subscribendum; 5.um Breve Clementis IX, pro quatuor Episcopis; 6.um Breve Innocentii XII ad Belgii Episcopos; 7.um tandem Bulla Clementis XI, *Vineam Domini Sabaoth*. De primo decreto, Bullâ nimirum Urbani VIII, dictum est capite præcedenti. Restat ut de sex posterioribus dicatur totidem paragraphis.

§ I.

De Bullâ Innocentii X.

Duo maximi momenti circa Bullam istam veniunt comprobanda: 1.um ipsam esse totius Ecclesiæ judicium irrefragabile; 2.um per illam quinque Jansenii propositiones in proprio illius auctoris sensu fuisse damnatas. Itaque sit

CONCLUSIO PRIMA.

Bulla Innoc. X quâ damnantur quinque Jansenii propositiones, infallibile est Ecclesiæ judicium.

Prob. Decretum S. Sedis dogmaticum, ad

omnes fideles directum, ab Episcopis apud quos controversia nata est expressè receptum; à cæteris verò per orbem dispersis Episcopis, tacitè saltem, acceptatum, ex probatis in *Tract. de Ecclesiâ*, infallibile est Ecclesiæ judicium: atqui Bulla Innoc. X, etc.

1.º Quidem Bulla Innocentii X est dogmatica; cùm unamquamque ex quinque Jansenii propositionibus damnet ut hæreticam, ac proindè uniuscujusque contradictoriam tanquam dogma fidei definiat.

2.º Dirigitur ad omnes mundi fideles: *Mandamus igitur, inquit Innocentius, omnibus Christi fidelibus utriusque sexūs, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quām in hæc præsenti nostrâ declarazione continetur.*

3.º Eadem Bulla ab Episcopis, apud quos orta fuerat controversia, Gallicanis nimirùm, expressè fuit acceptata. Nam in Epist. quam ad Innocentium scripserunt, die 15 Julii anni 1653, dicunt, eam Constitutionem *divinâ æquè ac summâ per universam Ecclesiam auctoritate niti; cui Christiani omnes, ex officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur.*

4.º Demùm à cæteris orbis Episcopis, tacitè saltem, fuit acceptata. Nam ex quo promulgata est ista Constitutio, illam quidem ad sensus alienos detorquere nonnulli moliti sunt Episcopi; sed nulli unquam adversùs ipsius auctoritatem reclamârunt: atqui, ex dictis in *Tract. de Ecclesiâ*, Bulla dogmatica S. Sedis contra quam Præsules ad quós directa fuit non reclamant, hoc ipso censemur, tacitè saltem, ab illis acceptari; ergo, etc.

CONCLUSIO II.

Bullâ Innocentii X damnantur quinque Jansenii Propositiones hoc ipso sensu quem habent in ejus libro cui titulus, Augustinus.

Prob. Ut enim quinque propositiones Bullâ Innoc. damnentur in ipso libri Jansenii sensu, duo requiruntur et sufficiunt: 1.um hujus Bullæ scopum esse damnare quinque propositiones in prædicti libri sensu; 2.um hoc ipso illas in eo sensu damnari: atqui, etc.

Prob. 1.^a pars, illius Bullæ scopum esse quinque propositionum damnationem in sensu libri cui titulus, *Augustinus*. Is enim est hujus Bullæ scopus, qui exprimitur, tum in ipsâ Bullâ, tum in Brevi quod ipse dedit Innocentius, ad verum Bullæ suæ scopum declarandum: atqui, tum in ipsâ Bullâ, tum, etc.

1.º Quidem ipso tenore Bullæ significatur, scopum ejus esse damnare quinque propositiones in sensu libri Jansenii. Nam ab initio sic legitur: *Cum occasione impressionis libri cui titulus, Augustinus, etc., inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis; complures Gallicarum Episcopi apud nos institerunt, ut easdem propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam ac perspicuam ferremus sententiam.* Igitur ab exordio declarat Innocentius, quinque propositiones, de quibus latus est sententiam, ex libro cui titulus, *Augustinus*, fuisse extractas, atque relativè ad eumdem librum à se jam esse damnandas.

Postquam verò singulas retulit propositiones

S. Pontifex, suamque de unaquâque protulit sententiam, sic prosequitur : *Non intendentes tamen per hanc declarationem et definitionem super quinque prædictis propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones quæ continentur in prædicto libro Cornelii Jansenii* : atqui vana est et ridicula hæc Innocentii monitio, nisi *quinque prædictas propositiones*, tanquam ex *prædicto libro Cornelii Jansenii* excerptas, et relativè ad eumdem librum damnare voluerit ; ergo 1.º, etc.

2.º Scopus idem clariùs adhuc exprimitur in Brevi quod dedit idem Pontifex, ut veram suam mentem magis ac magis exponeret. Cùm enim post prædictæ Bullæ promulgationem, clamare cœpissent Jansenii defensores, ipsâ non damnari quinque propositiones in sensu libri cui titulus, *Augustinus*; de hoc effugio per Galliarum Episcopos commonitus Innocentius, ut illud statim præcluderet, ad eosdem die 29 Septembris anni 1654 Breve mittit, quo disertè pronuntiat se suâ *Constitutione* damnavisse in *quinque propositionibus*, *Cornelii Jansenii doctrinam ejus libro contentam* cui titulus, *Augustinus*; ergo, etc.

Prob. 2.ª pars, scilicet, si scopus Bullæ Innoc. X sit damnare quinque propositiones in sensu libri cui titulus, *Augustinus*, illas hoc ipso certò et infallibiliter in eo sensu damnari. Nam, ex præcedenti conclusione, Bulla Innoc. X irreformabile est universalis Ecclesiæ judicium : atqui universalis Ecclesiæ judicium, cuius scopus sit, in tali sensu quasdam damnare propositiones, illas in eo sensu damnat infallibiliter. Ex dictis enim in *Tract. de Ecclesiâ*, ubi nimirūm de factis dogmaticis, Ecclesia infallibilis

est, non modò quandò definit talem doctrinam esse catholicam aut hæreticam ; sed , et ubi declarat illam in tali vel tali libro, tali vel tali propositione contineri ; ergo , etc.

Hinc Innocentii X successores, Alexander VII, Clemens IX, Innocentius XII, et Clemens XI, in decretis inferiùs referendis unanimiter definiunt, quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui titulus, *Augustinus*, excerptas, in sensu ab eodem Cornelio intento fuisse damnatas.

Objiciunt quidem apologistæ Jansenii, 1.º narrante D. *de S. Amour*, in suo Diario, declarasse Innocentium, *nolle se omnino ut de Jansenio mentio fieret*; 2.º Cardinalem Spada , eodem teste D. *de S. Amour*, asseruisse *propositiones in congregationibus considerari præcisè secundum seipsas, abstrahendo à sensu unius vel alterius*; 3.º Vincentium de Pretis, Commissarium S. Officii , sententiam ferendo de primâ propositione, dixisse eam à se spectari in *abstracto*, et prout ab omni proferente præscindit , etc.

Verùm istæ vel aliæ ejusdem speciei vitiligationes ipso probationum pondere conteruntur. Si enim ut de vero decreti pontificii scopo judicetur, non ipsius tenori , nec solemni Pontificis, à quo datum est, declarationi standum sit; sed insuper sparsi per vulgus rumores audiendi sint: nulla erit, non modò S. Sedis, sed nec etiam Concilii oecumenici , quantumvis clara et perspicua definitio , cuius sensus jure non possit in dubium revocari.

§ II.

De Brevi Alexandri VII post oblatos ipsi quinque Articulos.

Contendunt Jansenii defensores Alex. VII per Breve datum die 29 Julii an. 1663, approbasse quinque Articulos, quos ei per Convenarum Episcopum obtulerant. Cum autem velint omnem libri cui titulus, *Augustinus*, doctrinam illis quinque Articulis contineri; hinc concludunt ipsam libri hujus doctrinam isto Alexandri VII Brevi fuisse comprobata. Adversus commentum illud, sit

CONCLUSIO.

Alexander VII, persuum Breve datum 29 Julii an. 1663, oblatos sibi quinque Articulos nullatenus approbavit.

Prob. In hoc toto Brevi nulla fit, nec etiam indirecta, mentio quinque Articulorum: atqui quinque Articulorum, indirecte saltem, meminisset S. Pontifex, si illos vel minimum voluisset approbare; ergo, etc.

Et certe, hinc tantum in suo Brevi sibi gratulatur S. Pontifex, quod, litteris ex Gallia recens allatis, acceperit illorum in dies crescere numerum, qui recta sapiunt: atqui si pro catholicis habuisset quinque Articulos, non ex eo solum esset sibi gratulatus, quod, litteris ex Gallia recens allatis, accepisset illorum, etc.; sed etiam, ac praesertim, ex eo quod in illis ipsis quinque Articulis eosdem recta sapere propriis oculis inspexisset; ergo, etc.

Denique, non inde concludit Alexander VII

multos in Galliis *ad saniorem doctrinam inductos* fuisse, quòd in oblatis S. Sedi quinque Articulis *saniorem doctrinam* expresserint; sed ex eo præcisè quòd *sese paratissimos exhibuerint ad illa omnia præstanta quæ ipsis à Sede apostolicâ præscribentur*: atqui tamen, si mens S. Pontificis in suo Brevi fuisse, quinque prædictos Articulos tanquam catholicos approbare, non indè tantùm collegisset multos in Galliis *saniorem doctrinam* amplexos esse, quòd *sese paratissimos exhibuerint ad illa omnia præstanta quæ ipsis à Sede apostolicâ præscribentur*; sed ex eo potissimum, quòd in illis quinque suis Articulis veram et catholicam doctrinam professi fuissent. Concludamus igitur Alex. VII, in hoc suo Brevi, non ad quinque Articulos respxisse; sed ad solam unà cum illis oblatam sibi declarationem, quâ testificabantur discipuli Jansenii *se paratos esse... ad ea omnia præstanta, quæ ab ipsis S. Pontifex exigere voluerit.*

§ III.

De Bullâ Alexandri VII quæ incipit, Regiminis, vel potius de Formulario quod in illâ continetur.

Plerique Jansenii defensores, ut vidimus in synopsi historicâ, volunt eum qui Alex. VII Formulario subscribit, hâc suâ subscriptione non ad internum mentis assensum, sed ad mereum silentium, ut vocant, religiosum, circa Jansenii *factum* obligari. Contra illos, sit

CONCLUSIO.

Subscribens Formulario Alexandri VII, suā hāc subscriptione ad internum mentis obsequium circa ipsum Jansenii factum obligatur.

Prob. Ad hoc enim duo requiruntur et sufficiunt : 1.um Ecclesiam uti jure suo, cūm internum mentis assensum exigit circa factum Jansenii ; 2.um Alexandri VII Formulario subscribentem, circa hoc ipsum factum, interius mentis obsequium promittere : atqui, etc.

1.º Quidem Ecclesia jus habet mentis internum assensum circa Jansenii factum exigendi. Nam circa id omne mentis internam adhæsionem exigere potest ac debet Ecclesia, quod ab ipsâ fuit infallibiliter definitum : atqui, ex paragr. primo, infallibiliter definiuit Ecclesia famosas quinque propositiones in lib. Jansenii, et in sensu quidem à S. Sede damnato, contineri; ergo circa factum illud, etc.

2.º Qui subscribit Alexandri VII Formulario, per suam subscriptionem, circa factum Jansenii, non merum promittit silentium, ut aiunt, religiosum, sed internum et sincerum mentis obsequium. Subscribens enim expressè, additoque juramento profitetur, se *quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui nomen, Augustinus, excerptas, et in sensu ab eodem auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes apostolica damnavit, sincero animo rejicere ac damnare*; ergo, etc.

Quæ contrà opponuntur, soluta fuêre in *Tractatu de Ecclesiâ*, ubi de Factis dogmaticis.

§ IV.

De Brevi Clementis IX ad quatuor Episcopos.

Contendunt fautores Jansenii Clementem IX, per suum Breve ad quatuor Episcopos, de quibus suprà, silentii religiosi circa Jansenii factum sufficientiam agnovisse. Duo enim asserunt: 1.um quatuor illos Episcopos, priusquam Alexandri VII Formulario subscriberent, in verbalibus Synodorum diœcesanarum actis expressam fecisse distinctionem inter jus et factum, atque circa jus quidem internam mentis assensionem, sed circa factum meram silentii reverentiam promisisse; 2.um Clementem IX, priusquam quatuor illis Episcopis suam benevolentiam restitueret, scivisse talem ab ipsis, antequam subscriberent, factam esse distinctionem: ex quibus duobus inferunt S. illum Pontificem, pacem suam iis reddendo Præsulibus, eorum, indirectè saltem et implicitè, de silentio religioso sententiam approbasse. Contra figmentum illud, sit

CONCLUSIO.

Clemens IX, in suo Brevi ad quatuor Episcopos, silentii religiosi circa factum Jansenii doctrinam minimè comprobavit.

Prob. In tantum, juxta ipsos adversarios, Clemens IX in illo Brevi silentii religiosi circa factum Jansenii sufficientiam agnovisset, in quantum ante Brevis hujus emissionem scivisset, quatuor Episcopos in suis Synodis diœcesanis, nonnisi post factam juris à facto dis-

tinctionem, Formulario subscriptississe : atqui illud nec scivit, nec scire potuit Clemens IX, et etiamsi scivisset, non statim sequeretur ipsum in suo Brevi silentii religiosi circa factum Jansenii sufficientiam agnovisse.

Prob. 1.^a pars minoris, Clementem IX omnino latuisse, quatuor Episcopos, antequam Formulario suis in Synodis subscriberent, factum à jure distinxisse. Utrum enim id Clemens sciverit, aut nesciverit, non aliundè melius cognosci potest, quam ex Brevibus ab ipso in causâ quatuor Episcoporum promulgatis : atqui ex tribus Brevibus in illâ causâ à Clemente datis, 1.º ad Regem Christianissimum, 2.º ad Episcopos mediatores, 3.º de quo agitur, ad quatuor Episcopos, constat ipsum penitus ignorasse talem ab istis factam esse distinctionem priusquam subscriberent.

1.º Quidem ex Brevi ad Regem Christianiss. dato die 28 Septembris anni 1668. Nam in eo sic loquitur Pontifex : *Cum lætitia agnoscimus in purâ et simplici subscriptione Formularii, quatuor illorum Episcoporum obedientiam*. Credidit ergo Clemens IX quatuor Episcoporum subscriptionem fuisse *puram et simplicem*, ac proindè sine ullâ præviâ juris à facto distinctione.

2.º Idem constat ex Brevi ad tres Episcopos pacis mediatores, dato die 19 Januarii anni 1669. Hæc sunt enim verba S. Pontificis in illo Brevi : *Non sine lætitiae sensu pervidimus ex litteris fraternitatum vestrarum... de perfectâ et integrâ obedientiâ nobis et apostolicâ Sedi præstitâ per Episcopos Andegavensem, Bellovacensem, Apamensem et Alectensem, subs-*

criptione *Formularii sincero animo, et juxta præscriptum Litterarum apostolicarum, ab eis facta.* Hæc igitur erat Clementis IX persuasio, quatuor Episcopos perfectam et integrum obedientiam sibi et apostolicæ Sedi præstisset, atque subscrisse *Formulario sincero animo, juxta præscriptum Litterarum apostolicarum:* atqui perfectam et integrum apostolicæ Sedi non præstat obedientiam, nec *Formulario Alexandri VII sincero animo, juxta præscriptum Litterarum apostolicarum* subscritbit, qui subscribendo, juri duntaxat, non autem et ipsi facto consentit interius; ergo, etc.

3.º Id etiam patet ex ipso de quo agitur Brevi ad quatuor Episcopos, dato eâdem die. Sic enim illos alloquitur Clemens IX: *Cum ingenti obsequii nobis et huic sanctæ Sedi per vos debiti testatione significabatis* (in epistolâ ad ipsum Clementem IX), *vos juxta præscriptum Litterarum apostolicarum Innocentii X et Alex. VII, sincerè subscrisse, et subscribi fecisse Formulario in ejusdem Alexandri VII Litteris edito.* Quæ vix differunt à præcedentibus.

Prob. 2.^a pars, Clementem IX, scire non potuisse, quatuor Episcopos, nonnisi post factam juris à facto distinctionem, *Formulario subscrisse.. Qualis enim hæc fuerit subscriptio, non aliundè potuit S. Pontifex authenticè cognoscere, quam vel ex epistolâ, quam ei super hâc suâ subscriptione dederunt quatuor Episcopi, de quibus agitur; vel ex solemnni declaratione, quam ad eumdem hâc de re miserunt tres pacis mediatores Episcopi : atqui, nedùm ex hâc sive epistolâ, sive declaratione scire potuerit Clemens IX, quatuor*

Episcopos in suis Synodis, cum præviâ juris à facto distinctione, subscrispsisse Formulario; ex hoc utroque potius instrumento concludere debuit eosdem subscrispsisse *purè et simpliciter*.

1.º Quidem ex epistolâ ad ipsum à quatuor Episcopis scriptâ, die 1 Septemb. anni 1668. In illâ namque sic loquuntur: *Cum in exsequendâ decessoris vestri de subscribendâ fidei formulâ Constitutione, Gallicani Episcopi nobiscum sensibus conjunctissimi, eam disciplinæ formam amplexi sint, quam Sanctitati Vestræ acceptiorem fuisse intelleximus; nos... non piguit eorum institutum imitari.* Testantur ergo quatuor Episcopi, se Formulario Alex. VII, juxta eamdem formam subscrispsisse, ac *Gallicani Episcopi*: atqui sciebant omnes, sciebat ipse Clemens IX, *Gallicanos Episcopos*, si quatuor excipientur de quibus agitur, puram ac simplicem Formularii subscriptionem exhibuisse, à suisque jussisse exhiberi; ergo, etc.

Deindè statim addunt, *imperatâ novâ subscriptione, se etiam subscrispsisse... idque arduum sibi ac perdifficile fuisse*: atqui subscriptio, cum præviâ juris à facto distinctione, nec *nova* fuisset pro quatuor Episcopis, nec iisdem *ardua ac perdifficilis*; siquidem hæc ipsa est, quam in suis Mandatis pontificiâ ac regiâ auctoritate proscriptis præstiterant; ergo, etc.

2.º Id ipsum magis adhuc inferre debuit idem Pontifex ex declaracione quam pacis mediatores ad ipsum miserunt, die 4 Decemb. ejusdem anni. In illâ namque tria declarantur: 1.um quatuor Episcopos optimâ fide egisse; 2.um damnasse, à suisque damnari curasse quinque propositiones *cum omni sinceritate, absque ulla prorsus*

*prorsus exceptione seu restrictione ; 3.um easdem
damnasse in eo omni sensu quo sunt ab Ecclesiâ
damnatae : atqui ex tali declaratione hoc unum
potuit ac debuit concludere S. Pontifex, qua-
tuor Episcopos in suis Synodis diœcesanis de-
disse, à suisque dari jussisse subscriptionem,
ab illâ prorsus diversam, quam anteâ suis in Do-
cumentis pastoralibus ipsi exhibuerant à suisque
præscripserant exhiberi, quæ omnem proindè
juris à facto distinctionem excluderet ; ergo, etc.*

*Prob. ultima pars, etiam supponendo sci-
visse Clementem IX à quatuor Episcopis factam
esse in actis verbalibus, priusquam Formulario
subscriberent, juris à facto distinctionem,
indè concludi non posse illum in suo Brevi hanc
subscribendi rationem approbasse. Verus enim
solemnis decreti sensus, non ex illius à quo
latum est privatâ scientiâ, sed ex ipso contextu
verborum aestimandus est, præsertim si verba
sint adeò plana et aperta, ut nullam tergiver-
sationem patiantur : atqui ex ipso tenore Brevis
ad quatuor Episcopos dati, patet Clementem IX
ipsis non restituisse pacem, nisi sub expressâ
conditione, quod purè et simpliciter, id est,
sine ullâ præviâ distinctione subscripserint.
Illos enim in suo Brevi sic alloquitur :*

*Prædecessorum nostrorum Constitutionibus
firmissimè inhærentes, nullam circa illud (sub-
scriptionem Formularii) exceptionem aut res-
trictionem admissuri unquam fuissemus : in præ-
sens tamen, cùm nova et gravia isthinc acce-
pimus documenta veræ et totalis obedientiæ
vestræ, quod et Formulario sincè subscrip-
sistis, damnatis absque ulld exceptione aut res-
trictione quinque propositionibus in omnibus*

sensibus, in quibus à Sede apostolicâ damnatæ fuerunt... tribuere vobis voluimus hoc paternæ benevolentiae nostræ argumentum. Aserit ergo Clemens IX, idèò se quatuor Episcopis tribuere paternæ benevolentiae argumentum, quòd *Formulario sincerè subscripserint, damnatis absque ullâ exceptione aut restrictione quinque propositionibus in omnibus sensibus, in quibus à Sede apostolicâ damnatæ fuerunt; cæterùm se prædecessorum suorum Constitutionibus firmissimè inhærere, atque circa Formularii subscriptionem nullam exceptionem aut restrictionem admissurum unquam fuisse.* Quamvis ergo (quod falsum esse probavimus) scivisset Clemens quatuor Episcopos in suis dicecesanis Synodis, non nisi post factam juris à facto distinctionem, *Formulario subscrispsisse, hanc nihilominus subscribendi rationem omnino reprobasset.*

§ V.

*De Brevi Innocentii XII ad Belgii Episcopos,
dato die 6 Februarii anni 1694.*

Quod ex Brevi Clementis IX ad quatuor Episcopos, illud idem, ut suprà vidimus, ex Innocentii XII Brevi ad Belgicos Præsules, colligere volunt Jansenii defensores; eum nempè qui subscribit *Formulario, quod spectat quæstionem facti, ad merum teneri silentii obsequium.* Contra postremum istud effugium, sit

CONCLUSIO.

*Innocentius XII in suo Brevi 6 Febr. an 1694
minimè faveat silentio religioso circa factum
Jansenii.*

Prob. Ille Pontifex immerito traducitur tanquam fautor silentii religiosi, qui in suo Brevi ne insinuat quidem silentium religiosum circa factum Jansenii sufficere, qui è contrà illud non sufficere haud obscurè significat, qui tandem, videns suum istud decretum à plurimis in silentii religiosi patrocinium advocari, hunc statim ipsis prætextum, dato novo Brevi, eripuit : atqui, etc.

Prob. 1.^a pars, Innocentium in suo Brevi ne innuere quidem silentium religiosum circa factum Jansenii sufficere. Si id enim innueret, vel quia damnat additiones quas, ad clariorem Janseniani facti determinationem, Alexandri VII Formulario fecerat Archiepiscopus Mechliniensis ; vel quia, damnando quinque propositiones, non ipsis utitur Formularii verbis, *In sensu ab eodem auctore intento*; sed istis, *In sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt* : atqui neutro ex capite quidquam in gratiam religiosi silentii colligi potest.

1.º Quidem non ex eo quòd improbet Innocentius additiones Formulario factas ab Archiepiscopo Mechlinensi. Suæ enim improbationis non istam affert rationem, quòd dubium sit utrùm quinque propositiones in ipso Jansenii sensu damnatae sint, atque circa factum illud sufficiat merum reverentiæ silentium ; sed quòd,

ut ipse dicit, *ad summum Pontificem duntaxat pertineat sensum, quem in his propositionibus damnaverit, et ut damnatum à fidelibus credi censuerit, declarare.*

2.º Non etiam ex eo quòd idem Pontifex damnans quinque propositiones, non ipsas adhibeat Formularii voces, *In sensu ab eodem auctore intento*; sed istas, *In sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt*. Ad hoc enim sufficit, per *sensum obvium, quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt*, *Innocentium intelligere sensum ipsum quem propositiones habent in libro Jansenii*: atqui res ita est. Pronuntiat enim, *damnandas esse propositiones ex libro Jansenii excerptas in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt, prout sensum illum damnarunt SS. Pontifices prædecessores ejus*; ergo per *sensum obvium quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt, intelligit Innocentius XII, sensum illum quem damnarunt SS. Pontifices prædecessores ejus, nimirùm Innocentius X et Alexander VII, id est, ut suprà probavimus, ipsum sensum quem istae propositiones habent in libro Jansenii.*

Hinc Clemens XI, in Bullâ, *Vineam Domini*, apertè pronuntiat, Innocentium XII in prædicto Brevi, per *sensum obvium quem ipsamet propositionum verba exhibent ac præ se ferunt, intelligere ipsummet obvium sensum, quem in Jansenii libro habent, quive ab eodem Jansenio intentus, ac præfatis Innocentio X et Alexander VII prædecessoribus damnatus fuit.*

Prob. 2.^a pars, Innocentium XII, in eodem Brevi, è contrà definire silentium religiosum

non sufficere circa factum Jansenii. Declarat enim se *Constitutionibus Innocentii X et Alexandri VII*, exemplo prædecessorum suorum, firmiter inhærere, easque in suo robore fuisse et esse : atqui, ex probatis, *Constitutionibus Innoc. X et Alex. VII* non merum reverentiæ silentium, sed internum mentis obsequium circa factum Jansenii præscribitur ; ergo, etc.

Prob. 3.^a pars, eumdem Pontificem, ubi plurimos audivit abuti Brevi suo, ut ex eo suæ de silentio religioso sententiæ pondus adjicerent ; illorum statim, dato novo Brevi, repressisse audaciam. Die namque 24 Novemb. anni 1696, aliud Breve emisit, in quo sic decernit : *Non sine admiratione intelleximus nonnullos reperiri, qui ausi fuerint affirmare, supradicto nostro Brevi alteratam seu reformatam esse Constitutionem Alexandri VII... necnon Formularium ab ipsomet pronuntiatum ; cùm dicto Brevi utrumque specificè confirmetur, et omnino intenderimus et intendamus iisdem adhærere.*

Hinc Jansenianis partibus addictissimi fateri coguntur hoc ultimo Brevi sibi ereptum esse quidquid speraverant ex priori. Sic enim loquuntur, prop. 3, inter 127 à Clero Gallicano damnatas an. 1700 : *Aliquam huic malo (Formularii subscriptioni) medicinam attulisse videbatur Innoc. XII, in Brevi suo 6 Febr. 1694... Verum mitigationem illam præsumptam non parum extenuavit Brevi 24 Nov. 1696, ubi Pontifex disertè negat Constitutionem aut Formularium Alex. VII Brevi suo alterata aut reformata in aliquâ ejus minimâ parte.*

§ VI.

De Clementis XI Bullâ , Vineam Domini.

Hâc apostolicâ Constitutione penitùs attritam
esse religiosi silentii sententiam probabit

CONCLUSIO.

*Bullâ Clementis XI , Vineam Domini Sabaoth ,
decretoriè definitum est , non sufficere silen-
tium religiosum circa factum Jansenii.*

Prob. Illâ Bullâ decretoriè definitur , etc. , in
quâ S. Pontifex , 1.º non alium sibi finem pro-
ponit , quâm silentii circa Jansenii factum in-
sufficientiam definire ; in quâ 2.º renovat et
confirmat Constitutiones , quibus eadem insuffi-
cientia definitur ; in quâ 3.º declarat expressè
per silentium religiosum minimè satisfieri præ-
decessorum suorum Constitutionibus , quæ spec-
tant ad factum Jansenii : atqui Clemens XI , etc.

1.º Quidem Clemens XI in suâ Bullâ non
alium sibi scopum proponit , quâm , etc. Quo
enim consilio hanc Bullam ferat , ipse sic ex-
ponit : *Inquieti homines.... docere non sunt
veriti , ad obedientiam præfatis Constitutionibus
(Innoc. X et Alex. VII) debitam non requiri ,
ut quis Janseniani libri sensum in quinque pro-
positionibus damnatum , interius ut hæreticum
damnet ; sed satis esse , si eâ de re obsequiosum ,
ut ipsi vocant , silentium teneatur.... Hinc est ,
quod nos ad opportunum et efficax tam exitiali
morbo.... remedium adhibendum , etc.*

2.º In eâdem Bullâ renovat et confirmat Con-
stitutiones , quibus silentii obsequiosi circa Jan-

senii factum insufficientia definitur. Post transcriptas enim Innoc. X et Alex. VII, Constitutiones, de illis sic habet : *Præinsertas Innoc. X et Alex. VII Constitutiones, omniaque et singula in eis contenta auctoritate apostolicâ, tenore præsentium, confirmamus, approbamus et innovamus* : atqui, ex probatis, Innoc. X et Alex. VII, per suas Constitutiones, internum exigunt mentis assensum circa factum ipsum Jansenii ; ergo, etc.

3.º Expressè definit idem Pontifex prædecessorum suorum Constitutionibus ad factum Jansenii spectantibus per silentium religiosum minimè satisfieri : *Hæc nostrâ, inquit, perpetuò valitur Constitutione, obedientiæ quæ præinsertis apostolicis Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisfieri, sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba præse ferunt, ut præfertur, ab omnibus ut hæreticum, non ore solum, sed et corde rejici ac damnari debere.... declaramus.*

Nota. Incredibile quot artibus et fallaciis usi sint Jansenii defensores, ut suaderent prædictis SS. Pontificum contra librum Jansenii judiciis solam *juris*, non autem *facti*, quæstionem fuisse definitam. Verùm ipsorum hâc in parte cavillationes, vel directè pugnant adversus ipsam Ecclesiæ circa facta dogmatica infallibilitatem, de quâ in *Tract. de Ecclesiâ*; vel adeò vanæ sunt ac fuitiles, ut facile possint ex dictis confutari.

ARTICULUS III.

De Systemate Jansenii.

Systema Jansenii circa gratiam præsentis statûs ad hæc quatuor principia revocatur.

1.º Voluntas humana per protoparentis peccatum prorsùs amisit activam hanc liberi arbitrii flexibilitatem, quâ sese, pro nutu, in bonum ferebat vel malum.

2.º Amissum liberum arbitrium in præsenti statu suppleri non potest, nisi dupli delectatione, cœlesti seu charitate, quæ ad bonum; et terrenâ seu concupiscentiâ, quæ ad malum sollicitet.

3.º Duæ illæ delectationes in se invicem, et in ipsam voluntatem agunt per gradus, ita ut ad agendum juxta superiorem voluntas necessitetur.

4.º Necessitas agendi juxta delectationem superiorem, non est *absoluta, perpetua et immutabilis*; sed *relativa, transitoria et mutabilis*, id est, delectatio superior non per se et *absolutè* voluntatem necessitat, sed per suum excessum *relativè* ad oppositam delectationem; adeò ut eadem *absolutè* remanens necessitare desineret, si opposita delectatio fieret ipsi superior. Hinc delectatio superior à Jansenio ejusque sequacibus *delectatio relativè victrix appellatur.*

Itaque duo probanda suscipimus: 1.um mox expositum sistema *delectationis relativè victricis* ipsum esse sistema Jansenii; 2.um ex illo syste-
mate necessariò fluere quinque famosas propositiones.

CONCLUSIO PRIMA.

Systema delectationis relativè victricis , quale modò fuit expositum , continetur in libro Jansenii cui titulus , Augustinus.

Prob. *Systema delectationis relativè victricis* in illo libro continetur , in quo perpetuò recurrunt singula hujus systematis principia : atqui prædicta quatuor principia , quibus omne constat *systema delectationis relativè victricis* , ubique passim occurrunt in *Augustino Jansenii*.

I.^{um} Quidem principium , protoparentis peccato penitùs deletam esse illam voluntatis flexibilitatem , quâ sese , pro nutu , poterat in bonam vel malam partem inflectere. Lib. enim 4 de Statu naturæ lapsæ , cap. 18 : *Sequitur , inquit , omnem omnino libertatem arbitrii ad bonum morale faciendum ita periisse , ut nullum omnino opus moraliter bonum , sine verâ proprièque dictâ gratiâ , possit facere ; ut propterea quoque arbitrium ante gratiam illam non sit liberum à peccando abstinere.* Igitur , juxta Jansenium , per primi hominis peccatum *omnis omnino libertas arbitrii ad bonum morale faciendum ita periit , ut homo , in præsenti statu , sine verâ proprièque dictâ gratiâ non modò non possit opus moraliter bonum facere , sed nec à peccando abstinere.*

Lib. verò 2 de Gratiâ Christi Salv. cap. 3 , sic loquitur : *Ista suprema nuendi flectendique potestas , quâ sese utrinque in bonum aut malum humanâ libertate ac dominatione librabat (homo innocens).... prorsus amissa est.* Non dicit primi parentis peccato valdè imminutam esse hanc potestatem , sed , *prorsus amissam.*

2.um Item principium, amissam relativè ad bonum et malum morale voluntatis libertatem non suppleri in præsenti statu nisi dupli delectatione, cœlesti, quæ ad bonum, et terrenâ, quæ ad malum sollicitet. Nam lib. 4 de Gratiâ Christi Salv. cap. 7, hæc dicit : *Ex quo fit; ut si illa (delectatio cœlestis) desit, voluntas veluti torpens ac mortua nihil omnino boni amplecti possit; quemadmodum etiam è contrario, nihil in carnalibus diligendis prosequi potest, nisi quod eam anteà delectaverit.* In quibus disertè docet hominem, post exstinctas per peccatum liberi arbitrii vires, ex solâ dupli delectatione, cœlesti ac terrenâ, bonum vel malum agendi habere potestatem.

Ibidem iterùm sic loquitur : *Delectatio, ut quis bonum velit.... ex conditione volendi necessaria est. Voluntas enim sine delectatione.... velle aut moveri nullo pacto potest; quod sanè respectu cuiuslibet operationis locum habet. Unde in peccatis eadem necessitas delectationis ad volendum, ac majoris delectationis ad superandam oppositam delectationem, reperitur. Quæ non minùs quàm præcedentia, clara sunt et aperta.*

3.um Pariter principium, duas illas delectationes sic per gradus agere in se invicem, ut voluntas ad cedendum superiori necessitetur. Libro enim 4 de Gratiâ Christi Salvat. cap. 7, hæc habet : *In conflictu delectationum, voluntas non aliud animo amplecti, nec ad aliud amandum sequendumque moveri POTEST, nisi quod vehementius delectaverit.*

Et ejusdem operis lib. 7, cap. 3 : *Quemadmodum voluntas sine præeunte delectatione velle*

vel consentire NEQUIT, ita nec pravam delectationem sine aliquā majore delectatione et meliore compescere. Clarioribus simul et durioribus verbis dicere non poterat Ypensis, voluntatem humanam necessitari delectatione superiori: ad bonum quidem, si sit cœlestis; ad peccatum verò, si terrena.

4.um Deniquè principium, necessitatem agendi juxta delectationem superiorem, esse duntaxat *relativam* et *mutabilem*, non autem *absolutam* et *immutabilem*. Nam ex ipso præcedenti principio immediatè sequitur, necessitatem agendi secundùm superiorem delectationem, non ex ipsâ dimanare in se et *absolutè* spectatâ, sed ex eâdem consideratâ *relative* ad delectationem oppositam, quæ supponitur gradibus inferior. *Hominum viatorum*, inquit Jansenius, lib. 6 de Grat. Christ. Salv. cap. 34, *non solum coactionis expertem esse libertatem, sed etiam necessitatis immutabilis voluntariæ.... cum Scripturis, Augustino, et PP., et catholicâ fide fatemur perlibenter.*

Colliges, in systemate Jansenii, delectatione inferiori conferri quidem voluntati *absolutam*, minimè tamen *relativam* bonum vel malum agendi potentiam, id est, voluntatem posse quidem *absolutè* bonum illud vel malum facere, ad quod faciendum inferiori delectatione compellitur; sed non posse *relative* ad contrariam delectationem, quæ gradibus præponderans supponitur. Consecarium est necessariò fluens ex isto 4.º principio, vel potius ipsum est 4.um istud principium aliis verbis expressum. Hæc autem eò diligenter notanda est duplicitis necessitatis, duplicitisque potentiae distinctio, quòd sit

veluti clavis quâ intimi panduntur Janseniani systematis recessus, atque secundissima radix æquivocationum et fallaciarum, quibus hujus systematis patroni sese Catholicorum argumentis subducere moliuntur.

Si, v. g., ipsis objicias delectationem cœlestem inferiorem, quam *gratiam parvam* appellant, non dare voluntati veram et expeditam bonum agendi, vel etiam non peccandi potentiam; protinus negabunt, dicentque cum Jansenio, lib. 8 de Gratiâ Chr. Salv. cap. 20: *Quemadmodum qui sub gratiâ ad opus bonum determinante operatur, simul etiam peccare potest: ita quoque è contrario, qui istâ gratiâ destituitur... et peccandi temptationibus quatitur, potest benè facere.*

Verùm caveas à verbis specie tenus catholici. Quantumvis enim illam *benè faciendi* potestatem *veram* dicant, *completam* et *expeditam*, per eam tamen non intelligunt, nec, suis hærentes principiis, intelligere possunt potentiam verè *relativam*; sed potentiam merè *absolutam*, quæ in se quidem et *absolutè* sufficiat ad vitandum peccatum, non verò *relativè* ad præponderantem hinc et nunc concupiscentiam.

Igitur, in systemate Jansenii, voluntas comparari potest bilanci, et delectationes ponderibus. Quemadmodum enim, si in bilance pondera hinc et indè appendantur æqualia, bilanx æquilibratur necessariò; si inæqualia, in gravioris partem necessariò deprimitur: ita, si in voluntate æquales inter se decertent delectationes, cœlestis et terrena, hoc ipso voluntas, ut ait ipse Jansenius, lib. 4 de Gratiâ Chris. Salv. cap. 10, *alternante delectationum fluctu, in*

medio remanebit; si verò alterutra delectatio gradibus alteri prævaleat, prævalentis determinationem voluntas sequetur necessariò. Sicut autem in bilance pondus levius, in se *absolutè* sufficit ad bilancem suas in partes inflectendam, non tamen *relativè* ad pondus oppositum, quod gravius supponitur: sic et in voluntate delectatio inferior, si in se spectetur et *absolutè*, sat quidem virium habet ad voluntatem suas in partes rapiendam; minimè verò, si *relativè* ad superiorem delectationem, quæ ex adverso præponderat.

CONCLUSIO II.

Ex mox exposito delectationis relativè victricis systemate necessariò fluunt quinque famosæ Propositiones.

Prob. singulas propositiones percurrendo.

1.ª Quidem propositio, *Aliqua Dei præcepta, hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quā possibilia fiant.* Supponatur enim justus, in quo delectatio cœlestis sit hic et nunc delectationi terrenæ, seu concupiscentiæ, inferior: atqui quantumvis justus ille *velit et conetur secundum præsentes quas habet vires*, ipsi, ex 3.º Janseniani systematis principio, prorsùs erit impossibile mandatum, cuius actualis urgeat obligatio; *deest quoque illi gratia, quā possibile fiat;* ergo, etc.

Hæc propositio de verbo ad verbum exstat apud Jansenium, lib. 3 de Grat. Chr. Salvat. cap. 13, ubi sic legitur: *Nihil est in S. Augustini doctrinā certius ac fundatius, quam esse*

præcepta quædam, quæ hominibus, non tantum infidelibus, excœcatis, obduratis, sed fidelibus quoque et justis, volentibus, conantibus secundùm præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque gratia quæ fiant possibilia. Hoc enim S. Petri exemplo aliisque multis quotidiè manifestum est, qui tentantur ultra quam possint sustinere.

2.ª Itidem propositio, *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*. Nam vel delectatio cœlestis terrenæ est æqualis, vel superior vel inferior: atqui sive terrenæ sit æqualis, sive superior, sive inferior, ipsi, in systemate Jansenii, nunquam resistitur; imò nec resisti potest.

1.º Quidem si sit æqualis. Cùm enim, ex 3.º systematis hujus principio, delectationes per gradus agant in invicem, si inter se sint æquales, voluntas, ut ipse dicit Jansenius verbis mox laudatis, *alternante delectationum fluctu, in medio remanebit.*

2.º Si sit superior. Ex eodem enim 3.º principio, semper necessitatur voluntas ad agendum secundùm impulsu delectationis superioris.

3.º Si sit inferior. Ideò enim voluntas, in systemate Jansenii, dici posset delectationi cœlesti inferiori resistere, quia in illo systemate *nunquam facit bonum*, ad quod faciendum ipsam incitat delectatio cœlestis inferior: atqui ex eo quod in systemate Jansenii voluntas nunquam bonum agat, ad quod agendum delectatione cœlesti inferiori compellitur, non idcirco dici potest huic gratiæ resistere. Nam, ex 3.º systematis principio, voluntas non modò non facit bonum ad quod faciendum ipsam movet

delectatio cœlestis inferior, sed nec illud hic et nunc facere potest : atqui, quantumvis gratiâ moveatur voluntas ad bonum aliquod operandum, si tamen illud non possit hic et nunc operari, gratiæ non resistet, illud hic et nunc non operando ; quemadmodùm si herus famulo suo mandet ut aliquid agat, quod hic et nunc non possit agere, quis dixerit famulum istum, illud hic et nunc non agendo, hero suo resistere ?

Hinc 1.º Jansenius nullam agnoscit gratiam verè *sufficientem*, quæ simul non sit efficax : *Nullum*, inquit, ibid. lib. 3, cap. 1, *jam dari hominibus lapsis adjutorium sufficiens, quin sit simul efficax*, in *Augustini principiis explratum est*.

Hinc 2.º gratiam purè *sufficientem*, veluti monstrum ex Pelagianismo procreatum, exsecuratur : *Illud gratiæ sufficientis genus*, inquit, ibid. cap. 3, *quo adjuvante, nullum unquam opus factum est, aut fiet unquam... videtur monstrum quoddam singulare gratiæ, solummodo peccatis faciendis, majorique damnationi accersendæ serviens*.

Hinc 3.º juxta eumdem, ipsa delectatio cœlestis inferior, seu, ut ab ipsius discipulis appellatur, *gratia parva*, eum omnem effectum habet ad quem datur ; sicque non est purè *sufficiens*, sed suo modo *efficax*. De illâ namque sic ratioinatur, ibid. lib. 2, cap. 27 : *Hæc igitur gratia, quamvis nullo modo sufficiat ut homo Dei mandatum operetur, ut Deum super omnia diligat, ut speret, ut oret, ut credat; ad hoc tamen facit aliquid... ut liberas quasdam, non voluntates, sed velleitates vel complacentias excitet, quas, nisi divinitus infundantur, obti-*

*nere humanā potestate nemo potest ; ergo juxta Yprensem , delectatio cœlestis inferior , seu *gratia parva* , nullum quidem bonum opus , nullam bonam voluntatem producit , aut producere potest , quia ad hæc producenda *nullo modo sufficit* : *velleitates* tamēn seu *complacentias* excitat , quia ad eas excitandas datur et sufficit.*

3.ª Similiter propositio , *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate , sed sufficit libertas à coactione*. Meretur enim homo , quandò bonum agit ; demeretur verò , quandò peccat : atqui , ex systemate Jansenii , quoties homo in præsenti statu bonum agit , ad bonum agendum delectatione cœlesti superiori necessitatur ; quoties autem peccat , delectatione terrenâ superiori necessitatur ad peccandum ; ergo in præsenti statu naturæ lapsæ , ad hoc ut homo mereatur et demereatur , non oportet ipsum esse ab omni necessitate immunem , sed sufficit immunem esse ab omni coactione.

Eam ipsam propositionem , sub nomine S. Thomæ , expressis quasi verbis tradit Jansenius , lib. 6 de *Gratiâ Christi Salvat.* cap. 24 , ubi sic : *Clarissimis verbis multisque modis docuit S. Thomas , 1.º arbitrium hominis dictum esse liberum , quia non cogitur... 2.º necessitatem simplicem voluntatis non repugnare libertati... et hanc esse sententiam Augustini... 6.º opus esse laude vel vituperio dignum , meritorium vel demeritorium , ex hoc quod est voluntarium , spontaneum , non coactum.*

4.^a Pariter propositio , non quidem quoad priorem partem quæ est *facti* , sed quoad posteriorem quæ est *juris* , et sic se habet : *Semi-*

pelagiani in hoc erant hæretici, quod assere-rent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. Nam illi sunt hæretici, qui ipsam subvertunt gratiæ na-turam: atqui, in Jansenii principiis, ipsam perimunt gratiæ naturam quilibet asserentes gratiam talem esse, cui possit humana volun-tas resistere vel obtemperare. In hoc enim sys-temate, sicut suprà vidimus, omnis vera gratia Christi essentialiter est efficax, imò relativè necessitans.

Priorem hujus propositionis partem quæ est *facti*, nimirum: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei*, his verbis docet Jansenius, lib. 8 de Hæresi Pelag. cap. 6: *Indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses, præter prædicationem atque naturam, veram etiam et internam et actualem gratiam, ad ipsam etiam fidem* (seu, ut dixerat lib. 7, cap. ultimo, *ad primas credendi, sperandi, diligendique volun-tates necessariam esse fateantur.*)

Posteriorem verò mox relatam ejusdem pro-positionis partem, *Et in hoc erant hæretici, etc.*, quæ est *juris*, sic tradit eodem cap. 6: *In hoc propriè Massiliensium error situs est, quod aliquid primævæ libertatis reliquum pu-tant, quo, sicut Adam, si voluisse, poterat perseveranter operari bonum; ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet; neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio, cuius usus vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbi-trio et potestate.*

5.^a Demùm propositio, *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus*

mortuum esse , aut sanguinem fudisse. Nam , ex præcedenti quartâ propositione , Semipelagianum est admittere gratias , quibus possit humana *voluntas resistere* : sed qui dicit Christum *pro omnibus omnino hominibus mortuum esse* , gratias admittit quibus *possit humana voluntas resistere* ; imò quibus hominum plerique resistant , quicunque nimirùm non salvantur ; ergo , etc.

Hæc ultima propositio habetur , lib. 3 de Gratiâ Christi Salv. cap. 21 , ubi sic legitur : *Nec enim , juxta doctrinam Antiquorum , pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est... cùm hoc potius tanquam errorem à fide catholicâ abhorrentem doceant esse respuendum.* Imò vidimus in *Tract. de Deo* , ubi de voluntate Dei pro salute omnium hominum , Jansenium apertè docuisse , Christum non pro aliorum quàm Prædestinatorum salute mortuum esse et sanguinem fudisse.

Obj. 1.º tertiam proposit. *Ad merendum et demerendum , etc.* , non fluere ex systemate Jansenii. Juxta illam enim propositionem , sola coactionis immunitas in præsenti statu sufficit ad merendum et demerendum ; nec requiritur immunitas alterius cuiuslibet necessitatis : atqui è contrà , juxta nos ipsos in conclusione primâ , Janseniani systematis fundamentale est principium , ad merendum et demerendum , immunitatem requiri , non tantùm coactionis , sed etiam necessitatis cuiuslibet *absolutæ et immutabilis* ; ergo , etc.

Resp. 1.º Ecclesia , sicut probatum est articulo præcedenti , per Constitutiones Innoc. X , Alex. VII , et Clementis XI , infallibiliter dam-

navit *quinq̄e propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui nomen, Augustinus, excerptas, et in sensu quidem ab eodem auctore intento*; ergo quamvis impossibile foret privatâ discussione demonstrare, *quinq̄e propositiones illas in Jansenii libro quoad illum præcisè sensum existere, qui prædictis Constitutionibus damnatus est, id nihilominus, ob infallibilem Ecclesiæ definientis auctoritatem, omnes credere tenerentur.*
Verùm

2.º *Quicunque, sine partium studio, Jansenii pervolverit Augustinum, statim perspiciet vix esse paginam, in quâ, sin quoad verba, saltem quoad sensum, non exstet una vel altera ex quinq̄e famosis propositionibus.* Ut enim ad ipsam veniamus tertiam propositionem, *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit, etc.*; in illâ propositione, *libertas à necessitate significat immunitatem omnis omnino necessitatis*; adeò ut sensus propositionis non sit, ut asserit objectio, *Ad merendum et demerendum non requiri immunitatem ullius prorsus necessitatis*, quod reverà nullibi docet Jansenius; sed sensus sit, *non requiri immunitatem omnis omnino necessitatis*, quod centies tradit idem Jansenius. Nam passim in suo libro, *ad merendum et demerendum requirit quidem immunitatem, non modò coactionis, sed et cujuslibet necessitatis absolutæ et immutabilis.* Verùm, nedùm requirat immunitatem omnis omnino necessitatis, etiam *relativæ et mutabilis*, ipsa è contrâ necessitas *relativa et mutabilis* est veluti cardo, quo totum ipsius systema revolvitur.

Obj. 2.º quintam propositionem, *Semipelagianum est dicere, etc.*, non reperiri in libro Jansenii. Fatentur enim omnes passim docere Jansenium, in sanguine Christi esse pretium omnibus redimendis hominibus, non modò sufficiens, sed et superabundans, atque à Christo oblatum fuisse pretium illud ad gratias justitiae temporalis omnibus hominibus, etiam Reprobis, promerendas: sed quicunque hæc duo docet, sentit Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse; ergo, etc.

Resp. 1.º Jansenius, verbis superiùs inter probationes adductis, expressè negat, *juxta doctrinam Antiquorum, pro omnibus omnino Christum passum aut mortuum esse.*

2.º Docuit quidem Jansenius in morte Christi pretium esse omnibus redimendis hominibus sufficiens, imò superabundans; docuit etiam Christum Dominum mortis suæ pretium, ad gratias temporales omnibus hominibus promerendas, aeterno Patri obtulisse. Sed indè perperam colligeretur ipsum sensu catholico docuisse, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Ut enim vidimus in *Tractatu de Deo*, et infrà dicemus, quandò dicunt SS. PP. et Doctores catholici Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse; non solùm intendunt dicere, Christi mortem esse tanti valoris ut sola plusquam sufficiat omnibus hominibus redimendis, vel Christum per suam mortem omnibus hominibus, ipsis etiam Reprobis, gratias purè temporales meruisse: sed præsertim dicere volunt, Christum mortuum esse et sanguinem fudisse, ut per suam mortem suique sanguinis

effusionem omnibus hominibus gratias ad salutem verè et relativè sufficentes mereretur.

Inst. Saltem illa propositio non fuit ab Innocentio X damnata in sensu quo docuerat illam Jansenius. Illam enim hoc sensu damnat Innocentius, quòd in ipsâ dicatur Christum mortuum esse pro solâ salute Prædestinatorum : *Intellectam eo sensu*, inquit, *ut Christus pro salute duntaxat Prædestinatorum mortuus sit*, *impiam, blasphemam... hæreticam declaramus* : atqui Jansenius nusquam docuit Christum mortuum esse pro solâ salute Electorum : sed contrà, prout modò dictum est, docet ubique mortuum adhuc esse Christum, ut ipsis etiam Reprobis justitiam temporalem mereretur ; ergo, etc.

Resp. Supponit objectio, in citatis Innocentii X verbis, adverbium, *duntaxat*, esse referendum ad ista, *pro salute*; quasi Pontifex quintam propositionem eo sensu intellexerit, quòd Christus pro solâ salute Prædestinatorum mortuus sit : atqui è contrà referri debet adverbium istud ad vocem, *Prædestinatorum*, ita ut prædictam propositionem eo sensu acceperit et damnaverit Innocentius, quòd Christus mortuus sit pro salute solorum Prædestinatorum. Non enim isto sensu quintam propositionem intellexit et damnavit, de quo non controve- tebatur, et quem perindè respuebant, sive qui pro Jansenio, sive qui contra Jansenium disputabant : atqui, nedùm his temporibus in controversiam adduceretur, an Christus mortuus esset pro solâ salute Prædestinatorum, in hoc apprimè cum impugnatoribus Jansenii consentiebant ejusdem defensores, quòd dicerent Chris-

tum pro aliâ re sanguinem fudisse , quâm pro salute Prædestinatorum ; pro obtinendâ nimirûm , ipsis etiam Reprobis , justitiâ temporali : in eoque solo dissentiebant , quòd Christum mortuum esse pro salute solorum Prædestinatorum vellent posteriores ; priores autem , pro salute omnium hominum ; ergo , etc.

Nota. Mirum est quantum Jansenii discipuli suâ dupli necessitate duplique potentia , absolutâ nimirûm et relativâ , abutantur , ut damnatum in quinque propositionibus sensum à magistri sui libro removeant . Verùm , ad omnes ipsorum hâc in parte cavillationes comprimendas , planè sufficiunt quæ dicta sunt in conclusione primâ , ubi de quarto Janseniani systematis principio .

PARS DOGMATICA.

SECUNDÆ partis hujus tres erunt dissertationes : 1.^a de variis naturæ humanæ statibus relativè ad gratiam ; 2.^a de necessitate gratiæ in genere ; 3.^a de præcipuis gratiæ speciebus in particulari .

DISSERTATIO PRIMA.

DE VARIIS NATURÆ HUMANÆ STATIBUS RELATIVÈ AD GRATIAM.

STATUS nomine , hîc intelligitur certa quædam naturæ humanæ conditio in ordine ad finem suum ultimum . Sextuplex distinguitur : 1.us naturæ puræ , 2.us naturæ integræ , 3.us na-

turæ innocentis seu justitiæ originalis, 4.us naturæ lapsæ simpliciter, 5.us naturæ lapsæ non reparandæ, 6.us deniquè naturæ lapsæ per Christum reparatæ.

Status naturæ puræ ille foret, in quo homo nasceretur absque peccato et gratiâ; concupiscentiæ tamen, ignorantia, morti, ac cæteris quibus hodiè subjacet imperfectionibus et ærumnis obnoxius. In præsenti verò Tractatu, per concupiscentiam intelligimus appetitum sensitivum, prout nos inclinat versùs objecta illicita.

Status naturæ integræ in hoc uno differret à statu naturæ puræ, quod naturale, indebitum tamen, admitteret auxilium, quo posset homo suæ dominari concupiscentiæ, id est, impedire ne contra spiritum insurgeret.

Status naturæ innocentis seu justitiæ originalis, ille est in quo ante suum peccatum versabantur protoparentes, ornati gratiâ sanctificante, atque rebelli concupiscentiâ, morte, à cæterisque præsentis statûs miseriis immunes.

Status naturæ lapsæ simpliciter, ille est in quo, post amissam justitiam originalem, fuere protoparentes; et in quo nascimur omnes, peccato infecti, omnique jure ad regnum cœlorum destituti.

Status naturæ lapsæ non reparandæ, idem esset præcisè status, cui Deus non decrevisset afferre remedium.

Status demùm naturæ lapsæ per Christum reparatæ, idem est etiam status, sed in quo Deus, ex suâ misericordiâ, *gratificavit nos in dilecto Filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, Eph. 1, v. 6.*

Ex enumeratis statibus, tres, nempè naturæ puræ, naturæ integræ, et naturæ lapsæ non reparandæ, nunquàm extiterunt, quamvis, ex dicendis, existere potuerint; unus, scilicet naturæ innocentis, extitit quidem, antequàm peccarent protoparentes, sed ex quo peccârunt, non amplius existit; duo tandem, naturæ lapsæ nimirùm, et naturæ reparatæ, nunc etiam existunt, in illisque nati sumus.

Porrò ex prædictis sex statibus duos duntaxat considerabimus in præsenti dissertatione, statum naturæ puræ, et statum naturæ innocentis. Quod enim spectat ad status naturæ lapsæ, et naturæ reparatæ; de illis agitur in omni ferè Tractatu; quod autem ad ipsos status naturæ integræ, et naturæ lapsæ non reparandæ, nulla circa illos quæstio moveri potest, quæ non facile resolvatur ex dicendis circa status naturæ puræ, et naturæ innocentis.

CAPUT PRIMUM.

De Statu naturæ puræ.

CIRCA statum naturæ puræ duo quæri solent,
1.um utrùm existat, aut aliquandò extiterit;
2.um utrùm saltem sit possibilis.

Quoad 1.^{am} quæstionem, olim docuerunt Pelagiani, hodièque docent Sociniani, genus humanum semper fuisse, et etiam nunc esse in statu naturæ puræ. Verùm, ex dicendis cap. sequenti, fide constat protoparentes, si non in ipso creationis instanti, saltem priusquàm peccarent, à Deo fuisse ad felicitatem supernaturalē

ralem ordinatos; et ex dicendis in reliquo Tract. cùm ex hâc ordinatione per suum peccatum excidissent, eidem statim, per Reparatoris permissionem, fuisse restitutos.

Quoad alteram quæstionem, utrùm status ille saltem sit possibilis, negant, 1.º Lutherus, qui in c. 3 Gen. asserit *originalem justitiam esse de naturâ hominis*; *ed autem per peccatum amissâ, non mansisse integra naturalia*, ut *Scholastici delirant*. 2.º Calvinus, qui lib. 1 Instit. c. 15, ait, *in contumeliam Dei recidere, si quid vitii inesse naturæ probetur*. 3.º Baius, in ejus supra citatis, infrâque citandis propositionibus. 4.º Jansenius, qui Baianæ doctrinæ propugnator acerrimus, de Statu naturæ puræ scripsit tres libros, in quibus totus est ut probet statum illum esse prorsùs impossibilem. Adversus illos cum D. Thomâ omnibusque Theologis catholice, sit

CONCLUSIO.

Status naturæ puræ omni sensu possibilis est.

Prob. Status naturæ puræ, juxta ipsam definitionem, ille est in quo homo esset, 1.º sine peccato, 2.º sine gratiâ, 3.º cum concupiscentiâ, etiam contra spiritum insurgente, 4.º obnoxius morti cæterisque hujus vitæ miseriis: atqui homo creari potuit, 1.º sine, etc.

Prob. 1.ª pars minoris, hominem potuisse creari *sine peccato*. Quinimò repugnat ipsum fuisse creatum in peccato; aliàs enim Deus ipse verè et propriè foret auctor peccati.

Prob. 2.ª pars, hominem potuisse creari *sine gratia*. Et quidem

1.º *Ex definitionibus Ecclesiæ*. Probatum est

in parte historicâ, Pii V, Gregorii XIII, et Urbani VIII contra Baium Constitutiones, esse totidem irrefragabilia Ecclesiæ judicia : atqui Constitutionibus illis definitur hominem potuisse creari sine gratiâ. Illis enim damnatur hæc propositio, inter Baianas 21.^a : *Humanæ naturæ sublimatio et exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis; et proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis.* Ad quam etiam revocantur propositiones 26.^a, 55.^a et 76.^a : atqui Ecclesia, damnando propositiones illas, id est, definiendo *humanæ naturæ sublimationem et exaltationem in consortium divinæ naturæ non debitam fuisse integritati primæ conditionis*, hoc ipso definivit eidem integritati indebitam fuisse gratiam ; cùm gratia non alio fine detur, nec dari possit, quâm ut efficiamur divinæ consortes naturæ, II Petri 1, 4; ergo, etc.

D 2.º Ex SS. PP. S. August. lib. 12 de Civitate Dei, cap. 9, de Angelis sic loquitur : *Eos cum bond voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhaerent, creavit (Deus), simul in eis, et condens naturam, et largiens gratiam.* Cùm vox, *largiens*, meram sonet liberalitatem, nec in iis adhiberi possit quæ quomodocunque debita sunt et naturalia, consequenter hic significat Aug. gratiam Angelis in ipsâ creatione concessam, illis fuisse prorsùs indebitam : atqui non homini magis quâm Angelo debetur gratia, cùm humana natura non sit angelicâ perfectior, imò minùs sit perfecta ; ergo, etc. D. Thomas, quæst. 4 de Malo, art. 1, asserit expressè *nullam creaturam in suis naturalibus posse pervenire ad visionem divinam* : atqui tamen si, prout volunt

Baius et Jansenius, homo non potuisset creari sine gratiâ, sicque ante lapsum ipsi gratia debita fuisset et naturalis, mera jam creatura *in suis naturalibus posset pervenire ad visionem divinam*; ergo, etc.

3.º *Ratione theologicâ*, ex eo quod nimirum sit contra gratiæ naturam, ipsam cuicunque creaturæ quoconque titulo debitam esse et naturalem. Intantum enim illud non absolutè pugnaret cum essentiâ gratiæ, inquantum, ut docet Jansenius, lib. 1 de Statu naturæ puræ, cap. ult., *gratiæ propriissimè dictæ ratio solum excluderet personale debitum ex operibus proveniens, non naturale debitum ex naturæ exigentiâ procedens*: atqui è contrâ, cùm debitum naturæ strictius sit debito personæ, ratio *gratiæ propriissimè dictæ*, minus adhuc cum priori, quam cum posteriori debiti specie compati potest; ergo, etc.

Prob. 3.^a pars, hominem à Deo potuisse creari cum concupiscentiâ contra spiritum rebellante. Et quidem

1.º *Ex S. August.* Nam Lib. 4 contra Julianum, cap. ult., de statu hominis innocentis hæc habet: *Gratia quippe magna ibi erat, ubi terrenum et animale corpus bestiale libidinem non habebat*: atqui in statu naturæ innocentis magna non fuisset *gratia, terrenum et animale corpus bestiale libidinem*, id est, pugnantem adversus spiritum concupiscentiam *non habere*, si homini, vi creationis, talis concupiscentiæ debita fuisset immunitas; ergo, etc. Lib. autem 1 Retractationum, cap. 9, sic paucis contrahit et confirmat quæ contra Manichæos fusiūs disseruerat lib. 3 de libero Arbitrio, cap. 20:

E 2

Etiamsi, inquit, ignorantia et difficultas (id est, concupiscentia rebellans contra spiritum) essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus, sed potius laudandus esset Deus, sicut in eodem libro 3 (de libero Arbitrio) disputavimus: atqui tamen in praedicto casu culpandus, non laudandus esset Deus, si hominem creare debuisset immunem omni concupiscentiâ; ergo, etc. Illud idem repetit S. Doctor lib. de Bono perseverantiæ, cap. 11.

2.º Ex D. Thomâ, part. 1, quæst. 95, art. 1: Manifestum est, quod illa subjectio corporis ad animam, et inferiorum virium ad rationem non erat naturalis: alioquin post peccatum mansisset; cum etiam in dæmonibus data naturalia post peccatum permanerint: atqui subjectio corporis ad animam, et inferiorum virium ad rationem fuisse naturalis homini innocentî, si Deus in nullâ hypothesi potuisset hominem creare cum concupiscentiâ contra rationem conspirante: ergo, etc.

3.º Ex nativâ hominis conditione. Homo, ratione corporis animalis, naturaliter appetit bona sensibilia; ratione verò animæ spiritualis, non minus naturaliter appetit bona spiritualia. Cum ergo bona sensibilia non semper consentiant cum spiritualibus, imò saepius ipsis opponantur; homini quasi naturale est, ut intra seipsum experiatur pugnam appetitus sensibilis adversus appetitum spiritalem, id est, concupiscentiæ adversus rationem.

Prob. ultima pars, hominem à Deo creari potuisse morti cæterisque hujus vitæ miserius obnoxium. Cum cæteræ vitæ præsentis miseriæ sint mortalitatis indivulsæ comites, et quasi

totidem appendices, probasse sufficiet hominem potuisse prodire mortalem è manu creatoris: atqui hominem à Deo condi potuisse mortalem, seu non esse suâpte naturâ immortalem, constat.

1.º *Ex definitione Ecclesiae*, quæ in Constitutionibus SS. Pontificum Pii V, Gregorii XIII, et Urbani VIII, hanc damnavit propositionem, inter Baianas 75.^{am}: *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio.*

2.º *Ex SS. PP. S. August.* qui lib. de Genesi ad litteram, cap. 25, de Adamo innocentie dicit, *ipsum mortalem fuisse conditione corporis animalis, immortalem autem beneficio conditoris.* D. Thomà, qui 1.º partis q. 97, art. 1, in corp., ait primum hominem non immortalem fuisse *per aliquem immortalitatis vigorem in existentem; sed... per vim quamdam supernaturaliter datam.*

3.º *Ex Ratione.* Si enim ad integratatem humanæ naturæ pertineret immortalitas, hoc ipso quòd Deus corpus et animam univisset hypostaticè, non amplius posset duas illas substantias, nisi in peccati poenam, ab invicem separare: atqui tamen, cùm Deus sit in omnibus suis operibus externis perfectè liber, eâdem libertate quâ duas illas substantias conjunxit, et illas, omni etiam secluso peccato, disjungere potest; ergo, etc.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1.º adversùs 2.^{am} partem. Sæpiùs, præsertim lib. 3 contra Julianum, Pelagianos ex eo reprehendit S. Aug., quòd dicerent infantes nasci sine peccato, et illos nihilominùs, si ante

Baptismum morerentur, excluderent à regno Dei: atqui hanc Pelagianorum doctrinam, ut injustam non insequeretur S. Doctor, nisi crederet omnem hominem, vi suæ creationis, ad regnum Dei destinari, proindèque non posse creari sine gratiâ; ergo, etc.

Resp. S. August. in locis objectis, non loquitur de quolibet statu possibili, quasi mens ejus fuerit nullum esse statum possibilem, in quo homo moriens absque peccato non admittatur in regnum Dei. Sed loquitur de solo statu præsenti, in quo omnes homines ad regnum Dei destinari fatebantur ipsi Pelagiani, dicentes, ipso teste Augustino, Serm. 294, *parvulum propterea baptizandum esse, ut intret in regnum Dei.* Porrò, si cum Catholicis in eo Pelagiani consenserint, quòd in actuali statu homo destinetur ad regnum Dei; summa fuit ipsorum contradictio simul et injustitia, quòd hinc vellet infantes nasci sine peccato, indè tamen eosdem sine Baptismo decedentes nollent admittere in regnum Dei.

Obj. 2.º S. Thomas, lib. 4 contra Gentes, affirmat creaturis intellectualibus inesse desiderium naturale intuendi creatorem; imò ipsas non quiescere, donec substantiam Dei videant: atqui non naturaliter appeterent visionem Dei intuitivam, nisi ad eam suâ ipsâ naturâ destinarentur; alias in ipsis admittendus esset appetitus naturalis, simul et inutilis.

Resp. Nedùm in objecto loco dicat aut innuat D. Thomas creature naturaliter appetere visionem Dei intuitivam, ibi è contrà supponit intuitivæ visionis appetitum creaturis non esse naturalem. Cùm enim non determinet expressè

quæ sit hujus desiderii natura, an sit naturale, an supernaturale, illudque consideret tantummodo, prout *ex cognitione effectuum incitatur* (verba sunt S. Thomæ, *ibid.*); qualis sit in S. Doctoris mente desiderii illius natura, non aliundē judicare datur, quām ex modo quo cognoscuntur effectus à Deo procedentes, quantum est objectum visionis intuitivæ, seu *aucto r gloriæ*: si enim effectus illi cognoscantur naturaliter, eorum *cognitione incitatum* Dei intuitivè videndi desiderium erit naturale; et contrà supernaturale, si non possint cognosci nisi supernaturaliter. Jam verò hoc essentiale discrimen est inter effectus productos à Deo ut *auctore naturæ*, qualia mundi visibilis phænomena, et effectus ab eodem productos ut *auctore gloriæ*, dona nempè supernaturalia, quòd priores naturaliter, posteriores verò non nisi medio supernaturali, revelatione nimirùm, possimus cognoscere. Quod igitur ex posteriorum *cognitione effectuum incitatur* Dei, ut *auctoris gloriæ*, videndi desiderium, nobis quidem supernaturaliter, minimè verò naturaliter inesse potest.

Hinc Doctor angelicus in suis passim aliis operibus disertè tradit visionem Dei intuitivam in nullo statu homini esse posse debitam et naturalem: *Carentia divinæ visionis*, inquit, quæst. 4 de Malo, art. 1, immediatè ante verba inter probationes citata, *competeret ei qui in solidis naturalibus esset, etiam absque peccato. Sic enim carentia divinæ visionis non est pœna, sed defectus consequens omnem naturam creatam.*

Obj. 3.º Non potuit homo creari, nisi cum vero amore Dei: atqui nullus est Dei verus amor, qui non sit supernaturalis; ergo imposs-

sibilis est status in quo homo non sit ad ordinem supernaturalem elevatus.

Prætereà homo naturâ suâ destinatur ad perfectam felicitatem, cùm eam appetat naturaliter: atqui non potest esse perfecta felicitas, citra visionem Dei intuitivam: *Satiabor*, inquit Psaltes, Ps. 16, cùm apparuerit gloria tua; August. verò, 1 Conf. cap. 1: *Fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*; ergo homo creari non potuit absque gratiâ, ipsum ad visionem Dei intuitivam ordinante.

Resp. ad 1.um 1.º Argumentum illud, quod ad nauseam obtrudunt Baius et Jansenius, contradictionem involvit manifestam. Si enim homo non possit creari, nisi cum amore Dei, ergo amor ille debetur hominis naturæ, nec proindè supernaturalis est; si verò idem amor sit supernaturalis, igitur hominis naturæ non debetur, proindèque sine illo potuit homo creari. *2.º Nego min.* Sequenti dissertatione probabitur, etiam in præsenti statu, possibilem esse amorem Dei purè naturalem: atqui, si in præsenti statu possibilis sit amor Dei merè naturalis, quantò magis esse posset in statu naturæ puræ.

Resp. ad 2.um Nego min. Fateor perfectæ felicitatis desiderium in ipsâ hominis naturâ fundari, adeòque hominem nullo in statu creari posse, quin ipsâ suâ creatione ad perfectam ordinis sui felicitatem destinetur. Sed nego perfectam illam felicitatem, in quocunque statu possibili, non aliundè manare posse quàm ex intuitivâ visione Dei. Reverà, cùm in præsenti statu homo gratuitâ Dei voluntate ad ipsius intuitivam visionem ordinetur, sine illâ perfectè beatus esse nequit: at si non esset ad ordinem

supernaturalem elevatus, nec nisi ad abstractivam, præsenti tamen perfectiorem, Dei visionem ordinatus, in illâ visione abstractivâ perfectam, id est, suæ conditioni suoque desiderio parem beatitudinem degustaret.

Igitur objecta Psaltis regii verba solum respiquunt statum præsentem, in quo homo ad *auctorem gloriae* intuitivè videndum destinatus, reipsâ non *satiabitur*, nisi *cum apparuerit gloria Dei*. Verba autem Aug. de quolibet possibili statu possunt ac debent intelligi; quocunque enim in statu nos creasset Deus, non potuisset nos *facere* nisi ad seipsum, aut intuitivè, aut abstractivè possidendum; et *inquietum esset cor nostrum, donec in ipsius alterutrâ possessione quiesceret*.

Inst. 1.º Atqui in visione Dei intuitivâ non supernaturalis, sed merè naturalis hominis felicitas constituitur. Nam in eo constituitur hominis felicitas merè naturalis, in quo veram hominis felicitatem vel sola deprehendit ratio naturalis: atqui in visione intuitivâ sola etiam ratio, etc. Siquidem, Augustino teste, lib. 8 de Civit. Dei, cap. 8, Platonici veram hominis beatitudinem reponebant in fruitione Dei, ei simillimâ, quâ luce fruitur oculus, id est, in visione Dei intuitivâ: porrò illud Platonicis sola dictaverat ratio naturalis; ergo, etc.

Resp. 1.º Illa fruitio Dei in quâ, juxta August. hominis felicitatem ponebant Platonici, de merâ cognitione Dei abstractivâ intelligi potest, ita ut in eo instituerint paritatem inter unionem oculi cum luce, et animæ cum Deo, quod sicut lux primarium est oculi objectum, sine quo cætera non videret, sic et primarium

animæ objectum Deus est, sine quo nil prorsus cognosceret. 2.º Supponendo nonnullos ex illis Philosophis ipsam cognovisse visionem Dei intuitivam, non eam cognoverunt, sola dictante ratione, sed prælucente divinâ revelatione, cuius, ex suo cum Judæis commercio, aliquam cognitionem habuerint.

Inst. 2.º Saltem homo in statu naturæ puræ nunquam assequi posset perfectam felicitatem, etiam purè naturalem. Nam in illo statu, juxta ipsius definitionem, homo foret concupiscentiæ, ignorantiae, peccato, morbis, morti cæterisque hujus vitæ miseriis obnoxius: atqui talis homo summè miser est, non summè felix; ergo, etc.

Resp. Homo quidem in statu naturæ puræ non posset esse perfectè beatus, quandiu in *via* foret, id est, vite suæ mortalis curriculum perageret: sed ubi, hoc peracto curriculo, pervenisset ad *terminum*, nihil impediret ipsum, si laudabiliter vixisset, perfectâ beatitudine donari. Nam si, dum viveret, legem naturalem, pro suis viribus naturalibus, fideliter observasset, ad hanc ejus remunerandam fidelitatem, ipsum Deus omnibus quibus hactenùs fuisset subjectus miseriis eximeret; eique, pro majori vel minori merito naturali, majorem vel minorem conferret mercedem naturalem; quā tamen innatum ipsi perfectæ felicitatis desiderium impleretur.

Obj. 4.º *adversus 3.^{am} partem*, hominem non potuisse creari cum concupiscentiâ, et quidem ex Scripturis. 1.º Joan. 2, ¶. 16, expressè dicitur concupiscentiam *non esse ex Patre, sed ex mundo*. 2.º Apost. Rom. 7, ¶. 17, sic loquitur: *Si autem quod nolo, illud*

facio... jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Apostolus hic concupiscentiam appellat *peccatum*: atqui, nemine difitente, non potuit homo creari cum peccato; ergo, etc.

Resp. ad 1.um Capite sequenti probabitur Adamum à Deo fuisse conditum sine concupiscentiâ, quin et ipsam concupiscentiam non nisi Adami peccato fuisse in mundum introductam. Ubi ergo dicit S. Joannes concupiscentiam *non esse ex Deo, sed ex mundo*, supponi potest ipsum loqui de solo præsenti statu naturæ lapsæ: atqui ex eo quòd in præsenti statu naturæ lapsæ, non ex Deo, sed ex mundi principe diabolo proveniat concupiscentia, minimè sequitur illam in se, seclusoque libero consensu voluntatis, ita malam esse, ut in nullo statu possit ab ipso Deo provenire; ergo, etc.

Resp. ad 2.um Apostolus concupiscentiam *peccatum* appellat, non quòd in se, et ante liberum voluntatis consensum mala sit moraliter; sed quòd, ut modò dictum est, sit pœna peccati, et excitet ad peccandum. Hanc responsonem ipse subministrat Aug. lib. 1 de Nuptiis et Concups. cap. 23. Hinc Synodus Tridentina, Sess. 5, can. 5, sic definit: *Concupiscentiam, quam aliquandò Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quòd verè et propriè in renatis peccatum sit; sed quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.*

Obj. 5.º ex S. Aug. qui, lib 3 contra Julia-

num, cap. 21, concupiscentiam, ab ipso etiam libero consensu sejunctam, quater *malum* appellat: atqui Deus nullâ in hypothesi hominem creare potuit cum propensione, quæ sit *malum* simpliciter; ergo, etc.

Resp. Concupiscentia in opere laudato dicitur quidem, ab ipso etiam seorsim consensu, *malum*, sed *malum* naturale, quatenus nimirum in praesenti statu, primigeniae culpæ consectorium est et punitio, quod negabant Julianus aliquie Pelagiani, dicentes Adamum cum eadem concupiscentiâ, quâcum ipsi nascimur, è manu creatoris prodiisse. Verum minimè dicitur *malum* morale, quasi in se nudè, et ante liberum consensum voluntatis, sit peccatum. Nam si crediderit S. Doctor concupiscentiam in se, et independenter à libero consensu voluntatis, esse *malum*, etiam in genere moris; cur ergo dicit lib. 1 Retract. textu suprà laudato, *Etiam si ignorantia et difficultas (concupiscentia) essent hominis primordia naturalia, nec sic culpan- dum, sed potius laudandum esse Deum?* Cur lib. 1 de Nuptiis, cap. 23, *Ipsam concupiscentiam non esse peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur.* Ut ergo secum concilietur S. Doctor, necessariò dicendum est, ipsum, quoties ait concupiscentiam, etiam ante consensum voluntatis, esse *malum*, naturale *malum* intelligere, non morale. Jam verò minimè repugnat à Deo creari hominem cum propensione, quæ, etiam antequâm ei voluntas liberè consentiat, sit *malum* physicum et naturale; modò, vel nullatenus, vel saltem nonnisi postquâm et quatenus ei voluntas liberè consenserit, fiat *malum* morale et culpabile.

Obj. 6.º D. Thomas, 1.ª 2.º, q. 82, a. 3, sic habet : *Concupiscentia... quatenus limites rationis transgreditur, vitiosa est, et inest homini contra naturam* : atqui in nullo statu cum eo creari potest homo, quod sit *vitiosum*, ipsique *insit contra naturam*; ergo, juxta S. Thomam, homo non potuit à Deo creari cum concupiscentiâ, *non subjecta imperio rationis*.

Resp. Nec nos ipsi dicimus hominem creari potuisse cum concupiscentiâ, *non subjecta imperio rationis, quatenus limites rationis transgrediatur*. Si enim ex unâ parte dicimus hominem à Deo creari potuisse cum concupiscentiâ contra rationem rebellante; ex aliâ dicimus in hoc casu debuisse Deum homini dare media, saltem naturalia, quibus posset obluctanti concupiscentiæ resistere: atqui, quantumvis contra rationem insurgat concupiscentia, dummodò præsto sint homini media quibus ei possit resistere, hoc ipso dicenda erit subjecta imperio rationis, saltem eo sensu, quod limites rationis non transgrediatur; ergo, etc.

Obj. 7.º adversus ultimam partem, hominem non potuisse à Deo creari morti, cæterisque hujus vitæ miseriis obnoxium. Etenim S. Aug. lib. 4 contra Julianum, cap. ult., post expositas miseras quibus in hâc vitâ cruciamur, ex illis concludit mala quæ in hâc vitâ mortali patimur, ita fluere ex originali delicto, ut *nisi delicti originalis meritum præcessisset*, Deus esset vel injustitiæ vel impotentiæ accusandus; credit igitur S. Doctor hominem non potuisse creari miseriis quibus hodiè subjacet obnoxium.

Resp. Hic probatum supponit August. quod alibi sæpiùs, v. g., lib. 1 de peccatorum Me-

ritis cap. 2, et ipsius lib. 4 contra Julianum cap. 5, contra Pelagianos comprobavit; Adamum ab initio expertem fuisse malorum quæ deinceps expertus est, et ipsi nos ab ortu ad mortem experimur. Hinc autem Julianum urget, quasi diceret: Testantur Scripturæ protoparentes primùm à Deo factos fuisse immunes misericarum quibus posteà subjecti sunt; et ipsi nos, illorum posteri, totâ hâc vitâ mortali subjecimus. Porrò, nisi peccassent protoparentes, in eâdem semper mansissett immunitate, in eâque nasceremur omnes. Aliás enim Deus accusandus foret, vel injustitiae, qui hominem immerentem dato beneficio spoliasset; vel impotentiæ, qui suum beneficium nequivisset reddere perpetuum. Quoties ergo S. Doctor originalis peccati existentiam probat ex præsentis vitæ miseriis, illas non spectat in seipsis absolute, veluti foret contra Dei justitiam vel potentiam hominem creatum esse quibuscumque subjectum miseriis; sed comparatè ad statum felicitatis, in quo primus homo fuerat à Deo constitutus, et ex quo reverè nonnisi per suum peccatum potuit excidere.

Inst. 1.º Idem S. Doctor, in verbis immediatè præcedentibus, ita loquitur de Philosophis gentilibus: *Hujus evidentia misericæ Gentium Philosophos... compulit dicere, ob aliqua scelerata suscepta in vitâ superiore, pœnarum lendarum causâ nos esse natos.* Approbat igitur D. August. argumentum quo Philosophi gentiles ex vitæ præsentis miseriis alicujus prævii peccati colligebant existentiam: atqui gentiles Philosophi miserias præsentes nudè spectabant in seipsis, non relativè ad primordialem statum

felicitatis, quem non cognoscebant, nec poterant cognoscere; ergo, etc.

Resp. 1.º Dici potest illud Philosophorum argumentum ab Augustino, non ut decreto-rium et ineluctabile, sed duntaxat ut non omni probabilitate destitutum approbari. Hoc enim unum in objecto textū dicit S. Doctor, eam esse miseriæ præsentis evidentiam, *ut Gentium Philosophos... compulerit dicere, etc.*: atqui aliud est Gentium Philosophos miseriæ præsentis evi-dentiâ fuisse compulsos ad primævum aliquod peccatum agnoscendum, aliud hujus peccati existentiam ab ipsis per præsentes miseras in-victè fuisse demonstratam; ergo, etc.

2.º Supponendo S. Doctorem illud Philoso-phorum ratiocinium pro invicto habuisse, quid indè contra nos? Nonne supponi potest illos, tum ex primævâ revelatione per generalem tra-ditionem propagatâ, tum præsertim ex privatâ suâ cum Judæis consuetudine, primitivæ inno-centiæ ac felicitatis aliqualem hausisse notitiam? August. ipse, lib. 8 de Civitate Dei, cap. 11, dicit expressè *se plurimum adduci, ut penè as-sentiatur Platonem illorum librorum (Penta-teuchi) expertem non fuisse.*

Inst. 2.º S. August. lib. 1 Operis imperfecti cap. 39, generatim pronuntiat *neminem sub Deo justo miserum esse posse, nisi mereatur*: atqui homo in miseriâ creatus, miser foret, nec meruisset; ergo, etc.

Resp. Hæc Augustini sententia non est abso-luta, sed relativa ad felicitatis statum, in quo Adamus aliquandiù versatus est. Idem est nimi-rūm ac si diceret: Impossibile est *sub Deo justo hominem, qui ab initio factus est felix et beatus,*

postea, si non peccaverit, factum esse miserum et infelicem. Nedum enim dicere voluerit S. Doctor absolutè in omni hypothesis repugnare, miseras ab aliâ causâ provenire quam à peccato; contrà, lib. 3 de libero Arbitrio, cap. 20, palam agnoscit possibilitatem statûs, in quo non esset ignorantia et difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admonitio, et perfectionis exordium.

Cæterum, etiamsi S. Doctor, in tribus objectis locis, primordialem Adami felicitatem non supponeret, atque ex solis in se spectatis hujus vitæ miseriis originalis peccati probaret existentiam; nondum sequeretur, juxta ipsum, repugnare statum in quo creatus esset homo miseriis ipsique morti obnoxius. Plurimorum enim est hodiè Theologorum, ac proindè ipsius etiam Augustini potuit esse sententia, miseras in statu naturæ puræ fore quidem ejusdem speciei, sed non ejusdem acerbitas ac in nostro præsenti statu. Porrò quicunque sentit, in præsenti statu miseras acerbiores esse quam fuisse ac esse potuissent in statu naturæ puræ, ex actualibus miseriis concludere potest aliquod prævium peccatum extitisse, quin ideò supponat hominem ab initio fuisse in statu felicitatis constitutum, vel etiam rejiciat possibilitatem statûs in quo homo conditus fuisse sine peccato, cum iisdem tamen, sin intensivè, saltem specificè, miseriis quibus nunc affligitur; ergo, etc.

CAPUT II.

De Statu naturæ innocentis.

CIRCA statum naturæ innocentis tria vulgo quæruntur: 1.um utrū Adamus in statu innocentiae à Deo fuerit creatus; 2.um utrū in alio statu creari potuerit; 3.um quale sit discriminem, quantum ad gratiam, inter statum naturæ innocentis, et statum naturæ lapsæ. Secunda quæstio soluta manet ex capite præcedenti, in quo probatum est hominem à Deo creari potuisse in statu naturæ puræ. Restat igitur ut ad 1.um et 3.um respondeatur.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrū Adamus creatus fuerit in statu naturæ innocentis.

Negant Pelagiani, contendentes in eodem præcisè statu conditum esse Adamum, in quo volunt nos ipsos hodiè nasci, sine peccato nimirū et sine gratiâ, concupiscentiæ tamen, morti, cæterisque præsentibus miseriis obnoxium. Pelagianis hâc in parte perfectè consentiunt Sociniani, contra quos omnes sit

CONCLUSIO.

De fide est Adamum, si non in ipsâ creatione, saltem ante lapsum, à Deo fuisse in statu innocentiae constitutum.

Prob. Status naturæ innocentis, seu justitiæ originalis, juxta datam definitionem, quatuor

importat polissimum : 1.um in intellectu scientiam , 2.um in voluntate gratiam sanctificantem , 3.um in appetitu inferiori omnimodam rationi subjectionem , 4.um in corpore immortalitatem : atqui de fide est Adamum , antequam peccaret , à Deo fuisse quatuor prædictis donis exornatum .

1.º Quidem eâ omni donatus erat scientiâ , quæ felici ipsius conditioni congrueret . Eccli . enim 17 , ¶ 5 , de protoparentibus hæc leguntur : *Disciplind intellectus replevit illos ; creavit illis scientiam spiritus ; sensu implevit cor illorum ; et mala et bona ostendit illis .*

2.º A Deo receperat justitiam et sanctitatem ; nam *fecit Deus hominem rectum* , ut dicitur Eccli . cap 7 : atqui illa rectitudo fuit supernaturalis , tum quia Apostolus , ad Eph . cap . 4 , ¶ . 24 , eam comparat cum ipsâ justitiâ et sanctitate quæ per Christi merita acquiritur ; tum quia S. Aug . locum illum Ecclesiastici de gratiâ sanctificante exponit , lib . de Corrept . et Grat . cap . 6 , n.º 9 . Deindè Concil . Trid . Sess . 5 , can . 1 , sic definit : *Si quis non confitetur prium hominem Adam , cùm mandatum Dei in paradiſo fuisset transgressor , statim sanctitatem et justitiam , in quâ constitutus fuerat , amisisse... ; anathema sit .*

Quandiù innocentes fuêre protoparentes , in ipsis appetitus sensitivus perfectè subjectus erat rationi . *Placebant Deo ,* inquit S. Aug . lib . 2 de peccat . Meritis et Remiss . cap . 22 , et *placebat illis Deus ; et quamvis corpus animale gestarent , nihil inobediens in illo adversum se moveri sentiebant . Faciebat hoc quippe ordo justitiae , ut , quia eorum anima famulum cor-*

pus à Deo acceperat , sicut ipsa eidem domino suo , ita illi corpus obediret. Sapien. c. 2 , ¶. 23 , sic legitur : Deus hominem creavit inextinguibilem , et ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Invidid autem diaboli mors introivit in orbem terrarum. Et Rom. 5 , ¶. 12 : Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit , et per peccatum mors. Hinc Concilium Milevitanum II , an. 416 , sic definit , can. 1 : Placuit ut quicunque dicit , Adam primum hominem , mortalem factum , ita ut sive peccaret , sive non peccaret , moreretur in corpore , hoc est , de corpore exiret , non peccati merito , sed necessitate naturæ ; anathema sit. Idem præcisè declarat Trid. Sess. 5 , can. 1.

Dictum est autem in conclusione , *si non in ipsa creatione* , quia , licet ex ipsis probationibus multò sit probabilius , non tamen de fide est , Adamum in ipso præcisè creationis instanti , gratiam sanctificantem aliaque annexa dona recepisse. Et idèò Concilium Trident. mox adducto sessionis 5 can. 1 , dicit Adamum à Deo fuisse in justitiâ constitutum , non verò in eâ fuisse *creatum* vel *conditum* , consultò abstinentis à posterioribus istis vocibus , ne offendarentur nonnulli hujus ætatis Theologi , qui , teste Suaresio , lib. de Creatione hominis , cap. 17 , docebant hominem primum conditum esse in rectitudine merè naturali , nec nisi paulò post fuisse ad supernaturalem sanctitatem elevatum.

Verùm illi ipsi Theologi inter creationem hominis , et ejus elevationem ad ordinem supernaturalem , tantillum ponunt temporis intervallum , ut in eorum ipsâ , quæ tamen est minùs probabilis , sententiâ , Adamus aliquatenus dici

possit creatus in sanctitate, et ejusdem justitia dicenda sit *justitia originalis*.

ARTICULUS II.

In quo status naturæ innocentis, quoad Gratiam, differat à statu naturæ lapsæ.

Jansenius, lib. de Gratiâ primi hominis et Angelorum, et lib. 2 de Gratiâ Christi Salvat. post Lutherum et Calvinum, in eo statum naturæ innocentis à statu naturæ lapsæ, quantum ad gratiam, discriminat, quod in priori statu gratia libero arbitrio sic esset attempérata, ut homo innocens ei pro nutu posset obtemperare vel resistere; in posteriori verò tantam nostræ voluntati vim inferat, ut illi nullomodo possimus dissentire. Addit hoc ipsum esse discrimen quod inter utriusque statûs gratiam passim assignat Augustinus, præsertim lib. de Corrept. et Grat. cap. 11 et 12, ubi S. Doctor gratiam Adamo innocentî concessam, seu gratiam sanitatis, appellat *adjutorium sine quo*; gratiam autem homini lapso datam, seu gratiam medicinalem, *adjutorium quo*. Quinimò, si fides Jansenio, citati lib. de Gratiâ primi hominis et Ang. cap. 17, prædicta utriusque *adjutorii* differentia est *vera clavis*, quod *aditus in scripta ejus (Augustini) aperiendus est, et sine qua qui ea molitur ingredi, velut cæcus palpabit in meridie, ac tot tantisque difficultatibus implicabitur, ut quasi monstris occurrentibus territus, Augustinum tanquam perplexitatibus, imò, ut quidam ausi sunt dicere, mille erroribus refertum aversabitur.* Hæc Yprensis opinio funditus subvertetur ultimâ dissert. ubi ex pro-

fesso monstrabitur , in præsenti statu nullam esse gratiam , quantumvis efficacem , cui non possit humana voluntas consensum denegare.

Quamvis autem circa quæstionem præsentem à Jansenio recedant Catholici , non una tamen ipsorum est hâc de re sententia .

Alii statûs utriusque discrimen in eo constituunt , quòd Adamus innocens ad bonum agendum aut in eo perseverandum , solâ indigerit gratiâ habituali , quam in ipsâ creatione aut statim à creatione receperat ; homo verò lapsus aliquâ generatîm indigeat præveniente gratiâ actuali .

Alii , prædictis è diametro oppositi , contendunt gratiam actualem ipsius etiam voluntatis , non minùs Adamo innocentî , quâm Adamo lapso fuisse necessariam ad bonum agendum , vel in eo perseverandum ; omnemque in eo stare differentiam , quòd in præsenti statu abundantior sit et potentior .

Alii demùm inter præcedentes medii , contra priores docent aliquam generatîm gratiam actualem , in ipso etiam innocentiae statu , absolute fuisse necessariam , sive ut bonum agetur , sive ut in illo perseveraretur ; sed contra posteriores asserunt istam gratiam , in præsenti quidem statu naturæ lapsæ , ad ipsam etiam pertinere voluntatem : at in statu naturæ innocentis , ad solum pertinuisse intellectum .

Si una ex his sententiis esset eligenda , huic ultimæ , quam defendunt Bellarminus , *Deschamps* , et alii plerique Theologi , libenter subscriberemus , ut potè quæ S. Augustini doctrinæ magis consona videtur ; sed ad utiliora properamus .

DISSERTATIO SECUNDA.

DE NECESSITATE GRATIÆ IN GENERE.

DICENDUM 1.º de necessitate gratiæ ad verum cognoscendum, 2.º de ejusdem necessitate ad bonum operandum.

CAPUT PRIMUM.

De Necessitate Gratiæ ad verum cognoscendum.

VERITATES duplicitis speciei sunt distinguenda, naturales scilicet et supernaturales. Utriusque autem speciei veritates sunt speculativæ, vel practicæ.

Certum videtur 1.º hominem lapsum posse sine gratiâ quasdam veritates naturales, etiam practicas, cognoscere. Hominis enim intellectus non fuit peccato penitus exstinctus : atqui tamen peccato fuisse velut exstinctus, si nullas ordinis naturalis veritates, etiam practicas, absque gratiâ certò posset attingere; ergo, etc.

Hinc 1. Apostolus ad Rom. cap. 1, ¶. 20, declarat Philosophos gentiles à notitiâ rerum sensibilium ad Dei cognitionem devenisse. Hinc 2. S. Aug. Enarratione in Psal. 57 : *Manu, inquit, formatoris nostri veritas scripsit : Quod tibi non vis fieri, ne facias alteri.*

Certum est 2.º hominem lapsum multò pauciores veritates naturales, quam hominem in-

nocentem, solis naturæ viribus, posse cognoscere. Quamvis enim, ut modò dictum est, hominis intellectus peccato non fuerit penitus extinctus, illo tamen quām maximè fuit obscuratus et attenuatus.

Igitur quæstio movetur de veritatibus supernaturalibus, quæ sunt objectum fidei; idque solum venit inquirendum, utrum, absque quelibet gratiæ interioris adjutorio, fides haberi possit, aut saltem fidei initium. Affirmarunt quidem Semipelagiani, ut vidimus in parte historicâ; sed adversus illos constanter negavit Ecclesia Catholica, cum quā sit

CONCLUSIO.

Homo sine gratiæ interioris auxilio, ne fidei quidem initium habere potest.

Prob. 1.º Ex Script. I Cor. 4, v. 7, sic ait Apostolus: *Quis te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* atqui homo seipsum discerneret in ordine ad salutem, et aliquid in eodem ordine haberet quod à Deo non accepisset, ex quo proinde posset gloriari *quasi non accepisset*, si ex solis naturæ viribus, et absque gratiâ interius præveniente, fidem haberet aut etiam fidei initium; ergo, etc. Et rursus, II Cor. 3, v. 5: *Non sufficienes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est:* atqui tamen nobis metipsis sufficeremus ad aliquid salutariter cogitandum, si ex nobis ipsis, et sine gratiæ interioris auxilio, fidem aut fidei initium haberemus. *Quis enim dixerit fidem, etiam merè inchoatam, non esse cogitationem salutiferam?*

D *Prob. 2.º Ex Conciliis.* Concilium Arausicanum II, can. 5, sic definit : *Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus qui justificat impium, non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus Sancti... sed naturaliter nobis inesse dicit, apostolicis dogmatibus adversarius approbatur.* Tridentinum verò, Sess. 6, can. 3 : *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet ut ei gratia justificationis conferatur; anathema sit.*

D *Prob. 3.º Ex SS. PP. S. Aug. lib. de Prædest. SS. cap. 2,* postquam retulit mox citata Apostoli verba, *Non sufficientes sumus, etc., ex illis ita premit Massilienses : Sicut nemo sibi sufficit ad incipiendum vel perficiendum quodcunque opus bonum... unde in omni opere bono et incipiendo et persiciendo sufficientia nostra ex Deo est : ita nemo sibi sufficit vel ad incipiendam, vel ad perficiendam fidem : sed sufficientia nostra ex Deo est.*

Prob. 4.º Capite sequenti probabimus, ipsique fatentur Semipelagiani, nullum opus salutiferum absque gratiâ interiori perfici posse, vel etiam inchoari : porrò, quidquid dixerint iidem Semipelagiani, fides et fidei initium, in suo genere, sunt opus salutiferum operisque salutiferi initium ; nec videtur cur ipsa fides, potius quam aliud quodlibet salutiferum opus, ex solis naturæ viribus exordium habere possit, vel incrementum ; ergo, etc.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1.º S. Aug. in Exposit. Epist. ad Rom. hæc scribit : *Quod credimus nostrum est : quod autem bonum subsequens operamur , illius est qui credentibus dat Spiritum Sanctum ; ergo , juxta S. Doctorem , sic ex nobis ipsis et absque gratiâ credere possumus , ut per nostram fidem Spiritum Sanctum recipere mereamur.*

Resp. Sic quidem sensit Aug. quandiu fuit Semipelagianus : sed illam posteà cum Semipelagianismo abjecit sententiam , ipsaque mox objecta verba sic revocat , lib. 1 Retract. cap. 23 : *Profectò non dicèrem , si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri , quæ dantur in eodem spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis ; et utrumque tamen datum est per spiritum fidei et charitatis.*

Obj. 2.º Sit homo convictus de veritate Christianæ Religionis per sola præcisè externa credibilitatis motiva , v. g. , per miracula : negari non potest suppositio , cùm ad invictè probandam Christianæ Religionis veritatem , sola profectò miracula sufficient : atqui prædictus homo fidem habet supernaturalem , nec ullâ tamen interiori gratiâ præventus supponitur ; ergo , etc.

Resp. Nego min. Quantumvis homo per externa credibilitatis motiva de Christi ejusque Religionis divinitate convictus supponatur , hæc ipsius convictio , si ex solis exterioribus motivis , non autem ex ipsâ etiam interiori gratiâ proveniat , non erit fides supernaturalis , de quâ agitur in nostrâ conclusione. Agitur enim de fide salutiferâ , quæ nimirùm ad hominis justificationem concurrat ; quâ *credatur* , inquit Tri-

dent., sicut oportet ut gratia *justificationis* conferatur; quâ homo, ait S. Thomas, 2.ª 2.ª, quæst. 6, art. 10, elevetur supra naturam suam: atqui non quidem humanæ rationis, sed revelationis et Traditionis auctoritate constat, nemini gratiam *justificationis* conferri, neminem elevari supra naturam suam, nisi per fidem, cujus non modò motivum exterius, sed et principium interius sit supernaturale; quæ scilicet, ut dicit ibidem S. Thomas, insit ex supernaturali principio interius movente, seu, ut habent mox laudata Concilia Araus. et Trid., ex præveniente inspiratione Spiritus Sancti.

Nota. Cætera quæ hinc objici possent, capite sequenti proponentur et solventur, ubi de Necessitate gratiæ ad quodlibet opus supernaturale, vel etiam inchoandum.

CAPUT II.

De Necessitate Gratiæ ad bonum operandum.

BONUM morale, ut et verum, duplicitis speciei distinguitur, naturale, quod ad naturalem; et supernaturale, quod ad supernaturalem finem dirigitur. De illâ duplice boni moralis specie duplice disseremus articulo.

ARTICULUS PRIMUS.

De Gratiæ Necessitate ad bonum ordinis naturalis operandum.

Quæritur 1.º utrūm aliquod, 2.º quale bonum ordinis naturalis sine gratiâ sit possibile.

§ I.

Utrum aliquod bonum ordinis naturalis sine Gratia sit possibile.

Hic duo veniunt inquirenda, 1.um utrūm sine gratiā fidei, 2.um utrūm sine ullā prorsū gratiā fieri possit bonum naturale.

I.

An homini lapsō Fides sit absolute necessaria ad quodlibet agendum bonum opus ordinis naturalis.

In quolibet opere morali duo sunt, cum Augustino, sedulò secernenda, officium et finis. *Officium*, inquit S. Doctor, lib. 4 contra Julianum, cap. 3, est quod faciendum est (seu ipsa est operis substantia); *finis vero*, propter quod faciendum est. Moralis autem operis honestas non ex officio tantum, sed etiam ac præsertim ex fine metienda: *Non officiis*, ait ibidem Aug., *sed finibus à vitiis discernendæ sunt virtutes*. Finis autem in omni opere morali duplex, finis operis, et finis operantis.

Finis operis est ille ad quem opus naturā suā refertur. Sic in eleemosynā finis operis est egeni sublevatio, quia eleemosyna suāpte naturā destinatur ad egenum sublevandum. Finis autem operantis est ille quem agens in suo opere sibi proponit. Agens enim alium sibi, quam ipsius operis finem, proponere potest. Aliquis, v. g., potest dare eleemosynam ad gloriam sibi apud homines comparandam. Hinc opus bonum quoad finem operis, malum esse potest quoad finem

operantis. Porrò hic controvertitur de opere quod non ex officio tantum et fine operis, sed etiam ex fine operantis bonum sit et laudabile. Nam sine fide, quinimò sine gratiâ fieri posse opus ex officio et fine operis bonum nemo diffitetur.

Circa quæstionem autem sic propositam erraverunt, 1.º Lutherus et Calvinus, qui docent quælibet, non infidelium modò, sed et peccatorum, imò justorum opera totidem esse peccata, cum hoc uno discrimine, quòd infidelibus quidem et peccatoribus, non autem justis à Deo in peccatum imputentur. 2.º Baius, præsertim propositione inter damnatas 25.ª, quæ statim referetur. 3.º Jansenius, qui, lib. 3 de Statu naturæ lapsæ, cap. 20, hæc habet: *Verum est quòd tanquam verissimum Augustinus docet, non posse esse opus bonum, nisi ipsa justitia cœlesti charitate diligatur, et ad Deum ipsum velut ultimum finem referatur; quorum neutrum sine gratiâ et fide perfici potest.* Adversus illos, sit

CONCLUSIO.

Homo lapsus sine fide, imò sine ullâ veri Dei cognitione, bonum aliquod naturale potest operari; proindèque non omnes Infidelium actiones sunt peccata.

Prob. 1.º Ex Apostolo. Hæc enim scribit ad Romanos 2, ¶. 14: *Cùm enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientid ipsorum,*

Juxta Apostolum, *gentes quæ legem mosai-
cam non habent*, nihilominus bonum naturale
sæpiùs operantur; quoties nempè *naturaliter ea
quæ legis sunt faciunt*: atqui Apostolus per
gentes legem Moysis non habentes, hic Ethnicos
designat et infideles. Vel enim ipsos intelligit
Ethnicos et infideles; vel, ut volunt Baius et
Jansenius, Gentiles recens ad Christum conver-
sos: atqui dici nequit posterius. Loquitur enim
Apostolus de Gentilibus, qui *ipsi sibi sunt lex*,
qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, *testimonium reddente illis conscientiam ipsorum*: porrò nemo dixerit Gentiles jam conver-
sos ad Christum, ipsiusque legi acquisitos, *sibi esse legem*, non *ostendere opus legis scriptum*,
nisi in cordibus suis; *testimoniumque reddere illis solam conscientiam ipsorum*; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex summis Pontificibus, Pio V, Gregorio XIII, et Urbano VIII, qui propositiones Baii suis damnârunt Constitutionibus, inter
quas hæc legitur 22.^a: *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2, «Gentes quæ legem non habent, etc.», intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus*. Ex hujus propositionis damnatione sequitur, cum Catholicis
sentire, qui textum Apostoli ad Rom. 2, «Gentes quæ legem non habent, etc.», intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. Porrò
quicunque prædictum textum sic intelligunt, hoc ipso sentiunt sine fide fieri posse bonum
opus ordinis naturalis. Item damnata est prop.
25.ª, quæ sic habet: *Omnia Infidelium opera sunt peccata, et Philosophorum virtutes sunt vitia*. Propositionis hujus contradictoria est ipsa
nostræ conclusionis definitio.

Prob. 3.º Ex SS. PP. S. Hieronymus, in cap. 1 Epist. ad Galatas, sic loquitur: Multi absque fide et Evangelio Christi, vel sapienter faciunt aliqua, vel sancte, ut parentibus obsequantur, ut inopi manum porrigan, non opprimant vicinos, non aliena diripient.

S. Aug. Serm. 349 alias 52 de Tempore: *Charitas, inquit, alia est divina, alia est humana: alia est humana licita, alia illicita... non solum ita licita est ut concedatur, sed ita licita ut, si defuerit, reprehendatur... Sed videtis istam charitatem esse posse et impiorum, id est, Paganorum, Judæorum, Hæreticorum. Agnoscit igitur S. Doctor dari charitatem merè humanam, quæ non modo licita sit, sed et imperata, proindeque bona moraliter: atqui tamen pronuntiat in ipsis etiam Judæis ac Paganis, id est, hominibus verâ fide destitutis, talem esse posse charitatem; ergo, etc. Consentit S. Thomas, 2.º 2.º, quæst. 10, art. 4, ubi ex professo probat omnes actiones infidelium non esse peccata.*

Prob. ultimò ratione theologied. Ipsi docent adversarii opus sine fide factum, tum ex officio, tuin ex sine proximo posse esse bonum; hocque sub uno respectu essentialiter esse malum, quod nunquam possit ad Deum referri tanquam finem ultimum: atqui non est impossibile sine fide factum opus, imò sine veri Dei cognitione, ad verum tamen Deum, tanquam finem ultimum, ordinari. Ut enim opus absque veri Dei cognitione factum, nihilominus ad verum Deum ultimatim debitoque modo referatur, hæc duo sufficiunt: 1.um non exigere Deum ut actio quælibet explicitè et formaliter, sed tantum ut

implicitè et virtualiter ad seipsum referatur ;
 2.um actionem absque veri Dei cognitione factam , ad ipsum nihilominus isto posteriori modo tendere posse ac dirigi : atqui utrumque constat.

1.º Quidem Deus non exigit quainlibet actionem ad seipsum referri formaliter et explicitè. Audiatur Bellarminus, id invictè probans, lib. 5 de Gratiâ et lib. Arbit. cap. 9 : *Non est necesse, inquit eminentissimus auctor, omnia referre in Deum explicitè, sed satis est si opus referatur in bonum finem proximum. Tunc enim per se dirigetur in Deum, ut in ultimum finem. Sicut enim omne agens particulare agit in virtute primi motoris, id est, Dei; sic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimi finis: alioquin non solum infideles, sed etiam fideles et justissimi quique semper peccarent, cum inter operandum de Deo non cogitant, sed operantur quia ratio dictat esse bonum et faciendum.*

2.º Actio facta etiam sine veri Dei cognitione, nihilominus ad ipsum implicitè referri potest et virtualiter. Quidquid enim dicant adversarii, supponi potest homo infidelis, omnique veri Dei cognitione destitutus, qui in erogandâ eleemosynâ sincerè velit inopis sublevare miseriam , nec cogitet quidem de quovis in honesto fine , vanâ gloriâ, v. g., sibi per suam actionem comparandâ : atqui quantumvis actio talis ab omni sit veri Dei cognitione separata, cum tamen objectum ejus sit bonum, cum fiat ex optimo fine proximo , nulloque sit perverso motivo vietata, non aliundè dimanare potest, quam ex omnis boni principio , Deo nimis ; in ipsumque, tanquam supremum omnis boni finem ,

innato quasi pondere, virtualique agentis intentione relabitur ; ergo , etc.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1.º *adversus 1.^{am} prob.* petitam ex Epist. ad Rom. 2, *Cum enim gentes quæ legem , etc.* S. Augustinus, lib. de Spiritu et Litterâ, c. 27; S. Prosper contra Collatorem, cap. 22; et S. Fulgentius , lib. de Incarn. et Gratiâ, cap. 25, hunc Apostoli textum interpretantur de gentibus ad fidem Christi recens conversis : atqui hâc suppositâ textûs Apostoli interpretatione, nulla potest ex eo deduci probatio ; ergo , etc.

Resp. 1.º S. Chrysost. Theodoretus, Theophylactus, OEcumenius, Ambros. Hieron. alii-que PP. tum Græci, tum Latini , prædictum Apostoli locum exponunt de gentibus quæ Christum non noverint. Ad instar cæterorum , audiatur Hieron. in cap. 29 Ezechielis : *Perspicuum est , inquit , condemnari nos comparatione Gentilium ; si illi lege faciant naturali , quæ nos etiam scriptâ negligimus , de quo plenissimè Paulus ad Romanos disputat.*

2.º Ubi S. August. ejusque discipuli , Prosper et Fulgentius , Apostolum intelligunt de gentibus fide christianâ jam imbutis , non absolutè loquuntur et juxta propriam sententiam , quasi putent Apostoli textum esse reipsâ ad gentes fidei lumine collustratas referendum : sed hypotheticè loquuntur , et appositiè ad mentem Pelagianorum , contra quos disputant. Cùm enim dicent Pelagiani gentes , de quibus Apostolus , non aliqua tantùm , sed universa man- data legis naturalis implevisse ; reponunt ob-jecti PP. Apostolum , in hâc Pelagianâ suppo-

sitione, non esse de omnibus indistinctim, sed de solis illis gentibus intelligendum, quibus Evangelii lumen affulserit. Nedum verò crediderint laudatum Apostoli textum, si in se spectetur et absolutè, non accipiendum esse de gentibus, quæ sine fide nonnulla legis naturalis præcepta servaverint; illum è contrâ de his ipsis gentibus accipit Augustinus, et in ipso quidem objecto capite. Sic enim loquitur: *Qui naturaliter quæ legis sunt faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum quos Christi justificat gratia; sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter justèque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundùm justitiæ regulam, non solum vituperare non possumus, verùm etiam meritò rectèque laudamus: quanquam si discutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur quæ justitiæ debitam laudem defensionemque mereantur.* Fatetur igitur Augustinus textum Apostoli, *Gentes... naturaliter quæ legis sunt faciunt, melius accipi de impiis, qui, licet nec Deum verum veraciter justèque colant, nihilominus quandoquè faciunt opera, quæ, non solum vituperare non possumus, verùm etiam meritò rectèque laudamus; quippe quæ justitiæ debitam laudem defensionemque mereantur.*

Obj. 2.º contra 2.^{am} probationem, desumptam ex Constitutionibus Sum. Pontificum: Supponere licet duas allatas Baii propositiones, à Sum. Pontificibus fuisse damnatas, non propter substantiam doctrinæ quam continent, sed propter acerbiorem censuram, quâ notant doctrinam oppositam: atqui hoc ipso nulla est ex earum damnatione deducta probatio; ergo, etc.

Resp. 1.º Ex duabus adductis Baii propositionibus sola prior, *Cum Pelagio sentiunt, etc.*, non verò posterior, *Omnia insidelium opera, etc.*, notam affingit doctrinæ oppositæ. Hæc ergo saltem posterior propositio, quoad doctrinæ substantiam, damnata dici debet; ex ejusque proinde damnatione directè probata manet nostra conclusio.

2.º Etiamsi prior ex illis propositionibus, *Cum Pelagio sentiunt, etc.*, censuram affingat contrariæ sententiæ, hancque propter censuram damnata dici possit, omnes nihilominus in ipsâ damnantur Baii fautores et asseclæ. Hujus enim propositionis damnatione perstringuntur, quotquot dixerint, *cum Pelagio sentire, qui textum Apostoli ad Rom. 2, «Gentes quæ legem non habent, etc.»*, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus: atqui nullum reperias Baii sectatorem, qui istam textûs expositionem non explodat, tanquam à Pelagianis confictam, ab omnibusque Patribus, Augustino præsertim, reprobatam; ergo, etc.

Hoc autem semel dictum sit pro aliis similibus, in decursu proferendis, Baii propositionibus. *Modales* enim hujusmodi propositiones, sin quoad ipsam substantiam doctrinæ quam continent, saltem quoad modum quo notant doctrinam oppositam, proscribuntur; idque unum (quod nobis semper maximi momenti videtur) ex earum damnatione colligere volumus, sententias quas perstringunt esse omnino catholicas.

Obj. 3.º *adversus 3.^{am} probationem*, de promptam ex SS. PP.: Supponi potest insidelium opera, de quibus loquuntur PP., ab ipsis

non laudari, nisi tanquam bona ex officio et fine operis: atqui tamen ad probationem oportet ab illis hæc opera laudari, præsertim tanquam bona ex fine operantis; ergo, etc.

Resp. Nego maj. Quantumvis opus aliquod bonum sit ex officio et fine operis, si ipse finis operantis malus sit et perversus, totum opus malum erit; non laudem merebitur sed vituperium, non mercedem sed poenam: *Non officiis, inquit August. verbis superius allatis, sed finibus à vitiis discernendæ sunt virtutes.*

Praeterea, idem S. Doctor, citato cap. 27 lib. de Spiritu et Litterâ, disertè pronuntiat infideles in suis quibusdam operibus sibi posse finem proponere quem approbent, imo præscribant justitia et ratio: *Quanquam, inquit, si discutiantur quo fine fiant (infidelium opera), vix inveniuntur quæ justitiae debitam laudem defensionemque mereantur. Quod enim vix invenitur, verè tamen interdùm invenitur.*

Obj. 4.º contra rationem theologicam: In eo tota fundatur ratio theologica, quod nonnullæ infidelium actiones ad verum Deum, implicitè saltem, referri possint, si nimis sint ex officio bonæ, nec aliundè fiant nisi ex bono fine proximo, quia, v. g., rectâ ratione præscribuntur: atqui impossibile est, imò contradictorum, qualemcumque pagani actionem ad verum Deum, tanquam finem ultimum, vel implicitè ordinari. Paganus enim, hoc ipso quod paganus supponitur, explicitè, vel saltem implicitè intendit omnes suas actiones facere propter suum idolum; ergo reipsâ omnes ejus actiones explicitè aut implicitè ad idulum refe-

runtur, nullaque proinde ex ipsis, vel etiam implicitè, ad verum Deum referri potest.

Resp. In omni pagano quasi duplex intentio sedulò distinguenda : prima generalis et indeterminata , quâ suas omnes actiones referre intendit ad verum Deum, quicunque et ubicunque sit; altera specialis et determinata , quâ intendit easdem actiones referre ad idolum, quod falso credit esse verum Deum. Porrò si paganus opus faciat, tum ex officio, tum ex fine proximo bonum , nec illud faciendo suum ad idolum attendat; cùm talis actio naturâ suâ sit ad verum Deum , non ad idolum referibilis, reipsâ virtute prioris intentionis ad verum Deum, non autem vi posterioris ad idolum, vel etiam implicitè, referetur. Nam vice versâ, quantumlibet fidelis se cunctaque sua ad verum Deum intendat referre, si patret actionem vel minimum deordinatam, hæc actio ne virtualiter quidem ad verum Deum referetur, quia nempè naturâ suâ non est ad verum Deum referibilis : *Sicut habens fidem*, inquit S. Thomas, 2.º 2.º, q. 10, art. 4, *potest aliquod peccatum committere in actu quem non refert ad fidei finem, vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando : ita etiam infidelis potest aliquando actum bonum facere in eo quod non refert ad finem infidelitatis.*

Obj. 5.º *ex Script.* 1. Apost. Rom. 14, 23 : *Omne*, ait, *quod non est ex fide peccatum est :* atqui nullum infidelis opus esse potest *ex fide*; ergo, etc. 2. Ad Titum 1, 15, sic habet : *Omnia munda mundis : coquinatis autem et infidelibus nihil mundum.* Igitur infideles nihil rectum et honestum possunt operari. 3. Ad Hebr. 11, 6 :

Sine fide impossibile est placere Deo : atqui sine fide Deo placeret, qui sine fide bonum, etiam naturale, perficeret; ergo, etc.

*Resp. ad 1.um 1.º Apostolus per fidem hic non intelligit fidem propriè dictam, quæ sit virtus theologica, sed illam conscientiæ fidem seu fiduciam quâ quis persuasum habet id quod facit non esse malum. Agit enim Apostolus de quibusdam Judæis recens ad Christum conversis, qui falso putabant sese, quantum ad ciborum delectum, semper esse legi mosaicæ mancipatos. De illis autem sic habet : *Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est : quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.* Quasi diceret : Si quis discernens inter cibos et cibos, nonnullosque immundos perperam existimans, ex iis nihilo minus comedenter; non secùs *damnatus est*, ac si reipsa forent adhuc immundi, *quia non est ex fide*, id est, quia facit quod ipsi conscientia dictitat non esse faciendum; *omne autem quod non est ex fide*, id est, quidquid fit non approbante, sed reclamante conscientiâ, *peccatum est*. Ita locum hunc interpretati sunt SS. Ambrosius et Chrysostomus, Theodoreetus, Theophylactus, et Patres Concilii Lateranensis IV, generalis.*

2.º Etsi locus ille de fide propriè dictâ seu theologicâ intelligeretur, ut videtur quandoquæ fuisse ab Aug. intellectum, non ex eo major promeretur difficultas. Nam peccatum quidem est, quidquid hoc sensu *non est ex fide*, quod sit contra fidem; ut si paganus in Jovis honorem aut ex superbiâ det eleemosynam. Sed nedum peccatum sit, quidquid hoc solo sensu

non est ex fide, quòd ex fidei motivo non fiat, è contrà bonum erit naturale, si saltem fiat ex motivo naturaliter laudabili; putà, si paganus eroget eleemosynam, non de alio motivo cogitans, quàm de sublevandâ pauperis miseriâ. Porrò quis probabit unquàm, non ad solum priorem, sed et ad posteriorem sensum Augustinum respexisse, quandò textum Apost. *Quod non est ex fide peccatum est*, de fide propriè dictâ intellexit?

Resp. ad 2.um 1.º Longè plerique, sive Græci sive Latini interpres istum ut et præcedentem Apostoli textum non accipiunt de propriè dictis infidelibus, sed de Judæis quibusdam recens ad Christum conversis, quos ideo dicit Apostolus *coquinatos et infideles*, quòd, *intendentes judaicis fabulis*, mundum inter et immundum distinguerent. Hic est ergo genuinus illius loci sensus: *Omnia munda mundis*, id est, fidelibus sanguine Christi mundatis nullus cibus immundus est; et cibo quolibet utantur, non peccant. *Coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum*, id est, Christianis judaizantibus nihil est mundum; atque perindè peccant, sive non utantur, sive utantur cibis lege mosaicâ prohibitis. Si enim iis non utantur, peccant ex superstitione, quâ se credunt lege mosaicâ semper obligatos. Si autem utantur, peccant ex erroneâ conscientiâ, quâ cibos illos sibi putant illicitos.

2.º Licet Apostolus de ipsis loqueretur propriè dictis infidelibus, nil adhuc indè contra nostram assertionem sequeretur. Ubi enim ait *infidelibus nihil esse mundum*, subaudit infideles ex infidelitate, aut alio perverso motivo agere; quemadmodùm, quandò dicit *omnia*,

munda mundis, subintelligit *mundos* agere ex *mundā* conscientiā. Sicut ergo peccat justus, si agat contra gratiam adoptionis quā donatur; ita reciprocē, non peccat infidelis, quoties non agit ex infidelitatis, sed ex solius rationis dictamine.

Resp. ad 3.um Loci hujus sensus est evidenter, neminem posse sine fide Deo carum esse et amicum: atqui licet infidelis aliquod faciat bonum naturale, sub eoque respectu Deo non displiceat, quin et aliquatenūs placeat; non ideo tamen Deo carus et amicus dici potest, quia sub alio respectu, infidelitatis nimirūm, Deo habitualiter odibilis est et infensus.

Obj. 6.º ex S. Aug. qui lib. 4 contra Julianum, cap. 3, totus est ut probet, apud infideles, nullam esse posse veram virtutem: *Absit, inquit, ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus. Absit autem ut sit justus verè, nisi ex fide vivat;* ergo, juxta Augustinum, nulla est vera virtus sine justitiā, nullaque justitia sine fide. Jam dixerat, libro de Nuptiis et Concupiscentiā, cap. 4, *veram pudicitiam dicendam non esse, nisi quæ veræ fidei mancipatur.*

Resp. 1.º Omnibus quæ hic objici solent S. Doctoris testimoniis, alia possunt opponi in quibus, nedūm dicat infidelium opera totidem esse peccata, dicit è contrà quasdam ipsorum actiones esse bonas moraliter. Textui inter probandum allegato unum vel alium adjiciam. Epist. 130, quæ est ad Cirtenses, dicit Augustinus, Polemonis gentilis conversionem motivis merè naturalibus nixam, non *humano operi, sed divino* tribuendam esse, et indè concludit ipsi (Polemoni) *tantum ad præsentis vitæ honestatem, non verò ad futuræ immortalitatem va-*

luisse. Demùm , in ipso objecto cap. 3 , lib. 4 contra Julianum : *Ipsa*, inquit, *bona opera quæ faciunt infideles, non ipsorum sunt, sed illius qui benè utitur malis.* Quædam ergo infidelium opera, juxta Aug. adeò bona sunt, ut sint ipsi Deo auctori tribuenda.

Jam verò si , prout exigit bona fides , textus in quibus dicit Augustinus aliquam esse posse *veram virtutem* sine fide , cum iis comparentur in quibus dicit sine fide nullam esse posse *veram virtutem* , ex ipsâ textuum comparatione manifesta resultabit ad posteriores responsio . Nunquàm enim secum ipso conciliabitur S. Doctor , nisi dicatur ipsum per *veram virtutem* , in prioribus locis , intelligere virtutem merè naturalem , quæ ad vitam æternam nihil proficiat ; in posterioribus autem , virtutem supernaturalem æternæque vitæ meritoriam : adeò ut id unum , cum omnibus Catholicis , significet , nullam virtutem esse posse supernaturalem , hominique verè salutarem , nisi ex fide , tanquam ex fonte , derivetur.

2.º Ut istud generale solutionis principium duobus objectis textibus applicetur , sedulò notandum , quæ circa virtutes fuerit Juliani sententia . Scilicet , docuit Julianus (ut ex propriis ejus verbis in objecto priori loco exponit Augustinus) , *cunctarum originem virtutum in rationabili animo sitam esse* , illas *inesse omnibus naturaliter* , omnesque perindè seipsis aptas esse , sive ad æterna , sive ad temporalia bona capessenda ; prout qui illas coluerit , *pro judicio voluntatis* , *cujus nutui serviunt* , eas ad hoc vel illud bonorum genus dirigere voluerit . Cùm igitur impiam hanc doctrinam confutans ait

Augustinus, in nullo esse *veram virtutem*, nisi fuerit *justus*, et nullum esse *justum verè*, nisi ex fide vivat; loquitur tantummodo de virtute salutis meritoria, et id unum definit adversus Julianum, hominem quibuslibet præditum virtutibus, quantumvis eas ad æterna bona dirigat, ad ea tamen nunquam perventurum, nisi virtutum illarum actus ex gratiæ fideique motivo eliciat.

Inst. 1.º Postquam Juliani de virtutibus opinionem ipsius verbis retulit Augustinus, aperte docet virtutes steriles non esse veras et germanas virtutes: atqui, si quæ forent virtutes infidelium, sanè steriles essent et infructuosæ; ergo, juxta S. Doctorem, nullæ prorsùs, aut saltem non nisi falsæ virtutes in infidelibus esse possunt.

Resp. Dicit quidem Augustinus virtutes steriles non esse *veras virtutes*, sed ibi virtutes steriles accipit in sensu Juliani, contra quem disputat: porrò Julianus per virtutes steriles intelligebat virtutes quæ ad sola *temporalia dirigantur*, idèque *solius quod appetiverunt præmii exilitate frustrentur*; sicut è contrario per virtutes fructuosas, eas intelligebat, quæ ad æterna dirigantur, et idcirco *quod appetiverunt præmii amplitudine ditentur*: atqui, nemine diffidente, virtutes eo sensu steriles, quod ad sola *temporalia dirigantur*, nullo sensu dici possunt *veræ virtutes*, cùm, ipsâ judice ratione, ad *veram virtutem*, etiam merè naturalem, requiratur ut non in *temporalibus*, sed in ipso Deo, tanquam ultimo fine, conquiescat.

Jam autem fatemur virtutes omnes infidelium hoc esse sensu steriles, quod non possint esse regni cœlestis meritoriae; sed negamus omnes

esse steriles in ipso sensu Juliani, quod nimirum quaelibet earum ad sola *temporalia dirigatur*. Invictè namque probatum est aliquas esse posse actiones infidelium, quæ, implicitè saltem et virtualiter, ad verum Deum, tanquam auctorem naturæ, referantur.

Inst. 2.º ex eo quod ibidem expressè dicat Aug. singula infidelium opera totidem esse peccata. Sic enim Julianum alloquitur : *Si gentilis, inquis, nudum operuerit, nunquid, quia non est ex fide, peccatum est? Prorsus, quantum non est ex fide, peccatum est;* ergo, juxta Augustinum, ipsa misericordiæ opera, si non sint ex fide, vera sunt peccata.

Resp. S. August. ut jam notatum est, per *non esse ex fide* non meram designat fidei absentiam, quasi dicat omne opus absente fide factum, esse hoc ipso peccatum; sed ipsam designat positivam infidelitatem, aut saltem motivum fidei oppositum, et dicit quidquid fit ex infidelitate, aut motivo veræ fidei contrario, v. g., ex vanâ gloriâ, esse peccatum. Sensum illum evidenter manifestant verba proximè sequentia : *Prorsus, inquit S. Doctor, quantum non est ex fide peccatum est. Non quia per seipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est: sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.*

Et certè, mentem suam magis ac magis evolvens S. Doctor, paulò post sic habet : *Quod si et ipsa per seipsam naturalis compassio opus est bonum, etiam isto bono male utitur qui infideliter utitur; et hoc bonum male facit, qui infideliter facit: qui autem male facit aliquid, profecto peccat.* Ergo per opus quod non sit

ex fide, Augustinus intelligit opus quod fiat *infideliter*: atqui opus quod sit *infideliter*, est opus factum ex ipso motivo infidelitatis; ergo, etc.

Inst. ultimò. Juxta datam responcionem, per opus quod *non sit ex fide*, August. intelligit opus quod sit fidei contrarium: atqui, in objecto cap. 3, lib. 4 contra Julianum, sæpius et indefinitè declarat infidelium opera *non esse ex fide*; ergo sentit S. Doctor, omnes et singulas infidelium actiones esse fidei contrarias, proindèque totidem esse peccata.

Resp. Ut generatim et indefinitè pronuntietur infidelium opera esse fidei contraria, non requiritur ut semper, sed sufficit ut ferè semper fidei repugnant et contradicant. Nam rectè dicimus *Æthiopem* totum esse nigrum, licet in aliquâ suâ parte, oculis nimirùm, albus sit. Porrò sic asserimus alias infidelium actiones esse posse, tum ex officio, tum ex fine etiam ultimo bonas, ut tamen fateamur longè plerasque, propter dominantem concupiscentiam, esse vel infidelitate, vel saltem motivo fide proscripto, vanitate præsertim, depravatas. Ut enim ait Augustinus ipse, textu citato lib. de Spiritu et Litt. cap. 27, *si discutiantur quo sine fiant, vix inveniuntur, quæ justitiæ debitam laudem defensionemque mereantur. Verùm aliud est vix, aliud nusquām inveniri infidelium opera, quæ justitiæ debitam laudem defensionemque mereantur.*

I I.

Utrum aliqua saltem generatim Gratia homini lapso sit absolute necessaria ad quodvis bonum ordinis naturalis peragendum.

Circa quæstionem illam errant,

1.º Qui dicunt opera facta sine gratiâ habituali seu sanctificante, essentialiter esse vitiosa; hincque concludunt quælibet opera peccatoris esse peccata. Sic Wiclefus et Joannes Hus, art. 16 inter 30 damnatos à Concilio Constantiensi. Sic etiam Lutherus, in caput 2 Epist. ad Gal., et Calvinus, lib. 3 Institut. cap. 14. Quin et isti duo progressi sunt ulteriùs. Volunt enim, ut jam notavimus, ipsorum etiam justorum opera totidem esse peccata, quæ tamen illis, ob Christi justitiam ipsis exterius applicatam, non imputentur.

2.º Qui nullum amorem medium admittentes inter vitiosam cupiditatem, quā mundus dilitur, et laudabilem charitatem quā Deus amatur, consequenter asserunt opera quæ non fiunt ex propriè dictâ charitate, hoc ipso fieri ex vitiosâ cupiditate, proindèque mala esse. Sic Baius, præsertim propositionibus 35.ª et 40.ª, paulò post referendis; et Jansenius, lib. 3 de Statu naturæ lapsæ, cap. 20, verbis suprà laudatis. Illi omnes à fortiori docent hominem lapsum non posse sine gratiâ quidquam boni naturalis operari.

Quamvis in illis respuendis erroribus unanimous sint Theologi catholici, non tamen inter se circa propositam quæstionem omnino consentiunt. Nam alii, comparatè ad cæteros pau-

cissimi, fatentur quidem hominem lapsum posse sine charitate, imò sine fide, facere bonum aliquod ordinis naturalis; sed negant posse sine ullâ prorsùs gratiâ, vel, ut rectius loquar, negant in præsenti statu dari posse bonum opus merè naturale. Ita nonnulli veteres Theologi, quos citat Vasquesius in 1.[ा] 2.[ा], disp. 190, et à quibus ipse vel nullatenus, vel saltem non multùm recedit. Hæc enim singularis est illius Theologi sententia, quod homo lapsus, ad quodlibet bonum naturale faciendum, indigeat speciali Dei auxilio, non quidem supernaturali, sed tamen naturæ lapsæ indebito, nec ipsi nisi propter Christi merita concessso. Cæteri verò longè plerique Theologi docent, post D. Thomam, 1.[ा] 2.[ा], quæst. 109, art. 2, hominem, in præsenti statu naturæ lapsæ, sine ullo speciali Dei auxilio, seu per solas vires naturales, aliquod facere posse bonum ordinis naturalis. Cum illis sit

CONCLUSIO.

Homo lapsus, absque ullo speciali Dei adiutorio, seu ex propriis viribus, aliquod facere potest bonum naturale.

Prob. 1.^० Ex Concilio Trid. Sess. enim 6, can 5, sic definit: Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum, amissum et extinctum esse dixerit...; anathema sit. Cùm, ex illo canone, liberum arbitrium peccato non fuerit penitus extictum, sequitur hominem, ex quo peccavit, adhuc posse propriis viribus aliquid eorum agere quæ iisdem viribus agere poterat, antequam peccaret; alias enim liberum arbitrium peccato, non modò foret atte-

nuatum, sed prorsus *amissum et extinctum*: atqui priusquam homo peccasset, per solas liberi arbitrii vires omne poterat ordinis naturalis morale bonum inchoare et perficere; ergo, postquam peccavit, adhuc potest ex iisdem solis viribus aliquod ejusdem ordinis bonum operari.

Prob. 2.º Ex SS. Pontif. Pius V, Greg. XIII, et Urbanus VIII, suis Constitutionibus istam damnarunt propositionem, inter Baianas 27.^{am}:
Liberum arbitrium, sine gratiæ Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valet: atqui si homo nullum posset sine gratiâ bonum ordinis naturalis operari, liberum ejus arbitrium, sine gratiæ Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valeret; ergo, etc.

Prob. 3.º Ex S. August., lib. de Perfectione justitiæ, in resp. ad 3.^{am} Cœlestii objectionem:
PARUM est, ait, ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuta sanetur gratiâ Dei. Et lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ, de iis loquens quæ pertinent ad pudicitiam conjugalem:
Nostræ voluntates ad hæc expetenda, sumenda, retinenda, PARUM valent, nisi divinitus aduentur: atqui voluntates nostræ, gratiâ Dei non adjutæ, ne PARUM quidem, sed nil omnino valerent, sive ad vitandum peccatum, sive ad bonum faciendum, nisi possent sine gratiâ bonum aliquod naturale perficere. Idem docet S. Thomas, 1.ª 2.º, quæst. 109, art. 2, cuius textum infrà referemus.

Prob. 4.º Ratione theologicâ. Homo, in præsenti statu naturæ lapsæ et reparatæ, id omne sine gratiâ facere potest, quod facere potuisset in statu naturæ lapsæ nec per gratiam reparatæ: atqui homo lapsus, nec per gratiam Christi re-

paratus, aliquod facere potuisset bonum ordinis naturalis, v. g., aliquem Deo cultum reddere, honorare parentes, aliasque præcipuas naturæ leges, et quidem ex honesto fine, adimplere. Quoties enim homo lapsus et non reparatus primarias illas naturæ leges non servasset, toties profectò novum et ab originali distinctum peccatum admisisset: atqui leges illas non servando, nullum admisisset actuale et personale delictum, nisi actualem, personalem, ad suumque statum relativam eas leges implendi habuisset potentiam; ergo, etc.

Colliges, adversùs Wiclefum, Baium, Janse-nium, etc., omnia peccatoris opera non esse totidem peccata. Cùm enim, ex probatis, sine gratiâ quâlibet fieri possint opera bona naturalis ordinis, à fortiori fieri possunt sine charitate vel habituali vel actuali. Jam verò si opera sine charitate facta, id est, opera peccatoris possint esse bona naturaliter, quantò magis possunt non esse peccata.

Hinc 1.º passim in Scripturis invitatur peccator ut jejuniiis, orationibus, eleemosynis, aliisque poenitentiæ operibus sese disponat ad justificationem, ut cùm dicitur Dan. 4, ¶. 24: *Peccata tua eleemosynis redime;* quæ tamen peccatoris opera, si forent totidem peccata, nedum illum conducerent ad justitiam, ipsum magis ac magis à justitiâ removerent.

Hinc 2.º Concilium Constantiense, Sess. 15; damnavit decimum sextum Joannis Hus articulum, in quo sic legitur: *Si homo est vitiosus, et agat quidquam, tunc agit vitiosè... quia peccatum mortale infect universaliter actus hominis vitiosi.* Tridentinum verò, Sess. 6, can. 7:

Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, verè esse peccata... ; anathema sit.

Hinc 3.º à Pio V, Greg. XIII, et Urb. VIII duæ istæ Baii propositiones confixæ sunt, 35.ª : *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est;* et 40.ª : *In omnibus suis actibus peccator servit dominantि cupiditati.* Imò videbimus infra posse hominem absque charitate, non modò naturalis, sed et supernaturalis ordinis bonum operari.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1.º loca Scripturarum in quibus dicitur opera ante justificationem, id est, sine charitate facta, totidem esse peccata. 1.º Matt. 7, §. 18, dicitur, *non posse... arborem malam bonos fructus facere.* 2.º Joan. 9, §. 31, sic legitur : *Scimus autem quia peccatores Deus non audit : sed si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit.* 3.º Apost. scribit ad Corinthios, I Epist. 16, §. 14 : *Omnia vestra in charitate fiant.*

In illis, et omnibus aliis similibus Scripturarum locis dicitur aut supponitur peccatorum opera, seu opera ante justificationem et absque charitate facta, totidem esse peccata : porrò si opera facta sine charitate, sint totidem peccata, multò magis illa quæ sine ullâ prorsùs gratiâ fiunt ; ergo, etc.

Resp. ad 1.um Arboris malæ comparatio non spectat ad peccatorem, nisi quatenus agit ex animo peccandi. Quemadmodum enim ipse justus non est arbor bona, nec facit bonos fructus, nisi inquantum agit ex amore justitiae ; sic et peccator

peccator non est arbor mala, nec facit malos fructus, nisi inquantum agit ex affectu peccati: *Non inquantum*, inquit August. lib. 4 contra Julianum, cap. 3, *homo est, quod est opus Dei; sed inquantum malæ voluntatis est, quisque arbor mala est, et bonos fructus facere non potest.*

Resp. ad 2.um 1.º Hæc verba, ut notat Aug. tract. 44 in Joan. non ab ipso Christo prolata sunt, sed à cæco nato; et quidem priusquam fuisset fidei lumine collustratus. *2.º* Ubi ait cæcus, *Scimus quia peccatores Deus non audit,* non loquitur de quibuslibet precibus peccatorum, quasi credat à Deo nullas omnino peccatorum preces exaudiri; sed de solis loquitur precibus quibus peccatores à Deo peterent ut patraret miraculum, ut satis indicat ipse contextus.

Resp. ad 3.um Charitatem non hic accipit Apostolus pro gratiâ habituali vel sanctificante, sed pro pace et concordiâ, ad quam hortatur Corinthios. Inter ipsos videlicet, occasione eorum à quibus Baptisma receperant, orta fuerant dissidia. Dicebat alius, *Ego quidem Pauli;* alius, *Ego autem Apollo;* alius, *Ego verò Cephæ.* Igitur, ubi in fine suæ epistolæ Corinthiis dicit Apostolus, *Omnia vestra in charitate fiant,* non aliud ab ipsis petit, quam quod cap. 1, ¶. 10: *Id ipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententiâ.*

Obj. 2.º loca Scripturarum in quibus dicitur hominem sine gratiâ nihil omnino boni posse facere. Joan. 15, ¶. 5, Christus ait: *Sine me nihil potestis facere.* Apostolus, II Cor. 3,

¶. 5 : *Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis : sed sufficientia nostra ex Deo est, etc.* Ergo passim in Scripturis asseritur hominem nil omnino boni posse facere, nisi supernaturaliter adjuvetur.

Resp. 1.º Cùm Christus Dominus, et post Christum Apostoli, non aliud sibi proposuerint quām homines ad salutem informare, atque Judæos revincere, sic propriis viribus confidentes, ut illas ad integrum legem implendam salutemque comparandam, sine gratiā sufficere jactitarent; meritò supponi potest ipsos in objectis textibus loqui de solis operibus disponentibus ad salutem. Porrò fatemur, et sequenti probabimus articulo, sine gratiā nullum opus fieri posse, quod vel minimum aeternæ saluti proficiat; ergo, etc.

2.º Supponendo tamen iis in textibus agi de quolibet bono generatiōnē, quid eos vetaret, per accommodatam distributionem, hoc accipi sensu, quòd nullum prorsū bonum fieri possit sine auxilio Dei, vel naturali, si bonum illud sit naturale; vel supernaturali, si sit supernaturale?

Obj. 3.º Ex Conc. Arausiano II, can. 9 et 20, nulla bona opera facere potest homo gratiā destitutus; imò et ex can. 22 : *Nemo habet de suo, nisi mendacium et peccatum*; ergo, etc.

Resp. Citati canones eodem planè sensu sunt accipiendo, quo mox objecti Scripturæ textus. De genuino enim illorum canonum sensu judicandum ex Pelagianorum et Semipelagianorum doctrinā, contra quam editi sunt: atqui hæc yana fuit et superba Pelagianorum et Semipelagianorum sententia, hominem per solas liberi

arbitrii vires valere plurimū in salutis negotio. Hoc unum ergo statuitur citatis canonibus, hominem sine gratiā nihil posse in ordine ad salutem, nisi peccare: quatenus nimirūm homo ex se solo facere quidem potest undē salutem amittat, peccatum nempē; non autem undē illam acquirat, bonum scilicet salutare.

Idem prorsū respondebitur ad istam Concilii Diospolitani contra Pelagium definitionem: *Nihil boni possumus sine Deo.*

Obj. 4.º ex S. Aug. qui passim docet opera sine charitate facta totidem esse peccata.

1. Lib. 1 Retract. cap. 15, dicit voluntatem sine charitate *totam esse cupiditatem*. 2. Enchiridii cap. 117, *regnare carnalem cupiditatem, ubi non est Dei charitas*. 3. Lib. de Gratia et libero Arbitrio cap. 18, *quidquid se putaverit homo facere benè, si fiat sine charitate, nullomodo fieri benè*. 4. Tandem, lib. 9 de Trinitate cap. 7, *quidquid sit ab homine, fieri aut charitate aut cupiditate*.

In illis quatuor locis, ultimo præsertim, asserit S. Doctor opera quæ fiunt sine charitate, hoc ipso fieri ex cupiditate, seu totidem esse peccata: sed qui sentit opus sine charitate factum, esse peccatum, multò magis credit sine gratiā nullum fieri posse bonum opus ordinis naturalis; ergo, etc.

Resp. 1.º *generatim.* Si supponatur Augustinum, in textibus objectis, nomine charitatis, non solam intelligere propriè dictam charitatem, sed quemlibet amorem Dei laudabilem, nulla prorsū erit difficultas, cùm fateantur omnes nihil posse fieri boni naturalis sine aliquo amore Dei laudabili: atqui reipsâ supponi

potest charitatem, in locis citatis, ab Augustino sumi pro recto quolibet amore Dei, etiam merè naturali. Nedùm enim S. Doctor nomen charitatis ad solam restringat propriè dictam charitatem, illud ad ipsum etiam extendit amorem naturalem, quo meras creatureas diligimus: *Charitas, inquit, Serm. 52 de Tempore, alia est divina, alia est humana: alia est humana licita, alia est illicita... Licita est humana charitas, quod uxor diligitur; illicita, quod meretrix, vel uxor aliena.* Quoniam tamen plerique textus objecti nostræ conclusioni nil officerent, etiamsi de propriè dictâ charitate inteligerentur, ideò

Resp. 2.um specialiter. Ad 1.um Voluntas sine charitate, idcirco dicitur ab Augustino *tota cupiditas*, quòd homo à quo charitas exulat, hoc ipso sit peccator, et sub cupiditatis dominio constitutus; non autem, quòd non possit agere nisi ex dominante cupiditate, et peccet in omnibus suis actibus. Quamvis enim in peccatore non sit charitas, imò dominetur cupiditas, in ipso nihilominùs remanent fides, spes, aut saltem ratio et conscientia, ex quibus aliquos in suo genere bonos actus elicere potest.

Ad 2.um Regnat quidem in homine vel charitas habitualis, si sit justus; vel habitualis cupiditas, si peccator: sed quemadmodùm justus non semper agit ex habituali charitate, cùm amissibilis sit justitia; sic nec semper peccator, ex habituali cupiditate.

Ad 3.um Hic Augustinus per *facere benè* intelligit, ut alibi sæpiùs, facere modo meritorio vitæ æternæ, cùm reipsâ solus ille completo et perfecto sensu *faciat benè*, qui actiones vitâ

æternâ dignas facit : atqui fatemur hominem charitate destitutum seu peccatorem , nihil agere posse quo vitam æternam mereatur ; ergo , etc.

Ad 4.um Recurrit responsio generalis : Augustinus ibi charitatem accipit lato sensu , pro quolibet amore Dei legitimo , etiam ordinis naturalis ; adeò ut id unum significet , quidquid non fit ex aliquo amore Dei supernaturali vel naturali , hoc ipso fieri ex cupiditate.

Idem planè respondebitur ad similem textum S. Leonis , qui sic legitur Serm. 5 de Jejunio septimi mensis : *Duo amores sunt , ex quibus omnes prodeunt voluntates. Rationabilis enim animus , qui sine dilectione esse non potest , aut Dei amator est , aut mundi. In dilectione Dei nulla nimia ; in dilectione autem mundi cuncta sunt noxia.*

Inst. S. Aug. lib. 3 contra duas epistolas Pelagianorum , sic habet : Liberum arbitrium captivatum , nonnisi ad peccatum valet , ad justitiam verò , nisi divinitùs liberatum adiutumque non valet. Et Serm. 156 de Verbis Apostoli , cap. 11 : Prorsus si defuerit (gratia) , nihil boni agere poteris. Agis quidem illā non adjuvante , liberā voluntate , sed male. Sentit igitur Augustinus liberum hominis arbitrium sibi soli derelictum , nedūm quidquam boni possit agere , ne posse quidem à peccato abstinere.

Resp. S. Doctor , lib. de Corrept. et Grat. cap. 11 , dicit liberum arbitrium... ad bonum PARUM esse , nisi adjuvetur ab omnipotenti Deo. Idem omnino repetit in duobus textibus inter probationes citatis. Pluries ergo fatetur Augustinus liberum arbitrium PARUM quidem , sed aliquid tamen boni posse sine

gratiâ. Ne ergo sibi contradicat, ubi dicit in objecto loco, *liberum arbitrium captivatum, nonnisi ad peccatum valere*, alterutrum necesse est, vel ibi non strictè loqui, sed moraliter; vel si strictè loquatur, ipsius verba esse intelligenda de operibus quæ aliquid conferant ad salutem.

Colliges fucum facere velle, quicunque non cessant obtrudere Augustini textus in quibus dicit *non posse hominem boni aliquid velle, nisi adjuvetur... gratid Dei per J. C.* (lib. 1 contra duas epist. Pelag. cap. 3); et altum silent de textibus in quibus ait esse *impii aliqua bona opera, quæ ad salutem æternam nihil prosunt* (lib. de Spiritu et Litterâ cap. 28). Affectato enim illo silentio satis ostendunt quantum timant ne vel solâ textuum comparatione suggestetur ad sua sophismata responsio.

§ II.

Quale bonum ordinis naturalis sine Gratid sit possibile.

Quæritur utrūm homo lapsus per solas vires naturales possit 1.º præcepta legis naturalis implere, 2.º Deum ut auctorem naturæ diligere, 3.º tentationes superare.

I.

Utrūm homo lapsus possit sine Gratid legis naturalis mandata servare.

Certum est hominem lapsum, sine gratiâ quâlibet, nonnulla posse legis naturalis officia perficere. Nam, ex conclusione præcedenti, per

solas naturæ vires aliquod facere potest bonum ordinis naturalis : atqui homo nullum facere potest bonum ordinis naturalis, quin hoc ipso faciat aliquid conforme tali vel tali præcepto legis naturalis ; ergo, etc. Itaque de hoc uno controvertitur, utrum homo nullâ gratiâ præventus possit in actuali statu totam legem naturalem adimplere.

CONCLUSIO.

Homo, in statu naturæ lapsæ, prorsùs imparet, qui sine gratiâ cuncta legis naturalis mandata perficiat.

Prob. 1.º Ex Script. Lex naturalis homini præcipit continentiam servare, et linguam suam cohibere : atqui constat ex sacris codicibus nec illud, nec istud præceptum ab homine posse sine gratiâ observari. Non quidem præceptum continentiae. Nam Sap. 8, V. 21, sic legitur : *Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det.* Nec etiam mandatum linguæ cohibendæ. Nam S. Jacobus, Epist. 3, V. 7, hæc scribit : *Omnis natura bestiarum et volucrum, et serpentium, et cæterorum, dominantur, et domita sunt à naturâ humana : linguam autem nullus hominum domare potest.*

Prob. 2.º Ex Conc. Carthag. II, an. 416. Nam in Epistolâ synodicâ ad Innoc. I, testantur Patres ideò damnatos esse Pelagianos, quod assererent in eo *Dei gratiam deputandam, quod talem hominis instituit creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei possit implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in Litteris datam.*

Prob. 3.º Ex SS. PP. S. August. lib. 10 Confess. cap. 29, post relata Sapientiae verba, *Sci vi quoniam aliter, etc.*, Dominum sic alloquitur: *Continentiam jubes. Da quod jubes, et jube quod vis.* Et iterum, cap. 37, respi ciens ad textum Jacobi mox citatum: *Imperas nobis et in hoc genere continentiam. Da quod jubes, et jube quod vis. Tu nosti de hdc regemitum cordis mei, et flumina oculorum meorum.* Agnoscit ergo S. Doctor frustra homini jubere Deum, sive libidinem, sive linguam continere, nisi det ipse quod jubet.

S. Thomas, 1.º 2.º, quæst. 109, art. 2, hanc nostræ conclusionis rationem affert: *Quia, inquit, natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet tota bono naturæ privetur, potest quidem, etiam in statu naturæ corruptæ, per virtutem suæ naturæ aliquod bonum particulare agere... non tamen totum bonum sibi connaturale, ita quod in nullo deficiat. Sicut homo infirmus potest per seipsum aliquem motum habere, non tamen perfectè potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicinæ.*

Quæ in contrarium objiciuntur, non ita difficultè solvuntur, ut in iis immorari necessarium sit.

II.

Utrum homo lapsus possit sine Gratia Deum ut auctorem naturæ diligere.

Dilectio Dei ut auctoris naturæ, pro objecto habet vel Deum quatenus in se bonus est seu infinitè perfectus, et dicitur amor *benevolentiae*; vel Deum quatenus bonus est diligentibus se, et dicitur amor *concupiscentiae*.

Uterque autem amor ille, vel talis est ut Deus rei cuilibet anteponatur, et dicitur *super omnia*, seu *appretiativè summus*; vel talis ut abstrahatur ab omni comparatione Dei cum creaturis, et Deus nondùm quidem omni creaturæ præponatur, sed nec etiam ulli creaturæ postponatur, et dicitur amor Dei *non super omnia*, seu *non appretiativè summus*.

Idem uterque Dei amor spectari potest, vel quatenus *effectivus*, vel quatenus *affectivus*. Dicitur *effectivus*, inquantùm mandata à Deo, ut auctore naturæ, manantia, id est, præcepta legis naturalis exsequitur. *Affectivus* autem, inquantùm ad eadem exequenda verè et sincrè disponitur.

Jam verò circa propositam quæstionem non una est omnium sententia. Quæ nobis probabilior videatur, ostendet sequens

CONCLUSIO.

Homo lapsus potest propriis viribus Deum ut auctorem naturæ diligere; non tamen super omnia effectivè, vel etiam affectivè.

Prob. 1.ª pars, aliqualem Dei, ut auctoris naturæ, amorem homini lapso possibilem esse sine gratiâ. Nam ex præcedenti parag. homo lapsus sine gratiâ facere potest aliquid bonum opus ordinis naturalis: atqui nullum opus ordinis naturalis rectum esse potest, quin adjunctum habeat aliquem Dei amorem, quo nimis rūm opus illud ad Deum tanquam ultimum finem explicitè vel implicitè referatur; ergo, etc.

Quamvis autem illam nostræ conclusionis partem, ut articulum fidei non definierit Ec-

clesia , hanc tamen omnis immunem erroris , adversus Baium , declaravit . Nam inter Baii propositiones ab Ecclesiâ damnatas , sic habet 34.^a : *Distinctio illa duplicitis amoris , naturalis videlicet quo Deus amatur ut auctor naturæ ; et gratuiti quo Deus amatur ut beatificator ; vana est et commentitia , et ad illudendum sacris Litteris , et plurimis Veterum testimoniorum excogitata.*

Prob. 2.^a pars , repugnare hominem lapsum , sine gratiâ , Deum amare plus omnibus amore *effectivo* . Ex ipsâ enim amoris effectivi definitione , solus ille Deum plus omnibus amat effectivè , qui servat omnia præcepta legis naturalis : atqui , ex probatis , homo prorsùs impar est in præsenti statu , qui suis solis viribus omnia præcepta legis naturalis adimpleat ; ergo , etc.

Prob. 3.^a pars , hominem lapsum non posse naturaliter Deum amare plus omnibus , amore etiam *affективo* . Deum enim , ut auctorem naturæ , solus ille super omnia diligit *affectionevè* , qui verè et sincerè vult totam legem naturalem observare : atqui talis voluntatis naturaliter incapax est homo lapsus . Cùm enim , ex dictis , homo lapsus non possit sine gratiâ totam servare legem naturalem , nec ergo veram totius servandæ legis naturalis voluntatem habere potest , nisi priùs certus sit ad tanti operis exsecutionem se fore divinâ gratiâ roborandum : atqui nullo medio naturali , sed solâ supernaturali revelatione homo certò scire potest adfuturam sibi gratiam , quâ possit integrum legem naturalem adimplere ; ergo , etc.

Hinc D. Thomas , 1.ª 2.ª , quæst. 109 , art. 3 , sic concludit : *Dicendum est , quod homo in statu*

naturæ integræ non indigebat dono gratiæ superaddito naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia... sed in statu naturæ corruptæ indiget homo, etiam ad hoc, auxilio gratiæ naturam sanantis.

Quæ opponuntur ex SS. PP. et Conciliis non difficultè solves, ea intelligendo vel de amore supernaturali, de quo in præsenti quæstio non est, vel etiam de amore naturali appretiativè summo : uterque autem naturæ vires excedit in præsenti statu, ut jam dictum est.

III.

Utrum homo lapsus possit sine Gratiâ temptationi resistere.

Triplex de temptationibus victoria distinguitur : 1.^a inhonesta et damnabilis, si nimis una tentatio vincatur per aliam, avaritia, v. g., per superbiam ; 2.^a honesta et salutaris, si, v. g., temptationi resistatur ex motivo charitatis ; 3.^a honesta quidem, sed ad salutem inutilis, si nempè aliqua tentatio supereretur ex motivo naturaliter tantum laudabili.

Hic non agitur de primo vel secundo genere victoriæ. Certum est enim primum victoriæ genus, cùm sit peccatum, ex gratiâ non esse ; et secundum contrà, cùm ad salutem disponat, non esse posse nisi ex gratiâ ; nam articulo sequenti videbitur hominem sine gratiâ nil omnino posse in ordine ad salutem. Sed ambigitur de tertio genere victoriæ ; et quæritur utrum in præsenti statu quædam esse possit de temptationibus victoria verè laudabilis, et tamen merè naturalis. Quæstionem resolvet sequens

CONCLUSIO.

Homo lapsus, solis naturæ viribus, potest quidem leviores quasdam, nullas tamen graves tentationes superare.

Prob. 1.ª pars. Ex præcedenti paragrapho, potest homo lapsus sine gratiâ bonum aliquod naturale perficere : porrò si non posset sine gratiâ leviores quasdam vincere tentationes , nec etiam sine gratiâ facere posset ullum bonum opus naturale ; ad id enim sufficit, in præsenti statu, nullum fieri posse bonum opus ordinis naturalis, quin aliqua, levissima saltem , tentatio superetur : atqui , etc. Nullum enim homo lapsus aggredi potest bonum opus, etiam naturale , quin statim plus minùsve renitentem experiatur concupiscentiam , quæ ipsum inclinet, vel ad istud bonum opus penitus omittendum, vel saltem ad illud ex aliquo malo motivo faciendum.

Quamvis autem nemo teneatur hanc nostræ conclusionis partem, ut ab Ecclesiâ definitam, admittere, nulli tamen licet eam velut erroneam respuere. Baianas enim inter propositiones , quas proscriptpsere SS. Pontifices Pius V, Greg. XIII, et Urbanus VIII, hæc occurrit 30.^a : *Fures sunt et latrones... qui dicunt temptationi ulli sine gratiæ Dei adjutorio hominem posse resistere, sic ut in eam non inducatur, aut ab eâ non superetur.*

Prob. 2.ª pars. Et quidem 1.º ex Script. Psal. 17, ¶. 30 : *In te eripiar à temptatione : regius Vates in hoc loco , sicut in pluribus aliis, temptationum repressionem absolutè tribuit auxilio gratiæ.* Matth. cap. 26 : *Orate ut non intretis*

in temptationem : porrò, ut loquitur D. Aug., *oratio gratiæ necessitatis testificatio est.*

2.º *Ex Synodo Diospolitanâ*, adversùs ipsum Pelagium habitâ, anno 415, quæ istam damnavit illius propositionem : *Victoria nostra non est ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio* : atqui ex hujus propositionis damnatione sequitur, ut notat Augustinus, Epist. 106 ad Bonifacium, *quandò contra temptationes concupiscentiasque illicitas dimicamus, quamvis et illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illâ, sed ex adjutorio Dei nostram provenire victoram.*

3.º *Ex SS. PP. Cœlestinus*, in suâ ad Gallos Epist : *Nemo, ait, etiam Baptismatis gratiâ renovatus, idoneus est ad superandas diaboli insidias, et ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei.*

Obj. In laudatis Scripturarum et Traditionis textibus, nullum fit discriminè inter graves et leves tentationes, sed omnium indiscriminatim repressio divinæ gratiæ tribuitur ; ergo nec nos ipsi tale discriminè facere debemus, sed fateri nullam omnino esse, quantumvis levem temptationem, quæ possit sine gratiâ superari.

Resp. 1.º *Nego cons.* Tentationis nomen, ut observat Bellarminus, quoties sumitur absolutè et sine addito, gravem duntaxat significat temptationem, non verò levissimam, quæ, ut ait idem auctor, *titillatio* melius quam *tentatio* diceretur. Ideò autem factam à nobis differentiam Antiqui non feceré, quod nil conduceret ad causam quam tuebantur adversùs Pelagianos, omnium promiscuè temptationum repressionem solis naturæ viribus tribuentes.

2.º Quemadmodum paucissima sunt legis naturalis mandata, quæ possit homo lapsus servare sine gratiâ; sic et paucissimæ tentationes, quas possit sine gratiâ reprimere: atqui, ut generatîm dicant SS. Patres nullas tentationes ex solis naturæ viribus vinci posse, sufficit paucissimas esse hoc modo vincibiles: cùm, ex adagio, *Parùm* (præsertîm in moralibus) *pro nihilo reputetur*.

3.º Scripturæ et SS. PP. ut plurimùm, non loquuntur nisi de temptationum refrenatione, quæ proposit ad salutem: atqui fatemur, et art. sequenti probabimus, nullam, ne levissimam quidem, temptationem posse sine gratiâ salutariter refrenari; ergo, etc.

ARTICULUS II.

De Gratiæ necessitate ad bonum ordinis supernaturalis operandum.

Quatuor hîc veniunt expendenda: 1.um utrùm gratia sit absolutè necessaria ad opus quodlibet salutare faciendum, 2.um utrùm homini justificato sola sufficiat gratia habitualis ad opus tale producendum, 3.um utrùm justus possit ex ordinariis gratiæ auxiliis omnia vitare peccata, 4.um utrùm homo justus sine speciali gratiâ possit in justitiâ perseverare.

Per opus autem *salutare* vel *salutiferum*, non illud solum intelligitur quod hominem salute dignum efficiat, sed etiam illud omne quod eum ad salutem quoquo modo, vel remotissimo, præparet ac disponat.

§ I.

Utrum Gratia sit absolutè necessaria ad opus quodlibet salutare faciendum.

Negaverunt Pelagiani, quibus hâc in parte quadantenùs suffragantur Jansenius ejusque discipuli. Dicunt enim hominem lapsum, sine ullo gratiæ subsidio salutariter agere posse, non quidem, ut volebant Pelagiani, potentia expedita, quæ suum effectum sortiatur; sed potentia impedita, nec unquam ad actum reducendâ. Ipsos autem ita loqui non adeò demiremur; nam, cùm doceant homini lapso sàpissimè deesse gratiam ad Dei mandata servanda necessariam, eumque nihilominùs peccare quoties non servat mandata Dei; consequenter, sin re, verbo saltem, admittere coguntur qualemunque mandata sine gratiâ servandi potentiam. Adversùs illos omnes sit cum omnibus Catholicis

CONCLUSIO.

Homo sine Gratiæ interioris auxilio nullum opus salutare perficere potest, vel etiam inchoare.

Prob. 1.º Ex Script. Joan. 6, ¶. 44, ait Christus: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: atqui homo sine gratiæ interioris auxilio perficiens, vel etiam incipiens opus salutare, veniret ad Christum, quin Pater traxisset eum; ergo, etc. Ibid. 15, ¶. 5: Sine me, inquit Christus, nihil potestis facere, dubio procul in ordine ad vitam æternam.

Prob. 2.º Ex Conciliis: Carthaginensi III,

anno 417; Arausicano II, can. 7 : *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedite, aut eligere, sive salutari, id est, evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti... hæretico fallitur spiritu.* Trident. verò Sess. 6, can. 3 : *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.*

Prob. 3.º Ex SS. Pontificibus qui hæresim Pelagianam profligârunt : instar omnium sit Innocent. I, in suo Rescripto ad Concilium Milevitanum, qui dicit, *voluntatem liberam... nihil posse cœlestibus præsidiis destitutam.*

Prob. 4.º Ex SS. PP. unum Augustinum citabimus, eo quòd ipsius præsertim auctoritate abutantur Jansenii defensores, ut dicant hominem lapsum, quamvis sine gratiâ nunquàm faciat bonum salutare, sine gratiâ tamen illud posse facere. Jam verò pluribus in locis, præsertim Tract. 81 in Joan. ad citata Christi verba, *Sine me nihil potestis facere*, sic habet : *Non ait (Christus), quia sine me parùm potestis facere; sed nihil potestis facere. Sive ergo parùm, sive multùm, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.*

Prob. demùm 5.º ratione theologicâ. Opus omne salutiferum, cùm conducat ad finem supernaturalem, scilicet vitam æternam, est supernaturale : sed impossibile, quinimò contradictorium est, hominem sine gratiæ interioris auxilio, seu ex solis viribus naturalibus, opus

aliquid supernaturale perficere, vel etiam incipere; quidquid enim fit ex solis naturæ viribus non est supra naturæ vires, nec proinde supernaturale.

Colliges 1.º contra Jansenium et ejus asseclas, hominem omni gratiæ interioris auxilio destinatum, ne potentia quidem ab actu sejunctâ, nullum posse salutiferum opus facere, aut etiam velle facere. Juxta Jansenium enim hæc ab actu sejuncta potentia, vera est potentia, quâ homo non utens, peccat: atqui, ex ratione theologicâ, repugnat, quin implicat in terminis, homini sine gratiâ veram inesse salutariter operandi potentiam; ergo, etc.

Præterea, si percurras mox adducta Scripturarum vel Traditionis testimonia, nullum reperies in quo dicatur duntaxat hominem sine gratiâ salutiferum opus non facere; sed in omnibus, ne uno excepto, dicitur non posse facere. Christus Dominus, v. g., non ait, *Nemo venit ad me*; sed, *Nemo POTEST venire ad me, nisi Pater*, etc. Non ait, *Sine me nihil facitis*; sed, *Sine me nihil POTESTIS facere*. Et sic de aliis textibus citatis.

Et certè, si homo lapsus, absque gratiâ posset, etiam potentia ab actu sejunctâ, supernatura-liter operari; ergo multò magis Adamus innocens absque ullo gratiæ subsidio potuisset in justitiâ perseverare. Ratio *majoris* est, quod libertas multò vegetior et robustior fuerit in homine innocentem, quam nunc est in homine lapso: atqui tamen, si Adamus innocens non fuisset auxilio gratiæ roboratus, nullam prorsùs, nec ab actu quidem separatam, perseverandi potestatem habuisset: *Si autem, inquit August,*

lib. de Corrept. et Grat. cap. 11, *hoc adjutorium, vel Angelo, vel homini, cùm primum facti sunt, defuissest, quoniam non talis natura facta erat, ut sine adjutorio divino posset manere, si vellet; non utique suâ culpâ cecidisset.* *Adjutorium quippe defuissest, sine quo manere non possent;* ergo, juxta S. Doctorem, si protoparenti, post creationem, nullum adfuissest gratiæ adjutorium, nullam culpam admisisset, non perseverando; nec proindè veram habuisset, ne ab actu quidem sejunctam, perseverandi potentiam.

Colliges 2.º contra Pelagianos et Semipelagianos, gratiam prorsùs esse gratuitam. Illud enim est omnino gratuitum, quod nèdùm homo ex seipso mereri possit, ne potest quidem ad illud obtainendum sese, propriis viribus, ut cunque præparare: atqui, etc. Actus enim quo sese homo ad gratiam obtainendam vel minimum præpararet, foret actus salutaris: atqui, ex conclusione, homini prorsùs est impossibile, quocunque salutiferum opus solis naturæ viribus perficere, vel etiam inchoare; ergo, etc.

Hinc Conc. Trident. Sess. 6, de Justific. cap. 5, declarat *ipsius justificationis exordium in adultis à Dei, per Christum Jesum, præveniente gratiâ sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, quâ, nullis eorum existentibus meritis, vocantur.*

Obj. 1.º ex Scripturis, et quidem ex locis in quibus initium salutis soli libero arbitrio tribuitur. Proverb. 16, ¶. 1, dicitur *hominis esse animam præparare.* Zachariæ 1, ¶. 3, sic legitur: *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos.* Lucæ 11, ¶. 9, suos Christus

sic alloquitur : *Petite, et dabitur vobis : quærite et invenietis : pulsate et aperietur vobis.* Unde sic argumentari licet : In istis aliisque innumeris Scripturarum locis asseritur nos in negotio salutis incipere, Deum verò nostris primis conatibus per suam gratiam aspirare ; ergo, etc.

Resp. Nego ant. In illis aliisque similibus textibus Scripturarum, declaratur quidem libertas voluntatis sub operatione gratiæ, sed ita ut supponatur, nedum excludatur, absoluta gratiæ ad quolibet opus salutare necessitas. Si enim sensus istorum, *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos*, esset, primam conversionem venire ex solo homine, cur ergo dicitur *Jerem. 31, V. 18 : Converte me, et convertar.* Si istorum, *Hominis est animam præparare*, sensus foret, animam non à Deo, sed ab homine solo ad salutem præparari, cur ergo *Proverb. 8*, juxta versionem LXX, quam sequitur *Aug.* dicitur : *Præparatur voluntas à Domino.* Si demùm in istis, *Petite, et dabitur vobis : quærite, etc.*, significetur orationes nostras ex solis naturæ viribus, non ex gratiâ, suam vim habere et efficaciam ; cur ergo dicitur *Rom. 8, 26 : Quid oremus, sicut oportet, nescimus : sed ipse Spiritus postulat pro nobis.* Ut igitur secum concilientur illi textus, dicendum est, quemadmodùm in posterioribus gratiæ prævenientis ad opus quodlibet salutare necessitas, non exclusâ libertate prædicatur ; sic et in prioribus, perfectam hominis sub gratiâ libertatem, non exclusâ gratiæ necessitate, commendari. *In sacris Litteris*, inquiunt Trid. PP. Sess. 6, de Justificat. cap. 5, cùm dicitur, « *Conver-*

» mini ad me, et ego convertar ad vos», libertatis nostræ admonemur. Cùm respondemus, « Converte nos, Domine, ad te, et converte-nos» (Thren. 5, 21.), Dei nos gratiâ præveniri confitemur.

Obj. 2.º veterum PP. Græcorum et quorundam Latinorum testimonia, in quibus dicitur hominem posse sine gratiâ justificationem ipsamque salutem obtainere, aut saltem justificationis initium. Ita SS. Justinus, Irenæus, Clemens Alexandrinus, Joannes Chrysost., etc.

Resp. 1.º Si Patres Græci et nonnulli ex Latinis ante S. August. à verâ fide circa gratiæ necessitatem defecissent, dicendum esset interruptam fuisse Traditionem, circa dogma catholicum : porrò quis verè catholicus id affirmare ausit ?

2.º Non desunt testimonia in quibus Patres antiqui ita clarè et expressè docent dogma catholicum de gratiæ necessitate, ut S. Aug. eorum auctoritate utatur ad debellandos Pelagianos.

3.º Si reipsâ antiqui illi Patres, præsertim Græci, ut dicunt adversarii, erroribus Pelagii favissent, quâ factum est ut ab utrâque Ecclesiâ, Græcâ et Latinâ, proscripta fuerit Pelagiana hæresis in Concilio Ephesino, generali III ?

4.º SS. Patrum dicta facilè ad sensum catholicum adduci possunt, modò attendatur eos in eo totos esse ut adversus Marcionitas, Manichæos et alios ejusmodi Hæreticos, liberum arbitrium vindicent. Ut enim notat S. Aug., cùm defenditur liberum arbitrium, gratiæ videtur detrahi : sicuti cùm defenditur gratia, libertas perimi videtur, licet tamen duo hæc, adhibitâ benignâ interpretatione, ut æquum

est, in objectis SS. Patrum locis conciliari possint.

5.º Si nonnulli in citatis PP. inveniantur textus soluti difficiliores, dicendum cum eodem S. Aug., illos non ex professo, sed *breviter* et *transeunter*, de gratiæ difficultimâ quæstione scripsisse; et cùm nondùm exortus esset Pelagianus error, idcirco minùs castigatè locutos fuisse.

Cæterùm, qui collecta et vindicata legere voluerit Græcorum Patrum testimonia, consulat illustr. Habertum, Vabrensem Episcopum, in erudito opere cui titulus, *Theologia Græcorum Patrum vindicata, circa materiam Gratiæ.*

Obj. 3.º ex S. Aug. speciatim lib. de Prædest. Sanctorum, cap. 5: *Posse habere fidem*, inquit, *sicut posse habere charitatem*, naturæ est omnium; *habere autem fidem, quemadmodum et habere charitatem*, gratiæ est fidelium; ergo, juxta S. Aug., quamvis homo non habeat à naturâ fidem et charitatem, ab illâ tamen habet eas virtutes comparandi potestatem.

Resp. Nego cons. Ibi S. Doctor per *posse habere fidem, posse habere charitatem*, non ipsam intelligit activam fidei aut charitatis habendæ potentiam, veluti credit hominem habere à naturâ quidquid requiritur ut actus fidei vel charitatis eliciat; sed de merâ loquitur capacitate, de nudâ potestate passivâ, quatenus homo, per oppositionem ad bruta animantia, subjectum est capax fidei et charitatis recipiendæ. Ita magistrum interpretatur S. Fulgentius, lib. de Incarnat. et Grat. cap. 24: *Naturam*, inquit, *habemus credulitatis fidei capacem, quod ani-*

malibus irrationabilibus datum divinitus non est. Et certè, nisi hauc interpretationem admittas, perpetuò erit sibi contrarius S. Doctor, cùm passim doceat hominem sine gratiâ nihil facere posse, quod vel minimùm ad salutem pertineat. Vide lib. 1 ad Bonifac. cap. 2; lib. 2 contra duas epist. Pelag. cap. 5; lib. de Grat. et lib. Arb. cap. 17.

Obj. 4.º ex S. Thomâ, de Veritate quæst. 24, art. 1, ad 2.um: *Quamvis gratiam, quæ opera meritoria facit, non possit homo ex libero arbitrio acquirere; potest tamen se ad gratiam habendam præparare, quæ ei à Deo non dengabitur, si fecerit quod in se est.* Igitur, juxta Doctorem angelicum, homo potest se ad gratiam habendam præparare: atqui actus quo homo se ad gratiam habendam præparat, est actus salutaris, nec tamen ex gratiâ procedit; ergo, etc. Hinc tritum istud in scholis theologicis adagium: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.*

Resp. In isto et alio simili operis citati loco supponit S. Doctor, hominem ex præveniente gratiâ actuali sese ad justificationem præparare; vel saltem, si id non supponat, atque dicere voluerit eum qui ex solis naturæ viribus facit quod in se est, certò gratiam obtinere, istam posteà mutavit et retractavit sententiam. Nam in Summâ, quæ ipsius postremum est et accuratissimum opus, nimirùm 1.º 2.º, q. 109, art. 6, sibi objicit prædictum axioma, *Si homo facit quod in se est, Deus ei non denegat gratiam,* ad illudque sic respondet: *Dicendum quod nihil homo facere potest, nisi à Deo moveatur, secundum illud Joan. 15, ¶. 5: «Sine*

me nihil potestis facere ». Et ideò cùm dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis, secundùm quòd est motus à Deo.

Nec aliud intelligunt Theologi catholici, quandò dicunt, *facienti quod in se est, Deum non denegare gratiam*. Quamvis enim semper non exprimant, semper tamen supponunt hominem facere quod in se est, ex viribus gratiæ; hocque solo sensu accipiunt prædictum axioma, quòd facienti ex gratiæ viribus quod in se est, Deus ulteriorem gratiam non deneget.

Ex dictis colliges prorsùs respuendum esse omne *pactum inter Christum fidejussorem nostrum et Patrem initum, ad gratiam hominibus conferendam propter Christi merita, respiciendo naturalia opera, ut purum terminum, non ut meritum ullum, aut rigorosam conditionem* (Propositio sexta inter damnatas à Clero Gallic. an 1700). Tali namque pacto supposito, quodlibet bonum opus naturale, non quidem proprio merito disposeret ad salutem, sed tamen esset veluti conditio sub quâ Deus sese obtrinxisset ad gratiam, ob Christi merita, conferendam. Undè semper sequeretur hominem absque ullâ gratiâ præcedente agere posse sicut oportet ad salutem, contra verbum Apostoli, I Cor. 4, ¶. 7 : *Quis te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

Hinc Clerus Gallicanus de præfato pacto sic pronuntiat : *Pactum quod inter Deum et Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solùm tacente, sed etiam adversante Scripturâ, et SS. PP. traditione prolatum,*

§ II.

Utrum homini justificato sola sufficiat Gratia habitualis ad aliquid agendum opus supernaturale.

Docuit Thomassinus hominem justificatum, ex solâ gratiâ habituali, et absque ullo gratiæ actualis auxilio, vires habere sufficientes ad aliquid bonum ordinis supernaturalis exercendum. Singularem hanc sententiam confutabit sequens

CONCLUSIO.

Homo, quamvis justificatus, seu gratiâ habituali præditus, nihilominus indiget actualis gratiæ interioris auxilio ad quodcunque bonum supernaturale producendum.

Prob. 1.º Ex Conciliis : ex Synodo Diöspolitanâ, quæ septimam hanc damnavit Pelagii propositionem : Gratia Dei atque adjutorium non ad singulos actus donatur. Igitur, ut meritò concludit Aug. Epist. 106, Gratia Dei et adjutorium, etiam ad singulos actus, donatur : atqui gratia quæ ad singulos actus donatur, est ipsa gratia actualis interior ; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Aug. lib. de Naturâ et Gratiâ, cap. 26 : Sicut, inquit, oculus corporis etiam plenissimè sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere ; sic homo, etiam perfectissimè justificatus, nisi æternâ luce iustitiae divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere. Consonat S. Thomas, 1.^ā 2.^æ, q. 109, art. 9.

Prob.

Prob. 3.º Ratione theologicâ. Ex suprà probatis, Adamus innocens, et gratiâ habituali instructus, indigebat actuali gratiâ ad bonum supernaturale faciendum; ergo multò magis homo lapsus, et post lapsum justificatus.

Nota. Quaecunque hīc objici solent, efficiunt quidem, gratiâ habituali justum disponi ad supernaturaliter operandum, non autem ex solâ gratiâ habituali, nullo accedente gratiæ actualis auxilio, completam habere supernaturaliter operandi potentiam.

§ III.

Utrūm justus possit ex ordinariis Gratiæ auxiliis omnia peccata vitare.

Quæstio non est de peccatis mortalibus; nam ad finem usque omnia vitare mortalia, idem est ac in justitiâ usque ad mortem perseverare: quod utrūm fieri possit sine speciali gratiâ, paragr. sequenti datâ operâ perpendetur. Verūm quæstio est de solis venialibus; et queritur utrūm homini justo ad omnia vitanda venalia sufficient ordinaria gratiæ auxilia. Circa quæstionem sic propositam,

Certum est 1.º non modò justum, sed et peccatorem, posse singula distributivè peccata venalia devitare: *Quis enim*, inquit Aug. lib. de libero Arbit. cap. 18, *peccat in eo quod caveri nullomodo potest?*

Certum est 2.º justum, ex speciali Dei privilegio, posse toto vitæ tempore ab omnibus, etiam collectivè, peccatis venialibus abstinere.

Itaque de hoc uno controverti potest, utrūm sine speciali privilegio, et ex ordinariis gratiæ

auxiliis, justus possit per totam vitam omnia venialia, non modò distributivè, sed et collectivè declinare. Affirmârunt quidem Pelagius et Cœlestius, sed adversùs illos constanter negârunt Catholici, cum quibus sit

CONCLUSIO.

Nullus potest homo justus, nisi ex speciali Dei privilegio, per totam vitam omnia peccata venialia declinare.

Prob. 1.º Ex Script. Paralip. 6, ¶. 36, sic legitur: Non est homo qui non peccet. Eccle. 7, ¶. 21: Non est justus in terra qui faciat bonum, et non peccet. I Joan. 1, ¶. 8: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est.

Prob. 2.º Ex Conciliis. Concilium Milevitaniū II, can. 6, sic decernit: Placuit, quod ait S. Joannes Apostolus, « Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est, » quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non quia verè ita est; anathema sit. Trident. verò Sess. 6, can. 23: Si quis hominem semel justificatum dixerit... POSSE in totâ vitâ peccata omnia, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia; anathema sit.

Prob. 3.º Ex SS. PP. S. Hieron. lib. 2 contra Pelag. hæc habet: Quandiu finis ille adveniat, necesse est nos subjacere peccato, non naturæ et conditionis vitio, sed fragilitate et mutatione voluntatis humanæ, quæ per mo-

menta variatur. S. Aug. Epist. 89, quæst. 1: Omnibus, inquit, necessaria est Oratio dominica, quam ipsis Apostolis suis Dominus dedit, ut unusquisque Deo dicat: « Dimitte nobis debita nostra. »

D. Thomas, 1.^æ 2.^æ, q. 109, art. 8: *Non potest, inquit, homo abstinere ab omni peccato veniali propter corruptionem inferioris appetitus sensualitatis, cuius motus singulos quidem ratio reprimere potest, et ex hoc habent rationem voluntarii et peccati; non autem omnes, quia dum uni resistere nititur, fortassis alias insurgit; et quia ratio non potest esse semper pervigil.*

SCHOLIUM.

Dissentient Theologi de genere impotentiae quâ, secluso speciali privilegio, homo in totâ vitâ omnia venialia devitare nequit. Alii impotentiam physicam defendunt: scilicet, juxta ipsos, homo omnia venialia devitare nequit ex defectu virium his vitandis proportionatarum. Ut autem explicit quâ ratione peccet homo in eo quod non potest physicè devitare, negant hanc impotentiam determinatam esse, sed vagam et generalem esse affirmant; remque exemplo familiari sic explicant. Sit collectio latronum successivè cuidam viatori vitanda: supponamus quòd si devitaret primum, secundum, tertium, in quartum necessariò incideret; ex hypothesi verò quòd incidat in primum, secundum aut tertium, facile quartum devitare posset: in hâc hypothesi, viator singulos latrones vitare poterit, collectionem autem eorum non potest impotentia physicâ et vagâ. Ita est, inquiunt, de peccatis venialibus, quæ singula

seorsim et *distributivè* devitari possunt; *collectivè* autem non possunt, absque speciali privilegio.

Alii verò propugnant impotentiam duntaxat moralem, quæ scilicet, quamvis absolutè posset superari, ejusmodi est, ut nemo, secluso privilegio speciali, propter nimiam difficultatem, unquam omnia venialia in totâ vitâ de facto vitaverit aut vitaturus sit. Talis impotentia, ut evidens est, nullam veram necessitatem inducit. Porrò inter probationes quibus suam hanc sententiam probare nituntur illi Theologi, huic præcipuè confidere videntur: Concil. Trid., inquiunt, eam solummodo impotentiam in can. 23 præcitatō definire voluit, *cujus in Scripturâ et Traditione fit mentio: atqui in Scripturâ et Traditione mentio fit solius impotentiae moralis.* 1.º Quidem in Scripturâ, ut satis evincunt textus inter probationes relati. 2.º In Traditione; nullus enim, præter S. Hieron. afferri potest, qui impotentiae physicæ faveat; ergo, etc. Addunt, in hâc sententiâ libertatem circa venialia facile explicari, dùm in alterâ opinione non claræ ipsis videntur responsiones quas illius patroni afferre solent ad ea quæ ipsis opponuntur.

Cæterùm, prædictum omnia per totam vitam venialia peccata vitandi privilegium nulli unquam puro homini, præterquam B. Mariæ Virgini, concessum est: *Exceptâ S. Virgine Mariâ, inquit S. August. lib. de Naturâ et Gratiâ, cap. 36, si omnes alios Sanctos et Sanctas, cùm hîc viverent, congregare possemus et interrogare, utrûm essent sine peccato, quid suisser responsuros putamus...? Una voce*

clamassent : Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est.

§ IV.

Utrum justus sine speciali Gratia possit in justitiam perseverare.

Homo justus, vel aliquandiū tantūm, vel ad mortem usque perseverat in justitiā. Solus posterior perseverandi modus propriè et sine addito dicitur *perseverantia*; de eoque præsertim agitur in isto paragr. Igitur perseverantia finalis non dicit initium à quācunque justitiā, sed ab illā solā ex quā ad mortem usque non exciditur.

Finalis autem perseverantia spectari potest, vel quatenūs *activa*, vel quatenūs *passiva*: quatenūs activa, ipsa est in malo vitando bonoque faciendo ad mortem usque constantia; quatenūs passiva, est ipsa mors in justitiā. Unde colliges perseverantiam finalem in adultis activam esse simul et passivam; in infantibus vero, post Baptismum, sed ante rationis usum decentibus, passivam esse tantummodò.

His præmissis, quæritur utrūm et qualis, præter gratiam habitualem, requiratur gratia actualis, ut homo perseveret in justitiā. Huic quæstioni respondebit

CONCLUSIO.

Justus non potest activè perseverare solius gratiæ habitualis ope: potest autem ex ordinariis gratiæ actualis auxiliis, ita tamen ut ipsa perseverantia finalis sit donum Dei speciale.

Prob. 1.^a pars, adversùs Semipelagianos,
H 3

justo nimis ad activè perseverandum, præter gratiam habitualem quâ donatur, opus esse gratiâ actuali. Nam activa justi perseverantia consistit in eo quod omnia Dei mandata ad mortem usque fideliter exsequatur: atqui non potest justus sine gratiæ actualis adjutorio omnia Dei mandata, etc. Nam omnia Dei mandata fideliter implere, est profectò facere bonum supernaturale: atqui, ex parag. 2, impar est homo justus, qui ex solâ gratiâ habituali et absque gratiæ actualis auxilio bonum illum ordinis supernaturalis operetur; ergo, etc.

Hinc Concilium Araus. II, can. 10, sic pronuntiat: *Adjutorium Dei, etiam renatis ac Sanctis, semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.*

Prob. 2.^a pars, justum tamen ex ordinariis gratiæ actualis auxiliis usque ad finem activè perseverare posse. Nam usque ad finem activè perseverat, qui ad mortem usque Dei mandata servat: atqui justus quilibet ex ordinariis gratiæ actualis auxiliis omnia Dei mandata ad mortem usque servare potest. Auxilia enim illa non extraordinaria sunt, sed ordinaria, quæ non aliquibus tantum sed omnibus indistinctim justis conferuntur, iis etiam qui usque ad finem non perseverant: atqui, ex dicendis in sequenti dissertatione, nullus est justus cui, quolibet urgente præcepto, non adsit gratia sufficiens ad illud observandum; ergo, etc.

Prob. 3.ª pars, nihilominus perseverantiam finalem esse donum Dei speciale. Finalis enim perseverantia, tanta est hominis justi in mandatis servandis constantia, ut in justitiâ certò

moriatur et infallibiliter : atqui talis in bono constantia speciale Dei donum est, quod non omnibus justis indiscriminatim, sed solis inter justos prædestinatis conceditur ; ergo, etc.

Hinc perseverantia finalis multoties ab August. dicitur Dei donum per excellentiam. Sic lib. de Corrept et Grat. cap. 6 : *Negare non possumus*, inquit, *perseverantium in bono proficiem usque in finem, magnum esse Dei munus*. Undè Trid. Sess. 6, de Justific. can. 16, perseverantiam vocat *magnum usque in finem perseverantiæ donum*. Porrò singulare illud perseverantiæ donum, inquit S. Aug. lib. de Dono persever., *suppliciter emereri potest*, id est, precibus assiduis obtineri ; sed de hoc paulò fusiùs ubi de Merito.

Colliges, quòd justus aliquis possit finaliter perseverare, non esse speciale Dei munus, cùm id omnibus justis conferatur ; sed quòd reipsâ finaliter perseveret, singulare esse Dei donum, quod solis Electis conceditur.

Obj. contra 3.^{am} partem conclusionis : Supponatur justus qui statim post acceptam iustitiam moriatur, ut infantibus christianis contingit sæpiissimè : atqui saltem in illo justo perseverantia finalis non est donum Dei speciale ; ergo, etc.

Resp. Ipsa mors in tali circumstantiâ singulare beneficium est divinæ providentiae, quæ ab æterno decrevit ut justus ille nec citius nec tardius, sed in ipso instanti quo justus foret, moreretur : *Raptus est*, inquit Sapientia, cap. 4, ¶. 11, *ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius...* *Placita enim erat Deo anima illius : propterea prope-*

ravit educere illum de medio iniquitatum. In quibus ipsa mortis cum justitiâ conjunctio, tanquam specialissimum divinæ misericordiæ donum commendatur.

DISSERTATIO TERTIA.

DE PRÆCIPUIS GRATIÆ SPECIEBUS.

GRATIA in genere dividitur in actualem, quæ justitiam producit, aut saltem ad eam disponit; et habitualem, quæ justitiam formaliter constituit. De utrâque gratiæ specie dupli capite tractabitur.

CAPUT PRIMUM.

De Gratiâ actuali.

DICEMUS 1.º de gratiâ actuali generatim, 2.º de gratiâ actuali sufficiente, 3.º de gratiâ actuali efficaci, 4.º de variis Scholæ systematibus circa gratiæ actualis efficaciam vel sufficientiam.

ARTICULUS PRIMUS.

De Gratiâ actuali generatim.

Gratiâ actualis ab ipso limine Tract. definita fuit, *Illa quæ per modum actus transeuntis intellectum boni cognitione collustrat, et ejusdem amore voluntatem accedit.* Circa gratiam actualem in genere, quæritur 1.º utrum in præsenti statu pertineat ad solum intellectum,

an etiam ad voluntatem; 2.º supponendo quod ad ipsam etiam pertineat voluntatem, utrum omnis gratia voluntatis sit charitas.

§ I.

Utrum Gratia actualis in praesenti statu pertineat etiam ad voluntatem.

CONCLUSIO.

Gratia actualis, in praesenti statu, non tantum pertinet ad intellectum, sed etiam ad voluntatem.

Prob. 1.º Ex Script. Ps. 118, ¶. 36, sic legitur: Inclina cor meum in testimonia tua. Ad Philipp. verò 2, ¶. 13, scribit Apost.: Deus est qui operatur in vobis velle et perficere: atqui in hoc utroque textu agitur de gratiâ, quae voluntatem afficiat immediatè; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex Concilio Milevit. II, can. 4, juxta quem gratia actualis non in solâ consistit intellectûs illuminatione, sed et in voluntatis immediatâ motione.

Prob. 3.º Ex S. August. qui passim in suis libris contra Pelagianos, ab ipsis exigit ut admittant gratiam internam, non tantum intellectûs, sed et voluntatis.

§ II.

Utrum omnis interior gratia voluntatis sit essentialiter charitas.

Charitas propriè dicta, de quâ solâ hic agitur, definiri potest, *Amor supernaturalis, quo Deus*

propter seipsum diligitur. Dicitur, *supernaturalis*, ut distinguatur ab amore naturali quo Deus, ex dictis, etiam ut auctor naturæ, propter seipsum diligi potest.

Si autem amor ille non sit *super omnia*, vocatur charitas imperfecta; si verò sit *super omnia*, seu appretiativè summus, perfecta charitas appellatur. Hujus amoris actus dicitur charitas actualis; ejusdem verò habitus, charitas habitualis.

Cùm Baius, et post ipsum Jansenius, nullum medium agnoscant inter *vitiōsam cupiditatem*, quā mundus diligitur, et laudabilem charitatem, quā Deus amatur; indè concludunt omnem omnino gratiam interiorem voluntatis essentialiter consistere in aliquo motu charitatis. Adversus illos, sit

CONCLUSIO.

Omnis gratia interior voluntatis non consistit in charitate.

Prob. 1.º argumento positivo. Si omnis interior gratia voluntatis essentialiter foret charitas, omne bonum supernaturale procederet essentialiter ex charitate: atqui tamen, tum ex Scripturis, tum ex Concilio Trid. tum ex SS. PP., invictè probatur hominem lapsum posse sine charitate supernaturaliter operari.

1. Quidem ex Scripturis. Deus enim passim in illis hortatur peccatores, ut per bona opera sese disponant ad remissionem peccatorum obtainendam, ut cùm dicit, Ezech. 18, ¶. 30: *Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris.* Et Dan. 4, ¶. 24:

Peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum : atqui opera quibus peccatores disponuntur ad justificationem, sunt supernaturalia, et tamen fiunt sine charitate habituali, quin et sine charitate actuali, saltem perfectâ ; ergo, etc.

Et certè Apostolus ita scribit ad Colossenses 3, ¶. 12 : *Induite vos, sicut electi Dei, sancti et dilecti, viscera misericordiæ, benigitatem, humilitatem, modestiam, patientiam... Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Misericordia, benignitas, humilitas, modestia, patientia, de quibus hic Apostolus, totidem sunt virtutes christianæ et supernaturales : atqui tamen supponit idem Apostolus virtutes illas in iis esse posse, in quibus nondùm sit charitas ; siquidem in Christo Colossenses obtestatur ut prædictis virtutibus, ad cumulum perfectionis, ipsam adjiciant charitatem : *Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis;* ergo, etc.

2. Ex Concilio Trid. quod Sess. 6, de Justif. cap. 6, hoc ordine recenset dispositiones ad justificationem requisitas : *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ et adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata et promissa sunt... Et dum peccatores se esse intelligentes, à divinæ justitiæ timore quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque, tanquam omnis justitiæ fontem, diligere incipiunt.* In illâ dispositionum enumeratione, 1.º loco po-

nitur fides, 2.º divinæ justitiæ timor, 3.º spes divinæ misericordiæ, 4.º tandem charitas initialis, quâ nempè peccatores Deum, *tanquam omnis justitiae fontem, diligere incipiunt.* Supponit ergo sacra Synodus peccatores, qui nondùm vel ipsum habent initium charitatis, nihilominus per fidem, timorem et spem disponi posse ad justificationem: atqui essentialiter supernaturalis est omnis, etiam remotissima, ad justificationem dispositio; ergo, etc.

3. Ex SS. PP. S. Aug. Serm. 156 de Verbis Apost. : *Qui adhuc, inquit, ideo bene agit quia pœnam timet, Deum non amat, nondūm est inter filios; utinam tamen vel pœnam timeat! Timor servus est; charitas libera est; et ut sic dicamus, timor est servus charitatis. Ne possideat diabolus cor tuum, præcedat servus in corde tuo, et servet dominæ venturæ locum.* Timor, de quo S. Doctor, *est servus charitatis, ipsam præcedit in corde hominis, ne illud possideat diabolus; ac tandem servat dominæ venturæ locum:* atqui talis timor supernaturalis est, simulque prævius cuilibet charitati; ergo, etc. Consentit S. Thomas 3.^z partis quæst. 85, art. 5.

Hinc illustr. Bossuetius, in libro cui titulus, *Quietismus redivivus*, sect. 4, cap. 2: *Omnes, inquit, Theologi uno ore sentiunt charitatem quidem, non sine fide et spe, sed fidem ac spem sine charitate esse posse; contrariamque sententiam reputant erroneam.*

Prob. 2.º argumento negativo, ipsum nempè subvertendo oppositæ sententiæ fundamentum. Ex eo potissimum inferunt Baius et Jansenius nullam esse gratiam interiorum voluntatis, praeter charitatem, quod nullum sit medium

inter laudabilem charitatem, et vitiosam cupiditatem : atqui fundamentale istud Baiani Jansenianique systematis principium falsum est et absurdum. Si enim verum esset illud principium, quidquid ergo non fieret ex charitate, hoc ipso fieret ex cupiditate, proindeque foret peccatum : atqui nedum peccatum sit quidquid ex charitate non procedit, è contrà dissent. præcedenti monstratum est, sine ullâ charitate fieri posse bonum naturale ; quin et statim probatum fuit sine illâ fieri posse bonum aliquod supernaturale ; ergo, etc.

Hinc SS. Pontifices Pius V, Greg. XIII, et Urbanus VIII, istam damnârunt propositionem, inter Baianas trigesimam octavam : *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, quâ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur.*

Obj. Quilibet amor vel hæret in Deo, vel in creaturâ : si in Deo hæreat, est propriè dicta charitas ; si in creaturâ, est vitiosa cupiditas ; ergo, etc.

Resp. Nego min. Omnis quidem amor qui hæret in creaturâ, id est, in creaturâ tanquam ultimo fine conquiescit, est vitiosa cupiditas : sed reciprocè dici nequit omnem amorem qui hæret in Deo, id est, ad Deum tanquam finem ultimum terminatur, esse propriè dictam charitatem. Amor enim quo Deum aliquis diligit tanquam finem suum ultimum naturalem, ad Deum profectò tanquam ultimum finem refertur, nec tamen est propriè dicta charitas.

Quæ hic ex Scripturis, SS. PP. ac præsertim Augustino possent objici, præoccupata sunt

dissertationis præcedentis cap. 2, art. 1,
parag. 1.

ARTICULUS II.

De Gratiâ sufficiente.

Dicendum 1.º de gratiæ sufficientis existentiâ,
2.º de illius distributione.

§ I.

De existentiâ Gratiæ sufficientis.

Gratia purè sufficiens, de quâ solâ hîc agitur, comparatè ad gratiam efficacem, definitur, *Gratia cum quâ homo, non tantum absolute, sed et relativè ad omnes in quibus versatur circumstantias, potest bonum operari; cum quâ tamen, defectu liberæ cooperationis, bonum non operatur.*

Illa verò gratia vel est proximè, vel tantùm remotè sufficiens. Est proximè sufficiens, si det proximam seu immediatam potentiam ad exse-
quendum opus quod ultimatim intenditur à Deo, v. g., ad continentiae præceptum obser-
vandum; est verò duntaxat remotè sufficiens, si non det quidem potentiam immediatam ad agendum opus ultimatim intentum à Deo, sed det tamen vires immediatè sufficientes ad im-
plorandum per orationem Dei auxilium, quo hæc immediata potentia conferatur. Hinc gratia remotè sufficiens sub uno respectu, semper est proximè sufficiens sub alio.

Jansenius, post Lutherum et Calvinum, ut vidimus in parte historicâ, non aliam gratiam admisit in præsenti statu, præter efficacem.

Gratiam autem exposito sensu sufficientem suggestat *veluti monstrum quoddam singulare gratiae, solummodo peccatis faciendis majorique damnationi accersendae serviens*, lib. 3 de Gratia Christi Salv. cap. 3. Adversus istud erroris portentum, sit

CONCLUSIO.

In praesenti statu naturae lapsae, Gratia datur exposito sensu sufficiens.

Prob. 1.º Ex Script. Proverb. 1, ¶. 24, populum suum sic objurgat Dominus : Vocavi, et renuistis : extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo. Isaiæ 5, ¶. 3, Dominus sub figurâ vinitoris ita conqueritur de domo Israel, quam vineæ comparat : Judicate inter me et vineam meam. Quid est quod debui ultrà facere vineæ meæ, et non feci ei ?... Exspectavi ut faceret uyas, et fecit labruscas... Auferam sepem ejus, et erit in direntem... Vinea Domini exercituum, Domus Israel est. Matth. 23, ¶. 37, Christus Jerusalem sic compellat : Jerusalem... quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti. Denique, ne plura referam, Act. 7, ¶. 51, Judæos sic increpat Stephanus : Durâ cervice et incircumcis is cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis.

Ex his autem et aliis quæ possent afferri Scripturarum locis, hoc unum, sed invictum, argumentum conficimus : In illis textibus Judæos ex

eo gravissimè corripit Dominus, quòd non conversi sint per gratias, quas ipsis contulerat ut sese converterent; imò in pervicaciæ pœnam iis maxima mala comminatur: *In interitu vestro ridebo et subsannabo; Auferam sepem ejus, et erit in direptionem*: atqui non absurdè minùs quām injustè Judæos ex eo redargueret Dominus, quòd per gratiam non conversi sint, injustiùs adhuc in eosdem, eam ob causam, punitio[n]es decerneret, nisi veram, expeditam, et mediatam saltem haberent sese convertendi potentiam; igitur in omnibus citatis textibus supponitur esse gratias quæ fru[n]trentur effectu, cui tamen producendo vires præstent, non *absolutè* tantùm, sed et *relativè* sufficien[tes].

Nec dicatur cum nonnullis Jansenii discipulis, in textibus laudatis agi tantummodo de gratiâ exteriori, qualis missio Prophetarum, patratio miraculorum, etc., minimè verò de gratiâ interiori, quæ animam immediatè afficiat et intrinsecè. Ut enim statim probatum est, talis fuit illa gratia, ut Judæi cum illâ verè et *relativè* potuerint sese convertere, pœnitentiam agere, suamque salutem operari: atqui nullus dicet, nisi Pelagianus, hominem lapsum cum solâ gratiâ exteriori, nulloque accidente gratiæ interioris auxilio, veram et perfectam habere salutem operandi potentiam; ergo, etc.

D. Prob. 2.º Ex Conciliis. Concilium Araus. II, can. 25, sic definit: Hoc secundum fidem catholicam credimus, quòd, acceptâ per Baptismum gratiâ, omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent possint et debeant, si fideliter labore voluerint, adimplere. Igitur secundum

fidem catholicam credendum est omnibus baptizatis inesse gratiam interiorem, quâ ad salutem animæ pertinentia possint et debeant... adimplere : atqui tamen constat plerosque baptizatos non adimplere quæ ad salutem animæ pertinent; ergo, etc.

Tridentinum, Sess. 6, de Justific. cap. 11 : *Deus, inquit, suâ gratiâ semel justificatos non deserit, nisi ab eis priùs deseratur. Quid est autem Deum priùs ab hominibus deseriri, nisi hominem Dei gratiæ resistere, eamque privare effectu ad quem datur? Et ejusdem Sess. cap. 13 : In Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle et perficere. Supponit ergo sacra Synodus hominem sæpiùs Dei gratiæ deesse, id est, illud cum gratiâ non facere, quod cum illâ facere potest.*

Prob. 3.º Ex SS. Pontif. Probatum est in parte historicâ, Constitutiones quibus SS. Pontifices, Innoc. X, Alex. VII, et Clemens XI, proscripterunt quinque famosas propositiones, irrefragabilia esse universalis Ecclesiæ judicia : atqui ex damnatis illis quinque propositionibus, directè contradicunt nostræ conclusioni, 1.ª : *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, etc., et præsertim 2.ª : Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur; ergo, etc.*

Prob. 4.º Ex SS. PP. Ad instar cæterorum unum proferam Augustinum, eo quòd adversarii de illo ferè solo glorientur. Centies asserit Ypensis nostram de gratiâ sufficienti doctrinam ab Augustino propugnari pro statu naturæ innocentis, nec ab eodem rejici, nisi pro nostro

præsenti statu. Quin lib. de Gratiâ primi hominis et Angelorum, cap. 14, pag. 63, expressè dicit *adjutorium sine quo*, quod unum in Adamo innocente agnovit Augustinus, ipsi non aliud fuisse... quâm id quod *Schola passim sufficiens vocat*. Ita quoque, post magistrum, omnes discipuli. Si igitur eodem planè modo loquatur S. Doctor de gratiâ quam habet justus præsentis statûs ad non peccandum, quandò peccat, ac de gratiâ quam Adamus innocens habebat ad perseverandum, quandò lapsus est, fateantur oportet Augustinum, non minùs pro statu naturæ lapsæ, quâm pro statu naturæ innocentis gratiam purè sufficientem admisisse: atqui reipsâ verbis iisdem loquitur Augustinus, tum de gratiâ, etc.

De adjutorio enim cum quo perseverare poterat Adamus innocens, et cum quo non perseveravit, sic habet, lib. de Corrept. et Grat. cap. 11: *Quod adjutorium si homo ille per liberum non deseruisse arbitrium, semper esset bonus: sed deseruit, et desertus est*. De gratiâ verò cum quâ justus in præsenti statu mandata servare potest, cum quâ tamen illa non servat, ita loquitur, ejusdem lib. cap. 6: *Si autem jam regeneratus et justificatus in malam vitam suâ voluntate relabitur, certè iste non potest dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam suo libero amisit arbitrio: atqui idem est utrinque loquendi modus; ergo, etc.*

Prob. demùm 5.º dupli *ratione theologicâ*.
 1.^a Vel homo non servans mandatum cuius ipsum urget obligatio, gratiam habet, quâ possit actualiter et relativè ad hic et nunc stimulantes tentationes illud observare, vel non habet: si

talis adsit ipsi gratia, erit gratia dicto sensu merè sufficiens, cùm non producat effectum ad quem producendum conceditur, nimirùm observationem mandati; si verò talis ipsi desit gratia, cùm ad impossibile nemo teneatur, nec ipse tenebitur ad istud mandatum exsequendum; quod tamen est contra hypothesisim, juxta quam, ipsum urget illius mandati obligatio; ergo, etc.

Reponunt quidem adversarii, *homini lapsō, etiam sine gratiā, possibilia esse mandata.* Verūm istud ipsis effugium jamdudūm præclusum est. Divina namque mandata vel sunt ordinis supernaturalis, vel ordinis naturalis: atqui ex dissert. præcedenti, nulla prorsùs ordinis supernaturalis, naturalis verò nonnisi paucissima mandata, eaque facillima, possunt ab homine lapsō sine gratiā servari; ergo, etc.

2.ª Absurdum est nullum esse hominem in cœlis, vel terris, imò vel inferis, qui non possit jure gloriari se vitasse malum omne quod potuit vitare, fecisseque bonum omne quod facere potuit: atqui posito quòd, ut vult Jansenius, præter gratiam efficacem, nulla sit gratia verè sufficiens, nullus unquām exstitit vel existet homo, qui de hoc non possit meritò gloriari. Ille namque jure gloriari potest se vitasse malum omne quod vitare potuit, sicut et fecisse bonum omne quod facere potuit, qui vitare non potuit nisi malum quod vitavit, nec facere nisi bonum quod fecit: atqui si, præter gratiam efficacem, nulla sit gratia dicto sensu sufficiens, nullus unquām fuit homo lapsus qui veram et relativam habuerit potestatem vitandi mali quod non vitavit, vel faciendi boni quod non fecit,

cum talem potestatem solâ dari posse gratiâ sufficiente, vel una demonstret illius gratiæ definitio; ergo, etc.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1.º ex Scripturis : 1. Joan. 6, ¶. 45 : *Omnis qui audivit à Patre, et didicit, venit ad me; nullus igitur internæ vocationi seu gratiæ interiori resistit, proindèque nulla est gratia purè sufficiens.*

2. Rom. 9, ¶. 19, ait Apostolus : *Voluntati ejus (Dei) quis resistit? atqui homo gratiam habens merè sufficientem, Dei voluntati resisteret; ergo, etc.*

3. Idem Apost. ejusdem cap. ¶. 15, Deum inducit sic loquentem : *Miserebor cuius miserebor: et misericordiam præstabò cuius miserebor: undè statim concludit gratiam non esse volentis, neque currentis, sed miserentis esse Dei; ergo non est penes hominis voluntatem, gratiæ consentire vel dissentire; ideòque omnis gratia est efficax.*

4. Demùm, I Cor. 4, ¶. 7 : *Quis te discerit?* ait idem Apostolus; *quid autem habes quod non accepisti?* porrò si daretur gratia, sensu prædicto sufficiens, posset homo sese per arbitrii sui vires ab aliis discernere, et aliquid haberet quod non accepisset; ergo, etc.

Resp. ad 1.um et 2.um Ex illis similibusve Scripturarum locis probatur quidem dari gratias efficaces, atque in Deo esse voluntates absolutas. Sed ex iisdem nunquam probabitur omnes omnino gratias esse efficaces, omnesque Dei voluntates esse absolutas : quemadmodum, vice versâ, ex textibus inter probandum citatis

colligitur quidem dari gratias sufficientes, in Deoque esse voluntates conditionatas; minimè verò, nullam esse gratiam nisi sufficientem, nullamque in Deo esse voluntatem, præter conditionatam. Hæc responsio fusiùs evolvitur in *Tract. de Deo*, ubi de Voluntate Dei circa salutem eorum qui non salvantur.

Resp. ad 3.um Si in seipsis perpendantur Domini verba, *Miserebor, etc.*, quæ ex lib. Exod. 24, ¶. 19, deprompsit Apostolus, statim videbitur ea non esse de gratiæ efficacitate, sed gratuitate intelligenda. Nec aliter ab ipso intellecta sunt Apostolo. Nam ex his sic concludit: *Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*, id est, si homini gratia conferatur, donum istud non ipsius est conatus et meritis, sed soli Dei misericordiæ tribuendum: quibus gratiæ quidem gratuitas, non autem efficacitas commendatur.

Resp. ad 4.um Quòd homo gratiæ reluctetur, id quidem est ad ejus solam libertatem, vel potius pravitatem referendum. Sed quòd gratiæ obsequatur, illud magis est divinæ gratiæ, quam humanæ voluntati tribuendum. Ipse namque *Deus est*, ait Aug. lib. de Gratiâ et libero Arbit. cap. 17, *qui præparat voluntatem, et cooperando perficit quod operando incœpit*.

Obj. 2.º ex S. Aug. qui lib. 8 de Prædest. SS. cap. 8, super citata Christi Domini verba, *Omnis qui audivit à Patre, et didicit, etc.*, sic habet: *Si omnis qui audivit à Patre, et didicit, venit, profectò omnis qui non venit, non audivit à Patre, nec didicit. Nam si audivisset et didicisset, veniret.* Igitur, si fides Augustino, quoties homo bonum aliquod non facit,

certò concludendum est ipsi defuisse gratiam ad illud faciendum : atqui inepta foret consecutio , si daretur gratia purè sufficiens ; ergo , etc.

Resp. Fateor gratiam , de quâ Augustinus in loco objecto , suo cum effectu certò et infallibiliter conjungi , seu ipsam esse gratiam efficacem . Sed alii sunt innumeri S. Doctoris textus , in quibus non minùs perspicuè loquitur de gratiâ quæ suo frustretur effectu , adeòque sit in exposito sensu merè sufficiens . Nam , præter ipsius verba inter probationes citata , hæc iterùm habentur , lib. 83 Quæstionum , quæst. 68 : *Itaque nec illi debent sibi tribuere , qui venerunt , quia vocati venerunt : nec illi qui noluerunt venire , debent alteri tribuere , sed tantùm sibi ; quoniam ut venirent , vocati erant in liberâ voluntate.* Idem repetit lib. 1 ad Simplic. quæst. 2.

Inst. 1.º Idem S. Doctor , lib. de Gratiâ et libero Arbitrio , cap. 17 : *Qui vult , inquit , facere Dei mandatum et non potest , jam quidem habet voluntatem bonam , sed adhuc parvam et invalidam : poterit autem , cùm magnam habuerit et robustam.* Supponit igitur August. dari gratiam quâcum homo *vult* facere Dei mandatum , et *non potest* , quæ proindè non dat ipsi veram et *relativam* complendi mandata potentiam .

Resp. Supponit quidem S. Doctor dari gratiam quâ homini non conferatur proxima et immediata mandatis obsequendi potentia ; minimè verò , quâ ne remota quidem et mediata . Centies enim docet homini semper adesse gratiam quâ possit orare , et orando potentius obtainere subsidium , quo proximè et immediatè possiturgens mandatum perficere . Ipsius objecti

libri cap. 16 sic loquitur : *Ideò jubet (Deus) aliqua quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat quod lex imperat.*

*Inst. 2.*º Gratia sufficiens nihil aliud est quàm *adjutorium possibilitatis*, admissum à Pelagianis : atqui *adjutorium possibilitatis* in Pelagianis acriter profligavit Augustinus, solemniterque proscripsit Ecclesia ; ergo, etc.

Resp. Nego maj. Multiplex est discrimen inter gratiam sufficientem, qualis à nobis admittitur, et adjutorium possibilitatis quale à Pelagianis admissum est. 1.º Pelagiani suum adjutorium possibilitatis in lege tantùm atque doctrinâ, vel, ad summum, juxta multos, in aliquâ mentis illustratione reponebant. Nos verò gratiam sufficientem, etiam in internâ motione voluntatis reponimus. 2.º Dicebant Pelagiani adjutorium possibilitatis esse necessarium duntaxat *secundum quid*, id est, ad faciliùs operandum. Nos verò dicimus gratiam sufficientem *absolutè* necessariam esse ad bonum faciendum. 3.º Pelagiani docebant suo adjutorio possibilitatis ita voluntatem juvari ad volendum et agendum, ut tamen sola voluntas propriâ virtute vellet et ageret. Nos contrà sic profitemur voluntatem ope gratiæ sufficientis posse velle et agere, ut, si velit et agat, Deus magis quàm ipsa in ejus volitionem influat et actionem.

*Obj. 3.*º ex ratione : Non potest admitti gratia quæ Deo sit injuriosa, homini inutilis, quin et ipsi perniciosa : atqui talis est gratia sufficiens.

1.º Quidem Deo est injuriosa : nam ejus ipsa definitio supponit et importat hominem divinæ voluntati resistere. 2.º Homini est inutilis ; cùm

talis sit, sicut ait Jansenius, lib. 3 de Gratiâ Christi Salvat. cap. 3, ut *ed adjuvante, nullum unquam opus factum sit, aut fiat unquam.* 3.º Homini est perniciosa : *Quid enim homini misero perniciosius,* inquit idem Jansenius ibid. cap. 2, *quam illâ gratiâ abundare, quâ nemo unquam, patentibus etiam Scholasticis, nisi majorem damnationem assecutus est?*

Resp. ad 1.um Deo quidem omnipotenti sum-
mam faceret injuriam, qui supponeret homi-
nem resistere ejus absolutæ voluntati. Sed in
Deum nequaquam injuriosus est, qui supponit
tantum hominem resistere Dei voluntati condi-
tionatæ, quâ nempè Deus aliquid velit sub
conditione, quam ipse in libero hominis arbi-
trio posuerit. Porrò, quandò Deus dat homini
gratiā sufficientem ad aliquod mandatum ser-
vandum, nedùm absolutè velit mandatum istud
observari, non vult nisi sub conditione, quam
ab æterno scit implendam non esse; sub con-
ditione scilicet, quòd homo consentiat isti gratiæ,
cui tamen, ex hypothesi, et ex suâ culpâ
dissensurus est.

Resp. ad 2.um Quòd cum gratiâ sufficiente
nullum unquam opus factum sit, aut fiat un-
quam, quidquid dixerit Jansenius, non ita
mirum videri debet, cùm gratia sufficiens, prout
est merè sufficiens, et opponitur efficaci, defi-
niatur illa quæ, ex culpâ hominis, fraudatur
effectu, ad quem producendum conceditur.
Cæterùm, si hæc gratia homini semper sit inu-
tilis, illud nunquam est ex hujus gratiæ infir-
mitate repetendum; sed semper ex pravitate
voluntatis, quæ isti gratiæ dissentit, cùm illi
posset et deberet consentire.

Resp.

Resp. ad 3.um Non ipsa gratia sufficiens, sed solus gratiæ sufficientis abusus homini perniciosus est et funestus. Quis enim dixerit ipsa perniciosa esse sacramenta, ex eo quod illis plerique Christiani suam in perniciem abutantur? Nedum enim ex se homini nociva sit gratia sufficiens, ipsi summæ est utilitatis, imò necessitatis; siquidem ab illâ completam et perfectam habet mali vitandi bonique faciendi potestatem.

Quàm meritò igitur, anno 1690, Alexander VIII sequentem confixit Synnichii propositionem: *Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quàm perniciosa est; sic ut meritò possimus petere: A gratiâ sufficienti libera nos, Domine.*

Inst. Si gratia sufficiens homini verè foret utilis, illam homo posset à Deo petere: atqui absurdè peteretur à Deo gratia sufficiens; ergo, etc.

Resp. Dist. min. Si gratia sufficiens spectetur ut merè sufficiens, id est, quatenùs voluntas ei resistit, sub illo quidem respectu nonnisi absurdè peteretur à Deo, cùm idem foret ac à Deo peti gratiæ contemptum et abusum. Verùm si eadem gratia consideretur prout est verè sufficiens, nobisque perfectam confert mandata servandi potestatem, illam à Deo postulare possumus et debemus; ipsamque pro nobis postulat Ecclesia, quoties sic orat generatim: *Gratiā tuam, Domine, mentibus nostris infunde, etc.* Hâc enim oratione generali et indefinitâ omnem indistinctim gratiam petit, quâ nostram possimus salutem operari: atqui talis est profectò quælibet gratia, sensu catholico sufficiens.

SCHOLIUM.

Vix unum est ex objectis argumentis, quod non possit multò magis contra Jansenium intorqueri. Nam 1.º cùm pleraque hæc argumenta eò tendant ut gratiam sufficientem suāmet naturā impossibilem demonstrent, hujus proindè gratiæ possibilitatem non minùs impugnant pro statu naturæ innocentis, quām pro statu naturæ lapsæ : atqui tamen sciunt omnes Jansenium eamdem omnino pro statu naturæ innocentis admisisse gratiam sufficientem, quam ipsi nos pro statu naturæ lapsæ admittimus ; ergo, etc. 2.º Docet Jansenius, ut vidimus in parte historicâ, nullum esse peccatorem, in quo sic dominetur delectatio terrena seu concupiscentia, ut in ipso nihil prorsùs remaneat delectationis cœlestis seu charitatis; hæcque charitas concupiscentiæ inferior, Jansenianis in partibus nomine *gratiæ parvæ* designatur : porrò quidquid contra sufficientem Catholicorum gratiam deblaterat Ypensis, ejusdem *parvæ gratiæ* multò melius applicatur. Hæc enim enormis est differentia inter gratiam sufficientem, qualis à Catholicis, et *parvam gratiam*, qualis à Jansenio defenditur; quod homo cum gratiâ sufficienti certò quidem peccet, sed tamen liberè; cum *parvâ* autem *gratiâ* Jansenii, non certò tantum, sed et necessariò, sicut probatum est in parte historicâ.

§ II.

De Distributione Gratiæ sufficientis.

Expendemus 1.º utrùm dentur gratiæ suffi-

cientes justis omnibus, 2.º an peccatoribus etiam obduratis, 3.º an infidelibus, 4.º an Iudæis in antiquâ lege concessæ fuerint, 5.º tandem an omnibus infantibus sint præparatæ.

I.

Utrum Justis omnibus dentur Gratiæ sufficietes.

Circa hanc quæstionem erraverunt, 1.º Lutherus et Calvinus. Cùm enim velint, ut suprà vidimus, omnia et singula justorum opera, ob inhærentem concupiscentiæ labem, essentialiter esse peccata; volunt hoc ipso nullum esse justum in præsenti statu, qui, quâcunque gratiâ præventus supponatur, possit ullum Dei mandatum, ut par est, adimplere.

2.º Jansenius, præsertim lib. 3 de Gratiâ Christi Salv. cap. 13, et post illum Arnaldus, dissert. de Gratiâ efficaci part. 1. Isti quidem non docent cum Luthero et Calvino, omnia prorsùs, sed aliqua tamen *Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires, esse impossibilia; deesse quoque illis gratiam quâ possibilia fiant.* Ipsa est propositio prima inter quinque famosas. Ad errores illos confutandos, sit

CONCLUSIO.

Justo cilibet adest gratiâ sufficiens, quod possit urgens quodlibet mandatum hic et nunc observare.

Prob. 1.º Ex Apost. I Cor. 10 : Fidelis Deus est, inquit, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum

tentatione proventum, ut possitis sustinere. De omnibus quidem hominibus, sed præsertim de omnibus justis, hæc verba debent intelligi : atqui sanè justi tentarentur *supra id quod possunt sustinere*, si , urgente præcepto , deesset ipsis gratia sufficiens ad illud observandum ; ergo , etc.

Prob. 2.º Ex Conciliis : Concilio Araus. II, can. 25 , suprà inter probationes conclusionis præcedentis paragr. relato. Et Tridentino , Sess. 6, de Justif. cap. 11 : *Nemo, ait, temerari illā et à Patribus sub anathemate prohibitā voce uti debet, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia.* Nam Deus impossibilia non jubet ; sed jubendo monet , et facere quod possis , et petere quod non possis , et adjuvat ut possis . Quæ verba deprompsit sacra Synodus ex Aug. lib. de Naturâ et Grat. cap. 43. Et ejusdem Sess. can. 18 : *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam justificato et sub gratiâ constituto esse ad observandum impossibilia; anathema sit.*

Prob. 3.º Ex SS. Pontif. Pius V, et Gregorius XIII , suis Constitutionibus damnârunt istam propositionem , inter Baianas quinquagesimam quartam : Definitiva hæc sententia , Deum homini nihil impossibile præcepisse, falsò tribuitur Augustino , cùm sit Pelagii. Innocentius verò X, in suâ Constit. anni 1653, temerariam , impiam , blasphemam , anathemate damnatam declarat , et uti talem damnat primam Jansenii propositionem , Aliqua Dei præcepta justis volentibus , etc. Ex probatis autem in parte historicâ , citatæ Constitutiones infallibilia sunt Ecclesiæ judicia ; ergo , etc.

Ex ipso tenore hujus propositionis sequitur, ejus damnationi sicut par est non assentiri, qui in *justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires*, admiserit tantummodo gratiam, quâ vélint et conentur urgens mandatum exsequi; non autem, quâ possint illud completæ et perfectæ executioni demandare.

Prob. 4.º Auctoritate S. August. quâ potissimum abutuntur adversarii. Lib. enim de Naturâ et Gratiâ, cap. 26, sic loquitur: *Medicus homò, cùm sanaverit hominem... dimitit. Ipse autem Deus cùm... justificat impium, et cùm ad perfectam sanitatem justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut piè semper justèque vivatur*: atqui Deus hominem justificatum priùs desereret quâm ipse desereretur, si illi gratiam ad hic et nunc urgens mandatum servandum necessariam denegaret; ergo, etc. Lib. autem de Corrept. et Grat. cap. 7: *Corripimus eos, inquit, justèque corripimus, qui, cùm benè viverent, non in eo perseverdrunt. Ex bonâ quippe in malam vitam suâ voluntate mutati sunt.* Addit autem hanc eorum excusationem, *Perseverantiam non accepimus quâ permaneremus in bono*, inanem fore in die Iudicii, quoniam illorum cuique dici potest: *In eo quod audieras et tenueras, in eo perseverares, si velles.*

Prob. tandem 5.º ratione theologicâ. Deus nulli prorsus homini, minùs adhuc homini justo, præcipere potest aliquid impossibile: *Quis non clamat*, inquit Aug. lib. de Fide, contra Manichæos, cap. 10, *stultum esse præcepta dare ei, cui liberum non est quod præci-*

pitur facere? atqui si justo, quem urget præceptum, omnis desit gratia quā possit illud observare, Deus, ut evidens est, ipsi aliquid impossibile præcipiet; ergo, etc.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1.º cum Jansenio: Licet homini justo desit gratia sufficiens ad aliquod Dei mandatum implendum, nihilominus mandatum istud ipsi tantum est possibile, quantum sufficit ut Deus ei jubeat illud adimplere. Quamvis enim aliquis justus non habeat gratiam sufficientem ad aliquod servandum mandatum, nihilominus 1. istud, non quidem *relativè* ad dominantem hic et nunc concupiscentiam, sed *absolutè* tamen implere potest; 2. id certò impleret, si vellet, etsi velle non possit; 3. illud perfectè posset implere, nisi Adamus peccasset: atqui sufficit vel uno ex tribus prædictis sensibus esse possibile mandatum, ut Deus urgere possit ejus observationem, inobservantiamque punire; ergo à fortiori, si hoc triplici sensu possibile sit.

Resp. Nego min. Ex tribus illis mandata servandi potentias, quas in justis omni gratiâ destitutis lubenter admittunt adversarii, nulla est quæ verè et propriè *potentia* dici possit, ad hocque sufficiat ut Deus instantis mandati jubeat exsecutionem, vel puniat infractionem.

Non prima, quā mandatum in se quidem et *absolutè*, non *relativè* tamen ad hic et nunc titillantes tentationes impleri possit. Nam homo sanos oculos habens absurdè legere juberetur, si deesset ipsi lumen sufficiens ad legendum: atqui tamen *absolutè* et in aliâ hypothesi legere posset homo iste, si nimirum ipsi daretur lumen

ad legendum necessarium. Itaque ut alicui rationabiliter præcipiatur aliquid hic et nunc agere, non satis est ut illud agere possit pro alio tempore; sed requiritur ut id facere possit hoc ipso instanti quo faciendum injungitur.

Non etiam secunda potentia, quâ videlicet homo mandatum implere possit si velit, licet velle non possit. Quoties enim dicimus aliquem hominem hoc vel illud facere posse, si velit, semper affirmamus aut saltem supponimus eum hoc vel illud velle posse, adeò ut, si id velle non possit, absurdè et illusoriè dicatur id posse facere, si velit. Quis, v. g., ausit dicere Deum posse peccare, Deum posse mentiri? atqui tamen Deus peccaret, si vellet peccare, mentiretur, si vellet mentiri: quamvis neutrum velle possit; ergo, etc.

Non demùm tertia, quâ scilicet justus tale præceptum implere posset, si Adamus non peccasset. Nam si talis potestas sufficiat, ut Deus aliquid homini lapso præcipiat, nobis præcipere poterit non mori, nec indeliberatos concupiscentiæ motus experiri. Si enim Adamus non peccasset, non moreremur, nec indeliberatos concupiscentiæ motus experiremur. Itaque quamvis actualis impossibilitas alicujus exsequendi mandati, in quâ versaretur justus, ex protoparentis peccato proflueret, nihilominus stultum foret et iniquum, actualem ab illo justo talis mandati exsecutionem exigere. Nonne enim stultus haberetur herus, si servo suo, qui etiam culpâ suâ sibi crura fregisset, currere præciperet? Nonne meritò feritatis argueretur, si servum istum ideò virginis cæderet quòd, fractis cruribus, non curreret?

Obj. 2.º exemplum S. Petri : Petrus justus erat antequam Christum negaret, secundum illud ipsius Christi, Joan. 13, ¶. 10 : *Vos mundi estis, sed non omnes*, quâ restrictione solus Judas excipitur : atqui tamen Petro defuit gratia sufficiens ad Christum confitendum. Ipsi enim, ibid. ¶. 36, ait Christus : *Non potes me modò sequi : sequeris autem posteà*; ergo, etc. Ita Jansenius, ac præsertim Arnaldus, in dissert. de Gratiâ efficaci.

Resp. 1.º Petrus quidem justus erat, quandò Christus, ipsum unà cum cæteris Apostolis alloquens, dixit : *Vos mundi estis, sed non omnes*. At paulò post, et antequam Christum negaret, exciderat à justitiâ, ubi nempè, suis viribus nimiùm confidens, temerariâ præsumptione magistro respondit, Matth. 26, ¶. 33 : *Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor*; et ¶. 35 : *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo*. Ad hoc enim Petri responsum respiciens Chrysost. Homiliâ 93 in Matth. : *Nimiùm, inquit, sibi confisus hæc dicebat, et in alios insurgebat dicens* : *Et si omnes scandalizati, etc.* Augustinus verò, Serm. 284 : *Præsumperat ille in viribus suis, non de Dei dono, sed de libero arbitrio*.

2.º Supponendo Petrum quandò magistrum negavit, adhuc fuisse justum, saltem nunquam probabitur ipsi hoc in instanti defuisse gratiam ad magistrum confitendum necessariam. Objecta namque verba Christi, *Non potes me modò sequi : sequeris autem posteà*, non ad Christum confitendi præceptum, sed ad ipsum, quod tunc non urgebat, pro Christo moriendi mandatum referuntur. Dixerat enim Petrus

magistro suo : *Domine, quo vadis?* Reponit verò Christus : *Quò ego vado, non potes me modò sequi : sequeris autem posteà, hoc unum significans, nondùm quidem venisse, sed aliquando venturum esse tempus, quo Petrus idem supplicium pro magistro pateretur, quod ipse magister jam passurus erat pro omnibus hominibus.*

Inst. ex SS. Chrysost. et August. S. Chrysost. Homil. 31 in Epist. ad Heb. sic habet : *Negatio Petri non tam erat socordiæ ac negligentiæ, quàm ex eo quòd Deus eum deseruerat... ut sciret quòd absque Deo nihil potest fieri ; ergo, juxta Chrysostomum, negatio Petri repeti debet ex eo quòd fuerit à Deo derelictus : atqui à Deo derelinqui, nihil aliud est quàm gratiâ ad urgens mandatum servandum necessariâ privari ; ergo, etc. August. verò, Serm. 124 de Tempore : *Quid est, inquit, homo sine gratiâ Dei, nisi quod fuit Petrus, cùm negaret Christum...? Et ideo Petrum Dominus paululum subdeseruit, ut in illo totum humanum genus possit agnoscere, nihil se sine Dei gratiâ prævalere ; hæc igitur fuit Augustini sententia, Petrum fuisse sine gratiâ Dei... cùm negaret Christum.**

Resp. Quandò SS. Chrysost. et Aug. aliive PP. dicunt Petro Christum neganti gratiam defuisse ad Christum confitendum, non de omni gratiâ loquuntur, etiam illâ quæ ad orandum viresque sufficientes impetrandas sit necessaria ; sed de solâ gratiâ efficaci, quâ nimiràm Petrus adjutus, magistrum infallibiliter confessurus erat ; quâ verò destitutus, liberè quidem, sed certò tamen illum erat negaturus. Nisi enim

de solo posteriori gratiæ genere loquantur illi PP., secum ipsis pugnabunt evidenter, cùm alibi doceant expressè Petro, ne Christum negaret, aliquam gratiam adfuisse. Nam Chrysostomus, Homiliâ 83 in Matth. sic ait: *Cum dicendum esset: Opem nobis feras, ne scandali-zemur; è contrà nimiūm sibi arrogans... totum sibi attribuebat.* Quibus verbis agnoscit Petro datam esse gratiam orationis, quâ divinum potuisset auxilium implorare.

Augustinus verò, lib. de Unitate Ecclesiæ, cap. 9: *Petrus, si voluisset, ter Dominum non negasset.* Quæ verba prorsùs nugatoria sunt et ridicula, si Petro defuerit gratia, quâ magistrum suum verè potuerit confiteri. Cæterùm, Sermo 124 de Tempore, undè textus objectus depromitur, non ipsius est Augustini, tum quia Sermonis hujus stylus ab Augustini stylo penitus abhorret; tum quia in eo dicitur culpam Petri fuisse *exiguam*, quam tamen ubique gravissimam prædicat S. Doctor. Hinc in novâ Augustini edit. Sermo ille fuit à PP. BB, inter opera S. Doctori mendaciter adscripta relegatus.

Meritò igitur sacra Facultas Parisiensis, in suâ censurâ 1 Febr. anni 1656, sequentem notavit Antonii Arnaldi propositionem: *SS. PP. nobis in B. Petro exhibent hominem justum, cui gratia, sine quâ nihil possumus, in eâ defuit occasione, in quâ eum non peccasse dici non potest.*

Obj. 3.º S. Aug. lib. de Dono Perseverantiæ, cap. 22, docet istam sententiam, Et si qui estis qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, substrahentur obediendi vires, ut obediē cesseatis, docet, inquam, hanc sententiam duriori-

bus quidem exprimi verbis ; sed tamen , quoad rem ipsam , posse defendi : atqui hujus sententiae sensus est , justis non prædestinatis substrahi gratiam ipsis necessariam ad perseverandum in justitiâ , id est , ad Dei mandata ad finem usque servanda ; ergo , etc. Insuper , fatentur omnes Augustinum , per *adjutorium sine quo* Adamus perseverare non poterat , intellexisse gratiam merè sufficientem perseverantiæ : atqui testatur expressè S. Doctor justis præsentis statûs aliquandò deesse adjutorium *sine quo* : *Nunc autem* , inquit lib. de Corrept. et Grat. cap. 11 , *quibus deest tale adjutorium , jam pœna peccati cst* ; ergo , etc.

Resp. ad 1.um Fateor objectam sententiam , non quoad seipsam , sed quoad modum quo ex-primitur , ab Augustino improbari. Verùm hanc sententiam non intelligit eo sensu , quòd justis ad mortem prædestinatis denegetur gratia ipsis ad perseverandum necessaria ; sed isto , quòd reipsâ non sint in justitiâ perseveraturi , nec proindè gratiam efficacem perseverantiæ recepturi. Nam addit S. Doctor nil præfatæ *sententiæ deperire* , imò verius *EAMDEM REM et congruentius* exprimi , si dicatur : *Si qui autem obediunt , sed in regnum ejus et gloriam prædestinati non sunt , temporales sunt , nec usque in finem in eadem obedientiâ permanebunt*. Atqui si verbis istis enuntietur objecta sententia , significabit quidem , justos qui non sunt ad gloriam prædestinati , non esse donandos gratiâ quâ usque ad mortem in justitiâ perseverent ; minimè verò privandos esse omnibus omnino gratiis , iis etiam sine quibus non possint in justitiâ perseverare ; ergo , etc.

Resp. ad 2.um 1.º Textus ille minimè spectat ad præsentem quæstionem ; hic enim non quæritur , utrùm justis postquam per peccatum à justitiâ defecerint , sed utrùm justis quandiu justi sunt , adsit gratia sufficiens ad servanda mandata : porrò S. Doctor ibi non loquitur nisi de justis qui peccando justitiam amiserint , in quibus nimirum *adjutorii sine quo* privatio sit *pœna peccati*.

2.º Quamvis Augustinus de illis etiam justis loqueretur , qui sint actualiter justi , non ideò nobis adversaretur . *Adjutorium* enim *sine quo* perseverare non poterat Adamus , erat quidem mera gratia sufficiens perseverantiæ ; sed gratia sufficiens , quæ protoparenti proximam et immediatam dabat perseverandi potentiam . Licet ergo sensisset S. Doctor , aliquibus interdùm statûs nostri justis *deesse tale adjutorium* , id unum concludendum foret , juxta ipsum , non nullis quandoquè justis non adesse gratiam quâ proximè et immediatè valeant aliquod mandatum servare , non autem ipsis omnem omnino deesse gratiam , illam etiam quâ remotè et mediatè possint istud mandatum adimplere . Nendùm enim crediderit Augustinus esse justos in præsenti statu , quibus , urgente mandato , desit omnis omnino gratia , etiam remotè sufficiens ad illud exsequendum , sæpius docet nullum esse justum , cui non semper præstò sit gratia saltem orationis , quâ possit ad Deum confugere , ab eoque gratiam impetrare quæ ad instantis præcepti executionem proxiniè sufficiat : *Ad hoc valet* , inquit lib. de Gratiâ et lib. Arb. cap. 15 , *quod scriptum est* , *si volueris* , *conservabis mandata* ; *ut homo qui voluerit et non*

potuerit, nondum se plenè velle cognoscat, et oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata.

II.

Utrum Peccatoribus etiam obduratis dentur Gratiae sufficientes.

Inter peccatores fidei christianæ mancipatos, alii sunt obdurati, quorum scilicet voluntas in malo ita est obfirmata, ut vix unquam cogitent quam exitiosus sit peccati status, nullisque saltem gravioribus pungantur conscientiæ stimulis; alii verò non item, ita ut delictorum recordatio conscientiam remordeat, et de peccatis dolere identidem statuant. De utrisque controversia movetur, utrum scilicet gratiam habeant ipsi, ut ad Deum convertantur et mandata ejus fideliter adimpleant necessariam.

Certum est 1.º ipsis etiam peccatoribus gratiæ recipiendæ idoneis non omni tempore et quolibet instanti gratiam tribui vel offerri: *Hodiè, inquit Psaltes regius, si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra: quibus innuitur gratiam non singulis instantibus dari.*

Certum est 2.º quibusdam etiam obduratis gratiam concedi, ut patet exemplo Manassis regis, qui cùm in profundum iniquitatis venisset, Dei sui tandem recordatus, pœnitentiam egit auxiliatus à Deo, lib. II Paralip. cap. 33. Itaque status quæstionis est, utrum cunctis fidelibus peccatoribus, etiam obduratis, conferatur vel præparetur gratia proximè vel remotè suffi-

ciens, ut mandata Dei, quæ sine gratiâ Dei impleri non possunt, fideliter exsequantur, et ad Deum tempore opportuno convertantur. Circa hanc quæstionem dividuntur Theologi, quorum alii quibusdam obcæcatis et obduratis gratiam relativè sufficientem in pœnam sceleurum præcedentium denegari volunt; cæteri vero gratiæ beneficium ad omnes fideles, etiam obduratos, extendunt. Cum illis sit

CONCLUSIO.

Omnibus fidelibus, etiam obduratis, confertur vel offertur gratia saltem remotè sufficiens, ut ad Deum aliquandò convertantur, et præcepta ejus, quæ sine gratiâ impleri non possunt, fideliter exsequantur.

Prob. 1.º Ex Script. Ezech. cap. 33, ¶. 11: Dicit Dominus Deus: Nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à viâ suâ et vivat. Convertimini, convertimini à viis vestris pessimis: et quare moriemini, domus Israel? porrò Deus non vult impossibile, nec ad illud homines hortatur; ergo cum quemlibet impium converti velit, ipsumque ad pœnitentiam hortetur, meritò concluditur cuilibet fideli etiam obdurato, conferri vel præparari gratiam, etc. *II Petri cap. 3, ¶. 9: Dominus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti:* porrò inter omnes quorum pœnitentiam Deus sincerè intendit, locum obtinent etiam obdurati ipsi fideles.

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. August. Enarrat. in Ps. 6, n.º 8, expendens verba Apost. ad Rom. 1, Dedit illos in reprobum sensum, ait:

Ea est cæcitas mentis. In eam quisquis datus fuerit, ab interiori Dei luce secluditur, sed nondum PENITUS, cùm in hæc vitæ est. In die Judicii, penitus extra Deum erit quisquis dūm tempus est, corrigi NOLUERIT. Et lib. 1 Retract. cap. 19, n.º 17 : *De quocunque, quamvis pessimo, hæc in vitâ constituto, non est utique desperandum.* S. Prosper, Resp. ad object. Vincent. : *Nemini Deus correptionis adimit viam, nec quemquam boni possibilitate dispoliat;* ergo nequidem obdurati gratiâ destituuntur, alioqui correptionis viam Deus ipsis adimeret, et boni possibilitatem auferret.

Prob. 3.º Rationibus theologicis. 1.^a Peccatores, quantumvis obdurati, etiam consequenter ad obdurbationem, mandata Dei servare et pœnitentiam agere tenentur : atqui peccatores obdurati nec mandata Dei servare, etc., si gratiâ omni etiam remotè sufficienti careant; tunc enim hæc duo verè ipsis impossibilia sunt : nemo autem hic et nunc ad impossibilia tenetur. 2.^a Peccatores obdurati, cùm mandata Dei transgrediuntur et conversionem de die in diem differunt, actualiter peccant : atqui tamen si omnis gratia etiam remotè sufficiens ipsis decesset, jam non peccarent actualiter, sed tantum olim peccassent, nempè cùm in duritiam cordis, quæ malorum quibus jam obnoxii sunt causa est necessaria, liberè prolapsi sunt ; nemo enim hic et nunc peccat in iis quæ hic et nunc vitare non potest. 3.ª Nemo in præsenti vitâ de suâ salute desperare debet : atqui si peccatoribus obduratis omnis etiam remotè sufficiens gratia auferretur, jam suæ salutis spem abjicere possent. 4.ª Exhortationes, consilia, ad peccatores

etiam obduratos diriguntur : porrò insulsæ essent exhortationes illæ , risumque moverent illa consilia , si Deus omnem obduratis negare gratiam statuisset. 5.ª Habent etiam ipsi obdurati sensum suæ libertatis intimum circa mandatorum observationem ; ergo liberi sunt ad illa observanda ; ergo gratiam habent , cùm , ex dictis , sine gratiâ impleri non possint.

Obj. 1.º Joannis cap. 12 , ¶. 39 : *Propterea non poterant credere Judæi, quia iterum dixit Isaïas : Excæcavit oculos eorum, et induravit cor eorum ; ergo ii quorum cor obduratum est rectè agere non possunt.*

Resp. Nego cons. *Quare non poterant credere ?* inquit S. Aug. tractatu 53 in Joan. n.º 6 , *quia nolebant* ; ergo velle adhuc poterant ; et proindè ab iis excluditur tantùm potentia credendi in sensu composito voluntariæ eorum obduraticnis , vel potentia proxima , aut etiam potentia in actu secundo seu efficax .

Obj. 2.º S. Greg. lib. 1 Moralium , cap. 5 , dicit , Cain mutari non potuisse , quia exigente culpæ malitiâ jam Deus cor reliquerat . S. Aug. lib. 1 ad Simplicianum , quæst. 16 : *Deus obdurat non impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam* , id est , gratiam ; ergo obduri carent gratiâ quâ bonum præstare valeant .

Resp. Dist. cons. Obduri carent gratiâ quâ bonum proximè et immediatè præstare possint , *conc.* ; quâ possint remotè et mediatè , *nego* . Itaque SS. PP. de induratis loquuntur quasi nullatenus possent rectè operari , eo quod non nisi remotè ad bonum servent potestatem ; cùm enim solâ orationis gratiâ moveantur , quâ qui-

dem benè uti nolunt, sequitur consequenter ad illum abusum, benè agendi impotentiā ipsos laborare: hinc verè dicitur eos rectè agere non posse. Hoc discriminē inest inter illum qui potestate agendi proximā instruitur, et alium qui remotam tantūm habet, quod prior eam in actu non semper reducat, sed tamen verè semper possit; posterior verò consequenter ad abusum potestatis remotae, verè non possit.

Obj. 3.º Juxta Conc. Trid. Sess. 6, cap. 11, Deus *neminem deserit, nisi deseratur*; ergo Deus aliquandò deserit.

Resp. 1.º *Nego cons.* Etenim Patres Trid. non dicunt hominem in hâc vitâ à Deo deserī, cùm Deum ipse deseruit; sed ab eo abstrahunt: hoc unum volunt, quod si Deus hominem aliquandò deserat, priùs ab eo desertus fuerit. Expressè autem non affirmant quosdam à Deo penitus deserī. Scilicet, mens Conc. Trid. fuit ut Theologorum opiniones intactæ relinquentur: hinc verba nobis objecta ita temperata sunt, ut nullus lædatur Theologus. At si positivè docuisset aliquos à Deo prorsùs deserī, illos læsisset qui ad obduratos etiam gratiæ opem extendant.

Resp. 2.º *Dist. cons.* Aliquandò Deus hominem deserit, denegando auxilia uberiora, *conc.*; omne denegando auxilium, *nego*. Solutio patet.

III.

Utrum Gratia sufficiens Infidelibus concedatur.

Infideles duplicitis sunt generis, *negativi* scilicet, qui de Christo nihil audierunt, quorum infidelitas ad culpam non imputatur; et *posi-*

tivi, quibus est annuntiatum Evangelium, ita ut non credendo peccent.

Certum est 1.º quibusdam saltem infidelibus gratiam tribui. Illam sanè habuerunt Judæi, quibus incredulitatem hisce verbis exprobabat Stephanus : *Durâ cervice et incircumcisio cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis.*

Certum est 2.º infidelibus negativis gratiam fidei proximè sufficientem deesse. Etenim gratia ad fidem proximè sufficiens, Evangelii prædicationem includit, cùm fides sit *ex auditu*: atqui infideles negativi de Christo et Evangelio ejus nunquām audierunt.

Itaque status quæstionis est, utrūm omnibus infidelibus, etiam negativis, conferatur aut saltem offeratur gratia proximè vel remotè sufficiens ad fidem amplectendam. Negat Jansenius, lib. 3 de Gratiâ Christi, cap. 11, et deridet Theologos aliter sentientes. Cum quibus tamen sit

CONCLUSIO.

Omnibus Infidelibus etiam negativis confertur aut offertur gratia proximè vel remotè sufficiens ad fidem.

Prob. 1.º Ex Script. S. Joan. cap. 1, v. 9: Verbum erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum : quod Patres, maximè Græci, ita interpretantur, ut Verbum, quantum in se est, sicut loquitur S. Chrysost., omnes lumine supernaturali collustret. Item, I Timoth. 2, v. 4 : Deus vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire : quæ verba, ut potè genera-

liora, ad ipsos etiam infideles sunt extendenda : jam verò quomodò possent infideles salvari, si omni gratiâ destituerentur ; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Ambr. in Ps. 118, n.º 57 : Sol justitiae omnibus ortus est... Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio sese fraudat, ut si quis clausis fenestrīs radios solis excludat.

S. Chrysost. Homil. 8 in Joan. : *Si illuminat omnem hominem, quonam pacto tot homines sine lumine permanent, neque enim omnes Christum cognoscunt? Illuminat profectò quantum in ipso est : si qui autem mentis aciem ad hujus lucis radios dirigere noluerint, non ex luminis naturâ in tenebris perstiterunt, sed malitiâ suâ ; nam gratia in omnes diffusa est.*

Aug. in Ps. 18, n.º 7 : Cùm Verbum caro factum est, mortalitatem nostram suscipiens, non permisit ullum mortalium excusare se de umbrâ mortis ; et ipsam enim penetravit Verbi calor.

Eodem modo loquuntur, sive Orosius in Apologetico contra Pelagium, ubi dicit, *Deum adjutorium suum non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, sed etiam universis in hoc mundo gentibus subministrare*; sive auctor libri de Vocatione Gentium, qui ait, lib. 2, c. 5, *Inexcusabiles esse etiam nationes, quia semper adhibita fuit universis hominibus quædam supernæ mensura doctrinæ, quæ etsi parcioris occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.*

Accedit auctoritas D. Thomæ, qui sic loquitur, quæst. 14 de Veritate, art. 2, ad 1.um : *Hoc ad divinam pertinet providentiam, ut*

civilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur. Unde si aliquis enutritus in silvis, inter bruta animalia, ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni et fudg mali, certissimè est tenendum quòd ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.

S. Thomæ vestigiis insistunt alii Scholastici, ut ipsem fatetur Jansenius. Eamdem æquivalenter doctrinam profitetur Cardinalis Norisius, in suis Vindiciis Augustinianis; Thomassinus, Commentariis de Gratiâ; Nicolius, tractat. de Grat. generali; Bossuetius, *Justification des réflexions morales*, parag. 17: *Dieu met dans leurs cœurs (des infidèles négatifs) des préparations plus éloignées, dont s'ils usaient comme ils doivent, Dieu leur trouverait, dans les trésors de sa bonté, des moyens capables de les amener de proche en proche à la connaissance de la vérité.* Lege textum integrum, *Tract. de Deo*, tom. 1, pag. 323.

Prob. 3.º Ratione theologicâ. Certa sunt hæc principia: 1.um Deus vult salutem omnium hominum; 2.um Christus pro omnibus mortuus est; 3.um mandata sunt omnibus possibilia; 4.um nemo perit, nisi quia salutem liberè noluit: atqui ex istis principiis quasi naturali consecutione existentia auxiliorum sufficientium, etiam pro infidelibus, derivat; ergo omnibus infidelibus, etc.

Obj. 1.º Ex S. Aug. lib de Prædest. Sanct. c. 18, n.º 16: Fides et inchoata et perfecta, Dei donum est: et hoc donum quibusdam dari,

quibusdam non dari, omnino non dubitat qui non vult manifestissimis sacris Litteris repugnare; ergo quibusdam deest gratia fidei.

Resp. Dist. cons. Quibusdam deest gratia fidei efficax, *conc.*; sufficiens proximè vel remotè, *nego*. De ipsâ fide, non verò de possibiliitate fidei etiam remotâ, pronuntiat August. quòd quibusdam denegetur: porrò ex eo quòd aliquibus fides non donetur, concludere tantum licet ipsis eam denegari gratiam quæ non potest haberi quin ipsa habeatur fides: sola autem gratia efficax ejusmodi est, non verò gratia sufficiens.

Obj. 2.º Fides est prima gratia; ergo infidelibus, etc. *Ant. prob.* ex S. Aug. de Gestis Pelagii, c. 14, n.º 34: *Fides initium est unde bona opera incipiunt*; et de Prædest. Sanct. cap. 17, n.º 12: *Fides ipsa prima datur, ex quod impetrantur cætera quæ præcipue opera nuncupantur, in quibus justè vivitur.*

Resp. Nego ant. Certè fides non est prima gratia, si Deus supernaturaliter adjuvet ipsos etiam infideles, ad præcepta legis naturalis quæ nōrunt observanda: atqui Deus supernaturaliter adjuvat, etc. Sic enim loquitur S. Aug. Serm. 99, c. 6, n.º 16: *Adulter non fuisti in illâ vitâ tuâ præteritâ plenâ ignorantia, nondum illuminatus, nondum credens in illum qui te nescientem regebat: hoc dicit tibi Deus tuus: Ut non consentires, ego terrui; agnosce ergo gratiam ejus, cui debes et quod non admisisti.* Porrò si detur infidelibus gratia ad superandas tentationes legis naturalis observationi obstantes, jam fides non est prima gratia; ergo immerito asseritur propositionem istam, *Fides*

est prima gratia, instar principii habendam esse.

Ad prob. ex S. Aug. *Dist.* Fides latissimè sumpta, pro quâlibet boni cognitione divinitùs emissâ, est prima gratia, *conc.*; fides strictè sumpta seu theologica, *subdist.* Est prima gratia quâ justè, id est, christianè vivitur, ut ait ibid. S. Doctor, *conc.*; quâ simpliciter rectè vivitur, *nego*.

Obj. 3.º Infideles negativi nihil de Christo et Evangelio ejus audierunt; ergo non possunt habere fidem, *fides enim ex auditu*.

Resp. *Dist. cons.* Ergo non possunt habere fidem potentia proximâ, *conc.*; remotâ, *nego*. Itaque remotam habent ex gratiâ potentiam credendi, inquantum ipsis datur supernaturale auxilium ad servanda legis naturalis præcepta, quo si benè rectèque uterentur, certissimè per merita Christi daretur ipsis gratia ad fidem proximè sufficiens, ex S. Thomâ et Bossuetio, ut suprà. Porrò auxilium illud, juxta plures, supernaturale est ratione principii cùm sit à Spiritu Sancto per merita Christi, in ordine salutis; naturale autem ratione objecti et motivi, cùm ad objectum naturale sub ratione naturali moveat. Juxta alios verò, nos prorsùs latet ratio hujus auxilii: *Dieu*, inquit Bossuetius, *s'est réservé la connaissance de ces moyens*. Vide *Tract. de Deo*, pag. 322 et 323.

Inst. Indè sequeretur infidelitatem negativam esse peccatum: atqui tamen damnata est Baii propos. 68, hanc doctrinam enuntians; ergo, etc.

Resp. *Nego maj.* Illa infidelitas non potest imputari ad peccatum, quæ nec implicitè, nec explicitè volita est: atqui in infidelibus nec ex-

plicitè nec implicitè illa infidelitas imputari potest ad peccatum : non explicitè, cùm de fide nihil audierint; nec etiam implicitè, id est, in causâ, siquidem non cognoscunt nec cognoscere possunt abusum gratiæ sufficientis fore causam negationis fidei.

IV.

Utrum Gratia sufficienter Judæis in veteri lege concessa fuerit.

Certum est 1.º gratiam Judæis in veteri lege non fuisse datam vi et propriâ virtute legis ejus ; Hebr. enim cap. 7, ¶. 18 legitur : *Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus et inutilitatem ; et Joan. cap. 1, ¶. 17 : Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est.*

Certum est 2.º quibusdam saltem Judæis gratiam verè sufficientem ad implenda mandata et salutem obtinendam , futurorum intuitu meritorum Christi , datam fuisse ; cùm plures extiterint sub antiquo foedere viri sanctissimi , Moyses , Samuel , David , Prophetæ omnes , qui certo certius absque gratiâ , et quidem uberiori , salutem non consecuti sunt. Status ergo quæstionis est , utrùm Judæis omnibus data fuerit , non vi legis , sed intuitu futurorum Christi meritorum , gratia verè sufficiens proximè vel remotè , ad mandata legis fideliter adiuncta et salutem consequendam .

Negat Jansenius , lib. 3 de Grat. Christi , ubi affirmare veritus non est , legem Judæis impositam fuisse , non ut peccata vitarent , sed potius ut multiplicarentur , additque cap. 6

eiusd. lib., *Vetus Testamentum nihil aliud fuisse quam magnam quamdam quasi comœdiā.*
Contrà sit

CONCLUSIO.

Judæis omnibus sub lege mosaicā , futurorum intuitu Christi meritorum , data est gratia verè sufficiens.

Prob. 1.º Ex Script. Deuteron. 30, ¶. 11 et 14 : Mandatum hoc quod ego præcipio tibi non supra te est , neque procul positum... sed juxta te est sermo valde in ore tuo et in corde tuo ut facias illum. Unde sic : Illi habuerunt gratiam relativè sufficientem , de quibus dicitur quòd lex , alioqui sine gratiâ observatu impossibilis , non fuerit supra ipsos sed in corde illorum , ut facerent illam : atqui , etc. ; ergo , etc. Idem probatur iisdem omnibus textibus quibus suprà pag. 183 , probavimus dari gratiam sufficientem : ibi require , ne eadem repetamus.

*Prob. 2.º Ex SS. PP. Tertull. lib. 2 contra Marcionem ; S. Hieron. lib. 2 in Epist. ad Gal. S. Chrys. Homil. 10 in Epist. ad Rom. S. Cyril. Alex. in Isaiam , et pluribus aliis , quos secutus est S. Thomas , 1.ª 2.ª , quæst. 98 , art. 2 , ad 4.º , ubi hæc Apostoli verba , ex I ad Timoth. 2 , *Deus vult omnes* , etc. , sic resolvit de hominibus sub antiquo foedere constitutis : *Dicendum quòd , quamvis lex vetus non sufficeret ad salvandos homines , tamen aderat aliud auxilium à Deo hominibus simul cum lege , per quod salvari poterant , scilicet fides Mediætoris... Et sic Deus non deficiebat hominibus , quin daret eis salutis auxilia.**

Prob.

*Prob. 3.º Rationibus theologicis. 1.ª Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis. Veritas hujus principii nititur auctoritate et ratione; ipsum profitetur S. Aug. de Naturâ et Grat. c. 69: *Eo ipso, inquit, quod firmissimè creditur Deum justum ei bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus.* 2.^a Nemo peccat in iis quæ vitare non potest: hanc propositionem luce meridianâ clariorem tradit Aug. lib. 3 de Libero Arbit. c. 18: *Quis enim peccat in eo quod nullomodo caveri potest? peccatur autem; caveri igitur potest: atqui Judæi legem transgrediendo peccabant; hinc tot ipsis nomine Dei à Prophetis factæ exprobationes; ergo legem Dei, opitulante gratiâ, servare poterant.* 3.ª Dei erga populum Judaicum prædilectio et singularis amor pluribus Scripturarum locis graphicè depingitur: hunc modò *filium primogenitum* vocat, Exodi cap. 4, ¶. 22; *populum* ipsi de cunctis populis *peculiarem*, Deuter. 7, ¶. 6; *specialiter dilectum*, ibid. cap. 32, ¶. 15, ubi refert Moyses beneficia à Deo specialiter populo Israelitico concessa; *hæreditatem suam*, Isaiæ 19, ¶. 25: atqui prorsùs evanescit singularis ille Dei erga Judæos amor et prædilectio, si ipsis defuerint gratiæ ad legem observandam verè sufficienes; imò potiorem fuisse Gentilium sortem non obscurè videtur. Illi enim, eâ acceptâ lege sine gratiâ, non nisi peccata multiplicare potuerunt; isti verò, quibus non est imposta Moysis lex, ab illâ quam necessariò præbebatur lex peccandi occasionem immunes facti sunt.*

Obj. 1º Ezech. cap. 36, ¶. 26 et 27 : Auferam cor lapideum de carne vestrâ, et dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in medio vestri : et faciam ut in præceptis meis ambuletis. Ibi notatur discrimen inter utrumque fœdus, vetus scilicet, in quo corda erant lapidea, id est, gratiâ interiori vacua ; et novum, in quo gratiæ cœlestis rore perfundimur.

Act. 15, ¶. 10, S. Petrus de lege veteri sic loquitur : Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus ?

Rom. 8, ¶. 3 : Quod impossibile erat legi... Deus filium suum mittens... ut justificatio legis impleretur in nobis. Et c. 4, ¶. 15 : *Lex enim iram operatur.* Cap. 5, ¶. 20 : *Lex subintravit ut abundaret delictum.* Ad Gal. cap. 3, ¶. 19 : *Lex propter transgressiones posita est.*

Resp. ad 1.º Textus ille nedùm thesi adversetur, ipsam è contrà mirificè confirmat, cum, juxta plures Scripturæ interpretes, intelligendus sit de Judæis à captivitate reductis, ut suadent antecedentia : Dices domui Israel : Hæc dicit Dominus... : Tollam vos de gentibus et adducam vos in terram vestram... Et dabo vobis cor novum, etc. Praeterea, etiamsi verba Ezechielis de Christianis intelligantur, indè sequitur tantum uberiorem in novâ lege tribui gratiam, quam in veteri, quod verissimum est.

Ad 2.º Sensus est jugum legis mosaicæ fuisse difficillimum : quod enim tale est, vulgari modo dicitur impossibile. Et verò, eorumdem Actuum cap. 7, ¶. 51, sic Judæis exprobrat Stephanus : Durâ cervice, et incircumcisio cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis,

sicut patres vestri, ita et vos; ergo acceperant illi quos Stephanus alloquebatur Judæi, quamvis indociles, auxilia interiora, alioquin Spiritui Sancto non restitissent; eadem ergo acceperant patres eorum, cùm ipsos in resistendo Spiritui imitarentur.

Ad 3.um Ex eo sequitur tantùm, legem per seipsam vires ad præceptorum exsecutionem non concedere, quod fatemur.

Ad 4.um Vult Apostolus legem iram operari, non per se, sed per accidens et occasionaliter, propter Judæorum malitiam. Id clarè patet ex cap. 3, ¶ 7 ejusdem Epist. Eodem sensu dicitur, *Virtus peccati, Ministratio mortis, Littera occidens.*

Ad 5.um Particula, *ut*, non significat causam finalem legis, sed solummodo eventum : eamdem pluries in Scripturis significationem habet; namque data non est lex, juxta S. Chrys. ut abundaret delictum, sed ut minueretur peccatum; evenit autem secùs, non à legis naturâ, sed ab eorum ignaviâ et socordiâ qui legem accepere.

Ad 6.um Lex posita est propter transgressiones declarandas, et timore coercendas : ita S. Hieron. et Chrys.; vel, ut aliis placet, propter transgressiones quodammodo augendas, id est, occasionaliter : propter illas, inquam, ita ut vocula, *propter*, non finem legis designet, sed eventum quem Deus liberè permisit, ut homo propriâ experientiâ, suæ conscius infirmitatis, gratiæ necessitatem agnosceret, et supplex efflagitaret. Ita D. Aug. cuius interpretationi favet textus græcus. Porrò quælibet ex illis interpretationibus eligatur, intacta remanet thesis nostra.

Obj. 2.º S. Aug. Serm. 155 de Verbis Apost. c. 6, n.º 7 : *Lex vetus jubebat et non implebat, quia caro, ubi non erat gratia, invictissimè resistebat ; ergo , etc.*

Resp. *Nego consequent.* Non enim dicit August. gratiam sub lege mosaicâ viventibus defuisse , sed docet legem propter carnis resistentiam , ad suî exsecutionem absque gratiâ non suffecisse , quod verissimum esse fatemur.

Non est cur immoremur in aliis solvendis quas ex S. Doctore depromere solent adversarii difficultates; illæ enim , cùm juxta mentem Augustini intelliguntur, vel confirmant nostram assertionem, vel à statu veteris legis removent auxilia tantùm efficacia aut proximè sufficientia , quod placita nostra non lædit. Cæterum , quamvis tum mosaicæ tum evangelicæ legi gratia fuerit communis, inter utramque tamen duplex præcipuè discrimin agnoscere datur. 1.º Lex vetus ex sese gratiam non conferbat : è contrà lex nova quidquid jubet dat exsequi , propter merita Christi , quæ ad ipsam pertinent, tum quia Christus ipsius est auctor, tum propter sacramenta quæ gratiam ex opere operato , id est , virtute ritûs externi et sensibilis operantur. 2.º In lege novâ gratia uberior est, et in plures diffusa quàm in lege veteri.

V.

*An omnibus Infantibus præparatæ fuerint
Gratiæ sufficientes.*

Quæstio non agitur de parvulis ex utero materno semel egressis ; illi enim aut gratiam Baptismi receperunt, aut saltem , Deo sufficienter

providente, recipere potuerunt magis vel minus proxime, prout ex Christianis vel ex infidelibus orti sunt. Ergo tota difficultas est de infantibus prius extinctis quam in lucem editis, quibus proinde sacramentum regenerationis applicari non potuit, utrum scilicet Deus ipsis non quidem contulerit, ut evidens est, sed preparaverit gratiam, id est, sufficienter providerit de mediis ad salutem necessariis.

Porrò quam ratione illam questionem solvere tentent Doctores, videre est in *Tractatu de Deo*, tom. 1, pag. 324 et seqq.

COROLLARIUM.

Ergo Deus omnibus omnino hominibus confert, vel offert et preparat gratiam ad salutem sufficientem.

Prob. Homines vel parvuli sunt vel adulti: adulti autem, fideles aut infideles: ex fidelibus, alii sunt justi, alii vero peccatores; quidam etiam in cordis duritiâ versantur: atqui, ex dictis, omnes illae hominum species collatam vel oblatam habent gratiam; ergo, etc.

Idem probatur etiam, 1.º ex voluntate Dei erga salutem omnium hominum. 2.º Ex morte Christi pro omnibus, de quibus videre est quae dicuntur in *Tract. de Deo*. 3.º Ex iis testimoniis Scripturæ quae communis interpretatio Patrum, etiam Latinorum, de gratiâ omnibus concessâ intelligit, ut iste: *In sole posuit tabernaculum suum, nec est qui se abscondat à calore ejus*; aut etiani: *Misericordia Domini plena est terra*. 4.º Auctoritate Patrum, Clementis Alex. lib. 7 Stromat. S. Cypr. lib. 4 Epist. 7; S. Ambr.

in Ps. 118; S. Aug. lib. 3 de Lib. Arb. et eorum omnium quorum testimonia super excerptimus.
 5.º Auctoritate communi Theologorum, quorum venerabile agmen dicit D. Thomas, sequuntur plures omnium Ordinum Theologi, quos appellare nimis longum foret et superfluum, cum ipsorum opera exstant, quae pro ipsis loquuntur.

Ex quibus patet quam falsò adversarii hanc nostram de gratiâ in omnes generaliter diffusâ opinionem, velut Molinianam traducant, quasi à solis propugnetur Molinistis, cum reverâ communis sit apud Theologos, ita ut vel gratiam omnibus adultis, pro loco et tempore, concedi opinentur; vel saltem iisdem offerri sentiant, in id quod disputationis est caput consentientes, per Deum non obstare quominus adulti singuli gratiæ ad salutem necessariæ auxilium consequantur. Verum est tamen dicere, diffusionem gratiæ super omnes, ad fidem catholicam non pertinere. Sed de his fusiùs in *Tract. de Deo*, cap. 10, art. 2.

ARTICULUS III.

De Gratiâ efficaci.

Gratia efficax ab initio Tract. definita est, *Gratia cum quid homo semper bonum agit, licet cum ipsa possit bonum non agere.* Quæritur 1.º utrum talis gratia existat in praesenti statu, 2.º utrum consistat in *delectatione relativè victici Jansenianâ.*

§ I.

Utrum Gratia efficax, qualis modò definita fuit, in præsenti statu sit admittenda.

Prædictam gratiæ efficacis definitionem admittunt omnes, iis solis exceptis qui, post Wiclefüm, Lutherum et Calvinum, docent *voluntatem gratiæ moveri, non qualiter multis seculis traditum est et creditum, ut posteà sit electionis motioni obtemperare aut refragari* (Calvinus, lib. 2 Inst. cap. 2). Contra illos, cum omnibus Catholicis sit

CONCLUSIO

In præsenti statu gratia datur eo sensu efficax, quod consensum voluntatis infallibiliter elicit, nec tamen ejus laedat libertatem.

Prob. 1.^a pars, dari gratiam, quæ cum consensu voluntatis infallibiliter conjungatur. Et quidem 1.º ex Script. Philipp. 2, v. 13 : *Deus est, inquit Apostolus, qui operatur in vobis et velle et perficere* : atqui Deum in nobis operari velle et perficere, idem est ac nobis dare gratiam, quæ voluntatis nostræ determinationem et actionem infallibiliter operetur ; ergo, etc.

2.º *Ex S. August.* Tantam enim admisit S. Doctor gratiæ efficacis cum consensu voluntatis connexionem, ut, si fides Luthero, Calvinio et Jansenio, senserit voluntatem huic isti gratiæ non solum infallibiliter, sed et necessariò consentire. Textus S. Doctoris statim sunt referendi.

3.º *Ratione theologicā.* Cùm Deus nihil faciat

in tempore , quod non certò præviderit ab æterno ; priusquam ergo conferat homini gratiam efficacem , certò prævidet ipsum esse huic gratiæ consensurum : atqui hunc consensum non potest Deus certò prævidere , nisi gratia efficax cum illo jungatur infallibiliter ; ergo , etc.

Adeò evidens est hæc prima pars nostræ conclusionis , ut in illâ admittendâ nobiscum apprimè consentiant Hæretici , nec à nobis dissentiant , nisi quoad 2.^{am}.

*Prob 2.ª pars , infallibilem gratiæ efficacis cum voluntatis consensu connexionem , nil humanæ nocere libertati . Et 1.º ex Script. Eccli. 31 , ¶. 10 , sic legitur : *Potuit transgredi , et non est transgressus ; facere mala , et non fecit : ideò stabilita sunt bona illius in Domino* : atqui justus sic se gerens habet gratiam efficacem , simul et libertatem : gratiam quidem efficacem , cùm mandata non transgrediatur , nec faciat mala ; libertatem verò , cùm mandata possit transgredi , et facere mala . Apost. I. Cor. 15 , ¶. 10 , de seipso sic habet : *Gratia ejus in me vacua non fuit ; sed abundantius illis omnibus laboravi . Non ego autem , sed gratia Dei mecum . Gratia de quâ hic Apostolus , non est gratia merè sufficiens , sed efficax , quæ nimis in ipso vacua non fuit , quâcum abundantius laboravit : atqui tamen cum illâ gratiâ liber erat ; siquidem in ipso non operabatur sola , sed et ipse cum illâ . Longè enim aliter loquitur de motibus indeliberatis concupiscentiæ : Jam non ego , inquit , Rom. 7 , ¶. 17 , operor illud , sed quod habitat in me peccatum .**

2.º Ex Concilio Trid. Sess. enim 6 , de Justif. can. 4 , sic definit : Si quis dixerit liberum ho-

minis arbitrium à Deo motum et excitatum, nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti atque vocanti, neque posse dissentire, si velit; sed, veluti in anime quoddam, nihil omnino agere, merèque passivè se habere; anathema sit. Ex illo canone, liberum hominis arbitrium sic assentitur Deo excitanti atque vocanti, id est, gratiæ efficaci, ut possit dissentire, si velit: atqui si gratiâ efficaci laderetur liberum hominis arbitrium, ejus motioni non sic consentiret ut posset dissentire, si vellet; ergo, etc.

3.º *Ex S. August.* quem præ cæteris laudamus quia illum præ cæteris suum esse jactitant Hæretici. Lib. de Spiritu et Litterâ, cap. 34: *Projectò et ipsum velle credere Deus operatur in homine; et in omnibus misericordia ejus prævenit nos.* Consentire autem vocationi Dei, vel ab ead dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est. Gratia quâ velle credere Deus operatur in homine, est gratia efficax: atqui nedum hæc gratia juxta August. perimat humanam libertatem, juxta ipsum, talis est ut ei consentire... VEL ab ead dissentire... propriæ voluntatis sit; ergo, etc. Eamdem doctrinam expressè tradit S. Doctor, lib. 2 contra Faustum, cap. 5, et repetit lib. de Gratiâ et Lib. Arbit. cap. 2.

4.º *Ratione theologicd.* Fide constat, ut videbitur capite sequenti, supernaturalia justorum opera esse meritoria: atqui nullum est opus supernaturale sine gratiâ efficaci, nec ullum meritum sine libertate; ergo, etc.

Obj. 1.º adversus 2.^{am} partem conclus. S. Aug. lib. de Corrept. et Grat. cap. 14, dicit *Deum habere humanorum cordium quò placet inclinandorum omnipotentissimam potestatem...*

et magis habere in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas. Igitur, ex Augustino, talis est gratia efficax, ut Deus per illam, quasi per omnipotentissimam potestatem, humana corda quò placuerit inclinet, atque per eamdem *magis habeat in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas*: atqui nemo dixerit istud gratiæ genus compati posse cum humanâ libertate; ergo, etc. Idem planè repetit S. Doctor, Enchiridii cap. 98, et lib. contra duas epist. Pelagii, cap. 20.

Resp. Augustinus in locis innumeris, iis præsertim quæ inter probandum citata sunt, aperte pronuntiat liberum hominis arbitrium sub motione gratiæ efficacis illæsum permanere. Quin et perpetuò sollicitus est, qui gratiæ efficaciam cum humanâ libertate conciliet: *Quæstio de arbitrio voluntatis et Dei gratiæ*, inquit lib. de Grat. Christi, cap. 47, *ita est ad discernendum difficultis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Ne igitur pugnantia dicat S. Doctor, objectus textus vel alias similis quilibet intelligendus est eo sensu, quòd homo supponi non possit illud non facere ad quod faciendum movetur gratiâ efficaci; non autem, quòd illud ipsum faciat necessariò.

Inst. 1.º ejusdem libri de Corrept et Grat. cap. 12, sic legitur: *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur; et ideo, quamvis infirma, non deficeret, neque adversitate aliquâ vinceretur.* Ibi docet August. voluntatem humanam divinâ gratiâ indeclinabiliter et insuperabiliter agi: porrò voluntas quæ

indeclinabiliter et insuperabiliter agitur, ne agit quidem, nedum agat liberè; ergo, etc.

Resp. 1.º In pluribus editionibus antiquioribus legitur, *inseparabiliter*.

Resp. 2.º Istae voces, *indeclinabiliter*, *insuperabiliter*, non ad ipsam referri debent voluntatem humanam, quasi sensus sit, illam gratiâ efficaci sic abripi, ut ei non possit resistere; sed referendæ sunt ad varias vitæ præsentis tentationes, et sensus est, ita voluntatem gratiâ efficaci contra concupiscentiam, mundum et dæmonem roborari, ut iis hostibus omnino fiat *insuperabilis*, nisi ipsa, præ innatâ libertate, se consenserit ab illis superari. Quando dicimus, v. g., arcem esse inexpugnabilem, minime significamus illam expugnari non posse, etiamsi gubernator aggressiones obsidentium repellere neglexerit; sed dicere duntaxat volumus istam arcem ad deditioñem non posse cogi, quandiu qui in illâ præest, ipsam ut par est defendere voluerit. Sensus istum non obscurè significant ipsa ultima textûs objecti verba: *Et ideo, quamvis infirma (voluntas) non deficeret, neque adversitate aliquâ vinceretur.*

Inst. 2.º S. Doctor in suis passim operibus gratiam efficacem comparat, 1. cum ipsâ creatione, 2. cum Incarnatione Verbi, 3. cum Christi miraculis: atqui importat triplex illa comparatio, sub gratiâ efficaci nullam subsistere libertatem; ergo, etc.

Resp. Reverà, si S. Aug. gratiam efficacem cum creatione, Incarnatione, et Christi miraculis, quoad ipsum operandi modum compararet, tunc dici posset ipsum sub operatione gratiæ efficacis nullam liberam voluntatis co-

perationem admisisse : sed aliud prorsùs erit, si comparationes illas ad solam referat gratiæ gratuitatem : atqui reipsâ triplicem illam comparationem non adhibet Augustinus, nisi ut probet gratiam esse penitùs gratuitam, ut ex contextu S. Doctoris facilè evincitur.

Inst. 3.º S. Doctor, Enchirid. cap. 30, sic habet : Libero arbitrio male utens homo, et se perdidit et ipsum. Et Epist. 107 ad Vitalem : Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. In hoc utroque textu clare docet August. peccato protoparentis prorsùs exstinctum esse liberum arbitrium ; ergo in homine lapso nullam agnoscit libertatem.

Resp. Quotiescunquè dicit August. libertatem periisse in Adamo peccante, non intelligit propriè dictam libertatem, quam in homine lapso millies agnoscit; sed illam intelligit facilitatem, quâ Adamus innocens cum solâ gratiâ intellectûs quodlibet opus salutiferum ipsamque salutem poterat operari, quam facilitatem protoparentis peccato penitùs amissam confitemur. Audiatur S. Doctor, lib. 1 ad Bonif. cap. 2 : *Quis nostrum, inquit, dicat quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere ? Libertas quidem periit per peccatum ; sed illa quæ in paradyso fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam.*

Obj. 2.º Cùm Deus absolutè velit hominem agere bonum opus ad quod agendum ipsi confert gratiam efficacem, si homo sub tali gratiâ servaret integrum libertatem, posset ergo bonum non facere, quod tamen ab ipso fieri Deus vellet absolutè : atqui illud dictu non minùs impium est quâm absurdum ; ergo, etc.

Resp. Deus quidem absolutè vult hominem cum gratiâ efficaci benè agere, sed simul, et quidem hoc ipso, vult ipsum agere liberè. Jam verò quantumvis Deus absolutè velit aliquid fieri ab homine, si velit illud ab ipso fieri liberè, vi ipsius suppositionis, homo poterit id non facere. Nam si hoc non posset non facere, ficeret necessariò, non liberè. Quoties itaque Deus dat homini gratiam efficacem, homo quidem cum illâ bonum operatur infallibiliter, et sic impletur Dei voluntas absoluta; sed ita bonum operatur infallibiliter, ut tamen possit illud non operari, sicque salvatur libertas humana.

§ II.

Utrum Gratia efficax consistat in delectatione relativè victrici, ad mentem Jansenii.

Exposuimus in parte historicâ quid intelligat Jansenius per *delectationem relativè victricem*, atque monstravimus ipsum totam ex illâ depromere gratiæ efficaciam, aut potius in eâ solâ omnem reponere gratiam efficacem. Adversus illum, sit

CONCLUSIO.

Gratia efficax non consistit in delectatione relativè victrici Janseniana.

Prob. Ex parag. præcedenti, gratia efficax salvam et integram relinquit hominis libertatem: atqui humanam libertatem omnino perimit delectatio relativè victrix Jansenii. Probatum est enim in Tractatûs parte historicâ, ubi de Systemate Jansenii, ipsius delectatione relativè victrici necessitatem injici voluntati,

sin *absolutam*, saltem *relativam*: atqui hominis libertas compati nequit cum necessitate, etiam relativâ. Quis enim dixerit in homine gravissimis catenis constricto plenam et perfectam esse libertatem ad ambulandum? atqui tamen impossibilitas ambulandi in homine gravissimis catenis constricto, non est absoluta, sed tantum relativa ad catenas quibus stringitur, adeò ut, illis expeditus, statim posset ambulare; ergo, etc.

Hinc damnata tertia Jansenii propositio: *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.*

Obj. In Exposit. cap. 5 Epist. ad Galatas, habetur celeberrimum istud Augustini dictum: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est*: atqui in hoc uno effato totum delectationis relativè necessitantis sistema contrahitur. Undè Jansenius, lib. 4 de Gratiâ Christi Salv. cap. 6, illud ipsum effatum dignum existimat, quod *aureis scribatur characteribus*.

Resp. 1.º Mirum videri potest textum illum ab adversariis, veluti totius Janseniani systematis summarium prædicari. Expositionem enim in Epist. ad Galatas scripsit Augustinus anno 394, cùm nondùm esset Episcopus: atqui fatentur omnes, nec ipse diffitetur Jansenius, Augustinum hoc tempore fuisse Semipelagianis erroribus implicatum, ac consequenter à delectationis relativè necessitantis dogmate, ut nemo magis, alienum.

2.º S. Doctor per istam vocem, *delectat*, in objecto textu, non designat delectationem

indeliberatam, quæ omnem liberam voluntatis electionem antecedat. Nedùm enim crediderit August. necessariò nos operari secundùm id *quod amplius nos delectat* delectatione indeliberatâ; testatur seipsum non semper id fecisse ad quod pellebatur delectatione indeliberatâ superiori: *Non faciebam*, inquit lib. 8 Confess. cap. 8, *quod et incomparabili affectu amplius mihi placebat*. Ne igitur secum ipso pugnet S. Doctor, dicendum est ipsum in verbis objectis de solâ loqui delectatione deliberatâ, quæ ex liberâ voluntatis electione derivetur, quasi nimirùm diceret: Si per deliberatam nostræ voluntatis determinationem aliquod objectum plus diligamus in eoque magis delectemur, secundùm illud nos operari necessum erit: quod quidem adeò certum est et evidens, ut à nemine possit in dubium revocari. Verùm agendi necessitas ex tali delectatione profluens, nedùm perimat libertatem, ipsius libertatis exercitium supponit et demonstrat.

Nota. Non in eo propriè Jansenius errat, quòd gratiam efficacem reponat in delectatione indeliberatâ superiori, cùm id ipsum, Ecclesiâ non reclamante, doceant Theologi qui dicuntur *Augustiniani*: sed quòd dicat delectationi indeliberatæ superiori sic consentire voluntatem, ut non habeat veram et *relativam* ei resistendi potentiam.

De aliis pluribus quæ contra thesim opponi solent, vide *Tractatum de Actibus humanis*, cap. 1, sect. 2.

ARTICULUS IV.

De variis Scholæ Systematibus circa Gratiæ efficaciam et sufficientiam.

Hactenùs de iis dictum est quæ circa gratiam efficacem et sufficientem fide credenda sunt. Restat ut de iis breviter dicamus, quæ circa eamdem utramque gratiam in scholis theologicis liberè disputantur.

Omnes circa gratiæ efficaciam et sufficientiam in scholis catholicis agitatas opiniones, ad duas credimus posse revocari: unam quæ gratiæ efficaciam et sufficientiam ex ipsâ utriusque gratiæ naturâ repetit; alteram verò, quæ ex voluntatis consensu vel dissensu.

Juxta priorem sententiam, est de naturâ gratiæ efficacis ut cum illâ voluntas bonum agat, simul et possit illud non agere; de naturâ verò gratiæ sufficientis ut cum illâ voluntas bonum non faciat, et tamen possit illud facere, ita ut gratia efficax in solum cadat actum, non in potentiam, quam perfectam supponit et completam; et sufficiens è contrario solam afficiat potentiam, non actum. Gratia efficax, in hoc systemate, dicitur *Præmotio physica*, vel etiam *Prædeterminatio physica*, eo quod nimirū voluntatem, antecedenter ad omnem ejus consensum, ad actum physicè moveat, determinet et applicet. Ita Thomistæ, sic dicti, quod suam doctrinam esse velint ipsam doctrinam S. Thomæ.

Juxta alteram verò sententiam, non ex gratiæ naturâ repetendum est quod sit efficax vel merè sufficiens, sed ex eo quod voluntas ei,

prout voluerit, consentiat vel dissentiat : non quidem hoc absono sensu, quòd voluntas gratiæ vim aliquam addat ei consentiendo, vel adimat eidem dissentiendo ; sed quòd gratia suo non donetur effectu, nisi inquantùm voluntas ejus obsequitur motioni, nec suo privetur effectu, nisi inquantùm voluntas ejusdem motioni refragatur : eo ferè modo quo sacramenta suum non operantur effectum, nisi pro suscipientium dispositionibus, quamvis illæ dispositiones efficaciæ sacramentorum nil prorsùs addant vel detrahant.

Itaque Deus ope *scientiæ medice*, de quâ in *Tract. de Deo*, ab æterno videt ex innumeris gratiis quas in suæ misericordiæ thesauris reconditas habet, alias esse quibus Petrus certò consentiet, si ipsi dentur ; alias quibus certò dissentiet, si eidem conferantur. Porrò, si Deus ab æterno decreverit Petro dare gratiam primi generis, huic gratiæ Petrus certò consentiet, et erit gratia efficax ; si secundi generis, illi Petrus certò dissentiet, et erit gratia purè sufficiens. Ita Molina, in lib. cui titulus, *de Concordiâ liberi arbitrii cum Gratiae donis, etc.*, in quo suam ita fecit prædictam sententiam, ut dicta sit *Molinismus*.

Cùm autem liber ille plurimùm animos offendisset, et à multis fuisse de Semipelagianismo postulatus, insigniores Molinæ discipuli, Vasquesius præsertim et Suaresius, ut tantam à magistro criminacionem repellerent, ipsâ servatâ substantiâ systematis, illud paulò aliter adornare conati sunt.

Igitur non dixerunt cum Molinâ gratiam esse efficacem, præcisè quia homo ei consentit, sed

quia ipsa sic congruit cum omnibus circumstantiis in quibus homini datur, ut Deus, per *scientiam medium*, ab æterno præviderit hominem huic gratiæ certò fore consensurum, si ei talibus daretur in circumstantiis. Hinc gratia efficax apud illos dicitur gratia *congrua*, ipsi vero dicuntur *Congruistæ*. Porrò si ex tali *congruitate* habeat gratia quòd sit efficax, ex ejusdem proindè *congruitatis* defectu habebit quòd sit duntaxat sufficiens.

Verùm cùm, juxta ipsos Congruistas, illa gratiæ cum hominis naturâ, indole, variisque tum internis tum externis dispositionibus attemperatio, uno verbo, *congruitas*, non sit efficax naturâ suâ; minùs videntur juxta rem ipsam, quàm juxta quosdam loquendi modos à Molinâ recedere. Si enim urgeantur, et ab illis quæratur ultima ratio, cur una gratia sit efficax, altera purè sufficiens, non facilè concipitur quid aliud ab ipsis possit ultimatum responderi, quàm quod ab ipso Molinâ responsum est, ideò talem gratiam esse efficacem, quia voluntas ei consentit; talem vero merè sufficientem, quia voluntas illi dissentit.

Hoc igitur præcipuum ac fundamentale discrimen est inter sistema Thomistarum, et sistema Molinæ vel Congruistarum, quòd juxta Thomistas gratia efficax ita naturâ differat à gratiâ tantùm sufficienti, ut repugnet gratiam efficacem pro uno homine, esse solùm sufficientem pro altero; juxta Molinam autem et Congruistas, adeò sit ejusdem naturæ hoc utrumque gratiæ genus, ut gratia efficax in uno homine, possit esse purè sufficiens in alio; quinimò eadem numero gratia eodem in homine,

pro variis circumstantiis, efficax esse possit, aut
merè sufficiens.

Sibi verò sic opponuntur hæc duo systemata,
ut videatur nullum inter illa medium exco-
gitari posse, et ad alterutrum esse revocanda
illa quæ sub Augustinianorum et Thomassini
nominibus celebrantur.

1º. Quidem sistema Augustinianorum ad al-
terutrum ex prædictis systematibus videtur re-
ducendum. Nam Augustiniani, sic dicti quòd
Augustinum ducem et magistrum sequi glorien-
tur, in eo cum Jansenio consentiunt, quòd om-
nem gratiam reponant in cœlesti delectatione,
superiori quidem et victrici, si habeat effectum;
inferiori autem, si careat effectu. In hoc autem
ab eodem differunt essentialiter, 1.º quòd di-
cant cœlestem delectationem non esse semper
charitatem; 2.º quòd velint sub illâ delecta-
tione, si sit superior, veram et *relativam* esse
peccandi potentiam; sub eâdem autem, si sit
inferior, nullam esse, ne *relativam* quidem pec-
candi necessitatem. Atqui hæc doctrina, quan-
tum ad ipsam gratiæ efficaciam vel sufficien-
tiæ, in ipsum recidit sistema Thomistarum
aut Congruistarum. Hæc enim Augustiniano-
rum delectatio, vel habet à naturâ suâ quòd
consensum voluntatis eliciat si sit superior, et
non eliciat si sit inferior; vel neutrum habet à
naturâ suâ. Si prius dicatur, ipsum est sistema
Thomistarum; si posterius, ipsum est sistema
Molinæ vel Congruistarum. Ergo, etc.

2.º Pariter sistema Thomassini. Thomassinus
enim, Dogm. theol. tom. 3, tract. 4, cap. 18,
suum sistema sic ipse paucis contrahit: *Ineluc-
tabilis vis gratiæ victricis consistit in multi-
tudine*

dine, varietate, consonantid, et conspiratione plurium auxiliorum interiorum exteriorumque, quorum singula seorsim frustrari possunt, quin et frustrantur quandoquè per libertatis humanæ contumacem dissensum. At universa obstinatissimos quosque fatigant tandem; et multitudine, conspiratione, indefessa oppugnatione sùd ad assensum tandem pertrahunt. Atqui, quantumvis existimet Thomassinus se hâc ratione medium quasi viam aperuisse inter Thomistarum et Congruistarum sententias, ipse reverà in alterutram relabitur. Circa illam enim *multitudinem, varietatem, consonantiam, et conspirationem plurium auxiliorum*, in quibus reponit gratiam efficacem, idem instituetur dilemma, quod modò fuit circa victricem Augustinianorum delectationem institutum.

Fatemur quidem, nec ad Thomistarum, nec ad Congruistarum sententiam revocari posse sistema Jansenii: verùm cùm, ex probatis, illud sistema fuerit ab Ecclesiâ proscriptum, non est inter systemata catholica computandum.

Igitur eò reduci videtur tota quæstio præsens, utrum gratia sit *ab intrinseco* efficax, et sufficiens, ut volunt Thomistæ; vel *ab extrinseco* tantum, ut contendunt Molina et Congruistæ.

Cùm autem, labente seculo XVI, occasione citati libri Molinæ, *de Concordiâ, etc.*, circa quæstionem illam gravissima in Hispaniis orta fuissent dissidia, Clemens VIII S. Pont. ut ea sedaret, anno 1598 indixit celebres illas Congregations, quæ ab objecto suo dictæ sunt *de Auxiliis*; sibique, novem et amplius annorum spatio, non interruptè successerunt.

In illis multùm quidem disputatum, sed nihil

prorsus definitum. Ut igitur disputationibus finem imponeret Clementis VIII, post Leonem XI, successor Paulus V, mense Aug. anni 1607 Rescriptum dedit, quo utriusque partis permittit propriam tueri sententiam, ut simul utriusque vetet partem oppositam ullâ notare censurâ, vel probrosis afficere nominibus. Quinimò paulò post prohibuit idem Pontifex ne liber ullus circa hanc materiam typis mandaretur sine speciali licentiâ S. Sedis.

Si autem ipsa S. Sedes litem præsentem in suspenso reliquerit, nec eam dirimere tentabimus; nobisque sat erit, systemata breviori calamo exposuisse. Qui autem plura de his voluerit, adeat eximum opusculum sermone gallico tam nitidè quam eleganter conscriptum, cui titulus, *Lettres Théologiques sur la Morale et sur la Grâce*, auct. P. Daniel, lettres 5, 6, 7, 8, 9 et 10.

CAPUT II.

De Gratia habituali.

DICENDUM est 1.º de naturâ et existentiâ gratiæ habitualis, 2.º de ejusdem effectibus.

ARTICULUS PRIMUS.

De Naturâ et Existentiâ Gratiae habitualis.

Quamvis habitus quilibet supernaturalis dici possit *gratia habitualis*, usus tamen invaluit ut nomen illud ad solam gratiam sanctificantem restringeretur. Sic autem accepta gratia habitualis, breviter definiri potest, *Gratia animæ*

permanenter inhærens, eamque interius justificans.

Dicitur 1.º, *animæ permanenter inhærens*: non quod ad ejus essentiam pertineat ut semper maneat in animâ, cùm, ex dicendis, possit per peccatum amitti; sed ut distinguatur à gratiâ actuali, quæ per modum actûs transeuntis animam afficit, non ad instar habitûs inhærentis.

Dicitur 2.º, *eamque interius justificans*, ad revincendos Lutheranos et Calvinianos, qui, prout articulo sequenti videbitur, omnem hominis justificationem in merâ divinæ justitiæ imputatione constituunt. Ad talis autem gratiæ existentiam comprobandam, sit cum omnibus Catholicis

CONCLUSIO.

In præsenti statu naturæ lapsæ datur gratia dicto sensu habitualis, id est, animæ permanenter inhærens, eamque interius justificans.

Prob. 1.º Ex Script. Gratia quâ formaliter constituimur justi, divinæ naturæ consortes, Deique filii et hæredes, animam profectò permanenter afficit, et intrinsecè justificat: atqui talis gratiæ sæpiùs mentio fit in Scripturis.

1. Quidem gratiæ quâ justi sumus. Apost. enī, Rom. 5, v. 19, hæc scribit: *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita et per unius obeditionem justi constituentur multi.* Admittit gratiam Apostolus, per quam eodem modo justi constituamur, quo sumus per peccatum Adami peccatores constituti: atqui peccato protoparentis, non im-

propriè et metaphoricè, sed verè sumus et formaliter peccatores constituti; ergo, etc.

2. Gratiæ quâ divinæ naturæ sumus consortes. Ait enim S. Petrus II Epist. 1, ¶. 4: *Per quem maxima et pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ.*

3. Gratiæ quâ sumus Dei filii et hæredes. *Videte, inquit Joannes, I Epist. 3, ¶. 1, quam lem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, et simus.* Undè Apostolus, Rom. 8, ¶. 17: *Si autem filii, et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.*

Hinc in plurimis Scripturarum locis sermo fit de gratiâ interiori, quæ per se stabilis sit ac permanens: I Timot. 4, ¶. 14: *Noli negligere gratiam quæ IN TE EST, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii.* Item I Joan. 3, ¶. 9.

Prob. 2.º Ex Concil. Trid. Sess. enim 6, de Justif. can. 11, sic pronuntiat: Si quis dixerit, homines justificari... exclusa gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inhæreat; aut etiam gratiam quâ justificamur, esse tantum favorem Dei; anathema sit: atqui gratia quæ in cordibus nostris per Spiritum Sanctum diffunditur, illis inhæret, nosque justificat, est ipsa gratia habitualis, prout modò definita fuit; ergo, etc.

Prob. 3.º Ex SS. PP. S. Basilius, lib. de Spiritu Sancto, cap. 26; S. Chrys. exponens illud Ephes. cap. 1, ¶. 6, Gratificavit nos in dilecto Filio suo; S. Ambr. lib. de Initiandis, cap. 7. Appellare sufficiat S. August. qui lib.

de Spiritu et Litt. cap. 9, hæc Apostoli verba, Rom. 3, v. 21, *Justitia Dei manifestata est*, sic commentatur: *Non dixit (Apostolus) justitia hominis..., sed justitia Dei; non quod Deus justus est, sed quod induit hominem, cùm justificat impium*: atqui gratia quā Deus induit hominem, cùm justificat impium, ipsa est gratia habitualis, prout à nobis accipitur; ergo, etc.

Nota 1.º Quid sit de fide in præcedenti conclusione, accuratè et præcisè determinat Veronius, in suâ eximiâ *Regulâ fidei catholicæ*, cap. 2, § 2, ad calcem tractatûs generalis, *de Controversiis*, auctor. fratribus Walemburch.

Nota 2.º Hic quæri solet utrūm gratia habitualis seu sanctificans, verè distinguatur à charitate habituali. Verūm tanti momenti non videtur illa quæstio, quām ut in eâ discutiendâ vel minimum immoremur. Quidquid enim sit de pugnantibus hâc in parte Thomistarum et Scotistarum sententiis, omnes in eo tanquam dogmate fidei consentiunt, gratiam habitualē, et habitualē charitatem, esse duo sic inseparabilia, ut neutrum seorsim ab alio possit existere.

Nota 3.º Cætera ad gratiam habitualē spectantia, sophismata præsertim quibus eam impetunt Heterodoxi, perpendentur articulo sequenti, ubi de Justificatione.

ARTICULUS II.

De Gratiæ habitualis Effectibus.

Duo sunt præcipui gratiæ habitualis effectus, justificatio, et meritum: de quibus est dupli paragrapho disserendum.

§ I.

§ I.

De Justificatione.

Justificatio, prout h̄ic accipitur, est justitiae et sanctitatis acquisitionis, quā homo Deo gratus efficitur. Justificationem sic considerat Apostolus, quandō dicit, Rom. 3, v. 24 : Justificati gratis per gratiam ipsius.

Justificatio sic intellecta procedit ex gratiā actuali simul et habituali : ex actuali quidem, tanquam causā disponente et efficiente; ex habituali verò, tanquam causā formalī, quae nimirūm ipsam formaliter justitiam constituat, nec ab eā distinguatur.

Circa justificationem autem tria quæri solent,
 1.um quæ præviæ sint ad ipsam dispositiones,
 2.um quæ sit ejus natura, 3.um quæ sint ejusdem proprietates.

I.

De præviis ad Justificationem Dispositionibus.

Certum est 1.º in infantibus, ut justificatiōnē recipiant, nullam requiri dispositionem; quamvis enim nullius sint propriè dictæ dispositionis capaces, fide tamen constat ipsos Baptismo justificari.

Certum est 2.º in adultis aliquas generatim prærequiri dispositiones ut justificantur : *Pœnitentiam agite*, ait Petrus Act. 2, 38, et baptizetur unusquisque vestrūm in remissionem peccatorum. Unde illud Aug. Serm. 15 de Verbis Apost. : *Qui fecit te sine te, non justificat te sine te.*

Certum est 3.º inter præviās ad justificatio-

TOM. III.

L

nem dispositiones primum locum tenere fidem : *Sine fide autem, inquit Apost. Heb. 11, v. 6, impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accendentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.*

In his tribus sat consentiunt cum Catholicis Lutherani et Calviniani. Sed ab iisdem in aliis tribus quam maximè dissentunt. Nam 1.º volunt solam fidem requiri ad justificationem impetrandam : *Sola fides necessaria est ut justi simus*, ait Lutherus in cap. 2 Epist. ad Gal. ; *Sola fides est quæ justificat*, ait Calvinus in Antid. Concilii Trid. ad can. 11, Sess. 6. 2.º Per fidem quam ad justificationem requirunt, non intelligunt cum Catholicis assensum datum veritatibus à Deo revelatis, sed fiduciam quam generale Dei promissum, de remissione peccatorum omnibus credentibus indulgenda, nobis singulis applicemus; atque firmiter credamus peccata nobis per Christum esse remissa. 3.º Do cent fidem illam nullius prorsus esse pretii, et ne per modum quidem præparationis ad justificationem concurrere; sed esse velut merum instrumentum, quo justificationem impius à Deo recipiat, eo ferè modo quo pauper manu recipit eleemosynam à divite. Sic Lutherus et Calvinus, in locis citatis. Tribus illis erroribus tres opponuntur fidei veritates, dupli conclusione comprobandæ.

C O N C L U S I O P R I M A .

Sola Fides non sufficit ad Justificationem.

Prob. Illud ad justificationem non sufficit, præter quod ad hominem justicandum plura

requiruntur : atqui præter fidem , etc. Timor enim, Dei dilectio, pœnitentia, bona opera , non sunt ipsa fides , qualis hic à Catholicis vel Heterodoxis accipitur : atqui , ex Scripturis, illa quatuor, præter fidem , ad justificationem absolutè requiruntur.

1.º Quidem timor. Eccli. enim 1, ¶. 28 , sic legitur : *Qui sine timore est, non poterit justificari.* 2.º Dei dilectio. I Joan. c. 3, 14 : *Qui non diligit, manet in morte.* 3.º Pœnitentia. Luc. 13, ¶. 3 : *Nisi pœnitentiam habueritis, ait Christus, omnes similiter peribitis.* 4.º Tandem, bona opera generatim. Jacobus enim, Epist. catholicæ cap. 2, totus est ut ostendat neminem posse justificari sine operibus : *Quid proderit, inquit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides salvare eum?... Ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum...* *Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.* Quæ verba adeò clara sunt et aperta , ut ad eorum vim eludendam coactus sit Lutherus Epistolam Jacobi, velut apocrypham , respuere.

Meritò igitur Concil. Trid. Sess. 6, de Justific. can. 9 sic decernit : *Si quis dixerit solda fide impium justificari...; anathema sit.*

Obj. Joan. 1 : *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus;* et cap. 3 : *Qui credit in Filium, habet vitam æternam;* ergo sola fides justificat, quippe quæ sola nominatur.

Resp. 1.º *Retorq. arg.* Tob. 12 : *Eleemosyna à morte liberat;* Eccli. 1 : *Timor Dei expellit peccatum;* Rom. 8 : *Spe salvi facti sumus;* ergo

timor Dei solus , spes sola , eleemosyna sola justificat , siquidem unicuique ex illis justificatio tribuitur.

Resp. 2.º Nego cons. Cùm ad unum effectum plures concurrunt causæ , modò uni , modò alteri tribuitur effectus , nec proptereà unanimaque sine aliis sufficere dicitur . Apost. verò justificationem fidei plurimùm tribuit , eo quòd , ut loquitur Conc. Trid. Sess. 6 , cap. 8 , *ipsa est humanæ salutis initium , fundamentum et radix omnis justificationis.*

Inst. Rom. 3 : Arbitramur homines justificari per fidem , sine operibus legis ; et Ephes. 2 : Gratia estis salvati per fidem , non ex operibus ; ergo sola fides ad justificationem disponit.

Resp. Nego cons. In primo textu , excludit tantùm Apostolus opera legis mosaicæ , et in secundò opera ex naturæ viribus elicita : porrò fatemur , nec legem per se justitiam contulisse , nec opera naturalia ad salutem esse proficia . Hinc S. Aug. lib. de Grat. et lib. Arbitr. cap. 7 : *Homines non intelligentes quod ait ipse Apostolus , « Arbitramur justificari hominem per fidem , sine operibus legis », putaverunt eum dicere , sufficere homini fidem etiamsi male vivat , et bona opera non habeat . Quod absit ut sentiret vas electionis , qui cùm dixisset quodam loco , « In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet , neque præputium » , mox addidit , « Sed fides quæ per dilectionem operatur ».*

Idem prorsùs respondebitur ad illos SS. PP. qui , ut S. Hilarius , cap. 8 in Matt. , dicunt hominem fidei sold justificari ,

CONCLUSIO II.

Non in eo consistit fides ad Justificationem necessaria, quòd peccator certò confidat omnia peccata sibi per Christum esse remissa; sed quòd firmiter credat esse vera, quæcunque sunt à Deo revelata.

Prob. 1.º Ex Script. Marci cap. 16, ¶. 15, sic legimus : *Prædicate Evangelium omni creature. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit.* Joan. 20, ¶. 31 : *Hæc autem scripta sunt ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Actuum 8, ¶. 36, Eunicho Baptismum his verbis postulanti : *Ecce aqua; quid prohibet me baptizari?* respondet Philippus : *Si credis ex toto corde, licet.* Reponit autem Eunuchus : *Credo Filium Dei esse Jesum Christum.* Denique, Rom. 10, ¶. 8 : *Hoc est, inquit Apostolus, verbum fidei quod prædicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris quòd Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris.*

Fides de quâ in illis locis, dubio procul est ipsa fides ad justificationem necessaria, cùm requiratur in adulto quolibet, ut *salvus sit*, ut *vitam habeat in nomine Christi*, ut gratiam Baptismi recipiat : atqui tamen in illis textibus descripta fides, non est fides specialis quâ peccator credat omnia peccata sibi per Christum esse remissa; sed fides catholica, quâ credat verum esse quidquid Deus revelavit, quâ sci-licet Evangelio *credat*, quâ *credat*, quia *Jesus est Christus Filius Dei*, quâ *credat quòd Deus illum suscitavit à mortuis*; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex Concil. Trid. quod Sess. 6, de Justif. oppositam Heterodoxorum doctrinam duplice canone confixit, nempè 12 : Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divinæ misericordiæ, peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse quod justificamur; anathema sit. Et can. 13 : Si quis dixerit omni homini, ad remissionem peccatorum assequendam, necessarium esse ut credat certò, et absque ulla hæsi- tatione propriæ infirmitatis et indispositionis, peccata sibi esse remissa; anathema sit.

Prob. 3.º Ratione theologicā. Illud absurdè requireretur ad justificationem, quod sine miraculo haberri nequit, quod aliundè, si per miraculum haberetur, ipsam justificationem supponeret : atqui, ex dicendis sequenti parag. neminj sine miraculo, nimirūm sine speciali revelatione, potest inesse vera certitudo, quod sibi peccata per Christum remissa sint; et aliundè talis certitudo ipsam evidenter supponeret peccatorum remissionem, ac ipsam proindè justificationem; ergo non sine summâ absurditate talis certitudo seu fides ad justificationem im- petrandam necessaria dici potest.

Obj. Christus Dominus, Matt. 9, ¶. 2, dicit Paralytico : Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. Igitur, ipso Christo pronuntiante, remissa sunt Paralytico peccata, quia certò confidit ea sibi fore remittenda.

*Resp. 1.º Dici potest hæc Christi verba ad Paralyticum, *Confide, fili*, non ad peccatorum remissionem, sed ad solam corporis sanitatem esse referenda, quasi nempè dixisset : *Confide, fili*, te recepturum à me membrorum sanatio-*

nem, à quo jam recipis peccatorum remissionem.

2.º Supponendo, sicut vulgò supponitur, voces istas, *Confide, fili*, ad ipsam peccatorum remissionem esse referandas, id unum concludendum erit, quod omnes credunt Catholici, et definiunt PP. Trid. Sess. 6, cap. 6, adultos disponi ad ipsam justitiam... dum peccatores se intelligentes, à divinæ justitiae timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore. Sed indè colligi non poterit, cum Pseudo-Reformati, aut ad justificationem nihil requiri præter fiduciam, aut fiduciam quæ ad justificationem requiritur, talem esse debere, ut omnem prorsùs dubitationem expellat ac formidinem.

Cùm verò cætera Sectariorum argumenta minùs adhuc ad rem pertineant, de illis omnino silebimus.

Colliges fidem quæ ad justificationem requiritur, ad illam non concurrere per modum meri instrumenti quo apprehendatur justitia, sicut eleemosyna apprehenditur manu pauperis; sed per modum veræ et propriè dictæ dispositionis. Passim enim in citatis vel citandis Scripturarum locis, fides exhibetur tanquam justificationis principium et inchoatio, ut cùm dicitur, Act. 15, ¶. 9 : *Fide purificans corda eorum*; et Rom. 4, 5 : *Credenti in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam*: atqui fides dici non posset inchoare justitiam, si merum esset instrumentum apprehendens justitiam, non autem vera dis-

positio præparans ad illam impetrandam ; ergo, etc.

II.

De Naturâ Justificationis.

Si fides Lutheranis et Calvinianis, hoc sensu justificatur peccator, quòd ipsius peccata externâ Dei vel Christi justitiâ, quasi velo tegantur, ideòque non imputentur; non autem eo sensu, quòd verè et propriè remittantur, ipsaque anima peccatoris interiùs renovetur. Adversus errorem istum, dogma catholicum confirmabit

CONCLUSIO.

Justificatio peccatoris in eo consistit, quòd ejus peccata verè ac propriè remittantur, simul et ipsius anima interiùs renovetur.

Prob. 1.ª pars, in justificatione peccatoris fieri veram et propriè dictam peccatorum remissionem, non meram illorum non imputationem. 1.º Ex Script. Ps. 50, ¶. 11, Deum sic orat Vates regius : *Omnes iniquitates meas dele.* Luc. 7, ¶. 47, de muliere peccatrice dicit Christus : *Remittuntur ei peccata multa.* Joan. 1, ¶. 29, sic legitur : *Videns Joannes Jesum venientem ad se, ait : Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Deus ergo peccatorem justificans, ejus *omnes iniquitates delet, remittit, ac tollit*, proindèque non solùm non imputat, vel legit.

Hinc passim in Scripturis peccator justificatus exhibetur tanquam ab omni peccato mundus, ut cùm dicitur, Ps. 50, ¶. 9 : *Lavabis me*

et super nivem dealbabor. Et I Joan. 1, ¶. 7: Sanguis J. C. Filii ejus emundat nos ab omni peccato.

2.º *Ex Conc. Trident. Sess. 5, de Peccato originali, can. 5, ubi sic definitur: Si quis per J. C. Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi aut non imputari; anathema sit.*

3.º *Ex SS. PP. quorum omnium instar sit S. Aug. lib. 1 contra duas epist. Pelag. cap. 13: Dicimus Baptisma... auferre crimina, non radere, ut omnium peccatorum radices in mald carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, unde crescant iterum resecanda peccata.*

Prob. 2.^a pars, in justificatione peccatoris non solùm fieri peccatorum remissionem, sed et interiorem animæ renovationem. Nam justificatio formaliter sumpta, est ipsa gratia habitualis seu justificans: atqui, ex dictis articulo præcedenti, gratia justificans animam interius afficit et renovat; ergo, etc.

Et certè, ubique Scripturarum peccatoris justificatio renovationis interioris nomine designatur. Ait enim Rex Propheta, Ps. 50, ¶. 12: Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Et Apost. Eph. 4, ¶. 23: Renovamini spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitiâ et sanctitate veritatis.

Undè Trid. Sess. 6, de Justif. cap. 7, sic decernit: Justificatio non est sola peccatorum

remissio ; sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1.º adversus 1.^{am} partem, Ps. 31, v. 1 : Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum; ergo in justificatione teguntur quidem et non imputantur peccata, sed non delentur, nec auferuntur.

*Resp. SS. PP. in objecto textu, per *tegi peccata, non imputari peccata*, non aliud intelligunt, quām peccata penitus dimitti et deleri. Ad instar aliorum audiatur Aug. qui Enarrat. 2 in Psal. 31, objecta verba sic commentatur : *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata : non in quibus non sunt inventa peccata; sed quorum tecta sunt peccata, cooperta sunt peccata, tecta sunt, abolita sunt... Nec sic intelligatis, quod dixit, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint et vivant.**

*Obj. 2.º adversus 2.^{am} partem, textus Scripturarum, in quibus dicitur peccatorem hoc solo sensu justificari, quōd imputetur illi justitia Dei vel Christi : Apostolus, Rom. 4, v. 3 : *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam... Credenti in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam ; ergo, etc.**

Resp. Scopus Apostoli in verbis objectis non est exponere in quo formaliter consistat justificatio, sed abstrahens à naturā justificationis, vult tantū significare, nos ad illam side disponi ac præparari, quasi nimirūm diceret : Quicunque Deo loquenti crediderit, ut credidit

Abrahamus, ipsi, sicut Abrahamo, fides repudiatur ad justitiam, id est, plurimum proderit ad justitiam obtinendam: atqui aliud est fidem plurimum prodesse ad justitiam obtinendam, aliud justificationem meram esse divinæ justitiae imputationem; ergo, etc.

Inst. Idem Apostolus hæc scribit ad Corinthios, I Epist. 1, §. 30: *Factus est nobis (Christus) sapientia à Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio*: atqui hic expressè dicitur non aliam esse nostram justitiam, quam justitiam Christi nobis imputatam; ergo, etc.

Resp. Christus ab Apostolo dicitur *factus nobis justitia*, non quod nostra justitia sit ipsa justitia Christi nobis imputata, sed quod Christus causa sit meritoria justitiae quae nobis infunditur et interius inhæret, quo sensu dicitur Ps. 26: *Dominus illuminatio mea et salus mea*, id est, Dominus est auctor illuminationis et salutis meæ. Et certè, non alio sensu dicit Apost. Christum *factum esse nobis justitiam*, quam *factum esse nobis sapientiam*: atqui nonnisi absurdè diceretur quod nostra sapientia nihil aliud sit quam ipsa Christi sapientia nobis imputata; ergo, etc.

III.

De Proprietatibus Justificationis.

Circa proprietates justificationis tres sunt errores præcipui.

1.us Est Lutheranorum et Calvinianorum, qui cùm doceant, ut supra vidimus, fidem justificantem, eam esse quæ quis credit omnia peccata sibi per Christum esse remissa, conse-

quenter asserunt essentialē esse justificationis proprietatem, ut omnes et singuli fide divinā possint, imò debeant credere se esse justificatos, ita ut quicunque non ita credunt, hoc ipso non sint justificati. Sic Lutherus in suis thesibus publicis, et Calvinus, lib. 3 Institut. cap. 2.

2.us Error proprius est Calvinianis, juxta quos adeò stabilis est ac firma justitia, ut quicunque semel illam adeptus est, eam per nullum unquam peccatum possit amittere. Ita Calvinus, loco citato.

3.us Error iterū communis est Lutheranis et Calvinianis, qui ex palmarī suo dogmate, justitiam nostram nihil aliud esse quām ipsam Christi justitiam nobis imputatam, inferunt in justis non esse majorem vel minorem, sed prorsū æqualem justitiam. Omnes *Christiani*, inquit Lutherus, Serm. de Nativitate B. Mariae Virginis, *æquè magni sumus, sicut Mater Dei; et æquè sancti, sicut ipsa.*

Illi tres errores triplici sunt conclusione re-vincendi.

C O N C L U S I O   P R I M A .

Nemo, citra specialem revelationem, fide divinā credere potest se esse justificatum.

Prob. Ex Script. Proverb. 20, ¶. 9, hæc legimus : Quis potest dicere : Mundum est cor meum; purus sum à peccato? Eccles. 9, ¶. 1 : Nescit homo, utrūm amore an odio dignus sit. Et I Corint. 4, ¶. 4 : Nihil mihi conscientius sum, sed non in hoc justificatus sum. Igitur, ex Scripturis, nullus hominum certò scire potest mundum esse cor suum et purum à peccato, se amore

Dei dignum esse, se esse justificatum : atqui tamen hæc omnia certò sciret, quicunque fide divinâ certus esset de suâ justificatione.

Hinc Gregorius Magnus sorori suæ Gregoriæ sciscitanti utrùm de peccatorum suorum remissione certa esse posset ac secura, sic respondet, Epist. lib. 7, Epist. 25, tom. 2 edit. BB. : *Rem difficilem et inutilem postulasti : difficultem quidem, quia ego indignus sum cui revelatione fieri debeat; inutilem verò, quia secura de peccatis tuis fieri non debes.*

Hanc autem perpetuam Ecclesiæ fidem sic confirmat Synodus Trid. Sess. 6, de Justif. cap. 9 : *Neque asserendum est... neminem à peccatis absolvì ac justificari, nisi eum qui certò credat se absolutum et justificatum esse... cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subsesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.*

Dixi tamen in conclusione, *citra specialem revelationem*; quamvis enim, secundùm legem ordinariam, nemo certò scire possit se esse justificatum, id tamen extraordinariè, per sibi factam divinitùs revelationem, aliquis cognoscere potest, ut David cognovit, cùm dixit illi Nathan propheta, lib. II Regum, 12, ¶. 13 : *Dominus transtulit peccatum tuum; et mulier peccatrix, cùm audivit Christum dicentem, Luc. 7, 47 : Remittuntur tibi peccata multa.*

Obj. ex verbis Apostoli : 1.º Rom. c. 8, ¶. 16 : *Ipse Spiritus (Sanctus) testimonium reddit spiritui nostro quòd sumus filii Dei*: atqui fide divinâ credendum est quidquid testatur Spiritus Sanctus; ergo fide divinâ possumus, imò debemus credere, *quòd sumus filii Dei*, id est, justificati. 2.º Ejusdem cap. ¶. 38 : *Certus sum,*

inquit Apost., *quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus... neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei*: atqui nemo certus esse potest quia nulla creatura poterit ipsum separare à *charitate Dei*, nisi priùs certus sit se habere charitatem; ergo, etc.

Resp. ad 1.um Hæc Apostoli verba non sunt intelligenda, sicut supponit objectio, de singulis fidelibus, quasi nulli sint fideles, quibus Spiritus Sanctus non *testimonium reddat quòd sint filii Dei*; sed de ipsâ fidelium societate seu Ecclesiâ accipi debent, hoc nempè sensu, quòd testetur Spiritus Sanctus omnes intra Ecclesiam, et nulos extra Ecclesiam *filios Dei* existere. Sensum istum manifestat versus immediatè præcedens, in quo cum Synagogâ conferens Ecclesiam Apostolus, dicit, *Synagogæ datum esse spiritum timoris, Ecclesiæ verò spiritum adoptionis filiorum. Non enim, inquit, accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater).*

Resp. ad 2.um Voces illæ, *Certus sum*, hic non certitudinem absolutam, sed summam dunt taxat exprimunt fiduciam, et istis æquivalent, *Maxime confido*. Si enim ibi dicere voluerit Apostolus suam sibi penitus perspectam et exploratam esse justificationem, cur ergo dicit, I Cor. 4, 3 : *Neque meipsum judico: nihil enim mihi conscientius sum: sed non in hoc justificatus sum?* Idem respondebitur ad alios similes Apostoli textus.

CONCLUSIO II.

Justitia semel accepta potest amitti.

Prob. 1.º Ex Script. Ezech. 18, ¶. 24, Dominus sic loquitur : Si averterit se justus à justitiâ suâ, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid vivet ? atqui in hoc textu supponitur justos sæpiùs avertere se à justitiâ suâ ; ergo, etc.

Hâc veritate territus Apostolus dicit, I Cor. 9, ¶. 27 : *Castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.*

Prob. 2.º Ex Conc. Trid. Sess. 6, de Justif. can. 23, sic definiente : Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideò eum qui labitur et peccat, nunquam verè fuisse justificatum... ; anathema sit.

Prob. 3.º Ex S. Aug. qui pluries dicit vel supponit esse homines qui ex justitiâ in impietatem, et ex impietate in ipsam incident mortem æternam. Sic lib. de Corrept. et Gratiâ, c. 13 : Credendum est quosdam... non accepto dono perseverantiae usque in finem... aliquandiu fideliter ac justè vivere, et posteà cadere.

Prob. 4.º Ratione theologicâ. Demonstratur ubi de sacramento Baptismatis, omnes et singulos infantes in ipsâ hujus sacramenti receptione justificari : atqui tamen nemo dixerit eos omnes qui in infantia baptizantur, in justitiâ mori seu esse prædestinatos ; ergo necessariò dicendum est ex illis plurimos esse qui, postquam rationis usum adepti sunt, à primævâ recedunt justitiâ.

Obj. 1.º Apost. I Cor. 13, ¶. 8 : *Charitas nunquam excidit* : atqui *charitas ipsa est justitia* ; ergo , etc. 2.º Joann. I Epist. 3, 9 : *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit; quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est* ; ergo qui natus est ex Deo, id est, justus peccatum non facit, imò non potest peccare.

Resp. ad 1.um Sensus Apostoli non est, eum qui in hâc vitâ semel adeptus est charitatem, eam quoad vixerit nūnquam posse amittere, sed eum qui charitatem usque ad exitum hujus vitæ servaverit, illam in æternum esse servaturum; in hocque distingui charitatem à fide, spe, plurimisque aliis donis, prophetiarum, v. g., et linguarum, quæ adeò circumscribuntur vitæ præsentis limitibus, ut eos non possint excedere. Hanc esse mentem Apostoli demonstrat ipse contextus.

Ad 2.um Dicit quidem S. Joannes eum qui natus est ex Deo non peccare, imò nec posse peccare, secundùm quod *natus est ex Deo, et semen ipsius*, id est, *charitas in eo manet* : sed nec minimùm innuit eum qui natus est ex Deo, non posse peccare, secundùm quod natus est ex homine, in eoque manet aliquid vetustatis et cupiditatis. Hanc distinctionem ipse suppeditat August. lib. de Gratiâ Christi, cap. 21 : *Qui natus est ex Deo, inquit S. Doctor, non peccat... Cum ergo peccat homo, non secundùm charitatem, sed secundùm cupiditatem peccat.*

CONCLUSIO III.

Justitia non est in omnibus justis æqualis, sed in aliis major, et in aliis minor.

Prob. 1.º Ex Script. Proverb. 4, 18, sic legitur : Justorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectam diem ; et Apoc. cap. ult. ¶. 11 : Qui justus est, justificetur adhuc ; et sanctus, sanctificetur adhuc : atqui, si omnibus justis eadem inesset justitia, non posset crescere usque ad perfectam diem ; nec qui semel justus esset, posset magis ac magis justificari et sanctificari ; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. August. Serm. 158 alias 16, de Verbis Apost. : Justificati sumus, inquit, sed ipsa justitia, cum proficimus, crescit. Et Epist. 167 alias 29 : Induti sunt Sancti justitiae, alius magis, alius minus.

Prob. 3.º Ratione theologicā. Ideò volunt Lutherus et Calvinus eamdem in omnibus justis esse justitiam, quod justitia christiana nihil aliud sit quam ipsa justitia Dei vel Christi nobis imputata : atqui hunc errorem parag. præcedenti refellimus ; ergo, etc.

Hinc 1.º Ecclesia Deum saepius deprecatur ut det nobis fidei, spei et charitatis augmentum.

Hinc 2.º Tridentina Synodus, Sess. 6, de Justific. can. 24, sic definit : Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera ; sed bona opera ipsa, fructus solummodo et signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam ; anathema sit.

§ II.

De Merito.

Dicemus 1.º de existentiâ meriti, 2.º de conditionibus ad meritum necessariis, 3.º de objecto meriti.

I.

De Existentiâ Meriti.

Meritum in genere definitur, *Opus præmio et retributione dignum.*

Protestantes, qui contendunt hominem solâ fide justificari, imò justorum opera totidem esse peccata, nullum proindè meritum in illis operibus agnoscant. Contra illos sit

CONCLUSIO.

Datur Meritum propriè dictum.

Prob. 1.º Ex Script. Eccli. c. 16, ¶. 15 : Unicuique secundum MERITUM operum suorum. Rom. c. 2, ¶. 6 : Reddet unicuique secundum opera ejus. Matth. c. 25, ¶. 34 : Venite Benedicti... possidete paratum vobis regnum... Esurivi enim, etc. II Timoth. c. 4, ¶. 7 : Bonum certamen certavi ;.. in reliquo reposita est mihi corona JUSTITIÆ, quam reddet mihi Dominus in illa die, JUSTUS JUDEX. Matth. 5 : Gaudete... quoniam MERCES vestra copiosa est in cœlis : quæ sanè decretoria sunt.

Prob. 2.º Ex Traditione. Conc. Araus. can. 18, et Trident. Sess. 6, can. 32 : Si quis dixerit hominis justificati opera, ita esse Dei dona, ut non sint etiam ipsius justificati merita ;.... anathema sit. Consonant SS. PP. unum S. Aug.

in re tam clarâ appellare satis est : Epist. 105 , ad Sextum : *Nullane , inquit , sunt merita justorum ? sunt planè , quia justi sunt.*

Prob. 3.º Ratione theologica. Illa opera verè et propriè dici debent meritoria , ad quæ concurrunt omnes conditiones ad meritum requisitæ : atqui dantur opera quædam quibus nulla deest ex conditionibus ad meritum requisitis , ut modò patebit ; ergo existunt opera verè et propriè meritoria .

Obj. 1.º Isaiæ cap. 64 , ¶. 6 : Quasi pannus menstruatae universæ justitiæ ; ergo omnia etiam justorum opera sunt immunda , et prouidè nul latenùs meritoria .

Resp. Nego cons. Ibi Propheta non loquitur de omnibus justorum operibus , sed de peccatorum legalibus observantiis , quibus , licet multiplici maculâ respersis , magnoperè confidebant .

Obj. 2.º Psalm. 101 : Benedic anima mea Domino , qui coronat te in misericordia et miserationibus : porrò si beatitudo cœlestis datur ex misericordiâ , jam prorsùs evanescit meritum ; ergo non existunt opera verè et propriè meritoria .

Resp. Nego min. Ex S. August. , Deus nos coronat ex misericordiâ , non per meriti exclusionem , sed quia meritum ex gratiâ seu misericordiâ procedit , juxta illud orantis Ecclesiæ : *Deus qui coronando merita , coronas dona tua.*

Obj. 3.º Luc. cap. 17 , ¶. 10 : Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis , dicite : Servi inutiles sumus : atqui opus meritorium non potest dici inutile ; ergo non existunt opera verè et propriè meritoria .

Resp. Nego min. Textus S. Lucæ multiplicem patitur explicationem thesi nostræ minimè adversam. Itaque post legem etiam à nobis fideliter impletam, verè servi inutiles sumus, 1.º quia ex viribus naturæ non potuimus ea servare, sed gratiâ indiguimus; 2.º quia quidquid boni agimus, nobis quidem utile est, non Deo qui bonis nostris non eget; 3.º quia nihil facimus ultra id quod debemus, et nihil indè justæ mercedis à Deo petere possumus, nisi priùs ipse liberali pacto nobiscum convenire voluerit: porrò quælibet ex illis eligatur interpretatio, detrimenti nihil patitur nostra thesis.

Obj. 4.º Gratia Dei vita æterna, Rom. c. 6, v. 23; ergo vita æterna non cadit sub merito.

Resp. Nego cons. Vita æterna dicitur gratia, non per exclusionem meriti, sed quia ejus meritum habemus ex gratiâ.

Obj. 5.º Tit. cap. 3, v. 5: Non ex operibus justitiae, quæ fecimus nos, sed secundum suam magnam misericordiam salvos nos fecit; ergo, etc.

Resp. Nego cons. Textus enim ille intelligi debet de salute inchoatâ, per primam gratiam sanctificantem omnino gratuitam, non autem de salute perfectâ, quæ consistit in beatitudine cœlesti.

Obj. 6.º Merita justorum detrahunt meritis Christi; ergo, etc.

Resp. Nego ant. Illa enim non detrahunt meritis Christi, quæ ex meritis ejus procedunt: atqui merita justorum ex meritis Christi procedunt, sunt enim à gratiâ, quæ nobis datur intuitu meritorum Christi; ergo, etc.

Obj. 7.º Si nostra opera sunt meritoria, homo

potest ponere fiduciam in suis operibus : atqui nemo potest ponere fiduciam in suis operibus ; ergo , etc.

Resp. Nego maj. Etenim , etiamsi nostra opera verè sint meritoria , non ideo fiduciam in nostris operibus collocare debemus , 1.º quia hujusmodi opera non à nobis habent quod sint meritoria ; 2.º quia nemo absolutè certus est an opera quæ ipsi meritoria videntur , talia sint oculis Dei .

II.

De Conditionibus ad meritum requisitis.

Duplex est meritum , propriè dictum cui merces debetur ex justitiâ , diciturque meritum *de condigno* ; et impropriè dictum , cui merces non debetur ex justitiâ , sed ex quâdam tantùm convenientiâ seu congruitate , undè vocatur meritum *de congruo* .

Ad meritum plures conditiones requiruntur , aliæ utriusque meriti speciei communes , aliæ merito *de condigno* peculiares .

Conditiones utriusque meriti speciei communes , sunt : 1.º ut qui meretur sit in viâ , id est , in hujus vitæ mortalis peregrinatione constitutus : *Venit nox* , inquit Christus , Joan. 9 , ¶ . 4 , quando nemo poterit operari . Unde Apost. Galat. 6 , ¶ . 10 : *Ergo , dum tempus habemus , opere- mur bonum* . Hujus autem conditionis non alia ratio dari potest , quam Dei voluntas , qui meritum omne terminis vitæ præsentis circumscribi constituit . 2.º Ut opus sit liberum , non à coactione tantùm , sed et ab omni necessitate , etiam *simplici* . Meritum enim et necessitas inter se sic opponuntur , ut nunquam possint unâ

consistere. Hinc damnata tertia propositio Jansenii : *Ad merendum et demerendum*, etc. 3.º Ut opus sit supernaturale ; repugnat enim hominem per opus naturale, quomodo cunque, vel minimam mereri mercedem supernaturalem.

Conditiones autem merito *de condigno* propriæ, sunt : 1.º status justitiæ. Ad meritum enim *de condigno* status ille requiritur, extra quem nemo potest vitam æternam promereri : atqui nullus extra statum justitiæ constitutus, vitam æternam mereri potest. In Scripturis enim exhibetur vita æterna, tanquam hæreditas solis Dei filiis destinata : *Si autem filii*, inquit Apostolus, Rom. 8, ¶. 17, *et hæredes : hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi* : atqui soli illi sunt filii Dei, qui sunt in statu justitiæ; ergo, etc. Et certè, quicunque non est in statu justitiæ, dignus est morte æternâ : atqui contradictorium foret illum qui dignus est morte æternâ, vitam æternam promereri ; ergo, etc. Hinc Aug. lib. de Spiritu et Litterâ, sic habet : *Opus quod qui fecerit vivet in eo, non fit nisi à justificato.*

2.º Promissio divina. Merenti namque *de condigno* merces debetur ex justitiâ : *Reposita est mihi corona justitiæ*, inquit Apost. II Tim. 4, ¶. 8 : atqui repugnat Deum propriè debere mercedem, quam ipse non promiserit. Acceptum enim reddenti propriè non debetur merces, nisi ex promissione remunerantis : atqui quocunque bonum justus operetur, Deo nihil reddit, quod à Deo non acceperit. Ut enim dicit Cœlestinus Papa, Epist. ad Episcopos Galliæ, *Nostra merita sunt ipsius dona*; ergo, etc.

Hinc egregium illud Augustini in Ps. 83 : *Debitorem Dominus ipse fecit se, non accipiendo,*

sed promittendo. Non ei dicitur, Redde quod acceperisti; sed, Redde quod promisisti; ergo, etc.

III.

De Objecto Meriti.

Certum est 1.º hominem ne *de congruo* quidem mereri posse primam gratiam. Nam, ex axiome theologico, *Principium meriti non cadit sub meritum*: atqui prima gratia principium est meriti cuiuslibet; ergo sub nullius speciei meritum cadere potest.

Certum est 2.º hominem non posse mereri gratiam justificantem *de condigno*, posse tamen *de congruo*. 1.º Non potest quidem *de condigno*. Ex dictis enim ad meritum *de condigno* requiritur status justitiae: atqui status justitiae ipsam gratiam justificantem præsupponit; ergo, etc. Unde ex Conc. Trid. Sess. 6, de Justif., cap. 8: *Nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur.* 2.º Potest tamen *de congruo*. Nam peccator emittere potest actum perfectæ contritionis: atqui perfectæ contritionis actus, non quidem *de condigno*, sed tamen *de congruo*, et quidem infallibiliter, peccatori meretur remissionem peccatorum, ipsamque proinde gratiam justificantem; ergo, etc.

Hæc est ipsa doctrina S. Augustini, qui tract. 44 in Joannem, sic loquitur: *Si peccatores Deus non exaudiret, frustrà ille Publicanus oculos in terram demittens, et pectus suum percutiens, diceret: Deus propitius esto mihi peccatori: et ista confessio meruit justificationem.*

Certum est 3.º justum posse mereri *de con-*

digno, augmentum gratiæ justificantis. Synodus enim Trident. Sess. 6, de Justif. can. 32, sic definit : *Si quis dixerit.... ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, et Jesu Christi meritum, cuius vivum membrum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ;... anathema sit :* atqui *verè mereri idem est ac mereri de condigno, cùm meritum de congruo non sit meritum verum et propriè dictum ; ergo, etc.*

Augustinus autem, Epist. 106 : *Gratia, inquit, meretur augeri, ut aucta mereatur et perfici.*

Duo supersunt objecta meriti circa quæ paulò gravior est difficultas, perseverantia finalis nimirūm, et vita æterna, de quibus restat duplice conclusione disputandum.

C O N C L U S I O P R I M A .

Justus perseverantium finalē mereri non potest de condigno, sed tantum de congruo.

Prob. 1.ª pars. Ex prænotatis, ad meritum de condigno requiritur divina promissio : atqui nullum est justi bonum opus, cui Deus perseverantium finalē tanquam mercedem promiserit; ergo, etc.

Et certè, justus ubi semel perseverantium finalē meritus esset de condigno, salus ejus nulli foret amplius obnoxia discrimini : atqui tamen sæpius testatur Apostolus nullum esse justum, quantalibet ejus supponatur justitia, cuius salus ab omni tuta sit periculo. Dicit enim, I Cor. 10, ¶. 12 : *Qui se existimat stare, videat ne cadat;* et Philipp. 2, ¶. 12 : *Cum metu et tremore vestram salutem operamini.*

Hinc

Hinc S. August. lib. de Dono Perseverant. cap. 13: *Satis, inquit, ostenditur et inchoandi, et usque in finem perseverandi gratiam Dei, non secundum merita nostra dari; sed donari secundum ipsius secretissimam, eamdemque justissimam, beneficentissimam, sapientissimam voluntatem.*

Prob. 2.^a pars, justum posse perseverantiam finalē mereri de congruo. Saluberrimum enim est et consultissimum homini justo quotidiē perseverantiam finalē à Deo postulare: atqui justo prorsū inutile foret donum istud à Deo petere, si nullomodo posset illud suis precibus promereri. Hinc S. Aug. ait lib. de Dono Perseverant.: *Hoc itaque donum Dei suppliciter emereri potest.*

Obj. in 1.^{am} partem, perseverantiam finalē promissam esse justis, illam in nomine Christi petentibus: *Amen, amen dico vobis, inquit Christus ipse, Joan. 16, v. 23, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis:* atqui sub hâc generali promissione includitur ipsa finalis perseverantia; ergo, etc.

Resp. Christus promisit quidem orantibus dandum esse, per modum doni gratuitī, et ex merā liberalitate, quidquid in nomine suo petierint: sed minimē promisit id ipsis esse dandum, per modum mercedis, seu stipendii, et ex strictā justitiā. Quod enim precibus, quā talibus, conceditur, gratiæ tantūm, non mercedis rationem habet; ac proindē quidquid orantes impetramus, meremur quidem de congruo, non autem de condigno.

CONCLUSIO II.

Justus de condigno mereri potest vitam æternam.

Prob. 1.º Ex Script. iisdem nempè textibus, quibus suprà probavimus dari meritum propriè dictum.

Prob. 2.º Ex Traditione. Conc. Trid. sic definit, Sess. 6, de Justificat. can. 32 : *Si quis dixerit.... justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam et Jesu Christi meritum, cuius vivum membrum est, fiunt, non verè mereri.... vitam æternam, et ipsius vitae æternæ, si tamen in gratiâ decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema sit.* Succinunt SS. PP. S. Ambrosius, Serm. 7 in Ps. 118 : *Justus, inquit, scit sibi coronam bonorum esse repositam meritorum.* Et S. Aug. Epist. 105 ad Sextum, suprà cit.

Prob. 3.º Ratione theologicâ. Omnes enim conditiones requisitæ ad meritum de condigno, convenientiunt operi hominis justi, respectu vitae æternæ.

Obj. 1.º Juxta præcedentem conclusionem, justus non potest de condigno mereri perseverantiam finalem; ergo multò minùs vitam æternam, cùm profectò vita æterna majoris sit pretii quam ipsa finalis perseverantia.

Resp. In his quæ pendent à liberâ Dei voluntate, nunquam est arguendum à pari, quinimò nec à fortiori. Jam verò mox probatum est justis ad finem perseverantibus sic à Deo promissam esse vitam æternam, ut illis tanquam merces operum ex justitiâ debeatur. Nedum autem

ulli justo perseverantia finalis, ut operum propriè dicta merces, promissa sit; de fide est nullum esse justum, quantacunque sit ejus justitia, qui ab illâ non possit excidere.

Obj. 2.º Rom. cap. 8, ¶. 18: Non sunt dignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis: atqui tamen ad meritum de condigno requiritur condignitas operis cum mercede; ergo, etc.

Resp. Admitto textum, et illum explico: *Passiones hujus temporis* hic considerat Apostolus, quales sunt in seipsis, non autem quales sunt ex gratiâ, suâque cum Christi meritis unione: porrò, si passiones hujus temporis in seipsis, id est, quoad intensitatem et durationem spectentur, fatemur ipsas non esse condignas.... *ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*, eodem Apostolo dicente II Cor. 4, ¶. 17, *Id quod in præsenti est momentaneum, et leve tribulationis nostræ, ... æternum gloriæ pondus operari in nobis.* Sed, si passiones hujus temporis spectentur prout à filiis Dei adoptivis, propter ipsum Deum, et ex gratiâ tolerantur, sicque *adimplent ea quæ desunt passionum Christi* (Coloss. 1, ¶. 24), sub hoc respectu dignitatem habent infinitam, ipsamque gloriam merentur de condigno.

Obj. 3.º S. Aug. Concione 2 in Ps. 70, sic loquitur: Tua peccata sunt, merita Dei sunt. Supplicium tibi debetur, et cùm præmium venierit, sua dona coronabit, non merita tua; ergo, juxta S. Augustinum, Deus, homini gloriam conferendo, non ejus merita, sed sua dona coronat.

Resp. Per hominis merita, quæ Deus non

coronat, intelligit S. Doctor merita merè humana, ex solis scilicet arbitrii viribus profecta, qualibus obtineri non posse vitam æternam docet fides, qualibus tamen vitam æternam ut coronam retribui volebant Pelagiani : sed non intelligit quælibet hominis merita, etiam illa quæ ex prævenientis et adjuvantis gratiæ viribus comparata, hominis ita sint merita, ut simul sint Dei dona. Nam sæpius S. Doctor merita quibus vitam æternam assequimur, ita dicit esse Dei *munera*, ut simul dicat esse *merita nostra* : Epist. 105 ad Sixtum, sic habet : *Omne bonum meritum nostrum non in nobis facit nisi gratia ; et cum Deus coronat merita nostra , nihil aliud coronat quam munera sua.*

Cætera quæ objici solent, suprà soluta fuere, ubi de Existentiâ Meriti.

Et hæc dicta sint *in laudem Gratiae Dei , in quam gratificavit nos in dilecto Filio suo , secundum consilium voluntatis ejus , et nunc , et in æternum , in laudem gloriæ ejus.*

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

MIRA sanè et inenarrabilis Sacramentorum legis evangelicæ virtus et excellentia; hæc enim sunt ad generis humani salutem à Christo Domino instituta: per illa, ut docet Trid. Synodus, omnis vera justitia vel incipit, vel incœpta augetur, vel amissa reparatur; sunt fontes Salvatoris, ex quibus hauritur aqua saliens in vitam æternam; ipsa deniquè sunt Dei mysteria, quorum dispensatio Sacerdotibus credita est. Cùm ergo Sacerdotes singulas debeat nosse Theologiæ partes, Sacramentorum doctrinam singulari studio et speciali diligentia tenentur addiscere. Hujus tam utilis, tam necessariæ, tam sacræ et sublimis doctrinæ expositionem, divini luminis opem implorantes, aggrediamur.

Septem erunt hujus Tractatûs capita: in 1.º agemus de definitione, numero et ordine Sacramentorum; in 2.º de Sacramentorum materiâ et formâ; in 3.º de eorum institutione; in 4.º de eorum multiplici fine et effectu; in 5.º de eorum ministro et ministri qualitatibus; in 6.º de suscipiente et suscipientis dispositionibus, ubi agemus quoque de necessitate recipiendi Sacraenta; in 7.º deniquè de Cæremoniis et Sacramentalibus.

CAPUT PRIMUM.

De Definitione, Numero et Ordine Sacramentorum.

MAJORIS claritatis gratiâ , tres erunt capitibus
hujus sectiones : in 1.^â agemus de nomine et
definitione Sacramenti ; in 2.^â de numero Sa-
cramentorum novæ legis ; in 3.^â de ordine qui
inter illa Sacraenta servandus est.

SECTIO PRIMA.

De Nomine et Definitione Sacramenti.

Sacramenti nomen latè sumptum varia signi-
ficat, nempè juramentum, secretum, cuiuslibet
rei occultæ signum, rem occultam et sacram,
et alia hujusmodi. Verùm quandò strictè su-
mitur, idem sonat ac signum rei sacræ , et eo
sensu hic à Theologis sumitur.

Porrò signum definitur quod nos dicit in
cognitionem alterius. Dividitur in naturale et
arbitrarium ; item in speculativum et practicum.

Sacraenta autem non sunt signa naturalia,
sed arbitraria, id est, nos non ducunt in cogni-
tionem rei significatæ ex naturâ suâ, sed dun-
taxat ex instituto seu ex arbitrio, quatenus sci-
licet illa Deus instituit ad rem illam significan-
dam. At verò legis antiquæ Sacraenta signa
erant duntaxat speculativa , id est, signa quæ
gratiæ tantum significabant, quam non pro-
ducebant, ut potè infirma et egena elementa.

Sacraenta novæ legis signa sunt etiam, sed

practica , id est , signa quæ gratiam non modò significant , sed etiam producunt , ut docent Concilia , Florent. in decreto ad Armenos , et Trid. Sess. 7 , can. 8 .

Definitur Sacramentum generatim sumptum , prout complectitur Sacra menta tum veteris tum novæ legis , *Signum sensibile , divinitus institutum ad gratiam significandam , vel etiam producendam.*

Sacramentum verò novæ legis definitur , *Signum permanens ac stabile à Christo Domino institutum ad gratiam producendam.*

Undè concluditur , ad rationem Sacramenti novæ legis tria essentialiter requiri : 1.º signum permanens et sensibile , 2.º Christi institutionem , 3.º deniquè gratiæ producendæ virtutem , seu , ut aliter loquamur , promissionem gratiæ .

Colliges defectu alicujus ex his conditionibus , res plurimas excludi à verâ et propriâ Sacramenti ratione , quamvis aliquandò Sacramenti nomine appellantur , vel quandam cum Sacramentis analogiam habeant .

Defectu secundæ et tertiacæ conditionis , imagines Christi et Sanctorum , quamvis sint signa sensibilia rerum sacrarum , nihilominus Sacra menta non sunt , tum quia non sunt signa à Christo instituta , tum quia vim non habent producendæ gratiæ externâ suâ applicatione . Similiter , Votum , Professio Monastica , Tonsura Clericalis , Cæremoniæ et Sacramentalia , sicut et Aqua Benedicta , propriè non sunt Sacra menta ; tum quia à Christo instituta non fuêre , tum quia externâ suâ applicatione gratiam non conferunt . Deniquè , columba quæ apparuit in Christi Baptismate , et linguæ igneæ

quæ super Apostolos descenderunt in die Pentecostes non fuerunt Sacra menta ; licet enim Deus miraculosa illa signa produxerit , illa tamen non instituit tanquam signa perpetuò et stabiliter permansura ; deinde columba et linguae igneæ non fuerunt causa gratiæ Christo Domino et Apostolis collatæ.

Propter easdem rationes Lotio pedum et Martyrium non sunt propriè Sacra menta.

Quæres 1.º utrùm fuerint aliqua Sacra menta in statu innocentiaë.

Resp. negativè. 1.º Enim nullibi fit mentio institutionis Sacra mentorum hoc in statu. 2.º Status ille fuit brevissimus , proinde que non fuit conveniens tunc ulla institui Sacra menta.

Quæres 2.º utrùm conveniens fuisset aliqua institui Sacra menta in statu innocentiaë , si diù perseverasset ille status.

Resp. affirmative. Quia conveniens est ut homines , qui sensibiles sunt , sensibilibus utantur signis , 1. ad gratiam nutriendam , augendam et recuperandam ; 2. ad fidem exterius profitendam ; 3. ad excitandam rerum supernaturalium memoriam ; 4. denique ad facilior em con se ñ sionem in unitatem Religionis et cultus divini .

Quæres 3.º quo tempore , et sub quâ lege , Sacra menta fuerint à Deo instituta , an in statu legis naturæ , vel mosaicæ , vel evangelicæ .

Resp. 1.º Fides docet in statu legis gratiæ seu novæ instituta fuisse Sacra menta , ut mox probabimus .

Resp. 2.º Constat in legis mosaicæ statu fuisse aliqua Sacra menta , scilicet , Circumcisionem , Agnum Paschalem , Sacerdotium legale , et va-

rias Expiationes. Id patet ex libris Exodi et Levitici; imò Circumcisio ante Moysis tempora instituta à Deo fuerat pro domo et familiâ Abrahæ, sicut narratur Genes. 17. Circumcisio autem fuit nostri Baptismatis figura; Agnus Paschalis et Propositionis Panes, Eucharistiam adumbrabant; Sacerdotium legale nostrum præfigurabat Sacerdotium; et variæ Expiationes figuræ erant Sacramenti Poenitentiæ.

Resp. 3.º Constat etiam in lege naturæ, id est, ab Adamo usque ad Abraham, vel etiam usque ad legem Moysi datam, exstisset aliquod remedium, quo parvuli utriusque sexūs à peccato originali mundarentur, ut clarè docet S. Aug. lib. 5 adversùs Julianum, cap. 11, ubi sic loquitur: *Nec ideo tamen credendum est, et ante datam circumcisionem famulos Dei, quandoquidem illis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset, aliquā necessariā causā Scriptura latere voluerit.* At probabilissimum est hoc remedium non solùm in fide interiori parentum, sed etiam in externâ fidei professione situm fuisse. Verùm nec de hoc legis naturæ remedio, nec de Sacramentis legis mosaicæ nobis hīc agendum est; vetera enim transierunt, et facta sunt omnia nova: hīc autem ex professo sermonem de solis legis novæ Sacramentis instituimus.

SECTIO II.

De Numero Sacramentorum novæ legis.

Errant hâc in parte Protestantes, qui nec
M 5

cum Catholicis, nec secum invicem consentiunt. Lutherus, lib. de Capt. Babyl., modò unicum, modò duo, modò tria agnoscit Sacra menta, Baptismum, Eucharistiam et Pœnitentiam. Melanchthon, Augustanæ Confessionis auctor, in Locis communibus, ult. edit., quatuor admittit Sacra menta : tribus nempè memoratis addit Ordinationem. Tria tantùm esse Sacra menta docet Calvinus, Baptismum, Eucharistiam et Ordinationem, quorum duo sunt omnibus fidelibus communia, tertium quibusdam speciale.

CONCLUSIO.

Septem sunt novæ legis Sacra menta, nec plura, nec pauciora.

Hæc conclusio *de fide* est : eam apertè docet Concilium Florentinum in decreto Eugenii ad Armenos : *Septem sunt, inquit, novæ legis Sacra menta, scilicet, Baptismus, etc.* Et clarè definit Conc. Trid. Sess. 7, de Sacra mentis in genere, can. 1 : *Si quis dixerit Sacra menta novæ legis.... esse plura vel pauciora quam septem, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse verè et propriè Sacramentum; anathema sit.*

Prob. 1.º Ex Script. in quâ, licet expressis verbis non legimus esse septem Sacra menta, tamen septem à nobis assignata, quoad rem saltem, habentur in variis locis. Ea loca nunc indigitare sufficiat, quæ fusiùs in singulis de unoquoque Sacramento tractatibus explicabimus.

Et 1. quidem Baptismus, de quo nulla ab adversariis quæstio movetur, habetur Matth. 28, ¶. 19 : *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris*, etc. Marci 16, ¶. 16 : *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit*. Joan. 3, ¶. 5 : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*.

2. Confirmatio traditur Actuum 8, ¶. 17 : *Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum*.

3. Eucharistia, quam Hæretici nobiscum fatentur verum esse Sacramentum, habetur Matth. 26, ¶. 26, et I ad Cor. 11, ¶. 23 et 24 : *Accepit panem, et gratias agens fregit*. Joan. 6, ¶. 52 : *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*; ¶. 54 : *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis*, etc.

4. Pœnitentia, Joann. 20, ¶. 22, 23 : *Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiseritis peccata, renuntiuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt*.

5. Extrema Unctio, Jacobi 5, ¶. 14, 15 : *Infirmatur quis in vobis ? Inducat Presbyteros Ecclesiæ et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini ; et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus : et si in peccatis sit, remittentur ei*.

6. Ordo, I ad Tim. 4, ¶. 14, et Epist. II ad eumdem, cap. 1, ¶. 6 : *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*.

7. Deniquè, Matrimonium inter Christianos esse Sacramentum testatur Apostolus ad Ephes. 5, ¶. 32 : *Sacramentum hoc magnum*

est, ego autem dico in Christo, et in Ecclesiâ.
Ergo ex Script. septem sunt Sacra menta.

Prob. 2.º Ex perpetuâ Traditione et Ecclesiæ praxi, quæ semper docuit et in usu habuit septem Sacra menta, ut fusiùs demonstrabimus ex SS. PP. agendo de singulis Sacra mentis. Undè, etiamsi septenarius Sacra mentorum numerus non pateret ex Script. sacrâ, retinendus tamen foret, juxta celebrem S. Aug. regulam, lib. 4 de Baptismo, cap. 24: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed sem per retentum est; nonnisi apostolicâ auctoritate traditum rectissimè creditur.*

Prob. 3.º Ex Orientalium testimonio, qui Latinis licet infensissimi, et ab ipsis schismate divisi, septenarium Sacra mentorum numerum semper retinuere, ut patet ex censurâ Jeremiæ Patriarchæ Constantinop. Idem ante ipsum tr adiderat Simeon Thessalonicensis, græcus schismaticus, libro integro de septem Sacra mentis: undè cùm Cyrillus *Lucar*, Patriarcha Constantinop. incidisset in Calvinianam hæresim, initio seculi XVII, damnatus est ab aliis Græcis, præsertim in Synodo contra ipsum celebratâ anno 1638, ubi sic habetur: *Præ cæteris, Cyrillo dogmatizanti, et credenti non esse septem Sacra menta Ecclesiæ, id est, Baptisma, Chrîsma, Pœnitentiam, Eucharistiam, Extremam Unctionem, Ordinem seu Sacerdotium, et Matrimonium, juxta constitutionem Christi et Apostolorum, sed mentienti non esse tradita à Christo in Evangelio, nisi solum Baptisma et Eucharistiam; anathema.*

Prob. 4.º vel potius elucidatur nostra conclusio ratione congruentiæ, quam tradit S. Tho-

mas, quæ et habetur in decreto ad Armenos. Hæc autem ratio sic clarè proponi potest : Congruum est ad vitam spiritualem homini tribuendam, perficiendam et conservandam, tot esse media, quot sunt media ad vitam corporalem homini tribuendam et conservandam : atqui ad vitam corporalem necesse est, 1. ut homo nascatur; 2. ut roboretur et ad virilem ætatem crescat; 3. ut in virili ætate nutriatur; 4. ut, si in morbum incidat, ab illo curetur; 5. ut à morbi reliquiis liberetur et perfectè convalescat; 6. deindè requiritur ut sint Magistratus qui alios temporaliter gubernent; 7. deinde requiritur ut sint conjuges qui educationi liberorum piè incumbant; ergo congruum est septem esse Sacra menta. 1. Enim per Baptismum spiritualiter renascimur; 2. per Confirmationem augemur in gratiâ et in fide roboramur; 3. renati et roborati divinâ nutrimur Eucharistiæ alimoniâ; 4. per peccatum incurrimus animæ ægritudine in, et per Poenitentiam spiritualiter sanamur; 5. per Extremam Unctionem spiritualiter, et aliquandò corporaliter, prout animæ expedit, convalescimus; 6. per Ordinem Ecclesia gubernatur, et spiritualiter multiplicatur; 7. per Matrimonium corporaliter augetur, et piè educantur ejus filii. Undè, ut observatur in decreto ad Armenos jam citato, quinque prima Sacra menta ad spiritualem uniuscujusque hominis in seipso perfectionem sunt instituta : duo ultima ad totius Ecclesiæ regimen multiplicationemque ordinata sunt.

Obj. 1.º Non legitur in Scripturâ septem esse Sacra menta; ergo id credi non debet.

Resp. 1.º *Dist. ant.* Non legitur secundùm

verba, vel quoad ipsos terminos, *conc.*; non legitur quoad sensum, *nego*.

Resp. 2.º *Nego consequent.* Plura enim credi debent, quæ explicitè in Scripturâ non continentur, sicut alibi demonstramus; imò plura credunt adversarii, quæ in Scripturâ non legunt; ubi enim legunt in Script. esse tantummodò duo vel tria Sacra menta? Cur ergo id credunt cùm in suâ fidei Confessione, art. 35 et 36 id legunt: *Nous en confessons seulement deux communs à toute l'Eglise, le premier... est le Baptême... la sainte Cène... est le second.* Quo in loco Scripturæ legunt voces Trinitatis, et alias?

Obj. 2.º Lotio pedum est Sacramentum; ergo plura sunt quàm septem.

Prob. ant. ex verbis Christi ad S. Petrum, Joann. 13, ¶. 8: *Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Undè sic argumentari licet: Rectè demonstratur Baptismum esse Sacramentum ex verbis Christi, Joann. 3, ¶. 5, *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei;* ergo à pari rectè concluditur pedum lotionem esse Sacramentum ex iis verbis, *Si non lavero te.*

Resp. Nego consequent. et parit. Ratio disparitatis est, quia Christus non solùm docet Baptismum esse ad salutem necessarium, quod exponitur particulâ, *nisi*; sed insuper tribuit aquis Baptismi virtutem homines spiritualiter regenerandi, quæ virtus his innuitur verbis, *Renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto*: ex quibus concluditur Baptismum esse Sacramentum, quia ritus externus vim habens homines spiritualiter generandi, Sacramentum est. At verò Christus

Dominus, Joann. 13, non asserit fore ut Petrus per lotionem pedum spiritualiter renascatur, et gratiam accipiat; sed solummodo præcipit Petro ut sibi pedes lavari sinat, et ipsi minatur poenam, nisi obtemperet.

Verum ex eo quod aliquid sub poenae interminatione præcipiatur, concludi non debet illud esse Sacramentum. Sic cum Christus, Matth. 18, ¶. 3, ait: *Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum;* nemo inde colligit humilitatem esse verum Sacramentum.

Inst. Ibidem Christus jubet ut Apostoli sibi invicem pedes lavent; ergo, etc.

Resp. Dist. ant. Christus jubet ut Apostoli sibi invicem pedes lavent in humilitatis exemplum, *conc.*; ut per lotionem pedum gratia conferatur, *nego*.

Obj. 3.º Plurimi SS. Patres docent lotionem pedum esse Sacramentum, S. Amb. lib. 3 de Sacramentis, cap. 1; S. Bernard. Serm. 1, in Cœnâ Domini; et S. Cyprian. tract. de Lotione pedum; ergo, etc.

Resp. Dist. ant. Plurimi SS. PP. asserunt lotionem pedum esse Sacramentum latè sumptum, *conc.*; strictè sumptum, *nego*. 1. Enim S. Amb. testatur Ecclesiam Romanam non uti hâc cæremoniâ, nec tamen eam reprehendit; imò sic loquitur: *Cupio in omnibus sequi Ecclesiam Romanam.* At verò certissimum est dignam reprehensione fore Ecclesiam, quæ Sacramentum propriè dictum vel contemneret, vel omitteret.

2. S. Bernard. eo sensu vocat lotionem pedum Sacramentum, quod eâ cæremoniâ voluerit

Christus indicare, non sufficere graviorum delictorum purgationem, sed etiam minimis purgandis esse incumbendum, quia nihil coinquatum potest in regnum cœlorum introire.

3. Quod spectat ad S. Cyprian. plurimi Doctores docent ipsum non esse auctorem tractatūs de Lotione pedum. Cæterūm, quisquis ille sit, docet tantūm lotionem pedum esse Sacramentum latè sumptum.

Obj. 4.º Tria sunt Baptismata, scilicet flaminis, fluminis et sanguinis; duo sunt Eucharistiæ Sacraenta, nempè unum sub specie panis, et alterum sub specie vini; deniquè septem sunt Ordines, quorum quilibet, secundūm multos Doctores, est Sacramentum; ergo non septem, sed sexdecim sunt Sacraenta.

His tribus difficultatibus breviter respondeo. *Ad 1.^{am}*, dico solum Baptisma fluminis seu aquæ esse Sacramentum. *Ad 2.^{am}*, resp. utramque speciem in Eucharistiâ confidere unicum moraliter Sacramentum, quia unica est moraliter refectio spiritualis. *Ad 3.^{am}*, resp. septem Ordines confidere unicum Ordinis Sacramentum. Hæc per transennam, suis enim exponentur locis.

SECTIO III.

De Ordine Sacramentorum.

Statuimus 1.º quantūm ad ordinem receptionis, primum omnium esse Baptismum, quia primus recipi debet; est enim aliorum janua.

Statuimus 2.º quantūm ad ordinem necessitatis, Baptismum esse etiam primum, quia nemo, sive adultus, sive parvulus, salvari potest sine Baptismo, vel ejus voto.

Secundūm eumdem necessitatis ordinem , Baptismum sequitur Pœnitentia , quia iis est absolutē necessaria , qui ab acceptā justitiā per peccatum mortale exciderunt . Confirmatio , Eucharistia et Extrema Unctio ad salutem necessariæ non sunt necessitate medii , sed præcepti .

Sacmenta Ordinis et Matrimonii necessaria non sunt respectu singulorum , sed respectu communitatis et Ecclesiae .

Statuimus 3.º quantum ad ordinem dignitatis , primum omnium esse Eucharistiæ Sacramentum , quia cæteris dignius est , ut potè continens verè , realiter et substantialiter Christum Dominum , gratiæ auctorem .

CAPUT II.

De Materiâ et Formâ Sacramentorum.

IN præsenti capite quinque erunt sectiones : in 1.^â videbimus quid intelligendum sit nominibus materiæ et formæ Sacramentorum ; in 2.^â utrùm , et quomodò materia et forma Sacramentorum fuerint à Christo determinatæ ; in 3.^â quænam mutatio materiæ et formæ Sacramentum reddat invalidum vel illicitum ; in 4.^â qualis unio requiratur inter materiam et formam Sacramentorum ; in 5.^â deniquè an verba quibus constant formæ sacramentales , sint promissoria , vel concionatoria , an verò consecratoria .

SECTIO PRIMA.

Quid intelligatur nominibus Materiæ et Formæ.

Modus explicandi Sacra menta per materiæ et formæ similitudinem, ex Aristotelis Philosophiâ in Theologiam introductus fuit circa XIII Ecclesiæ seculum. Porrò per *materiæ* nomen, in Sacramentis, illa Sacramenti pars intelligitur, quæ minùs expressè et minùs distinctè gratiam significat; *forma* verò nuncupatur altera Sacramenti pars, quæ clariùs et distinctius eamdem gratiam designat: sic quia in Baptismo aqua minùs clarè et minùs distinctè spiritualem animæ emundationem significat, quam illa verba, *Ego te baptizo, etc.*, idcirco aqua nuncupatur materia Baptismi; verba autem forma appellantur.

Præterea, in quibusdam Sacramentis, duplēm distinguunt Theologi materiam, *remotam* scilicet, et *proximam*: *materia remota* est res vel substantia sensibilis quæ assumitur ad conficiendum Sacramentum, ut aqua in Baptismo; *materia* verò *proxima* est applicatio materiæ remotæ vel illius usus, sicut ablutio. Hinc

Colliges, quandò utimur in Sacramentis nominibus materiæ et formæ, hæc nomina non esse rigorosè et propriè sumenda, sed impropriè et secundùm aliquam similitudinem; quia, sicut in corpore naturali materia est pars imperfectior, et secundùm se ad quamlibet corporis physici speciem indeterminata; forma verò est pars perfectior, quæ naturam complet, perficit et determinat ad talem speciem: ita, juxta quamdam similitudinem et proportionem, in

Sacramentis, illud vocatur materia, quod est pars Sacramenti imperfectior, id est, quod minùs clarè et minùs perfectè gratiam significat; forma vero dicitur illud quod est pars perfectior, id est, quod perfectius, clarius et distinctius eamdem gratiam significat.

Quæres quid intelligent Theologi, cùm aiunt omnia Sacra menta constare rebus tanquam materiâ, et verbis tanquam formâ.

Resp. illos intelligere per vocem istam, *rebus*, eam Sacramenti partem quæ minùs clarè gratiam significat, sive res illæ sint substantia, sive actiones; et per, *verba*, partem illam quæ clarius gratiam designat.

Nota Theologos per, *verba*, non semper intelligere verba propriè dicta seu vocalia, sed aliquandò intelligere quædam signa verbis æquivalentia: reverà sex sunt Sacra menta, quæ constant verbis propriè dictis tanquam formâ, sed Matrimonium non semper habet verba propriè dicta; habet enim aliquandò signa externa, quæ mutuum consensum exprimunt, et verbis vocalibus æquivalent, proindèque, latè loquendo, possunt verba nuncupari.

SECTIO II.

*Utrum, et quomodo Materia et Forma Sacra-
mentorum fuerint institutæ.*

CONCLUSIO.

*Materia et forma omnium novæ legis Sacra-
mentorum fuerunt à Christo determinatae,
quantum ad substantiam.*

Est contra Protestantes.

Conclusio certissima est, et traditur à Conc. Trid. Sess. 21, cap. 2, ubi sancta Synodus declarat hanc potestatem perpetuò in Ecclesiâ fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione ea mutaret, *salvā illorum substantiā*, quæ suscipientium utilitati, ipsorumque Sacramentorum venerationi magis expedire judicaret. Verùm per has voces, *salvā illorum substantiā*, Conc. Trid. indicat materias et formas Sacramentorum fuisse à Christo determinatas, saltem quoad substantiam, id est, quoad ea quæ Sacramentis sunt essentialia.

Prob. insuper ex eo quòd Christus Dominus omnia legis novæ Sacra menta instituit, quemadmodùm fides docet, et mox probavimus: atqui instituere aliquod Sacramentum, nihil aliud est quàm ipsius materiam et formam determinare, et dare utrique vim producendæ gratiæ; ergo, etc.

Observant Theologi materias et formas omnium Sacramentorum non fuisse æqualiter à Christo Domino determinatas; quorumdam enim Sacramentorum materia et forma modo clariori magisque speciali fuerunt determinatæ, ut patet præsertim in Sacramentis Baptismi et Eucharistiæ; quorumdam autem Sacramentorum materia et forma fuerunt à Christo determinatæ modo minùs speciali minùsque distincto. Quonam sensu vera sit hæc Theologorum observatio, explicabitur agendo de Sacramentis in particulari, præsertim ubi de Sacramentis Confirmationis, Ordinis et Matrimonii.

SECTIO III.

Quænam Mutatio reddat Sacramentum nullum, vel illicitum.

Maximi momenti est ut Sacerdotes noverint quomodo et quibus de causis Sacramentum reddi possit invalidum vel illicitum, non modo ut Sacra menta validè semper et licetè administrent, verum etiam quia si contingat Sacramentum esse invalidum, tunc iterandum est, præsertim si sit ad salutem necessarium.

Itaque *nota 1.* tunc Sacramentum esse invalidum et nullum, quandò ipsi aliquid eorum deest quæ ad Sacramenti essentiam et valorem, ex Christi Domini institutione requiruntur, prout nobis innotescit ex communi Ecclesiæ usu et praxi. Tunc autem Sacramentum dicitur illicitum, quandò peccat minister illud administrando, vel suscipiens illud recipiendo, sive Sacramentum validum fuerit, sive non.

Nota 2. defectum ex quo Sacramentum fit invalidum, posse ex quatuor oriri capitibus : 1. ex parte materiæ, 2. ex parte formæ, 3. ex parte ministri, si careat potestate, vel intentione requisitâ, 4. ex parte suscipientis, si nolit, aut non possit Sacramentum validè suscipere. Hic autem solùm agimus de defectu materiæ et formæ ex quo Sacramentum redditur invalidum.

Similiter, quamvis Sacramentum fieri possit illicitum ex multiplo capite, hic tamen discussiemus duntaxat quomodo evadere possit illicitum propter materiæ vel formæ mutationem, seu quandò et quomodo peccet minister Sacra menti, mutando illius materiam vel formam.

Verùm, ut plurima de hoc arguento dicenda nitidiùs et clariùs exponantur, hanc sectionem in tres dividemus articulos: in 1.º expendetur quotuplex mutatio contingere possit in materiâ vel formâ Sacramentorum, in 2.º quænam mutatio Sacramentum reddat illicitum, in 3.º quænam mutatio invalidum illud efficiat

ARTICULUS PRIMUS.

Quotuplex Mutatio contingere possit in Sacramentis.

In materiâ vel formâ Sacramentorum duplex fieri potest mutatio, *substantialis* nempè, aut *accidentalis*. Tunc fit mutatio *substantialis*, quandò non adhibentur res aut verba à Christo determinata, et quibus utitur Ecclesia; tunc autem fit *accidentalis* mutatio, quandò servantur quidem res et verba à Christo determinata, sed non adhibentur quædam cæremoniæ vel circumstantiæ ad essentiam Sacramenti non pertinentes. Verùm, ut id clarè cognoscatur, quasdam hic apponimus regulas. Sit itaque

REGULA PRIMA. Tunc materia Sacramenti mutatur substantialiter, quandò, secundùm communem usum et prudentium existimationem, ejusdem non est rationis et nominis cum eâ materiâ quam Christus determinavit, et quam usurpat Ecclesia.

Hæc regula vera est, sive id quod materiae debitæ loco substituitur, ab eâ differat secundùm speciem physicam, sive duntaxat secundùm speciem moralem: continget, v. g., mutatio substantialis materiae in Baptismo, si naturalis aqua non adhibeatur, sed alia, ut putà aqua

rosacea , vel aqua vinaria , aqua congelata , aut etiam nix . Similiter , si quis , in conficiendâ Eucharistiâ , loco panis adhibeat massam farinæ nondùm coctam . Quamvis enim forsitan aqua congelata et nix , secundùm speciem physicam non differant ab aquâ liquidâ , nec panis à massâ farinæ nondùm coctâ , nihilominus ab invicem specie morali differunt : quod sufficit ad substantialem materiæ sacramentalis mutationem . Ratio est quia in materiâ Sacramentorum maximè attendi debet ejus aptitudo ad usum ipsius Sacramenti , et communis prudentium aestimatio : at aqua congelata , ut sic , idem de nive dicas , non est apta ad corporalem ablutionem , et ideo non vocatur specialiter aqua ; pariter massa farinæ nondùm cocta , non est cibus humanus , nec à prudentibus nuncupari solet panis specialiter et sine addito ; ergo aqua congelata , vel etiam nix , non potest esse Baptismi materia ; et massa farinæ nondùm cocta nequit esse materia Eucharistiæ .

Contra verò , toties materiæ mutatio censetur duntaxat accidentalis , quoties materia quæ adhibetur , secundùm communem usum et prudentium estimationem , ejusdem est rationis communis cum eâ quam Christus instituit , et adhibet Ecclesia ; quamvis illi materiæ forsitan desit quædam qualitas aut conditio ex præcepto ecclesiastico vel aliundè requisita : ut , v. g. , si Sacerdos solemniter et absque necessitate baptizaret cum aquâ non benedictâ , vel si Presbyter Latinus consecraret in pane fermentato .

REGULA SECUNDA . Tunc forma substantialiter mutatur , quandò , communi et prudenti hominum judicio , non retinet eumdem sensum

cum verbis à Christo Domino institutis et ab Ecclesiâ usurpati: quod quinque præsertim modis potest contingere.

1.º Omissione alicujus vocis essentialis: ut si quis baptizans omitteret unam ex Personis SS. Trinitatis.

2.º Additione quorumdam verborum, quibus legitimæ formæ sensus destruatur: sic olim Ariani quidam baptizasse referuntur in nomine Patris majoris, et Filii minoris: ista autem Arianorum additio destruit formæ baptismalis sensum, quia forma Baptismi à Christo præcepta innuit Filium esse Patri æqualem, et unam tribus Personis divinis communem dignitatem, essentiam et potentiam: quod indicatur, cùm dicitur: *In nomine Patris, etc.*, non verò, in nominibus.

3.º Transpositione, per quam turbetur et auferatur formæ sensus: v. g., si quis diceret: *In te baptizo, nomine Patris, etc.*

4.º Notabili interruptione: v. g., si, prolatis istis vocibus, *Ego te baptizo*, post quadrantem addat, *in nomine Patris*, et post alium quadrantem adjiciat, *et Filii*, etc.

5.º Per totalem corruptionem termini essentialis: v. g., si quis diceret: *Ego te baptizo, in nomine Matri*.

Contra verò, si forma, prudentium judicio, eumdem sensum cum verbis à Christo institutis et ab Ecclesiâ usurpati retineat; qualiscunque adveniat mutatio, erit solummodo accidentalis. Quare mutatio est solum accidentalis,

1.º Si quis idioma mutet, quo in tali regione Sacraenta solent administrari: v. g., si quis in Ecclesiâ Latinâ baptizet linguâ græcâ vel vulgari,

vulgari, immo quamvis jungat verba diversi idiomatis, dicendo, v. g. : *Je te baptise, in nomine Patris, etc.* Ratio est quia Christus Dominus non determinavit verba formae Sacramentorum materialiter, id est, quoad sonum et numerum syllabarum, sed formaliter seu quoad sensum.

2.º Si omittatur quaedam vox ad formae essentiam non pertinens : v. g., si baptizans reticeat vocem, *Ego.*

3.º Si addatur aliquid non varians legitimum verborum sensum : v. g., si inter baptizandum dicatur : *Ego te baptizo, in nomine Patris omnipotentis, et Filii ejus Iesu Christi, etc.*

4.º Si fiat aliqua verborum transpositio, oratione eumdem retinente sensum : v. g., si Sacerdos Poenitentiæ formam ita proferat : *A peccatis tuis absolvo te.*

5.º Si consuetæ formæ verba mutentur in alia synonyma, quæ eamdem rem non quomodocunque, sed eodem modo æquè explicitè ac distinctè significant : v. g., si Presbyter absolvens dicat : *Remitto tibi peccata tua.*

6.º Si verba formæ proferantur modo corrupto et adulterato, ita ut tamen tota illa oratio corruptis dictionibus constans, saltem quantum ad aliquam usus accommodationem, et habitâ ratione materiæ cui applicatur, aliarumque circumstantiarum, v. g., personæ, temporis et loci, eumdem moraliter habeat sensum quem habet forma propria. Sic tempore Zachariæ, summi Pontificis, Sacerdos qui latinam linguam ignorabat, hoc modo pronuntiabat : *Baptizo te, in nomine Patria, et Filia, et Spiritu Sancta;* quem Baptismum esse validum judicavit Sum. Pontifex, si ille qui baptizaverat, non errorem

aut hæresim volens introducere, sed pro solâ ignorantia latinæ linguæ eam infringendo, ita fuerat locutus; quia eo in casu, habitâ ratione omnium circumstantiarum, videbatur idem esse in illis verbis sensus ac in formâ propriâ. Similiter cùm Sacerdos ex Vasconiâ oriundus dicit: *Ego te vaptizo, ego te avsolbo*, vel si quis balbutiendo, aut ex ignorantia, verba proferat magnam adhuc similitudinem habentia cum verbis legitimis, tunc adest mutatio solummodo accidentalis.

7.º Si verba formæ proferantur cum aliquâ sed brevissimâ interruptione, adeò ut verba præcedentia moralem habeant cum sequentibus connexionem; tunc, sicut in aliis casibus, mutatio erit duntaxat accidentalis.

REGULA TERTIA. Si formæ sacramentali inseratur, vel addatur vox æquivoca, tunc, juxta communem Theologorum sententiam, valor Sacramenti pendet à ministri intentione: quòd si minister vocem illam intelligat in sensu erroneo, et legitimæ formæ destructivo, tunc erit substancialis formæ mutatio, et invalidum erit Sacramentum. Si verò minister vocem æquivocam intelligat in sensu legitimo, nec formæ opposito, tunc erit mutatio duntaxat accidentalis. Supponamus, v. g., aliquem baptizando dixisse, *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, et B. Virginis*: si per hanc additionem voluisse minister errorem introducere, quasi B. Virgo foret persona divina, tunc forma substancialiter mutaretur, et nullum foret Sacramentum. Si verò id diceret absque ullâ pravâ intentione, sed eo solo fine ut S. Virginis patrocinium imploraret pro personâ baptizatâ, tunc remaneret

legitimæ formæ sensus, validumque foret Sacramentum.

Tota regula patet ex responsione Sum. Pontificis ad Bonifacium, Episcopum Moguntinum, super eo Sacerdote qui baptizaverat, *In nomine Patria, etc.*; decernit enim Baptismum non esse iterandum, si baptizans non errorem aut hæresim volens introducere, sed pro solâ latinæ linguae ignorantia sic illam infregerit; ubi indicat formam futuram fuisse invalidam et nullam, si nominatus Sacerdos verba illa protulisset cum intentione hæréos introducendæ, v. g., si asserere voluisset tres Personas divinas esse tres deas corporeas et feminei sexûs.

Doctrina in regulis allatis contenta nititur communi Doctorum consensu, et Catholicæ Ecclesiæ praxi, ampliusque patebit, cùm agetur de Sacramentis in particulari.

ARTICULUS II.

Quænam mutatio Sacmentum reddat illicitum.

CONCLUSIO PRIMA.

Nunquam licet mutare essentialiter materiam vel formam Sacmentorum; imò qui sciens et volens id agit, sacrilegii crimen incurrit, et, si fieri potest, tenetur Sacmentum iterare.

Tota conclusio certissima est, et tres complectitur partes nunc probandas: duæ priores simul probantur. Qui substantialiter mutat materiam vel formam Sacmentorum, contra Religionem peccat, quia indignissimè tractat

Sacramentum, quod est res maximè sacra, sicutque se grandi sacrilegio adstringit: etiam peccat contra charitatem erga proximum, ut potè qui illum privat gratiâ et effectu Sacramenti; ergo, etc.

Dixi, *qui sciens et volens*; quia ab hoc peccato excusat ignorantia invincibilis vel inadvertentia: v. g., si Sacerdos nesciens aquam solam pro vino in calice positam, verba consecrationis proferat.

Ultima conclusionis pars præsertim intelligenda de Sacrementis Baptismi, Pœnitentiae et Ordinis. Et 1.º quidem quòd ille qui invalidè Baptismum contulit, vel Pœnitentiam, teneatur iterare, vel, ut clariùs loquar, validè conferre, *prob.* Quia alioquin esset causa cur proximus Sacramento careret ad salutem necessario.

2.º Quod spectat ad Sacramentum Ordinis, maximi momenti est ut nemo pro Sacerdote habeatur, nisi qui validè fuit ordinatus; indè enim infinita propè mala possent oriri.

C O N C L U S I O   II.

*Non licet mutare etiam accidentaliter materiam
vel formam Sacmentorum, nisi necessitas
aut alia excuset causa.*

Certa est conclusio. Quia Sacmentorum ministri tenentur adhibere ritus omnes ab Ecclesiâ præscriptos pro Sacmentorum administratione, ut patet ex Conc. Trid. Sess. 7, can. ultimo de Sacmentis in genere: *Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ Catholice ritus.... sine peccato à ministris pro libito omitti posse...; anathema sit.*

Colliges ex dictis, quòd quotiescumque mutatio materiæ vel formæ Sacramentum reddit invalidum, illud quoque reddat illicitum: sed quamvis Sacramentum sit illicitum, potest tamen aliquandò esse validum.

Quæres utrùm liceat adhibere materiam vel formam dubiam.

Resp. in Sacramentis quæ necessaria sunt ad salutem necessitate medii, ut in Pœnitentiâ et Baptismo, licitum esse in casu necessitatis extremæ, adhibere materiam vel formam dubiam, si certò valida non possit adhiberi.

Prob. Quia in casu necessitatis extremæ, præstat magis adhiberi remedium dubium quàm nullum. Deindè non homines propter Sacra menta, sed Sacra menta propter homines insti tuta sunt; sicque magis præstat periclitari Sacramenti valorem, quàm hominis salutem.

ARTICULUS III.

Quænam mutatio Sacramentum reddat invalidum.

CONCLUSIO.

Per mutationem substantialem materiæ vel formæ Sacramentum redditur invalidum, non verò per mutationem duntaxat accidentalem.

Duæ sunt conclusionis partes, ambæ constant.

Prob. 1.ª pars. *Ex Catholicæ Ecclesiæ Traditione*, quam inter alios testatur S. Aug. lib. 6 de Baptismo, contra Donatistas, cap. 25: *Certa verba evangelica, sine quibus Baptismus non potest consecrari, tantum valent, etc.*; ergo ex S. Aug. si verba Sacramentorum substantialiter mutentur, Sacramentum invalidum erit et nul-

lum. Idem, proportione servatâ, de Sacramentorum materiâ dicendum.

2.º Ratione theologicâ. Tunc Sacramentum est invalidum et nullum, cùm non adhibentur res et verba quæ Christus instituit, et quibus utitur Ecclesia; illud enim quod minister propriâ substituit auctoritate, vim non habet producendi gratiam, vel alium Sacramenti effectum: atqui dùm materia vel forma mutantur essentialiter, tunc non adhibentur res et verba à Christo Domino instituta; ergo tunc nullum est Sacramentum.

Prob. 2.ª pars. Quandò materia vel forma Sacramenti mutatur duntaxat accidentaliter, tunc integra Sacramenti remanet essentia; ergo tunc Sacramentum non est invalidum, licet possit esse, et saepius sit illicitum.

SECTIO IV.

Qualis Unio requiratur Materiam inter et Formam.

Nota duas hic agitari posse quæstiones,
 1.º qualis scilicet requiratur unio materiam inter et formam, ut validum sit Sacramentum;
 2.º qualis requiratur unio, ut fiat licitum.

CONCLUSIO PRIMA.

Ut Sacramentum sit validum, requiritur et sufficit unio moralis materiam inter et formam: illa tamen unio longè major et arctior esse debet in quibusdam Sacramentis quam in aliis.

Tota conclusio certa est, et tres illius probantur partes.

1.º Quidem requiritur unio moralis materiam inter et formam, seu, ut clarius loquar, requiritur ut materia et forma simul moraliter existant aut ponantur; quia unio moralis ea dicitur, vi cuius prudenter judicatur ex materiâ et formâ unum confici Sacramentum, consideratâ propriâ illius Sacramenti institutione et materiâ, ac salvâ verborum veritate: atqui talis unio requiritur, ut patet; ergo, etc.

2.º Talis unio sufficit ad Sacramenti valorem, quia ad compositum morale sufficit unio moralis inter illius partes: sed Sacramentum est compositum morale; ergo, etc.

3.º Hæc unio longè major esse debet in quibusdam Sacramentis quam in aliis, quia in Baptismo, Confirmatione et Extremâ Unctione, materia et forma propriâ conjungi debent, quam in Pœnitentiâ vel Matrimonio.

Ratio est quia in Baptismo, Confirmatione et Extremâ Unctione, verba formæ actualem materiæ applicationem significant, et proinde ut servetur formæ veritas, tanta debet esse propinquitas materiam inter et formam, ut eodem moraliter tempore quo forma profertur, actio per formæ voces significata exerceatur: sic ista verba, *Ego te baptizo*, designant actualem ablutionem, et proinde inter verborum illorum prolationem et ipsam ablutionem ea requiritur unio, ut qui talia verba profert, ex communi prudentium agendi et loquendi modo, censeatur tunc abluere; alioquin non servaretur formæ veritas; ideoque, si inter ablutionem et verborum prolationem notabilis intercedat distantia, nullum erit Sacramentum.

Quanta autem præcisè requiratur distantia

ut nullum sit Sacramentum , certa definiri non potest regula , sed viri prudentis relinquitur judicio.

Quod spectat ad Pœnitentiæ Sacramentum , cùm sit institutum per modum judicii , talem duntaxat requirit confessionis et absolutionis propinquitatem , qualis in humano judicio requiritur inter rei accusationem et judicis sententiam , quæ necessariò simul non debent existere : quamobrem validè absolvitur , qui post data Sacerdoti pœnitentiæ signa , in phrenesim incidit aut animi delirium .

Jam verò Matrimonium , cùm sit contractus humanus ad Sacramenti dignitatem à Christo Domino evectus , talem inter materiam suam et formam , mutuam scilicet traditionem et acceptationem corporum , habere debet unionem , qualis necessaria est in aliis contractibus humanis , in quibus necesse non est ut contrahens uterque uno et eodem tempore consensum præbeat ; ideoque validum est Matrimonium inter absentes per procuratorem contractum .

Quod autem attinet ad Eucharistiæ Sacramentum , talem requirit materiae suæ , id est , panis et vini præsentiam , ut verè proferatur particula demonstrativa , *Hoc vel Hic* .

Quærunt hic Theologi , utrùm materia formam debeat præcedere .

Resp. In Sacramentis Eucharistiæ et Pœnitentiæ , materia aliquatenus debet formam præcedere , non autem in aliis Sacramentis . Hæc est communis Theologorum sententia , quæ tres complectitur partes , quæ facilè possunt probari .

1.º Quidem in Eucharistiæ Sacramento debet materia formam præcedere , quia propositiones

demonstrativæ supponunt aliquid præsens; ergo cùm dicitur, *Hoc est Corpus meum*, debet præsupponi panis, qui per consecrationis verba transsubstantiatur in corpus Christi.

2.º In Sacramento Pœnitentiæ, confessio, quæ est quasi materia, debet absolutionem antecedere, quia rei accusatio debet Judicis præcedere sententiam.

3.º In aliis Sacramentis non requiritur ut materia formam præcedat; vera enim in illis erit forma, modò materia tunc applicetur, cùm applicatur et forma.

Hinc colliges in Sacramentis argumenta quæ vocantur *à pari*, vix ullius esse roboris, imò sæpiùs esse periculosissima, eo quòd tota Sacramentorum essentia pendeat à solâ Christi Domini institutione, quæ respectu diversorum Sacramentorum valdè diversa est: quamobrem de Sacramentis nihil est asserendum, nisi quod innotescit ex Scripturâ, Traditione et usu Ecclesiæ; nullatenus autem ex solâ ratione, vel ex factis ad libitum comparationibus et paritibus argumentandum.

C O N C L U S I O II.

Ut licetè Sacramentum conficiatur, talis materiam inter et formam unio servanda est, qualis ab Ecclesiâ præcipitur.

Prob. Quia Sacramentorum ministri tenentur observare ritus omnes ab Ecclesiâ præscriptos ad licitam et religiosam Sacramentorum administrationem.

Nota diligenter servandas esse regulas omnes in Rituali nostro præscriptas, præsertim circa

Sacramentorum materiam et formam, circa utriusque unionem, et modum pronuntiandi verba formæ, quæ scilicet reverenter, attentè, distinctè et continuatè proferenda sunt.

SECTIO V.

Utrum Verba Formæ sint promissoria, concionatoria; an verò consecratoria.

Lutherani et Calvinistæ docent verba quæ Sacramentorum formas componunt, esse promissoria, vel concionatoria, id est, pronuntiari ad instar alicujus promissionis hominibus à Deo factæ, vel ad instar concionis aut instructionis, quorum tota virtus sit excitare fidem et instruere de Christi promissis: undè aiunt hæc verba vulgari idiomate necessariò esse pronuntianda. At Catholici credunt verba sacramentalia esse consecratoria, et pronuntiari ad instar alicujus consecrationis et benedictionis.

CONCLUSIO.

Verba quibus Sacramentorum formæ constant, non sunt purè promissoria, nec concionatoria, sed verè consecratoria et gratiæ productiva.

Conclusio de fide est.

Prob. 1.º Ex Script. I ad Cor. 10, ¶. 16: Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Loquitur Apostolus de verbis quæ super calicem proferuntur, cùm Eucharistiæ conficitur Sacramentum. Et 1. verba illa benedictionem vocat: sed benedictio consecrationem significat, non promissionem aut concionem. 2. Verba illa ad calicem,

id est, ad rem in calice contentam diriguntur : sed promissio aut concio ad calicem dirigi non potest ; ergo verba illa promissoria non sunt , aut concionatoria , sed consecratoria .

Idem dicendum de Baptismi formâ , quæ indicat ablutionem fieri in virtute et invocatione sanctissimæ Trinitatis ; quemadmodum cùm legitur Matth. 7, ¶. 22, *In nomine tuo dæmonia ejecimus* , sensus est , per nominis Christi invocationem dæmonia fuisse ejecta .

Prob. 2.º Ex SS. PP. Dionysius Sacramentorum verba vocat consecratorias invocationes ; S. Aug. lib. 3 de Baptismo , contra Donatistas , cap. 10, docet Baptismum Christi verbis evangelicis consecrari ; et cap. 15, dicit : Si verbis evangelicis , In nomine Patris , et Filii , et Spiritus Sancti , Marcion Baptismum consecrabat , integrum erat Sacramentum .

Prob. 3.º Quia si promissio vel concio necessaria foret ad Baptismum , necessaria esset vel respectu ministri , vel adstantium , vel suscipientis : at nullum horum dici potest. Non 1.º, nemo enim à seipso docetur ; non 2.º, invalidum enim esset , in hâc hypothesi , Baptisma sine ulla adstantibus collatum ; non 3.º, quia validè baptizantur infantes , cùm tamen verba concionatoria aut promissoria intelligere non valeant ; ergo , etc.

Prob. 4.º Quia Hæretici Baptisma ritu catholico collatum admittunt : sed Catholici Baptismum administrando nullam adhibent concionem ; ergo , etc.

Obj. 1.º S. Aug. tract. 80 in Joan. sic loquitur : Unde ista tanta virtus aquæ , ut corpus tangat , et cor abluat , nisi faciente verbo ; non

quia dicitur, sed quia creditur? ergo ex S. Aug. forma Baptismi est fidei instructio, seu concio quæ creditur.

Resp. Nego cons. Quia S. Aug. statim post verba in objectione allata sic addit: *Nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens, et aliud virtus manens*, id est, verba quæ in Baptismo proferuntur, non dant aquæ virtutem cor abluendi præcisè quia dicuntur, seu quia sunt sonus transiens hominis ore prolati, sed quia virtutem habent supernaturalem quæ solâ fide percipitur.

Inst. S. Aug. ibidem varia profert loca quæ de solo concionali verbo possunt intelligi; ergo docet Baptismi formam constare ex verbis concionalibus.

Resp. Nego cons. Quia, scilicet, probare hoc in loco intendit S. Aug. vim mundandi inesse verbo generatim, abstrahendo à concionali et consecratorio, ideòque modò loquitur de verbo in genere, modò in particulari de verbo tum concionali, tum consecratorio.

Obj. 2.º S. Amb. lib. de Initiandis, cap. 3, vocat formam Baptismi prædicationem dominicæ crucis; ergo hæc forma est instructio seu concio.

Resp. Dist. ant. Formam Baptismi vocat prædicationem dominicæ crucis latè loquendo, *conc.*; strictè loquendo, *nego*. Quia ibidem ait Sacerdotem mittere hanc prædicationem dominicæ crucis in aquæ fontem: at instructio seu concio propriè dicta non dirigitur ad aquam; ergo S. Amb. non vult formam Baptismi esse concionem propriè dictam. Itaque figuratis verbis exprimit voces illas, *Ego te baptizo, in no-*

mine Patris, etc., quæ prout adhibentur in Baptismo aquæ, prædicant efficaciam crucis Christi, quatenus ex ejus merito per suâ applicationem producunt in nobis gratiam.

CAPUT III.

De Sacramentorum novæ Legis Institutore.

SUPPONO 1.º solum Deum posse auctoritate propriâ, et tanquam causam principalem, instituere Sacra menta; tum quia solus Deus potest veram Ecclesiam Religionemque fundare, et consequenter solus potest tanquam causa principalis Sacra menta instituere, quæ signa sunt et columnæ veræ Religionis; tum quia solus Deus potest tribuere signis exterioribus vim gratiæ producendæ, quæ ratio specialiter attinet ad Sacra menta novæ legis.

Suppono 2.º omnia veteris legis Sacra menta fuisse immediatè à Deo instituta, et per Patriarchas, ac præcipuè per Moysen promulgata, ut patet ex Pentateucho. Itaque duæ tantum supersunt quæstiones de Sacramentorum institutione ad finem viri Theologi utiles.

1.^a Est utrùm omnia novæ legis Sacra menta fuerint à Christo Domino instituta.

2.^a An ea Sacra menta Christus instituerit, vel quatenus Deus, vel quatenus homo. Duplici huic difficultati duabus sequentibus sectionibus fiet satis.

SECTIO PRIMA.

An omnia novæ legis Sacra menta fuerint à Christo instituta.

CONCLUSIO.

Omnia novæ legis Sacra menta fuerunt à Christo instituta.

De fide est conclusio, ut potè definita à Conc. Trid. Sess. 7, de Sacramentis in genere, can. 1: *Si quis dixerit Sacra menta novæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta...; anathema sit.*

Prob. 1.º Ex Script. I ad Cor. 4, ¶. 1: Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Undè sic argumen tor: Si Sacra menta novæ legis non fuerunt à Christo Domino instituta, certè Apostoli dicendi non sunt dispensatores solummodò aut ministri, sed Sacramentorum institutores: atqui, ex al latis verbis, Apostoli ministri sunt duntaxat et dispensatores mysteriorum Dei, id est, Sacra mentorum, non autem illorum institutores; ergo omnia novæ legis Sacra menta fuerunt à Christo instituta. Aperta est *minor.* *Major prob.* Cùm enim ab Apostolorum temporibus septem extiterint novæ legis Sacra menta, si fingatur ea non fuisse à Christo instituta, dicendum erit Apostolos fuisse illorum institutores.

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Amb. lib. 4 de Sacramentis, c. 4: Auctor Sacramentorum quis est, nisi Dominus Jesus? Et ex S. Aug. Epist. 118, ubi ait Christum Dominum Sacramentis suis societatem novi populi colligasse.

Prob. 3.º Ratione congruentiae. Convenientissimum erat ut Christus novi Testamenti mediator, et Christianæ Ecclesiæ fundator, adhuc in terris vivens, ea statueret quæ sunt præcipua pars novi Testimenti, et veluti columnæ et fundamenta Ecclesiæ: atqui septem Sacra menta sunt præcipua pars novi Testimenti, veluti columnæ et fundamenta Ecclesiæ; ergo maximè conveniebat ut Christus Dominus per seipsum Sacra menta institueret.

Dices: Concil. Trid. non addit hanc vocem, *immediatè*, proindeque dici potest quòd statuerit Christum mediatè duntaxat Sacra menta instituisse.

Resp. Nego consequent. Quia sufficierter colligitur mentem Concilii esse, quòd Christus per seipsum et immediatè omnia novæ legis Sacra menta instituerit; idque patet, quia in allato canone sacra Synodus damnare intendit Hæreticos, et eos omnes qui asseruerant omnia Romanæ Ecclesiæ Sacra menta non fuisse immediatè à Christo instituta.

Prætereà, cùm nonnulli Doctores ante Conc. Trid. existimassent Extremam Unctionem fuisse à S. Jacobo institutam, eorum opinionem proscribere volens S. Synodus, Sess. 14, can. 1 de Extremâ Unctione, definit Sacramentum Extremæ Unctionis fuisse à Jesu Christo institutum, et à B. Jacobo promulgatum: ubi S. Synodus Sacramentorum institutionem opponens eorum promulgationi, evidenter declarat quòd, cùm dicit Christum instituisse omnia novæ legis Sacra menta, hæc verba non sint ad alienum et impro prium detorquenda sensum, sed sumenda secundùm propriam et apertam, quam præ se

ferunt, significationem; ideoque sufficienter declarat Christum Dominum per seipsum et immediate omnia novae legis instituisse Sacra-menta, quamvis vox illa, *immediate*, non ad-datur, ut potè non necessaria.

Dices iterùm: Plures antiqui Doctores Ca-tholici docuerunt quædam Sacra-menta non fuisse à Christo immediatè, sed ab Apostolis aut à Conciliis instituta. Hugo à S. Victore dicit Extremam Unctionem fuisse à S. Jacobo institutam; S. Bonaventura, Pœnitentiæ Sacra-mentum non à Christo sed ab Apostolis fuisse institutum; imò Alexander Alensis ait, Confirmationem fuisse institutam à Concilio Meldensi, quod se-culo nono celebratum est.

Resp. 1.º illos Doctores errasse, et illorum errores à Concilio Tridentino, illæsis personis, damnatos esse; sicut autem errare potuerunt, ita et ab Ecclesiâ corripi, quamvis propterea hæretici dici non possint, quia quæstio de Sa-cramentorum institutore nondùm fuerat ab Ec-clesiâ clarè definita.

Resp. 2.º Institutionis nomen ab hisce Docto-ribus latè sumi, prout scilicet promulgationem significat.

Dices deniquè: S. Cyprianus, Sermone de Ablutione pedum, sic loquitur: *Ipse summus Sacerdos, id est, Christus sui Sacramenti est institutor et auctor; in cæteris homines Spiritum Sanctum habuere Doctorem;* ergo ex S. Cypriano sola Eucharistia, quæ propriè Sacra-mentum Christi vocatur, immediatè ab ipso fuit instituta.

Resp. 1.º Sermonem illum non esse S. Cy-priani, ut jam diximus, et notant viri peri-tissimi.

Resp. 2.º per has voces, in cæteris, alia non intelligi Sacra menta, sed cære monias quas Ecclesia determinavit.

SECTIO II.

An Christus, quatenus Homo, vel quatenus Deus, Sacra menta instituerit.

CONCLUSIO.

Christus Sacra menta novæ legis tum quatenus Deus, tum quatenus homo instituit.

Tota conclusio certissima est. Utraque pars explicatur et probatur.

1.º Christus instituit Sacra menta novæ legis quatenus Deus, quia Christo, quatenus Deo, conveniunt omnes perfectiones et omnia attributa quæ Deo verè attribuantur: atqui Deus, ut jam diximus, est principalis auctor et institutor Sacramentorum novæ legis; ergo Christus, quatenus Deus, est primarius Sacramentorum institutor, supremamque in Sacramentis habet auctoritatem, vel, ut loquitur S. Thomas, Christus habet, quatenus Deus, potestatem auctoritatis, subintelligitur, supremæ.

2.º Quatenus homo, fuit quoque Sacramentorum institutor et auctor, quippe quatenus homo habuit potestatem excellentiæ seu ministerii principalis; quæ quidem excellentiæ potestas tria præsertim complectitur.

Primum est quod Christus per suam passionem et mortem meruit nobis ut Sacra menta instituerentur gratiæ sanctificantis productiva: undè à SS. PP. Sacra menta de latere Christi in cruce pendentis fluxisse dicuntur.

Secundum est quòd Christus à Patre aeterno potestatem acceperit dandi quibus voluerit signis virtutem gratiæ producendæ.

Tertium est quòd Christus, independenter à quolibet signo, potuerit gratiam conserre : sic paralytico et Magdalenæ, absque aquâ baptismali et quolibet alio Sacramento, peccata remisit et gratiam infudit, ut refertur Matth. 9, ¶. 2, et Lucæ 7, ¶. 48.

Hæc potestas vocatur à Theologis potestas excellentiæ, quia scilicet tam sublimis est et excellens, ut nulli puræ creaturæ communicata fuerit, saltem quatenùs unionem hypostaticam includit, vi cujus actiones Christi fuerunt infiniti valoris, et condignam atque superabundantem pro peccatis hominum satisfactionem Deo exhibuerunt, nobisque gratiam sanctificantem et omnes effectus quos in nobis operantur Sacra menta, de condigno meruerunt.

C A P U T I V .

De multiplico Fine et Effectu Sacramentorum.

DUO sunt præcipui Sacramentorum novæ legis effectus, nimirūm gratia sanctificans, quam omnia Sacra menta producunt; et character, qui à tribus duntaxat imprimitur. Duo effectus isti sunt etiam duo præcipui fines propter quos novæ legis Sacra menta Christus instituit. Jam de his duobus Sacramentorum effectibus disserendum est quadruplici sectione: in primâ quæretur utrūm Sacra menta novæ legis gratiam

producant, in secundâ quomodò, in tertîâ qualē et quantam gratiam conferant, in quartâ deniquè videbitur quid sit character.

SECTIO PRIMA.

An Sacra menta novæ legis Gratiam producant.

Suppono 1.º Sacra menta non esse causas gratiæ principales; solus enim Deus est gratiæ causa principalis physica, sicut et totius justificationis aliorumque donorum: Jacobi 1, V. 17: *Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre lumenum.* Deinde Christus solus est causa principalis meritoria gratiæ, et aliorum donorum supernaturalium, quæ hominibus conferuntur: Joan. 1, V. 16: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.*

Suppono 2.º Sacra menta, vel aliud quodcunque signum sensibile, nullam ex naturâ suâ habere virtutem gratiæ producendæ, sed vim illam non nisi ex divinâ institutione haurire.

Status ergo quætionis est, utrùm Sacra menta novæ legis sint veluti causæ instrumentales gratiæ, seu utrùm ex divinâ institutione Sacra menta novæ legis vim habeant gratiæ producendæ in hominibus obicem non ponentibus.

CONCLUSIO.

Sacra menta novæ legis gratiam conferunt obicem non ponentibus.

Conclusio est de fide, et sic traditur à Conc. Florent. in decreto ad Armenos: *Nostra Sacra menta continent gratiam, et dignè suscipientibus conferunt.*

Idem clariūs habet Conc. Trident. Sess. 7, cān. 6, de Sacramentis in genere: *Si quis dixerit Sacra menta novae legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre ...; anathema sit.*

Prob. 1.º Ex Script. Joan. 3, ¶. 5 : Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. Ad Ephes. 5, ¶. 26 : *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ad Titum 3, ¶. 5 : *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* Undè sic argumentamur: Signum illud gratiam confert, quod regenerat spiritualiter animas nostras, quod mundat eas à peccato, et salvos nos facit: atqui, ex allatis Scripturæ testimoniis, aqua baptismalis spiritualiter regenerat animas nostras, à peccato mundat, et salvos nos facit; ergo gratiam confert, quia absque gratiâ non possumus spiritualiter regenerari, à peccato mundari et salvari; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex SS. PP. Tertull. lib. de Resurrect. carnis, cap. 8 : Caro abluitur, ut anima emaculetur; caro ungitur, ut anima consecretur; caro signatur, ut et anima muniatur; caro manūs impositione adumbratur, ut et anima Spiritu illuminetur; caro corpore et sanguine Christi vescitur, ut et anima de Deo saginetur. S. Aug. tract. 80 in Joann. sic exclamat: *Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat et cor abluat?* Simili modo de aliis Sacramentis loquuntur Patres, quos fusè refert Bellar. libr. 2 de Sacramentis, cap. 6 et 7.

Prob 3.º Rationibus theologicis. 1.^a Petitur ex Baptismo infantium et amentium; si enim Sacra menta gratiam mediatae tantum produ-

cunt, nimirum excitando fidem, cuius virtute gratia conferatur, quemadmodum Calvinistae fingunt, Sacraenta invalidè administrantur infantibus et amentibus, quorum fides excitari aut nutrita non potest: atqui Sacraenta invalidè non administrantur infantibus, ut notat S. Aug. libro 4 de Baptismo, contra Donatistas, cap. 24, et definitur à Conc. Trid. Sess. 7, canone 13 de Baptismo; idem dicendum de amentibus; ergo, etc.

2.^a Ratio est, quia ipsi Hæretici baptizatos à Catholicis non rebaptizant, licet ignotâ linguâ fuerint baptizati, quorum proinde fides non est excitata per Baptismum: rebaptizandi tamen essent, si vera esset Hæreticorum sententia.

3.^a Ratio est, quia rebaptizandi essent omnes à quibuslibet Hæreticis baptizati, ut potè rectâ non imbuti fide: atqui tamen eos qui ab Hæreticis legitimam formam servantibus baptizati fuerant, rebaptizari prohibuit Ecclesia pluribus in Conciliis, ac præsertim in plenario Concilio de quo toties S. Augustinus.

4.ª Ratio est, quia si Sacraenta hunc solùm præcipuum haberent effectum, scilicet, excitandi fidem, illum æquè in adstantibus producerent, ac in suscipientibus; ideoque cùm multi essent baptizandi, unum aut alterum post concionem baptizare sufficeret.

Plura objiciunt Calvinistæ, sed non est quòd in iis solvendis nunc immoremur.

1.º Etenim eorum objectiones è duntaxat generatim tendunt, ut fidem solam ostendant justificare, quod hujus loci non est refellere, sed in *Tractatu de Gratia*, ubi de Justificatione.

Hic tamen obiter dicam, 1. fidem actualem

non esse absolutè necessariam ad justificatiōnem, ut patet exemplo infantium et amentium, qui in Baptismo justificantur. 2. In adultis fidem prærequiri quidem ad justificationem, sed eam solam non sufficere, vel potius non quamlibet justificare, sed eam duntaxat quæ per charitatem operatur, juxta illud Apost. ad Galat. 5, v. 6 : *Nam in Christo Jesu, neque circumeisio aliquid valet, neque præputium; sed fides quæ per charitatem operatur.*

2.º Aliæ objectiones probant duntaxat, neque Sacra menta, neque ministros, esse causas gratiæ principales, aut physica instrumenta, quod ultrò fatemur, et posteà probabimus.

SECTIO II.

Quomodo Sacra menta novæ legis Gratiam conferant.

Cùm recentiores Hæretici Sacra mentorum virtutem penitus destruere conati sint, sacra Synodus Trident. divino afflata Spiritu, Sacra mentorum efficaciam, eorumque vim gratiæ productivam accuratissimè exposuit Sess. 7, de Sacra mentis in genere, à can. 5 ad 9, in quibus canonibus hæc quatuor præcipua veritates traduntur.

1.º Quidem, ut jam probavimus, Sacra menta novæ legis continere gratiam quam significant; illamque non ponentibus obicem conferre.

2.º Sacra menta non esse tantum signa externa acceptæ per fidem justitiæ, nec quasdam esse notas christianæ professionis, quibus fideles ab infidelibus discernantur.

3.º Per Sacra menta novæ legis gratiam con-

ferri, non aliquandò duntaxat et solis prædestinatis, sed, quantum est ex parte Dei, conferri semper omnibus qui Sacraenta suscipiunt.

4.º Denique, ut omnes illas veritates unicâ et brevi propositione complecteretur, sacra Synodus definivit per Sacraenta novæ legis gratiam *ex opere operato* conferri. Itaque si hæc ultima demonstretur propositio, tres aliæ, ut potè in eâ contentæ, simul demonstrabuntur: undè quæremus 1.º utrum Sacraenta novæ legis gratiam ex opere operato conferant; 2.º discussiemus utrum, et quomodo veteris legis Sacraenta gratiam producerent.

ARTICULUS PRIMUS.

An Sacraenta novæ legis Gratiam conferant ex opere operato.

Ad quæstionis hujus intelligentiam *nota* 1.º, ut expendatur undè Sacramentorum virtus repetenda sit, duo præsertim posse considerari, 1. actio sacramentalis à Christo Domino instituta, seu applicatio materiæ et formæ à Christo institutæ, v. g., ablutio et verborum prolatio in Baptismo; 2. suscipientis vel ministri dispositiones, videlicet actus boni et meritorii quos elicit suscipiens, vel Sacramenti minister: primum vocaverunt Theologi *opus operatum*, secundum verò *opus operantis*.

Nota 2.º quod, gratiam per Sacramentum conferri ex opere operato, sit eam conferri præcisè ex virtute actionis sacramentalis à Christo institutæ, seu ex virtute applicationis materiæ et formæ, modò nullus sit obex; gratiam verò conferri ex opere operantis, sit eam conferri ex

virtute et merito propriarum suscipientis aut ministri dispositionum. His positis , sit

CONCLUSIO.

Per Sacra menta novæ legis , ex opere operato gratia confertur.

Conclusio est de fide , ut potè definita à Conc. Trid. Sess. 7 , can. 8 : *Si quis dixerit per ipsa novæ legis Sacra menta , ex opere operato non conferri gratiam... ; anathema sit.*

Prob. 1.º conclusio ex iis omnibus quæ in sectione præcedenti retulimus ad probandum Sacra menta novæ legis vim habere gratiæ producendæ ; hæc enim ostendunt , non immediatè solùm sed et ex opere operato gratiam conferre Sacra menta novæ legis .

Prob. 2.º *Ex Script. II ad Timoth. 1, ¶. 6 :*
Admoneo te ut resuscites gratiam Dei , quæ est in te per impositionem manuum mearum. Undè sic argumentor : Gratia quæ datur per manuum impositionem , datur per applicatiōnem signi sensibilis à Christo instituti , seu , quod idem est , ex opere operato : atqui quandò Timotheus fuit ab Apostolo ordinatus , tunc fuit ipsi gratia collata per impositionem manuum Apostoli ; ergo gratia tunc collata fuit ex opere operato per Ordinis Sacramentum .

Prob. 3.º Si aquæ baptismales vim non habarent , nisi excitandæ et nutriendæ fidei , ut fingunt Hæretici , opus non esset ut Spiritus Sanctus virtute supernaturali et omnino miraculosâ fontes baptismales repleret ; siquidem Baptismus Joannis , et veteris legis Sacra menta excitandæ et nutriendæ fidei vim habebant , nec ulla tamen in ipsis erat à Spiritu Sancto communicata

communicata virtus , eo modo quo nostris fuit communicata , et longè minorem quām nostra virtutem habebant , ut docent Scripturæ et SS. PP. nos quoque infrà probabimus ; item , imagines Christi et Sanctorum virtutem habent excitandi fidem , nec ulla tamen ipsis inest miraculosa virtus à Spiritu Sancto communica : atqui Spiritus Sanctus virtute miraculosâ et supernaturali baptismales fontes replet , quem admodùm inter alios testatur S. Leo , Serm. 4 de Natali Domini : *Omni homini renascenti aqua Baptismatis est instar uteri virginalis , eodem Spiritu replente fontem , qui replevit et Virginem.* Et Sermone 5 : *Dedit aquæ quod dedit Matri , virtus enim Altissimi et obumbratio Spiritus Sancti , quæ fecit ut Maria pareret Salvatorem , eadem facit ut regeneret unda credentem ; ergo Sacraenta novæ legis non sunt tantummodo signa quæ vim habeant excitandi fidem , sed immediatè et ex opere operato illam producunt in omnibus obicem non ponentibus ; ideoque Sacraenta novæ legis meritò dicuntur gratiam continere , eo ferè modo quo pharmacum dicitur continere sanitatem.*

Obj. 1.º Nec in sacris Litteris , nec in Veterum scriptis , legitur per Sacraenta novæ legis gratiam ex opere operato conferri ; ergo id asseri non debet .

Resp. 1.º *Dist. ant.* Non legitur explicitè et quoad eosdem terminos , *conc.* ; quoad rem ipsam et eundem sensum , *nego*. Enimverò sacræ Litteræ et veteres Patres passim docent Sacraenta novæ legis esse veras gratiæ causas , cùm dicunt per illa animas renasci , à peccatis

mundari, gratiam et Spiritum Sanctum conferri, ut anteà probavimus: at hæc omnia declarant gratiam per Sacra menta conferri ex opere operato. Voces enim illæ, *ex opere operato*, significant tantum Sacramentum, quæ Sacramentum est, et per applicationem materiæ et formæ à Christo institutæ, vim habere producendi gratiam. Idcircò, licet illæ voces à Patribus non exprimantur, satis intelliguntur in ipsorum locutionibus: quemadmodum quandò pharmacum dicitur vim habere vulneris alicujus sanandi, subintelligitur semper hanc habere virtutem per suî applicationem, et, ut ita loquar, *ex opere operato*, quamvis illæ voces non enuntientur.

Resp. 2.º Nego consequent. Quia potestatem habet Ecclesia novis utendi vocibus ad rectius et distinctius fidem antiquam explicandam, eamque ab Hæreticorum fraudibus vindicandam. Sic Concil. Nicaen. I vocem, *Consumentialis*, tanquam fidei veræ tesseram consecravit. Similiter, *Trinitatis* et *Incarnationis* voces, sicut et alias, in usum adhibuit, licet in Scripturis non legantur. Eodem jure Conc. Trid. voces, *ex opere operato*, adoptavit, ad Sacramentorum efficaciam nitidius exponendam: nec refert quod hic loquendi modus sit barbarus, quia grammaticæ leges plerumquæ Ecclesia spernit, quandò ad fidem catholicam clarius exprimendam utile est.

Obj. 2.º Ut Sacra menta gratiam in adultis producant, varias requirunt dispositiones, v. g., fidem et dolorem de peccatis commissis, Marci 16, v. 16: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemn-*

nabitur; ergo, saltem in adultis, gratiam ex opere operato Sacra menta non producunt.

Resp. Dist. ant. Sacra menta varia s requi-
runt in adultis dispositiones, quæ sunt tantum
conditio sine quâ non, et veluti principium pas-
sivum, *conc.*; quæ sint causa meritoria et veluti
principium activum, *nego*. Itaque quamvis in
adultis gratiam Sacra menta non conferant, nisi
adsint requisite dispositiones, illæ tamen non
sunt causa gratiæ per Sacramentum productæ;
quia effectus causæ suæ virtutem non superat:
at in Sacra mentis gratia producitur ultra et
supra virtutem et efficaciam propriarum susci-
pientis dispositionum: v. g., in Baptismo et
Pœnitentiâ, si adultus suscipiens debitè sit
attritus, gratiam sanctificantem virtute Sacra-
menti recipiet, quamvis attritio sola vim non
habeat gratiæ sanctificantis conferendæ; attritio
ergo in illo adulto non est gratiæ causa, sed
tantummodò conditio sine quâ non, et ad instar
causæ removentis obicem: sicut quamvis sol
illuminare cubiculum non possit, nisi aperian-
tur fenestræ et obex tollatur, attamen fenestra-
rum apertio non est propriè causa luminis,
sed est solummodò conditio sine quâ non, et ad
instar causæ removentis obicem seu impedimen-
tum lucis.

Inst. In Pœnitentiæ Sacramento actus pœni-
tentis sunt causa gratiæ per Sacramentum pro-
ductæ; ergo saltem Pœnitentiæ Sacramento
gratiam non producit ex opere operato, sed ex
opere operantis.

Resp. Dist. ant. Actus pœnitentis sunt causa
gratiæ quæ per Pœnitentiæ Sacramento pro-
ducitur, si illi actus sumantur quatenus sunt

materia Sacramenti Pœnitentiæ, *cone.*; si sumantur præcisè quatenùs sunt actus hominis, *nego*; proindè, *nego cons.*

Itaque pœnitentis actus dupli modo possunt spectari, 1. prout sunt quasi materia Sacramenti Pœnitentiæ, id est, quatenùs sunt signa sensibilia à Christo Domino instituta et elevata ad gratiam producendam, et consequenter sunt velut opus operatum; eoque sensu actus pœnitentis sunt causa gratiæ per Sacramentum productæ, causa, inquam, partialis, quæ simul cum absolutione gratiam producit.

2. Actus pœnitentis sumi possunt præcisè quatenùs sunt actus hominis pœnitentis, seu actus liberi et meritorii à pœnitente eliciti, et eo sensu non sunt causa gratiæ per Sacramentum productæ; quia, ut jam diximus, gratia in Sacramento Pœnitentiæ producitur ultra meritum omne propriarum dispositionum.

Idem dicendum de mutuo Matrimonii consensu, qui inter Christianos gratiæ producendæ vim habet, non præcisè quatenùs est actus liber et meritorius, sed quatenùs à Christo Domino ad Sacramenti dignitatem elevatus est.

Quærunt hic Scholastici utrūm Sacraenta novæ legis gratiam physicè producant, vel dunt taxat moraliter: ad cujus disputationis intelligentiam, nota quòd gratiam physicè producere, sit illam producere per influxum et modum similem ei, quo agentia naturalia suos operantur effectus, sicut, v. g., ignis producit calorem; gratiam verò moraliter producere, sit movere Deum ut gratiam producat. Priori modo gratiam per Sacraenta produci volent Thomistæ; oppositum propugnant Scotistæ: eligat

unusquisque sententiam quæ ipsi magis arri-
serit.

ARTICULUS II.

*An et quomodo Sacra-
menta veteris legis
Gratiam producerent.*

CONCLUSIO PRIMA.

*Sacra-
menta veteris legis gratiam ex opere
operatorio non producebant.*

Certa est conclusio, præsertim si excipiatur remedium quo, sive in naturæ lege, sive in mosaicâ, ab originali peccato mundabantur parvuli.

Hæc eadem conclusio traditur in decreto ad Armenos, his verbis : *Sacra-
menta antiquæ
legis non causabant gratiam, sed eam solùm
per Passionem Christi dandam esse figurabant:
hæc verò nostra continent gratiam et ipsam
dignè suscipientibus conferunt.* Idem innuit Conc. Trid. Sess. 7, can. 2 de Sacram. in genere : *Si quis dixerit ea ipsa novæ legis Sacra-
menta à Sacramentis antiquæ legis non differre,
nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, et alii ritus
externi; anathema sit.* Sed non viderentur à Sacramentis legis antiquæ, nisi ritu externo differre, si veteris legis æquè ac novæ Sacra-
menta gratiam contulissent.

Prob. insuper, 1.º ex Script. Ad Galat. 4, ¶. 9, ubi Sacra-
menta veteris legis vocat Apostolus, *Infirma et egena elementa.* Et cap. 6, ¶. 15 : *In Christo enim Jesu neque circumcisio
aliquid valet, neque præputium, sed nova crea-
tura.* Ad Heb. 7, ¶. 18 : *Reproba-
tio quidem*

fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus et inutilitatem. Ex quibus sic argumentor: Illa Sacra menta gratiam ex opere operato non conferebant, quæ infirma erant et egena elementa, quæ inutilia erant et nihil valebant ad internam sanctitatem: atqui talia erant, ex Apostolo, Sacra menta veteris legis; ergo non conferebant gratiam ex opere operato. Idem maximè probari potest ex Apost. ad Heb. 9.

Prob. 2.º Ex Traditione, cuius inter alios testis est S. Aug. Enarratione in Psal. 73, paulò post initium: *Sacra menta non eadem, quia alia sunt Sacra menta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem: Sacra menta novi Testamenti dant salutem; Sacra menta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem.* Idem habet Epist. 19, ad S. Hieron.

Obj. 1.º Ex Script. I ad Cor. 10, ¶. 3, 4: *Omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eumdem potum spiritalem biberunt.* Ex quo loco sic arguitur: Illa Sacra menta gratiam ex opere operato producebant, quæ eamdem cum nostris virtutem habebant, quia scilicet nostra gratiam producunt ex opere operato, ut jam probavimus: atqui, ex allato Apost. loco, Sacra menta veteris legis eamdem habebant cum nostris virtutem; ergo, etc.

Resp. Nego min. 1.º Hoc in loco non loquitur Apostolus de Sacra mentis propriè dictis; loquitur enim ibi de transitu maris Rubri, de aquâ è rupe scaturiente, de manna, etc., quæ propriè Sacra menta non sunt, tum quia Sacramentum tandiù durare debet quandiù Religionis status perseverat; tum quia transitus maris Rubri, et aqua scaturiens, bestiis et ho-

minibus erant communia , quod de Sacramentis propriè dictis asseri non potest.

2.º Nihil probat argumentum : non enim dixit Apostolus, eamdem escam nobiscum , ut perperām objicit Calvinus, sed simpliciter eamdem escam , subintelligitur , *inter se* , quod ex Apostoli scopo satis patet ; nihil enim aliud intendit Apostolus , quām ut probet fideles omnes , etsi ad eamdem vocati sint fidem , non omnes tamen esse salvandos , nisi Deo summā fide serviant , quod Israelitarum exemplo probat , qui , etsi omnes eamdem escam manducaverint , non omnes tamen Deo placuerunt : ex quibus immerito deducitur Sacra menta vetera eamdem cum nostris habuisse virtutem .

Dixi , conclusionem nostram esse certam , *præsertim si excipiatur remedium quo ab originali labe parvuli mundabantur* , sive in naturæ lege , sive in mosaicâ ; quia de illius remedii virtute et efficaciâ non convenit inter Theologos : quidam enim asserunt parvulos hujus remedii virtute fuisse justificatos ex opere operato , et independenter à fide vel parentum , vel ministrorum ; alii verò contrarium docent . Sed quidquid sit , constat circumcisionem aliudve Sacramentum justificationem ex opere operato adultis non contulisse : Apostolus ad Galat. 6 , ¶ . 15 , sic ait : *Neque circumcisione aliquid valet* ; imò nonnulli docent circumcisionem nullo modo institutam fuisse ad remissionem peccati , sed ad discernendum populum Israeliticum à Gentilibus .

Obj. 2.º S. Aug. tract. 26 in Joan. sic habet : *Sacra menta illa fuerunt : in signis diversa sunt ; in re quæ significatur , paria sunt* ; ergo ex

S. Aug. quoad efficaciam paria sunt utriusque legis Sacra menta.

Resp. Nego consequent. Nam S. Doctor utriusque legis Sacra menta comparat quantum ad vim significandi, non quantum ad producendi virtutem, de qua ne minimum verbum: paria quidem sunt quantum ad significationem, eo quod omnia gratiam significant, sed diverso modo: vetera significando solùm, nova significando simul et producendo.

CÖNCLUSIO II.

Legis antiquæ Sacra menta virtutem habebant excitandi fidem et charitatem erga Deum, sicque mediately gratiam conferebant.

Certa videtur conclusio, et prob. ex Apost. ad Heb. 10, ¶. 1: *Umbram enim habens lex futurorum bonorum.* Ex quo sic argumentor: Signa quæ ex divinâ institutione prænuntiant Christum venturum, et Salvatorem promittunt, apta sunt ad fidem et charitatem erga Deum excitandam: atqui Sacra menta veteris legis ex divinâ institutione prænuntiabant Christum venturum, et promittebant Salvatorem; ergo apta erant ad fidem et charitatem erga Deum excitandam, sicque mediately gratiam producebant.

Addo per Sacra menta veteris legis collatam fuisse sanctitatem quamdam corporalem exteri nam et legalem, per quam populus Deo peculiari s à cæteris discernebatur nationibus, et legalibus immunditiis purgabatur; eoque sensu plures Doctores intelligunt loca quæ Sacra mentis et sacrificiis legis mosaicæ vim remittendi pec-

cata videntur tribuere , his aut similibus verbis , quæ passim leguntur in libris Levitici et Numerorum : *Anima quæ peccaverit , offeret pro peccato arietem , rogabitque pro eo Sacerdos , et dimittetur illi ,* etc. Quibus verbis existimant multi Scripturæ Interpretes nihil aliud significari , nisi remissionem peccati quoad poenam et immunditiam legalem , non verò quoad culpam et poenam æternam ; vel ad summum , veteris legis Sacraenta et sacrificia profuisse ad obtainendas gratias speciales , quarum auxilio elicerentur actus fidei , contritionis et charitatis.

SECTIO III.

Qualem et quantam Sacraenta Gratiam conferant.

Tria hic præsertim sunt examinanda : 1.º utrùm Sacraenta gratiam sanctificantem , insuper et gratiam sacramentalem conferant ; 2.º utrùm gratiam primam , non secundam producant ; 3.º denique utrùm eò major conferatur gratia , quò perfectiores sunt suscipientis dispositiones . Tria hæc totidem articulis elucidabuntur .

ARTICULUS PRIMUS.

An Sacraenta Gratiam sanctificantem , insuper et sacramentalem conferant.

CONCLUSIO.

Unumquodque novæ legis Sacramentum gratiam sanctificantem , insuper et sacramentalem , in subjecto benè disposito producit.

Duæ sunt conclusionis partes seorsim probandæ et explicandæ .

1.^a *Pars*, scilicet ab unoquoque novæ legis Sacramento gratiam sanctificantem produci, *de fide* est, et abundè probata, ubi demonstravimus per Sacraenta novæ legis gratiam produci. Gratia enim simpliciter et sine addito, est gratia sanctificans, id est, qualitas supernaturalis in animâ inhærens et permanens, quâ homo divinæ fit naturæ particeps, et filius Dei adoptivus constituitur: undè et vocatur gratia habitualis.

2.ª *Pars*, scilicet quòd unumquodque Sacramentum operetur gratiam sacramentalem sibi propriam, vulgò docetur à Theologis, et *prob.* Quia sicut ritu exteriori et sensibili distinguuntur Sacraenta, ita effectu proprio, seu gratiâ unicuique propriâ distingui debent, alioquin tot Sacraenta frustrà Christus instituisset; si enim omnia eamdem prorsùs gratiam conferrent, idem Sacramentum, saltem pluries repetitum, illos omnes gratiæ gradus posset conferre.

Quæres quid sit gratia sacramentalis.

Resp. Gratia sacramentalis est ipsa gratia habitualis cum jure ad speciales gratias actuales utiles ad finem et effectum cuiuslibet Sacra menti: v. g., gratia sacramentalis Baptismi est gratia regenerationis spiritualis, dans jus ad gratias actuales necessarias, ut mædata Dei et Baptismi promissa serventur; gratia sacramentalis Confirmationis est gratia roboris spiritualis, cum jure ad speciales gratias actuales et dona Spiritûs Sancti, quibus indiget Christianus ut fidem publicè confiteatur, etiam coram Tyrannis, cum periculo; et sic de cæteris Sacra mentis. Quamobrem gratia sacramentalis non

est ipsa gratia sanctificans præcisè, cùm eadem gratia sanctificans per omnia Sacra-menta pro-ducatur, atque etiam haberi possit extra Sacra-mentum, scilicet per actum charitatis, aut perfectæ contritionis.

Deindè gratia sacramentalis non est ipsum actuale auxilium; recipitur enim gratia sacra-mental is in ipsâ Sacramenti susceptione, in quâ tamen non confertur necessariò auxilium ac-tuale, ut patet in parvulis qui baptizantur: sed gratia sacramentalis est ipsam et gratia sanctifi-cans, prout dans jus ad auxilia specialia gratiæ excitantis et adjuvantis congruo tempore percipienda.

Colliges 1.º hominem qui indignè ad Sacra-mentum accedit, privari jure ad speciales gratiæ actuales obtinendas ut finem proprium Sa-cramenti assequatur: v. g., qui Ordinis Sacra-mentum indignè recipit, privatur jure ad speciales gratiæ actuales obtinendas ut sacris rite fungatur ministeriis.

Colliges 2.º quandò post Sacramenti suscep-tionem homo per mortale peccatum ab acceptâ in Sacramento gratiâ excidit, tunc spoliari etiam dicto jure ad speciales gratiæ actuales, quia peccator jus non habet ad ullam gratiam: at-tamen cùm per pœnitentiam priora reviviscunt opera et merita, et amissa recuperatur gratia; tunc saltem probabiliter dici potest reviviscere etiam jus ad speciales gratiæ actuales.

ARTICULUS II.

An Sacra-menta primam, an secundam Gratiam conseruant.

Gratia prima illa dicitur quæ creaturam intel-

lectualem, ex non justâ, justam efficit; seu quæ illam ex peccati mortalis statu ad sanctitatis et justitiæ statum transfert.

Gratia secunda ea dicitur quæ creaturam jam justam, justiorem reddit, ideòque gratia secunda sæpè vocatur gratiæ sanctificantis augmentum. Hoc prænotato, sit

CONCLUSIO.

Duo novæ legis Sacraenta, Baptismus nimirum et Pœnitentia, ex primariâ suâ institutione, primam conferunt gratiam; alia verò secundam.

Duæ sunt conclusionis partes, et ambæ certissimæ.

Prob. 1.ª pars. Quia per Baptismum et Pœnitentiam à peccatis mortalibus mundamur et justificamur, ut fusiùs in propriis dicetur locis; ergo Baptismus et Pœnitentia primam producunt gratiam. Proptereà vocantur Sacraenta mortuorum, quia homines spiritualiter mortui, seu in peccato mortali jacentes, per illa Sacraenta vivificantur, et spiritualiter convalescent.

Prob. 2.ª pars. Quia alia Sacraenta à Christo non sunt primariâ instituta ad peccatum mortale remittendum, sed ad vitam spiritualem nutriendam, roborandam, vel perficiendam; ergo gratiam secundam conferunt. Ideò Sacraenta vivorum nuncupantur, quia nempè soli homines spirituali vitâ fruentes ad illa Sacraenta debent accedere.

Dixi, *ex primariâ institutione*; quia Sacraenta mortuorum secundam per accidens gra-

tiam conferunt, quandò scilicet qui hæc suscipit, per charitatis vel contritionis actus, justificationis gratiam jam adeptus est. È contrà, Sacramentum Extremæ Unctionis, quamvis vulgò dicatur Sacramentum vivorum, primam tamen gratiam conferre potest, ex secundariâ nempè suâ institutione, ut in proprio exponetur loco.

Recentiores quidam Theologi asserunt per Eucharistiam, et alia vivorum Sacra menta, primam per accidens conferri gratiam, quandò scilicet suscipiens bonâ fide se in peccato mortali non existere existimat: at hæc opinio vix ullum habet in sacris Litteris aut Traditione fundamentum, nec forsitan absque periculo apud plebem divulgaretur; ideoque nec extra scholas, nec nisi ad summum probabiliter est asserenda.

Quæres utrùm Sacra menta novæ legis venialia peccata remittant.

Resp. 1.º Certissimum est per Baptismum et Poenitentiam venialia peccata, etiam ex opere operato remitti, modò qui baptizatur de peccatis suis venialibus sit attritus, et poenitens ea detestetur ac confiteatur.

Resp. 2.º Ex communi Doctorum sententiâ, Sacra menta vivorum remittunt quoque venialia peccata, vel immediatè et ex opere operato, ut nonnulli docent, vel saltem mediatè, imper tiendo gratias excitantes ad actum contritionis de venialibus peccatis eliciendum.

ARTICULUS III.

An per Sacra menta tantò Gratia major conferatur, quantò perfectiores sunt dispositiones.

CONCLUSIO.

Tantò major per Sacra menta novæ legis gratia confertur, quantò perfectiores sunt suscipientis dispositiones.

Certissima est conclusio, et clarè traditur à Conc. Trid. Sess. 6, de Justificatione, cap. 7, ubi docet quòd unusquisque justitiam recipit secundùm mensuram quam Spiritus Sanctus partitur singulis, prout vult, et secundùm propriam cujusque dispositionem et cooperationem. Idem unanimiter docent SS. Patres.

Prob. Ratione. Sacra menta sunt causæ necessariæ, quæ agunt quantum possunt, juxta suscipientis dispositionem ; ergo, etc.

SECTIO IV.

Quid sit Character, et à quibus Sacramentis imprimatur.

Character rectè definitur, *Signum spirituale et indeleibile animæ impressum, vi cuius Sacramentum iterari non potest.* Hæc definitio sumitur ex Conc. Trid. Sess. 7, can. 9, de Sacramentis in genere, ubi sic habetur : *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione et Ordine, non imprimi characterem in animâ, hoc est, signum quoddam spirituale et indeleibile, unde ea iterari non possunt; anathema sit.* Hoc positō, sit

CONCLUSIO.

In tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione et Ordine, imprimitur in anima character, qui est signum quoddam indeleibile.

Conclusio est de fide, ut patet ex can. mox citato. Duæ sunt partes explicandæ et probandæ.

1.^a *Pars*, nempè quod tria novæ legis Sacra-
menta characterem imprimant, *prob. ex Script.*
et Traditione. 1.º Quidem characterem baptis-
malem indicat Apostolus, ad Ephes. 1, ¶. 13 :
*In quo (Christo) et credentes signati estis Spi-
ritu promissionis sancto.* Quem Apostoli locum
de baptismali charactere interpretatur S. Chrys.
Homil. in hanc Epistolam 2, ubi sic loquitur:
*Signati fuerunt etiam Israelitae, sed circumci-
sione, sicut oves et bruta.* Nos quoque sumus
signati, sed sicut filii, Spiritu. S. Aug. Epist.
173 aliàs 204, sic habet : *Vos oves Christi estis,*
characterem dominicum portatis in Sacramento
quod accepistis.

2.º De Confirmationis charactere loquitur
idem Apost. II ad Cor. 1, ¶. 21, 22 : *Et qui*
unxit nos Deus, qui et signavit nos, et dedit
pignus Spiritus in cordibus nostris. Ad quem
locum alludens S. Amb. lib. de Initiandis,
cap. 7, sic habet : *Repete, quia accepisti sig-
naculum spiritale.... signavit te Deus Pater,*
*confirmavit te Christus Dominus, et dedit pig-
nus Spiritus in corde tuo, sicut apostolicā lec-
tione didicisti.*

3.º Deniquè per Ordinis Sacramentum im-
primi characterem apertè tradunt SS. PP. et
imprimis S. Aug. lib. 2 contra epist. Parme-

niani, cap. 13: *Si quando, inquit, ex ipsd parte venientes etiam Præpositi, pro bono pacis, correcto Schismatis errore, suscepti sunt,... non sunt rursus ordinati, sed sicut Baptismus in eis, ita Ordinatio mansit integra.* S. Hieron. in Dialogo adversus Luciferianos, sub finem ita loquitur: *Synodus Nicæna omnes Hæreticos suscipit, exceptis Pauli Samosateni discipulis; et quod his majus est, Episcopo Novatianorum, si conversus fuerit, Presbyterii gradum servat.* At solida nulla afferri ratio potest, cur in Hæreticis vel Schismaticis, et viris vario criminum genere inquinatis Ordinatio maneat integra, sicut Baptismus, nisi Ordinis Sacramentum, sicut et Baptismus, characterem imprimat: nec Episcopis ab hæresi vel schismate redeuntibus sacerdotalia exercere munia permisum ab Ecclesiâ fuisse, nisi per Ordinacionem impressus ipsis fuisse character indelebilis.

Obj. Theologi plures, ut Gabriel, Durandus, Scotus, Cajetanus, et alii, characterem non admiserunt; ergo, etc.

Resp. Nego ant. Etenim citati Theologi dubitaverunt duntaxat de essentiâ, seu quid sit character, quibusve fundamentis nitatur fides catholica de charactere; ejus tamen existentiam omnes admiserunt. Deindè antè floruerunt illi Theologi, quâm eâ de re quidquam clarè definierit Ecclesia; nunc autem constat dari characterem, et esse signum quoddam, sed spiritale.

2.ª Pars, nempè quòd character signum sit indeleibile, et quòd Sacraenta characterem imprimentia iterari non possint, probatur tum ex loco Conc. Trid. jam citato, tum ex relatis

SS. Hier. et Aug. textibus, quibus Baptismi et Ordinis Sacraenta iteranda non esse testantur; ac proindè characterem in illis impressum, esse omnino indelebilem.

Quæres quomodo tres illi characteres ab invicem distinguantur.

Resp. Per characterem baptismalem homo fit ovis Christi, et idoneus redditur ad alia Sacraenta suscipienda. Per Confirmationis characterem fit Christi miles, Spiritu Sancto repletus, et deputatur ad spiritualem pugnam ex officio pro fidei defensione etiam coram Tyrannis sustinendam. Denique per Ordinis characterem Christi minister constituitur, et ad Sacraenta aliis ministranda, præsertimque ad offerendum Missæ sacrificium deputatur. Indè congruentiæ rationem deducunt Theologi cur tria duntaxat Sacraenta characterem impriment: sicut enim, inquiunt, signari solent oves, milites et Officiarii, ita etiam congruum erat ut aliquo spirituali signaculo insignirentur oves Christi, milites ejus, et Officiarii seu gregis ipsius duces.

CAPUT V.

De Ministro et Ministri Qualitatibus.

SACRAMENTI minister dicitur, qui Sacramentum conficit, illudque hominibus administrat. Quatuor in ipso necessariæ sunt qualitates ad Sacraenta ritè et sanctè conficienda: 1.^a est potestas legitima, 2.^a intentio, 3.^a vita pia, 4.^a denique est summa et assidua vigilantia, cui

connectitur obligatio Sacra menta ministrandi.
De his quatuor sectionibus totidem agemus.

SECTIO PRIMA.

De Potestate in Sacramenti Ministro requisitâ.

Suppono 1.º h̄ic institui posse quæstionem de requisitâ potestate, vel ad validam, vel ad licitam Sacramenti administrationem.

Suppono 2.º validè non posse ministrari Sacramentum, saltem de lege ordinariâ, nisi ab homine viatore; quia ex Scripturâ patet potestatem Sacra menta ministrandi fuisse concessam Apostolis, eorumque successoribus, id est, viatoribus hominibus: nec aliundè constat talem fuisse concessam Angelis vel hominibus vitâ functis. His prænotatis, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Non omnes homines, nec Christiani omnes, validè possunt, excepto Baptismo, Sacra menta ministrare, sed soli Sacerdotes aut Episcopi hanc habent potestatem.

Conclusio est de fide, et traditur à Conc. Trid. Sess. 7, can. 10, de Sacramentis in genere: *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo, et in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem; anathema sit.*

Prob. insuper. Quia ut validè conficiantur Eucharistiæ, Pœnitentiæ et Extremæ Unctionis Sacra menta, sacerdotalis requiritur character; ut autem Confirmationis et Ordinis Sacra menta ministrentur, necessarius est character episcopal is, quemadmodùm in propriis demonstrabitur locis: at non omnes homines, nec Christiani

omnes, talem habent characterem. Quantum verò ad Matrimonium, etsi conjuges fideles illius dicantur ministri, attamen ut illud validè contrahant, nullum debet esse canonicum impedimentum, quod in multis reperitur; ergo non omnes homines, nec Christiani omnes, validè possunt Sacraenta ministrare.

Dixi, *excepto Baptismo*; quia, ut infrà probabitur, à quolibet homine rationis compote potest validè ministrari.

CONCLUSIO II.

Ut licet et secundum ordinem in Ecclesiā institutum Sacraenta administrentur, præter facultatem ea validè conferendi, requiritur in ministro jurisdictione vel ordinaria, vel delegata, excepto necessitatis casu.

Certa est conclusio, et facilè *prob.* Quia Sacramentorum administratio ad eos directè pertinet, quibus directè animarum incumbit cura: quamobrem, ut docet Rituale Romanum, nullus hoc munere fungi debet, nisi proprius Sacerdos vel delegatus; nec alienæ parochiæ fidelibus Sacraenta ministrabit Sacerdos, nisi necessitatis causâ; et qui aliter se gerit, peccat, ut potè qui jus usurpet alienum, et sanctæ Ecclesiæ ordinem ac pacem perturbet.

SECTIO II.

De Intentione in Sacramentorum Ministro necessariâ.

Intentio, prout h̄c sumitur, est libera voluntas conficiendi Sacramentum, seu actus

voluntatis quo minister vult Sacramentum confidere. Intentio aliquatenus differt ab attentione: quippe attentio est actus intellectus aliquid considerantis, et de eo cogitantis; intentio verò, generatim loquendo, est actus voluntatis quo quis liberè vult aliquid agere, de quo priùs cogitavit.

De ministri intentione quatuor præsertim possunt inquire, 1.º an in ministro necessaria sit intentio, ad Sacramenti valorem; 2.º an requiratur vel sufficiat intentio actualis, virtualis aut habitualis; 3.º quid intendere debeat minister, et an jocosè et derisorie agens validum conficiat Sacramentum; 4.º denique utrum intentio debeat esse absoluta et determinata: quatuor has difficultates articulis totidem enucleabimus.

ARTICULUS PRIMUS.

An ad Sacramenti valorem Intentio sit in Ministro necessaria.

Negavit Lutherus, docens valere Sacraenta lusoriè prorsùs collata, v. g., validum esse Baptismum à mimo datum, licet ille per jocum et irrisionem manifestam, in scenâ ludendo, ritum Baptismi repræsentare solum intenderet. Sit contra ipsum

CONCLUSIO.

In Sacramentorum Ministro requiritur intentio saltem faciendi quod facit Ecclesia.

Conclusio est de fide, et apertè definita fuit in Conc. Trid. adversùs Lutherum, Sess. 7,

can. 11, de Sacramentis in genere: *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacra menta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia; anathema sit.* Idem habetur in decreto ad Armenos: *Hæc omnia Sacra menta tribus perficiuntur, rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ, et personâ ministri conferentis Sacra mentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquid desit, non perficitur Sacra mentum.*

Prob. insuper ex Script. Matth. 24, ¶. 45: *Quis, putas, est fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus suus super familiam suam?* Joan. 20, ¶. 23: *Quorum remiseritis peccata,* etc. I ad Cor. 4, ¶. 1: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei.* Ex quibus sic argum entor: Voluit Christus Dominus Sacra mentorum ministros agere, non ut instrumenta inanimata et ratione destituta, sed humano et rationali modo, id est, per rationem et liberam voluntatem, sicut agere solent magistratus et judices à Rege constituti, vel dispensatores familiæ præpositi, ut ex allatis patet locis: atqui ita non agerent Ecclesiæ ministri, si Sacra menta absque intentione ministrarent; ergo in Sacra mentorum ministris necessaria est intentio.

Confirmatur ex variis absurdis quæ ex Hæreticorum sequuntur opinione; si enim mater, nihil planè de Baptismo cogitans, inter lavandum filium, diceret ad Deum invocandum, ut infanti benè cederet ablutio, *Lavo te, in nomine Patris,* etc., censeretur validè baptizasse. Sic sequeretur quòd Sacerdos in mensâ legens cap. 26 S. Matth., totum panem in mensâ po-

situm converteret in corpus Christi. Sic ebrius, amens, aut somnians, si formam pronuntiaret, conficeret Sacramentum.

Obj. 1.º Quandò Calvinista baptizat, non habet intentionem faciendi quod vera facit Ecclesia, sed quod facit Ecclesia Calvinistarum, quæ vera non est: atqui tamen validè baptizat; ergo ad Baptismi valorem non requiritur intentio faciendi quod vera facit Ecclesia.

Resp. Nego maj. Cùm enim Ecclesia Calvinistarum idem baptizando faciat quod vera facit Ecclesia, qui intendit facere quod facit Ecclesia Calvinistarum, intendit etiam facere quod vera facit Ecclesia.

Obj. 2.º S. Aug. pluribus in locis videtur necessitatem intentionis negare in Sacramentorum ministro; ergo, etc.

Resp. Dubitavit quidem S. Aug. an intentio esset absolutè necessaria in Sacramentorum ministro, sed res nondùm fuerat ab Ecclesiâ definita. Deindè, cùm optet S. Doctor ut in aliquo generali Concilio definiatur, dici non potest aliam fuisse ejus mentem, quàm Conciliorum Florentini et Trid. sic enim habet lib. 7 de Baptismo, cap. 53, de ministri intentione loquens: *Nobis tutum est in eâ non progredi aliquâ temeritate sententiae, quæ nullo in catholicô regionali Concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt.*

Obj. 3.º Genesius mimum coram Diocletiano agens, fuit in theatro ab altero mimo baptizatus in christianæ fidei ludibrium: subitò credens, iterùm non est baptizatus, et tamen Sanctorum numero adscribitur in Martyrologio Romano et Adonis Trevirensis, octavo Calendas Septembbris:

sed mimus baptizans non habebat intentionem faciendi quod facit Ecclesia, ergo, etc.

Resp. historiam illam diversimodè à Scriptoribus narrari. Ado enim asserit accersitum fuisse Presbyterum, à quo baptizatus fuit Genesius. Deindè non constat an illud Baptisma validum fuerit; quis enim illud approbavit? Ideò verò iteratum non fuit Baptisma, quia proprio statim meruit sanguine baptizari S. Genesius; nihil ergo contra nos in illâ historiâ.

Obj. 4.º Nec fides, nec probitas requiritur in ministro ut Sacraenta validè perficiat; ergo nec intentio.

Resp. Nego consequent. 1.º Quia in Sacramentis, quæ tota pendent à Christi voluntate, non valent argumenta à pari. 2.º Hæc afferri potest disparitatis ratio, quod sine fide et pietate possit quis humano modo agere in nomine et auctoritate Christi, non ita verò sine intentione.

Obj. 5.º Verba significant independenter ab hominis proferentis intentione; ergo pariter Sacraenta significant et gratiam operantur independenter à ministri intentione.

Resp. Dist. ant. Verba purè speculativa, conc.; verba practica, nego. Ratio disparitatis est, quia cùm verba purè speculativa nullam aliam habeant quàm significandi virtutem, idem semper significant à quocunque proferantur, sive ab homine, sive à psittaco. At verba practica, quæ vim habent aliquid efficiendi, nihil practice significant, seu nihil operantur, nisi dūm ab eo proferuntur, qui intentionem habet et potestatem illud efficiendi quod verbis illius significatur. Undè si Judex somniando hominem

morti addiceret, exsecutioni non demandaretur ejusmodi sententia, ex eo quod absque liberâ Judicis intentione fuisse prolatum. At Sacramentorum verba practica sunt, ut suprà probavimus, et consequenter nihil practicè significant, seu nihil operantur, nisi legitimam minister habeat intentionem.

Obj. 6.º denique : Corporalia medicamenta independenter à ministri aut medici intentione prosunt ; ergo pariter Sacra menta, quae spiritualia sunt medicamenta.

Resp. Nego consequent. Disparitas est, quia medicamenta corporalia instantum prosunt, inquantum ex salutiferâ materiâ et apto modo præparata fuerunt, proindeque independenter à ministri intentione operantur : at verò, ex Christi Domini institutione, Sacra menta sine ministri intentione non prosunt, quia Christus Sacramentorum ministros instituit tanquam judices, dispensatores et legatos, qui humano modo et cum intentione debent agere.

ARTICULUS II.

Qualis requiratur et sufficiat Intentio.

Quadruplex distingui potest intentio, nempe actualis, virtualis, habitualis, et interpretativa.

Actualis intentio est voluntas actu præsens conficiendi Sacramentum.

Virtualis est illa virtute cuius agitur, licet paulò antè sit actu præterita : cognoscitur autem virtualem adesse intentionem, præsertim per continuationem actionum, quae fiunt in virtute actualis intentionis præcedentis, et ad eumdem ordinantur finem, nimirum ad Sacramentum

mentum conficiendum ; quamobrem minister ille dicitur habere actualem intentionem , qui Sacramentum consciens , actu et de facto cogitat de Sacramento quod conficit , vultque actu illud conficere. Ille verò virtualem dicitur habere intentionem , qui , licet eo ipso quo Sacramentum conficit , actu non intendat sacramentalem quam operatur actionem exercere , nec de illâ tunc cogitet , nihilominus tamen actualem paulò antè habuit intentionem Sacramentum confiendi , quæ quidem intentio retractata non est , nec moraliter interrupta , sed in seriem actionum ad Sacramenti collationem ordinatarum perseverat , v. g. : si Sacerdos , postquam actualem habuit intentionem celebrandi Missam , ex illâ intentione ad Ecclesiam veniat , necessaria ad sacrum Mysterium præparet , et posteà ministret ; quamvis in ipso forsitan exercitio , in eo quo consecrat momento , cogitatio ejus ad alia rapiatur , validè tamen consecrat , quia tunc agit virtute primæ intentionis perseverantis moraliter .

Habitualis intentio propriè sumpta definitur à quibusdam facilitas vel proclivitas ad Sacra- menta conficienda ex frequenti illorum admini- stratione proveniens , quæ quidem intentio in amentibus , ebris et dormientibus remanet , sicut et alii habitus .

Interpretativa intentio , prout ab habituali et virtuali distinguitur , propriè non est intentio , sed intentionis interpretatio , quæ futura in aliquo præsumitur , si esset mentis compos , aut si illa ipsi veniret in mentem . Alii aliter definiunt intentionem tum habitualem , tum interpreta- tivam , sed neutram esse actum voluntatis phy-

sicè aut moraliter perseverantem consentiunt.
Hoc posito, sit

CONCLUSIO.

Ut Sacramentum valide conferatur, requiritur saltem et sufficit virtualis intentio.

Certa est conclusio, et ab omnibus Theologis admittitur : duæ illius partes probantur et explicantur.

Prob. 1.ª pars, nempè quòd *saltem virtualis requiratur intentio*. Quia ad Sacramenti valorem requiritur, ut humano modo se gerat minister, proindèque ut velit Sacramentum confiscere: atqui, ut Sacramenti minister censeatur velle Sacramentum confiscere, virtualis saltem requiritur intentio, nec sufficit habitualis strictè sumpta. Si verò virtualis intentio cum habituali confundatur, quemadmodùm sumitur à S. Thomâ, 3. part. quæst. 64, art. 8, ad 3.um, et à quibusdam aliis Theologis, eo sensu dici poterit intentionem habitualem sufficere, id est, actualem non requiri, quod jam probandum est.

Prob. 2.ª pars, nempè quòd ad Sacramenti valorem *sufficiat virtualis intentio*. Quia illa ad Sacramenti valorem sufficit intentio, quæ sufficit ad hoc ut humano ac rationali modo agere dicatur minister, et Sacramentum velle confiscere: atqui ad id sufficit virtualis intentio, sicut ad merendum sufficit intentio virtualis agendi propter Deum, et quemadmodùm in actionibus humanis, v. g., in contractibus, legationibus et procurationibus, sufficere solet virtualis intentio; ergo, etc.

Prob. insuper. Quia semper in ministri po-

testate non est habere actualem intentionem, scilicet propter repentinæ et indeliberatas mentis divagationes, à quibus ne ipsi quidem viri pii omnino liberi sunt: at Christus eam noluit in ministris exigere intentionem, quæ nonnunquam est moraliter impossibilis, superatque vires humanas; ac viam innumeris aperiret scrupulis ac dubitationibus, quæ circa Sacramentorum valorem possent oriri; ergo quamvis actualis intentio sit optima, et conveniens sit, quantum fieri potest, eam adhibere; attamen ad Sacramenti valorem necessaria non est, sed virtualis sufficit.

Observa 1.º ad eliciendam actualem intentionem non requiri ut ore tenus dicantur formaliter ista verba, *Volo baptizare*, etc., sed sufficere ut minister interius velit Sacramentum conficere.

Observa 2.º intentionem virtualem non desinere, nec moraliter esse interruptam, licet aliqua brevis exerceatur actio, quæ per se ad Sacramenti valorem non sit ordinata, v. g., si Sacerdos post efformatam celebrandi intentionem aliquot describat lineas, vel paulisper cum aliquo in via occurrente colloquatur; istæ breves et minutæ actiones non obstant quominus Sacramentum validè conficiat, licet forte eo instanti sit distractus, quo Sacramentum operatur.

ARTICULUS III.

Quid intendere debeat Minister Sacramenti.

Nota quatuor intendi posse à Sacramenti ministro: 1.º ritum purè externum ponere, quantum est præcisè applicatio externa materiae

et formæ ; 2.º facere ritum sacrum , seu qui ut sacer apud Christianos habetur ; 3.º verum confidere Sacramentum ; 4.º producere Sacramenti effectum , v. g., gratiam vel characterem . Hinc, licet omnis intentio ratione sui principii sit interior , cùm sit actus voluntatis , ratione tamen objecti duplex hìc à Theologis distinguitur , interna nimirùm et externa : intentio externa ea est quâ quis vult duntaxat ponere ritum externum , cum intentione secretâ non conficiendi Sacramentum , sed exteriùs solùm simulandi . Intentio interna dicitur illa per quam quis , præter ritum externum , intendit operari aliquid internum et sacrum , saltem implicitè et confusè cognitum .

Quæstio est inter scholæ Magistros , an ad veritatem Sacramenti necessaria sit in ministro intentio interior , an sufficiat exterior .

Certum est autem nunc apud omnes , 1.º non absolutè requiri ut minister intendat explicitè ritum sacramentalem , sive prout est gratiæ productivus , sive prout est verum Sacramentum , sive prout adhibetur ab Ecclesiâ Christi , quia valet Baptismus à Paganis etiam collatus in legitimâ materiâ et formâ , licet illi Christum et ejus Ecclesiam ignorent .

Certum est 2.º sufficere saltem quòd minister implicitè et indirectè velit facere quod facit societas quam Ecclesiam Christi vocant , aut quod ab ipso postulat , v. g. , qui Baptismum ut ritum religiosum habet : putà , si Catechumenus in extremis positus Baptismum postulet ab infidelis , ipsumque nonnisi ritum baptizandi materialem per tempus edocere queat ; ratio est quòd ille minister infidelis , in eo casu , postulantis

annuens voto , implicitè saltem et indirectè intendat facere quod facit et intendit Ecclesia Christi.

Certum est 3.º absolutè requiri saltem , 1. ut minister aliquâ ratione intendat facere quod facit Ecclesia , id est , saltem ut interius velit et cum advertentiâ totum ponere ritum exteriorem quem servat Ecclesia ; 2. ut exteriùs seriò agat et in debitis circumstantiis , undè appareat eum se gerere tanquam Ecclesiæ ministrum.

Difficultas est igitur an hæc duo posteriora sufficient, atque huc totum recidit controversiæ punctum , an illæsâ Sacramenti validitate , minister dûm ritum externum , debitiss in circumstantiis , seriò et attentè exteriùs peragit , possit intentionem suam intùs limitare , restrin gere , corrumpere , aut etiam contrariam gerere , dicens tacitus apud se , *Nolo conficere Sacramentum* , vel etiam , *Volo puerum hunc non baptizare , sed diabolo devovere* , adeò ut nulla intentio occulta , quantumvis perversa , Sacramentorum validitati officere queat ; an verò perversa hæc intentio secreta nullum prorsùs reddat Sacramentum , ad cujus validitatem absolutè necesse sit ut minister implicitè saltem intendat ritum peragere prout in Ecclesiâ Christianorum sacer habetur.

Inter Theologos alii affirmant , alii negant : utraque sententia suos habet defensores , suos et aggressores catholicos ; communior tamen est quam hic tuemur.

CONCLUSIO.

Ad valorem Sacramenti absolute requiritur intentio interna, atque Sacramentorum validitati prorsus officit perversa et opposita intus latens intentio.

Prob. 1.º Ex Script. Luc 22, ¶. 19 : Hoc facite, ait Christus alloquens Apostolos, in meam commemorationem. I Ad Cor. 4, ¶. 2 : Sic nos existimet homo, inquit Apost., ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei. Unde sic arguere est : Ad valorem Sacramenti, necesse est ut minister agat in commemorationem Christi, ut Christi minister, ut dispensator mysteriorum Dei : sed qui, dum ritum sacramentalem exteriùs seriò celebrat, intus verò contrariam gerit intentionem, dicens, v. g., Nolo facere rem sacram, sed simulare duntaxat, ille profectò non agit in commemorationem Christi, ut minister Christi, ut dispensator mysteriorum Dei, cùm positivè nolit ritum exterum peragere sub eâ ratione quâ Sacramentum dicti potest, nec enim est Sacramentum nisi quatenùs est sacer et à Christo institutus.

Prob 2.º Ex Conc. Trid. Sess. 7, can. 11 : Si quis dixerit in ministris, dum Sacraenta conficiunt et conserunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia; anathema sit. Et Sess. 14, cap. 6, declarat sancta Synodus poenitentem non debere sibi de suâ fide blan-diri, si Sacerdoti animus seriò agendi et verè absolvendi desit. Igitur ex Conc. Trid. quilibet minister 1. debet intentionem habere faciendi quod facit Ecclesia : sed qui secretò dicit, Nolo

baptizare, Nolo facere quod facit Ecclesia, ille non intendit facere quod facit Ecclesia; ergo, etc. 2. Sacerdos non absolvit, nisi habeat animum absolvendi: sed qui tacitus dicit apud se, Nolo absolvere, huic non est animus absolvendi; ergo, etc.

Prob. 3.º Ex Sum. Pontificibus. 1. Alex. VIII sequentem proscriptis propositionem, anno 1690: Valet Baptismus collatus à ministro qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus verò in corde resolvit, Non intendo quod facit Ecclesia: sed hæc propositio ipsissimam adversariorum, quam impugnamus, sententiam exprimere videtur; quomodo igitur, salvo quod debetur sanctæ Sedi obsequio, eam iterùm defendere possunt?

2. Rubricæ Missalis Romani, quod auctoritate Clementis VIII editum est, sic habent, cap. 7, de Defectu intentionis: *Si quis non intendit confidere, sed delusoriè agere...; item si quis habeat coram se undecim hostias, et intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, in his casibus non consecrat, quia requiritur intentio.* Nihil expressius certè desiderari potest.

Legatur S. Thomas 3.ª parte, quæst. 64, art. 8 et 10.

Accedit tandem placitum Sum. Pont. Benedicti XIV, in opere quod edidit anno 1748, cuique titulum fecit, *de Synodo Diocesanâ*; etenim lib. 7, cap. 4, asserit quidem, 1. *Historiæ Concilii Trid. jejunos sese ostendere eos qui oppositam, quam hic impugnamus, Theologorum sententiam, à S. Synodo fuisse damnatam docent;* 2. *Nullam de ed re emanasse*

Sedis apostolicæ definitionem expressam; verum hæc addit: Negari tamen haud potest, grave vulnus præfatae opinioni inflictum ab Alex. VIII (quandò nempè laudatam superiùs propos. damnavit); et posteà declarat nostram sententiam esse communiorem, tuiorem, et omnino servandam in praxi. Quare si constet, prosequitur Sum. Pontifex, quempiam, aut Baptismum contulisse, aut aliud Sacramentum ex iis quæ iterari nequeunt, administrasse, omni adhibito ritu, sed intentione retentâ... urgente quidem necessitate, erit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si tamen res moram patiatur, Sedis apostolicæ Oraculum erit exquirendum.

Obj. 1.º S. Aug. lib. 7 contra Donat. cap. 53, innuit valere Baptismum cum internâ sive dantis sive accipientis simulatione, id est, intentione simulatâ administratum; ergo, etc.

Resp. 1.º Si ut volunt adversarii accipiatur ille textus, non minùs ipsis quam nobis contradiceret S. Doctor; loquitur enim similiter de Baptismate extra Ecclesiam in ludo mimicè collato: quod Baptisma valere solus nunc dixerit Lutheri discipulus.

2.º Non assertivè sed dubitanter ibi loquitur S. Augustinus, non docendo, sed proponendo difficultatem quam in hâc solvendâ controversiâ, quibus temporibus nihil definierat Ecclesia, experiebatur; et ideò subjicit tutum esse in eâ quæstione non progredi aliquâ temeritate sententiæ.

Obj. 2.º Innocent. IV, in lib. 3 Decret. tit. de Bapt. et ejus effectu, sic loquitur: Non est necesse quod baptizans gerat in mente facere

quod facit Ecclesia, imò si contrarium gereret in mente, scilicet, non facere quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est, dummodò baptizare intendat. Igitur ex Sum. Pont. valet Baptismus, etiamsi minister per contrariam intentionem nolit facere quod facit Ecclesia.

Resp. Dist. cons. Igitur valet Baptismus, etsi minister nolit facere quod facit Ecclesia quantum ad effectum Sacramenti, *conc.*; quantum ad ritum præcisè ut sacrum saltem implicitè cognitum, *nego*. Sum. Pontificis mentem apertè produnt *ultima* textūs objecti verba, *Dummodò baptizare intendat*. Istudque clariùs antè jam aperuerat Inn. IV, in eodem cap. : *Ad hoc ut aliquis baptizatus sit, inquit, necessarium est quod baptizans intendat baptizare, non tantum balneare, vel carnes lavare.* Atque ad eundem sensum intelligi debet quod ex S. Thomā solent objicere.

Obj. 3.º Probabiliùs creditur Christum in instituendis Sacramentis, eam tenuisse rationem agendi, quæ magis congruit bono Ecclesiæ regimini, quæque paucioribus subjacet incommodis : atqui agendi ratio juxta quam Christus valida habuissest Sacraenta omnia quæ exteriùs seriò et in debitiss circumstantiis conficiuntur, magis congruit bono Ecclesiæ regimini, etc., quia magis favet publicæ securitati, et innumeris occurrit incommodis quibus aliàs obnoxii essemus. Enimverò, suppositâ necessitate intentionis internæ, fideles in perpetuâ versarentur anxietate circa valorem Sacramentorum à se susceptorum.

Resp. Dist. maj. Si hæc agendi ratio aliàs

dignitati Sacramentorum non opponatur, nec contrarium ex Scripturis et ex Ecclesiæ summorumque Pont. decretis probabilius constet, *conc.*; secūs, *nego*. Porrò verè postulat dignitas Sacramentorum, ut nonnisi à ministris intùs etiam seriò agentibus validè perficiantur; item ex probationibus nostris saltem probabilius est secundùm Scripturas et Ecclesiæ ac SS. PP. decreta, Christum reipsâ voluisse ut ab internâ ministri intentione pendeat Sacramentorum validitas.

Ad prob. Resp. 1.º Retorq. argum. Nemo similiter certus esse potest an legitimam formam secretò adhibuerit minister, an verò eam adulteraverit; ergo quisque similiter anxius erit de validitate Sacramentorum.

Resp. 2.º moralem eò loci sufficere certitudinem; ad hanc autem certitudinem satis est quòd nulla sit dubitandi ratio de malitiâ et improbitate ministri. Cùm enim debitam intentionem habere sit facillimum, eam positivè excludere diabolicum est: tantam autem suspicandi nequitiam nulla potest esse ratio, nisi probetur; atque tenendum est quòd, pro suâ providentiâ, non patietur Deus optimus nos ita daemonis aut impiorum illudi simulationibus, æternum perituros.

Obj. 4.º Valent acta Notarii, contractus à Procuratore initi, quamvis contraria sit occulta eorum intentio; ergo à pari, etc.

Resp. Nego consequent. et parit. Ratio discriminis est quòd Notarius merus sit testis et scriba: scriba quidem, cuius est instrumenta, quibus partes contrahentes ligantur, describere; testis verò, qui partes non ligat, sed eas

mutuo consensu ligatas declarat. Procurator autem ad contrahendum deputatus, minister est solùm execusionis, determinatam sibi voluntatem et intentionem Domini exsequens et implens, quomodò servus ad erogandam pauperi eleemosynam missus. Quæ officia, ut patet, internam non exigunt intentionem. Verùm minister Sacramentorum, minister est dispensationis, ipse Sacramenta nomine et auctoritate Christi verè perficit, nec tantùm declarat, aut testis est concessæ sanctitatis, sed eam ut liberum Dei instrumentum confert ac producit: quomodò autem activè et efficienter produceret, quod producere nollet.

ARTICULUS IV.

Utrum Intentio debeat esse absoluta et determinata.

Suppono intentionem aliam esse absolutam, aliam verò conditionatam. Absoluta ea est quæ nullam involvit conditionem, ut cùm baptizans dicit, *Ego te baptizo*, nullâ adjectâ conditione. Conditionata verò ea est quæ conditionem complectitur, non de præsenti aut præterito, sed de futuro: quandò conditio est de præsenti vel præterito, et jam verè posita est, tunc æquivalet absolutæ; idem quoque dicendum, si conditio sit de futuro necessario, nisi fortè suam velit minister intentionem suspenderre usque ad conditionis eventum. Si verò conditio sit de futuro contingenti, invalida prorsùs erit intentio, quemadmodùm sequenti demonstrabitur conclusione. Itaque sit

CONCLUSIO.

Ad Sacramenti valorem absoluta requiritur intentio, vel absolutæ æquivalens.

Certissima est conclusio.

Prob. ratione jam multoties adductâ. Ad Sacramenti valorem requiritur ut minister velit Sacramentum conficere : atqui nisi intentionem habeat absolutam, vel absolutæ æquivalentem conferendi Sacramentum, tunc Sacramentum non vult conficere ; ergo, etc.

Dixi, *intentio absoluta, vel absolutæ æquivalens*, qualis est quæ conditionem involvit de præsenti aut præterito, modò jam verè posita sit illa conditio, ut cùm baptizans dicit : Si tu es homo, *Ego te baptizo*, vel, Si non es baptizatus; quia ex hypothesi quòd suscipiens verus sit homo, vel nondùm fuerit baptizatus, tunc validè baptizatur; et ejusmodi formis aliquandò uti licitum est, ut in proprio probatur loco. Si verò contingat suscipientem non esse hominem, aut jam fuisse baptizatum, nulla prorsùs erit baptizandi intentio.

Quamobrem Sacraenta nunquàm conferenda sunt sub conditione de futuro saltem contingenti, et tali modo collata forent prorsùs invalida; si enim, v. g., baptizans diceret, *Ego te baptizo*, modò crastinâ die ad Ecclesiam venias, Baptismus ille foret omninò invalidus; non enim validus foret eo tempore quo minister abluit, et verba profert, quia tunc intentionem non habet conficiendi Sacramentum pro tempore, sed suam suspendit intentionem per allegatam conditionem; neque etiam Sacramentum

validum fiet quandò crastinâ die adimpleta erit conditio; tunc enim amplius non existet Baptismi Sacramentum.

Quæres an intentio debeat esse determinata.

Resp. Ad Sacramenti valorem requiritur ut ad certam personam vel materiam determinata sit conferentis intentio. Responsio certa est, et per se patet; non enim vera est Sacramenti conficiendi voluntas, v. g., baptizandi, vel absolvendi, nisi ad certam dirigatur personam: pariter, vera non est consecrandi voluntas, nisi ad hanc vel illam materiam dirigatur; operationes enim sunt circa singularia. Idem etiam patet ex Sacramentorum formis, *Baptizo te, Absolvo te, Hoc est Corpus meum*, etc. Hinc

Colliges in praxi, quod suam debeat intentionem dirigere minister ad materiam, vel personam praesentem, quæcunque illa sit, v. g., velle debet minister baptizare hunc infantem, sive sit puer sive puella, sive filius sit Petri sive Jacobi, alioquin Sacramenti valor in discrimen nonnunquam adduceretur.

SECTIO III.

Utrum Fides et Sanctitas requirantur in Sacramentorum Ministro.

Nota 1.º quod circa initium tertii seculi, Agrippinus, Carthaginensis Episcopus, coacto Episcoporum Africæ et Numidiæ Concilio, ex ipsorum consensu statuerit Hæreticos omnes ad Ecclesiam redeentes, esse rebaptizandos, ut referunt S. Cyprianus, Epist. 71, ad Quintianum, et 73, ad Jubaianum; et S. Aug. lib. 2 de Baptismo, cap. 1.

Agrippino successit in Episcopatu S. Cyprianus, qui decessoris errorem confirmavit in tribus Conciliis ex Africâ, Numidiâ, et Mauritaniâ coactis. In eodem errore versati sunt Orientales multi, quorum duces exstitere Firmilianus et Helenus, qui duas eâdem de causâ Synodos, alteram Synnadæ, alteram Iconii celebravere, quemadmodum videre est in Epist. 75, quæ est Firmiliani ad Cyprianum.

Nota 2.º nec S. Cypr. nec Episcopos ipsi adhærentes, Hæreticis annumerandos : 1. quia hæc quæstio de valore Baptismi ab Hæreticis collati, clarè nondum fuerat ab Ecclesiâ definita ; 2. quia ejusmodi quæstio censebatur tunc ad disciplinam, non autem ad fidem pertinere ; 3. quia vinculum pacis perseverantissimè tenuerunt, ut testatur S. Aug. Epist. 48.

Nota 3.º intentatam quidem, sed latam nunquàm fuisse à S. Stephano, summo Pontifice, adversùs Rebaptizantes excommunicationis sententiam ; nullibi enim legitur.

Nota 4.º non modò S. Cyprian. sed et Episcopos ipsi adhærentes, à suâ recessisse sententiâ : de S. Cypriano testatur S. Aug. Epist. 48, ad Vincentium ; de Episcopis S. Cypriano adhærentibus testatur S. Hieron. sub finem Dialogi adversùs Luciferianos, his verbis : *Illi ipsi Episcopi qui rebaptizandos Hæreticos cum eo (S. Cypriano) statuerant, ad antiquam consuetudinem revoluti, novum emiseré decretum.*

Nota 5.º Conc. Plenarium de quo toties S. Aug. proprio illud nomine nunquàm appellando, aliud non esse à Nicæno I. Namque 1. reverà plenarium erat ; est enim omnium oecumenicorum primum. 2. Habitum anno 325,

scilicet post S. Cypriani mortem, et ante S. Aug. nativitatem. 3. Quia Conc. Nicæn. recipiendo Novatianos, qui ad minùs schismatici erant, cum solâ manuum impositione, ut patet ex canone 8, sufficienter definit Baptisma extra Ecclesiam in legitimâ formâ datum, validum esse, quod erat caput difficultatis S. Aug. inter et Donatistas.

Nota 6.º eumdem errorem jam ab universalî Ecclesiâ proscriptum, pertinaciter quarto Ecclesiæ seculo defendisse Donatistas, qui Ecclesiam diù, præsertim in Africâ vexavère, ac 400 et amplius in schismate suo habuerunt Episcopos.

Donatistarum hæresi adhæserunt seculo duodecimo Apostolici; Waldenses et Albigenses, seculo decimo quarto; et decimo quinto, Wicclefitæ et Hussitæ; tandem decimo sexto seculo, Anabaptistæ. Adversus hos omnes, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Nec fides, nec sanctitas in Ministro requiruntur ad hoc ut valida sint Sacra menta.

De fide est conclusio, ut patet ex Conc. Trid. Sess. 7, can. 12: *Si quis dixerit ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non confondere aut conferre Sacramentum; anathema sit.* Et can. 4 de Baptismo: *Si quis dixerit Baptismum qui etiam datur ab Hæreticis, in nomine Patris, et Filiī, et Spiritus Sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum; anathema sit.*

Prob. insuper 1.º ex Script. Joan. 1, §. 33: Hic est qui baptizat. Si enim Christus tanquam primarius minister Baptismum confert, etiam per ministrum infidelem et peccatorem sanctificare et verè baptizare poterit.

Prob. 2.º Ex antiqua Ecclesiæ Traditione, quam S. Stephanus strenuè propugnavit adversùs S. Cyprianum et Orientales, quæ his verbis apud S. Cyprian. Epist. 74 refertur: Si quis à quocunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur ad pœnitentiam. Ejusdem Traditionis meminit S. Aug. adversus Donatistas scribens, præsertim lib. 2 de Baptismo, cap 9, ubi sic loquitur: Consuetudinis robore tenebatur universus orbis; et hæc sola opponebatur introducere volentibus novitatem. Item tract. 5 in Joan.: Baptisma, inquit, tale est, qualis est in cuius potestate datur: non qualis est ille per cuius ministerium datur.... Quod dabatur à Petro, Christi est; et si datum est à Iude, Christi erat. Dedit Judas, et non est baptizatum post Judam.... quia si datus est à Iude Baptismus, Christi erat.

Idem testatur S. Hieron. Dial. adversus Luciferianos.

Prob. 3.º Ex Conc. Arelatensi I, can. 8; Nicæn. I, can. 8, de quo sic loquitur S. Hier. sub finem Dialogi contra Luciferianos: Synodus Nicæna omnes Hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samosateni discipulis; id est, Synodus Nicæna pro valido habuit Baptisma à quibuslibet Hæreticis collatum, exceptis Paulianistis, quia legitimâ non utebantur formâ. Conc. Constantin. I, can. 7; Conc. Capuensi relato à

Conc. Carthag. III : *Placuit quod in Capuensi Synodo videtur statutum, quòd non liceat fieri rebaptizationes.* Idem decretum renovatum est in Conciliis Florent. et Trid.

Prob. 4.º tandem dupli ratione theologicā.

1.ª Est, ut aiunt, *ad hominem*, et ex principiis Donatistarum deducta, qui baptizatos ab Hæreticis quidem, non verò ab homicidis, adulteris rebaptizabant. Etenim ideò Baptisma Hæreticorum invalidum putabant, quia Spiritum Sanctum, quem non habent, cæteris dare non possunt : atqui pariter improbi ministri Spiritum Sanctum non habent; ergo aut valet Baptismus ab Hæreticis collatus, aut invalidus est ipse Baptismus à quibuslibet improbis datus, cùm neutri Spiritum Sanctum habeant.

2.^a Deducitur ex absurdis : Si ex fide ac merito ministri penderet Sacramenti valor, tanta esset Baptismorum varietas, quanta meritorum diversitas ; justior esset et sanctior qui à sanctiore ministro Sacra menta susciperet : atqui absurdum utrumque consequens; ergo, etc.

Obj. Eccli. 34, ¶. 4 : *Ab immundo quid mundabitur?* id est, nemo immundus potest alium mundare; ergo, etc.

Resp. Dist. Immundus non potest alterum mundare virtute propriâ, *conc.*; virtute Christi, *nego*.

Inst. Nemo dat quod non habet : atqui immundus non habet gratiam; ergo, etc.

Resp. Dist. maj. Nemo dat tanquam causa principalis quod non habet, *conc.*; tanquam causa instrumentalis, *nego*. Nam serra, v. g., et ascia ligno tribuunt scamni formam quam non habent. Porrò qui Sacra menta confert,

agit ut causa instrumentalis Christi , qui principalis est causa tum gratiæ , tum Sacramentorum.

Ad solvendas objectiones ferè innúmeras , quæ sive ex Conciliis , sive ex summis Pontificibus , sive ex SS. Patribus desumuntur ,

Adverte 1.º quòd pluribus in locis legatur Sacra menta ab Hæreticis collata polluere potius quam sanare , sed eo sensu quòd adulti qui scienter et sine ullâ necessitate Sacra menta ab Hæreticis recipiunt , nullam consequantur gratiam , imò gravissimum sacrilegii peccatum committunt.

Adverte 2.º plures , S. Cypriani tempore , de valore Baptismi ab Hæreticis collati dubitasse , quia res clarè nondùm fuerat ab Ecclesiâ definita ; mirum ergo videri non debet , si baptizatos ab Hæreticis rebaptizandos dixerint .

Adverte 3.º objections quæ fiunt circa sacras Ordinationes , quas plurimi canones declarant inutiles , irritas prorsùs et nullas , si contra Ecclesiæ leges , vel ab Hæreticis , Schismaticis et Simoni acis celebrentur , solvi posse , dicendo eos qui illicitè ordinabantur , non modò Sacra menti gratiam non fuisse consecutos , verùm etiam honore et jurisdictione caruisse , adeò ut cum ejusmodi ordinatis , eodem prorsùs modo ac cum meritis laicis se gereret Ecclesia , idque absque ullâ restitutionis spe , cùm tunc rarissimæ forent dispensationes et rehabilitations .

Adverte 4.º plures olim fuisse in Ecclesiâ cære monias , quæ secundùm ritum externum maximam cum ipsis Sacramentis habebant affinitatem : multiplex enim fuit manuum impo sitio , alia confirmatoria , alia reconciliatoria ,

alia ordinatoria; immo eadem ferè usurpabantur cæremoniæ in restituendâ Ordinum exsecutione, ac in ipsâmet Ordinatione, quod aliquibus errandi fuit occasio, qui hisce cæremoniis reordinationem fieri sibi immerito fixerunt.

CONCLUSIO II.

Ut Sacerdotes licet Sacraenta ex officio ministrent, tenentur esse in statu gratiæ sanctificantis; sicque quando mortalis peccati conscientiam habentes Sacramentum solemniter conferre præsumunt, novo se peccato inquinant.

Certa est conclusio.

Prob. 1.º Ex Script. Isaiæ 52, V. 11: Mundamini qui fertis vasa Domini: porrò si mosaicæ legis Sacerdotes, ut Templi vasa deferrent, mundi esse debebant, quanta debet esse Sacerdotum novæ legis munditia, ut Sacraenta ministrent!

Prob. 2.º Ex SS. PP. passim, et ex omnibus Theologis, præsertimque ex S. Thomâ, 3 p., q. 64, a. 6.

Prob. 3.º Ratione: 1. Quia Sacraenta non nisi sanctè tractanda sunt. 2. Quia Sacramentorum ministri conformari debent Christo, qui est principalis minister, cuius nomine et auctoritate agunt; quantæ ergo in Christum irreverentiæ rei sunt, qui dum diabolo serviunt, tantum audent obire ministerium.

Dixi, *ex Officio, et Solemniter;* quia non peccat minister qui, non ex officio, sed ex charitate et necessitate, sacrum exercet ministerium; ut prob. auctoritate et ratione S. Thomæ

loco citato : *In articulo necessitatis*, inquit, *non peccaret* (Sacerdos) *baptizando*, *in casu in quo etiam posset laicus baptizare* : *sic enim patet*, *quod non exhiberet se ministrum Ecclesiæ*, *sed subveniret necessitatem patienti*. *Secus autem est in aliis Sacramentis*, *quæ non sunt tantæ necessitatis*.

SECTIO IV.

De Obligatione Sacra menta ministrandi, *nec non de ministri Vigilantia*.

Sectionem hanc in tres dividemus articulos: in 1.º quæremus an et quomodo Sacerdotes teneantur Sacra menta conferre; in 2.º quibus personis, an aliquando etiam indignis sint conferenda; in 3.º an et qualis vigilancia requiratur in Sacramentorum ministris.

ARTICULUS PRIMUS.

An et quomodo Sacra menta ministrare teneantur Sacerdotes.

CONCLUSIO.

Pastores aliique ex officio ministri, *ovibus sibi commissis tenentur ex justitiâ Sacra menta ministrare*, *vel per se*, *vel per alium idoneum ministrum*.

Prob. Quia Pastores eorumque Vicarii ex proprio tenentur officio animarum salutem procurare: atqui salus animarum per dignam præsertim Sacramentorum administrationem procuratur; ergo tenentur ex justitiâ Sacra menta ministrare, *vel per se*, *vel per alium idoneum ministrum*,

cum eo nomine stipendium accipiant; proindeque si Pastores subditis irrationabiliter Sacra-menta denegent, peccant mortaliter.

Quæres quandonam Parochi, et alii ex officio ministri, teneantur Sacra-menta ministrare.

Resp. in tribus præsertim casibus. 1. Nempè quotiescumquæ fideles Sacra-menta tenentur suscipere. 2. Quandò in gravi et extremâ necessitate versantur: vocatur autem extrema neces-sitas, in quâ proximus æternâ salute privandus est, nisi Sacra-mentum ad salutem necessarium ipsi conferatur; gravis verò necessitas ea est in quâ proximus sine maximâ difficultate sibi suc-currere non potest, nec ab alio juvari. Quare Pastores tenentur ovibus suis Sacra-menta con-ferre, quandò graviter et periculosè decumbunt; imò hoc in casu tenentur alii Sacerdotes, si non adsit Pastor aut ejus Vicarius. Similiter ex cha-ritate tenentur laici Baptismum in tali casu ad-ministrare, quia charitas exigit ut subveniatur proximo in gravi, ac præsertim in extremâ spi-rituali necessitate. 3.º Parochi et alii ministri ex officio, tenentur ex justitiâ Sacra-menta ministrare, quoties fideles rectè dispositi rationabiliter petunt expressè vel tacitè: adest autem tacita petitio, quoties fidelis graviter et periculosè de-cumbit; ideoque etsi Pastor aut Vicarius voca-tus non fuerit, statim debet accurrere, ut ea con-ferat ægroto Sacra-menta, quorum capacem illum judicaverit.

Quæres insuper utrum cum proprio vitæ pe-riculo teneantur Pastores populis suis in extremâ necessitate constitutis Sacra-menta ministrare.

Resp. Certum est ad id teneri Pastorem, et probatur ex verbis Christi, Joan. 10, V. 11:

Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.
 Quod maximè fieri debet, cùm oves in extremâ versantur necessitate. Quin etiam ad id tenentur alii Sacerdotes, atque etiam laici pro Baptismo conferendo; quia charitas exigit ut corporalem exponamus vitam pro spirituali proximi vitâ, præsertim si in extremâ sit necessitate constitutus.

Colliges, furente peste, non licere Pastori gregem suum deserere, nisi ministrum idoneum substituat. Imò si, contagioso grassante morbo, unicus eo in loco reperiatur Sacerdos, quamvis Pastor non sit, tenetur tamen ibi remanere, saltem ad audiendas confessiones, quia Pœnitentiæ Sacramento carere, pro extremâ necessitate haberi debet respectu communitatis, in quâ multos hujus Sacramenti defectu damnandos constat.

ARTICULUS II.

Quibus Sacraenta sint conferenda vel deneganda.

Certum est 1.º rectè dispositis non posse Sacraenta irrationabiliter, absque peccato, denegari.

Certum est 2.º indignis licetè posse Sacraenta ministrari, excepto absolutionis beneficio, quandò indignitas per solam ipsorum confessionem innotescit.

Igitur difficultas est utrùm indignis seu peccatoribus deneganda sint Sacraenta, cùm aliâ quâm confessionis viâ, ut tales cognoscuntur: pro cujus solutione,

Nota 1.º Peccatores alii sunt occulti, alii

notorii. Isti autem tales sunt, notorietate *juris* aut *facti*: notorii notorietate *juris* ii dicuntur, quorum crimen notum est vel per propriam eorum juridicam confessionem, vel per depositionem testium, vel per Judicis sententiam; notorii notorietate *facti* ii dicuntur, quorum crimen adeò evidens est, ut nullâ tergiversatione celari possit.

Nota 2.º Peccatores sive occulti, sive notorii, vel occultè Sacra menta petunt, vel publicè. His prænotatis, sit

C O N C L U S I O P R I M A .

Generatim loquendo, non licet indignis Sacra menta ministrare.

Prob. 1.º *Ex Script. Matth. cap. 7, v. 6:*
Nolite dare sanctum canibus.

Prob. 2.º *Ratione.* Qui enim sciens et volens Sacra menta confert indignis, illorum cooperatur et participat sacrilegio.

C O N C L U S I O I I .

Peccatori, sive occulto, sive publico, occultè petenti deneganda sunt Sacra menta.

Prob. Quia nulla est ratio cur ipsis Sacra menta concedi debeant: undè recurrunt rationes in conclusione præcedenti allatae.

C O N C L U S I O I I I .

Peccatori occulto publicè petenti negari non debent Sacra menta.

Prob. Exemplo Christi, qui dūm corpus suum Judæ proditori porrexit, praxim deter-

minavit ministrandi Sacra menta peccatoribus occultis, ubi ea publicè dispensantur. Rem ita esse testatur totius Ecclesiae sensus et traditio constans; idque meritò, propter gravia quæ aliàs sequerentur incommoda. Si enim Sacerdoti licitum esset, propter crimen occultum, publicè petenti Sacra menta denegare, pii ac timorati ab eorum susceptione quandoquè deterrerentur, ne propter imprudentiam vel malitiam Sacerdotis ejicerentur; sàpè etiam multis Sacra menta denegarentur ob culpam quæ, licet in se levis, imperito vel malè affecto Sacerdoti gravior videretur, et hinc jurgia, lites, scandala, etc., quibus occurrere voluit Christus, propter bonum Ecclesiae.

Nec dicas Sacerdotem cooperari sacrilegio peccatoris cui Sacramentum ministrat: in eo enim casu, duntaxat permittit quod, pro officio, permittere tenetur.

CONCLUSIO IV.

Peccatori notorio, sive notorietate juris, sive notorietate facti, Sacra menta etiam publicè petenti, denegari debent, exceptâ Pœnitentiâ et nonnunquam Matrimonio.

Prob. 1.º Ex Script. Textu suprà relato: Nolite dare sanctum canibus: atqui per canes, peccatores manifestos intelligi, duce S. Thomâ, unanimiter docent Doctores.

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Cyprianus, Epist. 61; S. Aug. Hom. 50; S. Chrysost. Hom. 83 in Matth. ubi sic Sacramentorum dispensatores compellat: Non parva vobis imminet ultio, si quemquam ullius improbitatis consciuum hujus mensæ

mensæ participem esse concedatis. Sanguis ejus de manibus vestris exquiretur. Sive quis dux militiæ sit, sive præfectus, sive princeps dia-demate coronatus, indignè ne accedat prohibe. Sed unde, inquies, ego illum atque illum, qualis sit, cognoscere possum; non de ignotis, sed de notis hæc dispu-to.

Prob. 3.º Ex auctoritate omnium Theologorum et Canonistarum, inter quos Habertus, Witassius, Natalis Alexander, Van-Espen, etc. Ita etiam docent, post Rituale Romanum, Ritualia passim: sic habet Tolosanum, pag. 8: Si le crime est notoirement public, on doit refuser, même en public, les Sacremens à celui qui en est coupable, jusqu'à ce qu'il l'ait quitté, ou qu'il ait réparé le scandale.

Prob. 4.º Ratione. Eatenus licitum foret peccatori hujusmodi Sacra menta ministrare, quatenus jus reale vel apparens haberet ad ea suscipienda: atqui nullum jus, sive reale, etc. Nullum habet jus reale, siquidem ex hypothesi peccator est, ac proindè indignus; nullum etiam ejus apparens, cùm sit peccator publicus, ideoque ejus indignitas palam innotescat.

Dicitur 1.º in conclusione, exceptâ *Pœnitentiâ*, quia Sacramentum illud omnibus peccatoribus, quantumvis scelestissimis, semper patere debet, cùm pro iis potissimum institutum sit.

Dicitur 2.º, excepto nonnunquam *Matrimonio*, quia in viciniâ Hæreticorum quandoquè toleratur Matrimonium cum parte hæreticâ.

Cæterū, pro praxi hæc annotanda duximus cum Rituali Tolosano, pag. 81:

1.º *On entend ici par pécheurs publics, les*
TOM. III. Q

Excomuniés ou Interdits dénoncés , les Hérétiques et Schismatiques notoires , les Comédiens , les Farceurs et les Bateleurs , jusqu'à ce qu'ils aient renoncé à cette profession réprouvée , les Usuriers publics , les Concubinaires , les Femmes débauchées , et généralement tous ceux dont le crime est notoirement public.

2.º A l'égard des pécheurs publics de la publicité qu'on appelle de fait , il faut user d'une grande circonspection , et prendre bien garde de ne pas confondre une telle publicité avec un bruit public , quelque répandu qu'il soit , ni avec la connaissance assurée que quelques personnes auraient des faits en question. Un crime ne doit pas être regardé comme public , à moins qu'il n'y ait un certain nombre de témoins , qu'il ne soit connu avec assurance de la plupart des personnes de la paroisse , et qu'il ne soit si constant , qu'il ne puisse être excusé par aucune tergiversation de Droit.

3.º Si l'on peut prévoir les cas où il pourrait y avoir de l'embarras et du doute , il sera bon de nous consulter , ou nos Vicaires Généraux , pour savoir ce que l'on doit faire. Que si on n'avait pas le temps de consulter , la prudence demande qu'on croie qu'il n'y a pas de publicité , ou au moins qu'on agisse comme s'il n'y en avait pas , toutes les fois qu'on trouve de la difficulté à décider qu'il y en a. Il sera aussi de la sagesse du Curé qui connaît qu'un pécheur public a dessein de se présenter à la sainte Table , de l'avertir d'avance , même en présence de témoins , de ne pas y venir , parce qu'il serait obligé de lui refuser la communion.

ARTICULUS III.

An et qualis requiratur Vigilantia in Ministris.

CONCLUSIO.

Certum est in ordinariis Sacramentorum Ministris, id est, Pastoribus, eorumque Vicariis, vigilantiam requiri maximam, ne populi ipsorum curæ commissi præsertim Sacramentis ad salutem necessariis priventur.

Prob. 1.º Ex Script. Ad Hebr. 13, ¶. 17 : Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

Prob. 2.º Ratione. Si enim Pastores in omnibus sui officii partibus vigilantes esse debent, quantò magis in Sacramentorum administratione, quæ inter omnes pastoralis officii functiones præcipua est, et maximi ad populorum salutem momenti.

Quæres in quo consistat pastoralis vigilancia circa Sacramentorum administrationem.

Resp. illam in pluribus consistere. 1.º Quâcunque diei vel noctis horâ Parochus vel ejus Vicarius vocetur, nullam interponat moram. 2.º Populum monebit ut cùm sacro opus habebit ministerio, ipsum statim advocet. 3.º Nullâ habitâ incommodi temporis ratione invigilabit, ne quis ex ovibus suis Sacraenta recipere negligat, aut diutiùs quàm par sit differat. 4.º Èa de causâ, suam identidem parochiam perlustrabit, et subditos, ut ad Sacraenta accedant, si opus sit, hortabitur : quibus etiam, si necesse sit, opem suam et auxilium offeret ut Sacra-

menta opportunè accipiant. 5.º Frequenter, et præsertim festis ac dominicis diebus, aderit in Ecclesiâ, ad Sacra menta ministranda proximè paratus; rustici enim et pauperes vix audent à Pastore Sacra menta petere, nisi ipsum jam paratum reperiant.

CAPUT VI.

De Suscipiente, et Suscipientis Dispositionibus.

TRES erunt hujus capitatis sectiones, quarum 1.^a quis Sacra menta recipere possit exponet; 2.^a quænam dispositiones ad Sacra menta suscipienda sint necessariæ; 3.^a an liceat à malis ministris Sacra menta recipere vel petere.

SECTIO PRIMA.

Quis possit Sacra menta recipere.

CONCLUSIO.

Solus homo viator potest Sacra menta recipere.

Certissima est conclusio.

Prob. ex illis Script. locis, in quibus de Sacra mentorum institutione fit mentio; ibi enim patet Sacra menta à Christo pro solis viatoriis esse instituta.

Hic observa, quod singulis possint, tum validè, tum licetè, si requisitas habeant dispositiones, tria conferri Sacra menta, Baptismus scilicet, Confirmatio et Eucharistia: sed non omnes possunt alia quatuor Sacra menta recipere; etenim infantes rationis usum non habent.

tes, capaces non sunt Pœnitentiæ, nec sani Extremæ Unctionis, sicut et feminæ sunt Ordinum incapaces; Religiōsi pariter, et in sacris Ordinibus constituti arcentur à Matrimonio.

SECTIO II.

Quænam ad Sacraenta recipienda requirantur dispositiones.

CONCLUSIO PRIMA.

Ut adultus validè Sacramentum, exceptâ Eucharistiâ, suscipiat, necesse est ut aliquam habeat voluntatem illud suscipiendi.

Prob. 1.º Sum. Pontif. et Doctorum auctoritate. Innoc. III, cap. Majores, de Baptismo: Qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti. Ita S. Thomas, Scotus, et alii ferè omnes.

Prob. 2.º Ratione congruentiæ. Quia congruum est ut sicut adultus non justificatur absque concursu propriæ voluntatis, ita nec sine illo Sacramentum recipiat.

Dixi, exceptâ Eucharistiâ, quia cùm hæc consistat in re permanenti, verè et realiter, quamquam sine fructu, à quovis, sive inscio, sive invito, percipi potest.

Observa quòd etsi, speculativè loquendo, non omnino constaret quodlibet Sacramentum fore invalidum, si adulto prorsùs invito administretur, omnino tamen constat id nunquam esse licitum; et si Sacramentum ad suscipientis vel aliorum salutem necessarium, tali modo ministratum fuisset, iterandum foret, saltem sub conditione.

Quæres qualis in suscipiente requiratur intentio ad validam, vel licitam Sacramenti susceptionem.

Resp. Non requiritur intentio actualis, aut virtualis, sed sufficit habitualis, imò pro aliquibus Sacrementis sufficere potest interpretativa.

Prob. 1.ª pars. Quia adultus qui, antequām in phrenesim vel animi delirium laberetur, Baptismum vel absolutionem postulavit, is etiam durante phrenesi aut delirio validè baptizatur et absolvitur, dummodò nullus reperiatur obex; idque tanquam certissimum docet Innoc. III, citato cap. *Majores*, atque etiam Conc. Carthaginense III, Conc. Arausicanum, et Rituale Rom.

Notandum est ad validam quorundam Sacramentorum, v. g., Baptismi et Ordinis susceptionem, non requiri intentionem omnino liberam et nullatenus coactam, sed sufficere ut suscipiens, quamvis forsitan terroribus et minis impulsus, verè tamen et sincerè velit his in circumstantiis Sacramentum recipere: sicut qui naufragii metu merces projicit in mare, sincerè vult projectionem illam, quamvis eam non vellet sublato naufragii metu.

2.ª Pars, nempè pro aliquibus Sacrementis ritè suscipiendis, Confirmatione scilicet et Extremâ Unctione, interpretativam sufficere intentionem, *Prob.* tum ex praxi Ecclesiæ, quæ fidelibus repantino casu correptis, absque ulla rationis usu superstite, ultrò semper ea Sacra menta administrat; tum quia in professione Christianæ Religionis voluntas includitur suscipiendi Confirmationem et Extremam Unctionem; omnis enim verè fidelis velle frui meritò

supponitur bonis omnibus quæ pia mater Ecclesia dispensat.

Verum ad omnia Sacra menta validè suscipienda, prædicta non sufficit intentio interpretativa; quod enim ad Baptismum et Ordinem sit prorsus insufficiens, patet quia Baptismus est exterior fidei professio et solempne juramentum, quo quis ad Christianæ Religionis obeunda officia sese obligat: at talem obligationem nemo adultus induit, nisi sponte et voluntariè, adeoque nisi in ipso saltem ea præstandi præcesserit voluntas. De Ordine vero constat, quia cuilibet Christiano adhuc liberum est Clericatum assumere, vel non, et ideo suscipiendæ Ordinationis voluntas in Christianæ Religionis professione non includitur: undè nullus merito præsumi potest voluntatem habere sacrum Ordinem suscipiendi, nisi talem prius manifestaverit voluntatem.

Quæres iterum utrum ad Sacramenti valorem adulto collati, necessaria sit in suscipiente fides.

Resp. negativè; idque prorsus constat de Baptismo, Ordine, aliisque Sacramentis, si tamen Pœnitentiam excipias.

Prob. Quia, ut jam antè notavimus, Conc. et summi Pontifices decreverunt eos qui cum animo hæretico aut schismatico extra Ecclesiam, sed in legitimâ formâ, baptizati vel ordinati fuerant, baptizandos rursus non esse, aut ordinandos.

CONCLUSIO II.

Ut adultus Sacramentum licet et fructuosè suscipiat, seu ut Sacramenti gratiam consequatur, non sufficit intentio suscipiendi Sacramentum, sed insuper aliæ requiruntur dispositiones.

Certissima est conclusio.

Explicatur et prob. 1.º Ut sanctificantem gratiam adultus consequatur, necessaria est fides; quia, ut loquitur Apostolus, ad Hebr. 11, ¶. 6, *Sine fide autem impossibile est placere Deo.*

2.º Ad recipiendam gratiam quæ per Sacra-
menta mortuorum producitur, nempè justifica-
tionis gratiam, necessarius est actus contritionis,
saltem imperfectæ, vel actus charitatis; namque
sine aliquo ex istis actibus, adultus justificari
non potest.

3.º Ad recipienda fructuosè alia Sacra-
menta, necessarius est gratiæ status, ut videre est agendo
de Sacramentis in particulari.

SECTIO III.

*An liceat ab Indignis recipere Sacra-
menta vel petere.*

Nota 1. hic de illis duntaxat ministris quæsti-
onem institui, qui notoriè in aliquo mortali
peccato versantur; de peccatis enim occultis
nemo judicare debet, et à temerariis judiciis,
præsertim erga personas Deo sacras, maximè
cavendum est.

Nota 2. ministros notoriè indignos duplicitis
esse generis; alii enim non sunt ab Ecclesiâ
tolerati, quales sunt Hæretici nominatim ex-

communicati, interdicti, suspensi, etc.; alii verò sunt ab Ecclesiâ tolerati, qui quamvis in mortali peccato existant, nondùm tamen sunt ab Ecclesiâ præcisi, nec à Sacramentorum ministerio per ecclesiasticam censuram prohibiti. His observatis, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Non licet Sacra menta petere, vel recipere à Ministris non toleratis, nisi in extremâ necessitate.

Certa est conclusio.

Prob. Quia qui à ministro non tolerato petit aut Sacra menta recipit, illius peccato communicat, quandoquidem minister non toleratus nequit absque mortali peccato Sacramentum administrare.

Dixi, *nisi in extremâ necessitate*, id est, mortis articulo; quandò enim tunc aliis non adest, ordinariè licet à ministro non tolerato petere et recipere Sacra menta Baptismi et Pœnitentiæ; idque omnino certum est, quia permisit Ecclesia: undè Conc. Trid. Sess. 14, de Pœnitentiâ, cap. 7, sic ait: *In eadem Ecclesiâ Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis. Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt.*

CONCLUSIO II.

Licitum est Sacra menta petere à malis Ministris in Ecclesiis toleratis, modò tres istæ conditiones aut circumstantiæ simul occurrant:
1.º Si desit alius minister; 2.º si justa sit petendi causa; 3.º si nullum sit scandali aut seductionis periculum.

Prob. Quia quandò res per se bona est, et ab alio sine peccato, imò et meritorie præstari potest, tunc licitum est illam justas ob causas petere, maximè si ad illam jus habeatur.

Quæres quænam sit causa ob quam justè ac rationabiliter Sacra menta peti possint à malis ministris toleratis.

Resp. duplēcēm esse causam, necessitatēm scilicet, et spiritualem utilitatem.

1.º Si urgeat aliqua necessitas, v. g., si mors immineat, vel si Ecclesiæ præcepto statim sit faciendum satis; tunc licitum est Sacra menta à ministro malo tolerato petere, sive proprii Pastoris vice fungatur, sive non: et hoc certum est, tum quia in casu necessitatis jus habent fideles Sacra menta petendi à quolibet ministro legitimam habente potestatem; tum quia quilibet Sacerdos ex statu sui obligatione tenetur in casu necessitatis Sacra menta ministrare.

2.º Licitum est propter spiritualem utilitatem Sacra menta petere et recipere à malis ministris toleratis quibus ex officio Sacra menta ministrare incumbit, et hoc constat; subditus enim jus habet Sacra menta petendi à proprio Pastore, propter spiritualem profectum, nec jus illud ob Pastoris malitiam amittit.

Quæres iterum an ob solam spiritualem utilitatem liceat Sacra menta petere et recipere à malis ministris toleratis qui ex officio Sacra menta ministrare non tenentur.

Resp. negativè. Cùm enim nullum tunc in petente aut recipiente adsit jus petendi, cùmque Sacerdos ille non possit sine peccato Sacra menta ministrare, illicitum est ea ab illo petere et recipere; neminem enim inducere licet ad pec candum.

CAPUT VII.

De Sacramentorum Cæremoniis, ac Sacramentalibus.

DUPLEX erit hujusce capituli sectio: in 1.[ा] de Cæremoniis; in 2.[ा] de Sacramentalibus agemus.

SECTIO PRIMA.

De Sacramentorum Cæremoniis.

Per Sacramentorum Cæremonias intelliguntur externi quidam Religionis actus, seu quædam externæ et religiosæ circumstantiæ, quas ad commendandam venerationem Sacmentis debitam, et fidelium pietatem accendendam, instituit Ecclesia.

Quæritur 1.^० an Ecclesia potestatem habeat instituendi cæremonias in Sacramentorum administratione.

Resp. affirmativè. Illud de fide est, et traditur à Conc. Trid. Sess. 7, can. ultimo, de Sacmentis in genere, et Sess. 21, cap. 2, de Communione sub utrâque specie.

Prob. 1.º Ex Script. I Ad Cor. 11, v. 34, postquam Apostolus multa dixit circa Eucharistiae administrationem, versu ultimo sic addit: *Cætera autem cùm venero, disponam: quibus verbis Apostolus datam sibi à Christo fuisse potestatem instituendi Sacramentorum cæremoniias ostendit.*

Prob. 2.º Traditione, per quam innotescit usurpatas à primis Ecclesiæ seculis fuisse omnes ferè cæremoniias quibus nunc utitur Ecclesia, et persuasum fuisse illas ab apostolicâ Traditione descendere, sedulòque servandas, licet in Script. non legerentur. Testatur inter alios S. Hieron. Dialogo adversùs Luciferianos: *Multa, inquit, alia quæ per Traditionem in Ecclesiis observantur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpårunt, velut in lavacro ter caput mergitare.... multaque alia scripta non sunt, quæ rationabilis sibi observatio vindicavit.* S. Basilius, qui lib. de Spiritu Sancto, cap. 27, varios ritus enumerat, qui ab Apostolis instituti ad nos usque solâ Traditione pervenerunt. Et S. August. in Epist. 118 et 119 varia etiam enumerat, quæ ab Apostolis manasse dicit, et in conferendis Sacramentis observantur. At nullus Hæreticorum dixerit Ecclesiam à primis seculis, id est, Apostolos eorumque Discipulos in errorem adeò gravem incidisse, ut nullatenus à Christo concessam sibi arrogarent auctoritatem.

Illas autem adhibendas esse cæremoniias, *Prob.* insuper ex variis illarum utilitatibus; utiles enim sunt 1. ad excitandam fidem et devotionem; 2. ad explicanda Sacramentorum mysteria; 3. ad renovandam præcipuorum Dei beneficiorum memoriam; 4. ad Religionis con-

servationem et Catholicorum ab Hæreticis distinctionem.

Quæritur 2.º quænam sit observandarum cæremoniarum obligatio.

Resp. Omnes Sacramentorum cæremonias tenentur observare ministri. Responsio traditur à Conc. Trid. Sess. 7, can. 13, de Sacrementis in genere.

Prob. ex multiplici fine propter quem fuerunt institutæ, et ex scando et devotionis imminutione, quæ ex illorum omissione aut immutatione solent oriri.

Quæritur 3.º utrùm laudabilis sit Ecclesiæ consuetudo utendi lingua latínâ in Sacramentorum administratione, et Officiorum celebrazione.

Resp. affirmativè. Certa est responsio et probatur contra Calvinianos. 1.º Ex S. Isidoro, Amalario, Alcuino et Rabbano, aliisque qui eo tempore de divinis scripserunt Officiis in Galliâ, Hispaniâ, Germaniâ et Italiâ, quo latína lingua vulgaris non erat; attamen ritum Sacraenta ministrandi, sive divina celebrandi Officia, latinis tantum verbis describunt.

Prob. 2.º Quia Script. sacra per multa secula exstitit, duntaxat hebraicè, græcè et latinè conscripta.

Prob. 3.º Quia quamvis nihil ad Sacramentorum essentiam, sive ad divinorum Officiorum celebrationem referat quo ministrentur idiomate, multa tamen sequerentur incommoda, si vulgaria lingua celebrarentur. 1. Etenim unitas et Ecclesiarum commercium impediretur; neque enim, si id fieret, in eâdem Ecclesiâ convenire possent Germani, Galli, Hispani, et Itali, vix-

que posset christianus divinis extra suam regionem mysteriis interesse. 2. Divinorum Officiorum minueretur majestas ob mutationem quæ in variis fit idiomatibus, v. g., in Gallico. Unde vel continuò mutandæ essent sacramentalium librorum editiones, vel certè res sacræ omnium exponerentur derisioni, si voces adhiberentur extra usum positæ. 3. Maxima indè sequeretur ministrorum ignorantia.

SECTIO II.

De Sacramentalibus.

Tria sunt de Sacramentalibus exponenda : 1.º quid sint, 2.º quotuplicis generis, 3.º quis eorum effectus.

Quæres itaque 1.º quid sint Sacramentalia.

Resp. Sacramentalium nomine quasdam à Theologis intelligi res aut actiones ab Ecclesiâ institutas, et per Ecclesiæ preces spiritualiter sanctificatas, ac ad quosdam effectus spiritales producendos consecratae, et præsertim ad producendam venialium peccatorum remissionem.

Sacramentalia vocantur, quia signa sunt sensibilia et aliquatenus sacra, quamdam cum Sacmentis habentia similitudinem.

Quæres 2.º quot sint Sacramentalium genera.

Resp. sex communiter numerari hoc versu comprehensa :

Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.

1.um Est oratio facta in Ecclesiâ consecratâ. 2.um Aqua Benedicta. 3.um Panis benedictus, fructus benedicti, et alia hujusmodi precibus Ecclesiæ benedicta. 4.um Confessio generalis

quæ fit initio Missæ, atque etiam ad Primam et Completorium. 5.um Est eleemosyna, quæ magnam habet vim ad speciales gratias, quibus peccata remittuntur, impetrandas, juxta illud Daniel. 4, V. 24: *Peccata tua eleemosynis redime.* Eleemosyna tamen non est ex solâ Ecclesiæ institutione. 6.um Variæ Benedictiones et consecrationes ab Ecclesiâ institutæ, ut prima Tonsura, Sacerdotum Unctio, Consecratio Regum, data ab Episcopo Benedictio; vel quædam substantiæ sensibiles benedictæ et precibus Ecclesiæ consecratae, ut sal benedictum, Agni cerei à Sum. Pontificibus benedicti.

Quæres 3.º quinam sint Sacramentalium effectus.

Resp. 1.º per Sacramentalia non remitti peccata mortalia, nec gratiam sanctificantem immediatè produci, sed mediatè tantum et ex opere operantis, quatenùs scilicet virtute orationum et suffragiorum Ecclesiæ, impetrant à Deo gratias actuales ad eliciendos actus contritionis et charitatis, aut ad dignam Sacramentorum susceptionem, quibus peccata remittuntur, et confertur gratia sanctificans.

Resp. 2.º Peccatorum venialium remissionem obtinere possunt Sacramentalia, ex S. Thomâ, part. 3, quæst. 67, art. 3, quatenùs usurpantur vel cum aliquo motu detestationis peccatorum, qualis est confessio generalis, tunsio pectoris, etc.; vel cum aliquâ reverentiâ in Deum et ad res divinas, tales sunt Benedictio episcopalis, aspersio Aquæ Benedictæ, etc. Item Sacramentalibus, v. g., Agnis cereis, Rosariis applicare potest Sum. Pontifex, ex Ecclesiæ thesauro, satisfactionem aliquam, ratione cuius tempora-

lis aliqua pœna remittatur ultra meritum personæ his Sacramentalibus utentis, ut constat ex doctrinâ Ecclesiæ in materiâ de Indulgentiis. Alius est Sacramentalium effectus, repellere tempestates, animalia fugare nociva, ipsosque dæmones expellere et coercere, ut constat ex Ecclesiæ precibus quas hunc in finem videmus usurpari. Observant tamen communiter Theologî istos effectus non semper et infallibiliter produci; cuius rei rationem profert S. Aug. lib. 83 Quæstionum, quæst. 79: *Cum enim, inquit, non cedunt his signis hujusmodi potestates, Deus ipse prohibet occultis modis, cum id justum et utile judicat.... vel ad confundendos malos... vel ad admonendos bonos ut proficiant in fide.* Hæc de Sacramentis in genere dicta sufficient.

TRACTATUS DE BAPTISMI SACRAMENTO.

TRACTATUM hunc in sex capita dividemus : in primo quæremus quid sit Baptismus, et quanta sit illius necessitas; in secundo agemus de illius materiâ; in tertio de formâ; in quarto de multiplici fine et effectu; in quinto de ministro; in sexto deniquè de personis baptizandis. De hujus sacramentis cæremoniis, ut potè quæ sufficienter in Rituali tradantur, nihil hic dicemus.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit Baptismus.

TRES erunt hujusce capitinis articuli, in quorum 1.º agemus de Baptismi nomine et definitione; videbimus in 2.º Baptismum esse verum novæ legis sacramentum, et à Joannis Baptismate diversum; in 3.º quæremus an, et quomodo Baptismus sit ad salutem necessarius.

ARTICULUS PRIMUS.

De Baptismi Nomine et Definitione.

Baptismi nomen à Græco derivatum est, et immersionem vel quamlibet ablutionem significat.

Rectè definitur, *Sacramentum novæ legis, in quo homines spiritualiter regenerantur per exteriorem corporis ablutionem, et præscriptæ verborum formæ prolationem.*

Dicitur 1.º, *sacramentum novæ legis*, et hæc particulæ generis locum tenent; cæteræ voces Baptismi differentiam ab aliis sacramentis exponunt.

Dicitur 2.º, *in quo homines spiritualiter regenerantur*, quibus vocibus denotatur proprius Baptismi effectus; justificatio enim per Baptismum accepta dicitur regeneratione et non generatione; vel per ordinem ad naturalem generationem quæ præcessit, vel per ordinem ad quamdam nativitatem spiritualem, seu ad gratiam quam in Adamo acceperamus, et per ejus peccatum perdidimus.

Dicitur 3.º, *per exteriorem corporis ablutionem, et præscriptæ verborum formæ prolationem*: quibus particulis indicantur materia et forma Baptismi. Hæc definitio cum eâ coincidit quæ à Catechismo Trid. parte 2, de Baptismi Sacramento, numero 5, traditur his verbis: *Baptismus est sacramentum regenerationis per aquam in verbo.* Convenit pariter cum Baptismi descriptione, quæ à Catechismis dioecesanis refertur.

ARTICULUS II.

An Baptismus sit verum novæ legis Sacramentum, et à Joannis Baptismate diversum.

CONCLUSIO.

Baptismus est verum novæ legis Sacramentum, et à Joannis Baptismate diversum.

Conclusio duas complectitur partes perti-

nentes ad fidem : utraque probatur et explicatur.

1.^a *Pars* definita fuit à Conc. Trident. Sess. 7, can. 1, de Sacramentis in genere; clarè etiam habetur in decreto ad Armenos.

Prob. insuper. Ad sacramentum novæ legis tria requiruntur et sufficiunt, nempè signum sensibile et permanens, gratiæ producendæ virtus, et Christi institutio : atqui haec tria in Baptismo reperiuntur. 1. Signum sensibile et permanens, nempè ablutio et verborum prolatione. 2. Gratiæ producendæ virtus, ut patet ex Joan. 3, ¶. 5 : *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto* : in quo textu Christus Dominus per has voces, *Renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto*, declarat Baptismum habere gratiæ sanctificantis producendæ virtutem; siquidem nova et spiritualis hominis nativitas fieri non potest nisi per gratiæ infusionem. Idem docet Christus, Marci 16, ¶. 16, his verbis : *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit*: sed homo salvus non fit sine gratiâ; ergo, etc. 3. Deniquè invenitur Christi institutio, quæ patet tum ex verbis Scripturæ relatis, tum ex verbis Christi, Matth. 28, ¶. 19 : *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos.*

2.^a *Pars* pariter definita fuit adversùs recen-tiores Hæreticos, à Conc. Trid. Sess. 7, can. 1 de Baptismo : *Si quis dixerit Baptismum Joannis habuisse eamdem vim cum Baptismo Christi; anathema sit.*

Prob 1.º ex ipsius Joannis testimonio, qui Matth. 3, ¶. 11, sic loquitur : *Ego quidem baptizo vos in aquâ in poenitentiam; qui autem post me venturus est, fortior me est... ipse vos*

baptizabit in Spiritu Sancto et igni; id est, ut exponunt Scripturæ interpretes, Ego quidem baptizo in cæremoniâ quâdam externâ ad pœnitentiam disponente, Christus verò per Baptismum suum hominibus Spiritum Sanctum seu gratiam sanctificantem largietur.

Prob. 2.º ex Actuum cap. 19, ubi S. Paulus jubet ut qui in Joannis Baptismate baptizati fuerant, Baptismo Christi baptizentur: porrò, ut argumentatur S. Aug., sacrilegus non fuit Apostolus eos rebaptizando qui in Joannis Baptismate fuerant baptizati; sacrilegus tamen fuisset, si Baptismus Joannis idem fuisset cum Baptismo Christi; ergo, etc.

Prob. 3.º Ex SS. PP. S. Aug. lib. 5 de Baptismo, cap. 9: Jesus Christus, inquit, tali Baptismo mundat Ecclesiam, quo accepto, nullum aliud requiratur: Joannes autem tali Baptismo prætingebat, quo accepto, etiam Baptisma dominicum esset necessarium. S. Basil. lib. 1 de Baptismo, cap. 2, qui explicans verba Joann. Matt. 3, sic loquitur: Quantò excellenter est Spiritus Sanctus aquâ, tantò præstat et is qui baptizat in Spiritu Sancto, ei qui baptizat in aquâ: quod dictum volo et de ipso Baptismate, sicut Joannes ipse tantus et talis, et ita à Domino commendatus priùs citra verecundiam dixerit: Non sum idoneus, ut solvam corrigiam calceamenti.

Quæres quo præcisè tempore Baptismus Christi fuerit institutus.

Resp. non omnino constare; maximè tamen probabile est illum ante Christi passionem fuisse institutum; quia scilicet Joan. 4 dicitur Christus baptizasse per discipulos suos, quem Baptismum

nonnulli Doctores sentiunt eumdem fuisse cum eo quem nunc habemus. Deindè multi Patres existimant Christum cùm à Joanne baptizatus fuit in Jordane, aquis contulisse contactu suo regenerandi virtutem, et tunc Baptismi formam instituisse, quamvis Baptismus non fuerit nisi post Christi resurrectionem præceptus, cùm dixit Apostolis, Matth. 28, ¶. 19 : *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos, etc.*

ARTICULUS III.

An et quomodo Baptismus sit ad salutem necessarius.

Omissis veteribus Hæreticis, Quintilianis, Manichæis, Pelagianis, qui Baptismi necessitatem inficiârunt, docet Calvinus, Instit. lib. 4, originale peccatum in liberis fidelium deleri virtute foederis Dei; Baptismum verò posteà accedere simplicis instar sigilli, per quod Dei promissiones eis confirmantur: undè concludit, 1.º fidelium infantes sine Baptismo decedentes à regno cœlorum arceri non posse; 2.º adultos ipsos ex fidelibus ortos, qui citra contemptum aut negligentiam Baptismum omitterent, ab omni prorsùs tutos esse periculo. Magistro succinunt discipuli: contra quos, sit

CONCLUSIO.

Post sufficientem Evangelii promulgationem, Baptismus ad salutem ita necessarius est, ut absque eo vel ejus voto, nullus salvus esse queat.

De fide est conclusio, traditur à Conc. Trid.

Sess. 6, de Justific. cap. 4 : *Quæ quidem translation (in statum gratiæ et adoptionis filiorum Dei), post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non potest.* Et Sess. 7, can. 5 de Bapt. : *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem; anathema sit.*

Prob. insuper ex verbis Christi, Joan 3 : Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei... Oportet nos nasci denuò : quæ verba maximam certè denotant Baptismi necessitatem.

Prob. 2.º Ex Traditione. Semper enim credidit Ecclesia Catholica, infantes absque Baptismo decedentes in æternum perire. Habentur Concilii Carthag. et Milevitani testimonia, apud S. Aug. Epist. 90 et 92, in quibus eorum damnatur sententia, qui parvulos putabant absque Baptismo salvari.

Istud idem docent omnes SS. Patres. S. Cyillus Jeros. Catech. 3 : *Si quis non baptizatur, inquit, salutem non habet, solis Martyribus exceptis.* S. Augustinus, Epist. 28 ad S. Hieron. : *Quisquis dixerit, quòd in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vitâ exeunt, hic profectò et contra apostolicam prædicationem venit, et totam condemnat Ecclesiam.* Tertull. lib. de Bapt. cap. 13 : *Lex tingendi, inquit, imposita est, et forma præscripta : Ite, ait Christus, docete nationes, tingentes eas in nomine Patris, etc.* *Huic legi collata definitio illa, Nisi quis renatus fuerit, etc., obstrinxit fidem ad Baptismi necessitatem.*

Dixi, absque Baptismo, vel ejus voto; par-

vuli quidem cùm hujusce voti capaces non sint, salutem absque Baptismo reipsâ suscepto, saltē extra martyrii casum, et secundūm ordinariam Dei legem, consequi non possunt; adulti verà, si ipsis impossibile sit Baptisma suspicere, per illius votum seu desiderium, non nudum et simplex, sed fidei et perfectæ contritionis aut charitatis actui conjunctum, vel in eo actu contentum poterunt justificari, sicut cum aliis Patribus docet S. Augustinus, lib. 4 de Baptismo contra Donatistas, cap. 22. Votum autem illud sufficit implicitum in iis qui invincibiliter legem Baptismi ignorarent, at explicitum requiritur in iis quibus ea lex cognita est.

Si possit adultus, tenetur ex præcepto divino Baptismum suspicere, ut patet ex loco Joan. 3, à nobis citato; ideòque, quamvis forsitan adultus per contritionis aut charitatis actum fuisset anteà justificatus, si tamen de Baptismi necessitate sufficienter instructus, illum suspicere negligat, cùm possit, mortali se obstringet peccato, et in eo statu moriens damnabitur.

Quæres quomodò Baptismus sit ad salutem necessarius.

Resp. post Evangelii promulgationem, Baptismum in re, vel in voto, singulis hominibus ad salutem esse necessarium necessitate medii; insuper adultis necessarium esse necessitate præcepti. Hæc nostra responsio idem omninò docet quod Concilium Tridentinum, verbis jam relatīs; nec differt, nisi secundūm quosdam terminos, quibus Baptismi necessitatem solent Doctores exponere.

Prob. 1.ª *responsionis pars.* Sacramentum illud necessarium dicitur necessitate medii, quod

ex primariâ suâ institutione ordinatum est ad producendam eam gratiam, sine quâ nullus unquam, in quovis casu, vitam æternam obtinere potest; undè fit ut sine eo sacramento, vel in re vel in voto suscepto, salus obtineri nequeat, quantumvis inculpabiliter omittatur: atqui talis est Baptismus, scilicet ex suâ institutione ordinatus est ad producendam regenerationis gratiam, sine quâ salutem consequi prorsùs impossibile est, sicut ex Scripturâ et Traditione probavimus; ergo Baptismus singulis hominibus necessarius est necessitate mediî.

Prob. 2.ª pars responsionis. Sacramentum illud necessarium est præcepti necessitate, quod sub mortali peccato tenemur suscipere: atqui adulti sub mortali peccato tenentur Baptisma suscipere, nt modò diximus; ergo Baptismus adultis insuper necessarius est præcepti necessitate.

Obj. 1.º Ei necessarius non est Baptismus, qui jam sanctus est: sed ex Apostolo I ad Cor. 7, ¶. 14, qui ex alterutro parente fideli nascuntur, sancti sunt; ergo ipsis necessarius non est Baptismus.

Resp. Dist. min. Qui ex alterutro parente fideli nascuntur, sancti sunt, id est, ut interpretantur Tertullianus, lib. de Animâ, capite 39, et S. Hieron. Epist. 153, ad Paulinum, designati sunt sanctitati, quia parens fidelis curam habebit ut per sacramenta sanctificantur, *conc.*; id est, justi sunt et Deo grati, ex eo præcisè quòd à fidelibus orti sint parentibus, *nego*. Eodem enim modo sancti sunt, quo conjux infidelis sanctificatur per fidelem: sed conjux infidelis non propriè et formaliter, sed tantùm dispositivè

dispositivè sanctificatur per fidelem ; ergo et filii.

Obj. 2.º Si Baptismus esset absolutè necessarius, difficilius esset salvari infantes in lege novâ quàm in lege naturæ ; difficilius enim est Baptismum applicare, quàm elicere actum fidei ; ergo , etc.

Resp. Dist. ant. Difficilius esset aliquandò , et quibusdam in casibus , qui rarissimi sunt , *conc.* ; absolutè et simpliciter , *nego*. Facillima enim est Baptismi applicatio , cùm rem habeat pro materiâ communissimam , et à quoconque validè possit administrari. Esto quibusdam in casibus facilior fuerit applicatio sacramenti legis naturæ ; sed hæc facilitas per ubiores Baptismi gratias et fructus compensatur.

Inst. Filii fidelium pertinent ad pactum quod iniit Deus cum Abrahamo , Genes. 17 , ¶ 7 : *Ut sim Deus tuus , et seminis tui* : atqui necessarium non est Baptisma , iis qui pertinent ad illud pactum , cùm per illud filii et amici Dei constituantur ; ergo , etc.

Resp. Dist. maj. Filii fidelium pertinent ad pactum , dependenter à Baptismate quod suscipiunt , *conc.* ; antecedenter ad susceptum Baptisma , *nego*. Nemo namque , nisi per fidem , pertinet ad istud pactum , juxta illud ad Galat. 3 , ¶ 7 : *Qui ex fide sunt , ii sunt filii Abrahæ* : atqui nonnisi per Baptismum pueris fides infunditur ; ergo , etc.

Quæres utrùm Baptismi vices supplere possit martyrium .

Resp. martyrium verum et propriè dictum supplere in adultis Baptismi vices quoad peccatorum remissionem , et æternæ vitæ consecutio-

nem, quandò Baptismi sacramentum realiter suscipi non potest.

Responsio est de fide. *Prob. ex Script. et Tradit. Matthæi 10, ¶. 32 : Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo.* Et cap. 16, ¶. 25 : *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Quamobrem S. Augustinus, Sermone 17 de Verbis Apostoli , ait injuriam esse orare pro Martyre , cūjus nos debemus orationibus commendare : quod S. Aug. dictum , non ut particularis Doctoris sententiam , sed veluti certam Ecclesiæ catholicæ traditionem refert Innocentius III , Sum. Pontifex , cap. *Cum Marthæ*, de Celebratione Missarum , ubi sic loquitur : *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.*

Dixi 1.º, *martyrium verum et propriè dictum*, id est, mors pérpessa pro Christi nomine , v. g. , pro fide tuendâ , pro servandâ castitate , aut aliâ virtute christianâ .

Dixi 2.º, *martyrium supplet vices Baptismi in adultis* : aperta est ratio , quia scilicet adulti sponte pro Deo morientes , ipsum maximè diligunt, juxta illud Christi , Joan. 15, ¶. 13 : *Majorem huc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis;* ideoque singuli Martyres adulti Baptismum habent in voto saltem implicito.

Addo infantes ab Herode Christum persequente occisos , per mortem suam in odium Christi illatam , absque Baptismi sacramento gloriam fuisse consecutos : ita enim tradit Ecclesia , quæ illos colit ut Martyres , et veneratur tanquam cœlesti fruentes beatitudine.

Utrum autem idem sit de aliis infantibus sen-

tiendum, quibus contingere occidi in odium Christi, et absque Baptismi sacramento obire, non tam liquidò constat; id tamen suadet infinita Dei bonitas, et ab omnibus communiter Theologis defenditur.

Dixi 3.º, *quandò Baptismus suscipi realiter non potest*; quia si quis potest ante martyrium baptizari, Baptismum tenetur suspicere.

Disputant hīc Scholastici quomodo ad justificationem et salutem propositum martyrium, an ex opere operato, an ex opere operantis, seu virtute charitatis, quae semper martyrio conjuncta est.

Parvi momenti est ejusmodi quæstio. Dico tamen obiter martyrium non ex opere operato, sed tantum ex opere operantis prodesse ad justificationem, et salutem adultorum, quatenus scilicet perfecta charitas vero semper martyrio est conjuncta. Ita S. Thomas, S. Bonaventura, et alii.

Prob. ex Apost. I Ad Corinth. 13, ¶. 3: Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest; proindeque patet quod si homo non haberet charitatem in martyrio, non justificaretur; et quod martyrium non propositum ad justificationem, nisi ex opere operantis, seu vi perfectæ charitatis, quae ipsi annexa est.

Dico insuper infantes in odium Christi occisos, non vi mortis illius fuisse peccati originalis remissionem consecutos, sed ex privilegio in Dei misericordiâ fundato.

Prob. Quia privilegium hoc in justitiâ Dei, aut fidelitate quam in promissis habet, fundari non potest; non enim promisit Deus dare gra-

tiam ejusmodi Martyribus : superest ergo ut soli misericordiae divinæ privilegium hoc tribuatur.
Ex dictis,

Colliges quid S. Thomas et alii Theologi significare velint, cùm dicunt triplicem esse Baptismum, nempè fluminis, flaminis et sanguinis. Baptismus enim fluminis est Baptismus aquæ; Baptismus flaminis est Baptismi votum seu desiderium; Baptismus sanguinis est martyrium.

Solus fluminis Baptismus est sacramentum, solus characterem imprimit; solus est propriè dictus Baptismus à Christo institutus: alii non nisi impropriè eo nomine donantur, quia scilicet aliquem Baptismi effectum, nimirū pecati remissionem et adoptionis gratiam in non baptizatis operantur.

CAPUT II.

De Baptismi Materia.

SACRAMENTORUM quæ in actione consistunt, duplex distinguitur materia, remota scilicet, quæ est res ad conficiendum sacramentum assumenda; et proxima, quæ est applicatio materiæ remotæ. Itaque circa Baptismi materiam tria præsertim advertenda sunt: 1.º quænam sit materia remota jure divino necessaria et sufficiens; 2.º quænam jure ecclesiastico; 3.º quisnam sit illius adhibendæ modus, seu quænam sit materia proxima. Itaque sit

CONCLUSIO PRIMA.

Baptismi materia necessaria et sufficiens est aqua vera et naturalis.

De fide est conclusio, et in pluribus Conciliis determinata; scilicet Lateran. IV, cap. *Firmiter*; Florent. in decreto ad Armenos; et Trid. Sess. 7, can. 2, de Baptismo: *Si quis dixerit aquam veram et naturalem non esse de necessitate Baptismi; atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi, « Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto, » ad metaphoram aliquam detorserit; anathema sit.*

*Prob. 1.º Ex Script. Ex verbis Christi, Joan. 3, ¶. 5: Nisi quis renatus fuerit ex aquâ, etc., et ex verbis Apostoli, ad Ephes. 5, ¶. 26: *Mundans lavacro aquæ; quæ verba litteraliter esse sumenda patet ex modo quo Apostoli eorumque Discipuli baptizaverunt, ut narratur in Actibus Apostolorum, cap. 8, ¶. 36, et cap. 10, ¶. 47.**

*Prob. 2.º Ex unanimi SS. PP. Traditione, à quibus reprobatum semper fuit Baptisma, aliter quam in aquâ collatum. In re tam evidenti unum audiisse sufficiat S. Aug. tract. 15 in Joan., n.º 4: *Tolle aquam, inquit, et non est Baptismus.* Idem patet ex continuâ Ecclesiæ praxi, quæ aquam semper inter baptizandum adhibuit.*

Elucidatur conclusio congruentiæ rationibus. Quamvis enim ratio à priori, cur aquam pro Baptismi materiâ Christus instituerit, nulla sit praeter ejus voluntatem, attamen duæ præsertim affirri possunt congruentiæ rationes. Prima est, quia cùm Baptismus sit omnibus necessarius,

materia illius debuit esse communissima , ut haberi facilè posset : sed aqua naturalis est communissima ; ergo , etc. Secunda est , quia aqua , quæ corporis sordes abluit , aptissima est ad repræsentandam peccatorum ablutionem , quæ fit per Baptismum.

Obj. 1.º Matth. 3, ¶. 11, S. Joan. Baptista de Christo dicit : *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, et igni*; ergo ignis est materia Baptismi, non aqua.

Resp. Nego consequent. Tum quia S. Joan. non negat aquam esse materiam Baptismi Christi , tum quia nullus SS. PP. locum hunc de vero igne ad baptizandum destinato intellexit , sed vel de igneis linguis super Apostolos in die Pentecostes delapsis , vel de proprietate Spiritus Sancti , qui instar ignis peccata consumit et corda inflamat. Dici potest particulam , *Et* , ibi non esse copulativam , sed explicativam , perindè ac si dixisset S. Joannes , eos quos alloquitur , à Christo baptizandos in Spiritu , qui ignis est.

Obj. 2.º exemplum Judæi cum arenâ baptizati , de quo Nicephorus , lib. 3 Historiæ , cap. 37.

Resp. Ex ipsâ Historiæ narratione , quæ valdè incerta est , constat Baptismum hunc fuisse invalidum. Re enim , ut ait Nicephorus , maturè expensâ , ex unanimi omnium consensu , fuit cum aquâ baptizatus. Narrat quidem auctor , quod Judæus ille repente post Baptismum in arenâ collatum , sanitatem recepit : quod non hujus Baptismi valori , sed ipsiusmet Judæi pietati ac fidei tribuendum est.

Obj. 3.º Siricius , vel Stephanus III , vulgò II ,

summus Pontifex, approbasse fertur Baptisma in vino, aquâ deficiente, collatum; ergo, etc.

Resp. 1.º dubiæ admodum esse fidei, quæ de Baptismatis in vino collati approbatione referuntur.

Resp. 2.º Omissis aliis solutionibus quæ affiri solent, dico responsum hoc non esse romani Pontificis, sed Stephani Tornacensis Episcopi, ut patet ex manuscripto S. Mariæ Laudunensis, in quo post relata varia quæ inter Galliæ Concilia Sirmundus edidit responsa, sub nomine Stephani II, in quorum numero habetur quod nobis objicitur, sic in fine legitur: *Finis definitionum Stephani Papæ Tornacensis.* Facilè etiam fieri potuit, ut cùm sequentibus seculis Papæ nomen soli romano Pontifici proprium fuerit, imperiti quidam, detracto Tornacensis nomine, putaverint hasce responce esse cujusdam Stephani romani Papæ, quod erroris posteà fuit occasio. Ex dictis,

Colliges omnem et solam aquam elementarem, sive sit maris, sive fluminum, sive fontium, sive paludum, sive puteorum, esse validam Baptismi materiam; quia ea tantum vera est et naturalis aqua. Nec refert ad Baptismi valorem, utrum aqua sit frigida vel calida, benedicta vel non, dulcis vel salsa, quia haec aquæ nec substantiam, nec naturalem usum immutant. Aliud dicendum si aqua in glaciem, nivem aut grandinem esset congelata, quia, ut diximus in *Tract. de Sacramentis*, aqua secundum hunc statum non est ad ablendum idonea.

E contrà, quidquid secundum communem aestimationem non est aqua naturalis et elemen-

taris, valida non potest esse Baptismi materia: sic validè baptizari non potest in vino, lacte, oleo, sudore, salivâ, aquâ ex herbis vel floribus arte stillatâ, cervisiâ, humoribus aqueis qui defluunt ex vite aut radicibus incisis, ex fructibus herbisve contusis, vel ex ligno dum comburitur. Imò si corpus aliquod aquæ elementari in tantâ admisceatur quantitate, ut solvatur aquæ species, ejusque pereat denominatio, mixtum hoc non erit apta ad Baptismum materia: tale est jusculum pingue, lixivium valdè spissum, vinum pauciori aquæ immixtum, etc.

Quæres, quòd si dubitetur an quædam mixtio nuncupari soleat aqua naturalis, utrùm cum eâ liceat baptizare, v. g., si jusculum vel lixivium adeò spissum non sit, si parùm vini multò ampliori aquæ sit admixtum.

Resp. in necessitatibus casu, et alterâ certiori materiâ deficiente, cum materiâ dubiâ licitum esse baptizare; quia tunc melius est adhibere remedium dubium quàm nullum. Si verò qui sic baptizatus est, supervixerit, sub conditione erit rebaptizandus.

CONCLUSIO II.

Ordinariè tenentur Sacerdotes adhibere in Baptismo aquam solemni ritu ad hunc finem consecratam, aliamque extra necessitatis casum usurpare non licet.

Certa est conclusio.

Prob. Quia ritus benedicendi solemniter aquam baptismalem, apostolicâ et universali Ecclesiæ praxi commendatur, sicut testatur S. Dionysius Areopagita: *Regenerationis aqua*, inquit, *sacris*

consecrationibus prius consecretur. Ita S. Basil., S. Amb., etc.

CONCLUSIO III.

Proxima Baptismi materia est ablutio ex aquâ naturali.

De fide est conclusio.

Prob. 1.º Ex verbis Christi, Matth: 28, v. 19: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, etc. : atqui baptizare est abluere; ergo, etc.

Prob. 2.º Ratione. Quia materia proxima est applicatio materiæ remotæ : atqui remota Baptismi materia est aqua naturalis, ut jam probavimus; ergo proxima Baptismi materia est aquæ applicatio quæ, nihil aliud est quam ablutio.

Dixi, *ablutio*, per quam vocem denotatur, 1.º contactus realis et immediatus aquæ ad baptizati corpus; 2.º contactus talis et tantus, ut prudenter loquendo persona verè dici possit abluta.

Quæres quot modis fieri possit ablutio.

Resp. tribus modis posse fieri, nimirum per immersionem, infusionem, et aspersionem. Porro ad sacramenti valorem non refert quoniam ex iis modis fiat ablutio, tum quia Christus præcepit duntaxat fieri ablutionem, sed illius faciendæ modum non determinavit; tum quia modò hunc, modò illum ritum adhibuit Ecclesia. In primis Ecclesiæ seculis frequentior erat immersio, iisdem tamen ipsis temporibus per infusionem, aut aspersionem Baptismus aliquando ministrabatur, præsertim ægrotantibus, ut testatur S. Cyprian. lib. 4, Epist. 7, ad

Magnum, ubi sic ait : Nec quemquam mouere debet quòd aspergi, vel perfundi videntur ægri, cùm gratiam dominicam consequuntur.

Pariter ad Baptismi valorem non refert an unica fiat, aut triplex immersio, aut infusio. Ita docet S. Greg. Magnus, lib. Epist. 1, Epist. 41, ad Leandrum Hispalensem, ubi sic loquitur : *Reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in Baptismate in aquam vel ter, vel semel immergere, quandò et in tribus mersionibus Personarum Trinitas, et in undā potest Divinitatis singularitas designari.* Verùm in his omnibus quilibet Sacerdos Ecclesiæ suæ morem sequi debet ; undè in nostris regionibus retinendus est Baptismi conferendi modus per infusionem, ita ut ablutione trinā baptizandi caput in modum crucis perfundatur, quemadmodūm in Rituali præscribitur.

Obj. 1.º Conc. Constantinop. I decrevit Eunomianos rebaptizari, hancque videtur afferre causam, quòd sub unicā immersione baptizarent ; ergo essentialis est trina immersio.

Resp. Ideò Conc. decrevit Eunomianos rebaptizari, quia, ut testatur Epiphanius, Hæresi 76, baptizabant *in nomine Patris increati, in nomine Filii creati, et in nomine Spiritus sanctificantis, atque à Filio procreati.* Non ergo ob materiæ sed formæ defectum iteratus fuit Baptismus ab iis Hæreticis collatus.

Obj. 2.º Pelagius Papa relatus can. *Multi sunt, de Consecr. dist. 4, sic loquitur : Evangelicum præceptum... nos admonet in nomine Trinitatis, trinā immersione sanctum Baptisma unicuique tribuere ; ergo trina necessaria est immersio, sicut invocatio SS. Trinitatis.*

Resp. Nego cons. Quia Pelagii verbis innuitur duntaxat, quod modus baptizandi cum trinâ immersione inductus sit ob præceptum divinum de SS. Trinitate invocandâ; non verò quod hæc trina immersio sit Baptismo essentialis.

Obj. 3.º Theodoretus, lib. 4 Hæreticarum Fabularum, cap. 3, inter Eunomii recenset errores, quod trinam omitteret immersionem; ergo, etc.

Resp. Dist. ant. Quod trinam omitteret immersionem ad negandam Personarum Trinitatem, conc.; eo præcisè quod unicam adhiberet immersionem, nego.

CAPUT III.

De Baptismi Formâ.

CONCLUSIO.

Legitima Baptismi forma in his continetur verbis, Ego te baptizo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti; *valida est etiam Græcorum forma*, Baptizatur vel baptizetur servus Christi, in nomine Patris, etc.

DE fide est conclusio.

Prob. Ex praxi Ecclesiæ Latinæ et Græcæ, quarum neutra reprobata fuit, ut habetur in decreto ad Armenos.

Prob. insuper ex verbis Christi, Matth. 28: ¶. 19: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris*, etc.: atqui in utrâque formâ baptizantur homines in nomine Patris, etc.; ergo utraque valida est.

Obj. Greg. IX, Sum. Pont. teste Alberto Magno, in 4 dist. 3, respondet Dalmatas quos-dam esse rebaptizandos, eo quod in Ecclesiâ Romanâ Græcorum more baptizati fuissent; ergo Græcorum forma non valet in Ecclesiâ Romanâ.

Resp. Verè quidem jussit Greg. IX Dalmatas rebaptizari; sed, eodem Alberto teste, re diligenter examinata, fieri prohibuit.

Quæres an prædictæ formæ verba sint essentialia.

Resp. contra Lutherum, Zuinglium, sicut et contra nonnullos veteres Hæreticos, ad formæ essentiam has pertinere voces, *Baptizo te, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.*

Certa est responsio. *Prob.* Quia in Baptismi formâ tria sunt essentialiter exprimenda. 1.º Baptismi actio, quæ per hanc vocem, *Baptizo*, connotatur: undè Alexand. III, Sum. Pont., Decretal. lib. 3, tit. de Baptismo et ejus effectu, cap. *Si quis puerum*, decrevit quod si quis puerum ter in aquâ immerserit, et non dixerit, *Ego te baptizo*, etc., non est puer baptizatus.

2.º Indicari debet persona baptizanda, ut ex formâ tum Græcorum, tum Latinorum patet; aiunt enim Latini: *Ego te baptizo*; Græci verò: *Baptizetur servus Christi.*

3.º Requiritur explicita trium SS. Trinitatis Personarum invocatio, sub distinctis nominibus et expressis Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, ita ut declaretur una trium divinarum Personarum natura, quod fit dicendo in nomine, non verò in nominibus, ut patet ex Traditione.

Quamobrem si quis diceret, *Ego te baptizo*,

*in nominibus Patris, etc., vel, in nomine Dei, vel, in nomine SS. Trinitatis, nihil aliud addendo, vel tantum, in nomine Christi, tunc Baptismus foret nullus, ut patet tum ex verbis Christi, Matth. 28, ubi explicita præscribitur trium SS. Trinitatis Personarum invocatio; tum ex Traditione, quam inter alios testatur Pelagius I, Summ. Pont. de Consecr. dist. 4, can. 30: *Si revera hi de Hæreticis, qui in locis tuæ dilectioni vicinis commorari dicuntur, solummodo se in nomine Domini baptizatos fuisse confitentur, sine cuiusquam dubitationis ambiguo, eos ad catholicam fidem venientes in SS. Trinitatis nomine baptizabis.* Zacharias pariter Summ. Pont. ibidem, can. 83: *Si lotus in fonte Baptismatis quis fuerit sine invocatione Trinitatis, perfectus christianus non est, nisi in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti fuerit baptizatus.* Quod ex Anglorum Synodo probat, in quâ dicit demonstratum fuisse, *Ut quicunque sine invocatione Trinitatis mersus fuisse, sacramentum regenerationis non haberet.* S. Cyprian. Epist. 73, ad Jubaianum: *Ubi post resurrectionem à Domino Apostoli ad gentes mittuntur, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti baptizare Gentiles jubentur. Quomodo ergo quidam dicunt... modò in nomine Jesu Christi, ubicunque et quomodo cunque gentilem baptizatum remissionem peccatorum consequi posse, quandò ipse Christus baptizari jubeat in plenâ et adunata Trinitate?* Ita S. Basil. et S. Aug. quorum testimonia mox referemus.*

Obj. 1.º Validus est Baptismus sub formâ ab Apostolis usurpatâ: atqui Apostoli baptizaverunt in nomine Christi, ut patet ex Act. cap. 2,

¶. 28; cap. 8, ¶. 12 et 16; cap. 10, ¶. 48;
cap. 19, ¶. 5; ergo, etc.

Resp. Dist. min. Apostoli baptizaverunt in nomine Christi, adjuncto aliarum Personarum nomine, *conc.*; in solo Christi nomine, *nego*. His omnibus in locis explicitam aliarum personarum non excludi mentionem patet ex S. Basil. lib. de Spiritu Sancto, cap. 12, cuius titulus est, *In eos qui dicunt sufficere Baptismum in nomine Domini*, ubi relatis Scripturæ verbis, Act. 1, ¶. 5, *Vos autem baptizabimini in Spiritu Sancto*, et Matth. 3, ¶. 11, *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto*, sic addit: *Non ideo quis dixerit perfectum esse Baptisma, in quo solum Spiritus nomen invocatum est. Oportet enim inviolabilem manere Traditionem.... Proinde si in Baptismo separare Spiritum à Patre et Filio, ut periculosum est baptizanti, ita et Baptismum accipienti inutile, quomodo nobis tutum fuerit, à Patre et Filio distrahere Spiritum Sanctum?* Et ex S. Aug. lib. 2 contra Maximinum, cap. 17, qui explicans hæc verba, Act. 2, ¶. 38, *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini Jesu Christi*, sic loquitur: *Non nominatis Patre et Spiritu Sancto, in nomine Jesu Christi jussi sunt baptizari; et tamen intelliguntur non baptizati, nisi in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.*

Leguntur ergo Apostoli baptizasse in nomine Jesu, 1.º quia in virtute et auctoritate Christi baptizaverunt; nomen enim idem esse ac virtutem patet ex Act. 3, ¶. 6, et cap. 4, ¶. 7. 2.º Ad distinguendum Christi Baptismum à Joannis Baptismate, ut habetur Act. 19, ¶. 3, 4 et 5. 3.º Quia forte, quod probabilissimum

est, ad commendationem nominis Jesu, quod Judæis ac Gentibus opprobrio erat et scandalo, communi formæ illud inserebant, ita ut dicent: *Ego te baptizo, in nomine Patris, et Filii ejus Jesu Christi*, etc.

Obj. 2.º Quidam summi Pontifices, ut Stephanus I, et Nicolaus I, quidam etiam SS. Patres, quos inter S. Ambrosius, lib. 1 de Spiritu Sancto, cap. 3, Venerabilis Beda, in cap. 10 Actuum, et S. Bern. Epist. 240, ex Scripturæ locis jam à nobis citatis colligunt validum esse Baptisma in Christi nomine collatum; ergo, etc.

Resp. omnes illos auctores exponendos esse eo modo quo Scripturæ loca, quibus nituntur, exposuimus; vel si explicari non possint, eorum auctoritati opponendam esse aliorum tum Pontificum, tum Patrum jam relatorum auctoritatem.

Nota 1.º pronomen, *Ego*, non pertinere ad essentiam formæ, quia includitur in verbo, *baptizo*. Quantum ad *particulas copulativas*, si omitterentur, dubium foret Baptisma, ac proinde sub conditione iterandum. Idem pariter dicendum in praxi de Baptismo collato in nomine Genitoris, Geniti, et ab utroque Procedentis; quia graves Theologi sentiunt formam illam non sufficere.

Nota 2.º quod, quamvis utraque tum Græcorum, tum Latinorum forma valida sit, non licet tamen Latinis uti Græcorum formâ. Similiter, quamvis laico liceat in casu necessitatis vulgari uti idiomate, Presbyteri tamen Ecclesiæ Latinæ formam latinam debent servare.

CAPUT IV.

De multiplico Fine et Effectu Baptismi.

VARII effectus Baptismi ad tres possunt revocari, nempè peccatorum remissionem, tum quoad culpam, tum quoad pœnam, gratiæ infusionem, et characteris impressionem: qui tres effectus sunt proximi fines pro quibus Baptismus fuit institutus. Itaque sit

CONCLUSIO PRIMA.

Primus Baptismi effectus est remissio cuiuslibet culpæ originalis et actualis ante ipsum commissæ, omnisque pœnæ pro illâ debitæ.

Conclusio est de fide, contra Lutherum et Calvinum. Traditur in decreto ad Armenos, et definitur à Conc. Trid. Sess. 5, can. 5: *In renatis nihil odit Deus... ita ut nihil prorsùs eos ab ingressu cœli remoretur.* Quibus verbis declarat non modò peccata omnia fuisse per Baptismum remissa, sed omnem etiam pœnam peccatis debitam; si quid enim pœnæ luendum superesset, id eos ab ingressu cœli remoraretur.

Prob. insuper ex Script. Ad Rom. 8, v. 1: Nihil ergo nunc damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu, ubi Apostolum de Baptismo loqui Patres omnino consentiunt.

Prob. 2.º Ex constanti Trad. cujus testes sint S. Aug. et Inn. III: Excepto Baptismi munere, inquit S. August. Enchirid. cap. 64, quod contra originale peccatum donatum est, ut quod generatione attractum est, regeneratione de-

trahatur, et tamen activa quoque peccata, quæcunque corde, ore et opere commissa invenerit, tollit. Inn. III, in Psalm. 4 Pœnitentiale : *Sacramentum Baptismi, inquit, si dignè sumatur, liberat omnino à culpâ pariter et à pœnâ.*

Obj. Post Baptismum remanent concupiscentia aliæque miseriæ, ut ignorantia, fames, sitis, etc. : atqui hæc omnia sunt peccati pœnæ ; ergo, etc.

Resp. Dist. min. Illa omnia pœnæ sunt impropiè dictæ, seu potiùs pœnalitates quæ ab ingressu cœli non remorantur, et quibus si bene utamur, promereri gloriam possumus, *conc.* ; pœnæ propriè dictæ, *nego.*

CONCLUSIO II.

Per Baptismum gratia sanctificans cum virtutibus et donis quæ ipsam semper comitantur, confertur; insuper et gratia sacramentalis.

Duæ sunt conclusionis partes.

Prob. 1.^a pars, quæ de fide est, *ex Script.* Joan. 3, ¶. 5 : *Nisi quis renatus fuerit, etc.* Ad Titum, 3, ¶. 5, 6 : *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abundè per Jesum Christum.* Undè sic argumentor : Sacramentum illud gratiam confert sanctificantem, per quod homines spiritualiter regenerantur, quia regenerationis non fit nisi per gratiæ sanctificantis infusionem, quemadmodum docent unanimiter SS. Patres et Theologi : atqui per Baptismum homines spiritualiter regenerantur; ergo Baptismus confert gratiam sanctificantem, et con-

sequenter virtutes et dona, quæ illam semper comitantur.

Prob. 2.^a pars, quæ ex communi Doctorum consensu certa est. Per sacramentalem gratiam intelligitur gratia habitualis seu sanctificans, cum jure ad recipiendas tempore opportuno speciales gratias actuales, quæ necessariæ sunt ut baptizatus christianè vivat, alia sacramenta dignè recipiat, omnia Dei mandata impleat, et res in Baptismo promissas fideliter servet: atqui ejusmodi gratiam confert Baptismus, etc.

CONCLUSIO III.

Per Baptismum imprimitur in animâ character, id est, signum spirituale et indeleibile.

De fide est conclusio.

Prob. ex iis quæ attulimus in Tract. de Sacram. in genere, quibus hanc unicam addimus rationem: Baptismus legitimè datus, sed falaciter, hoc est, sine requisitis dispositionibus receptus, aliquem in suscipiente producit effectum, undè iterari non potest; idque ex omnium consensu, si Anabaptistas excipias, certum est: sed effectus ille non est gratia; ergo effectus ille est character baptismalis, vi cuius, 1. Baptismus iterari non potest, 2. baptizati redundunt habiles ad alia sacramenta recipienda, modò debitæ non desint dispositiones.

Quæres utrùm aliquod sacramentum conferri possit homini non baptizato.

Resp. negative, quia Concilia, SS. PP. et Theologi docent unanimiter Baptismum esse sacramentorum et spiritualis vitæ januam: nullum autem sacramentum ante illud con-

ferri potest, quod est specialis cæterorum janua; ergo, etc.

Confirmatur ratione congruentiæ : sicut enim in naturâ priùs debet infans concipi et nasci, quâm crescat aut nutriatur ; ita pariter priùs renasci spiritualiter necesse est, quâm in spirituali vitâ crescere vel augmentum capere.

CAPUT V.

De Baptismi Ministro.

DUPLEX distingui potest Baptismi minister, extraordinarius alter, qui validè et in casu necessitatis licet baptizat; alter ordinarius, qui solemniter et ex proprio officio Baptismum valet administrare. De utroque hic agendum est.

CONCLUSIO PRIMA.

Quilibet homo, viator et rationis compos, validè baptizare potest : imò et in casu necessitatis licet.

De fide est conclusio.

Prob. 1.º Ex Conc. Lateran. IV, cap. Firmiter, ubi sic legitur : Sacramentum Baptismi... à quocunque rite collatum, proficit ad salutem. Florent. decreto ad Armenos, his verbis : In casu necessitatis, non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam laicus vel mulier, imò etiam paganus et hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, et facere intendat quod facit Ecclesia. Idem indicat Conc. Trid. Sess. 7, can. 4, de Baptismo.

Prob. 2.º Ex Traditione, quam testantur

Tertull. lib. de Baptismo, cap. 17; S. Hieron. Dialogo adversus Luciferianos, cap. 4; S. Aug. lib. 2 contra epist. Parmeniani, cap. 13, ubi de Baptismo sic loquitur : *Etsi nullā necessitate usurpetur, et à quolibet cuilibet detur; quod datum fuerit, non potest dici non datum, quamvis rectè dici possit illicite datum.*

Confirmatur congruentiae ratione : æquum fuit ut Sacramentum, quod omnibus ad salutem necessarium est, à quolibet, saltem in necessitatis casu, possit administrari.

Dixi, *quilibet* in casu necessitatis, non modò *validè*, sed etiam *licitè* potest baptizare, si servetur ordo traditus à S. Thomâ, quæst. 67, art. 4, et à Catechismo Conc. Trid. parte secundâ, de Baptismo, numero 24, ut scilicet mulier viro cedat, laicus Clerico, Clericus inferior superiori, quamvis quibusdam in casibus contingere possit ut mulier, v. g., obstetrix præferri masculo debeat, qui baptizandi modum tam ritè non callet.

Utrum autem ipse pater proprium filium, præsente, v. g., obstetrice, aut aliâ muliere, baptizare possit, non consentiunt Doctores. Censem nonnulli eo in casu patrem, præ quâlibet muliere præsenti, debere filium baptizare, hâc ducti ratione quod, ex S. Thomâ et Catech. Conc. Trid., non debeat mulier baptizare, si adsit copia viri; inferuntque maritum tunc cum propriâ uxore spiritualem non contrahere cognitionem, quæ impedit usum matrimonii. Ita Pontas, tit. *Devoir conjug.* (cas 52). Alii è contrâ sentiunt, quibus assentimur.

Extra necessitatis casum, nec laicis, nec mulieribus, licet Baptismum conferre.

CONCLUSIO II.

Episcopus in suâ Diœcesi , sicut parochus in suâ parochiâ , est ordinarius Baptismi Minister.

Prob. Quia jus sacramenta ministrandi ad eos pertinet qui Pastoris funguntur officio : atque , etc.

Nota Sacerdotem à Parocho vel Episcopo delegatum , posse etiam licitè baptizare solemniter .

Quæres utrùm etiam Diaconi possint solemniter baptizare .

Resp. consuetudinem nunc vigere ut ab ipsis Baptismus solemniter non administretur , cui consuetudini standum est .

CAPUT VI.

De Personis baptizandis.

QUÆ hic tractanda sunt , tribus absolvemus articulis : in 1.º examinabimus utrùm singuli homines etiam infantes possint baptizari ; in 2.º quænam circa parvolorum Baptismum observanda sint ; in 3.º de adultorum Baptismo , corumque dispositionibus .

ARTICULUS PRIMUS.

An possint omnes Baptismum suscipere.

CONCLUSIO.

Omnis homo viator nondùm baptizatus valide baptizari potest , sive sit adultus , sive parvulus .

Conclusio est de fide .

1.^a *Pars*, quæ adultos spectat, etiam ab Hæreticis admittitur.

Quantum ad parvulos, Anabaptistæ negant illos esse baptizandos : eorum sententia damnatur à Conc. Trid. Sess. 5, de Peccato originali, can. 4, his verbis : *Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat... ; anathema sit.*

Prob. 1.º Ex Script. Joan. 3, ¶. 5 : Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. Unde sic argumentor : Parvuli non possunt absque Baptismo in regnum cœlorum introire : atqui Christus Dominus vult illos introire in regnum cœlorum ; ergo vult illos baptizari. *Prob. minor ex istis Christi verbis, Matth. 19, ¶. 14 : Sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire ; talium est enim regnum cœlorum.*

Prob. 2.º Ex Traditione. In primis Ecclesiæ seculis baptizabantur infantes, et hanc Ecclesiæ Traditionem ab Apostolis traditam esse probat S. Aug. lib. 4 de Baptismo contra Donatistas, cap. 24. Eamdem Traditionem testantur Concilia : Milevitani, temporibus S. Aug. celebratum, can. 2 ; Lateran. IV, sub Innoc. III, cap. *Firmiter* ; et Viennense œcumenicum.

Idem testantur SS. PP. Irenæus Martyr, Origenes, S. Cyprian., Hieron., Basil., etc. Ita etiam Sum. Pont. Clemens I, Siricius, Innoc. I, Leo I, Greg. Magnus, etc., qui omnes à Bellarmino citantur, lib. 1 de Baptismo, cap. 8. Origenem audiisse sufficiat : *Ecclesia*, inquit, *ab Apostolis Traditionem accepit etiam parvulis dare Baptismum.*

Obj. 1.º Matth. 18, ¶. 19, sic habetur : Do-

cete omnes gentes, baptizantes eos, etc.; ergo cùm infantes doceri non possint, non possunt pariter baptizari.

Resp. Nego consequent. Non enim Christus Dominus eos excludit à Baptismo qui doceri non possunt, sed ordinem in conversione gentium servandum Apostolis præscribit, ut scilicet qui doceri possunt, priùs doceantur, quàm Baptismum suscipiant, quod etiam nunc in adultorum Baptismo servat Ecclesia; ac proindè locus nobis objectus de adultis, non de parvulis intelligendus est, sicut et alter Marci 16, ¶. 16: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.*

Obj. 2.º Infidelis non est Baptismi capax: atqui infantes sunt infideles; ergo, etc.

Resp. Dist. maj. Infidelis positivè, id est, qui contrario infidelitatis habitu vel actu laboret, fructuosi incapax est baptismatis, *conc.*; infidelis negativè, *nego*. Parvuli porrò actualem quidem non habent fidem, sed in ipsis nullo contrario vitio laborantibus fidem illam supplet parentum et Ecclesiæ fides, in quâ baptizantur: *Decet enim, ait S. Aug., ut ad aliena verba sanentur, qui ad factum alienum vulnerantur.*

Obj. 3.º Qui baptizantur fiunt Ecclesiæ subditi, et ejus legibus adstringuntur: atqui infantes subjectionis et obligationis inducendæ sunt incapaces, cùm nemo nisi volens possit obligari; ergo, etc.

Resp. Neg. min. et ejus prob. Etenim in antiquâ lege per circumcisionem pueri debitores legis suo tempore observandæ constituebantur; pariter qui nascuntur in aliquâ civitate vel regno, iisdem adstringuntur legibus quibus et eorum parentes.

ARTICULUS II.

Quænam circa parvorum Baptismum sint observanda.

Quæ circa hanc materiam dicenda sunt, ad septem puncta possunt revocari : 1.º aperiendum est quanta parentibus et tutoribus adhibenda sit sollicitudo, ne parvuli Baptismo priventur; 2.º quænam observanda sint, quandò dubium est an infans fuerit validè baptizatus; 3.º quænam pars corporis sit abluenda; 4.º quid prætandum sit quandò mulier prægnans moritur; 5.º utrùm plures infantes simul baptizari possint; 6.º utrùm idem infans possit à pluribus baptizari; 7.º utrùm liceat, parentibus invitis, prolem baptizare.

CONCLUSIO PRIMA.

Parentes vel tutores ad quos infantium cura pertinet, tenentur ipsis, quamprimum possunt, Baptismum procurare.

Prob. tum ex absolutà Baptismi necessitate, tum ex consuetudine, quæ vim legis obtinet, tum ex statutis hujus Dioecesis.

Nec obstat quod in primis Ecclesiæ seculis plurimi Baptismum usque ad ulteriorem differrent ætatem; eam enim consuetudinem graviter reprehendunt SS. Patres, eamque in Occidente S. Ambrosius, in Oriente verò SS. Gregorius Nazianzenus et Basilius extirpare conati sunt, ut ex eorum ad Baptismum exhortationibus satis constat.

Deindè, quamvis olim certa determinata fuerint tempora ad solemnem et publicam Baptismi

tismi administrationem, videlicet vigilia Paschæ et Pentecostes, quibus addita fuit Epiphaniæ vigilia, extra quas festivitates Baptismus conferri non solebat, nisi mortis urgeret periculum; posteà tamen cùm christianus populus plurimùm adiunctus fuerit, et variæ occurrerent mortis occasiones, visum Prælatis Ecclesiæ fuit solemnem Baptismi administrationem omni tempore concedere, et mos invaluit, ut paucis à nativitate diebus baptizentur infantes. Undè Eugenius IV, Sum. Pont., in decreto ad Jacobitas, relato ad calcem Conc. Florentini, præcepit ut Baptismus, quamprimum fieri commodè posset, parvulis conferretur.

Adverte obiter, quòd cùm Baptismi necessitatem palam explicabit Pastor, monebitque parochianos, ut infantes suos quamprimum ad Baptismum deferant, dicere non debeat infantes absque Baptismo decedentes ad infernos detrudi, vel ignis æterni flammis addici: sed asserat duntaxat eos in regnum Dei, vel in æternam vitam nunquam ingressuros; hoc enim solùm definivit Ecclesia Catholica.

CONCLUSIO II.

Quando probabilis subest dubitatio, nūm valide fuerit baptizatus infans, tunc sub conditione est baptizandus.

Certa est conclusio.

Prob. ex Ecclesiæ consuetudine, et unanimi Theologorum consensu: undè hic maximè locum habet vulgare dictum, quòd in dubio sit in animæ favorē inclinandum, et quòd melius

TOM. III.

S

sit Baptismi valorem, quām hominis salutem periclitari.

Nota 1.º quōd quandō domi baptizatus fuit infans, diligenter debeat inquirere Sacerdos à quo, et quomodo fuerit baptizatus, advocatis etiam et seorsim auditis super eā re non solū eo qui baptizavit, verūm etiam istis qui Baptismo interfuerē; atque ut Parochus Baptismum sic domi collatum pro valido habeat, necesse est ordinariē ut præter eum qui baptizavit, duæ saltem personæ de modo et formā administrati sacramenti idoneum reddant testimonium, nisi fortè qui baptizavit, talis sit, cui tutō credi eā de re possit.

Nota 2.º quōd si quis sub conditione sit baptizandus, sic proferenda erit conditio: *Si non es baptizatus, ego te baptizo*, etc. Monstrum autem de quo dubitatur an sit homo, sub hāc conditione baptizetur: *Si tu es homo, ego te baptizo*, etc. Consule Rituale Diocesanum.

CONCLUSIO III.

Ordinariē caput est abluendum.

Certa est conclusio, et traditur in Ritualibus; patet etiam ex Traditione et seculorum omnium praxi.

Dixi, *ordinariē*; quia si infans aliud emittat membrum, quod vitalem motum demonstret, in illo, si periculum mortis immineat, baptizetur: ratio est quia in casu necessitatis melius est adhibere remedium dubium, quām nullum.

Si tamen infans supervixerit, erit sub conditione baptizandus; non enim constat Baptismum in alio membro, quām in capite, validum esse.

Omnis istae regulæ expressè traduntur in Ritualibus, quæ diligenter sunt consulenda.

A fortiori sub conditione baptizandus erit infans, si dum in secundinâ pelle inclusus est, fuerit propter mortis periculum baptizatus, quia dubitatur utrum tunc aqua ad ipsum infantis corpus pervenerit.

Observa quod, dum infantis abluitur caput, caveri debeat ut aqua non capillos solum, sed etiam et capitis cutem pertingat: quare laudabilis est regionum quarumdam consuetudo, in quibus obstetrices infantium recenter natorum capillos per modum coronæ tondent in vertice, ut baptismalis aqua caput illorum facilius attingat.

C O N C L U S I O   I V .

Quando mulier prægnans ante partum moritur, statim ejus secundus est uterus; et, si vivus infans fuerit repertus, debet quamprimum baptizari; si vero mortuus fuerit, et baptizari non potuerit, non debet in sacro loco sepeliri.

Certa est conclusio.

Prob. ex Rituali, et communi Theologorum omnium consensu.

Hic autem observa quod ut infantis vita, matre expirante, conservetur, aliquid matris ori, v. g., cochlea, aut baculus, aut aliud ejusmodi, sit apponendum, ne scilicet infanti in utero degenti respirationis obturetur via, et sic præfocetur.

CONCLUSIO V.

*Unus et idem Minister plures simul infantes
validè potest baptizare, modo singulorum
capiti aquam infundendo dicat, Ego vos
baptizo.*

Certa est conclusio.

Prob. Quia in Baptismo sic collato reperire
est materiam et formam, cum intentione fa-
ciendi quod facit Ecclesia. Hoc tamen non licet,
nisi cùm mortis imminet periculum, singulōs-
que separatim baptizari tempus non patitur.

CONCLUSIO VI.

*Si Ministri plures ad unum hominem baptizan-
dum ita concurrant, ut singuli causæ sint
duntaxat partiales Baptismi : v. g., si unus
aquam infundat, et alter verba proferat,
invalidum est Baptisma.*

Certa est conclusio.

Prob. Quia toties invalidum est sacra-
mentum, quoties non salvatur formæ veritas : atqui
in Baptismo sic collato non salvatur formæ ve-
ritas, ut satis per se patet; ergo, etc.

Si verò singuli ministri materiam adhibeant
et formam, legitimâ cum intentione, validum
erit sacramentum; quia plurium ministrorum
conunctio, materiæ valorem aut veritatem
formæ quæ ab altero adhibetur, non destruit:
si quis autem alios præveniat, et ante illos for-
mam absolvèrit, ille solus baptizabit. Verùm
sic baptizare nunquàm licitum est.

CONCLUSIO VII.

Communis est Doctorum sententia, infidelium infantes, invitis parentibus, non esse ordinariè baptizandos, nisi mancipia fuerint, seu christianorum Principum servi.

Prob. Quia vel infantes in parentum infidelium relinquuntur potestate, sicque manifesto apostasiæ exponuntur periculo, vel à parentum curâ et potestate abstrahuntur : at ordinariè non licet parentes invitatos proliis educandæ jure privare, nisi sint christianorum Principum mancipia.

Dixi 1.º, *infantes*; si enim infidelium filii jam rationis usum attigerint, Baptismumque postulent, invitis etiam parentibus, erunt baptizandi : sed à parentum infidelium eruendi sunt potestate, ne forsitan ab eis subvertantur.

Dixi 2.º, *ordinariè*; quia Theologi opinantur infantem in mortis periculo constitutum, et quibusdam aliis in casibus, invitis etiam parentibus, posse baptizari.

Quantum ad Hæreticorum filios, invitis etiam parentibus, baptizari possunt, et in verâ fide instrui. Ratio est quia Ecclesiæ jurisdictioni subditi sunt Hæretici.

Quæres quo in loco Baptismus sit administrandus.

Resp. quovis in loco validè ministrari posse, ac etiam licite, si necessitas urgeat; sed extra necessitatis casum, nulli privatis in ædibus baptizari debent, nisi fortè Regum, aut magnorum Principum filii.

Prob. responsio ex decreto Clementis V, in S 3

Conc. Viennensi, quod refertur in Jure canonico, Clementinâ unicâ, *de Baptismo*; tum ex Rituali Diocesano (1).

ARTICULUS III.

De Adultorum Baptismo.

Quantum ad dispositiones in adultis baptizandis requisitas, de iis egimus in *Tract. de Sacram. in genere*. Duæ nunc supersunt expoundendæ difficultates: 1.^a utrum adultus qui cum obice Baptismum suscepit, baptismalem gratiam possit deinceps consequi; 2.^a utrum infideles sint ad Baptismum cogendi.

CONCLUSIO PRIMA.

Adultus qui voluntariè quidem, sed cum obice Baptismum suscepit, Baptismi gratiam potest deinceps consequi.

Certa est conclusio.

Prob. 1.º Ex S. Aug. lib. 1 de Baptismo,

(1) Hæc sunt ipsa Ritual. Tolos. verba, pag. 15: *Le lieu du Baptême solennel est l'Eglise paroissiale ou l'Annexe, quand il y a des Fonts baptismaux. Il est défendu très-expressément de baptiser les enfans, ou dans un Oratoire, ou dans une Chapelle particulière, hors le cas de péril de mort, à moins qu'on en eût obtenu la permission par écrit. Dans le cas de la permission, on portera dans un vase de l'eau du Baptistère, dont on baptisera l'enfant, en omettant les cérémonies du Baptême.* Præterea, idem Rituale, pag. 180, n.º 21, sub pœnâ suspensionis ipso facto incurriendæ, et D. D. Archiepiscopo reservatæ, prohibet ne quis, extra casum necessitatis, substantiam Baptismi ab illius sacramenti cæremoniis separet, non obtentâ priùs D. D. Archiepiscopi vel Vicariorum ejus Generalium licentia.

cap. 12, cuius hæc sunt verba : *Sicut in illo qui fictus accesserat, fit ut non denuò baptizetur, sed ipsâ piâ correctione et veraci confessione purgetur, quod non posset sine Baptismo, ut quod ante datum est, tunc valere incipiat ad salutem, cùm illa fictio veraci confessione recesserit.* Et lib. 3, cap. 13 : *Tunc incipit valere idem Baptismus (apud Hæreticos receptus) ad dimittenda peccata, cùm ad Ecclesiæ pacem venerint.*

Prob. 2.º Quia qui baptismali gratiæ obicem posuit, potest adhuc originalis peccati et actualium ante Baptisma commissorum remissionem consequi : sed gratia per quam originale peccatum et actualia Baptismum præcedentia delen-
tur, baptismalis nuncupatur, eo quòd absque Baptismo, vel in re vel in voto suscepto, haberi nequeat; ergo qui baptismali gratiæ posuit obicem, potest illam consequi. Cùm autem iterari non possit Baptismus, gratia illa per obicis seu impedimenti remotionem comparatur. At verò cujuscunque generis sit impedimentum istud, per actum perfectæ contritionis aut charitatis, aut dignam sacramenti Pœnitentiæ susceptio-
nem tollitur.

CONCLUSIO II.

Infideles apertâ vi aut suppliciis ad Baptismum cogendi non sunt.

Prob. ex S. Gregorio Magno, lib. 1 Epistola-
rum, Indictione 9, Epist. 47; item lib. 13,
Indict. 6, Epist. 12.

Prob. quoque ex Conc. Toletano IV, et plu-
ribus aliis. Idem etiam ratione patet, quia qui
ad Baptismum cogitur, illum invitè suscipit,
ac proindè invalidè.

TRACTATUS DE CONFIRMATIONIS SACRAMENTO.

Quæ de Confirmatione dicenda nobis sunt, ad quinque capita revocamus : quæremus in 1.º quid sit Confirmatio ; agemus in 2.º de illius materiâ et formâ ; in 3.º de multiplici fine et effectu ; in 4.º de ministro ; in 5.º de suscipiente et suscipientis dispositionibus. De cæremoniis hic non agemus, sufficienter enim, tum in Pontificali Romano, tum in pluribus Catechismis exponuntur.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit Confirmatio.

CONFIRMATIO sic vocatur, eo quod hominem in fide confirmet ac corroboret.

Definitur, *Sacramentum novæ legis quo per manus impositionem et sacram Chrismatis unctionem, cum præscriptâ verborum formâ, datur plenitudo Spiritus Sancti, augetur gratia, animusque roboratur ad firmiter credendum, et fortiter resistendum hostibus fidei et salutis, etiam cum vitœ periculo.*

Confirmationem verum esse et propriè dictum novæ legis sacramentum negârunt Lutherus,

lib. de Captivitate Babylonicâ , et Calvinus,
lib. 4 Institutionum, cap. 19, quibus suffragantur utriusque discipuli. Contra quos sit

CONCLUSIO.

Confirmatio est verum et propriè dictum novæ legis Sacramentum.

De fide est , ut patet tum ex decreto ad Armenos, tum ex Conc. Trid. Sess. 7, can. 1 de Sacram. in genere , atque etiam can. 1 de Confirm.

*Prob. 1.º Ex Script. Act. 8, ¶. 14, 15 et 17 : Cùm autem audissent Apostoli , qui erant Jerosolymis , quòd recepisset Samaria verbum Dei , miserunt ad eos Petrum et Joannem ; qui cùm venissent , oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum.... Tunc imponebant manus super illos , et accipiebant Spiritum Sanctum. Et cap. 19, ¶. 6 : Et cùm imposuisset illis manus Paulus , venit Spiritus Sanctus super eos . Ex quibus habentur quæ necessaria sunt ad sacramentum propriè dictum. 1. Enim appetet signum sensibile et permanens, nempè manuum impositio et oratio. 2. Signum gratiæ practicum, ut patet ex his verbis : *Et accipiebant Spiritum Sanctum.... Venit Spiritus Sanctus super eos.* 3. Deniquè signum à Christo institutum ; quia signum illud est à Christo institutum , quòd vi suâ et infallibiliter gratiam confert , non enim in potestate hominis est ut signum aliquod, quo gratia infallibiliter conferatur , instituat : atqui ritus Confirmationis vi suâ et infallibiliter gratiam confert, aliàs non tam constanter fuisset ab universâ Ecclesiâ usurpatus; ergo , etc.*

Prob. 2.º Ex Traditione, quâ constat adhibitam semper in Ecclesiâ fuisse Confirmationem tanquam ritum quo gratia conferretur, ut patet, 1. ex Conciliis, Eliberitano, can. 77; Lao diceno, can. 48; Florent., Trid. et aliis citatis à Bellarmino, lib. 2 de Confirm. cap. 4.

2. Ex summis Pontificibus, Urbano, Cornelio, Melchiade in Epistolâ ad Episcop. Hispaniæ, Innoc. I Epist. primâ ad Decentium, cap. 3, et aliis. Vide eudem Bellarm. cap. 3.

3. Ex sanctis Patribus, Tertul. lib. de Resurrectione carnis, cap. 8, et lib. de Baptismo; S. Cypriano, Epist. 13 ad Jubaianum; S. Hieron. Dial. adversus Luciferianos; S. Ambr. lib 3 de Sacramentis, cap. 2, et lib. de Initiandis, cap. 7; S. Aug. passim, et aliis ab eod. Bellarmino ibidem laudatis, quorum testimonia mox referemus. Loco omnium hic sufficiat S. Aug.: *Sacramentum Chrismatis.... inquit, lib. 2 contra Litt. Petil. cap. 104, in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.*

• *Obj. 1.º Cæremonia illa non est sacramentum novæ legis, quæ et Apostolis peculiaris erat, et per quam gratiæ gratis datae tantummodo conferebantur: atqui talis erat illa cæremonia, de quâ in Actibus Apostolorum; ergo cæremonia illa non est verum novæ legis sacramentum.*

Resp. Nego min. quoad utramque partem.
1.º Enim non est potior ratio cur cæremonia illa peculiaris Apostolis fuerit, quâm Baptismi et Eucharistiæ administratio, quandoquidem utraque potestas fuit ad fidelium sanctificationem Apostolis concessa.

2.º Non meras gratias gratis datas, sed gra-

tiam sanctificantem fuisse collatam in Confirmatione, patet ex S. Aug. lib. 3 de Baptis. contra Donatist. cap. 16 : *Spiritus autem Sanctus quod in sold Ecclesie Catholicae per manus impositionem dari dicitur, nimis hoc majores nostri intelligi voluerunt quod Apostolus ait: Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis: atque charitas est gratia gratum faciens; ergo, etc.* Idem habet in Epist. I S. Joan.

Inst. Samaritani de quibus Act. 8 mentio habetur, jam acceperant in Baptismo Spiritum Sanctum in ordine ad gratiam sanctificantem; ergo nomine Spiritus Sancti quem leguntur accepisse per manuum impositionem, non debet intelligi gratia sanctificans, sed gratia gratis data.

Resp. *Nego consequent.* Pari namque ratione probaretur Apostolos nullam die Pentecostes sanctificantem gratiam accepisse, eo quod antea eam non carerent; idem dici posset de fidelibus qui ritè dispositi ad sacram communionem accedunt: quae quam sint absurdia nemo non videt. Potest enim aliquis habere gratiam sanctificantem simpliciter, et eam carere quantum ad intensionem et perfectionem, quam deinde percipiat. Hoc igitur sensu Samaritani dicuntur accepisse Spiritum Sanctum per impositionem manuum Apostolorum, quod ipsis datum fuerit gratiae sanctificantis augmentum, quomodo quotidie adaugetur in fidelibus per sacram communionem.

Obj. 2.º S. Hieron. et alii PP. passim Unctionem accensent cæremoniis Baptismi; ergo Confirmatione non est sacramentum à Baptismate distinctum.

Resp. Dist. ant. Unctionem quæ sit in vertice, *conc.*; quæ sit in fronte, *nego*. Duplex itaque distingui debet *Unctio*, alia quæ sit in vertice, alia in fronte: prior est mera Baptismi cæremonia, posterior ad Confirmationem pertinet.

*Obj. 3.*º Sacramentum novæ legis debet esse à Christo institutum: sed Theologi plures asserunt Confirmationem non fuisse à Christo institutam, sed aut à Melchiade, summo Pont. aut à Conc. Meldensi; ergo, etc.

Resp. Dist. min. Et isti Theologi perperam existimabant institutionem immediatam necessariam non esse ad rationem sacramenti, *conc.*; secùs, *nego*; nam nullus eorum Theologorum negavit Confirmationem esse sacramentum. Sed horum Theologorum opinio à cæteris hodiè planè rejicitur post Concilii Tridentini definitionem.

*Obj. 4.*º Theologi disputant inter se de materia et formâ Confirmationis; ergo non est sacramentum.

Resp. Nego consequent. Tum quia Theologi omnes unanimi consensu fatentur Confirmationem esse verum sacramentum; tum quia Hæretici ipsi acriter disputant inter se et adversus Catholicos de formâ Baptismi et Eucharistiæ, nec tamen eorum dissidia prohibent quominus tum Hæretici, tum Catholici, admittant Baptismum et Eucharistiam vera esse sacramenta; ergo, etc.

Quæres quandonam institutum fuerit Confirmationis sacramentum.

Resp. valdè incertum esse: probabile tamen est illud fuisse à Christo institutum in ultimâ

Cœnâ , vel post resurrectionem , cùm in hisce temporibus Spiritum Sanctum sæpè promiserit.

CAPUT II.

De Confirmationis Materia et Formâ.

CONCLUSIO PRIMA.

Essentialis Confirmationis materia est manuum impositio simul et unctionis.

DUÆ sunt partes conclusionis.

Prob. 1.^a pars ex locis Script. jam citatis et ex PP. Tertul. lib. de Resurrect. carnis, cap. 8 : Caro manus impositione adumbratur , ut et anima Spiritu illuminetur. Et lib. de Baptismo , cap. 8 : Dehinc manus imponitur , per benedictionem advocans et invitans Spiritum Sanctum. Idem patet ex S. Cypr. Epist. 73, ad Jubaianum, et ex S. Hieron. Dialogo adversus Luciferianos ; et S. August. tract. 6 in Epist. I S. Joan. : Nunquid modò quibus manus imponitur ut accipiant Spiritum Sanctum , hoc exspectatur ut linguis loquantur ? aut quandò imposuimus manum istis infantibus , attendit unusquisque vestrum utrum linguis loquerentur ?

Nota manuum impositionem , de quâ hic agimus , distinctam esse ab unctione. Quis enim credat contactum pollicis dictum fuisse non tantum manus , sed etiam manuum impositionem ? Deinde SS. PP. de manuum impositione et unctione tanquam de duabus distinctis actionibus loquuntur ; tum quia eodem modo et iisdem ferè verbis de manuum impositione loquuntur ,

ac Ordo Romanus , qui eam ab unctione distinguit ; tum quia etiam Scriptura , Actuum 8 , et SS. Patres , Tertul. , S. Cyprianus , S. Ambrosius , et S. Augustinus , orationem assignant , tanquam formam manuum impositioni correspondentem .

Prob. 2.^a pars. 1.º Ex Script. per Sanctos Patres expositâ : II ad Cor. 1 , ¶. 21 et 22 : Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo , et qui unxit nos Deus , qui et signavit nos , et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris . Quæ verba de Confirmationis sacramento exponunt SS. PP. Amb. , Chrysost. etc. I Joan. 2 , ¶. 27 : Et vos unctionem quam accepistis ab eo , maneat in vobis . Quem locum explicans S. Cyrillus Hierosolymitanus , Catechesi Mystagogicâ 3 de Sacro Chrismate , sic loquitur , num. 3 : Cæterum vide ne nudum et vile suspiceris unguentum hoc esse ; nam sicut panis Eucharistiæ , post invocationem Sancti Spiritus non est communis panis , sed Corpus Christi ; ita et sanctum istud unguentum , non amplius nudum , neque si quis ita appellare malit , commune unguentum est post invocationem , sed Christi donarium , et Spiritus Sancti..... quod quidem symbolicè fronti..... illinitur , ac dum unguento visibili inungitur corpus , sancto et vivifico Spiritu anima sanctificatur . Ex quibus sic argumentor : Illud est sacramenti Confirmationis materia , per cuius applicationem datur Spiritus Sanctus : atqui Spiritus Sanctus confertur per Chrismatis applicationem , ut patet ex Scripturâ à SS. PP. expositâ ; ergo Chrisma est materia Confirmationis .

Idem clarissimè habetur in decreto ad Armenos , his verbis : Secundum sacramentum est

Confirmatio, cuius materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae; et balsamo, quod odorem significat bonae famae, per Episcopum benedicto. Idem pariter innuitur à Conc. Tridentino, Sess. 7, canone 2 de Confirm.

Prob. 2.º Ex Traditione et perpetuâ totius Ecclesiæ praxi. Illud enim debemus agnoscere pro Confirmationis materiâ, quod semper adhibitum in Ecclesiâ Catholicâ fuit, tanquam vim per suam applicationem habens animas sanctificandi et consecrandi: atqui semper adhibita fuit unctione in Ecclesiâ, sive Græcâ, sive Latinâ, ut testantur Summ. Pontifices et SS. Patres: S. Clemens, libro 3 Institutionum, cap. 16: *Postea Episcopus baptizatos Chrismate ungat;* et cap. 17: *Chrisma Confirmatio confessionis est, seu professionis;* Innocen. I Epist. ad Decentium, cap. 3: *Frontem oleo signare solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum;* Tertull. lib de Resur. carnis, cap. 8: *Caro ungitur ut anima consecretur;* et lib. de Baptismo, cap. 7: *Egressi de lavacro, perungimur benedictâ unctione...* In nobis carnaliter currit unctione, sed spiritualiter proficit; S. Cypr. Epist 70, ad Januarium: *Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit, ut... habere in se gratiam Christi possit;* S. Aug. lib. 2 contra litteras Petiliani, cap. 104: *Sacramentum Chrismatis... in genere signaculorum visibilium sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus;* ergo chrismatio est materia Sacramenti, etc.

Obj. contra 1.^{am} partem: In decreto ad Armenos sic legitur: *Loco illius manus impositionis datur in Ecclesia Confirmatio;* ergo im-

positio manuum non est nunc materia Confirmationis. Idem fermè habet Innoc. III, cap. *Cum venisset*, Extravagante de Sacrâ Unctione, his verbis : *Per frontis Chrismationem manûs impositio designatur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio.*

Resp. 1.º cum Bellarm. lib. 2 de Confirm. cap. 9, non omnia quæ habentur in decretis ad fidem pertinere, sed ea solùm quæ definiuntur : illa autem de quibus agimus, non definiuntur, sed obiter dicuntur ad rem explicandam.

Resp. 2.º utriusque sensum esse, quòd eadem res, quæ olim manûs impositio vocabatur, nunc appelletur Confirmatio. Hunc esse decreti ad Armenos et Innoc. sensum patet, quia aliàs queretur Apostolos non habuisse sacramentum Confirmationis, quod procul dubio falsum est.

Obj. contra 2.^{am} partem : Apostoli non adhibuerunt unctionem ; ergo unctio non est Confirmationis materia.

Respondent Theologi quidam Apostolos à Chrismate abstinuisse, eo quòd particulari privilegio visibilibus quibusdam signis de coelo advenientibus, et Chrismatis vicem tenentibus, Spiritum Sanctum conferrent.

Alii aliter respondent, et dicunt non determinatam in specie insimâ fuisse à Christo Confirmationis materiam, sed in genere tantùm, relinquendo Ecclesiæ specialioris determinationis potestatem. Undè, inquiunt, etiamsi unctione usi non fuissent Apostoli, nihil adversùm nos concludi potest, quia manuum impositioni unctionem adjunxit Ecclesia.

Alii deniquè, et quidem melius, negant *antecedens* : quia universalem in Ecclesiâ vide-

mus unctionis adhibendæ praxim à nullis Conciliis aut Pontificibus introductam, quæ proindè, juxta regulam à S. Aug. traditam, lib. 4 de Baptismo, cap. 24, ab ipsis Apostolis manasse credenda est. Adde quòd unctionis usum ad Apostolos referunt Patres antiquissimi : Opus quod S. Dion. Areop. tribuitur, lib. 4 de Hierarchiâ ecclesiasticâ ; S. Pacianus, qui Epist. 1 ad Sempronianum sic loquitur : *Chrismatis potestas... ad Episcopos inde*, id est, ex Apostolorum formâ, *descendit*; aliique Patres in probationibus relati unctionis faciunt etiam mentionem.

Inst. In Actibus Apostolorum, cap. 8 et 19, nulla fit unctionis mentio; ergo illam non adhucuerunt Apostoli.

Resp. Nego consequent. Sæpè enim in Scripturâ, uno relato, aliud intelligendum relinquitur, ut docet S. Aug. lib. de Fide et Operibus, cap. 9, de Eunicho qui baptizatus est, ut refertur Actuum 8, cùm professus fuit Filium Dei esse Jesum. Dicit nempè S. Aug. rem à S. Lucâ per compendium fuisse narratam, sed omnino credendum esse Eunuchum de multis fuisse interrogatum. Nulla pariter fit mentio formæ in Baptismo Eunuchi usurpatæ, quam procul dubio non prætermisit S. Philippus. Licet ergo unctionis mentio non fiat in locis citatis, concludi tamen non debet illam fuisse ab Apostolis prætermissam.

• *Quæres* utrùm Confirmatio fieri debeat in fronte baptizati.

Resp. affirmativè; illud enim docent decreta ad Armenos, et Pontificale Roman.

Prob. 1.º Traditione : quia semper in Ec-

clesiâ Græcâ et Latinâ unctione adhibita fuit in fronte; et SS. Patres per frontis unctionem, Confirmationis sacramentum ab unctionibus merè cæremonialibus, et ab Extremâ Unctione discernunt. Ita Innoc. I in Epist. ad Decentium, cap. 3: *Presbyteris... Chrismate baptizatos ungere licet... non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum.*

Prob. 2.º Ratione congruentiae, quæ habetur in decreto ad Armenos. Cùm proprius Confirmationis effectus sit robur et fortitudo ad fidem etiam coram tyrannis confitendam, maximè congruit ut in fronte, ubi verecundiæ sedes est, confirmatus inungatur, ne Christi nomen confiteri erubescat.

Quantum ad efformationem signi crucis, ritus est antiquissimus, ut patet ex Tertull. lib. de Resurrectione carnis, cap. 8: *Caro signatur, ut anima muniatur;* est etiam ab Ecclesiâ præceptus et maximè conveniens, quo docetur christianus ne Christi crucem erubescat: ad sacramenti tamen essentiam non videtur pertinere.

Quæres 2.º an Chrismatio fieri debeat immediatè manu Episcopi, an verò fieri possit mediante aliquo instrumento, v. g., calamo, aut aliâ re simili.

Resp. chrismationem immediatè manu Episcopi esse faciendam; præscribit enim Pontificale Romanum, ut unctione fiat pollice Chrismate intincto, idque videtur perpetuò fuisse in Ecclesiâ servatum. Utrum autem sit de sacramento essentiâ, non satis constat inter Theologos.

Quæres 3.º quibus ex rebus Chrisma fieri debat.

Resp. in Ecclesiâ Latinâ confici ex oleo olivarum et balsamo, ut notatum fuit in decreto ad Armenos. Quidam autem Theologi docent non solùm oleum, sed etiam balsamum, ad sacramenti valorem pertinere, alii verò negant. Probabilior tamen videtur sententia affirmans, eamque expressè docet Conc. Coloniense in doctrinâ de hoc Sacramento; idem innuit decretum ad Armenos.

Deindè patet semper Ecclesiæ morem fuisse ut balsamum cum oleo misceretur ad Chrisma conficiendum. Undè S. Cypr. vel quicunque est auctor Sermonis de Unctione Chrismatis, sic loquitur: *Hodiè in Ecclesiâ... sanctum Chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum regice et sacerdotalis gloriæ exprimit unitatem.*

Quæres 4.º utrùm Chrisma debeat esse ab Episcopo benedictum ad sacramenti valorem.

Resp. affirmativè, idque constat ex perpetuâ Ecclesiæ traditione, quam testantur Concilia, Hispalense II, can. 7; et Carthag. II. Imò, etiamsi simplicibus aliquando Presbyteris sit concessa confirmandi potestas, id eâ fuit lege concessum, ut Chrismate uterentur per Episcopum benedicto.

Quæres 5.º quænam sit consecrandi Chrismatis forma.

Resp. nullam fuisse à Christo determinatam in particulari; quilibet **tamen** Episcopus eam tenetur adhibere quam præscribit Ecclesia; atque etiam quolibet anno, quanquam vetus ad valorem sacramenti sufficiat, Chrisma renovare,

Observa 1.º quòd cùm de sacramento Confirmationis cum Hæreticis, vel recenter conversis habetur sermo, non est initio disputationis aut colloquii de Chrismate loquendum, sed probandum est Confirmationem esse inter sacramenta reponendam, quia legitur in Actibus Apostolorum per manūs impositionem et orationem Spiritum Sanctum contulisse, quod et nunc ab Episcopis in Ecclesiâ geritur. Ita Cardinalis Richelæus, et doctissimus Perroniūs, aliique prudenteriores Controversistæ probant Confirmationem verum esse sacramentum, nullà factâ Chrismatis mentione.

Observa 2.º non exigendum ab Hæreticis ut Chrisma credant essentiale esse sacramenti Confirmationis materiam, cùm nullibi videatur definitum, et contrarium teneant Theologi quidam etiam Catholici. Quod autem legitur in decreto ad Armenos, non per modum definitionis, sed ad instar instructionis emissum est. Sufficiat ergo ab Hæreticis exigere ut credant quod à Conc. Trid. definitum est, Sess. 7, can. 2, de Confirm. scilicet illos *injurios non esse Spiritui Sancto, qui virtutem aliquam Christi tribuunt.*

CONCLUSIO II.

Forma Confirmationis est oratio manuum impositioni adjuncta, et verba unctioni correspondentia.

Duæ sunt partes conclusionis.

Prob. 1.^a pars. 1.º Ex Script. Act. 8, 15: Oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum. Et v. 17: Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum.

2.º Ex SS. PP. Tertull. lib. de Baptismo, cap. 7, jam citato, S. Cypr. Epist. 73, ad Iubaianum : *A Petro et Joanne factum est, ut oratione pro eis (Samaritanis) habitd et manu impositd, invocaretur et infunderetur super eos Spiritus Sanctus, quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesiâ baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, et per nostram orationem ac manûs impositionem Spiritum Sanctum consequantur.* S. Ambr. lib. 3 de Sacramentis, cap. 2 : *Ad invocationem Sacerdotis Spiritus Sanctus infunditur, Spiritus sapientiæ et intellectu, etc.* S. Aug. lib. 15 de Trinitate, c. 26 : *Neque enim aliquis discipolorum ejus dedit Spiritum Sanctum ; orabant quippe ut in eos veniret, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant, quem morem in suis præpositis etiam nunc servat Ecclesia.*

3.º Ex Amalario, qui lib. 3 de divinis Officiis, cap. 27, meminit orationis, quæ in Confirmatione adhiberi solet cum manuum impositione. Idem colligitur ex S. Greg. Sacramentario, Ordine Romano, et Occidentalis Ecclesiæ Pontificalibus, sicut et ex Græcorum Euchologiis, in quibus illa eadem refertur oratio.

Prob. 2.^a pars. Ex decreto ad Armenos, in quo sic legitur de Confirmatione : *Forma autem est : Signo te signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Idem habetur in Pontificali Romano, et patet ex Ecclesiæ Latinæ praxi.

Confirmatur utraque conclusionis pars. Quia unicuique materiae sua debet respondere forma : sed nulla est quæ manuum impositioni respondeat, præter orationem ; nulla pariter unctioni

præter verba, tum apud Latinos, tum apud
Græcos usitata; ergo, etc.

Obj. 1.º contra 1.^{am} partem. In decreto ad Armenos, pro Confirmationis formâ assignantur hæc verba, *Signo te*, etc., nullâ factâ orationis mentione; ergo oratio non est Confirmationis forma.

Resp. Nego cons. Etsi enim orationis mentio non fiat in decreto ad Armenos, non tamen proptereà excluditur à Confirmatione; sicut in Ordinatione non excluditur manuum impositio, licet de solâ instrumentorum porrectione meminerit decretum: ideò verò unctionis potius quam impositionis manuum facta est mentio, tum quia in Scripturis satis habetur impositio manuum, et ei adjuncta oratio; tum quia ipsa in usu erat apud Armenos; tum deniquè quia per chrismationem, et verba ipsi correspondentia evidentiùs exprimitur Confirmationis effectus, quam per manūs impositionem et orationem.

Obj. 2.º Confirmatio gratiam producit ex opere operato: sed si illius forma esset oratio, gratiam non produceret nisi ex opere operantis, oratio enim est opus operantis; ergo, etc.

Resp. Nego min. Ad probationem, *dist.* Cratio est opus operantis, quatenus est opus ministri, *conc.*; quatenus à Christo instituta est in ordine ad aliquem effectum in sacramento producendum, *nego*.

Obj. contra 2.^{am} partem. Hæc forma, *Signo te*, etc., non habetur in antiquis auctoribus; ergo non est essentialis.

Resp. 1.º Nego ant. Habetur enim fermè ad verbum in edicto Constantini Magni, et

in veteri Ordine Romano in Officio Sabbati sancti.

Resp. 2.º Nego consequent. Nam veteres sollicitè cavebant, ne sacramentorum formas propalarent; ideòque Innoc. I, à Decentio de Confirmatione interrogatus, ita de illius formâ respondet: *Verba verò dicere non possum, ne magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere.*

C A P U T III.

De multiplici Confirmationis Fine et Effectu.

PRÆCIPUI Confirmationis effectus ad tres facilè revocantur: 1.us est gratiæ sanctificantis augmentum; 2.us est plenitudo Spiritûs Sancti ad fidem etiam coram tyrannis liberè profitendam; 3.us deniquè est character: de quibus, ut potè cùm sint sacramenti fines, jam nobis est dicendum. Sit itaque

C O N C L U S I O P R I M A.

Confirmationis Sacramentum auget gratiam in Baptismo acceptam.

Clarè habetur conclusio in Epist. 2 Melchianis, Sum. Pont. ad Episcopos Hispaniæ, his verbis: *In fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam.*

Prob. insuper: Quia per Confirmationem, Concilia et SS. PP. docent baptizatos confirmari, consummari et perfici; ergo, etc.

CONCLUSIO II.

Per Confirmationis Sacramentum datur plenitudo Spiritus Sancti, et septem ejus dona modo abundantiori infunduntur, ac præsertim speciale robur confertur ad fidem, etiam coram tyrannis, tum verbo, tum actione liberè profitendam.

Certa est conclusio : eam docet decretum ad Armenos, dum observat in Confirmationis sacramento dari Spiritum Sanctum, ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes.

Prob. Insuper ex omnibus Script. Concilio-
rum ac SS. Patrum locis jam relatis, in quibus
expressis verbis asseritur conferri Spiritum Sanctum per Confirmationis sacramentum.

Sequitur ex dictis quod gratia sacramentalis Confirmationis, sit ipsamet habitualis gratia, prout includit jus ad recipiendas tempore opportuno speciales gratias actuales, quarum auxilio homo jam baptizatus audacter Christi nomen confiteatur, ejusque vitam imitari, et sectari doctrinam non erubescat.

Obj. Datur in Baptismo Spiritus Sanctus cum ipsis donis ; ergo hoc non est Confirmationis sacramento proprium.

Resp. dari quidem in Baptismo Spiritum Sanctum et ipsis dona, sed non in tantâ plenitudine, nec in ordine ad eosdem fines. Namque, ut ait S. Eucherius Lugdunensis, Homil. in diem Pentecostes : *In Baptismo regeneramur ad vitam; post Baptismum confirmamur ad pugnam: in Baptismo abluimur; post Baptismum roboramur.*

CONCLUSIO

CONCLUSIO III.

Per Confirmationis Sacramentum imprimitur character, quo fit ut Sacramentum hoc iterari non valeat.

De fide est conclusio : definita fuit à Conc. Trid. Sess. 7, can. 9, de Sacrementis in genere.

Prob. Ex SS. PP. Cypr. Epist. 73, ad Jubaianum, ubi Confirmationem vocat signaculum, quæ vox characterem satis denotat. Idem habet S. Ambr. lib. de Initiandis, cap. 7, et alii plures. Ex S. Aug. lib. 2 contra litteras Petiliani, c. 104, ubi sic habet : Sacramentum Chrismatis... potest esse in hominibus pessimis, in operibus carnis vitam consumentibus, et regnum cœlorum non possessuris : atqui sacramentum non potest remanere in hominibus pessimis quantum ad gratiam ; ergo remanet quantum ad characterem.

Obj. 1.º S. Aug. lib. 3 de Baptismo, cap. 16, sic ait : Manūs impositio, non sicut Baptismus repeti non potest : sed quod repeti potest, characterem non imprimit ; ergo Confirmatio, etc.

Resp. Dist. maj. Manūs impositio reconciliatoria repeti potest, conc. ; confirmatoria, nego. Multiplex olim fuit manūs impositio, nimirūm confirmatoria, ordinatoria, curativa, et reconciliatoria : de hâc ultimâ loquitur S. Aug. in loco nobis objecto ; nam eo capite docet generaliter in Ecclesiâ per manuum impositionem dari Spiritum Sanctum seu charitatem, quod exemplo Confirmationis probat ; deinde tria distinguuntur in Confirmatione, 1.º sacramentum ipsum ; 2.º gratias gratis datas, quæ aliquando dantur

TOM. III.

T

cum sacramento, v. g., donum linguarum; 3.º ipsam charitatem, seu gratiam gratum facientem. Primum et secundum docet esse posse in malis hominibus, non autem tertium. Cùm ergo dicit manuum impositionem posse repeti, non debet intelligi de sacramento Confirmationis, quod fatetur esse in malis hominibus, sed de aliquâ aliâ manuum impositione, nempè reconciliatoriâ.

Obj. 2.º Ritus quo recipiebantur Hæretici ad Ecclesiam venientes, iterari poterat: sed ritus ille erat Confirmationis sacramentum, erat enim manûs impositio cum unctione; ergo Confirmationis sacramentum iterari potest, ac consequenter characterem non imprimit.

Resp. Nego min. tum quia, ut ait S. Stephanus, Sum. Pont. apud S. Cypr. Epist. 74: *Si quis à quâcunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut illi manus imponatur in pœnitentiam:* sed imponere manus in pœnitentiam, non est confirmare; ergo, etc.; tum quia nullus simplex Sacerdos, saltem in Occidente, Confirmationem administravisse legitur ante S. Gregorii Magni tempora: sed manûs impositio quâ recipiebantur Hæretici, sæpius à simplici Sacerdote facta est, etiam ante S. Gregorii Magni tempora, ut patet ex Conc. Arausic. I; ergo, etc.; tum deniquè, quia Confirmationis constanti semper modo fuit administrata in Ecclesiâ: sed ritus quo recipiebantur Hæretici constans non erat apud omnes: alii enim Hæreticos per solam manûs impositionem recipiebant, alii per unctionem solam, alii deniquè per utrumque simul; ergo ritus ille non erat Confirmationis sacramentum.

CAPUT IV.

De Confirmationis Ministro.

MOVERI quæstio potest de ministro Confirmationis, vel ordinario, vel extraordinario: de utroque hic agendum nobis est. Itaque sit

CONCLUSIO PRIMA.

Minister Confirmationis ordinarius, est solus Episcopus.

De fide est conclusio: docetur in decreto ad Armenos his verbis: *Ordinarius minister (Confirmationis) est Episcopus, et cum cæteras unctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi Episcopus debet conferre.* Definita pariter fuit in Conc. Trid. Sess. 7, can. 3, de Confirmatione: *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem; anathema sit.* Idem fermè habetur Sess. 23, cap. 4, et can. 7.

Prob. 1.º Ex Script. ex quâ patet Apostolos fuisse hujus sacramenti ministros: Act. 8 et 19: sed Episcopi vicem Apostolorum tenent in Ecclesiâ, ut habetur in decreto ad Armenos; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex SS. Patribus. S. Cypr. Epist. 73, ad Jubaianum; Innoc. I, Epist. ad Decentium, cap. 3: De consignandis infantibus manifestum est, non ab alio quam ab Episcopo fieri licere..... Solis Pontificibus deberi, ut vel

consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum et illa lectio Actuum Apostolorum, etc. S. Chrysost. ad cap. 8 Act. : *Hoc erat in Apostolis singulare; unde et præcipuos et non alios videmus hoc facere.* S. Aug. lib. 5 de Trinitate, cap. 26; S. Hier. Dialogo adversus Luciferianos, ubi sic loquitur : *Si quæris quare in Ecclesiâ baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum Sanctum..... disce hanc observationem ex eâ auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus Sanctus ad Apostolos descendit: sed hæc auctoritas est divina; ergo secundùm S. Hieron. Episcopi sunt ministri Confirmationis ex divinâ auctoritate.*

Prob. 3.º Quia etiamsi nulla sit ratio præter Christi voluntatem et institutionem, quæ per Ecclesiæ traditionem et definitionem nobis sufficienter innotescit, hæc tamen afferri potest congruentia: Confirmatio est sacramentum perfectionis, quo Christi militiae adscribimur; congruum est ergo ut ab Episcopis conferatur, cùm sint Præfecti ac summi Sacerdotes et Ecclesiæ Duces.

Obj. 1.º Ananias, ut refertur Act. 9, manus S. Paulo imposuit: sed Ananias Episcopus non erat; ergo non solus Episcopus est minister ordinarius sacramenti Confirmationis.

Resp. Dist. maj. Ananias imposuit manus S. Paulo, ut ipsum à cæcitate liberaret, conc.; ut verè confirmaret, nego. Nam Confirmatio conferri non potest ante Baptismum: sed illa manuum impositio facta est ante Baptismum, ut ex eodem loco patet; ergo, etc.

Obj. 2.º ex S. Hieron. Epist. 101, ad Evangelium : Quid facit exceptd Ordinatione Episcopus, quod non faciat Presbyter? ergo simplex Presbyter potest confirmare.

Resp. Dist. ant. Id est, ferè nihil est, ut videntur indicare S. Hieron. verba, conc.; nihil omnino, subdist. Si potestatem habeat à S. Pontifice delegatam, conc.; ex potestate Presbytero ordinariâ, nego.

Inst. S. Hieron. in Dialogo adversus Luciferianos assentitur Luciferiano dicenti ob honorem sacerdotii fieri, ut Episcopi manus imponant, non ob legis necessitatem; ergo necesse non est ut Confirmationis sacramentum ab Episcopo conferatur.

*Resp. Nego cons. Nam ipse S. Hieron. eodem loco jam in probationibus citato, agnoscit Episcopum esse solum hujus sacramenti ministrum; cùm ergo dicit non ob legis necessitatem, significare vult vel naturam sacramenti Confirmationis necessariò non postulare, ut à solis Episcopis conferatur; vel ideo solis Episcopis concessam fuisse à Christo ejus administrationem, quia sacramentum hoc necessarium non est ad salutem; sic enim addit: *Alioquin lugendi sunt qui in vinculis aut in castellis... per Presbyteros et Diaconos baptizati antè dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur.**

CONCLUSIO II.

Sacerdos ex delegatâ Ecclesiæ vel Sedis apostolicæ auctoritate, potest esse extraordinarius Confirmationis Minister.

Prob. 1.º ex facto S. Greg. Magni, ut refer-

tur lib. 3, Epist. 26, ad Januarium Calaritanum Episcopum, ubi sic habet : *Pervenit ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quod Presbyteros Chrismate tangere eos qui baptizati sunt, prohibuimus. Sed si omnino huc de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizandos Chrismate tangere debeant, concedimus.* Quod quidem S. Greg. factum indicari videtur in decreto ad Armenos, his verbis : *Legitur tamen aliquando per apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili et urgente admodum causâ, simplicem Sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse Confirmationis sacramentum.*

Prob. 2.º Ex Græcorum consuetudine, quæ cum in Florentino Concilio fuerit agitata, reprobata tamen non fuit illa consuetudo.

Prob. 3.º Quia testatur Arcudius, concessam fuisse Patribus Societatis Jesu in Brasiliâ degentibus, ubi nulli erant Episcopi, Confirmationis administrandæ potestatem. Idem pariter Fratribus minoribus fuisse multoties concessum refert Wadingus.

Obj. Quandò ad validam sacramenti administrationem certus quidam requiritur character, sacramentum hoc etiam per Ecclesiæ dispensationem ab eo ministrari validè non potest, qui tali charactere destitutus est : atqui, ut primâ conclusione probatum est, ad validam Confirmationis administrationem episcopalis requiritur character ; ergo etiam per Ecclesiæ dispensationem non potest simplex Presbyter Confirmationem ministrare.

Major exemplis patet : v. g., quia ad vali-

dam Eucharistiæ consecrationem sacerdotalis requiritur character, ideò Diaconus etiam per Ecclesiæ dispensationem validè non potest Eucharistiam consecrare. Similiter, quia Sacerdotum Ordinatio episcopalem requirit characterem, non potest S. Pontifex per dispensationem simplici Sacerdoti committere munus ordinandi Sacerdotes; ergo à pari non potest conferre potestatem sacramenti Confirmationis administrandi.

Resp. Dist. maj. Quandò quidam requiritur character ad validam Sacramenti administrationem tum ordinariam, tum extraordinariam, *conc.*; quandò requiritur tantùm ad ordinariam sacramenti administrationem, *nego*. Distinctâ pariter *min. nego consequent.*

Ad exempla allata, *Resp.* disparitatem esse, quòd neque completa sit neque incompleta potestas in Diacono ad Eucharistiam consecrandam: at verò simplicibus Presbyteris est incompleta quædam et inchoata confirmandi potestas, quæ per Ecclesiæ dispensationem perfecta et completa redditur, eodem ferè modo quo potestas absolvendi à peccatis in Ordinatione tradita, non est completa, secundùm quosdam Theologos, nisi ei accedat jurisdictio; neque tamen alteri quàm Sacerdoti potest hæc tribui potestas. In Episcopis autem, vi Ordinis, est confirmandi potestas perfecta et completa.

Ad 2.um resp. Sacerdotum Ordinationem simplicibus non posse committi Presbyteris, quia non aliundè possumus hujus potestatis possibilitatem adstruere, quàm ex Scripturâ aut Traditione: atqui neque ex Script. neque ex Traditione habetur posse committi Sacerdotum

Ordinationem simplicibus Presbyteris : habemus autem ex Traditione confirmandi potestatem fuisse talibus concessam ; ergo , etc.

Quæres quæ sint ministri Confirmationis obligationes.

Resp. duas esse præcipuas : 1.^a est ut sacramentum hoc saltem aliquoties administret , alioquin ex negligentia omittens graviter peccabit ; 2.^a est , ut in suâ tantùm Diœcesi , et personas sibi subditas , nec in alienâ Diœcesi , sine proprii Episcopi licentiâ , confirmet ; tunc enim validè quidem , sed illicitè sacramentum administraret .

CAPUT V.

De Personis confirmandis.

C O N C L U S I O .

Omnis et solus homo baptizatus confirmari potest.

DUÆ sunt conclusionis partes , et ambæ constant .

Prob. 1.^a pars , tum exemplo Apostolorum , qui , ut ex eorum Actibus patet , baptizatos omnes indifferenter per manuum impositionem confirmabant ; tum ex antiquâ Ecclesiæ praxi , cuius testes sunt Tertul. S. Cypr. S. Aug. , etc. ex quâ patet statim post Baptismum collatam fuisse omnibus Confirmationem ; tum etiam ratione , quia quilibet baptizatus capax est effectus hujus sacramenti , qui est gratiæ robur .

Prob. 2.ª pars . Ut jam diximus , Baptismus

est aliorum sacramentorum janua , et per characterem baptismalem homo redditur habilis ad alia sacraenta suscipienda.

Observa quòd , licet olim Confirmationis sacramentum statim post Baptismum , absque ullo ætatis discrimine , cuilibet conferretur , nihilo minus tamen infantes , antequam rationis usum attigerint , nunc non solet Ecclesia Romana confirmare , tum propter majorem sacramenti reverentiam ; tum ut sacramenti suscepti recordetur confirmatus , sicque illius iterationem impeditat ; tum ut cum propriâ dispositione accedens , ubiores etiam ex opere operato gratias consequatur .

Quæres 1.º quænam requirantur dispositiones ad dignam sacramenti hujus susceptionem.

Resp. 1.º in infante , qui nondum rationis usum adeptus est , nullam aliam requiri dispositionem præter Baptismum validè susceptum ; quia tunc , cum sacramentum nullum reperiat obicem , effectum suum producit .

Resp. 2.º in adultis , præter intentionem , requiri ex parte corporis , ut jejuni accendant , quantum fieri potest : idque constat ex cap. *Ut jejuni* , distinct. 5 , de Consecratione , ut scilicet sacramentum quod plenitudinem Spiritus Sancti tribuit , majori cum reverentiâ suscipiatur . Ex parte animæ requiritur præcipue conscientiæ puritas , quia Confirmatio est sacramentum vivorum , cum sit ad augmentum et perfectionem gratiæ baptismalis , quam semper in suscipiente præsupponit : hinc ab eo qui sibi conscientius est peccati mortalis , confessio sacramentalis præmitti debet , quia inniti suæ contritioni valde periculosum esset ; atque ita præscribunt plu-

442 TRACTATUS DE CONFIRMATIONE.

rima Concilia : Aurelian. tit. *de Consecrat.* dist. 5; Burdigal. an. 1583; Rothomag. an. 1581. Aliae dispositiones præscribuntur , tum in Pontificali , tum in Catechismis.

Quæres 2.º qualis sit Confirmationis obligatio.

Resp. quòd , quamvis sacramentum Confirmationis non sit absolutè necessarium ad salutem , tanta est tamen ejus utilitas , ut qui vel ex contemptu , vel ex negligentiâ sacramentum illud nolle recipere , à peccato non posset excusari. Et hæc de Confirmatione sufficient.

TRACTATUS DE POENITENTIAE SACRAMENTO.

DEPLORANDA est nimis humana pravitas, quâ Christiani perceptam in Baptismo gratiam et innocentiam, tam miserè per mortale peccatum amittunt, et promissæ Christo fidelitatis immemores ac proditores, diabolo servire eligunt, cui tamen in Baptismo tam solemniter abrenuntiaverant, siveque æternæ damnationis facti sunt rei. Attamen divina bonitas infinitâ miseratione, deperditæ huic saluti consulere dignata est, et secundam post tam triste naufragium tabulam lapsis offert, quæ, ut loquitur Tertullianus, peccatorum fluctibus mersos prolevare valeat, et in portum divinæ clementiæ protelare. *Sed, ô peccator!* inquit idem Tertullianus, *hanc secundam, imò jam ultimam Pœnitentiæ spem ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicuius tabulæ fidem.* Quantæ ergo sit necessitatis Pœnitentiæ Sacramentum, ignorare nemo potest, quantâque cum diligentia de eo tractandum sit, ex rei magnitudine ac pondere facile est judicare; cùm enim una sit è præcipuis Sacerdotum functionibus lepram à leprâ secernere, pœnitentemque cum Deo reconciliare, certè operæ pretium futurum est, si paucis verbis ea comprehendamus quæ necessaria sunt, ut tantum,

tamque periculosem ac difficile ministerium
digne et cum fructu exercere valeant.

POENITENTIÆ nominis etymologiam multi re-
petunt à *pœnæ* vel punitione, adeò ut *pœnitere*
idem sit ac pœnam vel punitionem tenere. Porrò
quod Latini pœnitentiam vocant, apud Græcos
Metanoia vel *Exomologesis* vocatur. *Metanoia*,
ex usu sacrorum Scriptorum, idem significat
ac resipiscentia : *Exomologesis* autem idem
valet ac latinè *confessio*, quanquam apud quos-
dam veteres sæpè ad designandos omnes pœni-
tentiae actus usurpetur.

Pœnitentia considerari potest vel quatenùs
est *virtus*, vel quatenùs est *sacramentum*.
Priori modo spectata definitur, *Virtus inclinans
ad dolendum de peccato prout est offensa Dei,
ipsumque debitâ satisfactione purgandum*. Pos-
teriori modo considerata, rectè definitur, *Sa-
cramentum institutum ad remissionem pecca-
torum post Baptisma commissorum*.

De Pœnitentiâ quatenùs est sacramentum
potissimum agimus in hocce Tractatu, quem
in sex partimur capita : primum erit de exis-
tentiâ sacramenti Pœnitentiæ ; secundum, de
ipsius efficaciâ ; tertium, de ejus materiâ in
genere ; quartum, de singulis partibus materiæ
proximæ ; quintum, de illius formâ ; sextum
tandem, de ministro.

CAPUT PRIMUM.

De Existentiâ sacramenti Pœnitentiaæ.

QUIDQUID circa sacramenti Pœnitentiaæ existentiam senserint Montanistæ et Novatiani , de quo non una est eruditorum sententia , Lutherus , licet initio libri de Captivitate Babylonica sacramenta Baptismi , Pœnitentiaæ et Eucharistiæ ex æquo admiserit, in fine tamen ejusdem libri , Pœnitentiaæ sacramentum esse negavit ; nec magis hâc de re consentiunt ejus discipuli , etsi ferè apud omnes invaluisse videatur doctrina quam tradit Confessio Augustana (*d'Ausbourg*) his verbis expressa : *Verè igitur sunt sacramenta Baptismus , Cœna Domini , Absolutio , quæ est sacramentum Pœnitentiaæ.* Vid. *Bossuet* , lib. 3 Hist. Variat.

Calvinus , cui præiverat Zuinglius , Pœnitentiam è numero sacramentorum expungit : docet enim lib. 4 Inst. cap. 15 , solam Baptismatis recordationem per fidem , necessariam esse ad expianda peccata qualibet post Baptismum commissa. Illa autem fides seu fiducia in mente fidelium excitatur per exterius et nudum ministerium , quo Pastores declarant pœnitentibus sua remissa esse peccata. Hinc 1.º , si Calvinus fides , Pœnitentia , seu medium ad reconciliationem institutum , non est à Baptismo vel ejus memoriâ distinctum. Hinc 2.º medium illud non verè remittit peccata , sed remissa declarat. Contra omnes illos errantes , doctrinam catholicam triplici conclusione stabiliemus.

CONCLUSIO PRIMA.

Poenitentia est verum ac propriæ dictum sacramentum novæ legis.

Est de fide, tradita à Conc. Trid. Sess. 14, can. 1 : *Si quis dixerit in Ecclesiâ Catholicâ Poenitentiam non esse verè et propriè sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsis Deo reconciliandis à Christo Domino institutum; anathema sit.*

Prob. 1.º Ex Script. Joan. cap. 20, v. 23 : *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt.* Unde sic argumentari licet : Sacramentum novæ legis est ritus sensibilis, gratiæ productivus, à Christo permanenter institutus : atqui Pœnitentia, juxta textum modò allatum, est ritus ejusmodi. 1. Est ritus sensibilis : namque Christus per hæc verba dedit potestatem remittendi peccata: atqui potestas remittendi peccata, modo exteriori, seu per ritum sensibilem exerceri debet, nimis ut Sacerdotes dignoscant quid remittere, quidve retinere debeant, et sciant pœnitentes an peccata ipsorum remissa vel retenta fuerint. Et verò, cùm potestas remittendi peccata in visibili Ecclesiâ, et inter homines exerceatur, modo sensibili, seu per ritum sensibilem exerceri debet. 2. Est ritus gratiæ productivus, cùm peccata non remittantur nisi per gratiam. 3. Est ritus à Christo institutus : ipse enim Christus hæc verba protulit : *Quorum remiseritis, etc.* 4. Ille ritus permanenter fuit institutus : nam verba modò relata indefinita sunt ratione temporis; ergo pro semper verificari debent. Et

verò, finis propter quem ritus Pœnitentiae fuit institutus, est remissio peccatorum; sicut ergo semper erunt in Ecclesiâ peccatores, ita ritus Pœnitentiae permanenter institui debuit; ergo, etc.; aliundè, etc.; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex Traditione. Tertullianus, lib. de Pœnit. c. 7: Pervicacissimus hostis (diabolus) nunquam malitiæ suæ otium facit, tunc maximè sævit cùm hominem planè sentit liberatum.... Hæc providens Deus, clausâ licet innocentie januâ, et intinctionis (Baptismi) serâ obstructâ, aliquid adhuc permisit patere: collocavit in vestibulo Pœnitentiam secundam, quæ pulsantibus patefaciat. Et Scorpiaci cap. 10: Si adhuc clausum putas cœlum, memento claves ejus Dominum Petro, et per eum Ecclesiæ reliquise. Ibi autem ex solâ appellatione clavium perspicuum est, Tertullianum designare sacramentum Pœnitentiæ.

Origenes, Hom. 2 in Levit.: Non erubescit peccator Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, et querere medicinam.

S. Cyprianus, de Lapsis c. 12: Confiteantur singuli dūm... satisfactio et remissio facta per Sacerdotes apud Deum valet.

S. Ambrosius, lib. 1 de Pœnit. cap. 2 et 8, Christi verbis ad Apostolos, Quorum remiseritis peccata, etc., eamdem vim tribuit ac istis, Euntes, baptizate, etc. Sic nempè Novatianos urget: Cur baptizatis, si per hominem peccata dimitti non licet? In Baptismo utique remissio omnium peccatorum est: quid interest utrū per Pœnitentiam, an per lavacrum hoc jus sibi datum Sacerdotes vindicent? Unum in utroque mysterium est... Nonne nomen Dei operatur?

S. Joan. Chrysost. lib. 3 de Sacerdotio, re-latis eisdem Christi verbis, dicit, *Sacerdotibus à Deo datam fuisse potestatem, quam Angelis non concessit, quippe qui non solum regenerant, sed etiam posteà condonandorum peccatorum obtinenterent potestatem.*

S. Hieronymus, contra Pelagianos lib. 1: *Redimatur sanguine Salvatoris, aut in dono Baptismatis, aut in Pœnitentiâ, quæ imitatur Baptismatis gratiam.*

S. Augustinus, lib. 2 de adulterinis Conju-giis, c. 10: *Si à catechumeno factum est homi-cidium, Baptismate abluitur; si à baptizato, Pœnitentiâ et reconciliatione sanatur.* Et in Epist. ad Bonifacium: *Si infans post Baptismum pro-pria incipit habere peccata, illa non regenera-tione auferuntur, sed alia curatione sanantur.*

Tandem S. Leo, Epist. 91, ad Theodorum Episc.: *Multiplex Dei misericordia ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per Pœnitentiæ medicinam, spes vitæ reparetur æternæ... Mediator enim Dei et hominum hanc præpositis Ecclesiæ dedit potestatem, ut et confitentibus actionem Pœni-tentiæ darent, et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sanctorum, per januam reconciliationis admitterent.*

Ex his et aliis textibus, quos brevitas causâ omittimus, sic licet argumentari: Qui Pœnitentiâ in ritu exteriori sitam esse agnoscant, eamque comparant cum Baptismo, nec minorem in illâ quam in isto ad delenda peccata efficaci-tatem agnoscent, ii sanè docent Pœnitentiâ verum esse et propriè dictum sacramentum: atqui ita loquuntur citati PP.; ergo, etc.

Prob. 3.º Argumento præscriptionis.

Seculo XVI, cùm Lutherus et Calvinus suos errores disseminare cœperunt, in universâ Ecclesiâ credebatur Pœnitentiam esse sacramentum novæ legis : atqui nulla contigit circa illud dogma mutatio seculis decimo sexto anterioribus; ergo semper in totâ Ecclesiâ creditum est Pœnitentiam verum esse novæ legis sacramentum.

Major est evidens : siquidem de Ecclesiâ Latinâ nulla potest esse difficultas, cùm fateatur ipse Calvinus, lib. 4 Instit. cap. 15, Pœnitentiam inter sacramenta *communiter receptam esse*, et aliundè confirmat Ecclesiæ reclamatio in Concilio Tridentino. Idem profitebatur Ecclesia Græca, ut constat tum ex Jeremiæ, Patriarchæ Constantinopolitani, percelebri confessione ; tum ex famoso anathemate lato in Cyrillum *Lucar*, à Concilio Constantinopolitano, anno 1638, cuius verba sunt hæc : *Anathema Cyrillo nova dogmata fabricanti, et credenti non esse ex institutione Christi, Apostolorum traditione, praxique Ecclesie perpetua, septem Ecclesie sacramenta, videlicet Baptisma... Pœnitentiam*, etc. ; ergo, etc.

Itaque *prob. min.* Etenim si contigisset aliqua mutatio, hæc sensibilis fuisset, vel insensibilis : atqui 1.º non contigit mutatio sensibilis : namque in mutatione sensibili assignari potest locus in quo obtinuit, tempus quo incœpit, illius autores ac præcipui ejus impugnatores, omnes denique circumstantiae illius mutationis ; hæc enim omnia facilè observantur in omnibus novorum dogmatum historiis : atqui nihil horum assignare possunt adversarii ; ergo 1.º, etc. 2.º Neque insensibilis contigit mutatio : nam

mutatio insensibilis ea est quæ fit sine vi , sine pugnâ , absque reclamatione validâ : atqui talis mutatio non contigit circa fidem sacramenti Pœnitentiæ ; tale enim dogma vulgare est , practicum , onerosum , ut potè jugum grave confessio- nis imponens : atqui circa vulgare et practicum dogma mutationem insensibilem in totâ Ecclesiâ fieri repugnat ; fideles enim patienter et absque motu fidem antiquam mutari non patiuntur , præsertim ubi de re admodùm arduâ nova fit obligatio . Et verò , si hæc attentiùs consideren- tur quæ fidelibus præscribuntur , ad obtainen- dam peccatorum remissionem in Pœnitentiæ sacramento , scilicet recursus ad Sacerdotes in quibus agnoscitur jus ligandi , peccatorum etiam gravissimorum et occultissimorum confessio , satisfactionum rigor , quis unquam sibi persua- deat Ecclesiæ Pastores de jugo adeò gravi fidelib- bus imponendo cogitare potuisse , et fideles illud absque reclamatione acceptavisse ? ergo 2.º re- pugnat mutatio insensibilis ; aliundè et sensi- bilis ; ergo nulla circa fidem sacramenti Pœni- tentiæ mutatio contigit seculis decimo sexto ante- rioribus ; ergo dogma sacramenti Pœnitentiæ semper obtinuit , ac proindè catholicâ fide cre- dendum est .

Igitur omni argumentorum genere probatum manet Pœnitentiam verum esse et propriè dic- tum sacramentum novæ legis .

Obj. 1.º Verba S. Joannis in probationem allata eo sensu intelligi debent , quo illa intel- lexerunt Apostoli : porrò Apostoli ea verba in- tellexerunt non de potestate peccata dimittendi per sacramentum Pœnitentiæ , sed tantum de potestate Evangelium prædicandi , ad pœniten-

tiam hortandi, et baptizandi, ut patet ex concionibus tum Petri, Act. 2 et 5, tum Pauli, Act. 17 et 26; ergo, etc.

Resp. 1.º Nego min. Namque eo certè sensu præfata verba intellexerunt Apostoli, quo ea intellexit Ecclesia priorum seculorum, quæ, non dissidentibus Protestantibus, veram Christi doctrinam ab Apostolis acceptam profitebatur: atqui ex Traditione constat Ecclesiam priorum seculorum verba citata intellexisse de potestate remittendi peccata per sacramentum Pœnitentiæ, ut ex dictis manifestum est, et ex dicendis magis patebit.

Resp. 2.º ad probat. Petrum et Paulum tunc non usos fuisse potestate sibi à Christo collatâ dimittendi peccata per sacramentum Pœnitentiæ. Ratio in promptu est: Gentiles enim nondum baptizatos alloquebantur, qui proinde capaces non erant sacramenti hujus recipiendi.

Inst. 1.º Si Apostoli intellexissent per citata Joan. verba sibi conferri potestatem peccata remittendi per Pœnitentiam, certè aliquis tantæ potestatis usus in Apostolorum Actibus legeretur: atqui tamen ibi non legitur Apostolos hâc potestate usos fuisse; ergo, etc.

Resp. Nego maj. Non enim omnia Apostolorum facta et dicta in eorum Actibus leguntur; ea verò quæ ibi narrantur, præcipue spectant Gentiles et Judæos, quibus, ut potè non baptizatis, conferri non oportuit Pœnitentiæ sacramentum.

Et verò, non ex his quæ ab Apostolis gesta narrantur, dirimi debet hæc controversia, sed ex verbis Christi quæ exposuimus, et Traditione, cuius testes in gratiam sacramenti Pœni-

tentiæ protulimus. Præterea, si quid valeret argumentum deductum ex silentio Scripturarum circa usum hujus sacramenti, facile etiam probari posset Baptismum in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti non esse conferendum, cum nullibi Scripturarum referatur sub expressâ hâc formâ Baptisma ab Apostolis fuisse collatum.

Inst. 2.º In operibus PP. primi et secundi seculi nulla fit mentio de sacramento Pœnitentiæ; ergo non adeò universalis fuit circa hoc sacramentum Traditio.

Resp. Argumento præscriptionis suprà demonstravimus eamdem semper fuisse Ecclesiæ fidem de Pœnitentiæ sacramento; ergo quam constanter tenuere PP. secundo seculo posteriores, ut ex illorum testimoniis evincimus, eamdem professi sunt PP. huic epochæ anteriores. Si verò ratio hujus silentii quæratur, 1.ª est quòd rarissima supersint documenta primævæ illius ætatis, proindèque mirum videri non debet nullum à nobis afferri testimonium PP. qui tunc florueré, si Tertullianum excipias, qui obiit anno 216. 2.ª Est quòd SS. PP. ut plurimùm, sermonem dirigebant ad Gentiles vel Catechumenos, quos non de Pœnitentiâ, sed de Baptismo priùs doceri oportebat. Addimus quòd, etsi nullam hujus silentii causam afferre possemus, nihil indè nostræ thesi deperiret; non enim negandum est quod siletur, præsertim ubi res de quâ agitur, certissimis constat argumentis.

Obj. 2.º Ad Hebr. c. 6, ¶. 4 et 6: *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, id est, baptizati, et rursus prolapsi sunt, renovari ad*

pœnitentiam; ergo peccata baptizatorum sunt irremissibilia, ac proindè Pœnitentia non est sacramentum quo remittantur.

Resp. 1.º nimis probare argumentum istud; probat enim omnia peccata baptizatorum non solum per Ecclesiæ claves, sed etiam à Deo remitti non posse, quod tamen negant Hæretici cum quibus dimicamus. Eadem responsio afferri potest cæteris omnibus Scripturæ testimoniis quæ contra nos præposterè urgent adversarii.

Resp. 2.º *Admissso textu, nego consequent., textum explicando.* Etenim ex eo quod peccantes post Baptismum rursus renovari nequeant in pœnitentiam, minimè sequitur ipsorum peccata esse irremissibilia, si per renovationem in pœnitentiam intelligat Apostolus Baptismum, qui de facto renovari non potest: atqui res ita est. *1.º* Namque SS. PP. satis communiter hunc sensum Apostolo tribuunt: S. Athanas. Epist. 4, ad Serapionem: *Quod dictum est, inquit, impossibile est eos, etc., non excludit à Pœnitentiâ peccatores, sed ostendit unicum, et non duplex esse Baptisma.* S. Chrysost. Hom. 9, in cap. 6 ad Hebr.: *An pœnitentia exclusa est* (per objecta nobis Apostoli verba)? *absit, sed sola renovatio per lavacrum regenerationis.* Ita S. Ambros., S. Damasc., Theodoreetus, etc. *2.º* Idem Apostolus ad Titum, cap. 3, v. 5, vocat Baptismum *lavacrum regenerationis*; mirum ergo videri non debet ipsum per renovari in pœnitentiam intellexisse baptizari. *3.º* Cùm S. Paulus dicit, *Impossibile est eos, etc., loquitur de semel baptizatis;* ergo cum addit, *rursus renovari in pœnitentiam,* loquitur de rursus baptizandis;

voces enim, *semel et rursus*, in eādem phrasi, rem eamdem afficiunt.

Sunt tamen qui distinguunt textum hoc modo: impossibile est moraliter, *conc.*; physice, *nego*. Impossibilitas autem moralis dicitur magna difficultas, quae tamen superari potest; sed preferenda est prior explicatio, ut potè conformior contextui, et doctrinæ SS. PP.

Inst. Ad Hebr. 10, ¶. 26: *Voluntariè peccantibus, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia.* Undè sic: Peccata pro quibus nulla relinquitur hostia, remitti omnino non possunt: atqui, ex Apost., pro peccatis baptizatorum, etc.; ergo, etc.

Resp. Dist. min. Nulla pro iis qui post Baptismum voluntariè peccant, superest hostia, sed ex eorum unicè culpâ, *conc.*; secùs, *nego*. Itaque voluntariè peccantes, de quibus hic, sunt Apostatae, ut indicant Apostoli verba præcedentia, ¶. 25: *Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam:* pro iis nulla supererat hostia, sed ex suâ culpâ tantum, quatenus scilicet abjurando Christianismum, et ad Judaismum se convertendo, carebant hostiâ novi foederis, quod abjiciebant, simul et antiquæ legis, ut potè per novam abrogatae.

CONCLUSIO II.

Pœnitentia est sacramentum à Baptismo vel ejus memoriâ distinctum.

Est de fide, definita à Synodo Tridentinâ, Sess. 14, can. 2: *Si quis sacramenta confundens, ipsum Baptismum Pœnitentiæ sacra-*

mentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint; atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari; anathema sit. Idem habetur in Conc. Florent. in decreto ad Armenos : *Quartum sacramentum, inquit, est Pœnitentia.*

Prob. 1.^a pars. 1.º Ex Script. laudatis verbis : Quorum remiseritis, etc. Ea namque probant Sacerdotes constitutos fuisse judices ad dimitienda vel retinenda peccata : atqui in Baptismate non possunt esse judices, cùm in solos jam baptizatos et sibi subditos judicia exercere possit Ecclesia, dicente Apostolo : *Quid mihi de iis qui foris sunt judicare?* Cor. I, c. 5, v. 12; ergo, etc.

2.º Ex Traditione. SS. Patres quorum testimonia in primâ conclusione retulimus, quibus cæteri omnes concinunt, Pœnitentiam comparant Baptismo, quoad vim peccata delendi ; eam esse dicunt aliam sanandis animabus medicinam, pro diversis ægrotis, ritu prorsus diverso divinitus institutam, etc.; ergo SS. PP. Pœnitentiam à Baptismate distinctam esse intellexerunt.

3.º Ratione theologicd. Ea sacramenta prorsus sunt distincta, quæ differunt inter se quoad materiam, formam, ministrum, frequentiam et effectum : atqui Baptismus et Pœnitentia inter se quoad hæc omnia differunt. *1.º* Differunt quoad materiam : materia enim Baptismi est ablutio; tres verò actus pœnitentis sunt materia sacramenti Pœnitentiæ. *2.º* Differunt quoad formam : nam Baptismi forma consistit in illis verbis, *Ego te baptizo*, etc. ; forma autem sacramenti Pœnitentiæ hæc est : *Ego te absolvo*, etc. *3.º* Differunt quoad ministrum :

quilibet enim validè baptizat, solus autem Sacerdos absolvere potest. 4.º Differunt quoad frequentiam : iterari enim potest sacramentum Pœnitentiæ, nequaquam autem Baptismus. 5.º Quoad effectum etiam differunt : gratia enim Baptismi est gratia *regenerans*, quæ simul culpam omnemque poenam tollit; dum è contrâ in sacramento Pœnitentiæ datur gratia *resuscitans*, quæ culpam delendo, ordinariè relinquit pœnam temporalem in hâc vel in alterâ vitâ luendam.

Prob. 2.ª pars. 1.º Argumento ad hominem.
Juxta doctrinam Calvinianam, nihil est admissibile nisi quod in Scripturis expressè continetur : porrò nullibi in Scripturis legitur sola Baptismi memoriâ peccatores cum Deo reconciliari.

2.º Ex absurdis. Si enim valeret Calvini sententia, sequeretur 1. Christum Apostolis et eorum successoribus frustrâ contulisse potestatem *retinendi* peccata ; quis enim impedire potest quin peccator susceptum Baptisma recognitet ? Sequeretur 2. falsam esse doctrinam SS. PP. qui unanimiter docent peccatorum veniam difficiliorem esse post Baptismum quam antea ; namque Baptisma in memoriam revocare, certè facilius est, quam ipsum reipsâ suspicere.

Obj. contra 1.^{am} concl. partem. S. August. lib. 1, cap. 33 de Nupt. et Concup., sic docet : *Non, inquit, ut Baptismus quoties peccatur, toties repetatur, sed quia ipso quod semel datur, fit ut non solum anteā, verum etiam posteā, quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetratur.* Undè sic : Ille Pœnitentiam à Baptismo non distinguit, qui peccatorum omnium à fidelibus

libus commissorum remissionem ipsi Baptis-
mati tribuit : atqui S. August., etc. ; ergo, etc.

Resp. Dist. maj. Si illum effectum ipsi Baptis-
mati tribuat tanquam causæ proximæ, *conc.* ;
tanquam causæ remotæ, *nego*. Porrò id unum
significare voluit S. August., nempè omnia
fidelium peccata, etiam Baptismo posteriora,
per eum tanquam causam remotam deleri. Cùm
enim sit cæterorum sacramentorum veluti ja-
nua, quorum, sine prævio Baptismate, nullus
esse potest particeps ; eo nondūm recepto, ir-
ritum prorsùs esset Pœnitentiæ sacramentum.
Suī ipsius est interpres S. Doctor : *Quid enim pro-
dессет, vel ante Baptismum Pœnitentia, nisi
Baptismus sequeretur, vel posteà, nisi præce-
deret?* Nunquām verò docuit S. Aug., peccata
quaे Baptismum subsequuntur, per eum proximè
remitti ; hanc enim interpretationem aliis in
locis prorsùs evertit, et maximè in isto : *Si à
catechumeno factum est homicidium, Baptis-
mate abluitur; si à baptizato, Pœnitentiæ et re-
conciliatione sanatur*, lib. 2 de adult. Conjug.
cap. 76. Nam si existimasset S. Doctor sacra-
mentum Pœnitentiæ à Baptismo non differre,
omniaque fidelium peccata in Baptismate verè
proprièque deleri, nunquid dixisset homici-
dium, nunc Baptismo, nunc solâ Pœnitentiâ
remitti, prout à catechumeno, vel à baptizato
commissum fuerit ?

CONCLUSIO III.

*In sacramento Pœnitentiæ non declarantur
peccata esse remissa, sed ipsa verè dimit-
tuntur.*

Est de fide contra Protestantes ; sic enim de-

finivit Concilium Trid. Sess. 14, cap. 6; et can. 9 : *Si quis dixerit absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi et declarandi remissa esse peccata confitenti... ; anathema sit.*

Prob. 1.º Ex Script. Verba enim jam laudata, Joan. 20, ¶. 23, *Quorum remiseritis peccata*, etc., litteraliter intellecta, probant peccata in sacramento Pœnitentiae non declarari remissa, sed verè remitti : atqui præfata Christi verba litteraliter et sensu proprio accipi debent. Verba enim Scripturæ litteraliter intelligenda sunt, quoties sensus litteralis non repugnat aliis Scripturæ locis clarioribus, nec Traditioni, nec etiam evidenti rationi ; ergo, etc. Matth. 16, ¶. 19 : *Dabo tibi claves regni cœlorum, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlis.* Undè sic : Potestas remittendi peccata per metaphoram clavum exprimitur ; ergo sicut dantur claves materiales ad aperiendum ostium, non autem ut declaretur apertum, ita potestas data Sacerdotibus non consistit in declarandâ remissione peccatorum, sed in eorum remissione faciendâ.

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Chrys. lib. 3 de Sacerd. c. 6 : *Nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verū animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsùs concessum est.* S. Amb. lib. de Pœnit. c. 2 : *Impossible videbatur per Pœnitentiam dimitti peccata : concessit hoc Christus Apostolis suis, quod ab Apostolis ad Sacerdotum officia transmissum est.* Undè sic : Hic agitur de potestate quādam quæ tanta est, ut eam mortali cuiquam conce-

dere impossibile videatur : atqui tam stupenda potestas non potest intelligi de nudo ministerio declarandi peccata esse remissa ; ergo , etc. S. Bernard. Serm. 1 de SS. Petro et Paulo : *Quid illo potentius qui claves regni cœlorum tam singulariter accepit , ut prœcedat sententia Petri sententiam cœli ?* atqui contrarium fieret , si verba absolutionis sint merè declaratoria remissionis peccatorum ; ergo , etc. In eundem sensum loquuntur S. Cyprianus , lib. de Lapsis ; S. Leo , Serm. de Transfiguratione , etc.

Prob. 3.º Argumento theologico. Si per sacramentum Pœnitentiae declararetur tantum peccata verè dimitti , sequeretur Pœnitentiam non esse sacramentum novæ legis , siquidem non produceret , sed significaret gratiam : atqui contrarium est de fide , ut mox probavimus , ergo , etc.

Obj. 1.º Luc. 5 , ¶. 21 , dicitur : *Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus ?* ergo Sacerdotes non habent potestatem peccata remittendi sed remissa declarandi .

Resp. Dist. ant. Solus Deus potest peccata remittere auctoritate propriâ , *conc.* ; ex concessione et potestate ministeriali ab illo concessâ , *nego* . Solus quidem Deus jus habet remittendi offensas sibi illatas : at potestatem illam potest cui voluerit concedere , sicut concessisse ac demandasse Apostolis probant verba Christi , *Quorum remiseritis* , etc. Ita S. Pacianus , Epist. 1 ad Sempronianum , Novatianum : *Solus hoc , inquit , Deus poterit ; verum est , sed et quod per suos Sacerdotes facit , ipsius potestas est.*

Obj. 2.º Ex S. Aug. in Psal. 101 , et ex S. Greg. Hom. 26 in Evang. discipuli solventes

Lazarum à Christo suscitatum, erant figura Sacerdotum qui peccatores absolvunt; ergo sicut actio discipulorum vitam in Lazaro supponerbat et non dabat, ita Sacerdotum absolutio vitam spiritualem et proinde remissionem peccatorum in peccatoribus supponit et declarat tantum.

Resp. nego cons. et parit. In eo enim præcisè stat comparatio, quòd sicut Apostoli frustrà solvissent corpus Lazari, nisi priùs ipsi spiritum vitæ restituisset Christus, ita nunc in vanum Presbyteri absolverent peccatorem, cui Deus non dedisset vitam inchoatam, quæ consistit in dispositionibus absolutioni necessariò præviis, et præsertim in contritione. Ipse S. Aug. suam mentem profert, Conc. 2 in Psal. 101: *Meritò per Ecclesiam dari potest solutio peccatorum; suscitar autem mortuus, nonnisi clamante Domino potest. Hæc enim Dominus interius agit.* Eamdem S. Greg. fuisse mentem manifestum est ex hâc ipsâ quam infert conclusione: *Videndum est, inquit, quæ culpa præcessit, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam, ut quos omnipotens Deus per gratiam compunctionis visitat, illos Pastoris sententia absolvat.*

Obj. 3.º S. Hieronymus in cap. 16 Matth.: *Quomodo ibi, id est, in veteri lege, leprosum Sacerdos mundum vel immundum facit, sic et hic, id est, in novâ lege, alligat vel solvit Presbyter;* ergo sicut Sacerdotes Levitici generis non purgabant lepram, sed purgatam probabant, ita Sacerdotes nostri non peccati lepram tollunt, sed ablatam esse declarant.

Resp. Nego cons. In eo stat unicè compa-

ratio, quòd sicut antiqui Sacerdotes nō poterant declarare mundum, nisi eum quem ex præviā diligent inquisitione talem compereant, ita Presbyteri novæ legis non ex mero arbitrio, sed ad normam ipsis à Christo præfixam solvere vel ligare debent peccatores: si secùs fecerint, præter crimen quod admittunt, sciant eorum prolatam in terrâ sententiam irritam fore in coelo. Hunc esse S. Hieron. sensum indicant ejus verba in eodem loco: *Quocunque solveris super terram, etc. Istum locum Episcopi et Presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de Pharisæorum assumunt supercilium, ut vel damnare innocentes vel solvere noxios se arbitrentur;* in iis enim S. Doctor potestatem remittendi peccata supponit, et illius abusum tantùm vituperat, ut evidens est.

Obj. 4.º Sequeretur formam absolutionis verum quandoquè non enuntiare, nempè cùm pœnitens à peccatis, jam per absolutionem vel per contritionem perfectam remissis, denuò absolvitur; ergo, etc.

Resp. Nego ant. Nam sensus formæ absolutionis, *Ego te absolvo à peccatis tuis*, iste est: *Ego tibi confero gratiam sanctificantem, quæ est ex se peccatorum remissiva*, quod semper verum est, etiam respectu illius cui jam peccata remissa sunt; id enim per accidens est, et gratiam quam recipit, licet non sit prima, ex se tamen est remissiva peccati, sicut et prima. Et sicut generatim Baptismus regenerare dicitur, licet si conferatur adulto jam perfectâ charitate regenerato hunc non sortiatur effectum; ita et à pari, etc.

SCHOLIUM.

Non defuere Theologi (inter quos Petrus Lombardus, Alexander Alensis, et S. Bonaventura), qui instar principii supponentes perfectam contritionem requiri in pœnitentibus ut à Sacerdotibus validè absolverentur, con querenter docuere, Sacerdotes peccata dimittere vel retinere, *dùm dimissa à Deo vel retenta* *judicant et ostendunt*. Verùm, etsi hæc sententia ex mox probatis satis refellatur, sedulò notandum est illam ab errore Protestantum essentialiter discrepare; ii enim Theologi docent, 1.º Pœnitentiam esse novæ legis Sacramentum, cuius minister non solùm agit partes meri divinæ clementiæ præconis, sed etiam judicis, qui, auditâ confessione, juridicè declarat peccata esse remissa; 2.º agnoscent contritionem, quantumcunque perfectam, non delere peccata, nisi in ordine *ad claves Ecclesiæ traditas*; et 3.º absolutionem producere secundam gratiam, seu augmentum gratiæ sanctificantis. Protestantibus verò, nec Pœnitentia sacramentum est, nec confessio necessaria, nec absolutio judicialis actus qui animam mundiorem faciat: undè nulla illis est *clavium* potestas, nisi vel prædicatio Evangelii, vel exterioris pœnitentiæ impositio, aut ejus relaxatio.

Hinc præfata Theologorum opinio, etsi non satis menti Conc. Trid. congruat, et à Theologis plerisque ut temeraria et erronea respuatur, ab eodem tamen Concilio non fuit damnata. Et reverà scribit Pallavicinus, lib. 12 Hist. Conc. Trid. cap. 12, *Concilium eorum tantum errorem damnasse, qui dicebant absolutionem*

esse nudum ministerium declarandi peccata esse remissa ; et testantur Launoius et Witassius , graves Theologos, etiam post Concilium, hanc opinionem propugnasse, quod procul dubio non fecissent, si certum fuisset illam à Concilio damnatam fuisse.

Quæres quandonam institutum fuerit Pœnitentiæ sacramentum.

Resp. Christus illud instituit præcipuè post resurrectionem suam : ita Conc. Trid. Sess. 14, cap. 1 : *Dominus autem sacramentum Pœnitentiæ præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus, insufflavit in discipulos suos, dicens : « Accipite Spiritum Sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt.* » Dicitur, præcipuè, quia Christus ante mortem, jam Apostolis potestatem iudicariam, seu ligandi et solvendi promiserat, his verbis Matth. cap. 18, v. 18 : *Amen dico vobis : quaecunque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo : et quæcunque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo.*

Si objiciatur abfuisse S. Thomam, cùm Christus ad Apostolos dixit, *Accipite Spiritum Sanctum, etc.*, respondemus cum S. Cyrillo Alex. lib. 12 in Joan. cap. 46, Christum hæc verba direxisse ad Senatum apostolicum, cuius membrum erat S. Thomas.

CAPUT II.

De Effectibus sacramenti Pœnitentiae.

TRIPLEX distingui potest sacramenti Pœnitentiae effectus : 1.us est remissio omnium peccatorum, quantumvis gravium, et poenæ æternæ illis debitæ ; 2.us est collatio gratiæ sacramentalis; 3.us reviviscentia meritorum. De iis totidem articulis dicemus.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Pœnitentiae sacramentum vim habeat omnia etiam gravissima remittendi peccata, et reatum pœnæ illis debitæ.

Montanistarum ac Novatianorum fuit olim error, esse quædam graviora peccata, præsertim post Baptismum commissa, quæ nunquam etiam pœnitenti remitterentur.

CONCLUSIO.

Sacramentum Pœnitentiae ex institutione Christi vim habet primariò ac per se remittendi omnia peccata mortalia, quantumvis gravia, post Baptismum commissa, et consequenter reatum pœnæ æternæ illis debitæ.

Utraque conclusionis pars est de fide.

Prob. 1.ª pars. 1.º Ex Script. Joan. 20 : Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.
Undè sic : Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, ut fert axioma : atqui Christus per hæc verba dando potestatem remittendi

peccata , minimè distinxit inter graviora et minùs graviora ; ergo , etc. Et verò , non solùm Christus , tribuendo potestatem remittendi peccata , restrictionem nullam fecit , sed etiam omnem expedit , dicendo apud Matthæum , cap. 18 : *Quæcunque solveritis super terram , etc.*

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Pacianus Epist. 3 ad Sempron. : Quæcunque solveritis , omnino nihil excipit : quæcunque , inquit , vel magna , vel modica. S. Augustinus , libro de Agone christiano , cap. 31 : Nec eos audiamus , qui négant Ecclesiam Dei omnia peccata posse dimittere. S. Ambrosius , lib. de Pœnitentiâ , cap. 1 : Deus distinctionem non facit , qui relaxandi licentiam Sacerdotibus sine ullâ exceptione commisit.

Prob. 3.º Ex definitionibus Ecclesiæ. Ubi enim exorta est hæresis Novatianorum , statim fuit damnata à Concilio Romano , et ab omnibus dispersis per totum orbem Episcopis , novissimè autem in Synodo Tridentinâ , Sess. 14 , can. 1 : Si quis dixerit Pœnitentiam non esse sacramentum , profidelibus quoties post Baptismum in peccata labuntur , Deo reconciliandis institutum ; anathema sit.

Prob. 4.º Ex praxi Ecclesiæ , quæ graviora etiam peccata quovis tempore veris pœnitentibus dimisit : sic S. Paulus incestuosum Corinthium absolvit. Aliundè Ecclesia antiqua canones edidit , in quibus taxatur pœnitentia singulis etiam gravioribus imponenda criminibus , quod aperatum est signum , ipsam non modo levia , sed etiam graviora crimina dimisisse.

Prob. 2.ª pars , nempè quòd , remissâ culpâ , remittatur reatus pœnæ æternæ. 1.º Ex Script.

Rom. cap. 8, ¶. 1 : Nihil ergo nunc damnationis est iūs qui sunt in Christo Jesu; id est, iūs qui per gratiam sanctificantem Christo ununtur. 2.º *Ex Conc. Trid. Sess. 6, cap. 14, ubi dicitur quēd poena æterna vel sacramento vel sacramenti voto, unā cum culpā remittitur. Et cap. 7, docet quēd per justificationem homo ex injusto fit justus, et ex inimico amicus, ut sit hæres secundūm spem vitæ æternæ : atqui non potest esse hæres vitæ æternæ, quin tollatur reatus poenæ æternæ ; ergo, etc.*

Obj. contra 1.º partem conclusionis. Pecata quædam dicuntur in Scripturis non remittenda ; ergo in Pœnitentiâ remitti nequeunt omnia peccata, quantumvis gravia.

Resp. Nego consequent. Ut enim impugnetur nostra thesis, non solum probandum est quædam peccata non remitti, sed insuper ostendendum est ea remitti non posse, et quidem defectu potestatis in Sacerdote : atqui illud nullibi in Scripturâ dicitur, quinimò contrarium constat, ex dictis.

Inst. 1.º Joan. 5, ¶. 16, dicitur : Est peccatum ad mortem : non pro illo dico ut roget quis : atqui peccatum pro quo nec rogare licet, in Pœnitentiâ remitti non potest ; ergo, etc.

Resp. Nego min. quæ falsò supponit illicitam esse deprecationem pro peccato de quo agitur in *majore*; allata enim verba significant solum difficultatem maximam obtinendi remissionem cujusdam peccati, seu impossibilitatem moralem, non physicam. Hinc S. Ambr. : *Non scriptum est : Nullus orabit pro eo, sed, Quis orabit, hoc est, Quis ille sit, qui in tali causâ orare possit? quæritur, non excluditur....*

quia nempè singularis vitæ aliquis debet orare pro eo qui peccavit in Dominum. Quo major culpa, eo majora quærenda sunt suffragia.

Inst. 2.º Matth. 12 : Quicunque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Undè sic : Blasphemia in Spiritum Sanctum non remittetur ; ergo illius remissio est impossibilis.

Resp. 1.º Nomine peccati contra Spiritum Sanctum intelligitur illa blasphemiae species, quā homo non ex ignorantia vel infirmitate, sed ex merâ malitiâ, contra veritatem sibi bene cognitam, Spiritus Sancti opera negat, et diabolus tribuit, ne regnum Dei inter homines diffundatur ; quale fuit peccatum Judæorum, qui clamitabant Christum diabolum habere, et in nomine Beelzebub dæmonia ejicere ; objecta enim verba occasione insignis illius blasphemiae protulit Christus, et hæc est interpretatio omnium ferè veterum Patrum, SS. Athanasii, Chrysostomi, Basilii, Hilarii, et multorum aliorum, quos recenset Bellarminus.

Resp. 2.º Dist. cons. Blasphemiae in Spiritum Sanctum remissio est impossibilis, moraliter, conc. ; physicè, nego. Seilicet, quandò res aliqua tam rara et insolita est, ut non nisi rarissimè et difficillimè contingat, ex loquendi more Scripturarum ipsaque hominum consuetudine, de eâ dicitur quod sit impossibilis. Sic Matth. 19 Christus dixit : Facilius est camelum per foramen acūs transire, quam divitem intrare in regnum Dei : quibus certè non significatur omnino impossibile esse divitem salvari,

sicut omnino impossibile est camelum per foramen acutum transire; Christus enim addit: *Quod impossibile est apud homines, possibile est apud Deum.* Jamvero, eodem modo accipi potest quod dicit Christus, irremissibile esse peccatum in Spiritum Sanctum; ergo nobis cum S. Chrys. Hom. 52 in Matth. concludere licet: *Christus dicendo: Non remittetur, etc., significare voluit multò minus cæteris peccatis hoc esse ignoscibile.*

Duplex autem potissimum est causa, cur tam difficilis sit remissio peccati in Spiritum Sanctum: una est quod oriatur ex integrâ malitiâ, quae nullam habet excusationem; altera autem, quod illud peccatum majus apponat gratiæ operationibus impedimentum. Et revera, cum non possit obtineri gratia, nisi per Christum mediatorem, qui illius opera dæmoni tribuit, omnem sibi præcludit aditum ad hunc unicum omnis gratiæ fontem.

Inst. 3.º Ipsum peccatum in Filium hominis difficillimè dimittitur; ergo quod ei opponitur peccatum, tanquam longè gravius, est verè irremissibile.

Resp. *Nego consequent.* Ut enim, penes veniam, realis intercedat oppositio inter peccata duo, quorum aliud sit contra Filium hominis, aliud contra Spiritum Sanctum, necesse non est ut posterius sit remissu prorsus impossibile, sed sufficit ut illius condonatio longè difficilius obtineatur, quam remissio alterius, etiam magnoperè difficilis.

Obj. 2.º Nonnulli SS. Patres quædam vindicant peccata irremissibilia judicasse; ergo, etc.

Resp. Eos in sensu Scripturæ sacræ locutos

fuisse , ac proindè iisdem responsis satisfieri objectionibus ex eorum scriptis desumptis. Et verò , inter illos numerantur SS. Cyprianus , Pacianus et Hieronymus : atqui omnibus notum est Novatianos et Montanistas ab illis fortiter debellatos fuisse.

Inst. Multi SS. Patres , imprimis Orig. et S. Ambros. dicunt gravioribus criminibus semel tantùm concedi pœnitentiam ; ergo, etc.

Resp. SS. Patres qui semel tantùm agendam dicunt pœnitentiam , loqui solùm de publicâ et solemni pœnitentiâ.

Pro cuius rei pleniore intelligentiâ , sciendum est , præter pœnitentiam internam , quæ virtus est animæ , multiplicem à Patribus distingui pœnitentiam . Quædam enim erat pœnitentia baptis malis , quâ Catechumeni præparabantur ad Baptismum suscipiendum ; alia etiam post Baptismum agenda , pro iis peccatis quæ post ipsum committuntur ; et hæc etiam multiplex est , alia namque privata , alia publica . Privata autem duplex : altera quotidiana , pro quotidiani levibus peccatis ; altera pro gravioribus , id est , mortalibus culpis , iisque occultis peragenda . Publica quoque pœnitentia duplex : altera solemnis , altera non solemnis ; solemnis ea erat quæ pro solis criminibus gravioribus , iisque manifestis imponebatur , et quam qui subibant stare debebant extra septa Ecclesiæ , in vestibulo , in omnium conspectu , orantes et aliorum fidelium preces pro se humiliter et flebiliter implorantes : sed et cilicio et sacco vestiebantur , et jejunii assiduè carnem affligebant , nec ad ingressum Ecclesiæ recipiebantur , nisi feriâ quintâ Cœnæ Domini . Ad reconciliationem

verò et ad Ecclesiæ sacramenta nonnisi post longum pœnitentiæ tempus recipiebantur , excepto mortis articulo , aut aliâ causâ ab Episcopo approbandâ . Porrò quicunque hanc pœnitentiâ semel egerant , eis neque militare deinceps , neque matrimonium contrahere permittebatur ; tametsi aliquandò hâc in re propter ætatem dispensabantur . Hoc autem pœnitentiæ genus nunquàm licebat iterare , etiamsi fortè in crimina similia vel graviora aliquis posteâ prolapsus fuisse ; idque ob tres causas : 1.ª ne ex iteratione vilesceret hoc solemne remedii genus ; 2.ª propter significationem , nam ejectio pœnitentis extra forum Ecclesiæ , quæ in illâ pœnitentiâ fiebat , ipso Quadragesimæ initio , significabat Adæ expulsionem de Paradiso , quæ semel tantùm facta fuit ; 3.ª quia solemnitas illâ pœnitentiæ erat veluti quædam publica professio conservandi eam perpetuò et nunquàm committendi quidquam propter quod iterari deberet .

Pœnitentia autem publica non solemnis , fiebat quidem etiam propter crimina tum secreta tum publica , ideòque et publicè agebatur , non tamen cum solemnibus cæremoniis quæ pœnitentiâ solemnem comitabantur . Dùm ergo sancti Patres dicunt pœnitentiâ semel tantùm agendam , de solâ publicâ et solemnî intelligendi sunt .

ARTICULUS II.

Utrum in Pœnitentia conferatur Gratia sacramentalis.

CONCLUSIO.

Sacramentum Pœnitentiae confert Gratiam sacramentalem sibi propriam, quæ vocatur Gratia reconciliationis.

Hæc conclusio ab omnibus Theologis admittitur, ejusque probatio repeti potest ex dictis in *Tract. de Sacram. in genere*. Porrò gratia hæc reconciliationis duo includit: 1.º gratiam habitualem sanctificantem, non quidem primam simpliciter, in toto vitæ tempore, sed primam post lapsum et mortem spiritualem: undè datur per modum spiritualis resurrectionis et reconciliationis. 2.º Gratia illa includit et secum affert jus ad recipiendas tempore opportuno gratias actuales spirituales ad plenam præteriorum peccatorum detestationem et satisfactionem, et ad fugam eorumdem in posterum, ac studiosam acceptæ gratiæ conservationem.

ARTICULUS III.

Utrum Merita per peccatum deperdita Pœnitentiæ subsidio reviviscant.

Priusquam hunc tertium Pœnitentiæ effectum exponamus, supponendum est quatuor à Theologis distingui operum genera, scilicet, viva, mortua, mortifera, et mortificata.

Opera *viva* sunt opera supernaturalia, facta ab homine in statu gratiæ sanctificantis, quæ

est vita spiritualis, ideòque meritoria sunt vitæ æternæ de condigno.

Opera *mortua* sunt opera moraliter bona, facta ab homine in statu peccati mortalis existente: mortua dicuntur quia vitam gratiæ seu charitatis nunquàm habuerunt.

Opera *mortifera* sunt opera quælibet mortalia.

Opera *mortificata* sunt opera bona supernaturalia, facta ab homine in statu gratiæ, sed quæ desinunt esse meritoria per lapsum ejusdem in peccatum mortale.

Quæritur ergo an quandò justificatus est homo per Pœnitentiam, opera illa mortificata reviscant, seu fiant iterùm vitæ æternæ meritoria. Nam de mortuis et mortiferis non ambigitur; cùm enim nunquàm vixerint, non possunt reviviscere.

C O N C L U S I O .

Opera mortificata per peccatum, iterùm reviscunt per Pœnitentiam.

Hanc conclusionem unanimiter docent Theologi, et sine temeritate negari non potest.

Prob. 1.º Ex Script. Ezechiel. cap. 33: Impietas impii non nocebit ei in quæcunque die conversus fuerit: atqui noceret ei plurimùm, si merita quæ mortificavit impietas ejus, positâ conversione non reviviscerent; ergo, etc. Et cap. 18, ¶. 21, 22: *Si autem impius egerit pœnitentiam...; omnium iniquitatum ejus quas operatus est non recordabor:* recordaretur autem Deus, si priora merita nullo donaret præmio.

Prob. 2.º Ex SS. Patribus. S. Ambrosius, lib. 1 in Luc., n. 33: Vide, inquit, quæ-

bonus Deus, et facilis indulgere peccatis: non solum ablata restituit, sed etiam insperata concedit: sed qui ablata restituit, merita per poenitentiam redintegrat. S. Hieron. in cap. 3 ad Galat. : *Quicunque ob fidem Christi laboraverit, et posteà lapsus fuerit in peccatum: sicut priora dicitur passus fuisse sine causd, dum peccat; sic rursùs non perdet ea, si ad pristinam fidem et antiquum studium revertatur: quæ verba nostram thesim continent.* S. Chrysost. Hom. 6 in Genes. : *Per misericordiam Dei, si modo condemnare facta nostra voluerimus, poterimus statim ad pristinam abundantiam redire: atqui verè poenitentes non possent statim ad pristinam abundantiam redire, si merita per peccatum mortificata non reviviscerent per poenitentiam; ergo, etc.*

Prob. 3.º Ex Conc. Trid. Sess. 6, cap. 16: Nihil justificatis hominibus amplius deesse credendum est, quominus plenè, illis quidem operibus quæ in Deo sunt facta... vitam æternam suo tempore, si tamen in gratiâ decresserint, consequendam promeruisse cœseantur: atqui opera mortificata, 1.º sunt opera hominis justificati; 2.º in Deo, id est, auxilio Dei, et propter finem supernaturalem sunt facta; 3.º sunt opera hominis qui in gratiâ non quidem perpetuò conservatâ, sed redintegratâ per poenitentiam, decidere potest; ergo, etc.

Prob. 4.º Rationibus theol. 1.ª Merita reviviscunt, si peccatum spectari debet ut obex quo suspendatur meritorum efficacia, et qui per Poenitentiam tollatur; non verò ut causa quâ penitus deleatur: atqui res ita est; bona quippe opera, ex quibus oritur meritum, Deus grata

et accepta habuit absolutè, non tantùm sub conditione justitiæ pérpetuò servandæ; ergo merita reviviscunt. 2.ª Circa bona opera non plus valet culpa, quàm gràtia: sed bona opera per culpam mortificantur; ergo et per gratiam subsequentem vivificantur.

Obj. 1.º Ezechiel. cap. 18, Deus non recordabitur justiarum quas fecit justus, si à justitiâ suâ exciderit semel; ergo reviviscere non possunt.

Resp. Nego cons. Ibi agitur de justo à justitiâ excidente, et perseverante in malo; de eo enim immediate adjicit Propheta, *In peccato quod peccavit morietur*; mirum ergo non est quòd ipsius merita nunquàm reviviscere possint.

Obj. 2.º Peccatum, ut potè infinitum, fortius esse debet gratiâ, quæ finita prorsùs est; ergo sicut gratia ita delet peccatum, ut nunquàm reviviscat: ita, et quidem à fortiori, peccatum sic merita præcedentia extinguere debet, ut nunquàm reviviscant.

Resp. Trans. ant. Nego cons. Ratio disparatis est, quòd gratia omnino deleat peccatum, dùm è contrà peccatum merita præcedentia minimè destruit: mortificat ea tantùm instar obicis, quo sublato per pœnitentiam, quasi sponte reviviscunt.

SCHOLIUM.

Circa reviviscentiæ modum scinduntur Theologi; ex Suaresio, quem plures sequuntur, merita statim et ex integro reviviscunt per pœnitentiam, etiam debilem, modò veram. Juxta S. Thomam, 3.ª parte, quæst. 89, art. 2, in corp., et resp. ad 2.um, et art. 5, ad 3.um, cuius

sententiam multi quoque amplexi sunt, non reviviscunt merita nisi ad mensuram contritionis illius qui resurgit.

Prior sententia nobis magis arridet, 1.º quia textus Scripturæ et Patrum qui proferri solent in gratiam reviviscentiæ meritorum, illam tribuunt conversioni peccatoris simpliciter tali, et ideo prorsùs independenter à gradibus suæ pœnitentiæ. 2.º Quia peccatum adveniens, seu defectus gratiæ non destruit merita in se; illa tantum mortificat, et instar obicis impedit quominus vim exerant suam; ergo, ut ex integro reviviscant, sufficit quod obex tollatur: atqui tollitur per pœnitentiam debilem, modò veram, ipsa enim independenter à gradibus peccatum destruit; ergo, etc.

Attamen quia res extra dubium non est, carent Confessarii ut pœnitentes ad dolorem intensam et acrem excitentur, et *pœnitentia criminis minor non sit*, ut ait S. Cyprianus. Sic pœnitentes, et præcedentia merita non dubiè tantum, sed certò reviviscere facient; et, quod summoperè optandum est, longè majorem in receptâ gratiâ firmitatem acquirent.

Quæres an quandò homo justificatus à peccato iterum peccat mortaliter, priora demerita redeant.

Resp. Non redire *simpliciter*, et *prob.* 1.º *ex Script.*: *Quorum remiseritis peccata*, etc. Undè sic: Peccata semel dimissa, non reviviscunt, si Christus per hæc verba dederit potestatem remittendi peccata absolute: atqui Christus, etc. Nulla siquidem conditio exprimitur in verbis Christi, nulla etiam in aliis continetur Scripturæ textibus; ergo, etc.

2.º Ex SS. PP. S. Prosper, in Respon. 2.º ad object. Gallorum : *Qui recedit à Christo, non in id quod remissum est recidit.* Gelasius Papa, dist. 4 de Pœnit. cap. 24 : *Divina clementia, remissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.* Hæc adeò clara sunt, ut nullâ interpretatione indigeant.

3.º *Ratione*, si peccata dimissa per novum delictum reviviscant, ipsa iterum subjici debent clavibus Ecclesiæ, ut de novo remittantur: atqui istud contradicit praxi in totâ Ecclesiâ receptâ; ergo, etc.

Obj. 1.º III Regum cap. 17, Deus recordari dicitur peccatorum nostrorum: atqui non recordaretur peccatorum, nisi ipsa reviviscere faceret; ergo, etc.

Resp. *Nego min.* Deus eo sensu recordatur peccatorum, quodd ipse postmodum puniat delicta quorum propter dilatam punitionem videbatur oblitus.

Obj. 2.º Matth. cap. 18, Deus nobiscum agit, sicut egit rex ille qui debitum omne servo dimissum ab ipso repetiit propter ejus in conservum duritiam, ergo, etc.

Resp. *Dist. ant.* Deus nobiscum agit, etc., quoad aliqua, *conc.*; quoad omnia, *nego*. Itaque parabolæ in omnibus urgeri non debent, sed in his tantum quæ conducunt ad finem seu scopum à proponente intentum; caetera enim ad ornatum unicè apposita censemur. Porrò Christi scopus erat ut doceret nos omnem veniæ aditum intercludi nobis, nisi proximo remitteremus offensam; ergo in his tantum urget parabola.

Dixi, peccata dimissa non redire *simpliciter*; nam reviviscunt *secundum quid*, quatenus in

causâ sunt cur peccatum de novo admissum sit
majus in genere ingratitudinis.

CAPUT III.

De Materiâ sacramenti Pœnitentiae.

IN sacramento Pœnitentiae duplex distinguitur materia : altera *remota*, circa quam versatur efficacia sacramenti, scilicet peccata, quorum delendorum causâ institutum fuit; altera *proxima*, quæ cum formâ immediatè componit sacramentum. Pro dupli illâ materiâ, duo erunt articuli.

ARTICULUS PRIMUS.

De Materiâ remotâ.

C O N C L U S I O .

Omnia et sola peccata post Baptismum commissa, sunt materia remota sacramenti Pœnitentiae.

Prob. Quia in judicio criminali, crimen de quo agitur est materia remota et circa quam ; ergo etiam in sacramento Pœnitentiae, peccata sunt hujus sacramenti materia remota, seu potius removenda, non quidem ex quâ conficitur sacramentum, sed circa quam occupatur.

Dixi 1.º, *peccata post Baptismum commissa*; tum quia Baptismus ordinatus est ad remittenda peccata ipsum præcedentia ; tum etiam quia homo ante Baptismum non est de foro Ecclesiæ, ideòque Ecclesia non potest de ejus actionibus eo tempore factis judicare ; nam, ut ait Trid. Sess. 14, cap. 2, *Ecclesia in neminem judicium exercet, qui non prius in ipsam per Baptismi*

januam fuerit ingressus. Ideò S. Hieronymus Epist. 97 aliàs 8, pœnitentiam vocat *secundam post naufragium tabulam*, quia scilicet de secundo naufragio gratiæ post Baptismum acceptæ evadimus.

Dixi 2.º, *omnia peccata*, id est, 1. *mortalia nondùm directè remissa*, quæ dicuntur materia *necessaria confessionis*, non quidem eo sensu quòd sine illis stare nequeat Pœnitentiæ sacramentum, sed quia pœnitens tenetur ea confiteri, ut dicemus infrà. 2. *Venialia*, quæ dicuntur materia *sufficiens et libera*: *sufficiens* quidem, cùm, etsi venialia, nihilominùs vera sint peccata, ad quæ proindè pertinent Christi verba, sine exceptione prolata, *Quorum remiseritis peccata*, etc., *Quæcunque solveritis*, etc.; *libera* verò, quia, ut ait Conc. Trid. cap. 5, *quanquam rectè et utiliter citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur*, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen *citra culpam*, multisque aliis remedii expiari possunt. 3. *Peccata jam remissa*, et quæ potest pœnitens iterùm confiteri, iterùmque eorum *absolutionem recipere*, licet ab iis fuerit jam *directè absolutus*, ut probatur tum ex verbis Christi, *Quorum remiseritis*, etc., quæ, ut potè generalia, restringi non debent; tum ex Decretali Benedicti XI, *Inter cunctas*; tum deniquè ex communi fidelium praxi.

Nec reponatur neminem in eodem tribunal de eodem crimine bis judicari, aut bis à corporis vinculis solvi: disparitas enim in eo est, quòd secundum judicium prorsùs inutile foret, et nova à vinculis solutio nihil auferre possit quod anteà ablatum non fuerit: at verò non ita

est de sacramentali judicio, quoad jam remissa peccata; namque ex pœnâ temporali, quæ peccato mortali dimisso luenda sæpiùs remanet, aliquid auferre potest, atque etiam ampliorem gratiam impertiri.

Nota quòd si quis susciperet Baptismum cum fictione, aut aliâ pravâ dispositione mortali, peccatum illud remitteretur per sacramentum Pœnitentiae, licet, strictè loquendo, non sit commissum post Baptismum, sed eo tempore quo receptum est Baptisma: undè à quibusdam vocatur commissum *non ante* Baptismum, et revocatur tamen ad ea quæ post Baptisma committuntur, quia est actualis sacramenti profanatio, que posterior est ratione ipso sacramento.

Dices: Materia sacramenti remota suâ parte concurrit ad gratiæ productionem, ut patet de aquâ in Baptismo: atqui peccata non sunt hujusmodi; ergo, etc.

Resp. Dist. maj. Materia remota quæ applicatur et adhibetur, *conc.*; materia quæ destruitur et removetur, *nego*. Porrò peccata sunt Pœnitentiae materia, non applicanda et adhibenda, sed per ipsum sacramentum destruenda et removenda.

ARTICULUS II.

De Materiâ proximâ.

Duo hic distinguenda sunt, errores et opiniones. 1.º Juxta Lutherum, *terrores* ex legis comminationibus incussi, et *fides*, seu certa remissionis peccatorum fiducia, ex Evangelii promissionibus concepta, sunt materia sacra-

menti Pœnitentiæ. Calvinus verò Pœnitentiam constituit in *mortificatione*, seu refrenatione vi torum, et *vivificatione* seu benè vivendi studio.

2.º Etsi in confutandis illis erroribus concordes sint Theologi, in assignandâ tamen materiâ proximâ sacramenti Pœnitentiæ inter se dissentunt. Alii enim hujus sacramenti essentiam in absolutione reponunt, ita ut absolutio, prout est ritus sensibilis, habeatur pro materiâ; quatenus autem significat effectum, id est, remissionem peccatorum, pro formâ reputetur: ita *Scotistæ*. Alii materiam hujus sacramenti esse docent manuum impositionem: ita non nulli vèteres, et Witassius. Alii tandem cum S. Thomâ, pro materiâ hujus sacramenti assignant tres actus pœnitentis, confessionem nempè, contritionem et satisfactionem.

CONCLUSIO PRIMA.

Nec terrores, aut fides, ad sensum Lutheri; nec mortificatio et vivificatio, ad sensum Calvini, sunt Pœnitentiæ partes.

Prob. 1.ª pars, 1.º de terroribus. Etenim illud Pœnitentiam non constituit, quo posito potest non esse vera pœnitentia; quo sublato, vera pœnitentia esse potest: atqui terrores ex lege incussi esse possunt, quin adsit vera pœnitentia, ut constat exemplo dæmonum, qui *credunt et contremiscunt*, Jacobi 2, licet nullam agant pœnitentiam; et vice versa, vera pœnitentia esse potest sine iis terroribus, ut probatur exemplo Magdalenes, quæ solo Dei amoris impulsu egit pœnitentiam: *Dimittuntur ei peccata multa*, inquit Christus, *quia dilexit multum;*

Luc.

Luc. 7. 2.º *De fide.* Fides seu fiducia justificans, ad sensum Lutheri, est merum figmentum, ut probatur in *Tract. de Gratid;* meritò igitur hunc errorem Lutheri anathemate confixit Concilium Tridentinum, Sess. 14, can. 4.

Prob. 2.ª pars. Namque mortificatio vitiorum et vivificatio, ad sensum Calvini, omnium hominum est, etiam justorum; poenitentia verò peccatorum duntaxat; ergo in his non repnenda est poenitentia.

CONCLUSIO II.

Manūs impositio non est materia proxima sacramenti Pœnitentiæ.

Prob. 1.º Quia nec Eugenius Papa, in decreto ad Armenos, neque Concilium Tridentinum, ullam hujus manūs impositionis mentionem faciunt, licet tam accuratè ea recenseant quæ ad sacramentum Pœnitentiæ pertinent.
2.º Hæc manūs impositio mera est cæremonia; nam, ut probat ipse Morinus, lib. 6 de Pœnitentiâ, cap. 8, pluries in eisdem poenitentes adhibebatur in decursu ejusdem pœnitentiæ. Præterea, non solùm Episcopi et Presbyteri, sed etiam Clerici inferiores pœnitentibus manus imponebant, teste S. Cypr. Epist. 10.

Nota. Licet manūs impositio non sit ritus essentialis in sacramento Pœnitentiæ, omitti tamen non debet: 1.º quia est cæremonia antiquissima, et probabiliter ducens originem ab apostolicâ traditione; 2.º quia tutius est eam retinere, quam negligendo eam omittere. Hæc autem manūs impositio significat auctoritatem Sacerdotis per modum judicii absolvantis.

CONCLUSIO III.

Materia proxima sacramenti Pœnitentiae sunt actus pœnitentis, scilicet Contritio, Confessio et Satisfactio.

Ita longè major pars Theologorum.

Prob. 1.º Illa sententia anteponenda est, quæ magis accedit ad mentem Concilii, quod ex professo istud tractavit argumentum : atqui talis est sententia quæ proximam sacramenti Pœnitentiae materiam in tribus pœnitentis actibus reponit; namque sic loquuntur Patres Tridentini, Sess. 14, de Pœnit. cap. 3 : *Sunt QUASI MATERIA hujus sacramenti ipsius Pœnitentis actus, nempè contritio, confessio et satisfactio, qui, quatenus in pœnitente ad integratatem sacramenti, ad plenamque et perfectam remissionem peccatorum, ex Dei institutione requiruntur, hæc ratione Pœnitentiae partes dicuntur.* Et can. 4 : *Si quis negaverit ad plenam et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, QUASI MATERIAM sacramenti Pœnitentiae...; anathema sit.*

Præiverat Eugenius IV, in suo decreto ad Armenos, ubi eosdem pœnitentis actus appellat, *quasi materiam Pœnitentiae.*

Porrò cum verbis Patrum Tridentinorum maximè convenit sententia quam tuemur; nam tres pœnitentis actus ab illis ita dicuntur *quasi materia sacramenti*, ut nullam aliam assignent, imò et *partes Pœnitentiae* appellantur : atqui prorsùs improbatum est Patres, qui de rebus ad integratatem sacramenti essentialibus ex professo dicebant, prorsùs siluisse de verâ illius

materiâ proximâ , imò et illam *materiæ proximæ* prærogativam attribuisse meris dispositiōnibus in subjecto requisitis ad effectum sacramenti percipiendum. Nec nocet particula , *quasi* , quam adhibet sancta Synodus ; hanc enim locutionem sic exponit Catechismus Concilii , de Sacr. Poenit. n.º 17 : *Hi actus , quasi materia à sanctâ Synodo non appellantur , quia veræ materiæ rationem non habeant; sed quia ejus generis materia non sint , quæ extrinsecus adhibeatur , ut aqua in Baptismo , et Chrisma in Confirmatione.*

Prob. 2.º Ratione theologicâ. Certum est sacramentum Pœnitentiæ per modum actûs et processûs judicialis à Christo fuisse institutum , ut patet tum ex verbis Christi , Joan. 20 ; tum ex Patribus citatis , et infrà citandis ; tum etiam ex Concilio Tridentino , cap. 2 et 5. Sicut ergo in judicio , cognitio causæ habet rationem materiæ , ita etiam in hoc sacramento confessio , in quâ tota causæ cognitio consistit , dicenda est materia : sed quia confessio fieri debet à pœnitente voluntariè , et in ordine ad reconciliationem cum Deo obtainendam , ideo confessio necessariò conjungi debet cum dolore de præterito ; verus autem dolor esse nequit sine proposito satisfaciendi ; ergo contritio , confessio et satisfactio saltem *in voto* , sunt materia proxima hujus sacramenti .

Obj. 1.º Docet Concilium Tridentinum , Sess. 14 , actus pœnitentis esse dispositiones ad percipiendum cum fructu sacramentum : atqui dispositio ad sacramentum non est ejus materia ; ergo , etc.

Resp. Dist. Maj. Sunt dispositiones ad sa-

cramentum inadæquatè spectatum pro absolutione, *conc.*; adæquatè consideratum, *nego*. Sub illo etenim respectu sunt illius partes, et quasi materia, ex eodem Concilio Tridentino.

Obj. 2.º Cùm sacramentum, ex ipsâ ejus definitione ab omnibus admissâ, sit res subjecta sensibus, illius materia proxima debet esse sensibilis: atqui contritio ipsaque satisfactio saltem in voto, quæ tanquam sufficiens admittitur, non sunt quid sensibile, cùm intûs sint in corde pœnitentis; ergo non possunt dici materia proxima sacramenti.

Resp. Dist. maj. materia proxima cuiuslibet sacramenti debet esse sensibilis in se, vel in quodam suî signo, *conc.*; in seipsâ, *nego*. Interni autem pœnitentis actus signis exterioribus et moraliter certis manifestari possunt.

Inst. Nullus ex his actibus sensibilis est ubi sacramentum Pœnitentiæ confertur moribundo qui sensibus captus confiteri non valet; ergo, etc.

Resp. 1.º in hoc casu sacramentum maximè periclitari; et ideo tantùm moribundis hujusmodi datur absolutio, quia sententia Scotistarum probabilitate non caret: in extremâ autem necessitate, incerta media, certis defientibus, applicanda sunt.

Resp. 2.º In hoc casu est aliqua confessio, saltem dubia, scilicet vita christiana, quam moribundus anteà profitebatur: in dubio autem tutior pars est ea quæ sacramentum nullitatis periculo exponit, potiusquàm salutem hominis.

Obj. 3.º Si actus pœnitentis essent materia sacramenti, pœnitens esset minister qui seipsum absolveret, sibique per proprios actus conserret

gratiam : falsum *consequens*; ergo et *antecedens*.

Resp. *Nego sequelam maj.* quoad omnes partes. Ille enim solus est minister, pœnitentem absolvens et gratiam conferens, qui solus sententiam *absolutionis nomine Christi* pronuntiat, et verba formæ profert, *in quibus*, ex Conc. Trid., *præcipue sita est vis sacramenti*: atqui solus Sacerdos sententiam *absolutionis* pronuntiat nomine Christi, etc.; ergo, etc. *Enim* verò actus pœnitentis non concurrunt ad productionem gratiæ prout sunt actus pœnitentis, sed prout per verba formæ determinantur ut sint materia sacramenti: porrò pœnitens activè non concurrit ad unicnem materiæ cum formâ.

Colliges contritionem, confessionem et satisfactionem *in voto*, esse partes essentiales sacramenti Pœnitentiæ; siquidem essentialiter prærequiruntur ad judicium reconciliativum, quod exercetur in hoc sacramento.

Dixi satisfactionem *in voto*, id est, propositum satisfaciendi Deo, essentialiter requiri ad sacramentum Pœnitentiæ, quia sine tali proposito nemo est verè contritus. At verò satisfactio *in re seu opere et executione*, non est pars essentialis, sed integralis tantum, ut patet ex eo quod absolutio dari soleat ante impletam satisfactionem; imò interdum nulla injungatur, v. g., cùm absolvitur homo statim moriturus: quod tamen non impedit quominus sacramentum validum sit, et gratiam conferat.

Quæres 1.º an contritio, confessio et satisfactio præcedere debeant *absolutionem*, et cum eâ conjungi.

Resp. 1.º contritionem et confessionem præ-

cedere debere absolutionem, quia accusatio et cognitio causæ præcedere debet sententiam: quoniam autem illi actus cum absolutione faciunt judicium reconciliativum, ideò inter accusationem et prolationem sententiæ ea reperiri debet unio, quæ in judicio requiritur ut faciat unum moraliter judicium; validum ergo erit sacramentum Pœnitentiæ, etiamsi contritio et confessio præcesserint absolutionem aliquo tempore. Curare tamen debet Confessarius, ut maxima inter illas partes servetur conjunctio: undè si confessio paulò antè facta fuerat, post eam confusè et generaliter repetitam dari debet absolutio.

Resp. 2.º necessarium non esse ut ante absolutionem satisfactio impleatur, ut fusè probabitur infrà: interim sufficiat dixisse talem esse Ecclesiæ praxim, cui contradicere nemo Catholicus audeat; quippe, ut ait S. Aug. Epist. 54 alias 118, ad Januarium, cap. 5, *Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia..... quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insanie est.*

Quæres 2.º an ad validitatem sacramenti sufficiat contritio præcedens aliquanto tempore, vel subsequens confessionem peccantibus.

Resp. 1.º Si quis sine sufficienti contritione peccata sua narravit, modò conteratur ante absolutionem, verè absolvitur: ratio est quia dicendo se dolere de peccatis, quæ confessus est, vel humiliter petendo, et exspectando absolutionem illorum, virtualiter repetit confessionem, quæ tūm dici potest sacramentalis, et ab interno dolore procedens, ac dolorem illum manifestans.

Resp. 2.º si contritio aliquanto tempore præcessit confessionem, tunc eam posse sufficere, modò tres habeat conditiones. Prima est, ut moraliter conjuncta sit cum confessione, ita ut judicio prudentum confessio censeatur vi præcedentis doloris fieri: sic Doctores putant sufficere, si quis manè vel vesperè contritionem elicuit, et post aliquot horas confitetur. Secunda conditio est, ut contritio præcedens non fuerit retractata per aliquod peccatum mortale de novo commissum. Tertia conditio est, ut contritio sit elicita cum aliquâ cogitatione et relatione ad sacramentum, seu ad confessionem vel absolutionem, v. g., si peccata recogitavit, et de iis doluit, ut ea confiteretur: ratio est quia actus sacramentales poni debent ex intentione faciendi vel recipiendi sacramentum.

Consultum tamen est ac magis tutum curare ut contritio non multum distet à confessione, sed ante illam renovetur, si fortè jam aliquanto tempore præcesserit, vel de peccatis inculpabiliiter oblitis absolutio recipienda sit.

C A P U T I V .

De singulis partibus Materiæ proximæ.

TRES sunt, ut jam diximus, partes materiæ proximæ hujus sacramenti, contritio nempè, confessio et satisfactio, de quibus distinctis sectionibus dicendum est.

SECTIO PRIMA.

De Contritione.

Maximi momenti est illud quod aggredimur argumentum, cùm ex omnibus sacramenti Pœnitentiæ partibus, contritio ea sit quæ nequeat suppleri, ita ut absque illà nunquām peccatorum remissio obtineatur. Ut autem hæc gravis quæstio dilucidè exponatur, agemus 1.º de contritione generatim consideratâ; 2.º de contritione perfectâ; 3.º de contritione imperfectâ, quæ in scholis *Attritio* vocari solet; 4.º de curâ ministri in dignoscendâ et procurandâ contritione poenitentis.

ARTICULUS PRIMUS.

De Contritione generatim sumpta.

Inquirendum venit, 1.º quænam sit ipsius natura, 2.º quænam illius proprietates, 3.º quænam illius necessitas.

§ I.

De Naturâ Contritionis in genere.

Contrițio generatim sumpta definitur à Concilio Tridentino, Sess. 14, cap. 4, *Animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.*

Dicitur 1.º, *animi dolor*, id est, tristitia et afflictio voluntatis detestantis et aversantis peccatum tanquam malum præsens, illudque expellere conantis; qui dolor ex detestatione peccati necessariò sequitur in homine mortali.

Dixi dolorem *animi* seu *voluntatis*, quia licet interdum ex voluntate redundet in appetitum sensitivum, ob sympathiam, tamen id non semper accidit, sed quandoquè impeditur ex dispositione corporis; neque etiam id necessarium est, modò animi dolor verus sit et sincerus.

Dicitur 2.º, *detestatio*, id est, efficax et absoluta displicentia de peccato commisso, aversio, retractatio illius, excludens omnem voluntatis affectum ad illud, et movens illam ad destruendum peccatum præteritum, et ad illud in futurum fugiendum; hoc autem sic exprimi potest: Pœnitet me peccasse; Utinam non peccassem! Si in eadem essem occasione peccandi, nunc certè non peccarem. Hoc autem desiderium cum spe et petitione veniae conjungi debet: undè contritio propriè dicta, neque in Beatis, neque in damnatis, neque in viatoribus de salute suâ desperantibus reperiri potest, quia, quantumvis desiderent se non peccasse, non moventur tamen efficaciter ad abolendum peccatum cum spe veniae.

Dicitur 3.º, *de peccato commisso*, id est, de propriâ offensâ Deo factâ, sive per commissiōnem, sive per omissionem.

Dicitur 4.º, *cum proposito non peccandi de cætero*, id est, cum deliberatâ et firmâ voluntate vitandi omnia peccata mortalia, et adimplendi omnia Dei mandata: hoc autem propositum novæ vitae inchoandæ, simul cum cessatione à peccatis in contritione includi, patet ex Concilio Trid. Sess. 6, cap. 4, et Sess. 14, cap. 4, ubi dicitur: *Declarat igitur S. Synodus, hanc contritionem non solum cessationem à peccato,*

et vitæ novæ propositum et inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud: « Projicite à vobis omnes iniurias vestras, in quibus prævaricati estis: et facite vobis cor novum, et spiritum novum.» Ratio est quia sine tali proposito intelligi et concipi non potest verus ac sincerus dolor de peccatis, excludens omnem affectum et voluntatem peccandi. Adde quòd nemo possit cum Deo reconciliari, et amicitiam ejus recuperare, nisi habeat propositum eum non amplius offendendi. Utrum verò propositum illud debeat esse explicitum, infrà dicemus.

Postremò, nunc in lege gratiæ, post institutionem sacramenti Pœnitentiæ, quod necessarium esse ad salutem infrà ostendemus, contritus debet continere, saltem *implicitè*, votum seu propositum confitendi et satisfaciendi, vel, ut loquitur Trid. Sess. 14, cap. 4, *votum præstandi reliqua, quæ ad ritè suscipiendum Pœnitentiæ sacramentum requiruntur.*

§ II.

De Proprietatibus Contritionis.

Quatuor vulgò à Theologis assignantur contritionis proprietates, scilicet, ut sit interna, supernaturalis, universalis, et summa: de iis singulatim tractabitur.

I.

An Contritio debeat esse interna.

Interior dicitur contritio, quæ non ab ore tantum, sed ex intimo cordis affectu profluit.

CONCLUSIO.

*Contritio ad validitatem sacramenti sufficiens,
interna esse debet.*

*Prob. 1.º Ex Script. Joel. 2, ¶. 12 et 13 :
Convertimini ad me in toto corde vestro.... et
scindite corda vestra, et non vestimenta vestra.*

*Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Cyprianus, lib.
de Lapsis, circa finem : Agite pœnitentiam ple-
nam ; dolentis ac lamentantis animi probate
mœstitiam. S. Chrys. lib. 1 de Compunct. cor-
dis : Non requirit Deus ciliciorum pondus....
Hoc solum est quod exposcitur à nobis, ut
semper recordemur, et ad animam revocemus
mala nostra. Ita alii PP. loquuntur.*

*Prob. 3.º Ratione. Hinc prodire debet con-
tritio, undè prodeunt peccata omnia : atqui de
corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, etc.,
Matth. 15, ¶. 19; ergo, etc.*

Hinc 1.º non sufficit voluntas confitendi, et recipiendi absolutionem, etiam sine ullâ complacentiâ in peccato, nisi adsit præterea verus dolor.

Hinc 2.º nec sufficit dolor quem quis habet eo quòd de peccatis non doleat : quamvis in conscientiis timoratis quæ hunc habent affec-
tum, possit esse signum veri doloris de peccatis.

Hinc 3.º non sufficit dolor existimatus, quantumvis invincibiliter ; si enim verè non adsit, sacramentum erit nullum defectu materiæ à Christo institutæ, licet ignorantia invincibilis excuset poenitentem à novo peccato. Vide Trid. Sess. 14, cap. 6, ubi dicit : *Non debet pœni-
tens adeò sibi de sud ipsius fide blandiri, ut,*

etiam si nulla illi adsit contritio..., putet tamen se propter suam solam fidem verè et coram Deo esse absolutum.

Quæres 1.º an contritio seu detestatio peccati debeat esse expressa et distincta.

Resp. Confessarium regulariter procurare debere ut pœnitens formalem ac expressam de peccatis contritionem habeat. Quamvis enim contritio virtualis qualis in charitate perfectâ continetur, per accidens sufficere possit, putâ in Martyre aut in alio qui totus in eliciendis perfectæ charitatis actibus, de peccatis actu non cogitat, magis tamen communiter docent Theologi formalem et expressam contritionem esse partem essentialem sacramenti Pœnitentiæ à Christo institutam, cui proindè substitui non possit alia, quantumvis æquivalens, scilicet actus charitatis perfectæ.

Quæres 2.º an de cætero non peccandi propositum debeat quoque esse explicitum et formale, an verò sufficiat virtuale et implicitum, quale in sincerâ peccati detestatione includitur.

Resp. alios asserere propositum de cætero non peccandi formale et explicitum, ad contritionis essentiam pertinere; alios verò negare. Hinc Confessarius sollicitè curare debet ut pœnitentes formale et expressum eliant de cætero non peccandi propositum, quia id tutius est. Et verò, inquit Billuart, alias frustrà Concilium Florentinum et Tridentinum illud in definitione contritionis addidissent, nisi intellexissent illud debere esse explicitum, quia implicitum in dolore, si verus sit, semper includitur. Per accidens tamen, defectu temporis vel considerationis, sufficit implicitum, modò pœnitentem ita suo-

rum peccatorum pœniteat, ut si adverteret ad futura, proponeret ea nunquam iterare, ut notat Sylvius, post Navarrum.

II.

An Contritio debeat esse supernaturalis.

Contritio illa dicitur supernaturalis, quæ elicitur tum ex motivo supernaturali seu per fidem cognito, tum ex supernaturali principio gratiæ actualis, sive prævenientis, sive adjuvantis.

CONCLUSIO.

Contritio ad sacramentum Pœnitentiae sufficiens debet esse supernaturalis, tum ratione principii, tum ratione motivi.

Prob. 1.^a pars, quæ est de fide, ex Conc. Trid. Sess. 6, c. 3: Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione atque ejus adjutorio, hominem.... pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.

Prob. insuper ex Concilio Arausiano II, can. 7. Idem habent multi alii canones contra Pelagianos editi, et Patres contra eos disputantes, inter quos S. Augustinus sic loquitur, lib 2 de Peccat. merit. c. 18, n. 31: Quod à Deo nos avertimus, nostrum est; quod verò ad Deum nos convertimus, nisi ipso nos excitante et juvante non possumus.

Accedit etiam censura hujus propositionis, damnatae ab Innoc. XI, Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam; cui

notam hæreseos affixit Clerus Gallicanus ,
anno 1700.

Prob. 2.º Ratione. Aliqua debet esse proportio inter dispositionem pœnitentis et effectum ad quem disponit : porrò nulla est proportio inter dolorem solis naturæ viribus elicitem , et supernaturalem effectum , nempè peccatorum remissionem , ad quam contritio pœnitentis disponit ; ergo , etc. Hinc sequitur et

Prob. 2.ª pars , quæ est certissima , et ab omnibus Confessoribus admittitur in praxi.

Nota. Contritionis motivum sedulò distingui debet ab occasione quâ homo ad poenitentiam movetur : sic Ninivitæ occasione et metu subversionis suæ urbis , quam Jonas Propheta imminere annuntiabat , in sacco et cinere pœnitentiam egerunt ; sed , intùs movente Spiritu Sancto , illorum contritio ad ordinem supernaturalem evecta fuit. Eodem modo , multi morbo vel alio quoconque temporali damno , veluti flagello quodam excitati , occasionem habent ad Deum sese convertendi et , per verum et supernaturalem de peccatis suis dolorem , illum placandi.

III.

An Contritio debeat esse universalis.

Contritio universalis ea est quæ ad omnia peccata extenditur nullo excepto.

CONCLUSIO.

*Necessaria est contritio vel attritio universalis
de omnibus peccatis saltem mortalibus.*

Certissima est conclusio.

Prob. 1.º Ex Conc. Later. II, sub Innoc. II, can. 22, falsam poenitentiam esse constat, cùm, spretis pluribus, de uno solo poenitentia agitur; aut cùm sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Iisdem verbis id habet etiam Conc. Melphitanum sub Urbano II, can. 17.

Idem habet Greg. VII, Pontifex Maximus, lib. 7, Epist. 7: *Infructuosam enim poenitentiam dicimus, quæ ita accipitur, ut in eadem culpâ vel simili, deteriori vel parùm minori permaneatur.*

Prob. 2.º Quia ex Trid. Sess. 14, cap. 4, requiritur dolor, qui efficaciter tendat ad reconciliationem cum Deo obtainendam: talis autem dolor continet aversionem ab omni peccato mortali, cum quo gratia et reconciliatio stare nequit. Et verò, ex eodem Trid. dolor sufficiens ad justificationem in sacramento obtainendam, debet esse talis, ut voluntatem peccandi excludat; ergo debet ad omnia peccata extendi. Ratio à priori est, quia unum peccatum mortale non potest remitti sine alio, et ex Dei ordinatione nullum remittitur nisi per poenitentiam. Si quis ergo de peccato mortali etiam inculpabiliter omissio non doleat, neque illius, neque aliorum obtinet remissionem.

Porrò dolor potest esse universalis dupliciter: 1.º quidem ita ut tot eliciantur doloris actus, quot commissa sunt peccata, et hic modus non est necessarius, nisi fortè quis detestetur peccatum ex motivis particularibus, et cuique peccato propriis: sic, v. g., qui detestatur homicidium ob propriam ejus turpitudinem, non ideo detestatur furtum, imò potest simul habere propositum furandi. 2.º Dolor potest

esse universalis, ita ut unus tantum eliciatur doloris actus ex motivo universali et communi omnibus peccatis, v. g., quia peccatum est offesa Deo injuriosa, vel quia Deo displicet; qui enim ex tali motivo vel simili, secundum totam suam amplitudinem apprehenso, peccatum detestatur, virtualiter omnia peccata detestatur, etiamsi de illis actu non cogitet, et hic modus sufficiens est ad valorem et effectum sacramenti.

Colliges ad dolorem universalem non requiri necessariò, per se loquendo, distinctam peccatorum cogitationem, sed confusam sufficere, imò unius peccati cogitationem actualem sufficere posse ad detestationem virtualem omnium: attamen ratione obligationis confitendi, restituendi, removendi occasiones, etc., necessaria est distincta peccatorum recogitatio.

Dixi in conclusione, *de omnibus saltem mortalibus peccatis*; cùm enim mortalia sine venialibus remitti possint, necessarium non est ut dolor ad venialia extendatur ad hoc ut absolutio à mortalibus sit valida, licet utilissimum illud sit. Sedulò tamen observandum est, quòd si poenitens non nisi venialia confiteatur, de uno saltem ex illis dolere debet, ne invalidum fiat sacramentum defectu contritionis, quæ est illius pars essentialis, ut jam dictum est.

IV.

An Contritio debeat esse summa.

Triplici modo dolor potest esse summus: 1.º intensivè, quandò maximus est et vehementissimus, et plures habet gradus intensionis;

2.º extensivè, quandò multùm durat; 3.º appretiativè, quandò scilicet pluris aestimatur fuga peccati, quàm alterius cuiuslibet mali, et cùm quis detestatur peccatum supra omne aliud malum, et proponit omnia pati potiùs ac perdere, quàm peccare.

CONCLUSIO PRIMA.

Ad veram contritionem non requiritur necessariò dolor summè aut multùm intensus.

Ita communiter Doctores.

Prob. 1.º Quia hanc conditionem nec Script. nec Concilia requirunt; ergo sine fundamento adstruitur ejus necessitas.

*Prob. 2.º Ex SS. PP. inter quos S. Chrysost. relatus in Jure Canonico, cap. *Talis*, de Pœnitentiâ, dist. 3 sic ait: *Talis, mihi crede, talis est erga homines pietas Dei. Nunquam spernit pœnitentiam, si ei sincerè et simpliciter offeratur... quantulamcunque et quamlibet brevi tempore gestam non respuit; suscipit etiam ipsam, nec patitur quamvis exiguae conversionis perdere mercedem.* S. Leo, Epist. 91: *Misericordiæ Dei, inquit, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio.**

Prob. 3.º Rationibus theologicis. 1.^a Neque in actibus aliarum virtutum, fidei, spei, etc., ut satisfiat præcepto, neque ad peccatum ut sit mortale, requiritur intensitas; ergo neque in actu pœnitentiæ. Et reverà, contritio in quolibet gradu, vera est contritio; ergo ad sacramentum vera est dispositio. 2.ª Si quis intensionis gradus ad validitatem sacramenti in contritione

requireretur, gradus ille assignari deberet, alioquin et confessarius de absolutionis validitate, et pœnitens de sufficientiâ suâ contritionis anxii et dubii semper forent : porrò gradus ille intensitatis assignari nequit. 3.ª Ratio *à priori* est, quia contritio intensivè summa in potestate hominis non est, qui magis vel minùs sensibili modo afficitur, prout objectum movens aptum est ad majorem vel minorem commotionem in appetitu sensitivo producendam. Hinc sæpè evenit ut magis intensus sit dolor de unâ re quam quis minùs odit, quâm de aliâ, à quâ tamen magis abhorret : sic enim, licet quis intensius doleat de dolore dentium quâm de lentâ febri, et de morte amici quâm de morte patris; tamen magis febrim lentam, et patris mortem odit, quâm dolorem dentium, et amici mortem.

Obj. 1.º Joelis 2, ¶. 12 : *Convertimini ad me in toto corde vestro*; ergo requiritur dolor summus intensivè, seu summus conatus voluntatis.

Resp. has voces, *In toto corde vestro*, non significare summum voluntatis conatum, sed integritatem cordis, ita ut sit totum Deo dicatum, non autem divisum, et nihil admittat amicitiae divinæ contrarium : sicut totâ manu aliquid tenere dicimus, quamvis non totâ intentione, nec magno conatu illud teneamus.

Obj. 2.º SS. PP. requirunt dolorem summè intensem : S. Cypr. tract. de Lapsis : *Quâm magna deliquimus*, inquit, *tam granditer defleamus...* *Pœnitentia crimine minor non sit.* S. Amb. ad Virginem lapsam, cap. 8 : *Fortius est dolendum, quia fortius est peccatum*; ergo, etc.

Resp. SS. PP. nihil aliud velle, nisi ut ser-

vetur proportio quæ inter ipsa peccata reperitur, quantum ad eorum gravitatem, ut scilicet mājora magis detestemur: at indē non sequitur certum intensionis gradum esse ad contritionem necessarium.

CONCLUSIO II.

Ad veram contritionem non requiritur ut certo tempore duret, sed uno instanti perfici potest.

Hæc conclusio est etiam certissima, et probatur iisdem auctoritatibus et rationibus ac præcedens, sed speciatim, 1.º ex *Script. Isaiæ 30*, juxta LXX Interpretes: *Cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris.* Et ¶. 19: *Ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi.*

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Cyprianus, aut quilibet aliis auctor libri de Cœnâ Domini, inter ejus opera, sic loquitur sub fine: Nec brevitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas (si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mutatio), excludit à venid. Cœlestinus I, Papa, Epist. 2 ad Episc. Galliæ, c. 2: Vera conversio in ultimis positorum, mentepotius est existimanda, quàm tempore, Prophetā hoc taliter asserente: Cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris.

CONCLUSIO III.

Ut contritio, sive perfecta, sive imperfecta, sit sufficiens, debet esse appretiativè summa, et supra omnia peccatum detestari.

Certissima est conclusio.

Prob. 1.º Ex Script. Matth. 10, ¶. 37: Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est

me dignus. Et Lucæ 14, ¶. 26 : *Et non odit,* id est, qui comparatione mēt non minūs amat *patrem suum et matrem... , non potest meus esse discipulus.*

Prob. 2.º Ratione. Ex Trid. Sess. 14, cap. 4, contritio debet excludere omnem affectum ad peccatum, et omnem voluntatem peccandi; ergo debet esse detestatio peccati super omne detestabile, ita ut quis sit paratus quodvis aliud malum subire potiūs aut pati, quām peccare. Deindē peccatum mortale est omnium malorum maximum; ergo voluntas debet illud detestari supra omnia.

Cæterū, dupliciter fieri potest hæc aestimatio peccati supra omne aliud malum : 1.º per actualēt et expressam comparationem, detestando peccatum plus quām tribulationem, famem, mortem, etc.; vel proponendo mortem, famem, et omnia mala potiūs perpeti, ac omnia bona perdere, quām peccare : hæc autem actualis comparatio non est necessaria, et sēpē non expedit. 2.º Hæc aestimatio peccati fieri potest per comparationem virtualem peccati, super omnia detestando peccatum, quatenūs est omni malo detestabilius, scilicet quatenūs est offensa Dei; ex vi enim talis detestationis, si absoluta sit et efficax, ita homo pœnitens est dispositus, ut malit omnia pati aut perdere, quām peccare : et hoc sufficit.

§ III.

De Necessitate Contritionis.

Tria quæruntur, 1.º an peccatoribus necessaria sit contritio, 2.º quandonām urgeat con-

tritionis præceptum , 3.º an contritio etiam justis ad remissionem venialium sit necessaria. Primum solvet sequens

CONCLUSIO.

Contritio peccatoribus per se et regulariter necessaria est , non solum necessitate medii , sed et præcepti , tum naturalis , tum divini , tum ecclesiastici.

Prob. 1.^a pars. Illud est necessarium necessitate medii , sine quo etiam inculpabiliter omissa peccator salvari non potest : atqui sine contritione, etc., peccator justificari, ac proinde salvari nequit ; cùm in gratiam Dei redire non possit, quandiu ipsius voluntas à Deo aversa remanet : manebit autem, dum ad Deum contritione revertatur. Hinc 1.º S. August. lib. de duabus Anim. c. 14 : *Potest aliquis dicere se non peccare ; at nulla est barbaries quæ dicere audeat , non esse pœnitendum , si peccaverit.* Hinc 2.º Conc. Trid. Sess. 14, cap. 4 : *Fuit quovis tempore ad impletandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.*

Prob. 2.ª pars, nempè necessariam esse contritionem præcepto *naturali* , etc. Præcepto quidem naturali. Dictat enim naturalis ratio compensandam esse injuriam Deo per peccatum illatum : porrò per contritionem compensatur. Præcepto autem divino, ut constat ex multis Script. textibus, imprimis Ezech. c. 18, ¶. 30 ; Luc. c. 13 , ¶. 3 : *Nisi pœnitentiam habueritis , omnes peribitis.* Denique, præceptum ecclesiasticum satis ostendit lex Ecclesiæ de annuâ confessione, quæ sine contritione esse non potest.

Dicitur in conclusione, *per se et regulariter*, quia, ut benè notat Sylvius, per accidens potest interdùm sufficere contritio virtualis, qualis in amore Dei super omnia continetur.

Circa 2.^{am} propositam quæstionem, quando-nam scilicet obliget præceptum contritionis, certum est 1.º obligare tum *per se et directè*, ubi instat morale mortis aut perpetuæ amentiæ periculum, cùm aliter peccator suæ saluti consulere non possit; tum *indirectè et per accidens*, quandò scilicet aliter tentatio superari non potest, vel peccator sacramentum vivorum administrare vel suspicere tenetur, quia aliàs sacrilegium committeret.

Certum est 2.º gravem adesse peccatoribus obligationem non differendi per longum tempus contritionem, juxta Eccli. c. 5, §. 8: *Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te.* Illud etiam inculcant SS. PP., dùm acriter invehunt contra eos qui suam conversionem procrastinant; et ratione confirmari potest: quandò enim conversio diù protrahitur, peccator grave incurrit periculum nova peccata committendi, imò et exponit probabili periculo æternæ damnationis.

Sed quandiu differri debeat contritio, ut hæc dilatio peccatum mortale reputetur, non facile potest determinari. Attamen certum est etiam contritionis præceptum obligare plus quam singulis quinquenniis; de eo quippe præcepto idem dicendum est ac de præcepto charitatis, quod plus quam singulis quinquenniis urget, ut constat ex multis propositionibus ab Innocent. XI et Clero Gallicano proscriptis; imò si æstimanda

sit obligatio contritionis ex obligatione confessionis , dicendum est ad minus quotannis peccatorem teneri contritionis actum elicere. Si verò ulterius quæratur an pluries et quoties in anno, vel mense, urgeat tale præceptum, respondemus id certò et præcisè non posse determinari , ob discrepantes hâc de re Doctrinum opiniones ; sed relinquendum esse judicio pii et prudentis Confessarii , qui dilationis circumstantias omnes antè ponderaverit. Negat tamen longè major pars Theologorum , præceptum contritionis per se obligare, saltem sub mortali, statim ac peccatum commissum est , vel memoriæ occurrit, vel singulis diebus dominicis et festis, quamvis illius praxis maximè sit consulenda. Lege *Billuart*, tract. de Pœnitentiâ, p. 162, et Melchiorem Canum, Select. de Pœnitentiâ, part. 4. Hic sufficiat annotare, consultum fore, ut Confessarii pœnitentes interrogent, quandiu fermè distulerint actus contritionis elicere, postquam in peccatum mortale prolapsi fuerint; sic enim statum pœnitentis melius dognoscent.

Circa 3.^{am} quæstionem , an contritio necessaria sit etiam ad remissionem peccatorum venialium , *Resp. affirmativè*. Etenim vel in sacramento Pœnitentiæ, vel extra sacramentum eorum obtinetur remissio : si in sacramento, requiritur contritio, ut patet ex dictis ; si extra sacramentum, utique necessaria est, quia nullum peccatum dimittitur, nisi displiceat cum proposito abstinendi. Unde S. August. dicit Epist. 93, ad Vincentium, cap. 13: *Nec quemquam putas à quocunque seu magno seu parvo ad correctionem sine pœnitentid posse transire.*

ARTICULUS II.

De Contritione perfecta.

Expendendum 1.º in quo sita sit natura contritionis perfectæ, 2.º an contritio perfecta semper justificet extra sacramentum, 3.º utrūm contritio perfecta necessaria sit dispositio ad sacramentum Pœnitentiæ.

§ I.

In quo sita sit natura Contritionis perfectæ.

Consentient Theologi omnes contritionem perfectam eam esse, quæ charitate perficitur, ut habet Trid. Sess. 14, cap. 4. Sed disputant inter se, utrūm charitas, ad hoc ut perficiat contritionem, debeat esse non solùm appretiativè summa, sed etiam intensa: affirmant pauci, negant verò plurimi.

CONCLUSIO.

Contritio perfecta ea est quæ proficiscitur ex amore Dei propter se, super omnia, seu ex charitate appretiativè summa.

Prob. 1.º Illa contritio perfecta est quæ proficiscitur ex amore qui justificat: atqui amor Dei propter se, super omnia, justificat. Etenim justificat amor Dei *ex toto corde et ex totis viribus*, juxta illud Christi, Luc. c. 10, v. 28: *Hoc fac et vives*: atqui amor Dei propter se, super omnia, est amor ex toto corde et ex totis viribus; iste enim loquendi modus, ex aliis Scripturæ locis, amorem præcipuum et dominantem præcisè significat. Et verò, vel amor
Dei

Dei propter se et super omnia , justificat , vel non : si posterius dicatur , ergo diligens Deum propter se et super omnia poterit damnari , contra istud , *Ego diligentes me diligo* , Proverb. c. 8 , ¶. 17 , et contra sensum divinæ bonitatis omnibus ingenitum. Nec dicant adversarii damnandum non fore eum qui super omnia Deum propter se diligit , sed nondùm intensè , quia in articulo mortis Deus supplebit defectum sacramenti Pœnitentiæ ; hæc enim suppositio est penitus gratuita , et quidquid Deus promisit charitati , promissum est absolutè et independenter ab articulo mortis.

Prob. 2.º Contritio ex amore Dei qui sufficit ad impletionem primi mandati , sanè perfecta est ; dictum est enim Matth. c. 19 , ¶. 17 : *Si vis ad vitam ingredi , serva mandata* , quæ hoc ipso quo impletur primum , necessariò implentur omnia : atqui ad impletionem primi mandati sufficit amor Dei propter se , super omnia , quod probatur 1. Catechismis , in quibus ad hanc interrogationem , Quid sit charitas , ad quam et primo mandato tenemur , respondent , Est virtus per quam diligimus Deum propter se , et super omnia , et proximum sicut nos , propter Deum. 2. Ex praxi et sensu fidelium , qui putant se fecisse satis primo mandato , si actus amoris Dei propter se et super omnia identidem et sæpè renovent , non curando an sint remissi vel intensi .

Prob. 3.º Contritio ex amore Dei perfecto perfecta esse debet : atqui amor Dei propter se perfectus est , quandò est summus appretiativè , etsi non sit intensivè . Namque eodem modo judicandum est de virtute per quam amamus Deum ,

ac de aliis virtutibus : atqui cæteræ virtutes perficiuntur independenter ab intensione seu gradibus.

Prob. 4.º Vel contritio perficitur ex charitate appretiativè summâ, vel etiam ex intensâ : atqui posterius dici nequit. Si enim contritio perficeretur ex charitate intensâ, Deus nobis alicubi revelasset ad quem usque gradum intensionis pervenire debet charitas, ut perfecta sit perficiatque contritionem : atqui Deus nullibi, etc., cùm ipsi adversarii cogantur recurrere ad certum gradum soli Deo notum. Repete quæ diximus suprà, pag. 497.

Obj. 1.º Apud Marcum cap. 12, ¶. 30 : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex totâ animâ tuâ, et ex totâ mente tuâ, et ex totâ virtute tuâ.* Undè sic : Contritio perficitur ex amore Dei perfecto : amor autem Dei perfectus, ex toto corde, ex totâ animâ, ex totâ mente, et ex totis viribus esse debet : porrò amor Dei ex toto corde, etc., est amor non solum appretiativè, sed etiam intensivè summus ; ergo, etc.

Resp. Nego quodam amor Dei ex toto corde, etc., sit amor etiam intensivè summus ; namque in hâc phrasi verba, *ex toto corde*, etc., significant totalitatem appretiationis, et non intensionis, neque durationis, ita ut teneamus totalitatem appretiationis diligere Deum propter se, super omnia, non autem summo conatu actus contritionis elicere, nec etiam in illis continuò et actualiter perseverare.

Obj. 2.º Ex Catechismo Concilii Tridentini : *Quis ignorat (ad hoc ut peccata contritione deleantur) ipsam adeò vehementem, acrem,*

intensam esse oportere , ut doloris aceritas cum sceleris magnitudine æquari possit ? de Sacram. Pœnit. n.º 46 ; ergo contritio perfecta non est nisi summa sit etiam intensivè.

Resp. 1.º Si auctores Catechismi ita docuerint , non tenemur eis assentiri , ut ait Tournelius ; agitur enim de opinione liberæ Theologorum disputationi permissâ.

Resp. 2.º Verba nobis objecta possunt intellegi de contritione appretiativè summâ , quæ ideò vehemens et acris dicitur , quia ordinariè non potest elici à magnis peccatoribus , absque magnis conatibus , propter impedimenta quæ superari debent . Hunc esse sensum textûs qui nobis objicitur , probari potest ex loquendi modo quem adhibent auctores Catechismi ad suam assertionem comprobandam : Quis ignorat , etc. ; ergo loquuntur de re inconcussâ , ab omnibus concessâ : atqui nedùm in confessô sit apud omnes contritionem , ad hoc ut extra sacramentum justificet , non solùm appretiativè , sed etiam intensivè summam esse debere , imò contrarium frequentius tenetur ; ergo , etc.

§ II.

Utrum Contritio perfecta justificet extra sacramentum.

Negantem habemus Estium cum paucissimis.
Contra quos , sit

CONCLUSIO.

Contritio perfecta statim reconciliat peccatorem , etiam extra casum necessitatis , antequâm Pœnitentiæ sacramentum actu suscipiatur.

Prob. 1.º Ex Script. Ezechiel. cap. 33, v. 12:

Impietas impii non nocebit ei, in quæcunque die conversus fuerit. Unde sic: Deus per hæc verba promittit impio veniam statim à conversione suâ obtinendam: atqui per contritionem perfectam peccator verè, imò perfectè convertitur; ergo statim veniam consequitur.

Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Chrysost. lib. 1 de Repar. laps. c. 4: Pietas Dei nunquam spernit pœnitentiam, si ei sincerè et simpliciter offeratur, et quamlibet brevi tempore gestam suscipit. S. Leo Epist. 91: *Apud Deum nullas veniæ moras patitur vera conversio: sed ubi est contritio perfecta, ibi est vera pœnitentia, vera conversio; ergo, etc.*

*Prob. 3.º Ex Conc. Trid. Sess. 14, cap. 4: Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur, etc.; ergo contritio, ubi perfecta est, peccatorem reconciliat; adverbium enim, aliquando, non cadit in verba, *Deo reconciliare*, sed in ista, *perfectam esse*: ita ut sensus sit, contritionem esse aliquandò perfectam, ipsamque, quandò perfecta est, semper reconciliare peccatorem.*

Prob. 4.º Ratione theologicā. Contritio perfecta statim et in omni casu justificabat, in antiquâ lege; tunc enim erat aliquod medium ad justificationem, quod aliud, praeter contritionem perfectam, fingi non potest; ergo nunc etiam ita justificat, quia per institutionem sacramenti Pœnitentiæ, nihil contritioni perfectæ detractum est.

Obj. 1.º Perfectà contritione afficiebatur peccatrix, Luc. cap. 7, ¶. 27, quæ ad Jesum ac-

cessit, ejus pedes lavit, et capillis suis extersit: atqui tamen veniam peccatorum non priùs consecuta est, quām à Christō audiret: *Remittuntur tibi peccata tua; ergo, etc.*

Resp. Nego min. Cūm enim mulieri peccatrici dixit Christus, *Remittuntur tibi peccata tua*, his verbis tantū declarare voluit eam peccatorum remissionem, quam per dilectionem perfectam mulier jam consecuta erat; sicut alteri quam à profluxu sanguinis jam sanaverat, dicit, Marc. c. 5, v. 34: *Esto sana à plagā tua*, nempè ut palām declareret et confirmaret sanitatem quam mulieri propter suam fidem jam concesserat.

Obj. 2.º Sanè Paulus in viā Damasci prostratus et dicens: *Domine, quid me vis facere?* perfectè contritus erat: atqui tamen statim justificatus non est, cūm post triduum ipsi dixerit Ananias: *Baptizare, et ablue peccata tua;* ergo, etc.

Resp. Nego min. cujus falsitas constat ex SS. PP. et ex communi sensu Interpretum, post D. Thomam, 1.^ā 2.^æ, quæst. 112, art. 2, ad 2.um Ad probationem minoris, dico, verba Ananiæ ad summum probare Ananiam ignorasse perfectam Pauli contritionem.

Obj. 3.º S. Aug. tract. 13 in Joan.: *Quatumcunque Catechumenus proficiat, non ei dimittetur iniquitas, nisi cūm venerit ad Baptismum;* ergo contritio perfecta extra sacramentum non justificat.

Resp. Nego cons. Ibi loquitur Augustinus de Catechumenis qui suis bonis operibus confidentes negligebant Baptismi susceptionem; de illis autem meritò pronuntiabat, quòd illi, quan-

tumvis proficere sibi viderentur, sarcinam ini-
quitatis adhuc portarent. *Neque enim, ut lo-*
quitur S. Doctor, lib. 4 de Bapt., ulla modo
dicenda est conversio cordis, cum Dei sacra-
mentum contemnitur.

Nota. Nonnulli ex SS. Patribus, speciatim SS. Gregorius et Fulgentius, sensisse videntur neminem, *extra casum martyrii*, sine Baptismo *in re salutem consequi posse*, quæcunque sit eorum contritiō. Hæc opinio paucissimorum fuit, et constanti Ecclesiæ doctrinæ contradicit. Et reverà, ipse Estius admittit contritionem perfectam, non solùm in casu martyrii, sed *urgente aliâ quâcunque necessitate*, sufficere ad remissionem peccatorum obtinendam, sine suscep-
tione Baptismi, aut sacramenti Pœnitentiæ.

§ III.

*An Contritio perfecta sit necessaria in sacra-
mento Pœnitentiæ.*

CONCLUSIO.

*Contritio perfecta non est dispositio ad sacra-
mentum Pœnitentiæ necessaria.*

Est contra plurimos veteres Theologos.

Prob. 1.º Ex Script. : Quorum remiseritis, etc.
Undè sic : Sacramentum Pœnitentiæ, ut potè institutum ad remissionem peccatorum, non potest exigere, tanquam dispositionem præ-
viā, contritionem peccati certò remissivam : atqui, ex dictis, perfecta contritio dimittit pec-
cata ; ergo, etc.

*Prob. 2.º Ex SS. PP. S. Chrys. Hom. 5
de Verbis Isaiae ; S. Bernardus, Serm. de Nat.
SS. Petr. et Paul. : Sententia Petri præcedit*

sententiam cœli : atqui contrarium eveniret, si contritio perfecta et per se justificans prævia foret ad absolutionem dispositio ; ergo , etc. Et verò , Augustinus , Epist. 80 , ad Honoratum , exaggerat periculum quod imminet fidelibus moribundis , quibus à Pastoribus suis deserit contingit : atqui nihil aut ferè nihil est quòd timeant illi , ob desertionem Pastorum , si contritio perfecta , quæ statim justificat , prævia sit ad sacramentum dispositio . Vel enim hanc contritionem perfectam habent moribundi , vel non habent : si prius , salvabuntur , quantumvis deserantur à Pastore suo ; si posterius , damnabuntur quidem , sed nihilominus damnarentur , licet præsens foret Pastor , cuius absolutio prodesse nequit iis qui carent dispositione necessariâ .

Prob. 3.º Ratione theologicā. Non est diffcilior in novâ lege remissio peccatorum , quàm in veteri : atqui tamen diffcilior foret , in sententiâ adversariorum ; nunc enim ad remissionem peccati necessaria esset contritio perfecta , simul et confessio ; antiquitus autem sufficiebat contritio perfecta .

Accedit auctoritas Cleri Gallicani , qui sic statuit in Comitiis anni 1700 : *Ne quis putet in utroque sacramento , Baptismo et Pœnitentiâ , requiri ut præviam contritionem , illam quæ sit charitate perfecta , et quæ cum voto sacramenti , antequâm actu suscipiatur ; hominem Deo reconciliat.*

ARTICULUS III.

De Contritione imperfectâ , seu Attritione .

Contritio imperfecta , seu attritio , est animi

dolor de peccato commisso ex motivo supernaturali quidem, inferiori tamen motivo charitatis perfectæ. Attritio concipi potest ex multiplici motivo, scilicet, vel ex turpitudine peccati, nimirum ex oppositione quam habet cum rectitudine supernaturali, quam fides commendat, vel ex metu gehennæ, seu amore beatitudinis, vel ex motivo gratitudinis, etc.

De attritione ex metu conceptâ lis unicè movetur, et quæritur, 1.º utrum bona sit et laudabilis; 2.º an sufficiat hujusmodi attritio ad justificationem in sacramento Pœnitentiæ obtinendam, aut insuper aliquis requiratur amor; 3.º qualis amor sit necessarius.

§ I.

Utrum Attritio ex metu gehennæ bona sit et laudabilis.

Triplex distinguitur timor: 1.º timor *filialis*, quo quis dolet de peccato, aut abstinet ab eo, ex amore Dei vel justitiae; 2.º timor *simpliciter servilis*, quo quis dolet de peccato, vel abstinet ab illo, ex metu gehennæ præcisè, abstrahendo scilicet ab eo quod faceret, si forte non esset gehenna; 3.º timor *serviliter servilis*, quo quis dolet de peccato, vel ab eo abstinet, ex metu gehennæ, ita conditionatè affectus *ut* vellet peccare, si non esset gehenna. Timor filialis certè bonus est: serviliter servilis indubie malus; ergo de simpliciter servili quæstio tantum esse potest.

Juxta Lutherum, timor ille malus est, quia coactus, faciens hominem peccatorem magis, et hypocritam. Juxta Baium, Jansenium et

Quesnellum, malus etiam est, 1.º quia non datur medium inter laudabilem charitatem, et vitiosam cupiditatem; 2.º quia includit actualem et conditionatam peccandi voluntatem, saltem implicitam. Contra illos omnes, sit

CONCLUSIO.

Attritio ex solo gehennæ metu concepta, seu timor simpliciter servilis, bonus est, utilis et laudabilis.

Prob. 1.º Ex Script. Ps. 110 : Initium sapientiæ timor Domini. Unde sic : Timor de quo ibi agitur, bonus est, cum sit initium sapientiæ : atqui timor ille est simpliciter servilis. Vel enim ibi agitur de timore simpliciter servili, vel de timore filiali : atqui non de filiali, qui non est initium sapientiæ, sed consummatio; ergo, etc. Et in hoc sensu S. Aug. in Ps. 149, hunc textum intelligit : *Nisi timore, inquit, incipiat homo Deum colere, non perveriet ad amorem; initium enim sapientiæ timor Domini.*

Prob. 2.º Ex Tradit. Clemens Alex. lib. 7 Strom. : Justitia est duplex, una quidem propter charitatem, alia verò propter metum. Jam verò abstinentiam à malis operatur qui timet. S. Aug. Serm. 156, n.º 14 : Qui adhuc ideò benè agit, quia poenam timet, Deum non amat. Utinam tamen vel poenam timeat ! Timor, servus est; charitas, liber est; et, ut sic dicamus, timor est servus charitatis... Fac, fac, vel timore poenæ, si nondū potes amore iustitiae. Veniet dominus, et servus abscedet, quia consummata charitas foras mittit timo-

rem. Ita non minus disertè loquitur S. Doctor in Ps. 27, n.º 7; Serm. 161 alias 18, de Verbis Apostoli, et aliis in locis.

Prob. 3.º Ex Conc. Trid. Sess. 14, cap. 4:
Declarat sancta Synodus contritionem imperfектam ex gehennæ metu conceptam, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniae, non solum non facere hominem hypocritam et magis peccatorem, verum etiam esse donum Dei, et Spiritus Sancti impulsum, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat.

Prob. 4.º Ratione. Timor servilis tria importat: 1.º fugam gehennæ, quæ instar finis se habet in actu timoris; 2.º odium peccati, quod est medium ad finem obtinendum; 3.º denique ordinationem hujus medii ad prædictum finem: atqui hæc tria bona sunt. 1.º Quidem bona est gehennæ fuga, et eo melior quo gehenna in se pejor est. 2.º Bonum est odium peccati, ut per se patet. 3.º Bonum est ordinariè odium et fuga peccati ad vitandam gehennam, quia odium et fuga peccati, quod est causa gehennæ, medium est idoneum ad vitandam gehennam.

Prob. 5.º speciatim contra Baium et Jansenium, quia falsum est illorum principium, nullum dari medium inter laudabilem charitatem, et vitiosam cupiditatem, ut probatum est in Tract. de Gratia.

Obj. 1.º II Ad Timoth. cap. 1, v. 7: Non dedit nobis Deus spiritum timoris, sed dilectionis; ergo, etc.

Resp. Indè tantum sequitur, spiritum charitatis prævalere in novâ lege, non vero in eâ timorem excludi: *Utrumque*, ait S. Aug. de Moribus Ecclesiæ, cap. 28, *in utroque est;*

prævalet tamen in veteri timor, amor in novo.

Inst. Timor opponitur charitati, et ab eâ expellitur, juxta hæc S. Joannis verba, *Perfecta charitas foras mittit timorem*; ergo, etc.

Resp. Dist. Opponitur charitati, et ab eâ expellitur, ut minùs perfectum à perfecto, prout fides expellitur à visione beatificâ, *conc.*; excluditur tanquam aliquid vitiosum, *nego*. Ita S. Aug. Tract. 9 in Joan.: *Timor*, inquit, *quasi locum præparat charitati..... Quantum illa crescit, ille decrescit..... sicut videmus per setam introduci linum...; seta priùs intrat, sed nisi exeat, non succedit linum; sic timor primò occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem.*

Obj. 2.º plura S. Aug. loca in quibus timorem servilem carpit, quasi semper includat voluntatem peccandi conditionatam, si non esset gehenna; ergo ex S. Aug. probari non potest timorem servilem esse bonum.

Resp. Quia nimis longum foret omnia S. Doctoris testimonia sigillatim explicare, satis erit hic unum et alterum præmittere solutionis principium, quod variis textibus ex S. Aug. objici solitis applicari potest. 1.º Dici nequit S. Doctorem sibimetipsi contradicere; ergo cùm ex ipso protulerimus testimonia quæ nostræ sententiæ favent, sequitur ea quæ in contrarium objiciuntur, explicari posse et debere. 2.º Quia sæpè contingit in iis qui solo metu aguntur, conditionatam reperiri voluntatem malè operandi, si non esset poena, ideo S. Aug. in servilem plures debacchatur timorem, quasi semper ejusmodi includeret voluntatem. Unde verba ipsius probant timorem serviliter servilem esse

malum ; timori autem simpliciter servili minime præjudicant. 3.º Ut aliquid contra nos probetur ex S. Aug., non sufficit allegare testimonia ex ipso desumpta , in quibus servilem carpit timorem , quia , ut jam dixi , timor ille habet sæpè sæpiùs malam servilitatem adjunctam ; sed requiritur ut ex S. Doctore clarè constet nunquam fieri posse ut qui ex solo gehennæ metu peccatum fugit et aversatur, non peccet.

Obj. 3.º Ille timor malus est, qui adjunctam habet peccandi voluntatem, si non esset gehenna : atqui talis est timor simpliciter servilis ; namque mercator qui projicit merces suas in mare , ex solo metu naufragii , vellet eas servare , si non esset tempestas ; ergo à pari , qui ex solo metu gehennæ fugit peccatum , vellet illud committere , si non esset gehenna .

Resp. Nego min. et ad probat. *Nego cons. et parit.* Disparitas est quòd depositio affectus conditionati ad merces , non sit necessaria ad vitandum naufragium ; ad gehennam verò devitandam , non sufficit peccatum exteriùs fugere, sed etiam oportet abjicere omnem peccandi voluntatem .

Inst. Qui ex solo metu gehennæ fugit peccatum , vult saltem virtualiter et implicitè peccatum , si non esset gehenna ; ergo , etc.

Resp. Nego ant. Tunc volumus aliquid implicitè , quandò volumus illud in alio quocumndissolubiliter connectitur : atqui cum fugâ peccati ex solo metu gehennæ necessariò non jungitur voluntas peccandi si non esset gehenna ; istud posterius è priori non sequitur. Ratio est quòd , si non esset gehenna , peccatum ex aliis motivis devitari posset .

Obj. 4.º Timor simpliciter servilis non excludit voluntatem peccandi; ergo non est bonus.

Resp. 1.º *Nego consequent.* Nam etsi timor ille voluntatem peccandi non excluderet, non ideo malus esset: ut malus non sit, satis est quod peccandi voluntatem non includat. Certè actus fidei bonus est: atqui tamen voluntatem peccandi, per se, non excludit. Cæterum, in iis qui operando ex metu, conditionatam admittunt voluntatem peccandi si non esset pœna, in iis, inquam, hæc mala voluntas non est vitium timoris, qui in se bonus est, sed timentis.

Resp. 2.º *Nego ant.* Timor simpliciter servilis non potest quidem immediatè per seipsum excludere peccatum habituale, seu peccati maculam, ad hoc enim requiritur charitas seu contritio perfecta extra sacramentum Pœnitentiæ, imperfecta autem intra illud. At potest excludere voluntatem peccandi, non solùm negativè, ita ut non includat illam, sed etiam positivè, eo sensu quod ex solo metu gehennæ possimus formare propositum non peccandi mortaliter de cætero. Illud probatur ex textu Conc. Trid. suprà allato, in quo sermonem habens de attritione ex solo metu gehennæ conceptâ, dicit eam disponere ad justificationem obtainendam in sacramento, *si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniae;* quæ verba Concilii, licet quidam, teste Concinâ, intellexerint de exclusione negativâ tantum, melius tamen sensu exclusionis positivæ accipiuntur, ut constat 1.º ex ipsâ vi terminorum; 2.º ex circumstantiis: cùm enim Concilium ibi loquatur de contritione è solo metu conceptâ, disponente ad justificatio-

nem in sacramento recipiendam , quæ firmum non peccandi de cætero exigit propositum , meritò censeri debet per hæc verba de attritione dicta , *si voluntatem peccandi excludat* , intellexisse exclusionem voluntatis peccandi positivam , quæ in firmo proposito consistit.

§ II.

An attritio ex metu gehennæ concepta sufficiat in sacramento Pœnitentiæ , ut peccator Deo reconcilietur.

Quamvis ante Tridentinum communiter Theologi docuerint , ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ obtainendam , satis esse contritionem imperfectam , quam jam tunc attritionem nuncupabant ; attritionis tamen nomine nunquàm intellexerunt dolorem de peccatis aliundè excitatum quàm ex motivo charitatis , seu omninò sejunctum ab aliquo saltem remisso , tenui , debili , seu initiali amore Dei . Omnia primi , Franciscus Victoria , et Dominicus Soto , docuerunt ad peccatorum remissionem virtute clavium assequendam , satis esse attritionem servilem , seu conceptam ex solo metu gehennæ , modò tamen à pœnitente bonâ fide credatur contritio . At Melchior Canus eam præterea extendit ad attritionem merè servilem sic cognitam , id est , quæ à pœnitente non existimatur vera contritio .

Melchioris Cani sententia vix nata scholas omnes pervasit , et tanto plausu excepta est , ut plurimos ac magni nominis statim invenerit patronos , et præsertim Franciscum Suarez , et Gabrielem Vasquez , quos innumeri secuti sunt

Theologi : adeò ut , tempore Alexandri VII , inter Scholasticos *communior videretur*. Illud constat ex hujus summi Pontificis decreto 5 Maii 1667 , quo sub poenâ excommunicationis latæ sententiæ, Sedi apostolicæ reservatæ, prohibet ne alterutri opinioni neganti vel asserenti necessitatem aliqualis dilectionis Dei in præfatâ attritione ex metu conceptâ , ulla theologica censura aut contumeliae nota inuratur. Hactenùs fermè Benedictus XIV , de Synodo diœcesanâ , lib. 7 , cap. 13. Quibus historicè præmissis , sit vulgata nunc in scholis opinio .

CONCLUSIO.

In sacramento , ad reconciliationem peccatoris , insufficiens est attritio quæ adjunctum non habet aliquem Dei amorem.

Ex variis argumentis quæ in gratiam hujus conclusionis congerunt Theologi , efficaciora seligimus.

Prob. itaque 1.º Ex Concilio Tridentino. Sess. 6 , cap. 6 , de Justificatione : *Disponuntur , ait , ad justitiam , dūm excitati divinā gratiā... liberē moventur in Deum... illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt , ac propterea moventur adversus peccata , per odium aliquid et detestationem.* Undè sic : Dispositio adultis necessaria ad obtinendam justificationem in sacramento Baptismi , à fortiori necessaria est in sacramento Pœnitentiæ , quod est Baptismus laboriosus et minùs efficax quam Baptismus aquæ : porrò , ex citato textu , in Baptismo requiritur aliquis amor ad justificationem adulorum ; ergo , etc.

Prob. 2.º Ex Clero Gallicano. In Comitiis anni 1700 : *De dilectione Dei, duo ex Concilio Tridentino docenda esse duximus : alterum ne quis putet in sacramento Pœnitentiæ securum se esse, si, præter fidei et spei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiae fontem.*

Prob. 3.º Ratione theologicâ. Ubi agitur de sacramenti cuiusdam materiâ, aut saltem de dispositione ad ipsum necessariâ, illa sententia admittenda non est, quæ est nova et minùs tuta: atqui 1. nova est sententia quæ affirmat in sacramento Pœnitentiæ sufficientem esse attritionem ex solo pœnarum æternarum metu conceptam, ut constat ex suprà prænotatis Bened. XIV, de Syn. diœces. lib. 7, cap. 13. 2. Est minùs tuta, cùm ex adversariis multi, inter quos *Suarez*, fateantur ingenuè periculi non expertem esse suam opinionem, et idcirco non tenendam in articulo mortis; ergo, etc.

Nota. Quæcunque solent objici in gratiam sufficientiæ attritionis ex solo metu conceptæ, non elidunt vim probationum quas modò attulimus: undè meritò infertur hanc opinionem saltem maximè incertam esse. Porrò, ut rectè admonet Clerus Gall. in prædictis Comitiis anni 1700, *Caveri debet à sacramento Pœnitentiæ administris, ne in hoc Pœnitentiæ sacramento aliisque sacramentis conferendis, sequantur opiniones probabiles de valore sacramenti, relictâ tutiori; neve pœnitentes ipsorum fidei animam suam committentes admonere cessent, ut in pœnitendo saltem dilectionis Dei ineant viam, quæ sola secura sit, graviter peccaturi in hoc salutis discrimine, vel eo solo quod certa*

incertis præponant (Procès-verbaux des assemblées du Clergé, Pièces justificatives, pag. 214).

§ III.

*Quis et qualis esse debeat amor in sacramento
Poenitentiæ requisitus.*

Hactenùs probavimus necessitatem dilectionis initialis ad justificationem in Pœnitentiæ sacramento obtainendam, nunc quām brevissimè dicendum est quid sit illud dilectionis initium.

Hâc de re multiplex est opinio Theologorum.
 1.^a Sententia dilectionem initialem intelligit de amore Dei *propter se* (seu in se boni), qui sit super omnia , appretiativè summus, sed in gradu remisso. Hæc opinio rejicienda videtur , ex suprà probatis, ubi de Contritione perfectâ , contritio quippe concepta ex amore Dei *propter se* , et super omnia , in quocunque gradu , verè perfecta est, et justificat extra sacramentum.

2.^a Sententia amorem initialem accipit pro amore spei , seu concupiscentiæ, quo scilicet Deum diligimus *propternos* (seu ut nobis boni). Illa sententia , quæ multos habet patronos , à multis rejicitur, ut potè quæ non satis congruere videatur menti Conc. Tridentini . Etenim 1.º PP. Tridentini , inter dispositiones justificationi prævias, quas Sess. 6 , c. 6 , exponunt, jam immediatè antea recensuerant amorem spei , per hæc verba, *In spem eriguntur* , etc. : spes autem amorem spei includit , cùm nemo id speret quod non amat tanquam *sibi bonum*. 2.º Per illud *initium dilectionis* significatur amor quem ipsi decreti præformatores intellexerunt : porrò per illud *dilectionis* initium ii intellexerunt

amorem *charitatis*, seu Dei propter se dilecti. Sic enim Pallavicinus, Hist. Conc. Trident. lib. 8, c. 14, inducit eos loquentes, ibi *sermonem esse de quodam charitatis actu.* 3.º Initialis hæc dilectio ipsa est quam decreto inseri postularunt quidam Theologi, quorum votis annuit Conc. Trident., teste Pallavicino: atqui, ex eodem, lib. 8, c. 13, *postularunt ut aliquis charitatis actus insereretur.* Addunt istius opinionis impugnatores declarationis Cleri Gall. auctoritatem, inter probationes præcedentis conclusionis relatæ, quam de initiali charitate propriè dictâ intelligi volunt, ut infrà in expositione quartæ sententiæ dicemus.

3.^a Sententia initium dilectionis interpretatur de influxu, sive de actu amoris Dei propter se, qui nondùm sit super omnia, quique junctus cum aliis motivis, v. g., cum metu gehennæ, aut beatitudinis amore, facit ut pœnitens detestetur peccatum super omnia, nolitque amplius peccare. Placitum istud quorundam Theologorum multis displicet, 1.º quia talis amor imperfectior est ipso metu gehennæ, vel amore spei, quæ duo motiva tantum non sufficiunt ex jam dictis: quòd sit imperfectior constare videtur cùm ipse peccandi voluntatem excludere non possit, quod tamen ex solo metu gehennæ, vel amore spei fieri potest. 2.º Quia amor Dei propter se, sed nondùm super omnia, vel consistit in merâ complacentiâ, quæ nullam implendi mandata voluntatem conjunctam habeat, et tunc dici non potest amor Dei: *Si quis enim, ait Christus, Joan. c. 14, v. 27, diligit me, sermonem meum servabit;* vel consistit in complacentiâ non plenè quidem sed

Paululūm efficaci, et tunc patroni hujus sententiæ, gradum et extensionem ejus efficacitatis assignare deberent, quod hucusque non fecerunt, nec facient unquam. 3.º Quia amor ille Dei, si tamen amor dici possit, tam exilis, tam exiguae perfectionis est, tam obvius ipsis etiam peccato constanter addictis, ut vix concipi possit quomodo potuerit Deus illum exigere velut complementum necessarium attritionis ex solo metu conceptæ.

4.^a Sententia initium dilectionis esse vult ipsum amoris Dei propter se dilecti desiderium, quo quis, proposita sibi per fidem bonitate Dei in se, seu absolutā, illum propter se et super omnia amare desiderat, et ad ejusmodi amorem seipsum, opitulante gratiā, excitat ac provocat. Hæc sententia, quæ suas quoque difficultates habet, præ cæteris plerisque arridet, 1.º quia felicius conciliare videtur generaliter dicta in Scripturis de necessitate charitatis ad justificationem obtinendam in sacramento Pœnitentiæ. 2.º Quia videtur conformior menti Præsulum Gallicanorum, in Comitiis anni 1700; exigunt enim ut pœnitens sit saltem *animo ita præparato, ut ad primum et maximum mandatum exsequendum, opitulante gratia divina, se excitet ac provocet*: atqui in eo præcisè consistit desiderium amandi Deum propter se super omnia. Et verò, illustrissimus Bossuetius, qui præfatis interfuit Comitiis, non potuit ignorare mentem Cleri Gallicani: atqui per charitatem initialem ipse intellexit desiderium charitatis ex motivo summæ amabilitatis divinæ profectum. Sic enim loquitur, Opuscul. de Doctrinâ Concilii Tridentini circa dilectionem in sacra-

mento Pœnitentiae requisitam : 2 part. n. 34 : pag. 517 , tom. 7 , edit. Versal. : *Sanè incipit diligere qui desiderat , qui petit , qui enititur ut dilectionem habeat : neque enim quis fidem aut petit , aut desiderat , aut ad eam enititur , nisi ex quibusdam fidei initiis , ita de dilectione dicendum est. An autem jam dilectionem habeat qui cupid , vult et petit , quis sapiens et intelliget hæc ? habet enim suo modo , quippe desiderans , petens et enitens , ex quibusdam sanè dilectionis initiis. Nondum autem habet , ut habere oportet ad justificationem actu obtinendam ; nondum enim plenè habet qui desiderat , qui petit et enititur ut habeat. Quis ergo ejus status ? nempè is quem ex sacro Concilio delineavimus. Nam et petit quod nondum potest , nempè ut diligat ; et facit quod potest , desiderare enim optat , enititur , necdum plenè fruitur amore justitiæ , sed ad eam tamen præparatur.*

Quidquid sit de veritate hujus vel alterius opinionis , Confessarii pœnitentes ad veram et perfectam contritionem hortentur et excitent : Id siquidem , inquit Benedictus XIV , loco suprà citato , faciendum suadent etiam præcipui auctores , qui pro sufficientiâ doloris ex solo metu gehennæ steterunt. Et quod magis est , ita fieri præcipit Rituale Romanum , jussu Pauli V editum.

ARTICULUS IV.

*De curâ Ministri in dignoscendâ ac procurandâ
Contritione pœnitentis.*

Cùm pœnitentis contritioni omni studio suc-

currere debeat Confessarius, hoc primum in pœnitente observare debet, si veram peccatorum suorum contritionem habeat: quibus autem signis dolorem hunc agnoscere, quibusve mediis procurare valeat, nunc inquirendum.

§ I.

Quibus signis Confessarius dignoscere poterit Contritionem pœnitentis.

Certum est Confessarium debere signis sufficientibus prudenter judicare pœnitentem habere contritionem requisitam, ut eum possit absolvere.

Ratio est quia alioquin, sine hâc sufficienti cognitione, exponeret se periculo absolvendi indignum, et errandi in re tanti momenti.

Signa autem quibus prudenter Confessarius percipere potest contritionem et bonum propositum pœnitentis, sunt ista vel similia. 1.º Si pœnitens rudis non sit, sed satis instructus et eruditus. 2.º Si præparationem adhibuit ante confessionem, scilicet orationem, desiderium veræ contritionis, et piam aliquam considerationem, ad eam excitandam. 3.º Si ex motivis contritionis aliquod seriò perpendit. 4.º Si nec necessitate, nec consuetudine ad confitendum est impulsus, sed pio aliquo motivo. 5.º Si peccata confitetur humiliter et exaggeranter, non autem ea minuendo vel excusando. 6.º Si pœnitentiam quamvis difficilem, et monita salutis prompto animo acceptet; haec enim et similia signa contritionis ordinariè sufficiunt, nisi specialis aliqua ratio dubitandi occurrat, y. g., obligatio restituendi, deserendi occasio-

nem proximam , etc. Majora enim tunc et plura Confessarius habere debet contritionis indicia ut prudenter absolvat , ut postea dicemus.

§ II.

Quibus modis Confessarius procurare debeat in pœnitente Contritionem.

Certum est sæpissimè obligari Confessarium ad diligentiam exhibendam , ut pœnitens excitetur ad contritionem .

Ratio est quia sæpè contingit ut pœnitens contritionem non habeat , et nisi à Confessario juvetur , non sit habiturus ; vel quia omnino rudis est , ac peccata sine ullo doloris sensu , velut historiam quamdam confitetur ; vel quia , etsi satis videatur eruditus , peccati tamen magnitudinem , damna ingentia quæ affert , dignitatem læsæ majestatis divinæ , severitatem judiciorum Dei , peccatoris ingratitudinem , etc. , nunquam satis intellexit aut expendit . In his ergo et similibus casibus , evidenter patet diligentiam à Confessario adhibendam esse , ut cum Dei gratiâ et auxilio pœnitentem disponat ad contritionem perfectam , aut saltem imperfectam concipiendam .

Ut autem id feliciter præstet Confessarius , debet 1.º paratas habere rationes urgentes , et motiva è libris spiritualibus hausta , præsertim verò ex meditationibus sanctis , quæ pro diversâ pœnitentis qualitate breviter , clarè et piè studebit ei proponere , ut ad detestationem et emendationem vitæ præteritæ eum excite . 2.º Ratioibus illis propositis , interdùm à pœnitente quæreret an verè peccatum detestetur , et cum eo

actus detestationis peccatorum formabit, ac propositi ea fugiendi in posterum. 3.º Denique, talibus motivis propositis, juvabit aliquandò eum differre, et moram aliquam ei concedere, ut per quadrantem aut semihoram gratiam contritionis à Deo postulet, motiva proposita perpendat, peccata detestetur, et ab eis in posterum abstinere firmiter proponat.

Motiva quæ metum incutiunt, aptiora sunt et magis congrua rudibus ac peccato assuetis poenitentibus, v. g., si ipsis benignè sed acriter proponantur æterna damnatorum supplicia, dæmonum cruciatus, ira Dei omnipotentis, in cuius manus incidere horrendum est. Item, si enumerentur bona per peccatum amissa, gratia Dei, filiatio et hæreditas, dona supernaturalia, immensæ divitiæ, etc., quibus anima eorum nudata est, cùm peccato mortua dæmonum hospitium est effecta. 3.º Exhiberi iis poterunt varia peccatorum minus graviter fortè peccantium supplicia statim ab ultore Deo immissa: narrabit etiam Confessarius punitionem Angelorum, vel Core et ejus asseclarum, qui vivi absorpti sunt dehiscente terrâ, et in inferis sepulti. Addet eodem ipsos torquendos fuisse jamdiù suppicio, nisi benignitas Dei, qui certè non irridetur, eorum pœnitentiam exspectasset.

Motiva amoris et gratitudinis proponenda sunt intelligentibus, minusque in malo obfirmatis, v. g., ob oculos eorum poni possunt, 1.º summa Dei majestas, quæ à vili creaturâ contemnitur; infinita bonitas, quæ offenditur ab eo quem bonis temporalibus et spiritualibus cumulavit, nec cessat cumulare. 2.º Immensa Christi charitas et misericordia, Passionis ejus

tormenta, sputa, opprobria, mors ignominiosa pariter et dolorosa pro peccatoribus. 3.º Ingratus peccatorum animus, qui pejores Turcis Christum non agnoscentibus, odium pro dilectione, injurias pro laboribus ipsi deferunt, ipsum iterum crucifigunt in semetipsis, osculo Filium hominis tradunt, Judæ similes, ac benignum patrem, redemptorem et amicum indignè accipiunt. 4.º Peccatorum insania et cœcitas, qui vires omnes animæ et corporis, et totum vitæ tempus impendunt in obsequium diaboli, mundi et carnis, hostium suorum, ac Dei infensissimorum.

Quod si quis in malo obduratus, his vel similibus motivis non emolliatur, nec contritus appareat, non erit absolvendus, sed dimittendus, donec post aliquot dies verè contritus ac melius dispositus redeat. Interim verò juvabit ei injungere, ut singulis diebus multoties contritionem petat, pectus tundens, et hujusmodi aut similia verba proferens: Gratias tibi ago, Deus bone, quod nunc in inferno non ardeam propter ingentia mea crimina. Hæc sint in exemplum dicta; piis enim Confessariis plura suggeret spiritus pietatis, quibus corda pœnitentium cum Dei gratiâ emoliant.

SECTIO II.

De Confessione.

Confessio, quatenus est pars sacramenti Pœnitentiae, meritò definitur, *Accusatio peccatorum propriorum post Baptisma commissorum, facta Sacerdoti idoneo, ad obtinendam eorum remissionem per absolutionem sacramentalem.*

Dicemus

Dicemus 1.º de ipsius necessitate, 2.º de ejus proprietatibus, 3.º tandem de illius sigillo.

ARTICULUS PRIMUS.

De Necessitate Confessionis.

Tria quæruntur : 1.º an confessio sit necessaria jure divino, 2.º an jure ecclesiastico, 3.º quandonam præceptum confessionis obliget.

§ I.

An Confessio sit necessaria Jure divino.

CONCLUSIO.

Confessio sacramentalis à Christo instituta, omnibus post Baptismum in peccatum mortale prolapsis est necessaria Jure divino.

Est de fide, contra Wiclefum et Protestantes.

Prob. 1.º Ex Scripturâ. Matth. cap. 18, ¶. 18, Christus Apostolos eorumque in ministerio successores sic alloquitur : Amen dico vobis : Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo : et quæcunque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. Et Joan. cap. 20, ¶. 22 : Accipite Spiritum Sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis ; et quorum retinueritis retenta sunt. Unde sic arguere datur : Ut ex his textibus probetur confessionem jure divino esse necessariam, duo requiruntur et sufficiunt : 1.º ut his Christi verbis Apostoli et eorum successores, Sacerdotes scilicet, constituti sint à Christo judices ; 2.º ut, sublatâ confessione, munia judicis à Christo ipsis commissa, exercere nequeant : atqui hæc duo constant.

1.º Quidem verbis modò relatis Sacerdotes constituti sunt à Christo judices. Ii enim constituti sunt à Christo judices, qui ab eo acceperunt potestatem ita peccata remittendi et retinendi, ut quæcunque solverent seu remitterent in terrâ, solverentur seu remitterentur in cœlo, et quæcunque ligarent seu retinerent in terrâ, ligarentur seu retinerentur in cœlo. Si enim judex constituitur, qui jus vitæ et necis in terrâ accipit, quantò magis ut judex haberi debet, cui datum est aperire cœlos aut claudere, animas solvere vel ligare, peccata dimittere aut retinere : atqui ex verbis modò citatis, Apostoli et eorum in ministerio successores, Sacerdotes scilicet, ita acceperunt à Christo potestatem retinendi aut remittendi peccata, ut quæcunque, etc. ; ergo 1.º, etc.

2.º Sublatâ confessione, munia judicis Sacerdotes exercere non possunt. Namque ut debitè et prudenter judicium ferre valeant, causam de quâ judicare debent cognoscant necesse est : atqui causa de quâ judicare debent, sunt ipsa peccata : peccata autem cognosci nequeunt, nisi per confessionem in specie ; ergo 2.º, etc.

Et verò, frustrà Christus non dedit Apostolis et Sacerdotibus potestatem remittendi et retinendi peccata : atqui si necessaria non sit jure divino confessio, Christus frustrà dedisset Apostolis potestatem peccata remittendi et retinendi.

1. Quidem potestatem remittendi. Nam, ut ratiocinatur S. August. Serm. 392 aliàs Hom. 49, inter 50, cap. 3, etsi à Christo talem potestatem habuerint Sacerdotes, nunquam, sublatâ confessionis necessitate, illam potestatem exerce-rent; quis enim ad eos se accusaturus accederet,

si aliundè et præsertim per confessionem Deo soli factam, remissio peccatorum posset obtineri ? 2. Frustrà etiam Christus concessisset Apostolis potestatem peccata retinendi. Duplici enim modo peccata retineri possunt, vel quoad culpam, indispositis scilicet denegando absolutionem, vel quoad pœnam, injungendo satisfactionem proportionatam : atqui, si confessio necessaria non sit, neutrum poterunt Sacerdotes. Non 1.um : cùm denegatâ absolutione, ad alia media, si quæ sint præter confessionem, peccatores confugient. Non 2.um : quomodò enim congruam ac culpis proportionatam Sacerdotes imponere possent satisfactionem, si in specie et sigillatim ipsis non fiat peccatorum declaratio seu confessio ; ergo 2.º, etc. ; aliundè, etc. ; ergo, etc.

Prob. 2.º Ex Traditione. Origenes, Homil. 2 in Ps. 37 sic loquitur : Sicut illi qui habent intus inclusam escam indigestam, aut molestam immanentis abundantiam, si vomuerint, relevantur; ita qui peccaverunt, si quidem oculant et retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur et propemodum suffocantur phlegmate et humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum et confitetur, simul evomit et delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodum circumspice diligenter cui debeas confiteri peccatum tuum, ut ita demum, si quid ille dixerit, facias... Si providerit talem esse languorem tuum qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat et curari, multa deliberatione et satis perito Medici illius consilio procurandum est. Ibi primùm Origenes loquitur de secretis peccatorum con-

fessione prudenti Sacerdoti faciendà, qui judicet an *publica* etiam esse debeat; ergo eò potissimum spectat, ut *secretæ confessionis utilitatem* et necessitatem commendet. Atque his apprimè concinit quod scripsit Homil. 2 in Levit. : ***Dura et laboriosa*** (per Pœnitentiam) *peccatorum remissio, cùm non erubescit peccator Sacerdoti indicare suum peccatum.*

S. Cyprianus, lib. de Lapsis eos reprehendit qui idololatrīcis sacrificiis polluti, pœnitentiam refugiebant, dūm alii vel solam tanti mali cogitationem Sacerdotibus declarabant: *Quantā fide majores sunt, inquit, qui quamvis nullo sacrificiū aut libelli facinore constricti, quoniam de hoc tamen cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter confitentes, exomologesim conscientiæ faciunt?* ergo tunc vigebat apud fideles ipsa perversarum cogitationum confessio.

Eamdem praxim pro IV seculo, tanquam *jure divino* præscriptam testatur Lactantius lib. 4 Instit. cap. 17: *Deus, inquit, ob hanc causam circumcisione nudari pudendam corporis partem jussit, ut hoc argumento nos admoneret ne involutum pectus haberemus, id est, ne quod pudendum facinus intra conscientiæ secreta velemus... et ut si cor nudaverimus, (peccata confitendo) veniam consequamur.* Et cap. 30: *Sciendum est illam veram esse Ecclesiam in quā est confessio et pœnitentia quæ peccata salubriter curet.*

Juxta S. Basilium, in Regulis brevioribus, n. 229: *In peccatorum Confessione eadem est ratio quæ in apertione vitiorum corporis. Ut igitur ista nequaquam homines quibusvis aperiunt, sed eis tantum qui rationem quā ea cu-*

randa sunt teneant; eodem modo confessio (victiorum animæ) fieri debet apud eos qui ea possint curare, id est, ut ipse S. Doctor explicat, n. 228, iis quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.

Eodem sensu S. Greg. Nyss. frater S. Basilii, ait : *Audacter ostende Sacerdoti quæ sunt recondita; animi arcana tanquam occulta vulnera Medico detege, ipse honoris et valetudinis tuæ rationem habebit* : Serm. adversus eos qui alios judicant.

S. Pacianus, Barcinonensis Episcopus, eâdem utitur comparatione in Exhortatione ad Pœnitentiam : *Desinite, Fratres, vulneratam tegere conscientiam. Prudentes ægri Medicos non verentur, ne in occultis quidem corporis partibus secatueros, etiam perusturos... Et peccator erubescet, præteriti pudore, perpetuam vitam mercari?... An sic illi melius est perire?*

S. Chrysostomus, Homil. 9 in Ep. ad Hebr. : *Pœnitentiæ medicamentum conficitur primùm ex peccatorum condemnatione et confessione. Et secundò ex humilitate, etc.* Ita etiam lib. 2 de Sacerdotio, cap. 3, et lib. 3, cap. 5.

S. Ambrosius, non modò scriptis, sed et suis gestis, confessionis usum et necessitatem adstruit : usum quidem, cùm sic narrat Paulinus Diaconus in ejus vitâ, n. 39 : *Si illi aliquis, ad percipiendam pœnitentiam, lapsus suos confessus esset, ita flebat ut illum flere compelleret.* Necessitatem verò, ut patet ex eis quæ addit Paulinus de ipso pœnitente : *Ipse sui accusator est, nec exspectat accusatorem (Deum), sed prævenit, etc.*

Pro V seculo, S. Augustinus testis erit, cùm

dicit, Enarr. in Ps. 66 : *Conscientia tua saniem collegerat, apostema tumuerat, cruciabat te... Agnosce Medici manum, confitere, exeat in confessione et defluat omnis sanies.*

S. Leo Magnus, Ep. 82 : *Christus Jesus hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut pœnitentes salubri confessione purgatos ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis darent.*

VI Seculo, Greg. Magnus, Homil. 26 in Evang. : *Lazaro dicitur : Veni foras, ut si aperte cuilibet mortuo diceretur : Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis ? Foras jam per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem lates.*

Plura alia Patrum testimonia quæ non minùs efficaciter usum et necessitatem confessionis probant, videre est apud Natalem Alexandrum, Witassium, etc.

Prob. 3.º Ex Præscriptione. Quo tempore prodierunt Lutherus et Calvinus, universus orbis christianus confessionis praxim tanquam jure divino necessariam credebat, et in hoc cum Romanâ Ecclesiâ consentiebant omnes Orientales, hæretici etiam et schismatici : id tantum Latinorum tum Græcorum Ritualia et Euchologia antiquissima : porrò supponi non potest praxim illam vel ante vel post Græcorum schisma introductam fuisse. Scilicet, agitur de praxi onerosâ, quam adversarii intolerabilem dicunt, quæ ingenitis superbiæ sensibus repugnat, quâ tamen fideles omnes, Principes, Sacerdotes, ipsi Episcopi et summus Pontifex, tenentur. Jam verò quis credat omnes universi orbis Christianos, hoc grave jugum, antea

inauditum, sibi imponi passos fuisse, nemine reclamante, cùm hìc et nunc tam multi illud refugiunt, quamvis certâ fide credant Christum sic præcepisse? hoc enim hominis indoli et in-natis propensionibus repugnat; ergo necessariò fatendum est Christianos doctrinam divini præcepti confessionis ex primis Ecclesiæ seculis hau-sisse, et consequenter illam esse apostolicam atque ab ipso Christo traditam.

De hoc argumento audire juvat quæ contra Protestantes scripserit ipse Anglicanæ Reformationis auctor, Henricus VIII, lib. de septem Sa-cramentis, contra Lutherum: *Verùm de con-fessione, si verbum nullum, neque nominaretur, neque quidquam à sanctis Patribus diceretur, tamen cùm videam tantum populum, tot seculis peccata sua patefacere Sacerdotibus, aliud ne-que credere, neque cogitare possem, quām eam rem non humano consilio, sed planè divino mandato constitutam esse..... Mihi ergo, quid-quid ait Lutherus, non ex aliquā populi con-suetudine, nec ex institutione Patrum, sed ab ipso Deo videtur instituta confessio.*

Meritò igitur Patres Tridentini, Sess. 14, cap. 5: *Ex institutione sacramenti Pœnitentiae universa Ecclesia semper intellexit institutam esse à Domino integrum peccatorum confessio-nem, et omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere.*

Disertè de hâc re scripsit *P. Scheffmacher*, in opere gallico sermone conscriplo, cui titulus, *Lettres d'un Théologien de l'Université catho-lique de Strasbourg, à un Gentilhomme pro-testant, Lettre 4, sur la Confession.*

Obj. 1.º adversùs probationem ex Scripturis

deductam : Esto quod his verbis, *Quorum remiseritis*, etc., Apostoli et Sacerdotes instituti sint à Christo judices; nihil tamen vetat quin illorum potestas restringatur ad fideles, qui sponte velint ad eorum tribunal configere: eo ferè modo, quo subditi principis non tenentur ad judices quos ipse constituit recurrere, si aliâ viâ lites componere velint; ergo, etc.

Resp. Nego ant. ex jam probatis. Ad cujus probat., *Dico* non valere comparationem petitam ex tribunalibus à principe institutis. Reverà civis litem quam habet cum alio cive potest componere, quin ad tribunal judicis recurrat: sed si litem habeat cum ipso principe, profectò tenebitur ad illud tribunal configere quem ipse pro similibus causis dirimendis instituerit princeps: porrò peccata sunt causæ quas homines cum Deo habent; ergo necesse est ad Sacerdotes judices à Deo institutos configere, quibus solis dictum est: *Quorum remiseritis peccata*, etc.

Obj. 2.º contra probationem ex Traditione petitam: Si adeò constans et universalis fuisse Traditio de confessionis necessitate ex jure divino, frustrà Innoc. III, in Conc. Later. tulisset præceptum confitendi; signum est igitur anteà non fuisse præceptam confessionem.

Resp. Concilium Later. solum determinasse tempus quo præceptum divinum erat impleendum, scilicet, semel in anno, non autem fecisse novæ rei præceptum. Id expressis verbis asserit Trid. Sess. 14, cap. 5: *Neque enim*, inquit, *per Later. Conc. Ecclesia statuit ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino necessarium et institutum esse intellexerat; sed ut præceptum confessionis, saltem semel in anno,*

ab omnibus et singulis, cùm ad annos discretionis pervenissent, impleretur.

Inst. 1.º Nectarius, Patriarcha Constantopolitanus, in Ecclesiâ suâ sustulit confessionem et Pœnitentiarium qui eam suscipiebat, ut referunt Socrates et Sozomenus; ergo, etc.

Resp. Dist. Nectarius sustulit confessionem publicam, *conc.*; sustulit confessionem secretam et privatam, *nego*. Cùm enim quædam mulier à Pœnitentario jussa esset peccatum aliquod publicare, illa vi contritionis excitata longius progressa est, et crimen à se cum Diacono admissum evulgavit, cùmque indè ortum esset scandalum, rectè Nectarius usum illum abolevit, et Pœnitentiarium, qui criminum quorundam publicationem imperaret, sustulit. At verò confessionis sacramentalis usum esse necessarium testatur, lib. 7, cap. 16 Sozomenus: *Etenim, inquit, cùm prorsus non peccare naturæ sit humana divinioris, pœnitentibus autem, quamvis frequenter delinquissent, veniam dare Deus jusserit, et ad impetrandam denique veniam confiteri peccata necessarium sit*, etc.

Adverte etiam Socrati et Sozomeno, tanquam Novatianis, non esse in hâc parte valdè credendum, ut sapienter docet Baronius.

Inst. 2.º S. Chrysost. Nectarii successor, dehortari videtur populum à confessione; ergo eam non putabat jure divino necessariam.

Resp. Dist. Dehortari videtur à confessione publicâ, *conc.*; à confessione sacramentali, *nego*. Chrysostomus quidem prædecessoris factum tueri volens, suadebat fidelibus ne usum illum confessionis publicæ sapienter sublatum renovarent: undè et Hom. 31 in Epist. ad

Hebr. dicebat : *Peccata recenseamus, speciatim unumquodque enumerantes. Non tibi dico ut ea tanquam pompam in publicum proferas.* At confessionis sacramentalis necessitatem ipse satis agnoscit , lib. 2 de Sacerdotio , dūm ait : *Qui laborant Christiani, ultrò sibi ipsi persuadeant Sacerdotum curationibus sese submittere oportere.* Et lib. 3 de Sacerdotio : *Nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsùs concessum est.* Et Hom. 20 in Genesim : *Attamen qui hoc fecit, si voluerit, ut decet, uti conscientiæ adjumento, et ad confessionem facinorum festinare, et ostendere Medico ulcus, qui curet et non exprobrèt; atque ab illo remedia accipere, et soli ei loqui, nullo alio conscio, et omnia dicere cum diligentia, facile peccata sua emendabit. Confessio enim peccatorum abolitionio etiam est delictorum.*

Eodem modo explicanda sunt dicta quorundam Patrum , v. g. , Ambrosii , Prosperi , Bedæ , de publicâ pœnitentiâ loquentium .

Obj. 3.º Particularis enarratio peccatorum , qualis in Ecclesiâ exigitur , est impossibilis : *delicta (enim) quis intelligit?* ergo non est à Deo præcepta .

Resp. cum S. Synodo Trid. Sess. 14, cap. 5, *Impium esse confessionem, quæ hæc ratione fieri præcipitur, dicere impossibilem, aut carnificinam illam conscientiarum appellare;* constat enim nihil aliud in Ecclesiâ à pœnitentibus exigi , quam ut , postquam quisque diligentius se excusserit , et conscientiæ suæ sinus omnes et latebras exploraverit , ea peccata confiteatur , quibus se Dominum et Deum suum morta-

liter offendisse meminerit : reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurunt, in universum, eadem confessione inclusa esse intelliguntur.

Quæres 1.º an confessio sacramentalis necessaria sit necessitate medii, an præcepti.

Antequam respondeam, supponendum illud dici necessarium necessitate medii, sine quo etiam inculpabiliter omisso salus obtineri nequit; illud verò dici necessarium necessitate præcepti, quod tenemur quidem facere vel recipere, ita tamen ut sine illo salus obtineri possit, dummodo inculpabiliter omittatur. Hoc supposito,

Resp. 1.º confessionem, vel in re, vel in voto, esse necessariam necessitate medii, omnibus qui post Baptismum in peccatum mortale lapsi sunt.

Ratio est quia sine illâ confessione, vel ejus voto seu desiderio, sive explicito, sive implicito, cum charitate vel perfectâ contritione conjuncto, nemo potest justificari à peccato mortali; nam si quo modo posset quis justificari, certè per contritionem charitate perfectam: at Concil. Trid. Sess. 14, cap. 4, docet, *Etsi contritionem hanc aliquandò charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine sacramenti voto, quod in illâ includitur, non esse adscribendam.* Et cap. 2 ait: *Est autem hoc sacramentum Pœnitentiæ, lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus: atqui Baptismus in re, vel in voto, est necessarius necessitate medii; ergo, etc.*

Resp. 2.º confessionem in re esse solūm necessariam necessitate præcepti. Ratio est quia potest quis conteri de peccatis, nec tamen habere copiam Confessarii: hunc autem justificari et reconciliari Deo omnes fatentur, et apertè ait Trid. mox citatum; ergo confessio in re non est necessaria necessitate medii; superest igitur quòd sit solūm necessaria necessitate præcepti.

Quæres 2.º an confessio ex institutione divinâ esse beat secreta, vel publica.

Resp. modum confitendi nullo præcepto divino fuisse determinatum, sed Christum liberum reliquisse modum confitendi. Secretorum verò peccatorum confessionem secretam esse, etsi non jussit, tamen concessit; cui concessioni nullo jure derogari debet. Et verò sic habet Conc. Trid. Sess. 14, cap. 5: *Quoad modum confitendi secretò apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit quin aliquis, in vindictam suorum scelerum et sui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publicè confiteri possit; non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consultò humānd aliquā lege præcipere tur, ut delicta, præsertim secreta, publicā essent confessione aperienda.* Unde cùm à sanctissimis et antiquissimis Patribus, magno unanimique consensu, secreta confessio sacramentalis, quā ab initio sancta Ecclesia usa est et modò etiam utitur, fuerit semper commenda; manifestè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à divino mandato alienam, et inventum humanum esse atque à Patribus in Conc. Lateranensi congregatis initium habuisse docere non verentur. Et canone 6 ejusdem

sessionis, sic definiunt Patres : *Si quis negaverit confessionem sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino : aut dixerit modum secretè confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia semper observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum; anathema sit.*

§ II.

An Confessio sit necessaria Jure ecclesiastico.

CONCLUSIO.

Fideles omnes qui ad annos discretionis pervererunt, ex præcepto Ecclesiæ tenentur sub peccato mortali semel in anno ritè confiteri, nisi aliqua causa excuset.

Certissima est conclusio.

Prob. Ex præcepto Ecclesiæ lato in Conc. Lateran. IV, can. 21 : Omnis utriusque sexūs fidelis, postquam ad annos discretionis pervererit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti, et injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere..... alioquin et vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, et moriens christianā careat sepulturā. Hujus præcepti meminit Trid. Sess. 14, cap. 5, et can. 8, ubi anathema dicit ei qui dixerit ad confessionem non teneri omnes et singulos utriusque sexūs Christi fideles, juxta magni Concilii Lateran. Constitutionem, semel in anno.

Dixi 1.º, fideles qui ad annos discretionis pervererunt, tum quia Pœnitentiæ sacramen-

tum recipere non possunt infideles non baptizati, ut alibi diximus; tum etiam quia qui annos discretionis nondum attigerunt, cum non sint peccati actualis rei, non indigent pœnitentiâ, neque illius sunt capaces.

Dixi 2.º, *omnes fideles*, ut comprehendenderem singulos utriusque sexûs, nullo excepto, saltem si consciî sibi sint peccati mortalis. Si quis autem venialia tantum commiserit, tenetur saltem ante communionem sistere se Pastori suo, et hoc ipsum ei exponere, tum ut scandalum vitet, tum ut Pastori suo innotescat, et ad communionem admitti possit.

Dixi 3.º, *teneri sub peccato mortali*, quia res gravis est momenti: adde quod tantas pœnas interdicti et privationis sepulturæ ecclesiasticæ, Ecclesia non imponat pro peccato veniali.

Dixi 4.º, *ritè confiteri*, quia damnata est ab Alexand. VII hæc propositio: *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ*. Et verò, confessio quæ à Conc. Lat. præcipitur, ea est quam generatim præcipit Christus: atqui certè non potest impleri præceptum confessionis à Christo institutæ per sacrilegium; ergo, etc.

Dixi 5.º, *semel in anno*. Quâ autem anni parte, non lex sed usus determinavit, scilicet tempus Quadragesimæ: *Quem morem, inquit PP. Trid. Sess. 14, cap. 5, hæc sancta Synodus maximè probat et amplectitur tanquam pium... et retinendum*. Sed in Ecclesiâ Gallicanâ libri rituales assignant tempus paschale à Dominicâ Palmarum ad Dominicam in Albis inclusivè. Et Clerus Gallicanus, ann. 1625, 1635 et 1646, declaravit omnes teneri tunc temporis

proprio Sacerdoti, aut alieno de ejus consensu confiteri.

Cùm autem terminus appositus non sit ad finiendam obligationem, sed potius ad sollicitandam diligentiam ; sequitur eum qui uno anno integro non est confessus, teneri statim confiteri altero anno : sicut qui uno anno censum non solvit, non ideò est ab hâc obligatione liber, sed tenetur primâ datâ occasione solvere. Undè peccat, qui differt ulteriùs, eoque magis, quo magis ac magis sine ullâ excusatione differt.

Colliges 1.º eum qui uno anno omittit confiteri, si posteà sequentis initio confiteatur, unâ illâ confessione non satisfacere præcepto confitendi pro utroque anno, saltem si posteà ante secundi anni finem peccatum mortale committat. Ratio est quia tunc præceptum confitendi pro secundo anno urget, cùm pro ipso nondùm satisficerit, sed pro præcedenti : sicut neque satisfecit, qui semel aut iterùm per annum venialia solùm confessus, posteà mortale committit ; is enim tenetur mortale illud confiteri ante annum elapsum.

Dices : Qui multis annis non est confessus, unicâ confessione satisfacit pro omnibus annis præteritis; ergo et pro præsenti.

Resp. Nego parit. Disparitas est quia unicâ confessione declarantur, et remittuntur ei peccata annorum præteriorum : at peccatum anni præsenti post confessionem commissum non potuit per confessionem præcedentem remitti. Cùm ergo supersit materia necessaria confessio-
nis, restat etiam obligatio confitendi pro anno præsenti.

Colliges 2.º eum qui prævidet se non habi-

turum copiam Confessarii, quandò præceptum confitendi urget, teneri tempus prævenire; quia quocunque anni die potest præceptum illud implere.

Quæres 1.º apud quem fieri debeat annua confessio.

Constat, ex laudatis Conc. Lateran. verbis, proprio Sacerdoti fieri debere; aut si alieno, nonnisi de proprii licentiâ. Difficultas ergo solùm esse potest, quis ille sit proprius Sacerdos. Ad cujus solutionem,

Resp. In canone Concilii Lateranensis, nomine proprii Sacerdotis intelligitur Parochus, salvo tamen jure Superiorum. Patetque 1.º ex ipsis Concilii verbis; ibi namque ille dicitur proprius Sacerdos, à quo fideles debent ad minùs in Paschâ Eucharistiam suscipere, penes quem est eos ab Ecclesiæ ingressu arcere et christianâ privare sepulturâ, à quo denique licentiam petere debent alieno Sacerdoti peccata confitendi: atqui solus Parochus talis est, ut per se patet, et abundè probat usus Ecclesiæ; ergo, etc.

2.º Ex pluribus Conciliis, quæ eodem sensu Lateranensem canonem explicuerunt: ita Narbonense anni 1551, Lingonense 1552, Rhenense 1583, Aquense 1585, Burdigalense 1624; ita et declaravit pluribus in Comitiis Clerus Gallicanus; ita et præscribunt omnia Ritualia.

Dixi, *salvo jure Superiorum*; in hoc etenim canone non excluduntur Sum. Pontifex et Episcopi diœcesani, qui parochiarum sunt Pastores et Superiori. Alienusque Sacerdos non dicitur, nisi qui, vi sui statûs et juxta præsentem Ecclesiæ praxim, nullam habet populos regendi auctoritatem, quales sunt regulares, et secu-

lares Sacerdotes qui nulli Ecclesiæ titulo Beneficii pastoralis sunt addicti.

Quæres 2.º an valida sit confessio annua et paschalis, quam quis extra parochiam, non petitâ licentiâ Parochi, apud Sacerdotem generatim approbatum ficeret.

Resp. validam esse plerisque in locis, nempè nisi usus oppositus vigeat; approbatio enim ab Episcopo data Sacerdoti sine exclusione temporis paschalis, est consensus formalis Episcopi, ut Sacerdos ille audiat confessiones quovis tempore validè.

Quæres 3.º an potentibus parochianis licentiam confitendi extra parochiam facilè concedere debeant Parochi.

Resp. Debent: id præscribit Conc. Burdigal. anni 1624. Id insuper probatur auctoritate S. Thomæ in 4 Sentent. et in supplemento, quæst. 8, art. 4: *Peccaret Sacerdos*, inquit, *si non esset facilis ad præbendam licentiam alteri confiteri: quia multi sunt adeò infirmi, quod potius sine confessione morerentur, quam tali Sacerdoti confiterentur.* Unde illi qui sunt nimis solliciti ut conscientias subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis injiciunt, et per consequens sibi ipsis.

§ III.

Quo tempore obliget præceptum Confessionis.

CONCLUSIO.

Præceptum Confessionis, sive divinum, sive ecclesiasticum, aliquando obligat per se, vel per accidens.

Ratio est quia quandoquè talis occurrit cir-

cumstantia, ut confessio necessaria sit, sive ad implendum aliquod præceptum juris naturalis aut divini, sive ad satisfaciendum alicui Ecclesiæ præcepto.

Sic 1.º in periculo, et multò magis in articulo mortis, *per se* obligat præceptum divinum confitendi; commune enim est omnibus præceptis affirmativis, ut obligent tempore necessitatis. Hinc milites ante prælium, navigatores ante periculosam navigationem in quā deerit copia Confessarii, mulier primùm partura, aut quæ partus solet habere difficiles et periculosos, et generaliter quicunque verisimiliter putant se non habituros amplius opportunitatem confitendi, tenentur confiteri, si sint in peccato mortali constituti. Undè et Innoc. III, titulo de Pœnitentiis et Remissionibus, cap. *Cum infirmitas*, jubet ut Medici infirmos periculose ægrotantes de confessione faciendâ moineant; quod idem renovavit Pius V in Bullâ, *Super gregem*.

Sic 2.º obligatur ad confitendum qui est communicaturus, si sit peccati mortalis conscius: id expressè habetur in Trid. Sess. 13, cap. 7: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscientius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissâ sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris.* Et rursùs can. 11: *Declarat S. Synodus illis quos conscientia pec-*

cati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habitd copid Confessoris, necessariò præmittendam esse confessionem sacramentalem. Vid. *Tract. de Eucharistia*, p. 124.

Sic 3.º per accidens tenetur confiteri, qui sacramentum suspecturus, vel ministraturus, in peccato mortali se esse cognoscit, nec habet contritionem perfectam; tenetur enim sacramentum suscipere, aut ministrare in statu gratiæ, quam per solam attritionem sine sacramento Pœnitentiæ obtainere non potest.

Sic 4.º quandò gravis tentatio non videtur superari posse sine confessione peccatorum, obligat præceptum divinum confitendi.

ARTICULUS II.

De Proprietatibus seu Dotibus Confessionis sacramentalis.

Quatuor conditiones confessionis sacramentalis communiter assignant Theologi, hoc versiculo contentas :

Integra sit, simplex, humilis, parere parata;
quæ ex allatâ ejus definitione satis innotescunt.
 1.º *Enim, cùm sit accusatio omnium peccatorum mortalium, debet esse integra et simplex, sine artificiosâ occultatione, sine superfluitate verborum ad rem non pertinentium, et sine mendacio.* 2.º *Cùm sit accusatio in ordine ad absolutionem, humiliter fieri debet, et cum voluntate parendi mandatis Confessarii tanquam Judicis sententiam proferentis.* Difficultas tantum occurrere potest circa integratem confessionis, circa quam tria examinanda sunt : 1.º an confessio *integra* esse debeat quoad species, nu-

merum et circumstantias peccatorum mortaliū in confessione declarandorum; 2.º an sit necessarium confiteri peccata dubia, venialia, aut jam declarata; 3.º an confessio integra esse debeat materialiter, an aliquando formaliter tantū; 4.º denique, quid præstare debeat Sacerdos circa confessionis integratatem.

§ I.

An Confessio integra esse debeat quoad species, numerum et circumstantias peccatorum mortalium.

C O N C L U S I O .

Certum est jure divino Confessionem integrām esse debere quoad species, numerum et circumstantias, saltem speciem peccati mutantēs, quantum pœnitens moraliter potest.

Prob. 1.º Ex Conciliis: Lateran. IV, can. Omnis utriusque sexūs; Florent. in decreto Eugenii; et Trid. Sess. 14, cap. 5, et can. 7: Si quis dixerit in sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debitā et diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, et quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, et circumstantias quæ peccati speciem mutant...; anathema sit. Item ex Conc. Complutensi, confirmato à Sixto IV, ubi damnati sunt errores Petri Osmensis, dicentis confessionem peccatorum in specie non esse de jure divino, sed ex Ecclesiæ statuto, pravas cogitationes non esse confitendas, et confessionem

esse solum debere de peccatis secretis, non de manifestis.

Prob. 2.º Ex SS. PP. inter quos S. Hieron. in cap. 10 Eccle. sic habet: Si erubescat ægrotus vulnus suum medico detegere, quod ignorat medicina non curat: quibus verbis utitur Trid. Sess. 14, cap. 5. S. Chrysost. Hom. 20 in Genesim, suprà relatus, ubi notanda sunt hæc verba: Omnia dicere cum diligentid. Item, alii SS. PP. suprà citati, quibus etiam adde librum de verâ et falsâ Pœnitentiâ, apud S. Aug. cap. 15, ubi hæc leguntur: Cautus sit pœnitens, ne verecundia ductus dividat apud se confessionem, ut diversa diversis Sacerdotibus velit manifestare. Quidam enim uni celant, quæ alii manifestanda reservant; quod est se laudare, et ad hypocrisim tendere, et semper venia carere.

Dixi 1.º, *jure divino*; hæc enim integritatis necessitas fundatur in illis Christi verbis, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt; retinentur enim ea quæ in confessione culpabiliter fuerunt omissa.* Deindè, cùm Sacerdotes à Christo insituti sint judices in Pœnitentiæ foro, ut scilicet remittant, vel retineant peccata, non possunt servare æquitatem in pronuntiandâ sententiâ nec in pœnis decernendis, nisi peccata omnia sigillatim iis declarentur.

Dixi 2.º, *omnia peccata mortalia*; cùm enim unum peccatum mortale non possit remitti sine alio, certè si quis aliquod peccatum mortale culpabiliter omittat, nullorum obtinebit remissionem. Hinc si quis duplicitis peccati mortalis conscius, unum tantum peccatum mortale

uni Sacerdoti scienter confiteatur, aliud alteri, à neutro validè absolvetur : in unâ namque et eâdem confessione exponenda sunt omnia peccata mortalia, quorum quis sibi conscientius est. S. Bernardus, seu Hugo à S. Victore, Meditationum cap. 8, art. de Vanis Cogitationibus, idipsum expressis verbis declarat : *Non purè confessus sum propter turpitudinem. Confessionem etiam meam divisi, ut diversis Sacerdotibus diversa manifestarem, et ita venid carui, ad quam per partes pervenire paravi. Exsecranda namque fictio est, peccatum dividere, et superficie tenuis radere, non intrinsecus eradicare.*

Dixi 3.º, quantum moraliter potest pœnitens; quia si, adhibitâ morali diligentia sufficienti, ignoranter aliquod omissum sit, non nocebit valori et efficaciæ absolutionis.

Cæterùm, ad habendam illam moralem diligentiam, requiritur 1.º ut pœnitens conscientiam suam diligenter examinet antequâm confiteatur : idipsum saepius inculcat Trid. Sess. 14, cap. 5, *Oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussiōnem conscientiam habent, in confessione recensiōni. Et infrā addit : Postquâm quisque diligenter se excusserit, et conscientiæ suæ sinus omnes et latebras exploraverit. Item, can. 7 suprà citato : Cum debitâ et diligentî præmeditatione. Debet ergo pœnitens considerare loca in quibus versatus est, negotia quæ tractavit, personas quibuscum egit, peccata quibus obnoxius est, obligationes suas sive generales, sive speciales, etc., eâ saltem curâ et diligentia, quam quis adhiberet in re gravi et valdè seriâ, et quæ, habitâ ratione capacitatis personæ, suf-*

siciat judicio viri prudentis. Non requiritur tamen summa diligentia, neque ut quis commissa peccata scribat, nisi fortè existimet se inter confitendum peccati alicujus mortalis non recordatur; tunc enim multi Doctores dicunt eum teneri peccata scribere, si possit.

Colliges ordinariè remittendos eos esse qui ad confitendum imparati accedunt, et nullo præmisso examine; quia ferè impossibile est ut interrogati repente, et nullâ præhabitâ recognitione, recordentur eorum de quibus interrogantur, præsertim si ab ultimâ eorum confessione longum tempus intercessit.

Dixi, ordinariè, quia remitti non debent quandò sunt in periculo mortis, vel quandò spes est eos sufficienter disponendi per interrogaciones et industriam Confessarii.

2.º Postulat moralis diligentia requisita, ut pœnitentes ipsi in confessione explicit peccatorum species et circumstantias notabiliores, quæ per se notæ sunt, et statim memoriae occurunt, parati ad respondendum sincerè et humiliter ad interrogata Sacerdotis, cuius est dignoscere species et circumstantias explicandas, et de his inquirere diligenter. De circumstantiis peccati speciem non mutantibus dicendum est in *Tract. de Peccatis.*

3.º Postulat hæc moralis diligentia, quoad numerum peccatorum, 1. ut si pœnitens sciat certum numerum, illum declaret, nec augendo, nec minuendo; neque necesse est ut sigillatim cuncta recenseat, quasi historiam contexens; sed sufficit ut omnia ejusdem speciei peccata uno verbo comprehendat, dicens, v. g., Ter pejeravi, quinquies omisi jejunare in Qua-

dragesimâ. 2. Si non occurrat numerus certus, dicatur ille qui minùs à certo distare videtur, addendo, *Circiter, plus vel minus*; tunc enim fit quod moraliter possibile est. 3. Si ob ingen-
tem peccatorum numerum, pœnitens hoc modo
confiteri nequeat, dicat peccandi consuetudi-
nem, quanta illa fuerit, quandiu in illâ vixe-
rit, quām frequenter in illa peccata laberetur
per dies, vel hebdomadas: quod facilius erit
in actibus externis, qui minùs frequentes sunt;
interni verò declarari poterunt, si pœnitens
dicat se fuisse paratum ad committendum, vel
desiderandum tale peccatum, quoties illius oc-
casio, vel memoria taliter frequens occurrebat.

Colliges eum qui inculpabiliter omisit decla-
rare aliquid necessarium circa species, nume-
rum aut circumstantias peccatorum, teneri
postea illud confiteri, si memoriae occurrat,
quia non explevit obligationem suam ea pec-
cata subjiciendi clavibus; licet enim indirectè
remissa sint illa peccata cum aliis, debet ta-
men ea subjecere clavibus, ut directè ab iis ab-
solvatur.

Hinc 1.º si omissa sit circumstantia necessa-
ria, declaranda erit in sequenti confessione,
iterum confitendo peccatum cuius est circumstan-
tia, si sine illo non possit sufficienter mani-
festari, ut communiter contingit: v. g., si
quis confitendo à se occisum fuisse hominem,
non dixisset illum fuisse Sacerdotem, deberet
iterum confiteri hoc peccatum cum tali cir-
cumstantiâ.

Hinc 2.º si quis minorem numerum tanquam
certum confessus est, quem posteà agnovit esse
majorem, tenetur majorem numerum cognitum
declarare,

declarare, quia in priori non includitur moraliter. Si verò confessus est numerum probabilem et indeterminatum, addendo plus minus, vel circiter, non tenebitur posteà declarare majorem numerum cognitum, nisi notabiliter excedat numerum prius expressum in confessione: v. g., si quis confessus se decies plus minus pejerasse, comperiat se jurasse duodecies, non tenebitur iterum confiteri, quia duodenarius numerus continebatur moraliter in priori loquendi modo; si autem comperiat se pejerasse quinque supra decem, vel vigesies, tenetur id exprimere, quia hi numeri non continentur moraliter in duodenario numero cum voculis, plus minus, aut circiter. Observandum autem voculas illas tantò majorem numerum indeterminatum comprehendere, quantum major est numerus determinatus cui adduntur; licet enim in exemplo mox allato non contineant quinque supra decem, tamen si quis confessus se centies, plus minus pejerasse, agnosceret se quinque supra centum pejerasse, non tenebatur iterum confiteri.

§ II.

An Confessio integra esse debeat quoad peccata dubia, vel venialia, vel jam in Confessione declarata.

Tres illas quæstiones tot conclusionibus breviter solvemus.

CONCLUSIO PRIMA.

Peccata dubia, quæcunque ratione dubia sint, ut talia sunt in confessione declaranda.

Hæc conclusio communis est inter Doctores, et in praxi omnino tenenda.

Explicatur: Triplici de causâ peccata dubia vocantur: vel enim dubium est an commissa sint; vel, si de commissione constat, dubitatur an mortalia sint; vel dubitatur an sint in confessione præcedenti declarata.

Prob. 1.º Auctoritate S. Thomæ, in quartum Sententiarum, dist. 21, quæst. 2, art. 3: *Dicendum, inquit, quod quando aliquis dubitat de aliquo peccato an sit mortale, tenetur illud confiteri, dubitatione manente; quia qui aliquid committit vel omittit in quo dubitat esse mortale peccatum, peccat mortaliter discrimini se committens, et similiter periculo se committit qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri.*

Prob. 2.º Ratione. Christus præcepit confiteri omnia peccata mortalia, nec dubia exceptit; imò communis Doctorum sensus, paucis exceptis, fidelium persuasio, et Ecclesiæ praxis, cuius nullum cognoscitur initium, evincit dubia peccata illo Christi præcepto fuisse comprehensa.

Confirmatur, quia sicut nemo dubitat quin pro peccatis dubiis recurrentum sit ad Deum ut deleantur, si fortè commissa sint: ita etiam ad Sacerdotes Dei vicarios in tribunali Pœnitentiæ recurrentum est; quæ enim ipsi retinent, id est, non solvunt, ea retenta sunt, ait Christus Dominus.

Dices 1.º Conc. Trid. exigit solum ut pœnitentes confiteantur ea peccata, quorum post diligentem suî discussionem conscientiam habent; ergo non exigit ut confiteantur peccata dubia.

Resp. Dist. ant. Quorum conscientiam habent certam vel dubiam, conc.; certam tan-

tum, nego. Conscientia enim dubia est verè conscientia: undè et illam habens non potest dicere, *Nihil mihi conscius sum.*

Dices 2.º Ex regulis Juris, In dubio non præsumitur reus, nisi probetur; et, Melior est conditio possidentis; ergo, etc.

Resp. ad 1.^{am} regulam, in eâ agi de foro externo, et de punitione criminis, quod certè probari debet, antequâm damnetur reus: at non agitur de foro interno conscientiæ.

Ad 2.^{am} regulam, Resp. illam veram esse, et habere locum ubi agitur de jure proprietatis, præsertim verò in foro externo; in dubio enim possessori favendum est: sed quid hoc ad rem de quâ agitur? Imò possessio stat pro præcepto confitendi. Est verò alia Juris regula, quæ magis ad rem pertinet, nempè, *In dubiis tutior pars est eligenda*, quæ regula, si quandò vera est, certè hic, ubi de salute animæ agitur.

Observandum tamen 1.º hæc dicta non esse pro scrupulosis, tum quia dubia eorum non solent esse probabilia, tum etiam quia, licet aliqua non fuissent confessi, non tenerentur cum tanto suo damno et perpetuo periculo in tali anxietate hærendi, omnimodam confessio-
nis integritatem procurare; debent ergo qui verè scrupulosi sunt, pii ac prudentis Confessarii diligenter parere consilio.

Observandum 2.º, ex communi Doctorum consensu, si quis dubia solùm peccata confessus sit, monendum illum, ut peccatum aliquod certum, saltem veniale, vel aliquod ex iis quæ jam confessus est, iterum confiteatur, ut sit certa sacramenti materia.

Quæres an qui bona fide peccatum ut dubium

confessus est, teneatur illud ut certum confiteri, quando comperit certum esse.

Resp. eum teneri, quia certitudo peccati valde variat judicium Confessarii, et sub peccato dubbio moraliter non continetur peccatum certum.

C O N C L U S I O   I I .

Peccata venialia, quæ ut talia certò cognoscuntur, non sunt necessariò in Confessione declaranda, licet utiliter id fieri possit.

Ratio petitur ex Trid. Sess. 14, cap. 5, ubi dicit : *Nam venialia..., quanquam rectè et utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remedii expiari possunt.*

C O N C L U S I O   I I I .

Si prior Confessio invalida fuit, sive ex parte pœnitentis, sive ex parte Confessarii, debet pœnitens iterum confiteri peccata mortalia quæ jam erat confessus.

Ratio est quia in confessione invalidâ remissa non fuerunt peccata per sacramentum Pœnitentiæ, seu per claves; ergo debent iterum subjici clavibus, ut per illas remittantur, et sic satisfiat præcepto divino suscipiendi sacramentum Pœnitentiæ.

Dixi 1.º, *sive ex parte pœnitentis confessio sit invalida*; quod multis modis contingere potest: 1. si pœnitens careat dolore requisito, id est, si non habeat dolorem ex motivo supernaturali elicitum, vel universalem de omnibus mortali bus, vel si non habeat propositum absolutum

et efficax **omnia** peccata mortalia vitandi, deserendi occasiones, restituendi, implendi pœnitentiam **sibi** injungendam; 2. si in confessione ipsâ peccet mortaliter, v. g., quia nullum aut valde exiguum præmisit examen conscientiæ, vel quia scienter reliquit aliquod peccatum mortale, aut aliquam circumstantiam necessariò declarandam reticuit, aut numerum minuit peccatorum; vel quia graviter mentitus est in confessione, vel quia confitetur ex sine mortaliter malo, aut scienter Confessario non intelligenti confitetur.

Dixi 2.º, sive ex parte *Confessarii invalida fuit confessio*; quod multis etiam modis potest contingere: 1. si Confessarius legitimâ potestate, vel Ordinis, vel jurisdictionis, vel approbationis careat; 2. si verba formæ non proferat, aut cum mutatione substantiali; 3. si non habuerit intentionem absolvendi virtualem aut actualem; 4. si ob surditatem, somnum, aut distractionem, nullum peccatum pœnitentis intellexit; si enim pœnitenti id postea notum fiat, debet confessionem iterare, aut saltem peccata non audita iterùm confiteri.

Cæterùm, ad iterandam confessionem, si apud eundem Confessarium repetatur, et ipse peccatorum jam declaratorum saltem confusè meminerit, vel ita recordetur statûs pœnitentis, ut possit convenientem satisfactionem injungere, sufficit uno verbo peccata jam declarata et ipsi cognita accusare, sicut cùm auditâ confessione Sacerdos distulit absolutionem; praxis enim est ut pœnitens tunc solùm dicat, Accuso me de peccatis quæ jam sum confessus, deindè addat peccata omissa aut posterius commissa, si quæ

sint. Si autem apud alium Confessarium iteretur confessio quæ fuit invalida, pœnitens distinctè declarare debet omnia mortalia, etiam priùs declarata. Quòd si confessio prior valida fuit, sed aliqua peccata inculpabiliter omissa sunt, tunc sufficit ut illa solùm declarentur.

Quæres quale peccatum admittat qui confitendo mentitur.

Resp. 1.º eum peccare mortaliter, si mentiatur circa materiam necessariam confessionis, scilicet circa peccatum mortale, à quo nondùm fuit ritè absolutus. Ratio est quia Confessarium decipit in re gravi, et ad judicium necessariâ.

Resp. 2.º si mentiatur circa materiam non necessariam, v. g., circa peccatum veniale, multos Doctores asserere eum peccare tantùm venialiter, modò tamen peccatum illud leve quod confitetur non sit tota materia confessionis, vel modò Confessarius non interroget de re aliquâ ad directionem pœnitentis necessariâ, v. g., de tempore ultimæ confessionis, vel an peccatum quod confitetur pluries commiserit anteà, etc. Addo solùm suspectam valdè esse debere contritionem hominis, qui scienter in confessione mentitur, licet circa rem quæ levius videtur.

Resp. 3.º si pœnitens neget peccatum aliquod, quod Confessarius certò scit eum commisisse, nec esse confessum, Confessarium non debere ei credere, nec illum absolvere, dummodò peccatum illud extra confessionem noverit; indigno enim occultè petenti sacramentum ministrari non debet. At si peccatum illud per confessionem, v. g., complicis noverit, cùm non possit uti notitiâ tali modo habitâ, nec alterius revealare confessionem, ideo in hoc casu pœnitentem

potest absolvere, vel illum potius sub aliquo prætextu alteri Confessario remittere.

§ III.

An Confessio ita semper integra esse debeat, ut nihil unquam debeat aut possit omitti.

Notandum confessionem duplicitate esse posse integrām: 1.º materialiter, quandō omnia prorsus mortalia peccata commissa declarantur quoad speciem, numerum et circumstantias necessarias, sine ullā exceptione aut omissione; 2.º formaliter, quandō pœnitens declarat ea omnia peccata quae hic et nunc potest ac debet declarare, absque ullā omissione mortaliter culpabili, licet aliqua omittat declarare propter impotenciam physicam vel moralem.

CONCLUSIO.

Integritas materialis non est semper absolute necessaria ad validitatem Confessionis, sed sufficit aliquando integritas formalis.

Ita omnes. Ratio est quia si integritas materialis semper esset necessaria ad valorem sacramenti Pœnitentiæ, non fuisset convenienter institutum; sunt enim multi casus in quibus vel omnino, vel saltem moraliter impossibilis est confessio materialiter integra. Et verò, juxta Conc. Trid. et evidentem rationem, ab integritate materiali excusat inculpabilis oblivio; ergo à pari quælibet alia justa causa. Proindè quando quis ab integritate materiali excusatur, sufficit illi integritas formalis.

Confirmatur tum ex usu Ecclesiæ, tum ex unanimi omnium Doctorum consensu.

Duplex autem est causa rationabiliter excusans ab exhibendâ integritate materiali, scilicet **impotentia physica et moralis**, modò pœnitens peccatum non reticeat, nisi quantum necessitas postulat.

I.

Quandonam potentia physica excuset ab integritate Confessionis.

Impotentia physica triplici præsertim in casu occurrit. 1.us Casus est oblivionis aut ignorantiae inculpabilis, aut venialiter tantum culpabilis, si post adhibitam sufficientem diligentiam, aut putans invincibiliter se sufficientem adhibuisse, cum tamen non adhibuerit, aliquid mortale peccatum inculpabiliter obliviscatur pœnitens. Item, si sciens se peccasse mortaliter, non recordetur speciem peccati; sufficit enim si se accuset in genere quod peccaverit mortaliter, addito tamen in particulari aliquo peccato veniali, aut peccato alias declarato, quia, excepto casu necessitatis, absolutio dari non debet nisi confitenti aliquid peccatum certum ac speciale.

Multò minus absolvendi sunt rudes illi homines, qui à Confessario diligenter examinati, negant omnia peccata etiam levia et communia de quibus interrogantur, et in quæ moraliter certum est eos incidisse, v. g., impatientiam, mendacium, negligentiam in orando, etc., et solùm confitentur se esse peccatores; sic enim non videntur intelligere quid sit peccatum, nec vero dolore affici, sed moveri tantum ad confitendum, quia alios confitentes vident: undè diligenter sunt in particulari erudiendi, neque in tali casu absolvendi.

2.us Casus est, si quis mutus surdus, aut linguae sive idiomatis ignarus, non possit omnia peccata declarare; si enim nullus adsit Confessarius, cui magis integrè confiteri possit, sufficiet ut ea quæ potest signis vel nutibus exprimat; quòd si scripto possit commodè ac sine periculo confiteri, tenebitur integrè confiteri per se ipsum. Non tenetur tamen ordinariè, secundùm communem sententiam, confiteri per interpretem, quia præceptum confessionis non obligat ad confessionem publicam, sed solùm ad secretam: nisi fortè quis in articulo mortis esset constitutus; tunc enim deberet meritò ad salutem in tuto collocandam confiteri per interpretem, nisi etiam modus aliquis adinveniatur, quo interpres non possit peccatum pœnitentis agnoscere; nempè si interpres interroget pœnitentem an fecerit hoc vel illud, et pœnitens clam nutu aliquo, v. g., manum comprimendo, vel exporrigendo fateatur Confessario, vel neget tale peccatum.

3.us Casus est in articulo mortis, nempè si moribundus inter confitendum deficiat aut in phrenesim incidat, nec possit confessionem inchoatam perficere, imò etiamsi nullum peccatum in particulari sit confessus, sed solùm petierit Confessarium, vel dederit contritionis signa in ordine ad confessionem, poterit tunc et debebit absolvī. Sed de hoc casu, et aliis hujusmodi, qui sæpè in praxi occurruunt, fusè disseremus cap. 5, art. 3, ubi de Absolutione moribundis concedendâ vel denegandâ.

II.

Quandonam impotentia moralis excuset ab integritate Confessionis.

Impossibilitas moralis, seu maxima difficultas, aut damnum magni momenti spirituale vel temporale, excusat ab exigendâ integritate materiali confessionis, modò adsint conditiones requiritæ, et pœnitens taceat solummodò peccatum, quantum impotentia postulat. Ita communiter Theologi. Porrò impotentia illa moralis ex triplici capite oriri potest.

1.º Quidem ex parte Confessarii : v. g., si immineat evidens periculum contagionis; tunc enim, auditâ parte confessionis, potest pœnitentem absolvere.

2.º Ex parte pœnitentis : si periculum sit ne pœnitens confitendo moriatur; potest enim statim absolvî; et si superstes sit, reliqua ejus peccata audienda erunt, eique iterum absolutio concedenda. Item, si pœnitens ex confessione alicujus peccati sibi vel Confessario rationabiliter timeat scandalum, vel ruinam, vel sigilli confessionis violationem, vel aliquod grave damnum animæ aut corporis (modò tamen de tali periculo, damno aut incommodo certus sit moraliter), peccatum illud confiteri non tenetur.

3.º Ex parte aliorum : si quis confiteri nequeat aliquod peccatum sine gravi alterius damno spirituali aut temporali; tunc ex lege charitatis poterit, imò aliquandò tenebitur illud tacere : sic, v. g., Confessarius qui peccavit in dandâ solutione, non tenetur illud peccatum

confiteri, si ex tali confessione prudenter prævideat securitatem sigilli violationem; quia præceptum sigilli strictius obligat, quam præceptum integrè confitendi. Item, tempore instantis naufragii, aut incendii, aut tempore pestis, si non possint omnes confiteri, sufficit ut successivè, vel simul singuli confiteantur peccatum aliquod, v. g., minus infamans.

Quæres an quando ex confessione peccati debet haberi notitia complicis, quia peccatum aliter declarari non potest, nec haberi potest alius Confessarius cui sit ignotus, possit pœnitens aut debeat peccatum illud reticere.

Resp. probabilius multò esse complicem debere manifestari; quod probari potest, 1.º auctoritate S. Bern. Opusculo de Formulâ honestæ vitæ, circa finem: *De nullo sinistrè loquaris, inquit, quantumcunque sit verum vel manifestum, nisi in confessione, et hoc ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Idem disertis verbis ait S. Thomas, Opuscul. 12, quæst. 6.

2.º Ratione. Quia non censetur gravis proximi infamatio. Deinde infamatio illa sit ex justâ causâ, ut pœnitens satisfaciat obligationi suæ. Si enim occultum alicujus vitium detegere licet, ne quis consanguineam, quam in uxorem petit, decipiat; quidni etiam id licebit ut satisfaciat præcepto confessionis? Hoc etiam sæpè expedit, ut consilium à prudente Confessario petatur. Adde quod pœnitentis conditio pejor non sit quam conditio complicis: atqui pœnitens tenetur peccatum suum aperire et detegere; ergo et complicis peccatum. Neque hoc dici potest detractio, nisi materialiter et per accidens, ut egregie ait S. Thomas, 2.º 2.º, quæst. 73, art. 2.

Dixi 1.º, *dummodo adsint conditiones debitæ*; ut enim quis excusetur ab integritate confessionis, necesse est 1. ut non suppetat copia alterius Confessarii, cui sine periculo fieri possit *integra confessio*. 2. Ut sit aliqua necessitas confitendi, v. g., ob communionem annuam, vitandum grave scandalum, etc. 3. Ut periculum sit verum ac prudenter metuendum, non autem vanum, leve ac fictum. 4. Ut damnum quod timetur sit extrinsecum confessioni; neque enim sufficit ut quis vereatur ne famam perdat apud Confessarium, et ab eo peccator habeatur; hoc enim intrinsecum est confessioni, quo non obstante, hanc Christus instituit ac præcepit.

Dixi 2.º, *dummodo pœnitens peccatum non taceat, nisi quantum postulat impotentia vel necessitas*; si enim, v. g., justam habeat causam reticendi peccatum externum furti, tenetur tamen confiteri voluntatem internam furandi, si ex illâ manifestatione nullum timeatur periculum. 2. Si cesseret impotentia et periculum, erit obligatio confitendi in particulari peccatum omissum, saltem cum aderit præceptum confitendi, aut cum quis confiteri voluerit, juxta supradicta de peccatis inculpabiliter omissis.

§ IV.

Quid præstandum sit à Confessario ut Pœnitens integrè confiteatur.

Quoniam persæpè contingit ut Confessarius prudenter dubitet an pœnitens integrè confiteatur, et peccatum aliquod omittat, quia est, v. g., rudis, aut ignarus, aut in rebus ad salutem spectantibus parùm diligens; idè Sacer-

dotis est diligentiam adhibere, ut poenitens suo officio satisfaciat: hæc autem diligentia consistit in eo potissimum, ut apertis interrogationibus poenitentis defectum suppleat, ejusque conscientiam scrutetur et perlustret.

I.

An Confessarius teneatur interrogare Poenitentem.

CONCLUSIO.

Quando Confessarius prudenter dubitat, vel judicat poenitentem non integrè peccata sua confiteri, tenetur sive ante confessionem, sive in ipsâ, sive post eam, apertis interrogationibus integritatem illius procurare.

*Prob. 1.º Quia Confessarius, tanquam sacramenti minister, procurare debet ut dignè ac ritè administretur; ergo debet procurare confessionis integritatem, quando poenitens per seipsum non potest, aut non vult integrè confiteri, quod sæpè accidit. 2.º Quia, ut ait S. Thomas in quartum Sententiarum, dist. 19, ad Judicem pertinet curare ut ante sententiæ prolationem causa sufficienter cognoscatur, discutiatur, examinetur; et si opus est, ipse debet inquirere: atqui Confessarius partes agit Judicis; ergo, etc. Hinc auctor libri de verâ et falsâ Pœnitentiâ, inter opera S. Aug. cap. 20, ait: *Diligens igitur inquisitor, subtilis investigator, sapienter et quasi astutè interroget à peccatore quod forsitan ignoret, vel verecundid velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates ejus non dubitet interrogare, et locum et tempus et cæ-**

tera quæ suprà diximus. 3.º Ut notat ibidem S. Thomas, Confessarius fungitur officio Medici; ergo si ægrotus ægritudinem suam non satis aperiat, debet ipse inquirere et interrogare donec sufficientem habeat notitiam morbi et statūs ægroti, ut conveniens possit adhibere remedium: *Quod enim ignorat Medicina, non curat*, inquit Trid. post S. Hieron. suprà citatum.

Adde auctoritate Conc. Lateran. IV, can. *Omnis utriusque sexús*, ubi monetur Sacerdos ut sit discretus et cautus, more periti Medici, diligenter inquirens et peccatoris infirmitates, et circumstantias peccati.

Dixi autem 1.º, *Confessarium interrogare debere, sive ante confessionem inchoatam*; quandoquè enim expedit quasdam interrogationes præambulas præmittere. Has interrogationes recenset S. Carolus in admonitionibus ad Confessarios: 1. quis sit status pœnitentis, quæ ejus professio et ætas; 2. à quo tempore non sit confessus; 3. an impositam pœnitentiam impleverit; 4. an et quomodo conscientiam suam discusserit diligenter; 5. an articulos fidei, Orationem dominicam, Præcepta Dei et Ecclesiæ sciatur; 6. an circa præteritas confessiones aliquem habeat scrupulum: quæ si reperiantur invalidæ, inquirendum erit de numero confessionum et communionum in hoc statu factarum, et confessiones omnes illæ erunt iterandæ; 7. an aliquod impedimentum noverit propter quod absolvi non possit, v. g., an rem alienam retineat, odia vel inimicitias gerat, an sit in habitu vel occasione peccandi, an casum habeat reservatum aut cui annexa sit excommunicatio: quæ omnia videri possunt in Rituali Romano.

Ratio cur hæc interrogations aliquandò præmittendæ sint, est quia efficient ut si pœnitens ob aliquam causam sit dimittendus sine absolutione, id illi minùs grave sit futurum, quàm si post auditam confessionem fieret. Attamen quandò satis videtur instructus pœnitens, vel Confessario notus est, aut frequentem habet usum confessionis, vel saltem ab ultimâ confessione longum non intercessit tempus, has interrogations facere non expedit, sicuti nec quandò dubitatur an pœnitentem possint offendere; tunc enim in decursu confessionis erunt potius facienda.

Dixi 2.º, *sive in ipsâ confessione pœnitentis*; licet enim expedit ut pœnitens omnia peccata sua ordinariè sit confessus, antequâm interrogetur de illis in particulari, eumque Confessarius patienter audire debeat, sine interlocutione, increpatione, interrogatione, imò nec suspirio, nec exsecratione, si fieri potest, et sine ullo tædii, horroris, admirationisque signo; necessarium tamen est aliquandò brevem interrogationem interponere: 1. de numero, quoties peccatum mortale quod confitetur admiserit, vel quanto tempore ei fuerit assuetus, et quoties in die vel hebdomadâ circiter commiserit; 2. de circumstantiis necessariis, v. g., an sit solitus, an conjugatus, si contra castitatem peccaverit, etc.; 3. de obligationibus peccatum consequentibus, v. g., restituendi bona vel famam, sese cum inimico reconciliandi, dimitendi occasionem peccandi, habitum corrigendi.

Ratio cur hæc tunc inquiri debeant, est partim ne molestum sit pœnitenti eadem posteà repetere, partim ne Confessarius obliviscatur

interrogationis posteà faciendæ, præsertim si longior sit confessio.

Dixi 3.º, *sive post auditam confessionem*; quia si pœnitens non videatur integrè confessus, interrogandus est solùm de his quæ omisit, vel non satis explicuit: idque maxime observandum est si pœnitens sit honestus, benè institutus, aut doctus; ne scilicet indiscretis et inutilibus interrogationibus fatigetur et offendatur absque necessitate. Si tamen pœnitentem, quantumvis doctum, officio suo in re gravi deesse Confessorius sciāt vel dubitet, de eo debet interrogare pœnitentem, etiamsi peccatum illud non confiteatur.

Quòd si pœnitens rudis sit, nec nisi à longo tempore confessus, totaque ejus confessio sit sine ordine et declaratioне circumstantiarum, perindè erit interrogandus ac si non esset confessus, percurrendo Decalogum, præcepta Ecclesiæ, peccata capitalia, et peccata hujusmodi hominibus magis communia, *sive contra Deum*, id est, contra fidem, spem, charitatem et religionem; *sive contra proximum*, id est, contra charitatem et justitiam; *sive contra seipsum*, id est, sobrietatem, abstinentiam et castitatem.

II.

Quænam sint observanda interrogando Pœnitentem.

Circa interrogaciones, monita quædam hic visum est apponere omnino necessaria.

1.º Igitur interrogandi sunt de illis solis peccatis, quæ communiter nota sunt, et ab hominibus ejusdem conditionis et ætatis vulgo

fieri solent, nisi aliter ex præmissâ eorum confessione faciendum esse videatur.

2.º Juvat interdùm, interrogando rusticos, mulieres ac pueros circa peccata communiter nota, et apud ejusmodi personas usitata, quærere, non utrùm ea commiserint, sed quoties ea commiserint, et si hæreant ac dubitare videantur, numerum majorem iis indicare, v. g., an centies juraverint, etc.; sic enim interrogati faciliùs respondent, et conscientiam magis aperiunt, ut docet experientia.

3.º Circa peccata contra castitatem, cautissimè interroget Confessarius, ne juniores ea doceantur, quæ feliciter ignorabant, incipiat ergo semper à levioribus, quærendo, v. g., quot turpes cogitationes habuerint, quomodò his restiterint. Deindè, quoties turpia desideria habuerint, posteà quoties obscoena verba protulerint. Deindè, quoties oscula vel tactus leves passi sint, aut fecerint: in quibus si innocentes reperiantur, non erit ultrà progrediendum. Si autem rei inveniantur circa cogitationes et desideria, paulatim ulteriùs examinandi erunt circa oscula, turpes aspectus et tactus: in quibus si iterùm rei sint, interrogandi erunt de opere consummato contra castitatem, et specialiter de pollutione voluntariâ, quam opere carnis comprehendendi plerique non intelligunt. Similiter, si negent cogitationes turpes, et peccata cordis, cùm tamen externum fateantur, signum est peccata interna sufficienter iis nota non esse: undè aptis interrogationibus juvanda est illorum ignorantia aut verecundia. Prætereà, ut disponantur ad detegenda graviora criminâ, præsertim contra castitatem, quæ præ pudore

non audent confiteri, juvat eos interrogare associi ad turpia eos allicere tentaverint, quoties consenserint. Item, à personis junioribus alterius sexūs, quæ turpia confiteri verentur, cautè inquirendum an turpes cogitationes in mentem venerint, quoties consenserint, an se ab aliquo tangi passæ sint, etc. Deniquè, quoad personas conjugatas, discretè inquirendum est, an dissensiones habuerint: si affirmativè respondeant, quærendum an dissensiones illæ effecerint ut debitum conjugale sine causâ negaverint. An circa usum conjugii aliquod fecerint minùs honestum, vel quo conscientia gravetur.

Jam verò ne Confessarius sibi vel pœnitenti causa existat turpis temptationis vel scandali, cum dispositionibus sequentibus sollicitè curet interrogare: 1.º piè, mentem ad Deum elevando. 2.º Pudicè, verbis intelligibilibus quibusdam, sed omnino honestis et castitatem redolentibus. 3.º Prudenter, ita ut circumstantias omnino necessarias, v. g., personarum inquirat, modos autem particulares et circumstantias peccati contra castitatem non scrutetur; præstat enim statum pœnitentis non omnino intelligere, quàm sibi vel illi scandalum creare: et qui secùs faciunt, rectè dicuntur contaminatores confessionis potius quàm Confessores. 4.º Circa peccata alia, quæ non sunt contra castitatem, debet interrogare, prout prudentia suggesserit, non solùm de opere externo, sed etiam de cogitatione morosâ, de desiderio et voluntate efficiendi, de scando, de omissione, de inductione per exemplum, consilium, consensum, etc.: an se exposuerit peccandi periculo; an defuerit suo officio et obligationibus particularibus sta-

tus proprii. Pauci enim aut ferè nulli ad eas attendunt, nec de his se accusant, multò minùs emendant. Deniquè, optimum est ultimò quærere à pœnitente an aliquid conscientiam ejus gravet.

Ut autem magis prosint interrogations istae et similes; si quos invenerit Confessarius timidos, pusillanimes aut peccata confiteri erubescentes, excitabit eos propositâ ipsis divinâ clementiâ, paternâ misericordiâ, humanâ fragilitate ipsi notâ, utilitate sinceræ confessionis, inviolabili sigilli obligatione, auxilio etiam iis promisso. E contrà, si protervos inveniat et impudentes, suaviter quidem, sed graviter moneat ipsis, non ante hominem, sed ante Deum et Christum Dominum, cuius locum tenet Confessarius, sisti tanquam reos lœsæ Majestatis divinæ, Deum non irriteri, periclitari eorum salutem æternam, pœnas inferni paratas impœnitentibus, multò magis Pœnitentia sacramentum profanantibus, ac tanto remedio abutentibus.

Quæres an Confessarius interrogare beat pœnitentem, quem novit ignorare peccatum quod fecit, aut facturus est.

Resp. 1.º si ignorantia pœnitentis sit vincibilis, ac mortaliter culpabilis, monendum illum esse; talem autem esse cognoscet ex modo confitendi, ex dubitationibus pœnitentis, aut ex interrogationibus quas fecit.

Resp. 2.º ordinariè monendum non esse pœnitentem, quandò hæc tria simul concurrunt: 1. quandò pœnitens est in bonâ fide; 2. quandò non interrogat Confessarium; 3. quandò nullus speratur fructus monitionis, sed posteà putatur facturus cum peccato, quod antè sine peccato

faciebat. Ratio est quia talis monitio et inutilis esset, et contra charitatem.

Dixi 1.º, quando pœnitens est in bona fide; alioquin error ejus, seu ignorantia, non excusaret ipsum, si esset vincibilis, ut diximus.

Dixi 2.º, quando pœnitens non interrogat Confessarium; si enim de suâ obligatione dubius interroget, tenetur ex officio Confessarius respondere.

Dixi 3.º, quando nullus speratur monitionis fructus; monere enim debet pœnitentem, si prudenter speret monitionem profuturam statim, aut posteà; idque sine ullo gravi incommodo vel scandalo. Si enim prævideatur secuturum ex monitione incommodum, aut scandalum ita grave, ut meritò majus putetur malum, quam peccatum materiale ex ignorantia invincibili pœnitentis commissum, differri debebit monitio, etiamsi à pœnitente suscipienda putetur, v. g., si indè notabilis timeatur infamia: ut si longè antè conjuncti Matrimonio, publicè essent separandi, vel si indè sequerentur dissensiones, liberorum infamia; tunc certè esset differenda monitio, donec utilius fieri posset, aut his malis remedium inveniri.

Quòd si Confessarius dubitet an monitio sit profutura, an damnum allatura, prudenter comparare debet utilitatem quæ sub dubio speratur, et damnum quod sub dubio timetur, et illud facere quod præponderare in Domino judicabit, implorato Christi auxilio. Addo tantùm in tali dubio ordinariè faciendam esse monitionem, quando agitur de vitando danno publico vel scandalo, imò et de danno alicujus particularis, vel de matrimonio nondùm con-

tracto, sed contrahendo. Vide etiam quæ diximus in *Tract. de Actibus humanis*, pag. 65.

ARTICULUS III.

De Sigillo Confessionis.

Duo nobis tractanda supersunt: 1.º quænam sit obligatio sigilli confessionis; 2.º quænam sint ex illâ obligatione colligenda.

§ I.

Quænam sit obligatio Sigilli Confessionis.

Sigilli nomine hic intelligitur arctissima obligatio servandi secreta ea quæ accepta sunt per confessionem sacramentalem, ductâ metaphorâ à sigillo quo litteræ muniuntur, ut arcana iis contenta tegantur.

CONCLUSIO.

Strictissima est obligatio inviolabiliter servandi secreta ea quæ per confessionem sacramentalem accepta sunt.

Certissima est conclusio.

Prob. ex triplici præcepto hanc obligationem imponente. 1.um Est præceptum naturale servandi secretum, et famam proximi, ac reverentiam sacramento debitam, ne odiosum reddatur ac inutile.

2.um Est præceptum divinum ipsi sacramento intrinsecum, et necessariò consequens ex ejus institutione: undè S. Thomas, in suppl. quæst. 11, art. 3, dicit quod *sigillum confessionis competit Sacerdoti inquantum est minister hujus*

sacramenti : tale autem præceptum divinum habemus ex Traditione Ecclesiæ, et communis SS. Patrum et Doctorum consensu. Unde etiam sequitur nullo jure humano dispensari posse circa hanc obligationem.

3.um Est præceptum ecclesiasticum, quod sub gravissimis pœnis prohibet sigilli confessionis violationem. Gregorius, relatus tit. de Pœnitentiâ, dist. 6, cap. 2, sic habet : *Sacerdos ante omnia caveat, ne de his qui ei confitentur peccata, alicui recitet, non propinquis, non extraneis..... Nam si hoc fecerit, deponatur, et omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando perget.* Conc. Later. IV, sub Innoc. III, eamdem pœnam depositionis in sigilli violatores decernit, sed perpetuam peregrinationem commutavit in perpetuam pœnitentiam in arctiori peragendam monasterio. Hæc sunt ejus verba, can. *Omnis utriusque sexus : Caveat autem omnino Sacerdos, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorum; sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ullâ expressione personæ cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum à sacerdotali Officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudendum.*

Rationem reddit Innoc. III, quia, inquit, gravius peccat Sacerdos qui peccatum revelat, quam homo qui committit.

Dixi 1.º, strictissima obligatio, et hæc ex triplice capite.

1.º Quidem quia violatio sigilli triplicem ordinariè includit malitiam : primam sacrilegii

omnino inseparabilem, et semper mortalem; non enim hic datur levitas materiæ, et revelatio vel *minimi peccati* est gravissima injuria contra sacramentum. Secundam injustitiæ, contra pactum tacitum fidelitatis: undè et revelans teneretur ad compensationem damni securi. Tertiam detractionis injustæ, cum obligatione reparandi famam proximi.

2.º Quia nullâ etiam Sum. Pont. aut Ecclesiæ universæ dispensatione fieri potest ut licet violetur.

3.º Quia certum est in nullo prorsùs casu eam violari posse, et propter nullum finem, quantumlibet bonum, honestum aut utilem, nec pro tuendâ Confessoris ipsius vitâ, nec pro bono spirituali aut temporali pœnitentis, nec pro Republicâ ipsâ tuendâ aut conservandâ à quolibet malo spirituali vel temporali, saltem sine expressâ et omnino voluntariâ pœnitentis licentiâ; nam per hujusmodi sigilli inviolabilem fidelitatem melius Reipublicæ damno mederi potest Confessor.

Ratio est quia ex inviolabili sigilli observatione pendet Religionis Christianæ conservatio, quæ alioquin totaliter subverteretur: cui malo, nullum malum quantumlibet magnum sit, nullum bonum quamvis maximum, potest nec debet præponderare.

Dixi 2.º, *inviolabiliter servandi secreta*, id est, 1. nec signo, nec verbo, nec facto, nec dicto, nec scripto, nec ullo alio modo significandi quæ audita sunt in confessione; 2. neque ante, neque post pœnitentis mortem, neque aliis, quamvis ab ipso pœnitente vel aliter culpam in confessione declaratam rescivissent,

neque ipsi pœnitenti extra tribunal Pœnitentiæ, et veluti extra claustrum sacramenti; 3. neque directè et expressè revelando, neque īdirectè, scilicet faciendo, aut omittendo aliquid, undè detegatur, vel in suspicionem veniat confessio pœnitentis, v. g., si duorum fratrum Confessor unum laudet quòd vix ulla etiam venialia peccata afferat, suspicandi locum dabit alterum non esse talem; vel si circumstantiam aliquam specialem aperiat ex quâ possit pœnitens detegi, dicendo, v. g., Primus cujus audivi confessionem, talis peccati reus erat.

Dixi 3.º, quæ accepta sunt per confessionem, id est, per confessionem factam ex intentione sacramenti; seu in ordine ad absolutionem recipiendam, sive absolutio data sit, sive non: imò sive pœnitens integrè confessus sit, sive non, sive absque contritione etiam scienter sit confessus, ut aliquo modo satisfaceret Ecclesiæ præcepto, vel ut à Confessore juvaretur et curaretur; in his enim casibus confessio non desinit esse sacramentalis.

§ II.

Quænam sint ex obligatione Sigilli colligenda.

Ex his quæ in præcedenti paragr. diximus, multa colligi possunt ad praxim Pœnitentiæ.

Sequitur ergo 1.º Confessorem qui audiendo confessiones ita peccavit, ut peccatum suum confiteri non possit, quin manifestet pœnitentis confessionem, nec posse, nec debere peccatum illud suum confiteri, donec habeat copiam confessoris cui pœnitens sit ignotus. Ratio est quia obligatio

obligatio sigilli præponderat obligationi integrè confitendi.

Sequitur 2.º Confessorem interrogatum an aliquid noverit, quod per solam confessionem ipsi notum est, posse ac debere negare etiam cum juramento, si opus sit, se quidquam scire, vel audivisse.

Sequitur 3.º Confessorem qui ex pœnitentis confessione novit instare grave damnum, vel alicui particulari, vel ipsi Reipublicæ, debere quidem obligare pœnitentem, ut per se vel per alium, si possit, periculis illis obviet; et, si nolit, debere illi negare absolutionem: pœnitentem tamen reum talis delicti manifestare non potest Confessor, sed id solùm facere quod poterit sine ullo periculo manifestandi pœnitentem, aut vel minimam suspicionem contra ipsum excitandi. Melius enim, ut diximus, poterit Confessor mederi malo Reipublicæ per sigilli inviolabile secretum, sine quo reus nullus peccatum confiteretur.

Sequitur 4.º eum frangere sigillum, qui utitur notitiâ ex confessione acceptâ, quandò indè concipi potest poenitentem aliquod peccatum, etiam veniale, et aliundè notum, fuisse confessum. Item, si quis notitiâ in confessione acceptâ utitur ad faciendum aliquid pœnitenti onerosum et ingratum, v. g., ad eum puniendum, vultu severo intuendum, aut ad eum præter morem declinandum. Item, ad parandas ei insidias, ut in flagranti delicto deprehendatur; ad eum ab officio vel Beneficio dimovendum; ad negandum ei suffragium, quod alioquin dedisset, aut alio modo impediendum ne Beneficium vel hæreditatem consequatur; ad negandam ei eleemosy-

nam, imò et ad eum occultè vitandum, quandò ex confessione novit eum esse excommunicatum non toleratum, etc. Hæc enim omnia ingrata sunt pœnitenti, et ideò redderent ex se confessionem odiosam, si pœnitentes scirent hæc aut similia fieri posse sine expressâ eorum licentiâ.

Sequitur 5.º frangi sigillum ab eo qui, sive directè, sive indirectè, revelaret peccatum pœnitentis etiam leve et publicum, dicendo, v. g., de latrone publico eum magno dolore fûta sua esse confessum; item, pœnitentem confessum esse aliquod peccatum mortale in genere, vel casum reservatum, vel non accepisse absolutiōnem defectu dispositionis necessariæ, vel se ei imposuisse pœnitentiam, præsertim si sit gravis. Imò frangeret sigillum, qui peccatorum circumstantias, v. g., malitiam, durationem, etc., detegeret, vel peccatorum socios seu complices, aut ea quæ à pœnitente dicuntur, sive prudenter, sive imprudenter, in ordine ad declaratiōnem peccatorum, v. g., quòd sit scrupulosus, spurius, aut alia hujusmodi.

Addo, quoad defectus naturales, qui ex modo confitendi pœnitentis percipiuntur, v. g., quòd sit rudis et tardioris ingenii, molestæ indolis, etc., non licere Confessori de his loqui, nisi vel aliundè hos noverit, vel sint publicè noti; quanquam et tunc præstat de his altum servare silentium, ne simplices offendantur, et à confessione retrahantur.

Bona verò pœnitentis opera, virtutes, etc., etsi propriè non cadant sub sigillo confessionis, nec eorum revelatio odiosam reddat confessionem, ordinariè tamen ex intentione

pœnitentis cadunt sub obligationem secreti naturalis.

Sequitur 6.º obligatione sigilli teneri eos omnes qui, sive immediatè, sive mediatè, aliquid acceperunt ex confessione sacramentali. 1. Interpres adhibitus; item, qui scripsit rogatus hominis alicujus confessionem. 2. Qui scriptam confessionem invenit ac legit, quamvis multi sentiant eum teneri solùm arctissimâ obligatione secreti naturalis. 3. Qui casu vel deditâ operâ adivit pœnitentis peccata; item, is cui sacrilegè, aut etiam sine advertentiâ, aut inculpatè à Confessore revelata essent; item, is cui de licentiâ pœnitentis declaratum est peccatum ad petendum consilium. 4. Obligatione sigilli tenetur laicus qui, singens se esse Sacerdotem, exceptit alterius confessionem. 5. Etiam Confessor qui extra confessionem de peccatis à pœnitente consulitur, v. g., quâ ratione sint declaranda; hæc enim petitio est veluti confessionis inchoatio; item, ex probabiliori sententiâ, etiam ille Superior, à quo extra confessionem, per se, vel per alium, pœnitens petit licentiam necessariam ut absolvatur à peccatis reservatis. 6. Deniquè, pœnitens ipse, licet propriè non sigillo, sed secreto naturali tantùm, non potest tamen sine aliquâ contra sacramentum irreverentiâ, temerè et absque necessitate vel utilitate loqui de rebus in sacramento Pœnitentiæ velut in asylo depositis, præsertim contra famam aut voluntatem justam Confessoris.

Contrà verò infertur 1.º ex dictis in præcedenti paragr., etsi licitum non sit extra confessionem de auditis in confessione loqui cum ipso pœnitente, multò minùs cum alio, absque

expressâ pœnitentis licentiâ ; posse tamen id fieri licitè cum tali licentiâ, dummodò tres conditiones adsint omnino necessariæ. 1.ª Ut licentia illa sit expressa verbo, vel scripto, vel etiam facto sufficienter data, v. g., si pœnitens ipse prior de confessione loquatur, et Confessorem interroget, potest ipse respondere. Non sufficit autem præsumpta licentia et interpretativa, quam pœnitens concederet si rogaretur ; hæc, inquam, nullatenus sufficit. 2.^a Licentia illa debet esse omnino voluntaria, non vi, aut iuriâ, vel minis, nec dolo, nec precibus importunis, aut metu reverentiali ipsius Confessoris extorta. 3.^a Non debet esse revocata, concessam enim licentiam pœnitens potest semper validè revocare, etiam sine causâ. Addo solùm, rarissimè et propter magnam necessitatem aut utilitatem, acceptandam esse à pœnitente hanc licentiam, idque cum ingenti circumspectione ac singulari prudentiâ faciendum, ne quid scandali indè oriatur.

Infertur 2.º Confessorem posse licitè in tribunali Pœnitentiæ, et intra claustrum sacramenti, cum pœnitente loqui de rebus auditis in præcedentibus ejus confessionibus, dummodò aliqua subsit causa, ad procurandam emendationem pœnitentis, ad dandum ei remedium, ad suspendandam absolutionem, etc.

Infertur 3.º, absolutè loquendo, ab eo non frangi sigillum, qui audita in confessione ita refert, ut persona de quâ agitur, nullatenus cognosci, nec in suspicionem venire possit.

Verum, nisi id postulet necessitas aut magna utilitas, servandum de his altum silentium tum quia rudes scandalizantur, existimantes violari

sigillum ; tum quia sagaces ex variis circumstantiis simul junctis possent aliquando in cognitionem vel suspicionem venire pœnitentis , præsertim si speciales notas adlibeat Confessor, dicendo, v. g., qui primus confessus est, vel quem heri audivi, etc., aut si peccata in confessione declarata non multò post, vel in eodem oppido referat. Violaret ergo sigillum, qui hæc aut illa peccata in tali Communitate, Civitate, etc., præsertim si parva sit, frequentia esse diceret.

Infertur 4.º non frangi sigillum à Confessore, qui dicit talem pœnitentem esse confessum, vel benè confessum, nisi fortè aliqua adsit circumstantia propter quam pœnitens nolit hæc sciri, v. g., quia posset in suspicionem venire criminis gravioris. Item, qui dicit pœnitentem non fuisse absolutum quia non habebat materiam absolutionis, vel quia confessionem generalem non compleverat, vel quia Confessor aliò vocatus est. Frangeret verò sigillum, si praerberet occasionem suspicandi absolutionem datam non fuisse ob defectum aliquem pœnitentis. Quapropter sermo de his nunquām est habendus, et si quis Confessor ab aliquo interrogetur utrūm absolverit, an non, respondere debet se suo functum esse officio.

Infertur 5.º eum non frangere sigillum, qui utitur notitiâ in confessione acceptâ ad orandum pro ipso pœnitente, ad exhibenda ei singularia benevolentiae signa, ad consulendos libros, imò ad consulendos viros peritos, dummodò dignosci non possit pœnitens. Item, qui, auditis confessionibus, fit diligentior in studio, in sermonibus castigatior, suavior in dirigendis aliis,

prudentior in amovendis occasionibus peccati; hæc enim omnia confessionem odiosam non redundunt, modò absit periculum in suspicionem adducendi pœnitentem.

Infertur 6.º posse aliquem uti notitiâ extra confessionem acquisitâ, modò nihil addat amplius, aut nullâ ratione certius significet quâm quantum novit extra confessionem, in quo certè magnâ prudentiâ et circumspectione opus est: undè tutius est de auditis in confessione, licet aliundè notis, omnino tacere, citra gravem necessitatem. Quæ necessitas si occurrat, tunc optimum erit addere circumstantias undè novit, v. g., quia vidit, vel à tali audivit, ne simples offendantur, existimantes eum uti notitiâ per confessionem partâ.

Infertur 7.º confessionem fictè factam, ad illudendum Confessori, vel ad eum pervertendum et alliciendum ad peccatum, aut ad furandum ei aliquid, non esse sacramentalem, ideòque non inducere obligationem sigilli.

Infertur denique, si quis secretum committat alicui qui non sit ejus Confessor, etiamsi talis commissio facta sit sub obligatione sigilli sacramentalis, hinc tamen non oriri propriè sigillum, sed tantum obligationem secreti naturalis, graviorem aut leviorem, pro rei exigentiâ: hæc autem obligatio differt ab obligatione sigilli, quia sigillum confessionis in omni omnino casu viget; et hæc obligatio secreti naturalis nulla est, quandò revelatio necessaria est pro bono communi Reipublicæ.

SECTIO III.

De Satisfactione.

Satisfactio, prout h̄ic sumitur, est voluntaria suū ipsius punitio, ad compensandam injuriam Deo per peccata illatam, et pœnam eis debitam redimendam. Satisfactio alia est *non sacramentalis*, quæ à pœnitente extra sacramentum sponte et liberè suscipitur; alia *sacramentalis*, quæ vulgò dicitur pœnitentia, et describi solet: *Voluntaria acceptatio, et exsecutio operis pœnalis à Confessario injuncti ad compensandam injuriam Deo illatam, et exsolvendam pœnam temporalem quæ restat ordinariè ex peccatis remissis quoad culpam.*

Satisfactio rursùs alia est *publica*, alia *privata*. Privata est ea quæ secretò peragitur; publica verò quæ palàm cæteris videntibus et intelligentibus agitur: et hæc publica subdividitur in solemnem et non solemnem, ut alibi diximus.

His positis, circa satisfactionem tria nobis investiganda sunt: 1.º quæ sit ejus necessitas, 2.º an et qualis debeat à Sacerdote imponi, 3.º an debeat à pœnitente acceptari et adimpleri.

ARTICULUS PRIMUS.

De Necessitate Satisfactionis.

Hujus articuli materia duobus paragraphis absolvetur, in 1.º quæreremus an, remissâ culpâ, restent pœnæ pro eâ luendæ; in 2.º autem an pro ejusmodi pœnis homo satisfacere Deo possit et debeat.

§ I.

An remissâ culpâ restent pœnæ pro eâ luendæ.

Probavimus suprà, remissâ culpâ, tolli reatum pœnæ æternæ: quæritur jam an supersint aliquæ pœnæ temporales luendæ.

CONCLUSIO.

Dismissâ culpâ, ordinariè supersunt pœnæ temporales luendæ, in satisfactionem divinæ offensæ.

Conclusio est de fide, contra Lutheranos et Calvinistas.

Prob. 1.º Ex Script. Numer. 14, ¶. 19: Dimitte, obsecro, peccatum populi hujus secundum magnitudinem misericordiæ tuæ. Et ¶. 20: Dixitque Dominus: Dimisi juxta verbum tuum. Et tamen ¶. 34 dicitur: Juxta numerum quadraginta dierum, quibus considerasti terram, annus pro die imputabitur. Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, et scietis ultionem meam. Lib. II Reg. 12, ¶. 13 et 14, Nathan Propheta Davidi dicit: Transtulit Dominus peccatum tuum.... verum tamen... filius, qui natus est tibi, morte morietur. Concessâ ergo Davidi et populo Israel peccatorum veniâ, temporalis ipsis superfuit pœna luenda.

Prob. 2.º Ex Conc. Trid. Sess. 14, can. 12: Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpâ remitti semper à Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam quam fidem, quā apprehendunt Christum pro eis satisfecisse; anathema sit. Item ex can. 13 et 15.

Prob. 3.º Ex SS. PP. Tertull. Cyprian. Orig. et aliis, quos brevitatis causâ omittimus : unum aut alterum duntaxat afferemus. S. Cyprian. Serm. de Lapsis, versùs finem , sic loquitur : Orare oportet impensiùs , et rogare , diem luctu transigere , vigiliis noctes ac fletibus ducere , tempus omne lacrymosis lamentationibus occupare , stratos solo adhærere , in cinere et cilicio et sordibus volutari.... Qui sic Deo satisfecerit... exauditus... à Domino... nec jam solam Dei veniam merebitur , sed et coronam. S. Aug. in Psal. 50 sic habet : Ecce enim veritatem dilexisti..., id est , impunita peccata eorum etiam quibus ignoscis , non reliquisti... Sic misericordiam prærogasti , ut servares et veritatem. Ignoscis confitenti... sed seipsum punienti : ita servatur misericordia et veritas. Misericordia , quia homo liberatur ; veritas , quia peccatum punitur. Idem inculcat Hom. 50, inter 50, nunc Serm. 351, de Utilitate agendæ pœnitentiæ , cap. 5 infrà cit.

Prob. 4.º Ex perpetuâ Ecclesiæ praxi , à primis seculis rigidissimas pœnitentias imponentis , etiam post absolutionem faciendas aut continuandas , ut patet ex Conc. Nicæno I , can. 12 ; Carthag. IV , can. 78 ; Arausicano I , can. 3.

Dixi , ordinariè , quia potest esse aliquandò pœnitentis contritio tam vehemens , ut plenam à Deo indulgentiam obtineat , et tota pœna remittatur : sed hoc rarum est.

Dices 1.º Deus condonat perfectè peccatum ; ergo non restant pœnæ luendæ.

Resp. *Dist. ant.* Condonat quantum ad culpam , et pœnam æternam illi debitam , conc. ,

condonat perfectè quantum ad poenam temporalem, *nego*. Substituit enim Deus poenam temporalem æternæ, quod est infinitæ misericordiæ opus, ut disertis verbis ait Trid. Sess. 6, cap. 14. Hoc etiam evidenter innuit S. Aug. de Davide loquens, lib. 22 contra Faustum, cap. 67: *Intelligebat enim, inquit, vir altè sanctus... nisi Dominus esset confitenti poenitentique propitius, quantum poenarum æternarum ejus essent digna peccata; pro quibus cùm temporalibus emendationibus uteretur, videbat erga se, et manere veniam, et non negligi medicinam.*

Dices 2.º Christus abundè pro nobis satisfecit; ergo non est necessaria satisfactio nostra.

Resp. Dist. ant. Christus abundè satisfecit quantum ad sufficientiam, *conc.*; quantum ad efficaciam et applicationem, *nego*. Non enim omnes à culpâ et poenâ liberantur, sed illi solum quibus pretium ab eo pro omnibus oblatum applicatur eo modo quo ipse instituit. Sicut ergo impoenitentibus non applicatur sufficienter ad remissionem culpe et poenæ, quia scilicet ipsi nolunt; sic etiam poenitentibus non statim applicatur integrè ad solutionem totius poenæ, sed tunc tantum, quandò per sacramenti collationem et opera poenalia eis fuerit applicatum. Satisfactiones ergo nostræ, passionis et satisfactionis Christi fructus sunt: et sicut merita Christi infinita non impediunt quominus opera bona facere debeamus, ita etiam satisfactiones Christi impedire non debent quominus pro peccatis nostris satisfaciamus, imò vim omnem tribuant ac meritum nostris satisfactionibus. Certè S. Paulus non ignorabat satisfactiones Christi, et tamen ad Coloss. 1, v. 24, dicebat: *Adimpleo*

ea quæ desunt passionum Christi, in carne meâ. Defectus tamen non oritur ex parte satisfactorum Christi, quæ superabundantes sunt, neque ex parte Christi, qui eas pro omnibus obtulit; sed ex parte hominum, quorum plerique nolunt eas sibi applicare sicut oportet.

§ II.

Utrum homo pro pœnâ temporali Deo satisfacere possit ac debeat.

CONCLUSIO PRIMA.

Potest homo satisfacere pro pœnâ temporali peccato remisso debitâ.

De fide est, et traditur à Conc. Trid. Sess. 14, can. 13.

Prob. 1.º Ex Script. Jeremiæ 18, ¶. 8 : Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo... agam et ego pœnitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Daniel. 4, ¶. 24 : Peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum. Undè sic : His verbis apertissimè docet Propheta posse peccatorum pœnas iis operibus redimi : atqui redemptio, cùm non sit aliud quām compensatio unius pro altero, pretio persoluto, manifestè includit satisfactionem ; ergo, etc. I Ad Cor 11, ¶. 31 : Quòd si nos metipsos dijudicaremus, inquit Apostolus, non utiquè judicaremur, id est, si nos ipsos condemnaremus ac puniremus, non puniremur à Domino ; possumus ergo Deum vindicem prævenire, satisfactionibus nostris ejus ultionem avertere.

Prob. 2.º Ex SS. PP. inter quos Tertull. lib. de Baptismo, cap. 20 : De pristinis, inquit, satisfacimus conflictatione carnis et Spiritus. S. Cyprianus, Serm. de Lapsis : *Confiteantur singuli... dum satisfactio apud Dominum grata est.* S. Amb. lib. 7, cap. 12 in Lucam, versus finem : *Sicut qui pecuniam solvunt, debitum reddunt.... sic compensatione charitatis actuumque reliquorum, vel satisfactione quacunque, peccati poena dissolvitur.* Et ante ipsum, S. Pacianus dixerat : *In quantum poenae vestræ non peperceritis, instantum Deus vobis parcat.* Ita plures alii à Bellarmino laudati.

Prob. 3.º Ex Trid. Sess. 14, cap. 8 : Neque verò securior ulla via in Ecclesiâ Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem à Domino poenam, quam ut hæc poenitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Et cap. 9 : *Docet tantam esse divinæ munificentiae largitatem, ut non solum poenis sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensurâ delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis à Deo inflictis, et à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus.*

Prob. 4.º Ratione. Nihil impossibile à Deo homini præcipitur; Deus enim impossibilia non jubet, inquit Trid. : atqui satisfactio pro poenâ homini præcipitur, ut mox dicemus; ergo satisfactio possibilis est.

Quæres an poenam temporalem expiare possit homo de condigno, ita ut verè et propriè satisfaciat coram Deo.

Resp. hominem justum et in gratiâ sanctifi-

cante constitutum posse, etiam de condigno, satisfacere pro temporali pœnâ. Etenim Concilia eodem prorsus modo loquuntur de satisfactione pro pœnâ illâ, quo de æternæ vitæ merito : atqui potest homo justus per aliqua bona opera, etiam de condigno mereri vitam æternam ; ergo potest etiam per quædam opera bona satisfacere de condigno.

Præterea, nihil obstat quominus homo justus de condigno satisfaciat; nam satisfaciens supponitur viator et justificatus, supponitur etiam ejus opus procedere ex gratiâ, ratione cuius quamdam habet æqualitatem, saltem proportionis, et aliundè exstat promissio divina in multis Scripturæ locis, ut Prov. c. 16, v. 6, ubi dicitur, misericordiâ et veritate iniquitatem redimi; ergo, etc. Quia tamen hæc satisfactio non est ex propriis hominis, sed ex gratiâ Christi, ideò non est *ex rigore* justitiæ, nec absolutam habet æqualitatem.

Confirmari potest hæc responsio auctoritate Sum. Pont. Pii V, et Greg. XIII, qui in Bullâ contra Michaelem Baium hanc ejus propositiōnem condemnârunt : *Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.*

CONCLUSIO II.

Tenetur homo satisfacere Deo pro pœnd peccato debitd.

Prob. 1.º Ex Script. Joelis 2, v. 12 : Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. Matth. 3, et Lucæ 3, v. 8 : Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.

Act. 26, V. 20 : *Et gentibus annuntiabam ut pœnitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.*

Prob. 2.º Ex SS. PP. quos inter S. Cypr. Serm. de Lapsis toties relato; S. Ambr. ad Virginem lapsam, cap. 8 : *Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem.* Et suprà : *Tu proprii facti judex esto crudelior... lugubris tibi accipienda est vestis et mens, ac membra singula digna castigatione punienda.* S. Aug. Homil. 50, inter 50, nunc Serm. 351, cap. 5 : *Non sufficit mores in melius commutare, et à factis malis recedere; nisi etiam de his quæ facta sunt, satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium... cooperantibus eleemosynis.* Idem docet S. Greg. Hom. 34 in Evangelia, et Reg. pastoralis part. 3, admon. 31. Concinunt cæteri Patres.

Hæc cùm generalia sint et de omnibus indiscriminatim peccatis pronuntiata, intelligi non possunt, ut volunt Protestantes, de pœnis pro publicis solùm peccatis, in scandali reparacionem injunctis, sed absolutam pro quolibet peccato satisfaciendi necessitatem commendant.

His addi possent canones et decreta, quæ congruas satisfactiones peccatis præscribunt. Ex quibus omnibus colligitur, quantâ sit auctoritate fundata Ecclesiæ Catholicæ doctrina de satisfactione pœnitentium, ejusque necessitate.

Quæ sint autem satisfactionis emolumenta et fructus, explicat Trid. Sess. 14, cap. 8, his verbis : *Procul dubio enim magnoperè à peccato revocant, et quasi freno quodam coercent hæ satisfactionis pœnæ, cautiioresque et vigi-*

lantiores in futurum pœnitentes efficiunt: mendentur quoque peccatorum reliquiis, et viciosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt... Accedit ad hæc, quod dūm satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque indè arrham habentes, quod si compatimur, et conglorificabimur.

ARTICULUS II.

De impositione Satisfactionis sacramentalis.

Hactenùs egimus de satisfactione generaliter sumptâ, nunc de solâ sacramentali tractandum, circa quam quatuor à nobis expendenda sunt: 1.º an Confessarius teneatur aliquam injungere pœnitentiam, 2.º qualem, 3.º quænam opera possit præcipere, 4.º deniquè an et quomodò commutare valeat pœnitentiam jam à se vel ab alio impositam.

§ I.

An Confessarius Pœnitentiam injungere debeat.

CONCLUSIO.

Confessarius non solum potest, sed etiam regulariter debet injungere pœnitentiam peccatis proportionatam.

Certissima est conclusio.

Prob. 1.º Ex verbis Christi, Joan. 20, quibus non solvendi solum, sed et ligandi potestatem Apostolis concessit: sub illâ autem potestate, Trid. Sess. 14, cap. 8, et can. 15, intelligit

etiam potestatem obligandi pœnitentes ad pœnitentiam injunctam.

Prob. 2.º Ex antiquis canonibus, pœnitentiæ modum ac durationem præscribentibus, quibus addi possent innumera Patrum testimonia, quorum aliqua posteà referemus.

Prob. 3.º Ex Conc. Trid. Sess. 14, cap. 8: Debent ergo Sacerdotes Domini... convenientes satisfactiones injungere, ne, si fortè... indulgentiùs cùm pœnitentibus agant..., alienorum peccatorum participes efficiantur.

Prob. 4.º Quia satisfactio est pars integralis sacramenti Pœnitentiæ, ut ait Trid. ejusdem sessionis cap. 3. Ideò contra reverentiam sacramento debitam, et contra Religionem ageret Confessarius, si pœnitentiam imponere negliceret, essetque peccatum ex genere suo mortale, quod tamen ex levitate materiæ veniale fieri posse nonnulli existimant.

Dixi, regulariter injungendam pœnitentiam; quia si poenitens ita sit morti proximus, ut pœnitentiam implere non possit, tunc nulla erit imponenda. Verùm, extra hunc casum, aliqua saltem levissima injungenda est ipsis ægrotis, v. g., actus amoris Dei, brevis oratio, prolatione nominis Jesu, etc. Quòd si mors non statim immineat, imponi potest aliquid ab ægroto, per eum, vel per aliud implendum, v. g., eleemosyna, ut poenitens omni satisfactionis fructu non careat. Si autem spes sit recuperandæ sanitatis, imponi poterit opus aliquod conveniens, ab ipso poenitente, cùm convaluerit, præstandum.

Etsi autem ad validitatem sacramenti non referat an pœnitentia imponatur ante datam

absolutionem, an post, modò moraliter conjugatur cæteris partibus sacramenti; convenientius tamen imponitur ante absolutionem, tum ut, quantum fieri potest, materia subjiciatur formæ, tum ut pœnitens voto et acceptatione pœnitentiæ incipiat satisfacere.

§ II.

Qualem et quantum Confessarius injungere debeat Pœnitentiam.

CONCLUSIO.

Debet Confessarius, quantum spiritus et prudenter suggesterit, pro qualitate criminum et pœnitentium facultate, salutares et convenientes satisfactiones injungere.

Hæc sunt expressa Trid. verba, Sess. 14, cap. 8. Undè conclusio probatione ulteriori non indiget, sed explicatione, cùm hanc ferè unicam regulam pro pœnitentiis injungendis Ecclesia nunc præscribat; siquidem canones pœnitenciales non sunt in usu quoad totam eorum latitudinem.

Dixit itaque 1.º Conc. Trident., *injungendas esse pœnitentias pro qualitate criminum*, quia in his imponendis Confessarii potissimum spectare debent criminum qualitatem, id est, speciem, numerum, circumstantias augentes vel minuentes peccati gravitatem, ut pœnitentia non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, et infirmitatis medicamentum, ut ait ibidem Trid. sed etiam ad præteritorum peccatorum vindic tam, et castigationem. Rationem anteā reddiderat: *Ne si forte, inquit, peccatis conniveant,*

et indulgentius cum pœnitentibus agant, levisima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.

Hinc S. Cypr. sub finem tract. de Lapsis, ait: *Quam magna delinquimus, tam granditer defleamus, alto vulneri diligens et longa medicina non desit, pœnitentia crimine minor non sit.* Et Greg. VII, in Synodo Romanâ V, decreto 5, ait: *Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundum auctoritatem SS. Patrum pro qualitate criminum imponuntur.*

Dixit 2.º Conc. Trid. injungendas esse satisfactiones, *pro pœnitentium facultate*, et idem habet Rituale Romanum: debet ergo Confessorius maximè attendere ad pœnitentium facultatem, tum temporalem, tum spiritalem; non enim omnia possumus omnes. Id ipsum ait S. Carolus Borromæus, Act. Mediol. part. 4: *Talem imponat pœnitentiam, qualem ab eo præstari posse judicet: proinde aliquando, si ita expedire viderit, illum interroget an possit, anve dubitet pœnitentiam sibi injunctam peragere, alioquin eam mutabit aut minuet.* Id etiam iisdem verbis ait Rituale Parisiense.

Hinc 1.º infirmis corpore aut anterioris vitæ genere utentibus, imponi non debent graves pœnitentiæ, saltem carnis afflictivæ, sed leviores. 2.º Junioribus ratione ætatis, mulieribus ratione sexus infirmioris, operariis ratione statu, imponenda non sunt jejunia, peregrinationes, longæ preces, largæ eleemosynæ, quando hæc difficile implere possent. 3.º Leviores quandoquæ injungi possunt satisfactiones singularem et extraordinariam contritionem præ se feren-

tibus, aut his qui pietatis exercitiis vel misericordiae ferventiū vacare solent, quia hæc defectum pœnitentiæ supplent. 4.º Quandò Confessarius prudenter judicat pœnitentem sincerè conversum, sed nondùm virtutis exercitiis assuetum, à christianâ vitâ deterrendum fore, si pœnitentiam gravissimam imponat, poterit leviorē imponere, quam libentiū persolvet: undè et consiliis ejus parebit, atque in posterum in virtute radicatus pleniū satisfaciet. Videat Confessarius, inquit loco citato S. Carolus Borromæus, *ne... nimium deterreri, remissusve et tepidus reddi possit;* consultius ergo est ut pœnitentiæ opera diuturna sint potiū quam gravia.

Si quandò tamen levior imponitur satisfactio, eā de re monendi sunt pœnitentes, juxta S. Caroli consilium: *Demonstrabit, inquit ibidem, his qui gravius peccaverint (quò magis scelerum suorum magnitudinem agnoscant), quanta ipsis pœnitentia ex canonum regulis imponenda esset, nec verò putent peccata sua levia esse, quia parva illis pœnitentia data est: sed hoc factum esse ne eam quæ pro culparum ratione injungenda erat, deserant cum periculo salutis suæ. Proindè pœnitentes hortandi erunt, ut, præter pœnitentiæ imposta opera, plura etiam alia præstare conentur.*

Dixit 3.º Trident. Conc. injungendas esse satisfactiones *salutares*, id est, medicinales simul ad novæ vitæ custodiam, et medicamentum infirmitatis; et pœnales ad peccatorum præteriorum vindictam et castigationem, ut ait ibidem Trid. Id etiam exigit à Confessario ratio Judicis ac Medici: optimum ergo erit si, juxta

Ritualia, contrarias peccatis pœnitentias injungat, v. g., avaris eleemosynas, libidinosis jejunia et afflictiones carnis, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia; rariùs autem vel seriùs confitentibus, vel in peccata facile récentibus, utilissimum fuerit consulere ut sæpè, putà semel in mense, vel certis diebus solemnibus, vel etiam frequentiùs confiteantur. Item, amatoribus mundi, ejusque pompas, choreas et alia satanæ opera sectantibus, injungendum suadet S. Carolus ut manè surgentes revocent in memoriam sponsiones in Baptismo factas, quod idem vesperè præstare poterunt. Alia ejusmodi remedia cum Dei gratiâ facile occurrent Confessario piis meditationibus et lectionibus assueto, et multa breviter collecta legi poterunt apud Loartez, Theolog. Soc. Jesu.

Dixit 4.º Conc. Trid. imponendas esse satisfactiones *convenientes*, id est, non solùm quæ sint in se salutares, sed quæ juxta prudentiæ regulas convenientia tum personæ, tum peccatis pro quibus imponuntur. Confessarius enim exhibere debet prudentiam in exsequendo ministerio suo, justitiam in ferendo judicio, pietatem in dando remedio.

Postulat autem prudentia, 1. ut habeatur ratio sexûs, ætatis, conditionis, professionis, etc., ne, v. g., pauperibus aut filiis-familiâs eleemosynæ injungantur, jejunia operariis. 2. Ne ei qui in alienâ est potestate, ea injungantur, quæ præjudicium afferunt ei à quo pendet, vel quæ sint ipsi pœnitenti occasio scandali et ruinæ spiritualis, vel quibus peccatum ejus aut alienum detegi aut in suspicionem venire possit,

diuturna et insolita jejunia conjugi , aut extraordinariam peregrinationem , quæ murmurandi aut suspicandi præbeant materiam . 3. Ne pro occultis peccatis , quantumlibet gravibus , publicæ imponantur poenitentiæ , quod prohibetur in Ritualibus , nisi ex aliquâ justâ et evidenti causâ poenitens eas ultrò acceptet ac exsequi velit , ad aliorum ædificationem . Si quis autem graviter , publicè , et cum manifesto aliorum scandalo et offensione peccaverit , decernit Trid. Synodus , Sess. 24 , cap. 8 , publicam injungi debere poenitentiam , quæ tamen ab Episcopo in secretam possit commutari , si ita expedire judicaverit : ideò antequam imponatur publica poenitentia , præsertim si poenitens eam refugiat , de ejus consensu consulendus est Episcopus , ut statuitur in Ritualibus passim . 4. Ne rudibus præsertim et oblivious injungat Confessarius poenitentias implicitas diversis precibus , aut diversi generis operibus , sed ita quæque injungat ut distinctè intelligent , et facilè recordari possint quid sibi præceptum sit , quidve solùm sub consilio et in remedium præscriptum . 5. Deniquè postulat prudentia , ne opera vel exercitia singulis diebus injungantur per unum mensem aut annum , ut si quo die omissa fuerint , omissione reparari non possit altero die , supplendo defectum : præstat ergo rem faciendam quatuor aut quinque hebdomadæ diebus injungere , quam singulis ; iis verò qui in peccata relabi solent , proderit aliquando poenitentiam imponere , quoties fuerint relapsi .

§ III.

Quænam opera pro Satisfactione sint impo-nenda.

Tria sunt operum genera, ad quæ revocari possunt omnes pœnitentiæ salutares, scilicet jejunia, orationes, eleemosynæ; per hæc enim Deo offerimus omnia bona nostra, sive corporis, sive spiritûs, sive etiam bona quæ vocantur fortunæ, in satisfactionem peccatorum contra Deum, contra proximum, et contra nos ipsos, et in remedium concupiscentiæ carnis, superbiæ vitæ et concupiscentiæ oculorum, quæ sunt tres peccatorum radices à S. Joanne assignatæ.

Jejunii nomine intelliguntur omnes carnis afflictiones, macerationes, scilicet 1. jejunia, etiam aliquandò in pane et aquâ; 2. abstinentia à carnibus, vino, vel ejus multâ aquâ temperati usus parcior; 3. item, flagellationes, cilicia, peregrinationes sanctæ ac religiosæ, præsertim pedibus factæ: quanquam, ut ait auctor libri Imitationis Christi, *qui multum peregrinantur, raro sanctificantur;* 4. vigiliæ, humi cubationes, etc.; 5. genuflexiones, brachiorum extensiones, aut alii poenales situs corporis, præsertim si aliquandiù durent; 6. abstinentia à deliciis, conviviis, ludo, venatione, equitatione, vestibus exquisitis, etc., per ali-quod certum et determinatum tempus; 7. deniqù certa quædam et quotidiana pœnitentiæ opera.

Orationis nomine comprehenduntur, 1. vocalis recitatio Psalmorum, Rosarii, etc., cui Rosario recitando semper addendi sunt quidam

actus sive contritionis, sive adorationis et amo-
ris circa Christi Domini mysteria, identidem
producendi à recitante, ne parùm attentè et
devotè recitetur; sive intentiones quædam piæ
proponendæ pœnitenti, ut virtutes quasdam
B. Virginis meditetur et imitetur, dūm in ejus
honorem Rosarium recitat; 2. meditatio et
oratio mentalis, lectio librorum spiritualium,
quam juvat interdùm fieri totâ audiente fami-
liâ; 3. examen conscientiæ serò et manè, et
renovatio propositi vitæ emendandæ cum contri-
tionis actibus; 4. numerus certus actuum fidei,
spei et charitatis, humilitatis, contritionis, etc.;
5. visitatio Ecclesiarum, aliquantulùm in sin-
gulis orando; item exercitia religionis; 6. fre-
quens sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharis-
tiæ receptio, auditio Missæ, sacræ conciones,
catechismi, Officia divina, et alia pietatis exer-
citia, sive erga Dominum Jesum Christum, sive
erga B. Virginem et alios Sanctos.

Eleemosynæ nomine intelligi debent omnia
opera misericordiæ corporalia et spiritualia,
v. g., eruditio ignarorum, consolatio afflictorum. Caveat autem Confessarius ne pœnitentias
pecuniarias sibi applicet sub quolibet prætextu,
imò ne à pœnitentibus quidquam tanquam mi-
nisterii sui præmium petat, vel accipiat; deni-
què caveat omnem avaritiæ suspicionem aut
fraudis: quâ de re audiendus est S. Carol. Borr.
in Instructionibus Confessoriorum, Act. Eccl.
Mediolan. part. 4: *Cum pro pœnitentiâ, inquit,
Missas injunxerit (Confessarius), sibi aut Ec-
clesiæ suæ, aut Monasterio dicendas non ad-
dicat. Quod idem servabitur in restitutionibus
inecertis, aut votorum commutatione, aliisque*

hujusmodi. Nec ipse pecuniae aliusve rei restituendae provinciam assumat , nisi necessitas ad id eum adegerit, ne scilicet pœnitens dignoscatur : tumque apocham recipiat ab eo cui restitucionem contulerit, quam postea pœnitenti tradet: ita denique se gerat , ut nec minimam avaritiæ labis suspicionem contrahat.

Porrò diligenter observandum est non semper expedire ut hoc triplici operum genere pœnitentia constet : imò pœnitentiæ in se leves , sed diurnæ, plurimùm prosunt , v. g., ut quis quoties è lecto surgit, vel illum ingreditur, cogitet se moriturum , vel se meruisse æternis addici flammis ; item , sæpiùs in Deum cogitet præsentem et ad eum recurrat; item , utile erit, v. g., assuetis jurare, blasphemare , etc. , injungere ut singulis diebus per mensem , dent assem pauperibus, non simul et unâ vice, sed duodenis vicibus , toties retractando habitum illum pravum, et postulando à Deo illius destructionem.

Expedit etiam aliquandò ea injungere, pœnitentiæ loco , quæ jam aliundè sunt præcepta , v. g. , fugam alicujus personæ scandalosæ, cauponarum , etc. , jejunium Quadragesimæ, auditionem Missæ festis diebus , quandò scilicet periculum est ne pœnitens præcepta illa violet , circa quæ cautior est ob injunctam pœnitentiam. Præsumendum tamen non est ordinariè opera illa fuisse à Confessario imposta, nisi id expresserit, et ex circumstantiis hoc evidenter significantibus prudenter colligatur : v. g., si præcepit duas audiri Missas die festo , præsumitur voluisse illam comprehendere, quæ jam erat de præcepto; item , si singulis anni hebdomadis

hebdomadis jejunium præscriperit, censetur comprehendisse jejunium quod per Quadragesimam jam est præceptum: quo in casu, si omisum fuerit, duplex erit in illâ omissione malitia, altera contra religionem erga pœnitentiæ sacramentum, altera contra præceptum audiendi Missam diebus festis.

Præterea, suadendum est pœnitentibus, ut satisfactioni à Confessario impositæ alia addant opera satisfactoria, et ut peccata sua eleemosynis, jejunii et orationibus redimant.

§ IV.

An et quomodo Confessarius commutare possit Pœnitentiam à se vel ab alio impositam.

Certum est pœnitentem non posse perseipsum commutare pœnitentiam in aliud opus evidenter melius; tum quia ad eam obligatur ex præcepto Superioris, tum quia commutatio illa est actus jurisdictionis sacramentalis, quam pœnitens erga seipsum exercere non potest.

CONCLUSIO PRIMA.

Ob justas rationes potest Confessarius in sacro tribunali pœnitentiam à se impositam commutare.

Ratio est quia, cùm sit Judex legitimus, potest sententiam aliquo modo mutare, si ita expedire ipsi visum fuerit: tunc autem iterari debet confessio præcedens, nisi sufficienter illius meminerit Confessarius; debet enim causam certam habere, ut certum ferat judicium.

Dixi, *in sacro tribunali*; cùm enim hæc pœ-

TOM. III.

Cc

nitentiæ impositio sit actus jurisdictionis sacramentalis , extra sacrum Pœnitentiæ tribunal exerceri non potest.

CONCLUSIO II.

Ob justam causam potest aliquando Confessarius commutare pœnitentiam ab alio impositam.

Ratio est quia pœnitens potest iterum peccata confiteri , alterique Confessario subjicere , ut aliam sententiam recipiat , proindeque novam pœnitentiam ; non quidem per modum appellationis , sed per modum novi judicii , quod ad bonum pœnitentis quandoquè potest expedire : in hoc autem casu confessio debet iterari , quia hæc commutatio debet solùm fieri , causâ cognitâ.

Dixi , *hoc aliquando fieri posse ob justam causam* , quia id raro fieri debet , nec nisi ob gravissimas rationes ; tum quia præsumendum est in favorem prioris Confessarii , nisi evidenter constet eum errasse ; tum quia facilitas illa pœnitentias commutandi , vitia pœnitentium foveat , et Confessariorum despectui cedit , quorum acta tam facile irritari viderint pœnitentes . Potest tamen aliquando contingere justa id faciendi causa , si evidens sit Confessarium non servasse æquitatem , vel si pœnitentiæ exsecutio facta sit pœnitenti impossibilis .

Dices : Secundus Confessarius , si non sit superior primi , non habet jus in eum , nec potest ejus sententiam irritare ; ergo pœnitentiam ab eo impositam non potest commutare .

Resp. Nego cons. Nam secundus Sacerdos non

exercet imperium in priorem, sed in pœnitentem: nec propriè revocat sententiam prioris, sed vel eam moderatur, vel suam profert; neque auctoritati ejus derogat, sicut Episcopus aut Rex non derogat auctoritati prædecessoris sententiam ejus mutando vel legem moderando justâ de causâ.

ARTICULUS III.

De Obligatione adimplendi Pœnitentiam à Sacerdote impositam.

Quæritur 1.º utrūm pœnitens teneatur acceptare ac implere pœnitentiam à Confessario impositam, 2.º quonam tempore pœnitentia debeat adimpleri.

§ I.

An Pœnitens teneatur acceptare, et implere Pœnitentiam à Confessario impositam.

CONCLUSIO.

Pœnitens tenetur sub peccato ex genere suo mortali acceptare et implere pœnitentiam rationabilem et peccatis proportionatam.

Conclusio certissima est.

Prob. 1.º auctoritatibus suprà allatis. Si enim jus habet Sacerdos, tanquam Judex à Christo institutus, pœnitentiam imponendi, certè pœnitens tenetur eam acceptare, hæc enim sunt correlativa. Et verò, Christus potestatem ligandi Apostolis concessit, id est, obligandi fideles ad pœnam.

Confirmatur auctoritate Conc. Lateran. IV, quod can. 21 præcepit, *ut omnis utriusque sexús fidelis injunctam sibi pœnitentiam pro viribus*

studeat adimplere. Quod non tam statuit, quām lege divinā statutum determinat, ut aliās diximus.

Prob. 2.º Quia quilibet subditus tenetur parere Judici recte judicanti : atqui Confessarius est Judex ; ergo ipsi rationabilem pœnitentiam injungenti parere debet pœnitens.

Adde quodd̄ procurare debeat sacramenti integritatem, alioquin reus esset magnæ irreverentiæ erga sacramentum.

Dixi, *sub peccato ex genere suo mortali*, quia res est gravis momenti. Id ipsum ait S. Bonav. in 4 Sententiarum, dist. 16 : *Ille qui non vult suscipere satisfactionem condignam à Sacerdote impositam, mortaliter peccare videtur.* Id etiam innuit S. Aug. Serm. 4 de Sanctis, nunc 104 in appendice : *Illi, inquit, qui capitalia crimina committunt, si quandū vivunt ea redimere pœnitentiæ medicamentis noluerint... illam duram et irrevocabilem sententiam audituri sunt : Discedite à me maledicti in ignem cœternum.*

Potest tamen omissio exsecutionis pœnitentiæ impositæ esse peccatum duntaxat veniale, si omittatur materia levis, v. g., parva pars pœnitentiæ ; vel, secundūm aliquos, si pœnitentia sit solūm pro venialibus.

§ II.

Quo tempore impleri debeat Pœnitentia.

CONCLUSIO PRIMA.

Necesse non est ut ante absolutionem pœnitentia impleatur.

Certissima est conclusio, et sine temeritatis ac erroris notā negari non potest.

Prob. 1.º ex usu et praxi hodiernâ Ecclesiæ, quam damnare nemo audeat, nisi hæreticus; cùm S. Aug. Epist. 118, ad Januarium, dicat: Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniae est.

Prob. 2.º ex Bullâ Confirmationis Conc. Complutensis, datâ anno 1478, in quâ Sixtus IV hanc Petri Osmensis propositionem damnavit: Non sunt absolvendi pœnitentes, nisi peractâ prius pœnitentid iis injunctâ.

Accedit censura Facultatis Parisiensis: cùm enim auctor quidam affirmasset ex institutione Christi necessarium esse ad validitatem sacramenti, ut satisfactio ante absolutionem impletatur, prædicta Facultas, anno 1644, mense Junio, declaravit hoc temerarium esse, hæreticum, et à Sixto IV contra Petrum de Osma illiusque sequaces prædamnatum.

Fateor equidem usitatum olim fuisse ut à publicè pœnitentibus satisfactiones impositæ implerentur ante absolutionem, præsertim canonicam, ut probant aliqua Conciliorum et Patrum testimonia. Verùm, etiam illis priscis temporibus, ante impletam satisfactionem absolvebantur pœnitentes, non solùm cùm de vitâ periclitabantur, ut testatur S. Leo, Epist. 91; Conc. Carthag. IV, can. 66; Conc. Nicæn. I, can. 12; Arausicanum I, can. 3: sed etiam absque tali vitæ periculo, ut patet ex cap. *Presbyter*, part. 1 decreti, distinct. 82, cap. 5, ubi licet fornicario Presbytero decem annorum pœnitentia præscribatur, permittitur tamen communio corporis et sanguinis Domini post annum cum dimidio, quæ certè communio non fuit

inquitàm concessa ante absolutionem sacramentalis. Idem etiam patet ex cap. *De viro*, causâ 12, quæst. 2, et ex can. 5, 6 et 8 Conc. Ancyran.

Multis autem rationibus nititur hodierna Ecclesiæ praxis : 1.º quidem ut pœnitentes Deo reconciliati possint in gratiâ et meritis proficere; 2.º ut efficaciores sint eorum satisfactiones in statu gratiæ impletæ; 3.º ut ostendatur absolutionem Sacerdotis valere ad solutionem pœnæ, non solùm æternæ, sed etiam temporalis, secundum aliquam partem. Sæpè tamen observandum est, maximè in peccatoribus qui magnis criminibus vel longo peccandi habitu sunt constricti, ut ante absolutionem, quæ differri debet, partem pœnitentiæ sibi impositam exsequantur, ut per pœnitentiæ opera gratiam absolutionis et perseverantiæ suis fletibus possint aliquo modo promererit.

Hinc intelligitur quâm meritò Clemens XI, in Constitutione *Unigenitus*, oppositam sententiam 87.ª Quesnelli propositione expressam damnaverit.

CONCLUSIO II.

Si tempus sit præfixum, intra illud implenda est pœnitentia; si verò nullum sit designatum, impleri debet, cum primùm fieri potest.

Ratio 1.º partis est, quia parendum est sententiæ justæ legitimi Superioris et Judicis. Ratio autem 2.º partis est, quia id postulat tum sacramenti integritas, tum ratio medicinæ, tum etiam justa Judicis sententia.

Si quis tamen tempore præfixo pœnitentiam implere aut neglexisset, aut non potuisset, de-

beret posteà illam implere; quia, etsi illa non possit jam impleri quoad omnes circumstantias, potest tamen impleri secundùm id quod est principale, nempè opus præscriptum.

Quæres an iterari debeat pœnitentia, quandò in statu peccati mortalis impleta est.

Respondent ferè omnes illam non habere tunc effectum præcipuum propter quem injungitur, scilicet remissionem partis, vel totius pœnæ temporalis debitæ; non esse tamen obligandum pœnitentem ad iterandam illam pœnitentiam, quia, inquiunt, aliquo modo satisfecit præcepto Confessarii, et hæc est praxis communis. Id tamen intelligendum est quandò pœnitens post acceptam absolutionem recidit in peccatum mortale, et in illo statu pœnitentiam adimplet; nam qui ante absolutionem, per pœnitentiam et opera satisfactoria sibi injuncta se præparat ad remissionis gratiam, licet non sit adhuc à peccato mortali absolutus, tamen dolorem peccati in se excitat, et sic quod in se est facit.

CAPUT V.

De Formâ sacramenti Pœnitentiae,

seu

De Absolutione.

INQUIRENDUM venit, 1.º in quo sita sit sacramenti Pœnitentiae forma, seu absolutio; 2.º quibus et quandonam absolutio sit concedenda, neganda, vel differenda.

SECTIO PRIMA.

In quo sita sit Absolutio sacramentalis.

Circa modum absolvendi, hæc habet Rituale Romanum : *Sacerdos cum pœnitentem absolvere voluerit, injuncta ei prius et ab eo accepta pœnitentiâ salutari, primò dicit :*

Misereatur tuī omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen.

Deinde extentâ versùs pœnitentem dexterâ, dicit :

Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Amen.

Dominus noster Jesus Christus te absolvat; et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, et interdicti, inquantum possum, et tu indiges; deinde, ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Passio Domini nostri Jesu Christi, merita Beatæ Mariæ Virginis, omnium Sanctorum, et quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ et præmium vitæ æternæ. Amen.

Admonet posteà idem Rituale, omittendam esse vocem, *Suspensionis*, si laicus sit pœnitens. Et addit in confessionibus frequentioribus et brevioribus omitti posse duas orationes, *Misereatur*, etc., et, *Indulgentiam*, etc., satisque esse si dicatur, *Dominus noster*, etc., usque ad, *Passio Domini*, etc.; urgente verò gravi necessitate ex periculo mortis, breviter dici posse,

*Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis,
in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.
Amen.*

Hinc patet totam sacramenti formam essentialem non contineri intra verba orationis hujus, *Dominus noster*, etc. Imò Conc. Trid. Sess. 14, cap. 3, docet formam hanc consistere in illis ministri verbis, *Ego te absolvo*, etc. Idem confirmat Concilium Florentinum. Verùm circa hujusmodi verba,

Quæres 1.º quænam sint essentialia absolutioni.

Resp. duas saltem voces, *Absolvo te*, ex omnium consensu, esse essentiales, quæ proindè si omittantur, vel si earum sensus mutetur, absolutio erit invalida. Quoad illas voces, à *peccatis*, aliqui, quamvis pauci, dubitant; alii tamen ferè communiter sentiunt sensum præcedentium verborum, *Absolvo te*, satis determinari per confessionem præcedentem peccatorum; ideòque voces, à *peccatis tuis*, non esse essentialiter requisitas. Fatentur tamen omnes illas sine peccato nunquam posse omitti, sicut nec invocationem SS. Trinitatis, licet omnes consentiant eam non esse essentialem.

Colliges iterùm à fortiori essentiales non esse preces quæ ante et post absolutionem dici solent, ut ait Trid. loco citato, quamvis omitti passim non debeat, sicut et aliæ cæremoniæ, nisi in casibus in Rituali præscriptis.

Quæres 2.º an requirantur verba ore prolatæ, ut absolutio sit valida.

Resp. requiri; et *prob.* 1.º ex perpetuâ Ecclesiæ praxi; 2.º ex decreto Eugenii in Conc. Florentino, ubi dicit formam hujus sacramenti

esse verba quæ Sacerdos profert, cùm dicit, *Ego te absolvō*, etc., additque in omnibus sacramentis requiri verba pro formâ, excepto Matrimonio, in quo nutus sufficiunt. Idem colligitur ex Trid. Sess. 14, cap. 3.

Ratio à priori est institutiō Christi, usu Ecclesiæ et Conciliorum definitione declarata, et fundata in illis verbis, *Quorum remiseritis*, etc. Sicut enim ex verbis, *Baptizantes eos in nomine Patris*, etc., intellexit Ecclesia à Spiritu Sancto edocta, proferenda esse verba in collatione Baptismi : ita et in administratione Pœnitentiæ. Licet ergo in judiciis humanis sententiæ scripto dari possint, nisi Principes aliter statuerint; in tribunali Pœnitentiæ requiritur ut sententia sit ore prolata, quia sic Christus instituit.

Colliges absolutionem non posse dari absenti; verba enim, præsertim particula, *Te*, diriguntur tantùm ad præsentes : undè damnata est à Clemente VIII hæc propositio : *Licet per litteras, seu per internuntium Confessario absenti peccata sua sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem petere.* Quam propositionem damnavit Sum. Pon. ad minùs ut falsam, temerariam, scandalosam, imò sub pœnâ excommunicationis prohibuit, ne quisquam sententiam hanc ut probabilem publicè aut privatim doceat, aut defendat, aut ea ullo unquam casu ad praxim deducatur.

Ex his ultimis verbis inferunt communiter Theologi, prædictam confessionem et absolutionem non solùm illicitam esse sed etiam invalidam; namque nisi summus Pontifex credidisset similem confessionem per litteras absenti Sa-

cerdoti factam, esse invalidam, et nullam *jure divino* absolutionem eâdem viâ obtentam, praxim illam pro casu extremæ necessitatis prohibere nec debuisset nec potuisset, cùm charitas exigat ut remedium quocunque quod in se malum non est, et ad salutem potest prodesse, homini in extremis posito non denegetur.

Nota 1.º Ad solam absolutionem sacramentalē restringi debet quod dicitur, illam per litteras validē concedi non posse: non ita est de absolutione à *censuris*; nam sicut ferri possunt in absentes, ita absens per litteras aut alio modo ab illis absolvi potest per Superiorem qui censuras tulit vel de ejus licentiâ.

Nota 2.º Ut valida sit absolutio, non requiritur pœnitentis et Confessarii præsentia *physica* in eodem loco, sed sufficiens est *moralis*, quæ in eo consistit ut Confessarius pœnitentem possit audire: undè sequitur validē absolvi hominem in carcere detentum cuius Sacerdos confessionem distinctè audit. Et quidem valida habetur absolutio ante prælium data militibus, quorum pars maxima cum Sacerdote qui illam impertitur præsentia *physical* non conjungitur. In casu dubii sequenda est opinio quæ tutior est pro salute pœnitentis.

Quæres 3.º an valida sit absolutio sub conditione data.

Resp. 1.º absolutionem datam sub conditione de futuro, v. g., si restituas, si satisfacias, si Episcopus consenserit, esse invalidam. Ratio est quia hæc absolutio nec statim habet effectum, defectu intentionis ministri, qui non vult statim absolvere, sed solùm quandò advenerit conditio; neque etiam adveniente conditione

potest absolutio illa habere effectum, quia tunc non existit amplius; ergo non potest agere.

Resp. 2.º absolutionem sub conditione de praesenti, vel de præterito, v. g., si capax es, si non es absolutus, etc., esse validam, et aliquando licitam, quia effectus sacramenti non suspenditur, sed minister habet intentionem statim absolvendi. Observat tamen Cajetanus facilè formam illam non esse usurpandam, quia curare debet Sacerdos, ut moraliter certus sit de contritione pœnitentis et satisfaciendi proposito: quibus cognitis, debet eum absque ullâ conditione absolvere; atque in praxi, dando absolutionem, nulla omnino adhibenda est conditio, privatâ auctoritate.

SECTIO II.

*Quibus et quandonam concedenda, neganda,
vel differenda sit Absolutio.*

Cùm Christus Dominus Apostolis et Sacerdotibus potestatem dederit non solum remittendi peccata, sed et retinendi, evidens est absolutionem non esse omnibus promiscuè et semper concedendam, sed quandoquè negandam, quandoquè suspendendam: totum ergo Confessoris officium circa absolutionem in eo consistit, ut ritè se gerat in eâ concedendâ, negandâ, vel differendâ. Itaque

Certum est 1.º Confessarium posse et debere absolutionem dare pœnitenti quem constat moraliter esse disponentem; debere vero eam negare illi quem prudenter judicat non esse ritè disponentem, vel quia non est sufficienter contritus aut confessus, vel quia non habet propo-

situm firmum non peccandi, et poenitentiam implendi.

Certum est 2.º differri posse absolutionem et ad aliquod tempus suspendi, licet poenitens sit sufficienter dispositus, non solùm quandò ipse poenitens consentit, sed etiam quandò Confessarius consilio indiget, vel vult experiri an firmum sit propositum poenitentis, vel quandò hanc dilationem in majorem poenitentis utilitatem spiritalem cessuram prudenter judicat. Ratio est quia et Judex non tenetur statim ferre sententiam, et Medicus potest differre medicinam ut ægroto magis prosit, ac eum magis sanet. Conari tamen debet Confessarius, ut poenitens intelligat id fieri ob suam utilitatem spiritualem, et consentiat.

Certum est 3.º negandam esse absolutionem iis qui ejus videntur incapaces et indigni, quales sunt, 1. qui nulla dare volunt signa doloris; 2. qui nolunt odia et inimicitias deponere; 3. aut aliena restituere, si possint; 4. aut occasionem proximam peccandi deserere, aut alio modo peccata derelinquere, et vitam in melius emendare nolunt; 5. qui publicum scandalum dederunt, nisi publicè scandalum tollant; 6. deniqùe quorum peccata sunt Superioribus reservata: hæc enim iisdem verbis habentur in Rituali Romano, quod tanquam regulam firmam et immobilem omnibus Confessariis ubique gentium confessiones audientibus observandam proposuit Sum. Pont. Paulus V. Quæ omnia partim in decursu tractatūs explicanda sunt, partim sequentibus articulis explanabuntur.

ARTICULUS PRIMUS.

An concedenda sit Absolutio habenti obligacionem restituendi , reconciliandi se inimico , aut addiscendi fidei mysteria.

Quod de triplici illâ obligatione magis ordinariâ sumus dicturi , idem dici debet de quâlibet aliâ speciali pœnitentis obligatione , v. g., 1.º Christianè instituendi et educandi filios ac domesticos ; 2.º tollendi scandalum , et ab iis abstinendi quæ aliis sunt occasio peccandi , quales sunt libri perniciosi , picturæ impudicæ , turpes sermones , prava exempla præsertim patris-familiâs ; 3.º addiscendi quæ necessaria sunt ad officium ritè exercendum , v. g., ad officium Judicis , Medici , etc. ; 4.º quoad Beneficiarios , residendi personaliter et ministrandi in Beneficio suo , gerendi clericalem habitum et Tonsuram , recitandi Officium Canonicum , dispensandi legitimè redditus Ecclesiæ ; 5.º quoad conjugatos , cohabitandi cum conjugé , nisi legitima adsit causa : cùm enim illæ obligationes graves sint , et sub mortali , certè eodem modo se gerere debet Confessarius erga eos qui tale habent , ac erga eos qui tenentur restituere , etc.

CONCLUSIO PRIMA.

Negari debet absolutio pœnitenti , qui , cùm possit et debeat , non vult tamen restituere , aut cum inimico reconciliari.

Certissima est conclusio.

Prob. 1.º Auctoritate Ritualis Romani suprà citati , et S. Carol. Borrom. in Admonitionibus ad Confessarios , quibus addi potest auctoritas

S. Aug., cuius est effatum illud, inter regulas Juris receptum: *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.*

Prob. 2.º Ratione. Nam ille non potest absolvī, qui non habet verū dolorem et propositum non peccandi; imò qui actu peccat mortaliter: sed qui non vult reconciliari aut restituere, cùm commodè possit, hic mortaliter peccat, quippe qui in materiâ gravi officio suo desit; ergo non potest absolvī.

Hinc 1.º absolvendus non est, qui, cùm possit restituere per seipsum, vult differre restitutionem usque ad mortem; aut eam solùm facere per hæredem, aut per partes, cùm possit integrè restituere. Item, qui famam injustè ablatam vel honorem non vult restituere, cùm primùm moraliter potest. Quomodò autem hæc restitutio facienda sit, dicitur in Decalogo, et ubi de Restitutione.

2.º Absolvendi non sunt qui odium, inimicitias nolunt statim de corde deponere, et facere quantum in se est, ut reconcilientur. Item, qui nolunt inimicum alloqui, salutare, familiariter cum eo versari, quandò indè sequitur scandalum, vel majus odium inimici excitatur, contrà verò spes est animum ejus aliquo benevolentiae signo placandi, Deoque ac fratri reconciliandi. Deniquè, qui nolunt primi veniam petere, quandò tenentur, putà quia primi graviùs offenderunt.

Quoad litigantes, addo Confessarios debere illos hortari ad componendam amicè litem, item ad collocutionem, reconciliationem, et ad hoc eos regulariter obligare, si nullum exindè ipsis immineat periculum; qui enim ejusmodi signa

denegant, ordinariè inimicum odio habent, et occasionem præbent scandali.

CONCLUSIO II.

Pœnitenti qui semel aut iterum jussus restituere aut reconciliari, nondum tamen id fecit, cum potuisset, regulariter differenda est absolutio donec satisfecerit.

Prob. 1.º Conc. Mediolan. I sic habet : *Caveant Confessores ne ante debitam satisfactionem illos absolvant, quibus, cum facultas adsit aliena restituendi, vel legata quæ ad pias causas facta sunt persolvendi, illisque, ut id facerent, superiori confessione præceptum sit, præstare tamen neglexerunt; exceptis his qui periculose ægrotant, quos tamen moneant, ut quod debent quamprimum solvant.*

Prob. 2.º Ratione. Quia Confessarius meritò dubitare debet an propositum pœnitentis firmum sit et efficax. Deindè, quia pœnitens est in periculo proximo iterum differendi restitutionem, aut reconciliationem; cautus ergo admodum debet esse et constans Confessarius contra omnes excusationes quæ ferè semper afferuntur, ne gravetur peccatis alienis.

Dixi 1.º, qui semel aut iterum jussus; si enim nondum de illâ obligatione suâ monitus, vel si nondum fuit in proposito infidelis, quamvis Confessarius possit absolutionem differre, imò id aliquandò expediat, tamen ad hoc non tenetur, nisi ex circumstantiis aut aliis conjecturis suspicetur pœnitentem non habere firmum et efficax propositum. At si semel aut iterum, vel ad summum tertid monitus non paruit, non est absolvendus.

Dixi 2.º, *regulariter*; quia tales quandoquè possunt esse circumstantiæ, ut Confessarius prudenter ac certò judicet pœnitentem non insidilem futurum esse, sicut fuit aliàs, v. g., ob singularia et extraordinaria contritionis signa et propositi; tunc enim potest absolvī. Verūm magnā opus est prudentiā, ne Confessarius decipiatur à pœnitentibus absolutionem extorquere conantibus, quam tutius est suspendere in his casibus, aut saltem communionem eucharisticam, ut propositi memores sint.

CONCLUSIO III.

Quod duabus præcedentibus conclusionibus diximus, idem omnino de his dicendum est, qui præcipios fidei articulos ad salutem scitu necessarios ignorant.

Prob. iisdem auctoritatibus et rationibus, et confirmatur auctoritate Innoc. XI, damnantis hanc propositionem: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, et etiamsi per ignorantiam etiam culpabilem nesciat mysteria SS. Trinitatis et Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.* Et sequentem, quæ sic habet: *Sufficit illa mysteria semel credidisse.*

Si tamen ante absolutionem pœnitens possit sufficienter erudiri, et aliundè dispositus apparet, erudiri debet, ac potest absolvī. Si verò majori tempore opus sit, ut sæpè contingit, suspendi debet absolutio, donec privatim aut publicis catechismis fuerit sufficienter edoctus.

Addo tamen, quoad præteritas idiotarum illorum confessiones, si Confessarius advertat illos

ignorasse, præsertim culpabiliter, præcipios articulos fidei per illud tempus quo confitebantur, iterandas esse, si fieri possit, nec sit periculum mortis. Quod si pœnitens teneat quidem præcipios fidei articulos, sed multa ignoret ad salutem ex præcepto necessaria, et officium ipsius ac confessionem spectantia, si semel aut iterum monitus ea neglexerit addiscere, absolvendus non est, donec ea noverit. Qui autem sint articuli fidei quorum explicita cognitio et fides necessariæ sint necessitate mediæ, nec ullo modo suppleri queant, qui verò necessarii sint solum ex præcepto, quorum invincibilis ignorantia absolute non excludit à salute, accipiendum est à *Tract. de Decalogo, 1.³p., cap. 1, sect. 1.*

ARTICULUS II.

An concedenda sit Absolutio pœnitenti in occasione proximâ, vel habitu peccandi mortaliter constituto.

Tria nobis hic enucleanda sunt: 1.º quid et quotplex sit occasio peccati; 2.º quomodo se gerere debeat Confessarius erga eos qui sunt in occasione proximâ peccati; 3.º erga eos qui consuetudinem habent peccandi mortaliter.

§ I.

□ *Quid et quotplex sit Occasio peccati.*

Occasio peccati, prout hic sumitur, est quæcunque res externa quæ potest inducere ad peccatum.

Occasio peccati alia dicitur proxima, alia remota: occasio proxima est res externa quæ ad peccatum frequenter ac ordinariè inducit, ut

turpes lectiones, etc. Occasio remota est res externa quæ aliquando, sed non frequenter, ad peccandum inducit, ut parentes, officia, artes quædam, etc.

Occasio proxima subdividitur in absolutam et respectivam : occasio proxima absoluta ea est quæ ex naturâ suâ talis est, ut ordinariè et frequenter omnes homines similis conditionis inducat ad peccatum mortale, sive ipsa sit ex se peccatum mortale, distinctum ab illo ad quod inducit, ut aspectus impudici, lectio obscœna, scandalosa cohabitatio, ars fœneratitia, et quodlibet aliud officium quod sine peccato exerceri non potest; sive ipsa non sit ex se peccatum, sed ad illud tantum inducat, ut cohabitatio in eâdem domo cum personâ cum quâ jam quis peccavit.

Occasio proxima respectiva dicitur ea quæ non inducit quidem omnes similis conditionis ad peccatum, sed solùm particularem aliquem, qui, ob fragilitatem specialem, in eâ occasione positus peccare consuevit, et prudenter censemur relapsurus in peccatum, si occasionem non deserat; occasio enim illa, quæ respectu alterius esset tantum remota, respectu illius est proxima: v. g., si quis ex convictu alterius, vel ex aliquâ conversatione peccare consuevit, talis convictus et conversatio est occasio proxima respectu illius. Sic ludus, tabernæ, otium, morborum quorumdam cura, auditio confessionum, respectu aliquorum sunt occasions proximæ. Sic militia, negotiatio, magistratura, chirurgia, officia Judicis, Procuratoris, Advocati, et artes multæ ex se licitæ et honestæ, sunt tamen multis occasio peccandi mortaliter, blasphemis, impudicitiis, rixis, fraudibus, rapinis, perjuriis, etc.

Non h̄c agimus de occasione remotâ, quia si quisque teneretur eam vitare, deberemus, juxta Apostoli dictum, de hoc mundo exire. Neque etiam agimus de occasione proximâ peccandi venialiter, quia potest quis in illâ constitutus absolvi à mortalibus, si de his sit contritus.

§ II.

Quomodo se gerere debeat Confessarius erga eos qui sunt in occasione proximâ peccandi mortaliter.

CONCLUSIO.

Regulariter absolvi non debet qui versatur in occasione proximâ peccandi mortaliter, nisi sincerè proponat ac velit abstinere in futurum, si occasio non sit præsens, ut sunt ludi, tabernæ, choreæ, etc. Si enim occasio proxima sit præsens, non debet absolvi, nisi eam actu et de facto dimiserit.

Certissima est conclusio.

Prob. 1.º Ex Script. Matth. 5, ¶. 29 et 30 : Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te... Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam, et projice abs te. Quod præceptum à Christo repetitur Math. 18. Oculi autem et manus dexteræ nomine, SS. PP. intelligunt personas quantumlibet caras et utiles, quæ relinquendæ sunt, quandò sunt occasiones proximæ peccandi : Quid enim prodest homini, inquit Christus Dominus, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?

Prob. 2.º Ex Conc. Lateran. sub Innoc. II, can. 22 : Falsa fit poenitentia, cùm poenitens

ab officio vel curiali vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet. Idem iisdem verbis habet Conc. Melphitanum sub Urbano II. Item ex Conc. Romano sub Greg. VII, cap. 5 : Quicunque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit... cognoscat se veram pœnitentiam non posse peragere... nisi arma deponat, ulteriusque non ferat... vel negotium relinquat, vel officium deserat. His adde auctoritatem Pauli V, in Rituali Romano, suprà citato.

Prob. 3.º Ex decreto Alexand. VII, damnantis hanc propositionem : Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii... dum, deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, et aliæ epulæ tædio magno concubinum afficerent, et alia famula nimis difficile inveniretur.

Item ex decreto Innoc. XI, damnantis tres propositiones sequentes : 1.ª *Potest aliquando absolvî qui in aliquid occasione peccandi versatur, quam potest et non vult dimittere : qui nimò et ex proposito querit aut ei se ingerit.* 2.ª *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugandi occurrit.* 3.ª *Licitum est querere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi.*

Accedit censura lata à Facultate Parisiensi, anno 1657, quâ contraria opinio declaratur falsa, scandalosa et inducens ad subversionem animarum.

Prob. 4.º Auctoritate S. Caroli Borrom. cuius hæc sunt verba : Deinde nec eos absolvat, qui cum peccatis mortalibus simul etiam eorum occasiones vitare non proponunt.

Prob. deniquè ratione. Quia alioquin pœnitens non habet firmum et efficax propositum non peccandi, vel saltem de illo satis non constat, ut Confessarius possit absolutionem concedere; imò pœnitens convincitur amare periculum peccandi, in quo sine dubio peribit, juxta Scripturam sacram.

Dixi 1.º, *nisi sincerè proponat et velit ab occasione proximâ abstinere, si ea non sit præsens.* Hinc qui choreas, ludos, tabernas, personas quasdam cum peccato frequentabant, tenentur dimittere occasiones illas. Si verò jam moniti promiserunt fore ut eas relinquherent, nec eas reliquerint, absolvendi non sunt donec eas dimiserint: idem dicendum de personis quibus otium, desidia, artes aliquæ, aut profesiones sunt occasio proxima peccandi.

Dixi 2.º, *si occasio proxima sit præsens*, pœnitentem absolvî ordinariè non debere, donec eam dimiserit. Hinc qui concubinam domi habet, non est absolvendus, donec eam ejecerit, nisi fortè mors ita proximè immineat, ut exspectari non possit donec eam ejecerit, ad dandam absolutionem. Hinc famuli et etiam famulæ, qui proximam habent occasionem peccandi in domo dominorum suorum, debent eos deserere, etiamsi indè passuri sint jacturam aliquam bonorum, memores præcepti illius: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum; Quid prodest homini, etc.*

Quòd si persona peccans non sit libera, nec

possit dimittere occasionem proximam, v. g., frater cum sorore in domo paternâ peccare solitus, debet 1. Confessarius vias omnes tentare ut separentur, v. g., injungendo fratri ut domum paternam deserat, vel studii causâ, vel ad peregrinandum, vel ad ediscendam artem: vel sorori ut domum religiosam petat, vel cognatos sub aliquo prætextu adeat. Si hæc autem impossibilia sint, injungere iis 2. debet Confessarius remedia tum specialia, tum communia: specialia quidem, ut nunquam solus cum solâ et sine arbitris versentur, ut aspectum et collocutionem declinent, ut amicitiae pignora tanquam libidinis incentiva restituant vel destruant; communia verò remedia sunt orationes, jejunia, eleemosynæ, lectiones spirituales, sed imprimis frequens confessionis usus: quibus remediis si sedulò usi fuerint, et à peccato abstinerint, ita ut de eorum emendatione certò constet, atque prædicta occasio de proximâ facta fuerit remota, absolvî poterunt. At verò, si iis non obstantibus in peccatum recidunt, absolvendi non sunt, et talis occasio absolutè est dimittenda, licet indè secutura gravis jactura famæ vel bonorum temporalium. In his autem casibus difficillimis potest aliquandò consuli Episcopus, celato nomine personarum. Ita S. Carolus in Admonitionibus ad Confessarios.

Idem observandum est erga adolescentes qui domo paternâ expellere non possunt famulos aut famulas quibuscum peccant, nec obtinere ut expellantur. Item, erga conjuges qui matrimonium suum nôrunt esse invalidum, v. g., ob impotentiam, et sibi sunt invicem occasio peccati: præstat tamen in hoc casu eos sepa-

rari; quod enim Sum. Pont. concesserunt, quòd conjuges quorum matrimonium est nullum, ambo simul maneant ut frater et soror, si vellint, id de his intelligi debet qui sibi invicem non sunt occasio peccandi.

§ III.

Quomodo se gerere debeat Confessarius erga eos qui consuetudinem habent peccandi mortaliter.

Habitus peccandi mortaliter est interna facilitas, seu consuetudo contracta ex saepius repetitis actibus peccaminosis, v. g., blasphemis, etc. Quamvis autem talis habitus possit esse sine ullâ occasione proximâ, saepè tamen ex illâ oritur, augetur et radicatur.

CONCLUSIO.

Regulariter non est absolvendus qui consuetudinem habet peccandi mortaliter, donec sufficientia emendationis signa dederit.

Conclusio certissima est.

Prob. I. Ex Conc. III Toletano, sub Pelagio II, can. 11: Quoniam comperimus.... fœdissimè pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris se reconciliari expostulent, ideo pro coercendâ tam execrabilis præsumptione, id à S. Concilio jubetur, ut secundum formam canonum antiquorum detur pœnitentia.

Confirmatur auctoritate Innoc. XI, contrariam propositionem damnantis his verbis conceptam: Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi

candi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat; nec est neganda nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, et proponere emendationem.

Prob. 2.º Auctoritate et praxi Sanctorum, tum antiquorum, tum recentiorum, qui acriter in eos invehuntur, qui citius peccatores reconciliando, vitia eorum fovent.

Clerus Romanus ad S. Cypr. scribens, sic habet: *Ubi enim indulgentiae poterit medicina proficere, si etiam ipse Medicus intercepto pœnitentia indulget periculis? si tantummodo operit vulnus, nec sinit necessaria temporis remedia conducere cicatricem? hoc non est curare, sed, si verum dicere volumus, occidere.* Idem dissertationis verbis ac copiosis ait Cypr. ipse, lib. de Lapsis.

S. Amb. in Psalm. 118, Octon. 8, eosdem redarguens, ait: *Facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi.* Rursus lib. 2 de Pœnitentiâ, cap. 9, sic loquitur: *Nonnulli ideò poscunt pœnitentiam, ut statim sibi reddi communionem velint: hi non tam se solvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare.*

Idem iis postremis seculis verbo et exemplo docuerunt S. Franciscus Xaverius, ut ejus epistolis colligitur, S. Franciscus Salesius, sed præcipue S. Carolus Borromæus, cujus hæc sunt verba, in Instructionibus Confessorum, Actor. Eccl. Mediol. part. 4: *Proroganda adhuc absolutio, donec hi emendentur, quos, licet se peccatum dimissuros polliceantur, ab illo tamen non separandos Confessor suspicetur, ut sunt ii (id est, quos suprà retulerat), et*

præsertim juvenes otiosi, qui solent majori temporis parte aleis, crapulis, amoribus, peccatis carnalibus, blasphemias, in honestis conversationibus, dissensionibus, odiis, et detractionibus vacare, aut qui Quadragesimæ diebus tantum ultimis peccata deposituri accedunt, aut qui à multis annis in iisdem peccatis perseveraverunt, nec ut emendarentur laborarunt.

T **Prob. 3.º** *Ratione.* Quia antequam Confessarius pœnitenti det absolutionem, debet moraliter esse certus de efficaci illius proposito emendationis: at quandò pœnitens est assuetus alicui peccato mortali, adeò non constat de ejus proposito efficaci, quin potius meritò de eo dubitare debeat Confessarius. Namque, ut ait S. Augustinus, Serm. 7 de Tempore, nunc 117, in appendice: *Est vera pœnitentia, quandò sic convertitur quis, ut non revertatur; quandò sic pœnitet, ut non repetat.* Et S. Isidorus Hispalensis, de ecclesiasticis Officiis, lib. 2, cap. 16 de Pœnitentibus: *Ille autem verè pœnitentiam agit, qui nec pœnitere præterita negligit, nec adhuc pœnitenda committit. Qui verò lacrymas indesinenter effundit, et tamen peccare non desinit, hic lamentum habet, sed mundationem non habet.* Idem ait S. Greg. parte 3 Pastoralis, admonitione 1.

Prob. 4.º ex ingentibus fructibus et emolumentis ex hâc praxi provenientibus. 1. Enim vitatur sacrilegium confessionis ex culpâ invalidæ. 2. Communionis indignæ, quam ordinariè post confessionem faciunt hujusmodi pœnitentes. 3. Indè agnoscent pœnitentes gravitatem peccati sui, juxta illud Jeremiæ 2, ¶. 19: *Scito et vide, quia malum et amarum est re-*

liquisse te Dominum Deum tuum. 4. Vigilantes redduntur et cautores in vitandis peccatis, et in proposito suo efficacius confirmantur.

+ Dixi, *regulariter*: quia si poenitens jam notabiliter sit emendatus, aut singularia et extraordinaria contritionis signa in eo eluceant, et indicia efficacis propositi prorsus sufficientia, potest absolviri. Similiter, si sit in articulo mortis, et adsint signa probabilia contritionis, potest ac debet absolviri.

Circa peccatores quorum crimina sunt publica et scandalosa, cautè admodum procedendum, et servanda regula quæ in diversis Ritualibus continetur. Nempè videat diligenter Sacerdos, quandò et quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos qui talis beneficii sunt incapaces, quales sunt qui publicum scandalum dederunt, nisi publicè satisfaciant et scandalum tollant. Si verò ægrotent ejusmodi peccatores publici ac notorii, non priùs audienda est eorum confessio, quam coram pluribus de viciniâ veniam de scando dato postulaverint.

Dices 1.º Si hæ regulæ observarentur, multis neganda esset absolutio.

Resp. id nos cum lacrymis concedere; multi enim imparati accedunt ad hoc sacramentum. Siquidem ferè omnes circa Pascha confitentur, et nulli ferè emendantur; pauci admodum christianè vivunt: quapropter inflammato zelo flagrare debent Confessarii, ut horribilem hunc tanti sacramenti abusum penitus eradicent.

Dices 2.º Periclitaretur multorum salus, si

sine absolutione remitterentur ; repentinâ enim morte corripi possent.

Resp. inane illud periculum Patribus fuisse cognitum , et ab iisdem , licet de animarum salute maximè sollicitis , contemptum . Sic loquebatur olim S. Cyprianus : *Neque enim deserentur ab ope et auxilio Domini , qui mites et humiles , et pœnitentiam verè agentes , in bonis operibus perseveraverint , quominus illis quoque divino remedio consulatur.* Talibus ergo persuadendum est , ut infinitæ Dei misericordiæ confidant , qui eos flagitiis innumeris et sordibus immersos ad pœnitentiam provocavit et exspectavit , neque eos sine absolutione mori permittet ; aut parcet ipsis , si in decursu pœnitentiæ moriantur .

Dices 3.º Christus ipse hortatur nos ad benignitatem et misericordiam erga peccatores ; ergo iis neganda non est aut differenda absolutio .

Resp. Nego consequent . Misericordes enim dici debent , qui tali dilatione animam peccatoris sanant , non autem ii qui falsâ indulgentiæ specie eam enecant : quâ in re audiendus iterum S. Cyprian. lib. de Lapsis : *Emersit enim , fratres dilectissimi , novum genus clavis.... Accessit ad cumulum , sub misericordiæ titulo , malum fallens et blanda pernicies contra Evangelii vigorem , contra Domini ac Dei legem ; temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio ; irrita et falsa pax , periculosa dantibus , et nihil accipientibus profutura : non querunt sanitatis patientiam , nec veram de satisfactione medicinam . Pœnitentia de pectoribus excussa est... ; et plaga lethalis altis et profundis visce-*

*ribus infixā, dissimulato dolore contegitur. Et infrā : Quid injuriam beneficium vocant ? Quid impietatem vocabulo pietatis appellant?... Hoc sunt ejusmodi lapsis, quod grando frugibus, quod turbidum sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod nayigii sœva tempes-
tas... Non concedit pacem facilitas illa, sed tollit; nec communicationem tribuit, sed im-
pedit salutem. Et infrā : Si quis præproperā
festinatione temerarius remissionem peccatorum
dare se cunctis putat posse, aut audet Domini
præcepta rescindere, non tantum nihil prodest,
sed et obest lapsis. Hactenū S. Cypr. Similia
habet S. Ambros. in Psalm. 118, Octon. 8 :
*Hoc ideo dictum est, ut sciamus secundūm ver-
bum Dei, secundūm rationem, dispensandam
esse misericordiam debitoribus. Medicus ipse
si serpentis interiūs inveniat cicatricem vulneris,
cūm debeat resecare vulneris vitium, ne latiūs
serpat, tamen à secandi, urendique proposito
lacrymis inflexus ægroti, medicamentis tegat
quod ferro aperiendum fuit; nonne ista inutilis
misericordia est, si propter brevem incisionis vel
exustionis dolorem corpus omne tabescat, vitæ
usus intereat? S. Aug. relatus cap. Qui vitiis,
causâ 23, quæst. 5, idem omnino asserit : Qui
vitiis nutrientis parcit et favet, ne contristet
peccantium voluntatem, tam non est misericors,
quàm qui non vult cultrum rapere puero, ne au-
diat plorantem; et non timet ne vulneratum
doleat, vel extinctum.**

ARTICULUS III.

Utrum absolvi possit Moribundus qui sensuum usu inopinatè destitutus non potest confiteri.

Certum est 1.º absolvi posse imò et debere moribundum qui non confessus est integrè, ob ingruens mortis periculum; quia, ex dictis, cap. 4, sect. 2, art. 2, § 3, ab integrâ confessione excusat impotentia physica, vel moralis; et in hoc casu, etsi desit integritas materialis, quæ non requiritur, adest formalis quæ sufficit. Imprimis caveat Sacerdos ne in his circumstantiis nimiùm sollicitus in procurandâ confessionis integritate minùs necessariâ, tempus ad contritionem ingerendam, vel absolutionem dannam summè necessarium irreparabiliter amittat, vel amittendi periculo se exponat.

Certum est 2.º absolvi debere moribundum qui nihil in specie confessus, pro morbi violentiâ, suum confitendi desiderium, vel contritionis signum exhibuit coram Sacerdote; ibi enim reperitur confessio generatim facta, quæ sufficit, cùm alia fieri non potest.

Certum est 3.º præfatum moribundum absolvi debere, etsi desiderium confitendi vel aliquod contritionis signum exhibuerit absentे Sacerdote, qui factum vel ab uno teste accipiat; ita enim statutum legitur in Concilio Carthaginensi IV, can. 76, et Arausiano I, can. 12; à S. Leone, Epist. 83 aliàs 91; et in Ritualibus, et præsertim Romano: *Si æger confitendi desiderium, sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.*

Obj. Clemens VIII prohibuit ne confessio

ullo in casu absenti fiat ; sed in casu mox expo-
sito reverâ fit absenti ; ergo , etc.

Resp. Ipse Clemens VIII declaravit hanc confessionis speciem in suo decreto non comprehendi , ut refert Benedictus XIV , de Synodo diocesanâ lib. 7 , cap. 15. Refert etiam Urbanus VIII , in congregatione habitâ coram ipso , respondisse , id non repugnare decreto Clementis VIII .

Major est difficultas ubi agitur de moribundo catholico , qui christianè vivebat , si præoccupatus morbo nullum contritionis vel desiderii confessionis dederit signum coram Sacerdote , vel in absentiâ ejus : tunc absolvi posse , *negans opinio , antiquorum Theologorum fuit communis* , eamque multi adhuc tuentur , teste Benedicto XIV , loco jam citato , de Synod. Affirmans autem opinio plures sectatores habuit post Morinum , defensorem ejus celeberrimum ; imò , si fides Billuart , nunc communior videtur .

CONCLUSIÖ PRIMA.

*Moribundus , in hypothesi factâ , potest et debet
absolvi.*

Prob. 1.º *Auctoritate.* 1. Sacerdotale Romanum : *Infirmus qui jam amisit loquaciam , vel usum rationis , si benè vivebat , QUAMVIS SACRAMENTA NON PETIERIT , quia ex insperato talia acciderunt.., Sacerdos faciat absolutionem.* 2. Memoriale Confessoriorum , editum à Gregorio XV , dum esset Archiepiscopus Bononiensis : *Addit Sacerdotale Romanum , ex doctrina S. Antonini , posse absolvi moribundum assuetum frequentare confessionem , licet repentina*

casu oppressus, sacramentum non petierit; neque solum potest Confessarius in hoc casu absolvere, SED ET DEBET. His adde Synodum Lemovicensem anni 1620, Rituale Argentinense, Tullenense, Catalaunense, etc., et suffragia Theologorum.

Prob. 2.º Ratione. In casu extremæ necessitatis danda sunt sacramenta, quoties de illorum nullitate non constat; cùm enim sacramenta pro hominibus instituta sint, melius est periclitari illorum validitatem, quām hominis salutem: atqui in præsenti casu urget extrema necessitas, ut patet; et certum non est Pœnitentiæ sacramentum nullum fore. Ideò enim, juxta adversarios, nullum esset, quia desunt contritio exterior et confessio, in quibus consistit materia sacramenti Pœnitentiæ: atqui hæc ratio peremptoria non est; namque 1. contritionem et confessionem esse materiam sacramenti Pœnitentiæ mera est opinio inter Theologos controversa, quam negant Scotistæ: 2. etsi illud constaret, non improbabiliter dici potest sufficientem in isto casu dari contritionem et confessionem; etenim sæpè contingit moribundos exteriori sensuum usu destitutos, frui tamen intùs ratione: atqui in hâc suppositione non improbabile est moribundum nostrum, qui christianè vixit, dolere de peccatis suis et velle confiteri, ipsumque testificari dolorem ac desiderium suum per motus corporeos quorum est actu capax; ergo, etc.

Obj. Conc. Carthaginense IV, Arausicanum I, S. Leo, et Rituale Romanum, docent absolutionem esse dandam moribundis usu sensuum privatis, si per se, vel per alios, ostend-

derint confitendi desiderium ; ergo , sublatâ hâc conditione , quæ reverà deficit in præsenti casu , censemur noluisse absolutionem dari .

Resp. 1.º Dici potest moribundos de quibus agitur , suum in exitu vitæ confitendi desiderium per vitam christianam sufficienter ostendisse .

Resp. 2.º Argumentum ab adversariis propositum , ut potè negativum , non prævalet rationibus positivis quas in probationem adduximus . Verbo dicam , Patres et Concilia definiunt absolutionem esse dandam in casu petitionis expressæ ; sed in alio casu petitionis implicitæ esse negandam nullomodo statuerunt .

At longè major est difficultas , si moribundus noster catholicè quidem crediderit , sed malè vixerit . *Les Casuistes* , ait Collator Andegavensis , disent communément qu'on ne doit pas lui donner l'absolution ; dari verò posse non pauci , et quidem auctoritate graves , affirmant , quibus assentimur .

C O N C L U S I O   II .

Dare licet absolutionem moribundo catholico male viventi , qui , propter amissionem usū sensuum , nulla dat signa poenitentiæ , nec ante casum dedit ; modò tamen in flagranti delicto non fuerit deprehensus , modo insuper nihil fecerit contrarium præsumptioni juxta quam catholicus , etsi malus , censemur velle saltem ante exitum suum confiteri .

Prob. 1.º Ex S. Aug. lib de adulterinis Conjugiis , cap. 28 : Ipsos etiam Catechumenos... qui retinent adulterina consortia , cùm salvos corpore non admittamus ad Baptismum , tamen si desperati jacuerint , nec pro se respondere

potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lavacro regenerationis abluitur.... Quæ autem Baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finienda vitæ periculum præoccupaverit; nec ipsos ex hâc vitâ sine arrhâ suæ pacis exire velle debet mater Ecclesia. Undè sic: Ex S. Doctore, eadem est causa absolutionis dandæ, quæ Baptismi: atqui, ex eodem S. Aug., dari potest Baptismus Catechumenis moribundis, etsi male viverent, nec, propter ingruentem subitò morbum, Baptismum petere, neque contritionis signa dare potuerint; ergo similiter, etc.

Prob. 2.º eâdem ratione quâ utuntur plures ad probandum absolvi debere moribundum qui piè viyebat, quamvis, ob morbum subitò ingruentem, nec Confessarium petierit, nec contritionis signa dederit. Scilicet, non raro contingit moribundum, etsi usu sensuum destitutus sit, intùs ratione uti: sed in hâc hypothesi, quæ improbabilis omnino non est, meritò præsumitur moribundum nostrum qui male vivebat, ad contritionem seipsum excitare et confiteri velle, utrumque significando per motus quorum est capax, quæ duo in casu necessitatis sufficiunt ad concedendam absolutionem. Præsumi enim debet velle id quod sibi faciendum esse necessariò semper professus est, quodque faciendum ante mortem sibi proponunt ordinariè peccatores, et reverà faciunt in articulo mortis: atqui moribundus noster, etsi male viveret, semper professus est, ut fides catholica exigit, ipsi saltem in extremis necessariò dolendum esse de peccato, et confessionem faciendam; et reverà peccatores ante mortem, etc.; ergo, etc.

Prob. 3.º Moribundus ille qui semper benè credidit, licet vixerit malè, non potest in extremâ necessitate privari sacramentis necessariis ad quæ jus retinet, nisi certò constet ipsum esse indispositum : atqui de moribundo nostro penitus non constat ipsum esse indispositum ; potuit enim paulò ante casum dolere, potuit intercadendum, post ipsum deniquè casum adhuc potest, cùm, amissō sensuum usu, ratione intus fortè utatur.

Prob. 4.º Quia numerus et auctoritas Doctorum qui hanc sententiam hactenùs ab omni censurâ immunem tuentur, ipsi probabilitatem extrinsecam conciliant : atqui in hoc casu necessitatis extremæ licet dare sacramentum juxta opinionem probabilem, quandò certiori modo non potest; ergo, etc. Sed quia longius foret omnium Theologorum qui ex partibus nostris stant, testimonia exscribere, præcipuorum nomina recensere satis erit. *Illustr. d'Argentré*, *Tutelensis Episcopus*, libro cui titulus, *Explanation des Sacremens*, tom. 2; *D. Daon*, lib. cui titulus, *Conduite des âmes*; *Billuart*; *Henno*; *Morinus*, lib. 10; *Sainte-Beuve*, tom. 1; *Rituale Catalaunense*, etc.

Obj. Ex Concilio Toletano XII, cap. 2 : *Sacerdos qui non sentienti, neque petenti, poenitentiam dederit, unius anni excommunicationis sententiæ subjacebit*; ergo, etc.

Resp. In hoc capitulo non agitur de absolutione sacramentali, sed de impositione poenitentiæ publicæ, quam solis poenitentibus dari vult Concilium.

Obj. 2.º In multis Ritualibus prohibetur Extremam Unctionem dari peccatoribus notoriis

qui non dant nec dederunt aliqua poenitentiæ signa : ita Rituale Suessione, Burdigalense, Blesense, Claromontanense, Auscense ; ergo, etc.

Resp. Si hæc Ritualia non possint intelligi de solis peccatoribus notoriis, qui cùm dare possunt, nulla tamen dant poenitentiæ signa, ab eorum resolutione discedendum putamus, quia sententia opposita plurimorum Theologorum suffragio munita, et ratione potior, et saluti hominum favorabilior nobis videtur. Inter Theologos qui volunt Extremam Unctionem adultis quibusque fidelibus periculosè decumbentibus, sive piè, sive male vixerint, conferendam esse, etsi nullum poenitentiæ signum dederint, modò impœnitentes certò non appareant, inter illos, inquam, appello *Habert*, tom. 6, pag. 556; *Collet*, tom. 12, pag. 701; *d'Argentré*, tom. 2, pag. 398. Cæterū, Rituale Romanum, quod plura Ecclesiarum particularium de verbo ad verbum scripserunt Ritualia, sic habet : *Extrema Unctio impœnitentibus et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, et excommunicatis, et nondum baptizatis penitus denegetur*: hæc autem libenter admittimus, et nostræ opinioni nullo modo præjudicant.

Dictum est in conclusione, hunc moribundum absolví debere, *modò nihil contrarium fecerit præsumptioni* juxta quam catholicus etsi malus, censemur velle saltem ante mortem suam confiteri. Hinc non absolverem eum qui positus in extremis, et à Confessario de re necessariâ ad salutem monitus, noluit acquiescere, vel desperando noluit confiteri; hunc, inquam, in tam pravâ dispositione sensum usu destitutum minimè absolverem, quia, etsi absolutè fieri

possit ut h̄ic et nunc utens ratione, int̄us resipscat, tamen quia est mera possiblitas, etiam in casu necessitatis ad hoc ut ministretur alicui sacramentum minimē sufficiens est; ideō moribundus ille sine absolutionis beneficio dimittendus videtur.

Sed quid juris, si moribundus professione fidei catholicus sensuum usu privatus est in flagranti delicto: poterit-ne etiam absolvī?

Certum est 1.º hunc absolvī non posse si in flagranti delicto usum rationis amiserit; tunc enim repugnat ipsum esse contritum. 2.º Item, absolvī non potest statim post delictum, et nullo inter ipsum et absolutionem posito intervallo; quia ad conversionem, sine quā nihil prodest absolutio, instantanea saltem temporis mora requiritur. 3.º Item, absolvī non poterit, si flagrans delictum in quo sensuum usu orbatus est, sit suicidium, vel ipsum impenitentiæ finalis crimen; tunc enim respectu illius desinit præsumptio juxta quam christianus meritò censetur velle ante mortem absolvī. Hāc ergo tripli exceptione factā, quæritur an possit absolvī.

Contrà faciunt, 1.º Theologi qui communiter asserunt absolvī non debere eum qui in flagranti delicto sensuum usu orbatus est. 2.º Censura sacræ Facultatis Parisiensis, adversūs propositionem Guimenii pro sententiā affirmante stantis. 3.º Aliqua præsumptio seu probabilitas utilitatis sacramenti, necessaria est ad licitam ejus administrationem, nec sufficit mera possiblitas: atqui in præsenti casu mera possiblitas huic moribundo favet. 4.º Absolutio data homini qui sic in flagranti delicto loquela et

usum sensuum amisisset, occasionem præberet scandali.

Aliqui pro affirmativâ stantes, Respondent ad 1.um, in re controversâ non numerandos esse Doctores, sed ponderandas eorum rationes. Inter affirmantes autem eminent illustr. d' Argentré, loco jam citato, Henno, etc. Prior sic habet, tom. 2 operis cit. : Cette même raison prouve que si un homme a été blessé mortellement en se battant contre un autre, ou en volant pendant la nuit, et qu'il ne puisse parler, on ne doit pas désespérer qu'un tel pécheur n'ait demandé pardon à Dieu, et fait un acte d'espérance, en désirant l'absolution, s'il a eu l'usage de la raison au dedans de son esprit, dans quelques intervalles, comme cela peut arriver; par conséquent, dans le doute, un Prêtre doit l'absoudre, ou du moins lui donner l'Extrême-Onction, qui remet par accident les péchés qu'un malade ne peut confesser, s'il est contrit dans son cœur.

Ad 2.um Fortè potuit damnari Guimenii propositio, propter quasdam circumstantias ipsi adjunctas, salvâ quoad substantiam affirmante sententiâ.

Ad 3.um Plusquam possibile est hunc moribundum sufficienter ad absolutionem disponi; fortè enim intus rationis usu fruitur: in hac autem hypothesi, verisimile est ipsum se ad contritionem excitare, et velle absolviri, et suam voluntatem inquantum potest ostendere.

Ad 4.um Non malae tantum, sed simplices apparentiae scandalum afferre possunt; si quis ergo in hoc casu absolvat, ad occurrentum scando, præsentes instruere poterit.

Patronis autem sententiæ hujus non sufficit respondere ad probationes in contrarium allatas, illam adhuc sic probare conantur: Absolvi potest moribundus qui catholicè sentiens malè vivebat, licet nullum dederit contritionis signum, antequam usum sensuum amiserit; ergo similiter potest absolvi moribundus iste, in flagranti delicto sensuum usu destitutus. *Consequentia* patet; rationes enim in gratiam prioris allatæ, posteriori non minùs patrocinari videntur. Etenim 1.ª ratio sumitur ex eo quod, si moribundus qui malè vivebat fruatur ratione intus, meritò præsumitur ad contritionem seipsum excitare, et confiteri velle, etc.: atqui evidens est quod eadem ratio moribundum in flagranti delicto correptum adjuvet. 2.ª Ratio sumitur ex eo quod catholicus non possit in extremâ necessitate constitutus privari jure quod retinet ad sacramenta, nisi certò constet ipsum prorsus esse indispositum; non autem certò constat moribundum qui malè vivebat, quique, propter ingruentem subito morbum, nullum poenitentiæ signum dare potuit, non, inquam, certò constat ipsum esse indispositum: atqui non minùs evidens est hoc argumentum afferri posse in gratiam moribundi sensuum usu in flagranti delicto destituti; ergo, etc. Rationes in utramque partem exposuimus: cæteri dijudicent.

Quæres deniqùe quid agendum sit ubi ignoratur an moribundus sit catholicus, vel non.

Resp. 1.º In regionibus catholicis, omnes quos extraneos esse non constat, Catholici supponuntur. 2.º Catholicus etiam præsumitur, qui reperitur iis in locis ubi Catholici sunt numero longè

plures. Idcirco in hoc duplici casu danda est absolutio. 3.º Si verò ibi frequentiores sint Hæretici, etiam absolyerem moribundum istum, qui fortè catholicus est, et benè dispositus, sed sub conditione, ut mox dicetur.

SCHOLIUM.

Qui in dubiis præfatis casibus absolvere voluerit, sub conditione istâ, *Si sis dispositus*, absolvat; sic enim profanationis periculo, quantum fieri potest, occurret. Ex omnium ferè consensu, sufficit conditionem prædictam mentaliter apponi; aliundè, quia non pauci exprimi posse negant, satius est illam reticendo, mente solâ concipere. Quòd si danda sit absolutio cuiquam de quo movetur dubium an respiret, sub hâc conditione, *Si vivis*, absolvendus erit; si verò dubitetur an sit catholicus, sub istâ, *Si sis catholicus*.

ARTICULUS IV.

Quid beat præstare Confessarius qui male absolvit poenitentem.

Statuimus 1.º Si ob defectum essentiale va-
lida non fuit absolutio, Confessarius tenetur,
per se loquendo, defectum illum corrigere;
ratio est quia alioquin deciperetur poenitens in
re gravi.

Dixi, si defectus sit *essentialis*, v. g., si Confessarius non protulit formam absolutionis, vel sine intentione, vel sine potestate sufficienti ab-
solvit, vel si absolvit non subditum, aut non
ritè dispositum, sive quia id non advertit Con-
fessarius, sive quia non est ausus negare abso-
lutionem.

Multis autem modis potest defectum corrigeri, 1. quidem si defectus sit solum ex parte Confessarii, procurando ut pœnitens eidem Confessario sequentem confessionem faciat; quâ factâ, dummodò Confessarius ipse saltem confusè meminerit præcedentis confessionis, quæreret ab eo an de præteritis peccatis doleat, et an ea confiteatur quantum necesse est, tuncque poterit eum absolvere à peccatis tam præteritæ quam præsentis confessionis.

2. Si spes non sit revocandi pœnitentem, vel si absque scandalo aut alio incommodo revocari non possit, et ipse nondum abierit, sed moraliter sit præsens Confessario, id est, eo solum spatio distet, quo homines voce communi solent cum hominibus loqui: aliqui dicunt eum posse absolvi, dummodò certum sit eum esse ritè dispositum: sed hoc non est passim usurpandum.

3. Si hæc non sufficiant, petitâ et obtentâ à pœnitente licentiâ cum eo loquendi de re necessariâ ad præcedentem confessionem pertinente, monendus erit de errore qui contigit: sin autem licentiam illam concedere nolit pœnitens, aut si sine scandalo vel incommodo gravi peti non possit, tunc Confessarius ad nihil aliud tenebitur, nisi fortè pœnitens in extremis positus aliam confessionem non sit facturus; tunc enim, etiam cum gravi Confessarii damno, moneri debet de præteritæ confessionis defectu.

Statuimus 2. Si absolutio fuit quidem valida, sed tamen admissus est aliquis defectus non essentialis, neque cum alterius damno conjunctus, v. g., si Confessarius omisit interrogare de numero vel circumstantiis peccatorum, vel de

habitu aut occasione peccati, tunc regulariter tenebitur tantum agere pénitentiam de peccato admisso. Quòd si ad eum redierit pénitens, facilè poterit in sequenti confessione corrigere defectum prioris. Si verò Confessarius positivè decepit pénitentem, dicendo, v. g., declarandum non esse numerum vel circumstantias speciem mutantem, tenebitur pénitentem monere modo suprà dicto.

Statuumus 3.º Si defectus conjunctus est cum damno tertiae personæ, v. g., si Confessor culpabiliter, hoc est, ex malitiâ, vel ex ignorantia vincibili, aut ex negligentia considerandi, ad restitutionem debitam non obligavit pénitentem, tenetur eum posteà monere; et si id Confessor negligat, tenebitur ipse restituere, si positivè consuluit pénitenti ne restitueret, vel eum induxit ad non restituendum; tunc enim est causa positiva damni, ac proindè ex justitiâ tenetur illud compensare, si pénitens moneri amplius non possit, aut monitus restituere amplius non valeat.

CAPUT VI.

De Ministro sacramenti Pénitentiæ.

TRIA expendemus: 1.º quisnam sit minister sacramenti Pénitentiæ, 2.º quænam qualitates in eo requirantur ut validè illud sacramentum ministret, 3.º quænam verò ut licite et dignè hoc munere fungatur.

SECTIO PRIMA.

Quisnam sit Minister sacramenti Pœnitentiae.

Waldenses et Wiclesitæ absolveñdi potestatem malo denegantes Sacerdoti , probo tribuebant laico. Morinus , lib. 8 de Pœnitentiâ docuit hanc facultatem olim Diaconis concessam fuisse. Contra quos , sit

CONCLUSIO.

*Solus Sacerdos est Minister sacramenti
Pœnitentiae.*

Prob. 1.º Ex Script. Ii soli sunt Pœnitentiae ministri, quibus solis Christus concessit potestatem ligandi et solvendi : atqui ad solos Apostolos et eorum successores in sacerdotio diriguntur hæc verba , *Quæcumque alligaveritis* , etc., *Quorum remiseritis* , etc. , et soli Episcopi ac Presbyteri sunt successores Apostolorum in eorum sacerdotio ; ergo , etc.

Prob. 2.º Ex constanti Traditione , quæ sic Christi verba intellexit.

Origenes, Homil. in Leviticum , ait, confitendum esse *Sacerdoti* ; S. Cypr. lib. de Lapsis , remissionem peccatorum fieri per *Sacerdotes*. Ita SS. Basil. , Ambr. , Chrysost. , Leo , et alii omnes , qui ministrum Pœnitentiae appellant. Vide eorum testimonia , ubi de necessitate Confessionis jure divino.

Prob. 3.º Ex Conciliis : Constantiensi , contra Wiclefum ; Florent. , decreto Eugenii IV ; et can. 10 Sess. 14 Conc. Trident. : *Si quis dixerit.... non solos Sacerdotes esse ministros absolutionis...; anathema sit.*

Dices 1.º Jacobi 5, v. 16, dicitur : Confitemini ergo alterutrum peccata vestra ; ergo quilibet potest esse minister Pœnitentiæ.

Resp. 1.º sensum hujus loci hunc esse, Confitemini homines hominibus, non quibuslibet, sed Sacerdotibus tantum : ita explicant Patres multi.

Resp. 2.º Si S. Jacobus intelligatur de confessione factâ laicis, hanc non esse sacramentalem, sed tantum humilitatis actum, ad obtinendam facilius à Deo veniam peccatorum, et ad petendum consilium et auxilium.

Dices 2.º Cap. Fures, de Furtis, dicitur quòd si fures in furando comprehensi aut vulnerati, Presbytero vel Diacono confessi fuerint, communio eis non denegatur. Item, S. Cyprianus, Epist. 13, permittit Diaconis ut pœnitentes in mortis articulo absolvant, si Presbyter non occurrat; ergo, etc.

Resp. 1.º in utroque exemplo allato non agi de absolutione sacramentali à peccatis, sed de absolutione canonica à censuris, vel potius à pœnis satisfactoriis, quæ olim pœnitentibus publicis imponebantur, inter quas erat communionis, precum et Eucharistiæ privatio : atque hunc esse genuinum Cypriani sensum patet legenti.

Resp. 2.º in cap. Fures, quod ex Conc. Triburiensi temporibus Formosi Papæ celebrato, anno 895, cap. 31, sumptum est, nullam fieri Diaconi mentionem, sed tantum ibi dicitur : Si autem talis fur vulneratus... voluntate piæ mentis deprecatur; Deoque et Sacerdoti, comite vitâ, emendatione morum et actuum confitetur, communionis gratiam non negamus tribuendam.

SECTIO II.

De Qualitatibus requisitis in Ministro Pœnitentiæ, ut Sacramentum illud validè administret.

Qualitates omnes in ministro sacramenti Pœnitentiæ requisitæ, ut illud validè administret, comprehendendi possunt nomine potestatis legitimæ : sub illo autem nomine tria intelliguntur, scilicet potestas Ordinis, potestas jurisdictionis, et approbatio.

Diximus jam requiri potestatem Ordinis, scilicet sacerdotalis, quam Sacerdotes omnes in Ordinatione suâ æqualiter et indelebiliter accipiunt per impressionem characteris sacerdotalis, dum ordinantur per impositionem manuum Episcopi. Restat ergo ut de jurisdictione et approbatione disseramus.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum requiratur potestas Jurisdictionis in Ministro sacramenti Pœnitentiæ; et quinam illam habeant.

Notandum 1.º jurisdictionem in genere, esse auctoritatem quam quis habet in alterum tanquam in subditum; seu esse potestatem regendi et gubernandi subditos, sive illa potestas sit civilis sive ecclesiastica, sive pro foro externo sive pro interno tantum.

Jurisdictio autem in particulari pro foro interno conscientiæ, est auctoritas per quam Sacerdos, velut Judex in foro interno conscientiæ, jus habet alterum absolvendi, seu ferendi sententiam absolutionis in alterum tanquam in subditum.

Notandum 2.º jurisdictionem tripliciter differre à potestate Ordinis : 1. quia non confertur per Ordinationem aut per characterem , sicut potestas Ordinis ; 2. quia confertur aliquando ante Ordinationem sacerdotalem , v. g. , quandò quis nondùm Sacerdos obtinet Beneficium parochiale (hodiè in Galliâ nemini conferri potest Beneficium parochiale , nisi sit Sacerdos , et 25 annos expleverit) ; 3. quia potestas jurisdictionis non confertur omnibus Sacerdotibus , neque æqualiter , neque immutabiliter , sicut potestas Ordinis ; potest enim jurisdictione vel augeri , vel minui , vel auferri .

Notandum 3.º jurisdictionem communiter dividi in *ordinariam* et *delegatam* : quæ divisio fundatur in decreto Eugenii , et Conc. Trid.

Ordinaria illa est quam quis habet ex vi proprii muneric et officii , qualem habent illi qui ex officio , Beneficio , aut dignitate sunt Pastores animarum .

Delegata jurisdictione illa est quam quis habet non ex vi officii proprii , sed ex commissione alterius habentis illam ex proprio officio .

Circa potestatem jurisdictionis quinque nobis quærenda sunt : 1.º an sit necessaria ; 2.º an illam habeant Pastores ordinarii ; 3.º an delegati ; 4.º an etiam qui ex errore communi habentur pro Pastoribus ordinariis aut delegatis ; 5.º deniquè quinam jurisdictionem habeant ad absolvendum in casibus reservatis necessariam .

§ I.

*An Jurisdictio sit necessaria ad ministrandum
validè Pœnitentiæ Sacramentum.*

CONCLUSIO.

*Præter potestatem Ordinis certum est requiri
in Sacerdote potestatem Jurisdictionis, ut
validè absolvat.*

*Prob. Ex Conciliis : 1.º Conc. Florent. in
decreto Eugenii affirmantib[us] ministrum sacra-
menti Pœnitentiæ esse Sacerdotem habentem
auctoritatem absolvendi ordinariam, vel ex
commissione Superioris.*

*2.º Ex Conc. Trid. Sess. 14, cap. 7 : Quo-
niam, inquit, natura et ratio judicij illud
exposcit, ut sententia in subditos duntaxat
feratur, persuasum semper in Ecclesid Dei fuit,
et verissimum esse Synodus hæc confirmat,
nullius momenti absolutionem eam esse debere,
quam Sacerdos in eum profert, in quem ordi-
nariam aut subdelegatam non habet jurisdic-
tionem. Ex quo clarè infertur omnes Sacerdotes
non habere jurisdictionem necessariam, ut ab-
solutionem validè impellant.*

*3.º Ex Conc. Lateran. sub Innoc. III, can.
Omnis utriusque sexus, ubi dicitur alienum
Sacerdotem non posse absolvere, vel ligare,
sine licentiâ proprii.*

Rationem à priori attingit Trid. Sess. 14,
cap. 6 et 7. Scilicet, sacramentum Pœnitentiæ,
ex institutione Christi, est essentialiter
judicium quoddam : at ut judicium sit vali-

dum, requiritur jurisdictione in eo qui judicat, et subjectio in eo qui judicatur; ergo ex institutione divinâ requiritur jurisdictione, non autem ex humanâ tantum institutione. Hinc Bonifacius VIII, de Pœnitentiis et Remissionibus, in Sexto, cap. *Si Episcopus*, ait: *Nulla potest consuetudine introduci, quod aliquis, præter sui Superioris licentiam, Confessarium sibi eligere valeat, qui eum possit solvere vel ligare.*

Dices 1.º Sacerdotes in Ordinatione suâ acceperunt potestatem remittendi peccata; ergo non indigent jurisdictione.

Resp. Dist. ant. Acceperunt potestatem inchoatam et incompletam, vel remotam, *conc.*; completam et proximam, *nego*. Acceperunt quidem Sacerdotes veram ligandi et solvendi potestatem, sed illam actu exercere non possunt, nisi ubi et quandò accesserit potestas jurisdictionis, seu ubi et quandò illis ab Ecclesiâ assignati fuerint subditi, in quos potestalem Ordinis exerceant. Simile aliquid foret, si Rex tribueret aliquibus potestatem judicandi, illosque Judices constitueret, nec assignaret tamen iis subditos, sed illos accepturi essent ex delegatione Proregis, quandò is opportunum judicaret.

Dices 2.º Potestas jurisdictionis non est necessaria ut Sacerdos validè administret Extremam Unctionem, sed solùm ut id licite faciat; ergo à pari de sacramento Pœnitentiæ idem dicendum est.

Resp. Nego consequent. Disparitas petitur ex Trid. quod ait Pœnitentiam exerceri per modum judicij, in quo sententia valida non est, nisi in subditos feratur: at verò Extrema Unctio

Unctio non exercetur per modum judicii : unde validè administrari potest ab iis qui nullam habent jurisdictionem.

§ II.

An Pastores ordinarii habeant Jurisdictionem ad ministrandum Pœnitentiæ Sacramentum.

CONCLUSIO.

Jurisdictionem habent Pastores ordinarii.

Conclusio certa est et indubitata ex decreto Eugenii, in Conc. Florent., et ex Trid. Sess. 14, cap. 7, jam citatis.

Porrò Pastores ordinarii, id est, qui ex proprio officio, aut Beneficio, aut dignitate, curam animarum habent, in triplici ordine vulgo ponuntur.

1.º Igitur Sum. Pontifex immediatè à Christo habet supremam et universalissimam jurisdictionem in omnes Christianos, ubique gentium degentes, secundùm canones excendam. Ad hunc ordinem reduci possunt summus Pœnitentiarius et Legatus à latere, ratione officii sui participantes modo excellentiori jurisdictionem papalem.

2.º Episcopi in totâ suâ Diœcesi, et Vicarii eorum Generales. Potest tamen Sum. Pont., ex antiquâ Ecclesiæ disciplinâ, casus quosdam seu peccata sibi reservare, ut constat ex usu et praxi Ecclesiæ, et declaratur à Conc. Trid. Sess. 14, cap. 7. Ad hunc ordinem reduci possunt Abbes exempti, in proprio territorio; Cardinales, in Ecclesiis sui tituli; et Prælati universales, in Religionibus, v. g., Generales, aut

Provinciales Ministri , respectu Religiosorum sibi subditorum.

3.º Parochi jurisdictionem ordinariam habentes, sed limitatam intra terminos parochiæ suæ , et subordinatam Episcopo. Ad hunc ordinem reducuntur Vicarii perpetui, vice-Rectores , gallicè *Curés desservans* (1). Et in Religionibus , Prælati seu Superiores immediati, et generatim omnes illi quibus ex officio incumbit immediatè animarum cura.

Quæres quot modis acquiratur jurisdic^tio ordinaria in foro Pœnitentiæ.

Resp. eam acquiri triplici modo. 1.º Ratione *domicilii* aut *quasi domicilii* : undè Episcopus et Parochus jurisdictionem ordinariam habent ad absolvendos eos omnes qui in eorum Diœcesi vel parochiâ fixum habent domicilium, vel ibi per magnam saltem anni partem commorantur, ut mercatores in emporiis , scholastici in aca-demiis, aulici in curiis. Hinc etiam qui habent duo domicilia in diversis parochiis , aut domicilium in unâ , et quasi domicilium in alterâ , utriusque Parochi ordinariæ jurisdictioni subjiciuntur ; ac proindè ab alterutro absolv*i* possunt, sive sint ejusdem , sive diversæ Diœcessis: decet tamen ut paschalis confessio et communio in eâ fiant parochiâ, ubi quis actu commoratur. 2.º Acquiritur jurisdictione *privilegio statū* : sic Cardinales, qui aliundè jurisdictione carent, eam, et quidem ordinariam , habent in suam familiam pro foro Pœnitentiæ; sic etiam Superioribus Religionis subjacent Novitii , et ii omnes qui sunt verè de familiâ domûs , ac continuò

---

(1) Vide mandatum Em. Cardinalis , 18 Oct. 1824.

commensales. 3.º Acquiritur *consuetudine*, vel potius tacitâ Superiorum voluntate per consuetudinem firmatâ : hinc iter agentes et peregrinantes absolvi possunt à Parocho illius loci in quo versantur, modò in patriam reversi testimonium factæ annuæ confessionis Parocho suo exhibeant, si id postulaverit. Quoad vagabundos, qui nullibi habent domicilium, ubique sortiuntur forum, inquiunt Theologi, et absolvi possunt à Parocho in cuius territorio nunc degunt.

§ III.

An Jurisdictionem habeant Delegati.

C O N C L U S I O .

Delegatam Jurisdictionem habent ii omnes qui ab Ordinariis sunt sufficienter deputati ad audiendas confessiones.

Prob. 1.º ex decreto Eugenii, ex Trid., ex Conc. Lateran. IV, cap. *Omnis utriusque sexus*, et ex cap. *Cùm Episcopus*, de Officio Ordinarii, in Sexto, in quo dicitur : *Cùm Episcopus in sùd totâ Diœcesi jurisdictionem ordinariam noscatur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius Diœcesis non exempto, per se vel per alium possit pro tribunali sedere...; necnon et cætera quæ ad ipsius officium spectant, liberè exercere.*

Prob. 2.º ex usu et praxi Ecclesiæ.

Prob. 3.º Quia hæc est natura jurisdictionis ordinariæ, cuius unus ex propriis actibus est delegatio, ita ut Pastor ordinarius possit per alium, *sicut per seipsum*, officium suum exercere.

Dixi in conclusione, *qui sufficienter sunt delegati.* Ad sufficientem autem jurisdictionis delegationem requiritur consensus formalis et expressus Superioris delegantis, isque signo aliquo externo sufficienti manifestatus; neque sufficit consensus præsumptus; multò minùs sufficit ratihabitio de futuro, v. g., quod Episcopus ratum habebit, cùm resciverit; consensus enim futurus non potest jurisdictionem dare pro præsenti, et ideo absolutio illa erit invalida, quippe data sine jurisdictione. Neque etiam potest absolutio dari cum hâc conditione, Si Episcopus mihi dederit jurisdictionem; quia absolutio revalescere non potest, ut suprà dictum est.

Quæres quot modis acquiratur jurisdictione delegata.

Resp. eam triplici potissimum ratione acquiri. 1.º *Ab homine*, idque vel immediatè et directè, quandò scilicet Ordinarius jurisdictionem alicui Sacerdoti concedit; vel mediatè et indirectè, cùm scilicet pœnitenti permittit ut quemlibet voluerit eligat Sacerdotem approbatum, ut sit in Jubilæis. Verùm, ne quis prætergrediatur limites facultatis sibi commissæ, verba concessionis expendenda sunt; quia illæ concessiones, ut communiter dicitur, tantùm valent quantum sonant. 2.º *A Jure*, quandò Jus canonicum, aut Bulla, aut Constitutio summi Pontificis, certis personis Praelatis, v. g., aut Religiosis concedit vel ut absolvant, vel ut Confessarium eligant. 3.º *A consuetudine* legitimâ, quæ signum est moraliter certum taciti Superiorum consensûs: hinc 1. Pastores et simplices Sacerdotes seculares, possunt sibi Con-

fessarium eligere, modò sit approbatus; hinc 2. iter agentes et peregrini, quamvis in alienâ Diœcesi domicilium retineant, confiteri possunt cui voluerint Sacerdoti approbato in loco ad quem divertuntur, si tamen non veniant in fraudem, et ut proprio Pastori se subducant; hinc 3. licitum est fidelibus, extra tempus paschale, quemlibet Confessarium idoneum et approbatum eligere.

Dixi, consuetudine *legitimâ* jurisdictionem acquiri, quia cùm jurisdictione pendeat à voluntate Superioris, ad ejus nutum, non obstante consuetudine, revocari potest: quapropter si revocetur, jam legitima non erit.

Cæterū, diligenter observandum est ex consuetudine, seu tacito Ecclesiæ consensu, in articulo mortis, quemlibet Sacerdotem habere potestatem delegatam, et facultatem omnem necessariam ad absolvendum moribundum. Id patet evidenter ex verbis Trid. Sess. 14, cap. 7: *Ne aliquis pereat, in Ecclesiâ Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes à quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt.* Ex quibus Concilii verbis,

Infertur 1.º hanc facultatem habere Sacerdotes omnes, cum hâc tamen restrictione, quam admittunt communiter omnes ferè Doctores, scilicet hanc jurisdictionem et facultatem absolvendi in articulo mortis, non concedi ab Ecclesiâ, nisi ob necessitatem, quæ nulla videtur, nisi quandò deest legitimus et idoneus Confessorius.

Infertur 2.º hanc facultatem concedi solùm pro articulo mortis: quo nomine intelligi etiam

debet probabile periculum proximum mortis, ut colligunt Doctores ex canonibus eâ de re editis, in quibus modò adhibetur vox *articuli mortis*, modò vox *periculi*, ut videre est cap. *Eos qui*, de Sententiâ excommunicationis, in Sexto. Et quidem articulus mortis dicitur, quasi ultimus vitæ spiritus, quandò mors ferè inevitabilis est ; periculum verò mortis dicitur, quandò mors frequenter solet in tali casu evenire, et proximè imminet, non verò quando ferè certum est mortem esse diutiùs differendam, et interim futuram esse copiam legitimi Confessarii. Censetur autem periculum proximum et probabile mortis, actuale prælium in bello, periculosa navigatio et valdè longa, quandò in eâ non est futura copia Confessarii ; item, primus partus mulieris, aut cùm aliàs experta est difficilem et periculosum ; item, pestis et febris maligna, seu morbus quicunque subitò hominem interimens.

Infertur 3.º in hoc casu necessitatis articuli mortis, peccata etiam reservata à quocunque Sacerdote directè ac per se absolvì, ita ut posteà, transacto periculo, nulla sit obligatio ea iterùm confitendi. Si tamen peccato reservato annexa sit censura *ab homine*, vel alia quælibet *denuntiata*, qui absolutus est ab eâ per Sacerdotem aliàs non valentem ab eâ absolvere, elapso mortis periculo, tenetur, cùm primùm commodè potest, sistere se coram Superiore aut ejus delegato, non quidem ut iterùm absolvatur, sed ut pœnitentiam ac remedia accipiat : ita notatur in Rituali hujus Diœcesis Tolosanæ, p. 167, col. 1.

Quæres 1.º quandiu duret jurisdictione delegata.

Resp. 1.º si concessa sit jurisdiction ad tempus certum et determinatum, eo elapo, illam expirare absque aliâ revocatione. Sin autem concessa sit ad tempus indeterminatum, tandiù durat, quandiu non est revocata, nec revocatio sufficienter innotuit delegato.

Ratio est quia jurisdictionis delegatio pro foro conscientiae habet rationem gratiae et favoris: sed gratia facta non expirat nisi per sufficientem revocationem. Nam juxta regulam Juris, *Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum.* Non ergo cessat jurisdiction delegata per mortem concedentis, cap. *Si cui*, de Præbendis et Dignitatibus, in Sexto; neque etiam satis est ut delegans cesseret velle, ut delegatus non perget exercere functiones suas: sed prætereà debet hanc suam voluntatem ei manifestare; alioquin delegatus ignorans licite et validè absolveret.

2.º Cessat delegata jurisdiction per revocationem ab ipso delegante, aut ejus successore factam, etiam sine causâ, et quamvis illicite; cum enim tota jurisdiction sit in delegante, potest ad arbitrium suum revocare ejus usum, quem concesserat.

Quæres 2.º an delegatus ad audiendas confessiones possit iterum subdelegare.

Resp. eum non posse, nisi ex delegantis expressâ concessione; quia non potest agere ultra id quod ipsi concessum est: undè receptum est ab omnibus commune axiom, *Delegatum ordinariè (1) non posse subdelegare*: hinc ille cui

(1) Etsi in foro Pœnitentiae omnino valeat citatum Juris axiom, observandum tamen duplum in aliâ materiâ pati exceptionem; namque delegatus potest

facultas data est absolvendi à reservatis, non potest alteri hanc commissionem demandare.

§ IV.

An Jurisdictionem habeant, qui ex errore communi habentur pro Pastoribus ordinariis, aut delegatis.

CONCLUSIO.

Præter ordinarios vel delegatos, qui errore communi putantur Pastores ordinarii vel delegati, et habent titulum coloratum, habent Jurisdictionem, et possunt validè absolvere, licet non possint licite, et sine peccato mortali.

Ita communiter docent Theologi.

Prob. Quia ex decisione Juris utriusque, acta omnia quæ solam jurisdictionem requirunt, à Judice putatatio habente titulum coloratum profecta, sunt valida in utroque foro externo, ut patet, 1.º quoad Jus Civile, ex Lege Barbarius, de Officio Prætorum. 2.º Quoad Jus Canonicum, ex cap. *Infamis*, causâ 3, quæst. 7, quod ex Synodo Romanâ sumptum est: *Si servus, inquit, dum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis posteà in servitutem*

delegare, 1.º si sit delegatus à Papa vel à Principe, nisi electa fuerit personæ industria, aut causæ graves sint, aut requirant merum ministerium, ita in Jure; 2.º si sit delegatus ad universitatem causarum, cùm nempè delegato committitur officium cui annexa est jurisdictione. Hinc Vicarius, absente Parocho, jurisdictionem alteri Sacerdoti delegare potest, non quidem totam, sed pro unâ vel alterâ causâ, ut communiter docent Doctores. Vide *Layman*, de Pœnitentiâ c. 10, n.º 12 et 14; et *Ligorium*, n.º 566 de Pœnitentiâ.

depulsus sit, sententia ab eo dicta firmatatem tenet rei judicatæ. Et hæc est praxis utriusque fori externi, civilis et ecclesiastici, Principe scilicet tunc conferente jurisdictionem ac potestatem necessariam; ergo similiter, in foro conscientiæ, dicendum est in tali casu Ecclesiam supplere defectum jurisdictionis, eamque reverè tunc conferre, ad vitanda magna incommoda et damna publica, ac perturbationes conscientiarum.

Confirmatur: Suppositâ potestate Ordinis, forum internum, quoad jurisdictionem, est ejusdem rationis cum foro externo ecclesiastico; ergo pari modo de utroque ratiocinandum est.

Dixi, *illos validè posse absolvere, non licitè;* certum est enim gravissimè eos peccare, qui scienter id faciunt, quia usurpant jurisdictionem quam non habent, et quam, suppositâ solùm eorum malitiâ, Ecclesia velut invita concedit in favorem filiorum suorum.

Cæterùm, ut acta Judicis putatii valeant et absolutiones ab eo datæ, tres conditiones requiruntur. 1.^a Ex parte Judicis seu Confessarii, nempè titulus coloratus. 2.^a Ex parte populi, scilicet error communis. 3.^a Ex parte Principis seu Ecclesiæ, videlicet ut possit supplere defectum qui adest.

1.º Igitur ex parte Confessarii requiritur titulus coloratus, id est, titulus aliquis à Superiore acceptus, vi cuius reverè haberet jurisdictionem et potestatem necessariam, nisi obstaret impedimentum aliquod, vel tituli illius revocatio. Hunc autem titulum esse necessarium patet: 1. quia decisio utriusque Juris supponit

illum adesse in Judicibus putatitiis ; 2. quia alioquin esset intrusus : at intrusi acta in utroque foro civili et ecclesiastico nulla sunt ; falsa ergo est contraria quorumdam sententia (1).

Hinc 1.º invalida est absolutio data ab illo qui se intrusit sine titulo à legitimo Superiore accepto , v. g. , qui falsas litteras approbationis confinxit , vel qui fingendo se esse Petrum , cùm esset Paulus , approbationem obtinuit , quam Petro deinde misit . Item , qui ad Beneficium electus quidem fuit , aut præsentatus , sed à Superiore ecclesiastico non est confirmatus .

Hinc 2.º validè absolvit , qui accepit à legitimo Superiore officium , Beneficium , aut aliquam potestatem publicam , ordinariam vel delegatam , licet talis potestas invalidè ei collata fuerit , propter occultum impedimentum Juris ecclesiastici , v. g. , ob irregularitatem , excommunicationem aut simoniam , etc. , sive impedimentum oriatur ex parte concedentis , sive ex parte concessionis , sive ex parte recipientis eam potestatem : sic valent absolutiones datæ à Pa-

(1) Plures tamen , et quidem graviores Theologi , contrariam sententiam tuentur , præsertim *Suarez* , *Delugo* , *Sanchez* , *Lessius* , apud *Ligoriū* , n.º 572 de Pœnitentiâ , *Billuart* , etc. , quia , sive adsit titulus coloratus , sive non , eadem omnino recurrunt rationes communis boni et animarum salutis , cui tantoperè providet pia mater Ecclesia . In hac Diocesi Tolosanâ , ex dispositione D. D. Eminentiss. Card. cautum fuit ut prorogetur approbatio , cùm *Sacerdos eam Superiori prorogandam miserit* , vel etiam quandò per oblivionem *inculpabilem ad Superiores tempore præfixo non recurrerit* . Per oblivionem inculpabilem intellige oblivionem quæ à peccato mortali sit immunis : ita declaravit D. D. Eminentiss. Card.

rocho excommunicato aut simoniaco communiter ignorato.

2.º Ex parte populi requiritur error communis, quo scilicet tituli vitium, seu invaliditas collationis, aut ablato potestatis ignoretur communiter in illo loco ubi quis pro Confessario se gerit, ita ut indè sequeretur damnum publicum in eo loco. Dico, *ignoretur communiter*; neque enim sufficit ad validitatem absolutionis ignorantia unius aut alterius, aut etiam ejus qui confert titulum, quia tunc non sequeretur damnum publicum ex invaliditate actū.

Præterea, requiritur ut error ille populi sit invincibilis moraliter; si enim crassus sit aut supinus, non impediet invaliditatem absolutionis. Quòd si dubitet populus an Parochus, v. g., officio suo sit privatus, debet inquirere veritatem; alioquin dubium in errorem crassum evadet. Sin autem, adhibitâ diligentia, res adhuc dubia maneant, valebunt acta Parochi, qui in dubio non est privandus possessione certâ sui juris.

3.º Ex parte Ecclesiæ requiritur ut illa possit supplere defectum qui adest; alioquin si non possit illum supplere, invalida erit absolutio: v. g., si homo non baptizatus aut non Sacerdos absolvit, vel si Sacerdos in amentiâ aut sine intentione absolvat, absolutio erit invalida, quia hæc impedimenta jure divino vel naturali reddunt hominem incapacem jurisdictionis, tum habendæ, tum exercendæ: Ecclesia autem supplere tantùm potest impedimenta iuris ecclesiastici.

§ V.

Quinam habeant Jurisdictionem necessariam ad absolvendum à casibus reservatis.

Casus reservati sunt delicta quædam atrocia vel ratione suâ, vel ratione scandali, circa quorum absolutionem jurisdictione restringitur in inferioribus Sacerdotibus.

Ut peccatum censeatur reservatum, plurimæ requiruntur, ex usu communi, conditiones hic explicandæ.

1.º Debet esse mortale: undè si quis ex ignorantia, vel ex defectu plenæ advertentiæ excusaretur à mortali, reservationem non incurreret.

2.º Debet esse externum: hinc nullum peccatum in solâ mente aut voluntate peractum reservationi subjacet; necesse tamen non est ut sit publicum, vel etiam in alicujus notitiam venerit; satis est quod exteriùs sit admissum, quamvis penitus occultum (1).

3.º Debet esse completum, et in eâ specie quæ reservatur consummatum: quapropter qui graviter vulnerat hominem, etiam cum animo occidendi, annexam homicidio reservationem non incurrit, nisi mors directè sequatur.

4.º Peccatum debet esse commissum à puberibus: puberes autem dicuntur mares qui deci-

(1) Communiter docent Theologi peccatum duntaxat veniale, prout externum est, licet interius, ex affectu pravo et intentione peccantis, fiat mortale, non esse reservatum, nisi aliter judicandum sit *ex tenore reservationis*, ut aliquando contingit in reservationibus quæ spectant peccata impudicitiae.

mum quartum ætatis annum , feminæ verò quæ duodecimum compleverunt.

5.º Debet esse certum , et quidem è certitudine quæ excludat dubium *Juris* et *facti*. Dubium *Juris* illud est quo quis , non ex ignorantia , sed prudenter dubitat an peccatum certò commissum sit reservatum ; dubium verò *facti* est , quo quis dubitat an peccatum certò reservatum commiserit. Porrò , juxta communem hodiè Theologorum sententiam , in utroque dubio reservatio nulla est ; valent enim *Juris* regulæ : *Odia restringi et favores ampliari convenit* , reg. 15 *Jur. in Sexto* ; *In pœnis benignior est interpretatio facienda* , reg. 49 ; *Contra eum qui legem dicere potuit apertius , est interpretatio facienda* , reg. 57.

6.º Quia , ex modò dictis , odia sunt restrin- genda , reservatio autem est odiosa , ideo extendi non debet ultra propriam verborum significa- tionem , et in èa non valent argumenta à pari , vel à fortiori ; sed solæ voces Superioris reser- vantis , quæ per legem exprimuntur , sunt at- tendendæ. Undè , reservato homicidio , reser- vationi subjicitur solus homicida , non verò mandantes aut consulentes , nisi ii lege expri- mantur. Prædictæ conditiones sequentibus ex- primuntur versibus :

*Completum , externum , certum , mortale , favores
Auge , odium stringe , à potiori ratio nulla est ;
Mas annos habeat bis septem , femina bis sex ;
Solvo mandantes , quandò non Jura reservant.*

His præmissis , sit

CONCLUSIO PRIMA.

Summus Pontifex et Episcopi jus habent quosdam casus sibi reservandi, ex antiqua Ecclesiæ disciplina.

Prob. 1.º Ex Conc. Trid. Sess. 14, cap. 7: Magnoperè, inquit, ad christiani populi disciplinam pertinere SS. Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam crimina... à summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur: unde meritò Pontifices maximi... causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Can. verò 11, sic definit: Si quis dixerit Episcopos non habere jus reservandi sibi casus...; anathema sit.

Prob. 2.º Ex usu et praxi constanti Ecclesiæ.

Prob. 3.º Ratione. Quia Christus Vicario suo potestate in dedit universam regendi Ecclesiam; Episcopis verò particulares Ecclesias gubernandi, et istud faciendi quod magis expedit ad fidelium ædificationem: atqui saepius expedit ut atrocia crimina reserventur, tum ne facile committantur, tum etiam ne commissa minus aptis remediis et pœnitentiis foveantur, potius quam corrigantur; ergo, etc.

Sequuntur casus summo Pont. reservati:

1.º Occisio vel mutilatio aut quælibet enormis seu atrox percussio Clerici, vel Religiosi. Item, percussio Episcopi, vel Cardinalis, licet non enormis.

2.º Simonia realis in Ordine vel Beneficio, et confidentia similiter realis.

3.º Incendium Ecclesiæ seu alterius ædificii,

quando incendiarius est publicè denuntiatus excommunicatus.

4.º *Effractio sacrarum Aedium cum spoliatione, postquam excommunicatio in effractores Jure lata publicata fuerit.*

5.º *Falsificare Litteras apostolicas, aut falsificatis scienter uti.*

Notandum non omnes hīc fuisse à nobis recensitos casus summo Pontif. reservatos, sed eos tantū qui in iis regionibus frequentiū contingere possunt.

Casus autem in hāc Diœcesi reservati in Rituale diœcesano enumerati reperiuntur.

CONCLUSIO II.

Extra mortis articulum velprobabile periculum, solus Superior qui peccata reservavit, vel ab ipso ad id specialiter delegatus, potest validè à reservatis absolvere (1).

Prob. Ex Conc. Trid. loco citato : Extra

(1) Hæc conclusio ab omnibus admittitur, si agatur de jurisdictione ad absolvendum directè et per se à peccatis reservatis; sed contradicunt plures, si quæstio sit de jurisdictione ad absolvendum à reservatis indirectè tantū, in certis quibusdam casibus, de quibus infrà. Nam, inquiunt, si nullo in casu, extra mortis articulum, communis Confessarius, ne indirectè quidem, posset à reservatis absolvere, tunc reservatio, quæ in ædificationem non in destructionem fieri debet, foret persæpè pœnitenti nociva, ut ex resolvendis patebit; imò est inutilis respectu Ecclesiae, quæ, non obstante absolutione indirectè collatâ, scopum reservationis nihilominus attingit, cùm pœnitenti indirectè absoluto à reservatis onus semper remaneat ea iterum confitendi Confessario habenti potestatem, ut ab iis directè absolvatur. Vide Suar ez, disput. 31, sect. 3.

quem articulum, inquit, Sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores et legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant.

Dixi, *extra mortis articulum, vel ejus probabile periculum*, quia in utroque casu quilibet Sacerdos, altero deficiente idoneo, potest ex generali Ecclesiæ concessione, ut observat Conc. Trid. Sess. 14, cap. 7, à quibuslibet peccatis et censuris reservatis absolvere.

Hic autem plurima, quæ ad praxim spectant, sciri debent à Confessariis.

1.º Extra prædictum mortis articulum, aut probabile periculum, nulla est casus reservati absolutio ab inferiori Sacerdote non delegato data, quantumvis ex ipsius ignorantia, inadvertentia, vel aliquali necessitate pœnitentis, qui, v. g., ex recursu ad Superiorem infamiam vel scandalum timeret. Ratio est quia nec ignorantia, aut inadvertentia, nec talis necessitas jurisdictionem conferunt (1).

(1) Aliter verò sentiunt quidam graves Theologi, eâ scilicet ratione nixi, quod his in casibus reservatio foret inutilis et animarum saluti nociva, ut suprà diximus. Sapienter igitur à D. D. Eminentiss. Cardinali, pro suâ Diœcesi, sancitum est: 1.º *Ut omnis Sacerdos approbatus possit absolvere à casibus reservatis pœnitentem cujuscunque casus reservati concium, cuius absolutio non posset differri sine gravi ipsius damno, vel publico scandalo, cum onere tamen, si casui reservato annexa sit censura, illum posteà denuò aperiendi Superiori vel Confessario potestatem habenti à prædicto casu et censurâ absolvendi, non ad petendam absolutionem jam receptam, sed ad exsequenda Superioris vel ejus delegati mandata.* 2.º *Utrata et valida sit absolutio eorum*

2.º A casibus sive Sum. Pontifici sive Episcopo reservatis absolvere non possunt, nisi qui specialem eâ de re facultatem obtinuerunt, nec ab hâc generali regulâ eximuntur Episcopi, relativè ad casus Rom. Pontifici reservatos, nec Regulares, nec Parochi, in casibus quos sibi reservant Episcopi. Imò, licet aliquis habeat potestatem absolvendi à casibus Sum. Pont. reservatis, non ideo potest absolvere à casibus quos reservavit Episcopus, ut expressè definiit Clemens X, anno 1670. Qui ergo casus Sum. Pontifici, qui Episcopo sint reservati, apprimè calleant omnes Confessarii, et ideo consulant indicem casuum reservatorum suæ Diocesis proprium.

3.º Nullum peccatum Papæ reservatum est, nisi censuram habeat annexam: undè quidquid excusat à censurâ, excusat pariter à papali reservatione. Hinc si quis graviter percutiens Clericum, ignoret invincibiliter Ecclesiæ prohibitionem sub censurâ esse factam, vel talem hominem esse Clericum, percussio hæc non erit in eo casu Sum. Pontifici reservata.

4.º Episcopi absolvere possunt à casibus Sum. Pontifici reservatis, 1. si sint occulti, ex Conc. Trid. Sess. 24, cap. 6: occulti autem dicuntur qui notorii non sunt, nec per sententiam Judicis, aut confessionem rei juridicam, nec per evidentiam, quæ nullâ tergiversatione celari

qui bond fide confessi sunt peccatum reservatum Sacerdoti non approbato pro reservatis, Declar. circa Cas. reserv., n. 3. Hinc, occasione reservationis, nec ignorantia, nec inadvertentia, nec etiam malitia Sacerdotis, saluti verè poenitentis officit.

queat (1). 2. Si qui in eos incurrerunt, sunt Religiosi, Moniales, mulieres conjugatae, viduæ juniores, puellæ, senes, domestici, pauperes, et quicunque legitimè impediuntur adire summum Pontificem. Ita sancitum est variis capitibus Juris canonici (2).

5.º Qui speciali delegatione deputantur ad absolvendum à reservatis, nihil possunt ultra quod ipsis concessum est. Hinc 1. qui, auditâ pœnitentis confessione, postulat ab Episcopo vel ejus Vicario Gen. licentiam eum absolvendi à casu reservato, non potest eumdem ab aliis, quos Superiori non exposuit, absolvere. Hinc 2. qui generalem duntaxat facultatem habet absolvendi à casibus Episcopo reservatis, absolvere non potest à censuris, si quæ sint iisdem casibus annexæ (3).

6.º Confessarius qui non habet potestatem absolvendi à reservatis, nequidem potest à peccatis non reservatis pœnitentem absolvere, et eum pro reservatis ad Superiorem mittere. Ratio est quia unum mortale peccatum remitti non potest sine altero. Difficultas est autem et controversia inter Theologos, utrū ille idem Confessarius indirectè saltem absolveret à reservatis

(1) *Vide Traité des Dispenses de Collet, corrigé par M. Compans*, tom. 1, lib. 1, cap. 2, § 4, pag. 39 novæ editionis.

(2) *Vide opus modò citatum*, tom. 1, pag. 32 et 33 novæ edit.

(3) Ex dispositione D. D. Eminentiss. Cardinalis, omnes Sacerdotes approbati in hâc Diœcesi pro casibus reservatis, eo ipso facultatem habent absolvendi à censuris reservatis, sive D. D. Cardinal. Archiepisc., sive etiam summo Pontifici, quoties ab istis D. D. Archiepisc. absolvere potest, Decl. circa Cas. res. n. 4.

pœnitentem, qui eorum inculpabiliter oblitus, sola declarasset non reservata: alii affirmant, rati Ecclesiam tunc meritò censeri debitam concedere jurisdictionem, ne occasione reservationis in æternum perirent homines; alii negant, hâc duplici potissimum ducti ratione, 1. quod Conc. Trid. Sess. 14, cap. 7, statuat Sacerdotes extra mortis articulum nihil posse in casibus reservatis; 2. quia potior non est ratio dicendi Ecclesiam concedere jurisdictionem in prædicto casu ignorantiae vel inadvertentiæ pœnitentis, quam in casu ejusdem ignorantiae vel inadvertentiæ ex parte ipsius Confessarii (1).

7.º Absolutio auctoritate Superioris data, si irrita fiat ob indispositionem pœnitentis, probabiliter non tollit reservationem. Ratio est quia, sive ipsi Superiori, sive delegato fiat confessio, non intendit Superior, nec potest delegatus intra sacramentum à reservatis absolvere, nisi per absolutionem sacramentalem, quæ cum in casu dato sit nulla, nihil efficit. Quidam tamen contrarium sentiunt, modò absit in pœnitente mala fides (2).

8.º Potest Confessarius in eâ Diœcesi in quâ

(1) In utroque casu valet absolutio in hâc Diœcesi Tolosanâ: in posteriori quidem, juxta dicta in notis pag. 664; in priori verò, ex declarat. circa Cas. reserv. n. 3, quæ sic habet: *Volumus ratam et validam esse absolutionem eorum qui inculpabiliter omiserunt peccatum reservatum in confessione factâ Confessario non approbato pro casibus reservatis.*

(2) In hâc Diœcesi, tollitur reservatio per absolutionem irritam ob indispositionem pœnitentis, modò hæc indispositio non sit mortaliter sacrilega. Sequitur ex Decl. circa Cas. reserv. n. 2.

est simpliciter approbatus, pœnitentes ex aliâ Diœcesi affluentes absolvere à casibus in illâ Diœcesi reservatis, ex quâ veniunt isti pœnitentes, si iter agant ut peregrini, nec ad Confessarii Diœcesim in fraudem reservationis advenirent; quia nempè 1. usu receptissima est regula quòd in causâ delicti judicandus sit reus secundùm Jura loci in quo judicatur; 2. quia alioquin qui excipiunt confessiones in urbe quòd advenæ ex ferè universis orbis partibus concurrunt, Parisiis scilicet, callere deberent casus ab omnibus Episcopis reservatos, quod moraliter impossibile est: neque enim ordinariè nōrunt pœnitentes quænam peccata in suâ Diœcesi sint reservata, vel non (1).

9.º Quoties quis à Sacerdote pro reservatis approbato ritè dispositus absolvitur, sed aliquod peccatum reservatum confiteri obliviscitur, tunc à quovis alio Sacerdote absolutionem hujus peccati suscipere potest; quia Confessarius absolvit quantum potest: Confessarius autem, ex hypothesis, absolvere potest à reservatis; ergo, etc.

---

(1) Sed *quid juris*, si casui reservato annexa sit censura, poteritne prædictus Confessarius ab eâ censurâ præfatos pœnitentes absolvere? *Resp. affirmativè*. Eadem quippe rationes quibus modò probavimus valere absolutionem à casu reservato, militant etiam pro validitate absolutionis à censurâ. Notandum verò hic quæstionem non esse nisi de censuris à *Jure vel statuto*, quales sunt eæ quæ casibus reservatis annexuntur; aliter quippe dicendum foret de censuris *ab homine*, quæ ita sunt reservatæ, ut nullus nisi Superior, vel ejus delegatus, ab eâ absolvere possit. Vide opus jam citatum, tom. 1, pag. 59 et 60 novæ edit.

ARTICULUS II.

Utrum, et quibus necessaria sit Approbatio ad validam sacramenti Pœnitentiae administrationem.

Notandum 1.º approbationem, prout hic sumitur, esse testimonium authenticum Episcopi de capacitate et sufficientia Sacerdotis ad excipiendas fidelium confessiones, eosque sacramentaliter absolvendos.

Dicitur 1.º, *testimonium*, quia non sufficit judicium internum Episcopi, nisi verbis, scriptis, aut aliis signis sufficienter significantibus declaretur; multò minus sufficit ratihabitio de futuro, ut suprà diximus.

Dicitur 2.º, *authenticum*, id est, cum auctoritate et sententiâ Episcopi, quatenus est persona publica, præstitum; non enim sufficit testimonium privatum.

Dicitur 3.º, *de sufficientia*, id est, non solum de scientia et doctrinâ Sacerdotis, sed etiam de morum integritate, prudentia, et aliis requisitis ad audiendas confessiones.

Notandum 2.º approbationem differre à delegatione jurisdictionis, et ab eâ posse separari. Nam approbatio est actus seu judicium intellectus Superioris; delegatio verò jurisdictionis est actus voluntatis ejusdem. Neque hoc ipso quod Episcopus aliquem idoneum judicat ad audiendas confessiones, ideo illi confert jurisdictionem: ordinariè tamen Episcopi, quandò approbant Sacerdotes seculares, et præcipue cum aliquem mittunt ad audiendas confessiones in certo loco, jurisdictionem simul cum approbatione conferunt, nisi aliud exprimant; et

hanc formulam, *de consensu vel licentia Parochorum*, addunt communiter, ut moneant de modo cum Parochis ex æquitate servando, ut licet detur absolutio in eorum parochiâ.

CONCLUSIO.

Certum est jure novo Concilii Trid. Confessario non habenti parochiale Beneficium, necessarium esse approbationem Episcopi, ut valide absolvat seculares, etiam Sacerdotes.

Prob. Ex Trid. Sess. 23, cap. 15, de Reformatione : Quamvis, inquit, Presbyteri in sua Ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipient; decernit tamen sancta Synodus nullum, etiam Regularem, posse Confessiones secularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, et approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis et consuetudine quæcumque, etiam immemorabili, non obstantibus. Ex quibus verbis,

Infertur 1.º approbationem ad valide absolendum, necessarium esse omnibus qui non habent actualiter Beneficium parochiale, seu Beneficium curam animarum habens annexam. Unde non sufficit quod quis illud habuerit anteà, vel brevi habiturus sit, quia scilicet ad illud jam est electus; quod intelligi debet de omnibus sine exceptione Sacerdotibus, sive secularibus, quantumlibet doctis, imò et Doctoribus, sive etiam Regularibus, quantumvis exemptis et privilegiatis, juxta hæc Trid. verba:

Nullum Sacerdotem etiam Regularem... privilegiis et consuetudine quacunque, etiam immemorabili, non obstantibus.

Infertur 2.º necessariam non esse approbationem Sacerdotibus Beneficium parochiale actualiter habentibus ad absolvendos subditos suos, sive intra terminos parochiæ suæ, sive extra parochiam vel Diœcesim inventos, aut secum ductos, modò absit scandalum. Rationem afferrunt Doctores, quia actus jurisdictionis qui non requirunt strepitum solemnitatis ac fori contentiosi, ubique possunt exerceri. Secùs verò dicendum de Sacerdote delegatam duntaxat habente jurisdictionem, Vicario, v. g. Ratio est, inquit Fagnanus, in cap. *Ne pro dilatione*, de Poenit. et Remiss. n.º 27 et 28, quia delegata jurisdictione restringitur ad locum pro quo fuit concessa; atque ita intelligit usus et praxis communis.

Dubitatur autem an Parochus non solùm jurisdictione, sed etiam Episcopi approbatione indigeat, ut validè absolvat alterius parochianos, sive intra, sive extra parochiam.

Et 1. quidem certum est Episcopum prohibere posse Parochis suæ Diœcesis, ne jurisdictionem delegent cuiquam, etiam Parocho, à se non approbato; quo in casu Parochus ab Episcopo non approbatus nulla enī posset extra parochiam suam confessiones audire, et alterius parochianos absolvere, etiamsi essent ejusdem Diœcesis. Unde S. Carolus Borromæus, Act. Ecclesiæ Mediolanensis, part. 2, cùm permisisset Parochis alios Parochos in auxilium suum vocare tempore paschali, id addit: *De Parochis tantum intelligi declaramus, quibus*

extra propriæ parochiæ fines ad audiendas confessiones probatis scripta facultas data est.
Idem etiam faciunt aliqui in Galliâ Episcopi.

2. Constat consuetudinem vigere multis in locis ut Parochi vicinos Parochos, saltem ejusdem Dicecesis, in auxilium advocent : quæ consuetudo, si non prohibetur, signum est sufficiens taciti consensûs Episcopi. At ubi talis non est consuetudo, Parochi non approbati debent abstinere ab audiendis confessionibus alienorum parochianorum extra parochiam suam, præsertim quia sacra Cardinalium Congregatio declaravit eos non posse aliâs absolvere (1) : ratio est quia si id possent, eadem indè orirentur incommoda, quibus obviare voluit Conc. Trid. per approbationem : sequeretur enim Parochum vix in parvâ parochiâ idoneum, posse etiam sine approbatione in maximâ parochiâ Confessiones audire, cum notabili animarum damno (2).

(1) An Curati unius Dioecesis vocati à Parochis alienæ Dioecesis possint in istâ audire confessiones absque licentiâ Episcopi ? sacra Congregatio respondit affirmativè quoad subditos, negativè quoad alios, Declarat. 3 Decembr. 1707.

(2) Et hæc quidem vera sunt stando in jure communi. Verum, ex dispositione D. D. Eminent. Cardinalis, 1.º Rectores, gallicè, *les Curés de Canton*, sunt approbati pro totâ Dicecesi. 2.º Vice-Rectores, *les Curés succursaux*, pro toto districtu (*le Canton*) in quo eorum parochia sita est, et pro omnibus districtibus contiguis. 3.º Vicarii sunt etiam approbati pro toto districtu in quo sita est parochia ubi munia Vicarii obeunt, et pro omnibus parochiis huic districtui contiguis. Vide Mandatum Eminent. Card. 18 Oct. 1824.

Infertur 3.º necessariam esse approbationem ad audiendas confessiones omnium secularium sine ullâ exceptione ; ita enim universaliter statuit Concilium : imò et ampliat addendo , *etiam Sacerdotum* , quo nomine etiam intelliguntur Episcopi , ut declaravit ipsa Congregatio.

Infertur 4.º necessariam non esse Regularibus ad audiendas confessiones Regularium.

Excipi debent Moniales , etiam à jurisdictione Episcoporum exemptæ ; nam ex Constitutione *Inscrutabili* Greg. XV, nullus potest earum confessiones excipere , nisi sit approbatus ab Episcopo (1). Clerus etiam Gallicanus in generali Conventu anni 1700 , hanc propositionem damnavit : *Religiosæ exemptæ possunt absolvī à Sacerdote non approbato ab Episcopo , sive Sacerdos ille sit secularis , sive regularis* ; hanc , inquam , propositionem damnavit , *ut falsam , temerariam , à Concilii Tridentini mente alienam , jurisdictioni Episcoporum , et ecclesiasticæ disciplinæ contrariam*. Undè ex praxi et sententiâ communi , requiritur expressa et specialis approbatio. Insuper sacra Cardinalium Congregatio sequentes casus resolvit : 1. confessiones Monialium sine illâ speciali approbatione nullas atque irritas esse ; 2. approbatum pro audiendis confessionibus mulierum , non censeri approbatum pro Monialibus ; 3. nec approbatum pro uno Monasterio , vel pro unâ

(1) Hâc in Diœcesi , Rectores , gallicè , *les Curés de Canton* , sunt approbati ad excipienda confessiones Monialium quæ extra claustrum adhuc versantur , ex Mandato D. D. Em. Card. 18 Octobr. 1824.

vice, censeri approbatum pro alio Monasterio, vel pro aliis vicibus : quæ omnia novâ Constitutione confirmavit Clemens X, anno 1670, in Bullâ, *Supernâ magni Patris-familiâs.*

Infertur 5.º accipiendo esse approbationem ab Episcopis, id est, ab iis qui habent actu jurisdictionem episcopalem in foro externo, aut ab eorum Vicariis Generalibus, aut à Capitulo, Sede vacante ; ab Episcopis, inquam, Dioeceseum, seu locorum in quibus audiendæ sunt confessiones, et ad quos pertinet cura ovium et administrationis sacramentorum. Sic enim statuit Clemens X, respectu Religiosorum, in citatâ Bullâ, in quâ hæc leguntur, *Religiosos ab Episcopo ad confessiones secularium audiendas in sedi Dioecesi approbatos, non posse in aliâ Dioecesi eas absque Episcopi dioecesani approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint ejus Episcopi à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati.* Quoad verò Sacerdotes seculares, constat ex communi fidelium praxi, approbationem ab Ordinario loci iis necessariam esse, ubi confessiones excipiunt; idque confirmatur ex Bullis Jubilæi, in quibus fidelibus datur facultas sibi eligendi Confessarium, modò sit ex approbatis ab Ordinario loci. Si enim Jubilæi tempore, quo ampliantur favores, requiritur approbatio ab Episcopo loci ubi fit confessio, quanto magis extra Jubilæum. Hinc si quis in unâ Dioecesi approbatus, in aliam transeat, novâ indiget approbatione, ut ibi confessiones audiat, etiam illorum qui sunt ex eâ Dioecesi ubi approbatus est.

Deniquè, ex Bullâ citatâ Clementis X infertur Episcopum posse dare approbationem li-

mitatam, sive ad tempus, v. g., ad annum, sive ad locum, v. g., ad oppida, et non ad urbes: item ad unam parochiam, et non ad alias: sive ad personas, v. g., viros, non mulieres; scholasticos, non mercatores, etc. Quod si petitâ et non obtentâ approbatione, etiamsi injustè esset negata, quis præsumeret absolvere; absolutio esset prorsus nulla et invalida. Hinc damnata est ab Alexand. VII hæc propositio, quæ est 13 in Bullâ: *Satisfacit præcepto annuae confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.*

Cæterū diligenter observandum est, quosdam Theologos Morales multa in hâc materiâ, præsertim circa Regulares, olim docuisse, tanquam probabilia, quæ jam nullo modo probabilia haberri debent, ob rescripta et declaraciones posteriores Sum. Pont. Alex. VII et Clement. X, quæ in Galliis observantur.

SECTIO III.

De Qualitatibus requisitis ut Confessarius dignè ac licite Sacramentum Pœnitentiæ ministret.

Tres præcipuæ qualitates in ministro sacramento Pœnitentiæ requiruntur, ut dignè hoc munere fungatur, scilicet, probitas, scientia et prudentia: de quibus seorsim.

ARTICULUS PRIMUS.

De Probitate in Confessario requisita.

Probitatis nomine duo intelligi possunt: 1.º intelligitur status habitualis sanctitatis sa-

cerdotalis, quam sane eximiam inesse debere iis quorum munus est alios sanctificare, per se notum est, et docet S. Greg. Pastoralis part. 2, cap. 2, his verbis : *Necesse est ut munda studeat esse manus quæ diluere sordes curat.* Etenim quanto quis sanctior erit, et Deo magis conjunctus, tanto sanctificandis aliis erit aptior. 2.º Probitatis nomine intelligi potest sanctitas specialius requisita in actuali ministro confessionis, quæ quidem duo includit, actualem immunitatem ab omni peccato, saltem mortali; et actuale exercitium multarum virtutum, v.g., pietatis erga Deum, et puræ intentionis, charitatis, compassionis, misericordiæ erga proximum, denique sollicitudinis et curæ salutis propriæ.

CONCLUSIO PRIMA.

Certum est ad validitatem sacramenti Pœnitentiæ non requiri in Ministro sanctitatem, neque actualem neque habitualem.

Conclusio est de fide, et fusè probatur in *Tract. de Sacramentis* in genere. Ratio est quia minister sacramentorum non suo, sed Christi nomine agit, et tanquam ejus instrumentum. Christus autem, qui est principalis minister, semper est sanctus, potestque per quemlibet Pastorem sanctificare. Hanc rationem innuit Trid. Sess. 14, cap. 6, ubi nostram conclusiōnem tradit.

CONCLUSIO II.

*Ut Confessarius licet et sine peccato sacramen-
tum Poenitentiae ministret, debet esse in statu
gratiae et ab omni peccato mortali immunis.*

Conclusio constat etiam ex *Tract. de Sacra-
mentis* in genere, ubi probatur ministrum qui
scienter sacramentum aliquod ministrat in statu
peccati mortalis, peccare mortaliter, cum et
irreverentiam magnam committat erga Chris-
tum, cuius personam gerit, et sanguinem ac
merita dispensat; et erga sacramentum quod
indignè tractat: undè et sacrilegii reus est, si
conscius peccati mortalis non conteratur, ante-
quam hoc sacrum ministerium exerceat.

Dubitant autem aliqui an peccet mortaliter
qui in statu peccati mortalis audit confessionem
pœnitentis, si antequam det absolutionem, con-
teratur: verum illum peccare dicendum est,
tum quia in statu malo exercet magnam minis-
terii sui partem, scilicet cum tanquam Judex
audit confessionem; tum etiam quia exponit se
periculo evidenti non habendi contritionem
etiam dum absolvit.

CONCLUSIO III.

*Ut quis dignè fungatur munere audiendi con-
fessiones, necessarium est ei exercitium mul-
tarum virtutum.*

Ratio est quia, sine tali virtutum exercitio,
in administratione tanti sacramenti, tamque
difficilis ac periculosi officii, nunquam deerit
peccatum veniale, immo saepius aderit mortale,
tantumque ministerium exercebitur minus benè,

et consequenter minus gratè Deo, minusque fructuose pœnitenti.

ARTICULUS II.

De Scientiâ in Confessario requisitâ.

CONCLUSIO.

Certum est in Confessario requiri aliquam scientiam, saltem ut licite officio suo fungatur.

Ratio est evidens, quia Confessarius exerceat officium Judicis, Medici et Magistri, in quibus certissimum est aliquam requiri scientiam; ergo et in Confessario.

Ac 1.º quidem, pro officio Judicis, tenetur scire quæ pertinent ad ipsum, scilicet quam potestatem absolvendi habeat, pro quo tempore, quas personas, et à quibus peccatis absolvere possit. Deindè, scire tenetur quam dispositionem pœnitens habere debeat, ut absolutione dignus sit; quem dolorem de peccatis perpetratis; quod propositum non peccandi in futurum, et quam integra confessio pœnitentis esse debeat. Scire item debet quid sit peccatum, quid non; quænam sint peccata venialia ex genere suo, quæ mortalia; quæ sint peccatorum species diversæ; quæ circumstantiae in confessione explicandæ; quandonam peccata sint multa numero; quænam peccata afferant obligationem restituendi famam vel bona, aut satisfaciendi parti læsæ; quænam sint reservata, aut censuram, aut irregularitatem habeant annexam, etc., et quomodo de iis omnibus pœnitentem examinare aut interrogare debeat ac judicare, ut justam ferat sententiam, et pœnitentias injungat proportionatas gravitati criminum.

2.º Pro officio Medici, tenetur Confessarius scire ea quæ pertinent ad confessionum iterationem, cùm invalidæ fuerint; item, ad amovendas occasiones peccatorum, ad tollendos eorum habitus et radices, ad injungenda congrua et opportuna remedia; denique quæ juvant ad desperantes erigendos, pusillanimes confortandos, afflictos consolandos, duros emolliendos et excitandos ad compunctionem.

3.º Tandem, pro officio Magistri, tenetur ea scire quæ pertinent ad instructionem pœnitentis, v. g., fidei mysteria, impedimenta matrimonii, irregularitates vel suspensiones quæ illum impediunt à susceptione vel exercitio Ordinis suscepti aut suscipiendi. Item, *cujusque statūs aut professionis debita et obligationes.*

Horum autem omnium scientiam comparabit Confessarius partim lectione assiduâ Scripturæ sacræ, maximè verò S. Evangelii; partim studio Juris canonici et Theologiæ moralis, seu Casuum conscientiæ, ut vocant; partim lectione librorum spiritualium et virtutum exercitatione, quibus adde assiduam orationem mentalem.

Dixi 1.º in conclusione, *requiri aliquam scientiam*; non enim summa necessaria est, sed sufficit mediocris, ita ut Confessarius ea saltem intelligat, quæ frequentius accidunt; at in aliis et difficilioribus prudenter dubitet, ac pœnitentem ad virum doctorem mittat, aut ipse doctiores, vel libros consulat, suspensâ interim absolutione; vel etiam aliquando concessâ, si pœnitens promittit et prudenter judicatur facturus quod determinatum fuerit: major autem vel minor scientia requiritur pro diversitate locorum.

Dixi 2.º, saltem ut licet fungatur officio suo; quia probabilius est absolutionem ab ignaro Confessario concessam validam fore, si omnia essentialia servaverit, et peccata sub generali et confusâ ratione peccati, id est, offensæ cognoverit. Imò, ex communi sensu et usu Ecclesiae, constat Confessarium, quantumvis indoctum, si non adsit alius, validè imò et licet absolvere pœnitentem in articulo mortis constitutum.

Verùm, qui extra necessitatem sine sufficienti scientiâ huic muneri se ingerunt, graviter sine dubio peccant, sicut et illi qui talibus sine necessitate facultatem absolvendi concedunt, aut concessam non revocant, cùm possint ac debeat; quippe exindè infinita malorum cohors emanat.

Duplici tamen casu, per accidens et occasionaliter tantum, invalida est confessio, ob imperitiam Confessarii.

1.º Quandò pœnitens, sine necessitate, peccata confitetur Confessario quem novit adeò imperitum, ut pœnitentis conscientiam dijudicare nequeat; tunc enim, ratione malæ fidei, pœnitens peccabit mortaliter contra præceptum declarandi omnia peccata in confessione, et ideo non recipit validè absolutionem, eo quod non sit benè dispositus.

2.º Invalida est et iteranda confessio, quandò pœnitens confitendo sufficienter advertit Confessarium non percipere gravitatem, aut circumstantiam peccati speciem mutantem; et nihilominus sine ampliori declaratione confitetur: cùm enim teneretur apertius declarare peccatum, et facere quod in se erat, ut Confessarius illud intelligeret ac justè judicaret; hoc

non faciendo, peccavit mortaliter, et ideo non fuit validè absolutus, defectu dispositionis necessariæ.

Dixi, *per accidens et occasionaliter tantum*; quia in allatis exemplis patet invaliditatem absolutionis oriri propriè ex indispositione pœnitentis, cujus tamen occasio fuit Sacerdotis imperitia.

ARTICULUS III.

De Prudentiâ in Confessario requisita.

Certum est prudentiam in Confessario maximè requiri, ut officium suum rectè ac licite impleat.

Ratio est, 1.º quia scientia parùm juvabit sine prudentiâ, quæ scientiæ principia applicet ad particulares casus, circumstantias et personas; 2.º quia officium Judicis, Medici et Magistri, prudentiam exigit non vulgarem. Hinc Conc. Lateran. IV, sub Innoc. III, sic habet, can. 21: *Sacerdos autem cautus et discretus sit, ut more periti Medici superinfundat vinum et oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi consilium dare debeat, et cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.* Necessaria ergo est prudentia, tum in interrogando, tum in dignoscendâ et excitandâ contritione pœnitentis, tum in pœnitentiis salutaribus injungendis ac remediis utilibus præscribendis, tum in absolutione dandâ, differendâ, aut negandâ, deniquè in servando inviolabiliter sigillo. Magnâ certè circumspec-

tione et prudentiâ opus est , ut Confessarius rationem habeat ætatis , conditionis , statûs , sexûs , ac diversæ dispositionis pœnitentium , quia alioquin plus oberset ejus scientia , imò et zelus , quām prodessel . Namque , ut sapienter ait S. Bern. Serm. 49 in Cantica , super hæc verba , *Ordinavit in me charitatem* , sic loquitur : *Importabilis siquidem absque scientiâ est zelus . Zelus absque scientiâ minus efficax , minusque utilis invenitur , plerumquè autem et perniciosus valde sentitur* . Hinc etiam S. Petrus Damian. Serm. 2 de S. Andræâ , de Confessario ait : *Oportet eum esse non minus litteratum quām religiosum , ut zelum Dei habeat , et secundum scientiam ; cum indiscreta religio magis obesse soleat , quām prodesse* .

Quænam sint autem prudentiæ partes seu munia , ex dictis in toto ferè Tractatu satis compertum est : unum id monebimus generatim , prudentiam postulare ut diligenter inspiciat Confessarius , an pœnitens omnes habeat dispositiones requisitas , ut dignè recipiat sacramentum ; et an ipse Confessarius omnia necessaria habeat ad absolvendum validè ac licite pœnitentem .

Et hic tandem de Pœnitentiâ dicendi sit finis , sed pœnitendi nunquam : hic etiam divinæ misericordiæ divitias admirari liceat : *Sed absit , inquit Tertull. , ut ea quæ dicta sunt , sic aliquis interpretetur , quasi eò etiam nunc pateat ad delinquendum , quā patet ad pœnitendum , et redundantia clementiæ cœlestis libidinem faciat humanæ temeritatis* . Nemo ergo idcirco dete-

rior sit, quia Deus melior, toties delinquendo, quoties ignoscit; audiat potius et timeat Apostolum dicentem, ad Rom. cap. 2, v. 4: *An divitias bonitatis ejus, et patientiae, et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad Poenitentiam te adducit?*

FINIS TOMI III.

INDEX TOMI III.

TRACTATUS

DE GRATIA.

DISSERTATIO PRÆVIA. De Nomine, Definitione
et Divisione Gratiae. Pag. 1

PARS HISTORICA.

DISSERTATIO PRIMA. De Hæreticis qui, sub specie servandæ libertatis, impugnârunt Gratiae ne- cessitatem vel gratuitatem.	7
CAPUT PRIMUM. <i>De Pelagianis.</i>	<i>ibid.</i>
Articulus primus. <i>De Pelagio, ejusque Defensoribus et Impugnatoribus.</i>	<i>ibid.</i>
Articulus II. <i>De Pelagianorum circa Gratiam erro- ribus.</i>	9
CAPUT II. <i>De Semipelagianis.</i>	12
Articulus primus. <i>De Semipelagianismi Defensoribus et Impugnatoribus.</i>	<i>ibid.</i>
Articulus II. <i>De Semipelagianorum circa Gratiam erroribus.</i>	14
DISSERTATIO II. De Hæreticis qui, sub prætextu defendendæ Gratiae, hominis peremerunt liberta- tem.	25
CAPUT PRIMUM. <i>De Prædestinatianis.</i>	<i>ibid.</i>
CAPUT II. <i>De Protestantibus.</i>	27
CAPUT III. <i>De Baio.</i>	31
Articulus primus. <i>Contracta Baii Historia.</i>	<i>ibid.</i>
Articulus II. <i>De Baii systemate.</i>	35
Articulus III. <i>De Bullis in causâ Baii promulgatis.</i>	38
§ I. <i>Utrum Bulla Urbani VIII lex sit Ecclesiæ universalis.</i>	39
§ II. <i>De sensu Bullæ Urbani VIII, seu de famoso Commate.</i>	44
CAPUT IV. <i>De Jansenio.</i>	50
Articulus primus. <i>Compendiosa Jansenii ejusque libri Historia.</i>	<i>ibid.</i>

Articulus II. <i>De Decretis in causâ Jansenii à S. Sede promulgatis.</i>	Pag. 61
§ I. <i>De Bullâ Innocentii X.</i>	ibid.
§ II. <i>De Brevi Alexandri VII post oblatos ipsi quinque Articulos.</i>	66
§ III. <i>De Bullâ Alexandri VII quæ incipit, Regiminis, vel potius de Formulario quod in illâ continetur.</i>	67
§ IV. <i>De Brevi Clementis IX ad quatuor Episcopos.</i>	69
§ V. <i>De Brevi Innocentii XII ad Belgii Episcopos, dato die 6 Februarii anni 1694.</i>	74
§ VI. <i>De Clementis XI Bullâ, Vineam Domini.</i>	78
Articulus III. <i>De Systemate Jansenii.</i>	80

PARS DOGMATICA.

DISSERTATIO PRIMA. <i>De Variis naturæ humanæ Statibus relativè ad Gratiam.</i>	94
CAPUT PRIMUM. <i>De Statu naturæ puræ.</i>	96
CAPUT II. <i>De Statu naturæ innocentis.</i>	115
Articulus primus. <i>Utrum Adamus creatus fuerit in statu naturæ innocentis.</i>	ibid.
Articulus II. <i>In quo status naturæ innocentis, quoad Gratiam, differat à statu naturæ lapsæ.</i>	116
DISSERTATIO II. <i>De Necessitate Gratiæ in genere.</i>	118
CAPUT PRIMUM. <i>De Necessitate Gratiæ ad verum cognoscendum.</i>	ibid.
CAPUT II. <i>De Necessitate Gratiæ ad bonum operandum.</i>	122
Articulus primus. <i>De Gratiæ Necessitate ad bonum ordinis naturalis operandum.</i>	ibid.
§ I. <i>Utrum aliquod bonum ordinis naturalis sine Gratia sit possibile.</i>	123
I. <i>An homini lapso Fides sit absolutè necessaria ad quodlibet agendum bonum opus ordinis naturalis.</i>	ibid.
II. <i>Utrum aliqua saltem generatum Gratia homini lapso sit absolutè necessaria ad quodvis bonum ordinis naturalis peragendum.</i>	140
§ II. <i>Quale bonum ordinis naturalis sine Gratia sit possibile.</i>	150
I. <i>Utrum homo lapsus possit sine Gratia legis naturalis mandata servare.</i>	ibid.
II. <i>Utrum homo lapsus possit sine Gratia Deum ut auctorem naturæ diligere.</i>	152
III. <i>Utrum homo lapsus possit sine Gratia tentationi resistere.</i>	155
Articulus II. <i>De Gratiæ Necessitate ad bonum ordinis supernaturalis operandum.</i>	158

§ I. <i>Utrum Gratia sit absolutè necessaria ad opus quodlibet salutare faciendum.</i>	Pag. 159
§ II. <i>Utrum homini justificato sola sufficiat Gratia habitualis ad aliquod agendum opus supernaturale.</i>	168
§ III. <i>Utrum justus possit ex ordinariis Gratiæ auxiliis omnia peccata vitare.</i>	169
§ IV. <i>Utrum justus sine speciali Gratiâ possit in justitiâ perseverare.</i>	175
DISSERTATIO III. De Præcipuis Gratiæ Speciebus. 176	
CAPUT PRIMUM. De Gratiâ actuali.	ibid.
Articulus primus. <i>De Gratiâ actuali generatim.</i>	ibid.
§ I. <i>Utrum Gratia actualis in præsenti statu pertineat etiam ad voluntatem.</i>	177
§ II. <i>Utrum omnis interior gratia voluntatis sit essentialiter charitas.</i>	ibid.
Articulus II. <i>De Gratiâ sufficiente.</i>	182
§ I. <i>De existentiâ Gratiæ sufficientis.</i>	ibid.
§ II. <i>De Distributione Gratiæ sufficientis.</i>	194
I. <i>Utrum Justis omnibus dentur Gratiæ sufficientes.</i>	195
II. <i>Utrum Peccatoribus etiam obduratis dentur Gratiæ sufficientes.</i>	205
III. <i>Utrum Gratia sufficientis Infidelibus concedatur.</i>	209
IV. <i>Utrum Gratia sufficienter Judæis in veteri lege concessa fuerit.</i>	215
V. <i>An omnibus Infantibus præparatae fuerint Gratiæ sufficientes.</i>	220
Articulus III. <i>De Gratiâ efficaci.</i>	222
§ I. <i>Utrum Gratia efficax, qualis modò definita sit, in præsenti statu sit admittenda.</i>	223
§ II. <i>Utrum Gratia efficax consistat in delectatione relativè victrici, ad mentem Jansenii.</i>	229
Articulus IV. <i>De variis Scholæ Systematibus circa Gratia efficaciam et sufficientiam.</i>	232
CAPUT II. De Gratiâ habituali. 237	
Articulus primus. <i>De Naturâ et Existentiâ Gratiæ habitualis.</i>	ibid.
Articulus II. <i>De Gratiâ habitualis effectibus.</i>	240
§ I. <i>De Justificatione.</i>	241
I. <i>De præviis ad Justificationem Dispositionibus.</i>	ibid.
II. <i>De Naturâ Justificationis.</i>	248
III. <i>De Proprietatibus Justificationis.</i>	251
§ II. <i>De Merito.</i>	258
I. <i>De Existentiâ Meriti.</i>	ibid.
II. <i>De Conditionibus ad Meritum requisitis.</i>	261
III. <i>De Objecto Meriti.</i>	263

TRACTATUS

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM. De Definitione , Numero et Ordine Sacramentorum.	Pag. 270
SECTIO PRIMA. De Nomine et Definitione Sacra- menti.	ibid.
SECTIO II. De Numero Sacramentorum novæ legis.	275
SECTIO III. De Ordine Sacramentorum.	280
CAPUT II. De Materiâ et Formâ Sacramentorum.	281
SECTIO PRIMA. Quid intelligatur nominibus Materiâ et Formæ.	282
SECTIO II. Utrum , et quomodò Materia et Forma Sacramentorum fuerint instituta.	285
SECTIO III. Quænam mutatio reddat Sacramentum nullum vel illicitum.	285
Articulus primus. Quotuplex mutatio contingere pos sit in Sacramentis.	286
Articulus II. Quænam mutatio Sacramentum reddat illicitum.	291
Articulus III. Quænam mutatio Sacramentum reddat invalidum.	295
SECTIO IV. Qualis Unio requiratur Materiam inter et Formam.	294
SECTIO V. Utrum Verba Formæ sint promissoria , concionatoria ; an vero consecratoria .	298
CAPUT III. De Sacramentorum novæ legis Institu- tore.	301
SECTIO PRIMA. An omnia novæ legis Sacramenta fuerint à Christo instiuita.	302
SECTIO II. An Christus , quatenus Homo , vel quatenus Deus , Sacramenta instituerit.	305
CAPUT IV. De multiplici Fine et Effectu Sacramen- torum.	306
SECTIO PRIMA. An Sacramenta novæ legis Gratiam producant.	307
SECTIO II. Quomodò Sacramenta novæ legis Gratiam conferant.	310
Articulus primus. An Sacramenta novæ legis Gra tiam conferant ex opere operato.	311
Articulus II. An et quomodò Sacramenta veteris legis Gratiam producerent.	317
SECTIO III. Qualem et quantam Sacramenta Gra- tiam conferant.	321
Articulus primus. An Sacramenta Gratiam sancti- ficiantem , insuper et sacramentalem conferant.	ibid.

Articulus II. <i>An Sacraenta primam, an secundam Gratiam conferant.</i>	Pag. 323
Articulus III. <i>An per Sacraenta tanio Gratia major conferatur, quanto perfectiores sunt dispositiones.</i>	326
SECTIO IV. <i>Quid sit Character, et à quibus Sacra- mentis conferatur.</i>	ibid.
CAPUT V. <i>De Ministro et Ministri Qualitatibus.</i>	329
SECTIO PRIMA. <i>De Potestate in Sacramenti Ministro requisitâ.</i>	330
SECTIO II. <i>De Intentione in Sacramentorum Ministro necessariâ.</i>	331
Articulus primus. <i>An ad Sacramenti valorem Intentio sit in Ministro necessaria.</i>	332
Articulus II. <i>Qualis requiratur et sufficiat Intentio.</i>	336
Articulus III. <i>Quid intendere debeat Minister Sa- cramenti.</i>	339
Articulus IV. <i>Utrum Intentio debeat esse absoluta et determinata.</i>	347
SECTIO III. <i>Utrum Fides et Sanctitas requirantur in Sacramentorum Ministro.</i>	349
SECTIO IV. <i>De Obligatione Sacraenta ministrandi, nec-non de Ministri Vigilantiâ.</i>	356
Articulus primus. <i>An et quomodo Sacraenta mi- nistrare teneantur Sacerdotes.</i>	ibid.
Articulus II. <i>Quibus Sacraenta sint conferenda vel deneganda.</i>	358
Articulus III. <i>An et qualis requiratur Vigilantia in Ministris.</i>	363
CAPUT VI. <i>De Suscipiente, et Suscipientis Disposi- tionibus.</i>	364
SECTIO PRIMA. <i>Quis possit Sacraenta recipere.</i>	ibid.
SECTIO II. <i>Quænam ad Sacraenta recipienda re- quirantur dispositiones.</i>	365
SECTIO III. <i>An liceat ab Indignis recipere Sacra- menta vel petere.</i>	368
CAPUT VII. <i>De Sacramentorum Cæremoniis, ac Sa- cramentalibus.</i>	371
SECTIO PRIMA. <i>De Sacramentorum Cæremoniis.</i>	ibid.
SECTIO II. <i>De Sacramentalibus.</i>	374

TRACTATUS

DE BAPTISMI SACRAMENTO.

CAPUT PRIMUM. <i>Quid sit Baptismus.</i>	377
Articulus primus. <i>De Baptismi Nomine et Defini- tione.</i>	ibid.

<i>Articulus II. An Baptismus sit verum novæ legis Sacramentum, et à Joannis Baptismate diversum.</i>	378
<i>Articulus III. An et quomodò Baptismus sit ad salutem necessarius.</i>	381
CAPUT II. De Baptismi MATERIA.	388
CAPUT III. De Baptismi FORMA.	395
CAPUT IV. De multiplici Fine et Effectu Baptismi.	400
CAPUT V. De Baptismi MINISTRO.	403
CAPUT VI. De Personis baptizandis.	405
<i>Articulus primus. An possint omnes Baptismum suscipere.</i>	ibid.
<i>Articulus II. Quænam circa parvolorum Baptismum sint observanda.</i>	408
<i>Articulus III. De Adulorum Baptismo.</i>	414

TRACTATUS

DE CONFIRMATIONIS SACRAMENTO.

CAPUT PRIMUM. Quid sit Confirmation.	416
CAPUT II. De Confirmationis MATERIA et FORMA.	421
CAPUT III. De multiplici Confirmationis Fine et Effectu.	431
CAPUT IV. De Confirmationis MINISTRO.	435
CAPUT V. De Personis confirmandis.	440

TRACTATUS

DE POENITENTIÆ SACRAMENTO.

CAPUT PRIMUM. De Existentiâ sacramenti Poenitentiae.	445
CAPUT II. De Effectibus sacramenti Poenitentiae.	464
<i>Articulus primus. Utrum Poenitentiae sacramentum vim habeat omnia etiam gravissima remittendi peccata, et reatum poenæ illis debita.</i>	ibid.
<i>Articulus II. Utrum in Poenitentiâ conferatur Gratia sacramentalis.</i>	471
<i>Articulus III. Utrum Merita per peccatum desperita Poenitentiae subsidio reviviscant.</i>	ibid.
CAPUT III. De MATERIA sacramenti Poenitentiae.	477
<i>Articulus primus. De Materiâ remotâ.</i>	ibid.
<i>Articulus II. De Materiâ proxima.</i>	479
CAPUT IV. De singulis partibus Materiæ proximæ.	487

SECTIO PRIMA. De Contritione	Pag. 488
Articulus primus. <i>De Contritione generatim sumptuosa</i> .	ibid.
§ I. <i>De Naturâ Contritionis in genere.</i>	ibid.
§ II. <i>De Proprietatibus Contritionis.</i>	490
I. <i>An Contritio debeat esse interna.</i>	ibid.
II. <i>An Contritio debeat esse supernaturalis.</i>	493
III. <i>An Contritio debeat esse universalis.</i>	494
IV. <i>An Contritio debeat esse summa.</i>	496
§ III. <i>De Necessitate Contritionis.</i>	500
Articulus II. <i>De Contritione perfectâ.</i>	504
§ I. <i>In quo sita sit natura Contritionis perfectæ.</i>	ibid.
§ II. <i>Utrum Contritio perfecta justificet extra sacramentum.</i>	507
§ III. <i>An Contritio perfecta sit necessaria in sacramento Poenitentiae.</i>	510
Articulus III. <i>De Contritione imperfectâ, seu Attritione.</i>	511
§ I. <i>Utrum Attritio ex metu gehennæ bona sit et laudabilis.</i>	512
§ II. <i>An Attritio ex metu gehennæ concepta sufficiat in sacramento Poenitentiae, ut peccator Deo reconcilietur.</i>	518
§ III. <i>Quis et qualis esse debeat amor in sacramento Poenitentiae requisitus.</i>	521
Articulus IV. <i>De curâ Ministri in dignoscendâ ac procurandâ Contritione Poenitentis.</i>	524
§ I. <i>Quibus signis Confessarius dignoscere poterit Contritionem Poenitentis.</i>	525
§ II. <i>Quibus modis Confessarius procurare debeat in Poenitente Contritionem.</i>	526
SECTIO II. De Confessione.	528
Articulus primus. <i>De Necessitate Confessionis.</i>	529
§ I. <i>An Confessio sit necessaria Jure divino.</i>	ibid.
§ II. <i>An Confessio sit necessaria Jure ecclesiastico.</i>	541
§ III. <i>Quo tempore obliget præceptum Confessionis.</i>	545
Articulus II. <i>De Proprietatibus seu Dotibus Confessionis sacramentalis.</i>	547
§ I. <i>An Confessio integra esse debeat quoad species, numerum et circumstantias peccatorum mortalium.</i>	548
§ II. <i>An Confessio integra esse debeat quoad peccata dubia, vel venialia, vel jam in Confessione declarata.</i>	553
§ III. <i>An Confessio ita semper integra esse debeat, ut nihil unquam debeat aut possit omitti.</i>	559
I. <i>Quandonam impotentia physica excusat ab integritate Confessionis.</i>	560
II. <i>Quandonam impotentia moralis excusat ab integritate Confessionis.</i>	562
§ IV. <i>Quid præstandum sit à Confessario ut Poenitens integrè confiteatur.</i>	564

I. <i>An Confessarius teneatur interrogare Pœnitentem.</i>	Pag. 565
II. <i>Quænam sint observanda interrogando Pœnitentem.</i>	568
Articulus III. <i>De Sigillo Confessionis.</i>	573
§ I. <i>Quænam sit obligatio S gilli Confessionis.</i>	ibid.
§ II. <i>Quænam sint ex obligatione Sigilli colligenda.</i>	576
SECTIO III. <i>De Satisfactione.</i>	583
Articulus primus. <i>De Necessitate Satisfactionis.</i>	ibid.
§ I. <i>An remissâ culpâ restent pœnæ pro ed luenda.</i>	584
§ II. <i>Utrum Homo pro pœnâ temporali Deo satisfacere possit ac debeat.</i>	587
Articulus II. <i>De Impositione Satisfactionis sacramentalis.</i>	591
§ I. <i>An Confessarius Pœnitentiam injungere debeat.</i>	ibid.
§ II. <i>Qualem et quantam Confessarius injungere debeat Pœnitentiam.</i>	593
§ III. <i>Quænam opera pro Satisfactione sint impo-nenda.</i>	598
§ IV. <i>An et quomodò Confessarius commutare possit Pœnitentiam à se vel ab alio impositam.</i>	601
Articulus III. <i>De Obligatione adimplendi Pœnitentiā à Sacerdote impositam.</i>	605
§ I. <i>An Pœnitens teneatur acceptare, et implere Pœnitentiam à Confessario impositam.</i>	ibid.
§ II. <i>Quo tempore impleri debeat Pœnitentia.</i>	604
CAPUT V. <i>De Formâ sacramenti Pœnitentiæ, seu de Absolutione.</i>	607
SECTIO PRIMA. <i>In quo sita sit Absolutio sacramentalis.</i>	608
SECTIO II. <i>Quibus et quandonam concedenda, neganda, vel differenda sit Absolutio.</i>	612
Articulus primus. <i>An concedenda sit Absolutio habenti obligationem restituendi, reconciliandi se inimico, aut addiscendi fidei mysteria.</i>	614
Articulus II. <i>An concedenda sit Absolutio pœnitenti in occasione proximâ, vel habitu peccandi mortali-ter constituto.</i>	618
§ I. <i>Quid et quotuplex sit Occasio peccati.</i>	ibid.
§ II. <i>Quomodò se gerere debeat Confessarius erga eos qui sunt in occasione proximâ peccandi mortaliter.</i>	620
§ III. <i>Quomodò se gerere debent Confessarius erga eos qui consuetudinem habent peccandi mortaliter.</i>	624
Articulus III. <i>Utrum absolvit Moribundus qui sensuum usu inopinatè destitutus non potest con-fiteri.</i>	630
Articulus IV. <i>Quid debeat præstare Confessarius qui malè absolvit pœnitentem.</i>	640

GAPUT VI. <i>De Ministro sacramenti Pœnitentiaæ.</i>	Pag. 642
SECTIO PRIMA. <i>Quisnam sit Minister sacramenti Pœnitentiaæ.</i>	643
SECTIO II. <i>De Qualitatibus requisitis in Ministro Pœnitentiaæ, ut sacramentum illud validè admistret.</i>	645
Articulus primus. <i>Utrum requiratur potestas Jurisdictionis in Ministro sacramenti Pœnitentiaæ, et quinam illam habeant.</i>	ibid.
§ I. <i>An Jurisdictio sit necessaria ad ministrandum validè Pœnitentiaæ sacramentum.</i>	647
§ II. <i>An Pastores ordinarii habeant Jurisdictionem ad ministrandum Pœnitentiaæ sacramentum.</i>	649
§ III. <i>An Jurisdictionem habeant Delegati.</i>	651
§ IV. <i>An Jurisdictionem habeant qui ex errore communi habentur pro Pastoribus ordinariis aut delegatis.</i>	655
§ V. <i>Quinam habeant Jurisdictionem necessariam ad absolvendum à casibus reservatis.</i>	660
Articulus II. <i>Utrum et quibus necessaria sit Approbatio ad validam sacramenti Pœnitentiaæ administrationem.</i>	669
SECTIO III. <i>De Qualitatibus requisitis ut Confessorius dignè ac licite sacramentum Pœnitentiaæ ministret.</i>	675
Articulus primus. <i>De Probitate in Confessario requisitâ.</i>	ibid.
Articulus II. <i>De Scientia in Confessario requisitâ.</i>	678
Articulus III. <i>De Prudentia in Confessario requisitâ.</i>	681

FINIS INDICIS.

